UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antidota Evangelica Contra Horvm Temporvm Hæreses

In Qvibvs Quatuor Euangeliorum illi textus explicantur, quibus vel hæretici hodie (maximè Caluinus & Beza) ad sua dogmata propugnanda vti solent, vel ad hæreticorum dogmata impugnanda Catholici vti possunt

Stapleton, Thomas

Lvgdvni, 1595

urn:nbn:de:hbz:466:1-39463

Visual Library

Th. 1362

A V
33.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ANTIDOTA EVANGELICA CONTRA HORVM TEMPORVM HÆRESES.

IN QVIBVS

Quatuor Euangeliorum illi textus explicantur, quibus vel hæretici hodie (maximè Caluinus & Beza) ad ſua dogmata propugnanda vti ſolent, vel ad hæreticorum dogmata impugnanda Catholici vti poſſunt.

AVTHORE

THOMA STAPLETONO ANGLO, S. Theolog. Doctore, & S. Scripturarum in Academia Louanienſi profeſſore Regio.

Collegii Sancti Petri Paderborn.

Sum ex libris matthiae Welterman.

LVGDVNI,

Sumptibus CLAVDII CHAPPELLET Bibliopolæ Pariſienſis, via Iacobæa, ſub ſigno Vnicornis.

CIↃ. IↃ. XCV.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

AMPLISSIMO,
CONSVLTISSIMOQVE
VIRO, D. CHRISTOPHORO
DASSON-VILLIO, CONSILII
secreti & status Reg. Cathol.
Maiest. in Belgio Senatori
prudentissimo.

SCITVM illud & perelegans (amplissime Domine) nobilissimi & integerrimi Senatoris Qu. Catuli responsum perhibetur, qui cùm in Senatu Romano Philippũ quendam corruptissimũ iudicem multis & grauissimis verbis increpasset, exclamante tandem Philippo, *Quid latras Catule?* appositè respondit: *Quia video furem.* Quod eius responsum, si quis fortè exclamet orthodoxæ & sacrosanctæ fidei nostræ corruptor pestilens, dum vt iam pridem ante annos multos contra nostri temporis corruptissimos hæreticos varia in lucem dedi monimenta, ita nunc aduersus eosdem alia procudere non desino; vociferetúrque, Quid adeò hic vsque latrat Stapletonus? vsurpare me oportet, ac dicere, *Quia video fures.* Quia video homines, qui non intrantes per ostium, sed ascendentes aliunde in *Ioan.* 10.

ouile Christi, *fures ac latrones sunt, mactant, & perdunt* gregem Dominicum. Quia video & dolens video innumeros pseudoprophetas, robustos animarum prædones, qui (vt Propheta tales describit) *furantur verba Dei vnusquisque à proximo suo.* Clamant apud vnumquemque: *Hæc dicit Dominus, Verbum Domini, Verbum Domini.* Interim non Dei verbum, sed sua somnia narrant: sua commenta obtrudunt: sua nefaria venena propinant: suas Diuini Verbi corruptelas pro Dei verbo venditant. Quia denique video in agro Dominico grassari, rapere, prædari, qui eius agri nec possessores, nec coloni, nec inquilini sunt; sed ab omni eius possessione, cultura, tractatione summo & clarissimo iure alieni, abdicati, extorres haberi debent. Contra quos antiquissimi Tertulliani verbis ita latrare cogor: *Homines non Christiani, sed sectarij & hæretici, Christianarum literarum ius nullum capitis. Qui estis? quando & vnde venistis? Quid in meo agitis non mei? Quo iure, Marcion, siluam meam cædis? qua licentia, Valentine, fontes meos transuertis? qua potestate, Apelles, limites meos commoues? Mea est possessio, olim possideo, prior possideo. Quid hîc cæteri ad voluntatem vestram seminatis & pascitis?* Eadem prorsus voce ad nouos hodie agri Dominici inuasores, Diuinarum Scripturarum corruptores, Lutherum, Cinglium, Caluinum, exclamare nos licet. Prædonum & latronum more Christianas literas, quum Christiani non sint, nec eorum nomine iuxta Christianorum Imperatorum leges vti debeant, inuadunt; siluam Dominicam cædunt; fontes Diuinos transuertunt; limites sacros commouent. Vident haud dubiè hanc prædatoriam hæreticorum hodie licentiam

Ierem. 23.

De præscript. hæret. c. 37.

Lib. 6. ca. de hæres.

tiam alij quàm plurimi. Vident, deplorant, tacent. Sed ego ad huius agri ac vineæ Dominicæ veluti custodiam positus, Diuinarum Scripturarum in Cathedra Academica professor & pertractator constitutus, sic vidi & ingemui, vt tacere nequeam, imò nec debeam; Propheticum illud meritò reformidans: *Omnes bestiæ agri venite ad deuorandum, vniuersæ bestiæ saltus.* Esai. 56. Sed quare? Causa subiicitur: *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi, canes muti, non valentes latrare.* Venerunt certè ad deuorandum, irruerunt ad prædandum multæ bestiæ agri, multæ bestiæ saltus, lupi rapaces, feræ indomitæ, pecora campi; homines ad seducendas animas attenti, vigilantes, feroces; homines Ecclesiasticæ vnitatis, obedientiæ, & disciplinæ, nec vinculum, nec iugum, nec normam sustinentes; homines animales, carni & ventri placentia loquentes: denique, vt Apostolus eos describit, *homines seipsos* 2. Tim. 3. *amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quàm Dei.* Tales bestiæ agri venerunt: sed quia sub specie & in vestimentis ouium, Apostolus addit; *Speciem quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes:* Diuinas quidem Scripturas crepantes, Verbum Dei in ore habentes, Euangelium resonantes, sed Diuinarum Scripturarũ, Verbi Dei, & Euangelij virtutem abnegantes, vim ac sensum genuinum inuertentes, dolo & astutia adulterantes, ad absurdissima quæque placita stabilienda obtorto collo pertrahentes, imò, vt præsentibus subseruiat hæresibus, eculeo subiicientes. Porrò tales bestiæ

agri eo numerosius confluxerũt, eo audacius in singula perruperunt, eo plenius omnia deuorauerunt, in vniuersam penè Scripturam Diuinam pestilentibus editis commentariis, & in varias Christiani orbis partes transfusis; quo hactenus pauciores extiterunt canes latrantes (penè dixeram nulli) qui huiusmodi bestias hunc in modum grassantes inuaderent, qui sacri textus pudendas & infames corruptelas ab illis editas refutare, qui Diuinissima Christi redemptoris verba, Euangelica & Apostolica scripta, in fauorem præsentium hæresum indignissimè violata, deprauata, inuersa, toxico denique hæretico vitiata, suæ integritati ac puritati restituere, in animum induxerunt. Quo factum est, vt in huius celeberrimæ Scholæ specula constitutus, & ad Diuinarum Scripturarum interpretationem vocatus, contra fures ac latrones istos, Diuinique Verbi intoxicatores, altissima voce latrare, à grege Catholico omnibus viribus (quantas mihi Deus dabit) eos abarcere, pestiferas eorum corruptelas iusta refutatione (quantum in me erit) profligare, singula denique eorum venena saluberrimis sacræ paginæ verbis inspersa, singulis appositis antidotis, abstergere, abluere, persanare, Deo propitio, decreuerim: idque per vniuersum (vt minimum) noui Testamenti instrumentum.

Quàm diu stat in acie hostis, imò rapinas ac prædas agit, qui in aduersum mittuntur belli duces complicatis manibus quiescere non debent. Totis se viribus opponunt, ac vim vi repellunt. Stat adhuc in acie hæreticus hostis, Cathedras occupat, commentarios scriptitat, Diuinas Scripturas tam verbo quàm permanente litera contaminat, lacerat, ludi-

brio

brio exponit. Ego Diuinis Scripturis exponendis, elucidandis, ab omni corruptela vindicandis præfectus, tacere debui? Nec debui, nec potui. Volumen istud totius noui Instrumenti veluti à Deo mihi in hac vocatione porrectum comedi, deuoraui, percurri, & viscera mea completa sunt illo. *Conceptum sermonem tenere quis poterit?* Visas, compertas, palpatas Diuini Verbi horrendas & indignissimas corruptelas, tacere, dissimulare, intactas relinquere, qui potui? Sanè vni Caluino, qui veluti singularis ferus depastus est hanc vineam Domini, & in vniuersum nouum Testamentum scriptis commentariis maximas animarum prædas egit (contra quem propterea nostra maximè dirigitur intentio) hoc vnicè in scribendo propositum fuit, quicquid pro Catholicæ religionis dogmatibus facit, diligenter conuellere, 1. quicquid ad noua ipsius dogmata stabilienda quoquo modo facere videri possit, sedulò annotare, premere, explicare; 2. quicquid denique ad Papam, ad Episcopos, ad Monachos, ad clerum vniuersum taxandos, traducendos, in odium pertrahendos aliquo tãdem colore per fas nefasque applicari, trahi, contorqueri potuit, illud diligentissimè vrgere, inculcare, amplificare. Ego, fauente Christo, huius Belluæ vestigiis sedulò insisto, singula accuratè perscrutor, inuestigo, persequor; nec quicquam ab hoste maleuolo, oculato, astuto, in fidei orthodoxæ præiudicium prolatum, tentatum, tractatum prætermitto. 3.

Huius ergo ardui & prolixi operis primas lineas, & laboris in hoc genere nostri primitias, in quatuor videlicet Euangelia de vita & doctrina Christi Redemptoris nostri, cuius prima semina in Cathedra

Theologica Reg. Cath. Maiest. iacta sunt, Amplit. tuę (Amplissime Cõsultissimeq; Dñe) dicatas volui, cuius imprimis operâ, cõmendatione, & studio, (collaborante sibi in hac parte piæ ac celebris memoriæ viro D. Gulielmo Pamelio, Consilij priuati Regij in hoc Belgio sapientissimo & integerrimo Præside) ad hanc professionem Regiam euocatus & euectus fui. Ne penitus eius facti pœniteat Amplitud. tuam, primos huius professionis nostræ fructus in publicum datos, sub tuo clarissimo nomine comparere volui: vt si quid in illis sit quod vel ad Dei gloriam, vel ad orthodoxæ fidei nostræ luculentiorem defensionem, vel ad publicam studiosorum vtilitatem faciat, id totum permagna ex parte Amplitud. tuæ beneuolæ de nobis existimationi acceptum Lectores ferant. Taceo alia erga me deinceps cumulata beneficia, amoris constantiam, in conditione mea ornanda & augenda singularem diligentiam, in causis à me commendatis fauorem ac propensionem semper eximiam. Et quidem recentibus beneficiis gratiam non habere, stupidi & ingrati est: Vbi illis potitus fueris, ea sine honore præterire, etiam astuti. Vtramque hanc notam vt effugerem, quæ prima se obtulit tam animi grati testimonium quàm aliquam honoris speciem deferendi occasio, ea vt mihi elaberetur, committere nolui. Portò erga Reg. Catholic. Majestatẽ ea semper optimi Senatoris fides, in dubiis temporibus constantia, in aduersis perferendis animi fortitudo, in malis superandis prudentia, in Amplit. V. persona ita semper eluxit, ita toti Belgio ab annis quàm plurimis innotuit: vt ab omnibus suæ Maiestat. deuotis ac Belgicæ incolumitatis studiosis Amplitudo vestra meritò diligatur,

gatur, magnóque in honore habeatur. Taceo frequentes & ampliſsimas legationes, quibus apud exteras quoque nationes tam vltra Oceanum quàm trans Rhenum nominis veſtri celèbritas inclaruit. Sanè hæc Academia Louanienſis Amplitudinis veſtræ admirabilem propenſionem, beneuolentiam, ſtudium toties & tam inſigniter experta eſt, ita in omni politiori literatura eadem exculta eſt, ita demum pietate in Deum, charitate in proximum flagrat, vt nemo Academicus, literatus, pius, eam viciſsim ſingulari non debeat tum amore complecti, tum honore proſequi. Sunt hæc & alia permulta quæ nec dicere eſt opus, nec à me ſic dici poſſunt quemadmodum dici debent, quibus meritò permotus ac ſtimulatus, Amplitudini V. hoc opus noſtrum Euangelicum donare volui, opus, vti ſpero, orthodoxis lectoribus non inutile, certè ad hæreticorum perfidiam patefaciendam neceſſarium. Quod & eo gratius Amplitudini V. futurum non dubito, quo auitæ, orthodoxæ, Catholicæ & Apoſtolicæ fidei tenaciſsimam eam eſſe certiùs cognoſco. Quanquam & quod ab eo quem amas proficiſcitur, aliquam apud te gratiam reportabit. Tua enim prudentia, tua pietas illa eſt, vt Tros Rutulúſque illi nullo diſcrimine habeatur: nec ideò minus gratum munus ſit quod ab homine Anglo prodeat, quando eo videatur acceptius, quo pauciores illa nunc gens habet orthodoxæ fidei cultores, ne dicam defenſores. Accipe igitur, vir Ampliſsime, & animo grato complectere qualecumque iſtud animi grati, obſequij debiti, obſeruantiæ & officij noſtri teſtimonium, & futurum

apud posteros diuturnum, vt spero, monimentum. Vt diu ac feliciter huic Belgio viuat ac floreat Ampl. V. Deum precor & precabor. Vale.

Louanij, Cal. Febr. 1595.

Amplissimæ Dom. tuæ
humilis seruitor

Thomas Stapletonus.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

QVVM ante annos quatuor ex Academia Duacena ad hanc Louanienſem euocatus, Sacrarum ſcripturarum profeſſionem Regiam ſuſcepiſſem, nihil prius aut antiquius habui, quàm vt in eo munere fidelem operam ad Dei gloriam & auditorum vtilitatem nauarem. Illud autem me conſecuturum exiſtimaui, ſi diuinæ Scripturæ & ſenſum literalem ac genuinum, & vſum his maximè temporibus accommodatum auditoribus traderem. Et ſenſum quidem literæ breuiſſimis quaſi gloſſulis paraphraſticè explicatum dedi. Vſum verò his temporibus maximè accommodatum in eo conſiſtere arbitratus ſum, vt ea loca imprimis annotarem, excuterem, & pertractarem, quæ vel contra horum temporum hæreſes facere poſſunt, vel ab horum temporum hæreticis contra veritatem orthodoxam proferri ſolent. Iis igitur quæ ad mores vel quæ ad dogmata non controuerſa attinebant, leui brachio attactis, ea maximè curioſius loca tractanda ſuſcepi, quæ noua & controuerſa huius temporis dogmata propriè concernebant. Quo in genere cùm pertinaci ſtudio inſiſterem, & toto penè nouo inſtrumento hoc quadriennio decurſo, locorum farraginem opinione maiorem collectam cernerem, cogitare cœpi an is labor talis eſſet, vt in publicum quoque prodeſſe poſſet. Sed huic cogitationi meæ vnum in primis

Operis huius occaſio.

obſta

obstabat, quòd annotationes nostræ breuissimæ essent, sic auditoribus accommodatæ, vt totius textus explicatio commodo tempore absolueretur. Ista quippe dicendi breuitas multa prætermittere cogebat, quæ vel ad refellendas hæreticorũ corruptelas, vel ad explicationes nostras confirmandas à varijs lectoribus meritò desiderentur. Fuerunt igitur non solùm relegenda omnia, sed & pleraque vberiùs explicanda, ac de nouo describenda. Qui sanè labor nouus in quotidiana hac professione mea, & aliorum in dies locorum annotatione quotidiana, non mediocriter me à proposito deterruit. Multiplex tamen quæ statim mihi abblandiebatur laboris huius vtilitas, in id quod honestius erat, facillimè pertraxit. Imò attentius ista & accuratius cogitanti, quædam necessitatis animo sese offerebat meo, quæ ad hunc laborem propensa calcar adderet.

Operis huius necessitas.

Quæ enim alia fundi nostri calamitas, quæ alia tot hodie grassantium hæresum causa, quàm quia diuinis
1. Scripturis ad suum placitum hæretici abutuntur? Homines importuni, superbi, sibi placentes, ex sola Scriptura, Conciliorum, Patrum, totius Ecclesiæ reiecto iudicio, omnem de fide controuersiam terminari volunt.
2. Hanc Scripturam non ex sensu Ecclesiæ, non ex iudicio doctissimorum Patrum, qui hactenus diuinas Scripturas maxima cum laude pertractarunt, sed ex suo sensu
3. suoque iudicio interpretantur. In hac interpretatione ad dogmata sua confirmanda Dei verbum indignissimè
4. contorquent. In hac interpretatione loca omnia quæ fidem orthodoxam quocunque modo vel illustrant, vel confirmant, omni studio inuertunt, & nobis eripere
5. contendunt. In hac denique interpretatione, sententias orthodoxas, personas Ecclesiasticas, ceremonias, & quicquid vel ad fidem, vel ad cultum, vel ad politiam

Eccle

Ecclesiæ Catholicæ quoquo modo spectat, quauis data occasione arrodunt, taxant, traducunt, ludibrio exponunt. In hanc Scripturarum interpretationem, seu deprauationem potius, tanto studio, tanto conatu, tanto impetu incubuerunt, vt à paucis retrò annis varij & laborioſi hæreticorum in diuinas Scripturas commentarij, id est, variæ & fœdissimæ corruptelæ in lucem prodierint. Ex quibus sanè omnibus ad nouum Testamentum quod attinet vniuersum, vnam cathenam, seu, vt eam vocat, Ecclesiasticam & Catholicam expositionem collegit Augustinus Marloratus. Ex istis hæreticorum commentarijs, ministris eorum prædicandi, rixandi, debacchandi, populum simplicem & ignarum sub specie verbi Dei potenter seducendi, materia copiosa suppeditatur. Ex istis commentarijs, scriptoribus hæreticis disputationum omnium firmamenta ad manum præstò sunt. Sensum quippe in scribendo pro vero & indubitato ponunt, quem in commentarijs vel suorum vel suis legitimè probatum supponunt. Ex istis denique commentarijs, omnibus hodie hæreticis tela & arma subministrantur, quibus Ecclesiam Catholicam & fidem orthodoxam hostiliter ac certatim impugnent. Catholici, qui horum commentarios non legunt, nec fraudulentas eorum corruptelas refutare, nec seductis validam opem afferre possunt. Sed & sæpe contingit doctissimos alioqui controuersiarum tractatores minus dexterè, minúsque appositè hæreticorum argumenta è Scripturis petita soluere, eò quòd quibus technis ac fraudibus Scripturam deprauarint, & in sensum suum peruerterint, quibúsque apparentibus ex causis eam deprauationem secutus hæreticus fuerit, penitus ignorant. Ita videt in sinu hæreticus, quum argumentum necdum penitus soluì videt, stante adhuc integro & saluo Scripturæ, qua nititur,

1

6.

7.

8.

9.

10.

11.

titur, sensu. Sed & populo seducto succurri non potest, stante ea persuasione, Scripturarum sensus, quos ministri adferunt, verbo Dei conuenire. His omnibus malis aliquod remedium hoc nostro labore adferri posse quum cernerem, ad eum intrepidè capessendum facilè adductus fui.

Operù varia vtilitas.

Hæc quippe nostra explicatio, innumeras hæreticorum corruptelas patefaciet; verbi diuini verum ac legitimum sensum tuebitur; Catholicos veris & necessarijs præsidijs armabit; hæreticis sua, in quibus maximè confidunt, arma detrahet. Denique quum hactenus veteres & orthodoxas interpretationes, Conciliorum sensa, Patrum iudicia, traditiones Ecclesiasticas, vel audacter despiciendo, vel arroganter impugnando, nostram veluti Romam impugnarint; ipsorum nunc nouellas & proprias diuinæ Scripturæ expositiones examini subijciendo, excutiendo, refellendo, in ipsa eorum Carthagine eos aggrediemur: & an sua defendere valeant, qui aliena tamdiu & tam ferociter impugnarunt, periculum faciemus.

Cur Caluini imprimis cõmentarij impugnãtur.

Cæterùm quia omnes omnium commentarios excutere labor & immensus & inutilis foret, vel quia eadem plerique adferunt, vel quia minus noxia & leuioris momenti sunt quæ ab alijs proferuntur, vnius Caluini in totum nouum Testamentum commentarios, & Theodori Bezæ in idem vniuersum Annotationes, examinare, expurgare, refutare (quantum præsens institutum postulat) fauente Christo decreui. Vnus Caluinus vt de illustratis à se Scripturis impotenter iactitat; sic præ cæteris omnibus ita in pretio habetur. De semetipso ita arroganter sensit, vt postquam Catholicos horum temporum scriptores putida cadauera, moriones, simias, imò Concilij Tridentini Patres toto orbe doctissi

ctissimos, pecudes, porcos, asinos nuncupasset, & ad interpretandas Scripturas non magis idoneos quàm boues ad ephippia, vel potius asinos ad lyram *dixisset, móxque adiecisset:* Vt confluant ex toto orbe Romanenses Episcopi, Theologi, & quotquot sub vexillo, auspiciisque illius Antichristianæ sedis militant, quam tandem collatis inter se capitibus interpretationem nobis conflabunt? Bona pars vix grammaticæ elementa didicit; *paucis interiectis hunc in modum de semetipso scribit* De nobis quo minus dicam quod res habet, impedit verecundia. Verisimè tamen profiteri licebit, nos intelligendis Scripturis, plus lucis attulisse, quàm omnes qui ab exorto Papatu inter eos extiterunt Doctores. Neque hanc laudem ipsi detrahere nobis audent. *Hæc est Caluini verecundia: hoc de seipso iudicium Aut omnibus qui his multis seculis in Ecclesia Christi floruerunt, Scripturarum interpretibus sese anteponit, aut à multis seculis Papatum exortũ fuisse negare nunc debet quod toties alibi apertè profitetur. Sed mentem Caluini parentis sui optimè secutus Theodorus Beza, sic in eius laudem per apostrophen exclamat.* Res ipsæ, Caluine, testificantur selectissimum te fuisse Dei Opt. Max. organum, cuius ministerio perficeretur veræ religionis instauratio aliquot antè annis ab aliis fœliciter inchoata. Nam tu is es, cuius doctrinæ diligentia & indefatigabili zelo, Gallia quidem & Scotia restitutum apud se Christi regnum meritò acceptum ferunt, &c. Testes harum rerum sunt nunquam intermoritura monimenta, quibus nihil in sacris literis explicãdis, neque iudiciosius, neque enucleatius, neque magnificentius à quoquam verbi diuini interprete adhuc scriptum fuisse, verè pij doctique omnes

In Antid. Syno. Tridentin. in Pr fat. & sess 4. & sess 7 ad can. 7. & 8.

Caluini inconstantia de seipso.

In lib. de Iconibus.

omnes agnoscunt. *Hæc de suo Caluino Beza, quem propterea quoties in annotationibus suis in nouum Testamentum citat (citat autem eum frequenter) toties eum tacito nomine, Doctissimum interpretem, per antonomasiam & excellentiam vocat: sicuti nos, quum Paulum dicere volumus, Apostolum sæpe dicimus. Sed & in præfatione in lib. Iosue tanti suum Caluinum Bezam facit, tanti eius scripta æstimat, vt sine nauis repurgata omnia defendat, vt præ his omnium antiquorum ac recentiorum Doctorum cõmentaria negligenda censeat, vt sine his ad sacrarum literarum certam cognitionem neminem peruenire posse iudicet. In nostra Anglia vnum Caluinum secta illa Puritanorum, quæ nec hodie vsque politiæ ac disciplinæ Ecclesiæ Anglicanæ subesse vult, tanti facit; vt Carterobitus, qui causam Puritanorum scriptis publicis defendit, ita alicubi scribat. D. Caluinum recipimus & veneramur, vt nobilissimum Dei organum ad ecclesiam expurgandam, planámque & sinceram diuinarum literarum interpretationem orbi restituendam à Deo suscitatum; cui ab Apostolorum tempore par non fuerit. Vnde factum est, vt dicere Puritani non vereantur,* adeò Caluinum ac Bezam in scripturis exponendis cæteros omnes antecellere, vt reprehensioni minus obnoxium sit veterum omnium expositiones reiicere, quàm Caluini ac Bezæ de sensu Scripturæ iudicium refugere. *Alij ex illis rursum,* vnum Bezam noui Testamenti optimum esse interpretem *scribunt. Sic apud nostros seductos Anglos Caluinus & Beza in scripturis exponendis palmam ferunt. Quin idem sit Caluinistarum in Gallia, Germania, Scotia, & huius Belgij corrupta parte iudicium, dubitari non debet.*

Sanè Augustinus Marloratus, qui ex tam multis

nouis

In Epistol. ad Roma. cap. 1 vers 32. cap. 6. vers. 6. ca. 8. vers 33. ca. 9. vers 22. 2. Cor. 9. vers. 4. Act. 8. v. 33. & 1. vers. 20. ad Heb. 4. v. 12. & alibi passim.

Claudius Sainctes in respons. ad Apolog. Bezæ. Lib. 1. pag. 32.

Praxis prælatorum, cap. 19. pag. 378.

Defens. discipl. Eccles. pag. 412.

nouis interpretibus, Bucero, Erasmo, Musculo, Melanchthone, Sarcerio, Brentio, Bullingero, Zvvinglio, Vito, Theodoro, atque ipso Caluino, suam, vt vocat, Catholicam & Ecclesiasticam 4. Euangeliorum expositionem consarcinauit, ex vno Caluino plura quàm ex cæteris omnibus collegit. Imò quum ex aliorum commentarijs quædam deliibauerit, vnius Caluini commẽtarium penè integrum suæ cathenæ inseruit: & nihil ferè eorum quæ nos hic refutauimus, prætermisit. Nam ego ipsis Caluini commentarijs vsus, plura & plenius, ex eo refutanda desumpsi, quàm ex eo consarcinauit Marloratus. Scripsit Caluinus post alios, post Bucerum, Melanchthonem, Bullingerum, Erasmum, Musculum, Brentium, quorum omnium vel in disputãdo socordiam, vel in reprehendendo negligentiam, vel in fallendo imperitiam, homo vafer, acutus, diligens plurimum superauit. Ad omnem quippe reprehensionem attentissimus, & in reprehendendo acutissimus, nihil vsquam prætermittit, quod vel ad Catholicam fidem infirmandam trahi possit, vel ad fidei nostræ firmamenta conuellenda valeat, vel ad totam Catholicam Ecclesiam quoquo modo taxandam facere queat. Quod quum in vnius D. Ioannis Euangelio cumulate sese præstitisse arbitratus esset, in eius commentarij ad suos Geneuenses præfatione ita gloriatur. Certè Papatum nihil aliud quàm monstrum ex innumeris Satanæ fallaciis conflatum esse, & quam obtendunt Ecclesiam, Babylone magis confusam, vnus hic cõmentarius erit (vt spero) luculentus testis. Hic in suis commentarijs Caluino scopus fuit, quem qua diligentia & quanta impietate persecutus fuerit, hæc nostra Antidota demõstrabunt. Pari quippe diligentia vsus, nihil prorsus eorum prætermisi, quæ in Catholicæ Ecclesiæ & fidei præiudi-

Caluini singularis industria, & nocendi libido.

cium, vel in harmonia trium Euangelistarum, vel in commentarijs super Ioannem venenatus iste serpens euomuit: singulisque toxicis sua apposui Antidota. Tanto porro accuratius hos commentarios in lucem Caluinus dedit, quanto serius & in oppugnanda veritate orthodoxa magis iam excitatus. Nam post tractationem dogmatum, post Institutionem quam vocat Christianam, verè Antichristianã (ad quam Lectorem in commentarijs interdum remittit) idque in vltima ferè ætate, eos edidit: vt non immeritò ab omnibus Caluinistis summo in precio hi commentarij habiti fuerint. Sanè præter accuratam Catholicorum dogmatum vel refutationem vel reprehensionem (quo nomine suis mirabiliter placet) vbi ea aut refutandi aut reprehendendi locus non est, ita in reliquis quo ad literam interpres diligens, ita moralis, ita elegans & suauis est, vt hac varia esca proposita, & veluti in aureo poculo propinato veneno, etiam ab ipsis orthodoxis auidè interdum legatur, qui in dictione pura doctrinam vix cauent impuram: quos etiam aliquando exoptare audiui, vt resectis quæ contra Ecclesiam & fidem disputantur, castratus prodiret: sic enim commentarios eius perutiles fore. Qui tamen vehementer falluntur, quando Caluinus etiam in ijs quæ dogmata controuersa non concernunt, ex fastu quodam ac typho hæreticis proprio Patrum & Veterum expositiones fastidiens, nouos semper & singulares sensus studiosissimè affectat, vel etiam inter varias interdum veterum interpretationes, deteriorem frequenter amplectitur. Ex quibus fit, vt etiam in illis à vera & genuina sacri textus intelligentia penè semper aberret. Quod tamen errorum genus nos in hoc opere non persequimur, quorum hoc vnicum institutum est, vt quæ in hæresum huius tem-

poris

poris fauorem, & in orthodoxæ fidei graue præiudicium celebris iste Archihæreticus, & sub blanda admodum facie serpens callidissimus euomuit venena, illa oppositis Antidotis è medio tollamus ac, ne quid noceant, cura ac studio quo possumus efficiamus. Quo vtilior magisque necessarius hic labor noster videri poterit: qui non de sensu probabiliter vero aut falso contra Caluinum ac Bezam decertamus, sed de eo sensu qui stante fide orthodoxa verus esse non potest, quatenus vel ipsam fidem orthodoxã aliqua ex parte impugnat, vel hæreticũ dogma fidei orthodoxæ aduersum propugnat. Est quippe mihi negociũ cum tortuoso serpente, qui mille per meandros fraudísque flexuosas veritati insidiatur, & errori patrocinatur: qui Scripturarum sensus non tantùm inuertit, sed longas sæpe disputationes contra fidem & Ecclesiam contexit.

Hæc igitur est operis nostri varia vtilitas. Orthodoxa doctrina circa omnes textus, qui pro illa faciunt, stabilitur, quando illos omnes magno studio inuertere nobísque eripere vnus Caluinus conatus est. Quæ textus Euangelici loca pro hæresibus modernis sonare videntur, ea pro veritate orthodoxa sonare & sentire ostendimus. Ita hæreticorum dogmatũ neruos præscindimus, & præcipua firmamenta subuertimus. Diuina Christi & Euangelistarum verba, & loca plusquam trecenta, à variis & fœdissimis corruptelis vindicamus, & claro ac genuino sensui restituimus. Caluini variam technologiam, vafriciem, fallendi artes patefacimus, & imprimis summam hominis impietatem, audaciam, furorem in Christi Domini apertis verbis deprauandis & inuertendis studiosè refutamus.

Operis varia vtilitas.

1.

2.

3.

4.

Vide Indicem in verbo Caluinus.

5.

In vno Caluino omnes refutantur.

Nec quum Caluinum atque interdum Bezam refutamus, vnius tantùm aut alterius hominis impietatem

iugulamus, ne hîc excipiant cæteri hæretici se ab vno Caluino aut Beza non pendere. Quæ enim à Caluino proferuntur, asseruntur, disputantur, omnium sunt hodie hæreticorum firmamenta communia, eadémque validissima: vt erat ipse omnium vaferrimus, & acutissimus, & in hoc scriptionis genere nobilissimus. Sententiæ quas astruit, criminationes contra Ecclesiam quas facit, Scripturarum intelligentiæ quas tuetur, omnibus aliis hodie hæreticis, aut penè omnibus sunt communes: vt hîc
6. fortissimè valeat quod ille dixit: Ex vno omnes. Sed & aliquas hodie columnas, aliquos diuinæ legis interpretes habere debent hæretici, quos sequantur, quibus nitãtur, postquam veterum Patrum expositiones despectui habent. Aut Caluinus ac Beza illi sunt, aut certè nullos alicuius nominis proferre possunt. Quòd si nullos proferunt, nec proferre volunt, quid ergo in religione ac fide Christiana certum, fixum, ac stabile erit? Ecclesiam Catholicam eiúsque lumina, Patres, Episcopos, Veteres, Concilia audire recusant. Solam Scripturam diuinam vnicam & perfectissimam esse cuiuslibet veritatis normam affirmant. Hanc Scripturam diuinam aut à certis interpretibus eruditione, pietate, atque authoritate præstantibus expositam & explicatam accipere debent, aut hoc vnum rotundè dicere, diuinæ Scripturæ quemlibet Christianũ interpretem legitimum esse: vt hoc vno verbo omnes Scripturarum commentarios, omnem siue docendi, siue prædicandi Scripturas authoritatem, omnes Pastores, Doctores, Prophetas toto orbe Christiano exterminent: & inuito ac reluctante Paulo, imò in despectum Spiritus Sancti per Paulum loquentis, omnes esse Prophetas, omnes esse Doctores, dicant. In vno igitur Caluino ac Beza cæterorum primipilis, callliditate, eruditione, diligentia cæteros longè superantibus,

reli

reliqui vulgares Protestantium interpretes refutati meritò videri possunt. Certum est, quicquid alij in Scripturis ad noua placita detorquendis præstiterunt, id vnum Caluinum cumulasse præstitisse, multa quoque ab aliis vel prætermissa vel negligentius tractata mendaciorum cumulo adiecisse. Cui & postea succenturiatus Beza non pauca de suo addidit: in Euangelijs quidem parcius, in Epistolis Apostolicis multò vberius: vbi varios Caluini defectus longis disputationibus suppleuit, de quo in alia ad Antidota Apostolica præfatione plura dicentur.

7. Docebit porro hic labor noster, Scripturarum iudicium, examen, sententiam, adeò nos non subterfugere (quod ineptè clamitant aduersarij, quia Ecclesiæ iudicium & authoritatem studiosè defendimus) vt diuinas Scripturas luculentissimè à nobis stare ex ipsa Scripturarum collatione & contextu euincamus. In istis quippe Antidotis nostris Euangelicis Patrum authoritate aliter sentientium perrarò Caluinum premo, sed ex contextu sacro & firmis rationibus corruptelas eius impietate plenas plerumque demonstro.

Tituli ratio. Placuit autem totum hoc opus ANTIDOTA EVANGELICA nuncupare, quia contra hæreticorum toxica & venena, quibus sacrosancta Euangelia sceleratissimè infecerunt, medelam depromit. Si qua autem loca prolixius explicantur, sciat Lector non verbosius, sed diligentius esse pertractata, idque vbi rei subiectæ vel ipsa necessitas, vel magna vtilitas ita postulabat. Sanè eo libentius huic labori incubui, quia Catholicos hodie interpretes primarios ac diligentissimos deprauationes hasce hæreticas aut studio vitasse ac dissimulasse, aut certè parcissimè & rarissimè attigisse aduerti: contentiosam fortè hanc, permolestam, & alicubi

8.

necessariò prolixam disputationem exhorrentes. Sed varia, quam dixi, huiusmodi laboris (vt mihi saltem videbatur) vtilitas, vt in hanc palæstram descenderem me mouit, commouit, perpulit: eorum videlicet memorem, quæ de hæreticis verissimè & eleganter scripsit B. Cyprianus. Nemine Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumunt, sedentes in pestilentiæ cathedra, pestes & lues fidei, serpentis ore fallentes, corrumpendæ veritatis artifices, venena lethalia linguis pestiferis euomentes; quorum sermo vt cancer serpit, quorum tactus pectoribus & cordibus singulorum mortale virus infundit. *Hoc igitur mortale virus, hæc lethalia venena, vt salutifero medicamento curarem, & à pectoribus ac cordibus Christianis expellerem, hunc qualemcunque laborem suscipiendum duxi.*

Lib. de vnit. Eccles.

Prodijt quidem ante annos aliquot super ista Euangelia locorum quorundam explicatio Catholica, authore Renato Benedicto, cui Panopliam Catholicam titulum dedit, sed vaniorem quàm veriorem: quum & pauca admodum loca attigerit, & eadem satis mediocri armatura propugnauerit. Cæterùm vtinam maiori vanitate homo ille infœliciter Catholicus in Ecclesiam Catholicam non peccasset. Prodierunt quoque authore Feliciano Capitono Auinionensi Archiepiscopo, Explicationes Catholicæ *(sic habet titulus)* locorum ferè omnium veteris ac noui Testamenti quibus ad stabiliendas hæreses nostra tempestate abutuntur hęretici; *tribus tomis distinctæ. Sed vbi illæ primùm prodierunt, adeò Catholicis parum satisfecerunt, vt à me tunc controuersias Duaci profitente doctissimi quidam viri per literas vehementer flagitarint, in nouum saltem Testamentum, aut aliquam eius præcipuam partem,*

Colonia anno 81.

tem, parem vt operam nauare vellem. Quod vt eo tunc tempore præstare non potui, alia professione aliisque scribendis præpeditus; ita nunc ad ipsarum Scripturarum professionem, Deo sic volente, vocatus, auidè & studiosè præstare contendi. Sanè neuter eorum aut alius quispiam (quod sciam) ipsos hæreticorum commentarios refutandos, & literæ sacræ corruptelas expurgandas hactenus suscepit. Prodeunt ergo nunc, fauente Christo, Euangelica primùm Antidota. Subsequentur postea (eodem propitio) Apostolica; prout quotidiana mea patietur professio. His interim, orthodoxe Lector fruere: & si quam aut tuis studys lucem, aut fidei consolationem attulimus; pro omni mercede, tuis apud Deum precibus interdum nos iuua. Vale.

Louanij, Cal. Octobris, Anno salutis 1594.

APPROBATIO.

IN his Euangeliorum Antidotis, disertè & solidè deteguntur errores & fraudes Caluini, Bezæ, & aliorum nostri æui hæreticorum: in quibus etiam nihil esse testor quod sanæ & Catholicæ doctrinæ aduersetur.

Henricus Cuyckius, D. Petri Louanij Decanus, & Pontificius ac Regius librorum Censor.

AVGV

AVGVSTINVS TRACTAT. XVIII. IN IOANNEM.

NOn aliunde natæ sunt hæreses, & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non bene; & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere & audacter asseritur.

SCiat Lector, quæ in Promptuario Catholico contra hæreticos disputantur, in istis Antidotis non repeti; exceptis plerisque locis in parte Quadragesimali eiusdem Promptuarij pertractatis.

ANTI

ANTIDOTA EVANGELICA IN EVANGELIVM S. MATTHÆI.

PROOEMIVM.

IN diuinarum Scripturarum lectione duo potissimum quærenda sunt: Literæ sacræ sensus genuinus ac germanus: deinde earum vsus præsenti tempori magis necessarius. Literæ sensum in publica prælectione nostra solis auditoribus dedisse cõtenti, quæ ad earum præsentem vsum potissimum facere duximus, ea nonnihil relecta ac limata ad publicam vtilitatem emittere (propitio Christo) statuimus. Quum enim horum temporum hæretici Euangelica & Apostolica doctrina ita fœdè abutantur, in eáq; suæ causę firmamenta ac fundamenta ita constituant, vt reiectis probatissimorum Patrum iudiciis, totáque ecclesiasticæ traditionis authoritate, ex solis Scripturis, maximè Euangelicis & Apostolicis, omnem de fide quæstionem terminari oportere, & terminare se posse affirment, vnde & Euangelici propriè vocari volunt; Catholicos verò quasi Scripturarum aut ignaros aut contemptores traducant; propterea ad earum præsentem vsum id maximè spectare & è re fore iudicauimus, si omnia loca Euangelica & Apostolica accuratissimè annotata tractaremus, vel quæ contra præsentes hæreses valent plurimum, vel quibus ipsi hæretici ad hæreses suas confirmandas impiè & sacrilegè aburi solent. Longum, arduum, & molestum Opus. Sed aut dabit perficere qui dedit velle, aut Operi ipsi, quum illi placuerit, immoriemur. Atque vt ab Euangeliis exordiamur, primùm & ante omnia, de ipsa voce ac verbo Euangelij, quod à nobis Catholicis penitus

ignorari vaniſſimè iactitant, & in quo peſſimè intellecto, ſeipſos & alios hæretici miſerrimè deceperunt, paucula, per modum apparatus, delibabo.

Quid ſit Euangelium.

EVANGELIVM bonum ac lætum nuncium ſignificare, omnibus in comperto eſt. Sed quod ſit hoc nuncium bonum ac lætum, & in quo propriè conſiſtat, adeò liquidum & clarum non eſt. In hoc tamen conueniunt omnes, hoc bonum nuncium, quod Euangelium dicimus, in eo conſiſtere, quòd Chriſtum Redemptorem mundi, à tot retro ſeculis promiſſum & expectatum, nobis exhibeat. Ad vnum enim Chriſtum refertur, quòd Euangelium ea quæ ſub vmbris & figuris latebant explicat. Per vnum Chriſtum, quæ olim promiſſa erant, Euangelium exhibet. In vno Chriſto rerum diuinarum cognitionem abſolutam, quæ quidem ad ſalutem neceſſaria eſt, Euangelium præſtat. *Gratia enim & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt:* &, *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant omnes te ſolum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.* Sed de gratia & ſalute patribus repromiſſa ac per Chriſtum exhibita, vnica ferè hodie, quum de Euangelio loquimur, controuerſia mouetur. Et vt huius repromiſſæ ſalutis & gratiæ fauſtiſſima annunciatio ac doctrina maximè propriè Euangelium dicitur, ſic in eius explicatione peruerſa ſe & alios hæretici horum temporum miſerabiliter deceperunt. Eorum primò ſententias proponemus: poſtea quod orthodoxum & ſanum eſt, ſubiiciemus.

Euangelij tres partes

Ioan. 1.
Ioan. 17.

Euangelium ſic ſalutis & gratiæ nuncium eſt iuxta Flaccum Illyricum Lutheranum nobilem ac veteranum, vt per ſolam fidem in Chriſtum, excluſa legis obedientia, ſalutem mortalibus annunciet & conferat. Hæc eius verba ſunt. *Lex & Euangelium per ſe ſuáque natura contraria ſunt. Alterum enim non niſi digno ac iuſto ſalutē offert, alterum verò tantum indigniſſimis.* Hæc ille in Claue Scripturæ. Sic indigniſſimum & flagitioſiſſimum te eſſe oportet, vt Euangelij beneficio gaudeas. Quam Caluini ac Bezæ ſententiam eſſe ſuis locis docebimus. Rurſum in eodem opere in tit. De varia operum prædicat. tract. 6. ait, quòd *clamāte lege, Deus dabit vnicuique ſecundum opera ſua mox occurrit Euangelium & contrà excipit, proteſtatúrque inquiens, Vera dicis lex, ſalua tamen mea correctione & exceptione.* Denique iterum docet, legis promiſſiones eſſe conditionales, quæ pleniſſimam obedientiam

Lex & Euangelium iuxta Lutheranos. Par. 2. tit. de reg. cognoſc. Script.

flagi

flagitant, euangelicas verò promissiones esse sine cõditione & gratuitas tract 1. prẽallegato. Huius vestigiis insistẽs Martinus Chemnitius paulò clariùs rem definit. *Lex* (inquit) *habet promissiones vitæ, sed sub conditione perfectæ impletionis. Euangelium verò docet, id quod legi propter carnem nostram impossibile erat, Deum præstitisse misso filio: ad Rom. 8. vbi Paulus monstrat Christum factum pro nobis sub lege, vt obedientia & passione sua pro nobis iudicio Dei in lege patefacto satisfaceret. Atque ita Euangelium contritis & territis conscientiis annunciat, offert & exponit gratiam Dei, reconciliationem, & remissionem peccatorum, gratis, propter meritum Christi fide apprehensum.* Hæc ille in examine decretorum Concil. Trident. ad Sess. 4. quæ est de pœnitentia. Statuunt igitur isti Lutherani apertè & perspicuè totam Euangelij rationem in hoc vno, quòd gratuitam peccatorum remissionem per Christum fide apprehensum nobis annunciat, exclusa conditione obseruandæ legis.

Caluinistarum sententia de lege & Euangelio.

Astutiùs & rectiùs Caluinistæ rem tractant. Theodorus Beza in confess. fidei cap. 4. num. 15. quatuor adfert discrimina legis & Euangelij, sed in tertio & quarto totum venenum suum effundit. *Lex* (inquit) *iubet vt in nobis quæramus iustitiã quam describit, in perfecta mandatorum impletione positam, Euangelium indicat vbi hanc impletionem quærere debeamus. Nam lex pronunciat fœlices si plenè eam præstiterimus, sed Euangelium salutem promittit si crediderimus, id est, si per fidem Christum apprehenderimus. Quare Euangelium habet adiunctam efficaciam Spiritus S. quando creat in nobis fidem, vnicum illud instrumentum quo beneficium oblatum apprehendatur. Vnde non est Euangelium nuda litera, sed est Spiritus, id est, organum Spiritus sancti potens & efficax ad ingenerandam fidem. Quum igitur lex quærat in nobis quod præstare non possimus, Euangelium ius istud acerbissimum melle misericordiæ temperat, & Christum demonstrat qui totam legem vsque ad extremum quadrantem impleuit.* Hæc ille. Docet Euãgelium in hoc consistere, vt nobis annunciatum fidem ingeneret, qua Christum apprehendimus, & in illo omnem legis iustitiam ab ipsomet vberrimè impletam, nobisque imputatam, vt sic coram Deo iustificemur & salui simus. Sic enim libro eodem cap. 3. num. 26. apertiùs docuit his verbis. *Deus Paternos non agnoscit pro suis nisi coopertos ac indutos Christi innocentia, sanctitate perfectáque iustitia. Voluit enim filium suũ nostram naturam assumere, vt in eo inueniret modum pacandæ iustitiæ*

sua, nobis videlicet eum gratis impartiendo cum omnibus suis beneficiis, vt sua vnius bonitate ac misericordia, Christo per fidem apprehenso, salui simus. Hæc ille. Porro eodem libro cap.7.num.9. Catholicos accusat tanquam legis & Euangelij penitus ignaros, quia quum Euangelium idcirco patefactum sit mundo vt in Christo per fidem apprehenso gratis iustificemur, & sanctificemur, nos è contrario existimamus Euangelicam doctrinam nihil aliud esse quàm legem quandam perfectiorem Mosaica, vt sic in nostra iustitia spem habeamus, & Dei promissiones irritas faciamus. Hoc totum ille. Caluinus in Euangelij summa definienda vafrius incedit. In harmonia sua super Euangelia, in ipso argumẽto totius operis, sic rem definit. *Euangelium est solemnis promulgatio de filio Dei in carne exhibito vt perditum mundum instauret, ac homines restituat ex morte in vitam.* Sed quæ sit hæc instauratio & qualis distinctè & dilucidè non demonstrat. In Institutione sua lib.2.cap 9.num.4 reprehendit omnem hanc Lutheranorum suíque Bezæ explicationem. *Hinc* (inquit) *conuincitur eorum error qui legem nunquam aliter Euangelio conferunt quàm operũ merita gratuitæ imputationi iustitiæ.* Idem tamen ipse aliter non confert, planéque ibidem affirmat, *Paulum iustitiam legis & Euangelij facere inter se contrarias.* Hoc solum addit, *Euangelicam gratiam Patribus quoque sub lege fuisse communem, sed à Christo dilucidius manifestatam:* quod ab omnibus in confesso ponitur. Hanc tamen Euangelicam gratiam in sola ponit remissione peccatorũ per Christum, sicut Lutherani. Sic enim lib.eodem cap.10 num.4.scribit. *Euangelica prædicatio nihil aliud quàm paterna Dei indulgentia iustificari præter suum meritum peccatores pronunciat.* Et rursum lib.3.cap .num.19 *Quum totã* (inquit) *Euangelij summam breuiter complecti voluit Christus, dixit se oportuisse pati & resurgere à mortuis, prædicari in nomine suo pœnitentiam, & remissionem peccatorum. Remissio autem peccatorum prædicatur quum docentur homines Christum sibi factum esse Redemptorem, iustitiam, salutem, & vitam: cuius nomine gratis in Dei conspectu iusti habeantur & innocentes: & hæc gratia fide apprehenditur.* Hæc ibi. Sed postea lib.3. cap.11. num 6. totum suum venenum effundit. *Hic est* (inquit) *fidei sensus per quem peccator in possessionem venit suæ salutis, dum ex Euangelij doctrina agnoscit se Deo reconciliatum: quòd intercedente Christi iustitia, impetrata peccatorum remissione iustificatus sit: & quanquam Spiritu Dei regeneratus, nõ in bonis operi*

Caluinus Lutheranos reprehendit, quum idem doceat.

operibus quibus incumbit, sed in sola Christi iustitia repositam sibi perpetuam iustitiam cogitat. Et paulò pòst, num. 17. *Inde iustificare dicitur fides, quòd oblatam in Euangelio iustitiam recipit & amplectitur. Quòd autem per Euangelium dicitur offerri, eo excluditur omnis operum consideratio.* Et iterum: *Quæ nobis per Euangelium donatur iustitia, legis conditionibus soluta est.* Hæc ille. Hoc est ergo totum hæreticorum hodie Euangelium, remissionem peccatorum per Christum consequi sine vlla bonorum operum iustitia aut etiam conditione. Ad hunc scopum omnis apud illos Scripturarum explicatio dirigitur. Ad hoc Euangelium confirmandũ omnes & Euangelicas & Apostolicas & Propheticas literas detorquent. Proferemus ergo ex scripturis Euãgelicis & Apostolicis veram Euangelij summam quasi necessariam antidoton contra tam pestilentem & Epicuream doctrinam. *Euangelium hodiernũ.*

Euangelij sanè summam annunciauit Christo iam nato Pastoribus Angelus dicens. *Euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator Christus Dominus.* Vnde autem & quare Saluator sit dictus, Angelus ad Ioseph virum Mariæ diserтius explicat: *Vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Iam si quæras quomodo à peccatis nos soluat, primum Zacharias nato Ioan. Baptista prædixit apertissimè his verbis. *Fecit redemptionem plebis suæ & erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui, sicut locutus est per os Prophetarum eius, &c. Daturum se nobis vt seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus vitæ nostræ.* Deinde Christus ipse in prima sua ad turbas concione tota morali, ne iustitiam prædicare videretur legis conditionibus solutam, de ipsa lege quo ad moralia eius præcepta disertè profitetur. *Non veni soluere legem, sed adimplere:* videlicet non adiectione verborum, sed opere factorum, ait August. móxque addit. *Nisi iustitia vestra abundauerit plusquam iustitia Scribarum aut Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Deinde præcepta legis vt exactius obseruentur, interpretatur. Hoc est ergo gaudium nobis euangelizatum & totius Euangelij summa, venisse Christum vt saluos nos faciat à peccatis, id est, *vt amplius non seruiamus peccato.* Hoc Euangelium Christus prædicauit mulieri Samaritanæ, dicens: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* De eadem aqua iterum euangelizans, *In die*

Euangelij summa vera & orthodoxa. Luc. 1. *Matth. 1.* Luc. 16 *Matth. 5.* Lib. 19. cap 17. contra Faustum. *Euangelij fructus, nõ seruire peccato.* Ioan 4. Ioan. 7.

magna festiuitatis stabat & clamabat. Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Euangelium ergo quod Christus prædicauit, est noua largitio Spiritus sancti, seu Spiritus gratiæ, ad superanda peccata credentibus in eum impartitus. Vnde Apostolus quum dixisset credentibus in Christum, *Peccatum vobis non dominabitur*, hanc causam subiunxit; *non enim estis sub lege, sed sub gratia.* Quare alio in loco de se dictum Christus affirmat quod prædixit Esaias cap. 61. *Euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, prædicare captiuis remissionem & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem* (quæ sola hæretici considerãt, quia ad fidem & remissionem peccatorum pertinent: sed sequitur) *prædicare annum Domini acceptabile & diem retributionis.* Iam quis sit annus Domini acceptabilis, Paulus docuit. *Adiuuantes exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis: ait enim. Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te: ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Et alibi paulo clarius. *Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.* Hoc ergo Christus euangelizauit, non solum remissionem peccatorum præteritorum, sed vt deinceps sicut in die ambularemus. Audi Paulum apertissimè docentem quæ sit Euangelij gratia. *Apparuit gratia Saluatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiens nos vt abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc seculo.* Sic alter Apostolus Christo dilectissimus. *Scitis quia ille apparuit, vt peccata nostra tolleret: omnis qui in eo manet non peccat. In hoc apparuit filius Dei vt dissoluat opera diaboli:* id est, peccata. Hoc est Euangelium quo exhibuit se mundo filius Dei. Sed doceat hæreticos solus Paulus (quo maximè abutuntur) quid sit propriè Euangelium, & cur Christus nobis exhibitus sit. *Paulus segregatus in Euangelium Dei (quod antè promiserat per Prophetas suos) de filio suo qui factus est ei ex semine Dauid secundũ carnem, qui prædestinatus est filius Dei* (sed quomodo & in quem finem?) *in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Domini nostri Iesu Christi*, id est, per opera miraculosa, & per spiritum sanctificantem, qui sanctificat credentes in eum, & per resurrectionem generalem omnium mortuorum, quam Christi resurrectio fecit. Sed adhuc apertius alibi. *Quod impossibile erat legi* (id est, quod per legem

Euangelij dona Spiritus sancti largitio.

Rom. 6.

Luc. 4.

2. Cor. 6.

Rom. 13.

Tit. 2.

1. Ioan. 3.

Rom. 1.

Rom. 8.

fieri

fieri non poterat) *in quo infirmabatur per carnem* (id est, quia homini carnali dato infirma & inualida ad salutem erat) supple, hoc vt fieret, *Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati*, id est, Deus Christum nobis exhibens & donans, *de peccato damnauit peccatum in carne*, id est, per hostiam peccati in carne, seu per carnem filij sui in sacrificium oblatum, peccatum in nobis seu sensualitatem hominis deprauati mulctauit, & dominio suo quod hactenus contra superiorem rationem obtinuit, priuauit; *vt non regnaret peccatum in mortali corpore nostro*, quod priùs dixerat; vel vt hic statim subiungit, *vt iustificatio legis*, id est, tota illa iustitia quam lex iubet, *impleretur in nobis*, id est, à nobis opere compleretur nobis inquam, *qui non secundum carnem*, id est, iuxta desideria carnalia, *sed secundum spiritum ambulamus*, id est, iuxta Spiritum gratiæ nobis per Christum suo sacrificio procuratum. Totum effectum incarnationis & passionis Christi (quod propriè Euangelium est) hic vnus locus euidentissimè demonstrat. Nempe ambulare secundum spiritum, non secundum carnem: *In nouitate vitæ ambulare, vt simus noua creatura in Christo.* Hoc enim esse in morte Christi baptizari, apertissimè Paulus docuit. Denique cur Christus exhibitus & mortuus sit, docet clarissimè his verbis Paulus. *Dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni peccato* (quod fecit per remissionem peccatorum) *& mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum*, quod fecit per communicationem gratiæ, de qua alibi dicit, *creatos nos esse in Christo Iesu in operibus bonis vt ambulemus in illis.* Sic rursum ad Galat. cap. 1. *Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt eripiat nos de præsenti seculo nequam secundum voluntatem Dei.* Eripi autem de præsenti seculo nequam, nihil aliud est quàm vt alibi loquitur, *non conformari huic seculo, sed reformari in nouitate sensus nostri, vt probemus quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens.* Hoc est ergo *Euangelium regni* (vt Marcus loquitur) vt sicut ante Christi aduentum, vel apud omnes qui in Christum non credunt, *regnauit peccatum in mortem*, ita nunc exhibito Christo & apud omnes qui credunt in eum, *gratia regnet per iustitiam in vitam æternam.* Sic *mortui peccato viuimus Deo in Christo Iesu.* Sic *soluti à lege mortis in qua detinebamur, seruimus in nouitate spiritus.* Sic Christus non solum destruxit mortem, sed & *illuminauit vitam & incorruptionem per Euangelium.* Hoc est Euangelium gratiæ: Hæc est

Rom. 6.

Rom. 6.
Galat. 6.
Tit. 2.

Ephes. 2.

Galat. 1.

Rom. 12.

Marc. 1.

Rom. 5.

Rom. 6.

2. Tim. 1.

lex noua scripta in cordibus nostris, de qua dicitur: *Dabo leges meas in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eas.* De qua Scriptura cordis Paulus dixit: *Epistola Christi estis, scripta non atramento, sed Spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Quæ tabulæ cordis carnales, quales sint, alius Propheta docet. *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis.* Hæc est gratia noui Testamenti, & propriè Euangelium Christi & gratiæ Dei. Sic Euangelium regni, sic gratiam noui Testamenti omnes hactenus fideles intellexerunt. Lege Augustin. epist. ad Honoratum de gratia noui Testamenti, & librum de spiritu & litera. Pulchrè S. Basilius. *Si quis definiens dicat Euangelium esse formam vitæ quæ est ex resurrectione à peccato, mihi nequaquam videretur à vero aberrare.* Ad hunc ergo scopum totius Euangelicæ historiæ doctrinam & enarrationem dirigere oportet.

Euangelium in sensu hæreticorum quam impium.

Euangelium in sensu hæreticorum relinquit hominem in peccatis suis, in vetustate & corruptione sua. Detrahit Christo præcipuum effectum incarnationis & passionis suæ: redemptionem videlicet & liberationem humani generis à seruitute peccati. Vult nos vestire iustitia aliena, vt interim maneamus iniusti & peccatores. Christus factus est nobis iustitia & sanctificatio, non suam nobis imputando (quod nulla Scriptura dicit) sed spiritum gratiæ nobis impartiendo, per quem iustitiæ opera faciamus, & sanctificemur in conspectu Dei: quod tam multæ Scripturæ docuerunt, vt earum suis locis explicatio luculentius docebit. Negant Christum totum hominem sanasse. Si enim non nisi per fidem, qua Christum apprehendimus, saluos nos fecit, intellectum quidem nostrum fide purificauit & ab ignorantia liberauit, sed voluntatem in sua infirmitate reliquit, nec *emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis*, quod Paulus affirmat. Denique legem Euangelio impiè opponunt, quum *lex non destruatur per fidem* quam Euangelium prædicat, *sed statuatur:* quia videl. *impetrat gratiam qua lex impleatur:* ait Augustin. Ac per hoc quæ per Euangelium donatur iustitia non legis conditionibus soluitur, vt impius Caluinus docuit, sed à legis maledicto, iugo, seruitute liberatur: quia spiritus gratiæ Euangelio proprius, *seu lex spiritus vitæ liberauit nos à lege peccati & mortis: & plenitudo legis dilectio est:* quia tota ratio implendi

legem

Ierem. 31. 2. Cor. 3.

Ezech. 11. & 36.

Epist. 121.

De spiritu sancto cap. 15.

Hebr. 9. Rom. 3.

De spiritu & litt. cap. 30. Rom. 8. Rom. 13.

legem, est diligere Deum & proximum. Quod sanè vt fiat, *diffusa est charitas in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.* Vide plura in opere nostro de iustific. lib. 5. cap. 12. & seq. Hæc de voce & verbo Euangelij eiúsque vero sensu contra pestilentissimam hæreticorum deprauationem præmittere operæprecium duximus, vt quis sit Euangelij finis ac scopus (cuius titulo huius sæculi pestes gloriantur) Lector orthodoxus intelligat. Antidota nostra super vnam ad Romanos epistolam totum hoc commentitium hæreticorum Euangelium, quanta literæ Apostolicæ, quàm frequenti, quàm luculenta, quàm pudenda corruptela nitatur, fauente Christo, demonstrabunt. Sed vt ordinem Instrumenti noui seruemus, à quatuor Euangeliis, propitio Christo (historiæ euangelicæ subiecto) auspicamur. *Rom. 5.*

IN MATTHÆI CAP. II.

Vers. 2. *Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam.*

MAGI isti nec è terra Chaldæorum aut Mesopotamiæ regionibus venerunt, vt Origenes contra Celsum libro primo, & homilia 13. in Numer. Basilius in homilia de humana Christi generatione, Hieronymus super Esaiæ cap. 19. & 47. ac demum Chalcidius Platonicus in Timæum Platonis scribens existimarunt: nec etiam ex Persida quasi Persarum Magi, vt multis veteribus visum est, Clementi Alexandr. lib. 1. Strom. Chrysost. homil 6. in Matth. Cyrillo in cap. 49. Theodoreto lib. 5. cap. 39 hist. eccles. Leoni Papæ serm 1. in Epiph. sed ex Arabia, vt iuxta manifestas Scripturas alij Patres docuerunt, Iustinus Martyr in dial. contra Tryph. Tertull. lib. 3. aduersus Marcionem, & in lib. contra Iudæos, Epiphanius in compend. doctrina, Hilarius lib. 4. de Trinitate, & Cyprianus in serm. de Stella & Magis. Sic Dauid prædixerat Psal. 71. *Reges Arabũ & Saba dona adducent.* Sic & Isaias cap. 60. *Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian & Epha: omnes de Saba venient aurum & thus deferentes,* &c. Madian autem & Epha regiones sunt trãs Arabiam, omnísque prouincia appellatur Saba, ait D. Hieron. in hunc locum Esaiæ. Madian quippe filius fuit Abrahæ ex Cætura vxore, eiúsque filius Epha, Saba quoque filius Iexam erat filij Abrahæ ex *Magos ex Arabia venisse.*

eadem Cætura, Gen. 25. Hi omnes Arabiam incoluerũt. Istis enim aliisque ex Cætura filiis Abraham munera dedit, vt eadem Scriptura docet, & ad plagam Orientalẽ, quæ erat Arabia, dimisit. Porro inter hæc munera (vt scribit Epiphan. ex Hebraicis traditionum fontibus, in compendiaria doctrina) concluſit in peris eorum aurum, thus, & myrrham ex spoliis Regum Sodomorum & Gomorrhæ. Gen. 15. Isti posteri Abrahæ in partibus Arabicis Magodiæ regionis habitabant. Vnde etiam fortasse Magi dicti sunt. In textu Syr. vocantur בני גושא; & Suidas *Magusæos* à Magis ortos hósque philocheos fuisse affirmat. Epiphanius quoque in comp. doctrina adytorum & sacrorum duces Magusæos definit. Cæterum ex Arabia illos venturos alia Scriptura prædixit Isa. cap. 8. *Antequam sciat puer vocare patrem, & matrem suam, capiet vim Damasci & spolia Samariæ contra Regem Assyriorum.* Hæc quippe munera à regibus illis Damascenis per Abraham recepta sunt, vt suprà dictum est. Damascum enim ciuitatem fuisse olim in Arabia positam scribit Iustinus loco citato: quamquam & ipsa Syria Damasci, Arabia nominatur à Brocardo in descript. terræ sanctæ. Sanè illam Scripturam in his Magorum muneribus impletam fuisse disertè docet Tertul. Nam per regem Assyriorum ibi nominatum, ipsum Herodem intelligi posse vsitatus Scripturæ loquendi modus docet; quæ populi Dei hostes eo nomine frequenter designat; vt & notauit Iustinus Martyr loco citato. Porro Balaam qui de hac stella prædixerat, *Orietur stella ex Iacob* (vnde à Balaam per traditionem maiorum hanc stellam didicisse hi Magi perhibentur) tamersi ipse in Haram Mesopotamiæ habitaret, & Chaldæus esset, vt apparet Num. 23. (quæ res eos fefellit qui hos Magos ex Chaldæa venisse arbitrati sunt) tamen hoc vaticinium non in Mesopotamia, sed in Arabia pronunciauit. Nam Moab, cuius rex erat Balac, & apud quem Balaam hic vaticinatus fuit, ciuitas atque prouincia eius nominis est in Arabia, vt docet Hieron. in libello de locis Hebraicis, & in cap. 15 Esaiæ. Venerunt igitur hi Magi ex Arabia, sed interiori illa & remotiori, quæ ad meridiem se diffundit, quæ tota Iudææ orientalis est, maximè si ortum solis in hyemali solstitio spectes, quo tempore Christus natus est. Sicuti ergo ex Saba eiusdem Arabiæ venit Regina Sabæ ad Salomonem cum maximis muneribus, quasi rentatura, an hic esset ille Rex à Balaam prædictus, & stella ex Iacob; sic ad Christum, cuius typus Salomon erat, venerunt isti Magi cum

Par. 1. cap. 1.

Contra Marc. lib. 3.

Num. 23.

mune

muneribus, & verum Regem inuenerunt.

Fuisse autem hos Magos Reges, & Reges tres, quia in Prompt. Cath. in die Epiphaniæ ostendimus, hic nihil repetimus. Illud solum addimus, turpiter à Caluino proferri authorem operis imperfecti in hunc locum, apud Chrysost. quòd hi magi 14. essent, tum quia author Arianum se prodidit, tum quia nō nisi ex fabuloso libello rem narrat, tum præterea quia non tot Magos ad Christum venisse, sed tot Magos ex longa successione hanc stellam expectasse scribit. Venerunt autem post natum Christum die 13 quem adhuc in Bethlehem inuenerunt, & in præsepe positum adorauerunt, vt clarè affirmant Patres, Chrysost. in hunc locum homil. 6. & 7. & in 1 Cor. Hom. 24. August. serm. 2. de Epiph. Hieron. epist. 14. 17. 88. 27. Hos autem Magos fuisse quidem antea malis artibus magicisque excantationibus deditos, simúlque astrologos curiosos, sed ab hac stella edoctos ad veritatem conuersos, tam multi Patres affirmant, vt vix absque temeritate negari debeat. Sic enim scribunt, Ignatius in Epist. ad Ephesios: Iustinus Mart. contra Tryphonem: Origenes contra Celsum lib. 1 & homil. 13. in Num. Basilius in orat. de humana Christi generatione, Hieron. in Isa. c. 19. & 47. Pro hoc sensu facit vox Hebraica hoc loco מְכַשְּׁפִים quę sapiētes vel præstigiatores significat à radice בָּשַׁשׁ præstigium.

Porro ex hac explicatione, garrula Caluini maledicentia & ignorantia refellitur. *Plusquam ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ quòd Reges sibi fabricant, quia Psal. 72. 10. prædictum legebant venturos Reges Tharsis & Insularum & Saba qui munera Domino offerent. Ingeniosi artifices videlicet, qui vt nouam hominibus formam darent, à mundi conuersione cœperunt. Nam ex meridie & Occidente fecerunt Orientem.* Hæc ille. Ingeniosus sanè impostor Caluinus, qui vt noua formet dogmata, à totius Ecclesiæ contemptu orditur. Nam antiquos Patres in Papistas conuertit, & diuini Spiritus certissimum vaticinium scommate eludit. Nec eum pudet dicere nos ex Occidente fecisse Orientem, quum Euangelium aperte dicat Magos istos *ab Oriente venisse*: vnde ille qui vel ex Chaldæa vel ex Persida hos magos venisse sustinet, prorsus ex Oriente fecit Meridiem & Occidentem. Et tamen tam leui scommate quum lusisset, ita fortiter concludit, ac si fortissimis argumentis pudendæ insciticæ Catholicos conuicisset. Sic enim addit. *Nec verò dubium est quin iusta Dei vindicta obstupefacti fuerint, vt omnium ludibrio pateret crassa eorum insciticia, qui*

Caluini maledicentia refellitur.

quibus Dei veritatem adulterare & in mendacium vertere nulla religio fuit. Vides lector, quàm vehementer concludit, quod nullo argumento probauit. Quæ autem à nobis de his Magistrum hoc in loco tum alibi, vt suprà designatum est, in medium prolata sunt, omnium iudicio relinquo an ipsum Caluinum crassæ admodum insciliæ non conuincant, vt ad hanc accusationem tam atrocem hoc loco instituendam, iusta Dei vindicta obstupefactus videri queat, vt omnium ludibrio pateret, tum insciti a eius, tum maledicentia: cui (vt in sequentibus demonstrabitur) euangelicam veritatem adulterare & in mendacium vertere nulla religio, perpetua consuetudo est.

IN MATTHÆI CAP. III.

Vers. 1. *Prædicans in deserto Iudææ.*

MAXIMA est hoc loco, pertinax, & generalis omnium hodie hæreticorum impietas, Scripturæque Euangelicæ depratiatio. Negant enim in vniuersum omnes Ioannem Baptistam in aliquo deserto proprie dicto, in solitudine aut eremo aliqua vixisse, sed solum domi paternæ in locis montanis ac saltuosis vitam egisse. *Quod dicitur Ioannes concionatus in solitudine* (ait in hunc locum Beza) *non est ita accipiendum quasi fugerit hominum conspectum, vt ij postea fecerunt qui dicti sunt Eremitæ: sed de ertum ex vulgi consuetudine hic vocatur regio saltuosa, in qua habitabat Zacharias, vt scribitur Luc. 1. Ibi quoque fuisse domum Ioab legimus 2. Reg. 2. & huius deserti sex oppida numerantur Ios. 15.* Hæc Beza. Nempe quia Lucæ 1. Zacharias pater D. Ioannis dicitur habitasse *in montanis in ciuitate Iudæ*, argumentum capiunt isti hæretici, Ioannis desertum nihil aliud fuisse quàm domum paternam in locis mõtuosis positam. Sed eorum ignorantia dupliciter refellitur. Primum, quia domus seu habitatio Zachariæ *in montanis in ciuitate Iudæ* fuisse dicitur, eo quòd illa ciuitas esset in monte Iudæ posita, & ciui as sacerdotalis nomine Hebron celeberrima in qua 7. annis regnauit Dauid de tribu Iudæ. Hanc enim ciuitatem in monte Iudæ filiis Aaron, ex quibus Zacharias erat, forte da am fuisse, manifestè patet Iosue cap. 21. Ideóque D. Lucas satis habuit nominasse illam *ciuitatem Iudæ in montanis.* Nulla enim alia

Ioannis Baptistæ habitatio.

erat

erat ciuitas sacerdotalis in monte Iudæ præter istam. Hæc ergo ciuitas sacerdotalis Hebron antiquitate & nobilitate celeberrima, desertum D. Ioannis nullo modo esse potuit, si in ea semper mansisset.

Deinde in hoc etiam turpiter errant hæretici, quòd Ioannem in domo paterna habitasse, & in ea ciuitate prædicasse affirmant. Si enim desertum Iudææ quod hic Matth. dicit, est regio saltuosa, in qua habitabat Zacharias, vt affirmat Beza, necessariò sequitur quòd in ea regione vbi habitauit Zacharias, prædicauit. Ait enim Matthæus, *Prædicans in deserto Iudææ.* At verò Ioannem prædicasse circa Iordanē, qui à montanis Iudææ remotissimus erat, tres Euangelistæ conformiter docent. Præterea D. Ioannem in domo aut ciuitate paterna nec habitasse nec prædicasse, tota antiquitas vna voce attestatur; cuius testimonia in Prompt. Cath. Dom. 2. Aduentus vide. Sed hic pauca addemus. Petrus Alexandrinus Episcopus & Martyr in regulis ecclesiasticis can. 3. quas recepit & probauit Sexta Synodus cap. 1. refert S. Elizabetham cum paruulo suo Ioanne in desertum fugisse, quum ab Herode ceteri infantes ad necem quærerentur; non quòd ille in finibus Bethlehem esset, ideóque edicto comprehensus, sed quòd de eius admiranda natiuitate *magnus timor esset super omnes vicinos eorum & quòd diuulgarentur omnia verba hæc*, vt scribit Lucas; ideóque etiam ad Herodis aures suspicioni tyranni peruenirent. Idem scribit Nicephorus in hist. Ecclesiastica, & Cedrenus in complemento ad annales Zonaræ. Propter hanc fugam in desertum Zacharias patet Ioan. Baptistæ inter templum & altare occisus est, quia locum fugæ prodere noluit, vt grauissimi authores testantur. Cyrillus Alexand. aduersus Anthropomorphitas, Origenes in Matth. tract. 26. Gergor. Nyssenus in serm. de Christi nat. Basilius in homil. de humana Christi generat. Certè in Prato spirituali authore Sophronio cap. 1. describitur spelunca D. Ioannis in deserto non longè à Iordanis ripa, cuius etiam meminisse videtur Beda in tract. de locis sanctis cap. 13. Postremò D. Ioannem eremum tota vita incoluisse, & hoc ipso nomine eremitarum patrem esse (quod hæretici ferrę nullo modo possunt) præter authores in Prompt. Cath. citatos disertissimè scribit Chrysostomus his verbis. *Sicut sacerdotum principes sunt Apostoli, ita & monachorum princeps Ioann. Baptista.* Rursum in hom. de Ioanne Baptista. *Considerate monachi dignitatem vestram. Ioannes princeps vestri est dogmatis.*

Cap. 1. Lib. 1. cap. 14.

Ioan. Baptista eremitarum pater.

Homil. 1. in Marc.

matis. Ipse monachus statim vt natus in eremo viuit, in eremo nutritur. Sic ad Eustochium D. Hieronymus. *Huius vitæ eremiticæ auctor Paulus, illustrator Antonius, & vt ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista.* Impudenter igitur Beza cæteríque hæretici negant hoc desertum Ioan. Baptistæ veram eremum fuisse, & vitam solitariam eum duxisse; quod magis adhuc in vita & vestitu eius postea apparebit.

Epist.22.

Interim coniecturis vel mendaciis potius Bezanis breuiter respondendum. Per desertum hæc loca saltuosa in quibus habitabat Zacharias, intelligi non posse, iam ostensum est. Ex vulgi consuetudine desertum sic vocari probare vult duobus argumentis. Primum quia in locis saltuosis fuisse domum Ioab legimus 2.Reg.2.ver.34. Sed hoc purum mendacium est. Illo enim loco de domo Ioab nihil aliud dicitur, quàm quòd Hasael frater eius sepultus esset cum patribus suis in Bethlehem. Secundò quia Iosue cap.15. huius deserti sex oppida numerantur: quod iterum aliud mendacium est. Quamuis enim illo in loco scribatur, *In deserto Betharaba ciuitates sex & villæ earum*, tamen nec desertum Betharaba, quod ad sortem tribus Iudæ pertinebat, desertum in quo Ioannes prædicabat esse potuit, qui circa Iordanem prædicauit, qui fuit terminus possessionis filiorum Ruben, & à terra Iuda remotissimus; nec propriè illud desertum aut solitudo erat, quale Ioannis desertum fuit; quod vox Hebraica longè diuersa satis indicat. Nam in Iosue vox est מדבר quod loca magis montosa & habitata quam siluestria & vasta designat. Sed in Matthæo Syro vox est חוריבא à radice חרב quod propriè desolare & destruere significat, quo verbo significantissimè vtitur Ezechiel cap.29. ver.10. *Dabo terram Aegypti in solitudines, gladio dissipatam:* חרב להרבות id est, in solitudines solitudinis, siue in vastissimam solitudinem. Tale erat desertum Ioannis Baptistæ, non quale fingunt molles hæretici; vocatur autem desertum Iudææ, quia quum Matthæus scriberet, tota Iudæa ad Iordanem vsque se extendebat, quæ ad distinctionem Samariæ sic vocabatur.

Beza figmentum refutatur.

Ios.13.

Vers. 2. *Pœnitentiam agite.*

VErtit hic Beza, vertúntque alij hæretici, *Resipiscite*, acerrimèque contendunt pœnitentiam quam prædicauit Ioannes, posteáque Christus & Apostoli, nihil aliud fuisse

Pœnitentia vocabulum.

fuisse quàm resipiscentiam, id est, mutationem vitæ in melius, absque vllo necessario dolore, vel satisfactione pœnali adiuncta: & vocem Græcam hoc loco μετανοεῖτε, qua voce Christus quoque & Apostoli semper vtuntur, nihil aliud significare. Contendit hoc loco Beza acerrimè hoc totum probare: & quia sæpius hæc vox recurret, hæreticorum corruptioni semel respondendum est. μετανοεῖν (ait Beza) *propriè significat, post factum sapere, & de errore admisso ita dolere vt corrigas: quod Latinis propriè significat resipiscere: μεταμελεῖσθαι verò declarat post rem aliquam factam sollicitum esse & anxium, pro quo Latini dicunt pœnitere. Neque enim propriè complectitur vitæ & consilij mutationem in melius, sed simpliciter sollicitudinem quandam & displicentiam exprimit. Itaque Matthæus de Iuda proditore loquēs μεταμεληθεὶς inquit, ἀπῆγξατο: non μετανοηθεὶς, tristitiam significans à qua absorptus est. Sic apud Paulum 2. Cor. 7. μεταμελεῖσθαι declarat dolorem capere ex eo quod factum erat: & ad Rom. 11. dona Dei dicuntur ἀμεταμέλητα, id est, eiusmodi vt non possint ipsi displicere, quum semel placuerunt. Quod Hebræis declarat vocabulum* נחם *quum μετανοεῖν potius significetur verbo* שוב *vnde* תשובה *conuersio. Itaque Petrus Act. 3. quum μετανοήσατε dixisset, statim subiunxit καὶ ἐπιστρέψατε, vt illud explicaret. Idem facit Paulus Act. 26. Ergo μετανοεῖν & μετάνοιαν vbique interpretabimur resipiscere & resipiscentiam: idq; ob hanc potissimum causam quòd multi imperiti occasionem ex hoc dicendi genere arripuerint falsarum opinionum de satisfactione, quibus hodie agitatur Ecclesia.* Hæc hactenus Beza, omnem huc vsque ecclesiasticum loquendi modum, & totius Scripturæ Latinæ perpetuam phrasim sua nouitate deprauans. Cæterum *pœnitentiam agite*, hoc loco, Græcè μετανοεῖτε, non simplicem resipiscentiam significare, qua corrigitur quod perperam factum fuit, (qui pœnitentiæ effectus potiùs est quàm ratio & natura) sed actionem quandam pœnalem, quæ in dolore ex peccatis anxio, & in satisfaciendi studio ac labore consistat, ex aliis Euangelicis & Apostolicis literis manifestè ostendetur. Infra cap. 12. de Niniuitis dicitur quòd *pœnitentiam egerunt μετενόησαν in prædicatione Ionæ.* Illam autem pœnitentiam non fuisse simplicem resipiscentiam aut mutationem in melius, sed actionem valde pœnalem in ieiunio, sacco & cinere susceptam, Ionæ cap. 2. legimus. de qua lege Basilium in sermone habito in fame & siccitate. Sic rursum infra cap. 11. de Tyriis & Sidoniis ait Christus. *Olim in cilicio*

Bezæ argumenta contra pœnitentiæ vocabulũ.

Latina Ecclesiæ perpetua phrasis defenditur.

cilicio & cinere pœnitentiam egissent ἐν μετενόησαν. De Esau scribit Paulus, *Non inuenit pœnitentiæ locum* μετανοίας τοπον *quanquam cum lacrymis inquisisset eam.* Heb. 12. Vbi ipse Beza vertit *pœnitentiam*, non resipiscentiam, & fatetur accipi pro dolore quem aliquis ex re præterita accipit: & addit Paulum vsurpare vocem μετάνοιαν pro μεταμέλειαν. Sed S. Chrysost. theologus Græcus, græcęque linguæ peritior, vocem μετανοίας hic propriè ab Apostolo accipi affirmat. docet autem pœnitentiam hanc etiam cum lacrymis cõiunctam, veram pœnitentiam seu μετάνοιαν non fuisse, non quia dolorem habuit adiunctum, vt Beza fingit, sed quia iustus & legitimus ille dolor non fuit. Vnde postea dicit. *Iudas pœnituit* (μετενόησε) *sed malè. Laqueo se namque suspendit.* Vbi per verbum μετενόησε, illud expressit Chrysostomus quod per verbum μεταμεληθὲν expressit Matth. Græcus à Beza citatus. Sed addit Chrysostomus. *Pœnituit & Esau, vel potius non pœnituit: lacrymæ quippe illæ non erant pœnitentiæ* ὰ μετανοίας, ἀλλὰ ὀργῆς ἦσαν καὶ θυμοῦ, *sed doloris & iræ. Pœnituit & Dauid dicens, lauabo per singulas noctes lectum meum.* Hæc Chrysostomus semper vtens verbo μετανοεῖν. Sane quum Christus dicit *iustos non indigere pœnitentia,* ὰ χρείαν ἔχειν μετανοίας, satis ostendit pœnitentiæ vocabulo actionem aliquam pœnalem notari, quam iustos subire non est opus. Sed vnus Apostoli locus 2. Cor. 7. huius vocis proprietatem euidenter ostendit. *Etsi contristaui vos in epistola, non me pœnitet:* ὰ μεταμέλομαι, id est, non muto factum, nec aliter fieri vellem, *& si pœniteret videns quòd epistola illa & si ad horam vos contristauit:* id est, & si tunc mallem me non fecisse, facilè præuidens quòd saltem ad tempus illa epistola vos deberet contristare. *Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam:* εἰς μετάνοιαν. *Contristati enim estis secundum Deum,* id est, propter offensum Deum. *Quæ autem secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur,* μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. Pœnitentiam salutarem operatur, de qua postea non pœnitebit, vel quam semel factam nemo vellet infectam. Hoc in loco μετάνοιαν accipit Paulus pro pœnitentia propriè dicta, id est pro *tristitia peccati secundum Deum,* quam salutarem tristitiam vocat, & cuius præclaros effectus in sequentibus describit. Μεταμέλειαν verò accipit pro noua animi mutatione, qua id nollemus factum quod fecimus, aut contrà: & sic ad Rom. 11. dona Dei vocantur ἀμεταμέλητα, id est, quæ semel

Bezam refutat Chrysostomus.

Luc. 15.

Beza argumenta refutatur.

colla

collata non vult non contuliſſe. Nam & ſic Gen.6. *Pœnitet me feciſſe hominem*: apud 70. eſt μετεμελήθη: & in textu hebraico נחמתי à verbo נחם, quod Beza vult diſplicentiam cum dolore ſignificare, quaſi illa in Deum cadere poſſet.

Quod autem Petrus Act.3. & Paulus Act.16. cum verbo μετανοήσατε adiunxerunt καὶ ἐπιστρέψατε, id eſt, *Pœnitentiam agite & conuertimini*, non eſt explicatio vocis præcedentis, vt Beza colligit, ſed effectus eius ac finis. Iubent enim Apoſtoli prius pœnitere de anteactis, & poſtea conuerti ad Deum per vitæ nouitatem. Quare in alia concione Petrus quum dixiſſet, *Pœnitentiam agite*, μετανοεῖτε adiunxit: *& baptizetur vnuſquiſque veſtrum*, quod nemo dubitat diſtinctum quid eſſe à pœnitentia, & quod eam comitari debeat. Porro quod ad duo illa verba hebraica attinet, נחם & שוב quæ duabus græcis vocibus μεταμελεῖν & μετανοεῖν reſpondere Beza vult, certum eſt apud hebræos illa duo in eadem ſignificatione inueniri; & vtrumque conuerſionem ſeu animi ac ſententiæ mutationem ſignificare: quod vnus locus Ionæ 3. cap. ver. 10. euidenter oſtendit. Vbi *conuerti Deum & ignoſcere*, per illa duo ישוב ונחם ponuntur *Quis ſcit ſi Deus conuertatur & ignoſcat?* Sane verbum נחם propriè conſolationem accipere ſignificat, & per accidens ſententiam mutare ad ſuam conſolationem. Quod autem de verbo שוב Beza notat per illud ſignificare *conuerti*, vnde תשובה conuerſio, ſciendum eſt per idem verbum ſignificari, *auerti*. Vnde משובה rebellio. Ideóque Iere. cap. 8. ver. 4. vbi legimus, *Qui auerſus eſt, non reuertetur*, ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέψει, in hebræo idem verbum eſt, ישוב ילא ישוב. Hoc igitur verbum vt multas habet ſignificationes, ſic inter cætera, pœnitentiam quoque agere ſignificat, vt notat Pagninus. Et in Matth. hebræo habetur hoc loco תשובה עשו *agite pœnitentiam*. Quare non minus verbo μεταμελεῖν quàm verbo μετανοεῖν vox illa reſpondet: quæ etiam apud græcos eandem frequenter ſignificationem habent, vt vtraque mutationem in melius, vtraque etiam diſplicentiam anxiam ſignificent, vt ex locis iam citatis ſtudioſus lector deprehendet. His accedit, apud veteres Eccleſiæ ſcriptores, publicos in Eccleſia pœnitentes, quorum erat maximè pœnalis pœnitentia, vocari τοὺς μετανοοῦντας: vt apud Sozom. lib.7. cap.16. & apud Socratem lib.5. cap.19. vel τοὺς ἐν μετανοίᾳ ὄντας: vt apud Dionyſ. Areopag. Eccleſ. hierarch. cap 3. in princi-

Hebraica verba Bezæ nouitatem non adiuuant.

pio. Quibus ita explicatis facilè patet inanem esse hæreticorum prurítum, qui Pœnitentiæ vocabulum in Resipiscentiæ vocem eos mutare compulit.

4. *Esca autem eius erat locustæ & mel siluestre.*

Dom. 2. Aduẽtus.

DE vestimento D. Ioan. in deserto contra hæreticorum corruptelas in Prompt. Catholico disseruimus. Nunc de victu eius aspero ac vili aliquid contra eos notandum est. Nolunt enim ad vitæ eius sanctitatem ista ab Euangelistis commemorari. Dicit Caluinus in sua harmonia ad hunc locum. *Hoc Euangelista non numerat inter præcipuas virtutes, quòd rudi & austeriori viuendi formæ addictus, etiam mediocrem vsitatámque munditiem fugerit: sed quia priùs dixerat montanum fuisse hominem, nunc subijcit victum & vestitum habitationi consentaneum fuisse.* Mox reprehendit Catholicos, *quòd perfectam ferè iustitiam in externis laruis constituant, & quòd finxerint Ioannem in vita solitaria abhorruisse à communi viuendi more, sicuti eremitæ & monachi.* Hæc ille doctrinæ Euãgelicæ corruptor pestilens: Euangelistas enim Ioannis asperum victum ac vestitum ideo commemorasse, vt eximias eius virtutes recensérent, vitámque planè eremiticam duxisse ostenderent, non solum omnes hactenus Patres docuerunt, vt antea dictum est, sed ex ipsis quoque Scripturis manifestum est. Matthæus enim cæterique Euangelistæ, vt prædicationis eius authoritatem magis exprimerent, hanc eius vitæ rationem diligenter tradiderunt. Deinde maximus populi ad eum concursus vt in seqq. Matthæus describit, manifestum fuit de eius vitæ sanctitate testimonium: quam tanti æstimabant, vt an ipse Christus esset, dubitarent. Tertiò Christus ipse ex vtroque hoc capite victus & vestitus, eum publicè apud turbas commendauit. *Quid existis in desertum videre? hominem mollibus vestitum?* vbi à contrario vestitus austeritatem laudat. Rursum: *Venit Ioannes Baptista neque manducans panem, neque bibens vinum; & dicitis, Dæmonium habet.* Vbi à victus parsimonia eum laudat. Ex quo etiam loco patet summæ austeritatis causa solis locustis & melle Ioannem victitasse: sic enim illis vsus est, vt in vniuersum ab omni pane & vino abstineret. Si cibis illis tanquam maximè parapilibus vsus fuisset, saltem panem quoque adhibuisset, quo nihil magis parabile est. Locustæ autem istæ qualia essent animalia, qualisque cibus, vide apud

Victus austerus Ioã. Baptistæ.

Matth. 11.

Luc. 7.

D. Hie

D. Hieron. in cap. 3. Nahum & lib. 2. aduersus Iouinianū. Insecti genus erant, paruas alas habens, ad volandum ineptum, ideóque satis parabile. Quum autem vox græca hoc loco ἀκρίδες non solum locustas, sed & summitates herbarum significet, putant aliqui fuisse herbas de quibus hic Matth. loquitur: & hanc sententiam fortissimè sustinet Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 132. ad Timotheum & epist. 5. ad Nilum. Cæterum vox Syriaca hoc loco ארבא locustam animal propriè significat. Mel siluestre fuit valde amarum, vt idem scribit Isidorus & Euthymius in com. in hunc locum.

6. *Baptizabantur à Ioanne confitentes peccata sua.*

AD hæc verba hoc venenum effundit Caluinus. *Ridiculi sunt Papistæ dum ad confessionem auricularem hoc detorquent. Neque enim aderant sacrifici quibus confiterentur, nec de omnibus peccatis fit mentio, nec dicitur Ioannes ordinarium confitendi ritum suis Discipulis mandasse. Imò vt Papistis demus quod postulant, solis catechumenis propria erit confessio, post baptismum verò locum non habebit. Certè contra Ioannis exemplum confitendi legem à baptismo præscribunt.* Hæc impostor ille. Respondeo antiquissimos Patres ex his verbis confessionem hominum iam Christianorū collegisse. Chrysostomus in hunc locum ait. *Tempus confessionis æquè & lotis baptismate & illotis profanisq; incumbit.* S. Basilius in reg. breuioribus cōfessionis necessitatem ex hoc Ioannis & Pauli in Actis exemplo confirmat. *Necessarium videtur his, quibus dispensatio mysteriorum Dei credita est, confitenda esse peccata. Siquidem rationem hanc in pœnitentia etiam veteres illos cernimus secutos fuisse, quando & in Euangelio scriptum est, quòd Ioanni confitebantur peccata sua, & in Actis, Apostolis ipsis, à quibus etiam baptizabantur cuncti.* Hæc ille. Eodem modo colligit Rabanus in comment. in hunc locum. *Exemplum etiam tunc confitendi peccata ac meliorem vitam promittendi baptizandis dabatur.* Non ergo Papistæ sed antiquissimi Patres ridiculi sunt, si ad confessionem auricularem hoc exemplum accommodare ridiculum est.

Papistarum nomine Patres antiquissimi accusantur.

Homil. 10. in Matth. Quæst. 288.

Act. 19.

Rabanus.

Sunt autem plane ridicula Caluini argumenta. *Non aderant*, inquit, *sacrifici quibus confiterentur.* At aderat Ioannes, cui confitebantur, vt D. Basilius loco citato notauit. *Non de omnibus* (inquit) *peccatis fit mentio.* At propositio

Caluini argumenta ridicula.

indefinita æquiualet vniuersali, & ipsum vniuersale per accommodam distributionem intelligendum esset, quòd scil. maiora & grauiora confiterentur. Neque enim nunc omnium fit necessaria confessio, venialium scilicet. *Non dicitur* (inquit) *Ioann. ordinarium confitendi ritum mandasse.* Atqui ordinarium hunc ritum fuisse, ex eo etiam patet quòd Apostoli eundem morem seruarent. Sic enim legimus; *Multi credentium ventebant confitentes & annuntiantes actus suos.* Sed (inquit Caluinus) hoc exemplum probat solis catechumenis propriam esse confessionem, vnde infert; *nos contra Ioannis exemplum confitendi legem à baptismo præscribere.* At verò tametsi Ioanni soli non baptizati confitebantur, Paulo tamen & Apostolis aliis, vt infert Basilius, *multi credentium confitebantur*, è quorum numero iam baptizati esse poterant. Sed à minori ad maius, vel saltem ab exemplo summæ pietatis argumentati sunt Patres citati; confessionem iam baptizatis & in peccata relapsis esse necessariam, sicuti ante baptismum necessaria videbatur. Nec hoc contra Ioannis exemplum facit, sed ei conforme admodum esse, Patres citati indicarunt. Tametsi enim in subiecto variat, actio tamen non variatur. Simili ineptia inferre posset Caluinus, nos contra Ioannis exemplum facere, qui homines gentiles baptizamus, aut gentilibus baptizandis confessionis legem præscribimus, quia Ioannes solos Iudæos baptizauit, & soli Iudæi confitebantur illi peccata sua. Sed quemadmodum contra Ioannis exemplum hac in re non præscribitur, sic nec in altero.

Act. 19.

Vbi suprà.

9. *Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham.*

TOrquet hæc verba Caluinus contra vniuersum clerum Catholicum, qui veram Christi Ecclesiam apud se esse, neque deficere posse affirmat; quia *vult Deus in mundo agnosci, nomenque suum inuocari alibi autem non posse esse Ecclesiam quàm apud ipsos, apud quos Dominus fœdus suum deposuit.* Hæc ille Catholicorum nomine. Veram quidem Ecclesiam Christi deficere nullo modo posse, nec alibi inueniri quá apud Ecclesiarum præpositos, ac magistros, eorúmque greges, in libris de Principiis fidei doctrin. contra omnes hæreticos demonstratum à nobis est. Sed tale aliquid Pharisæis à Ioanne hoc loco obiectum nec fuit; nec si fuisset, contra ve-

Ecclesiæ veræ perpetuitas.

Lib. 4.

ram

ram Christi Ecclesiam aliquid valeret. Tametsi enim Pharisæi & Sadducæi hoc temere fecissent, non propterea veri Ecclesiarum magistri veram sibi Ecclesiam venditare non debent. Cæcus hæreticus non videt tam contra sectam suam aut aliam quamlibet hoc argumentum valere, quàm contra veram Catholicam Ecclesiam. Sed veræ Ecclesiæ refutandæ auidus, quid contra sectam suam perinde valeret, non aduertit. Desperans Caluinus de sua secta, quòd pro vera Ecclesia vnquam haberetur, audacter ea disputat quæ veræ Ecclesiæ authoritatem quoquo modo labefactant. Cæterum quum Pharisæos acriter taxasset, Ioannes, ne id ægrius ferrent, monet, ne quòd de genere Abrahæ essent, quod Deus sibi in peculium adoptauerat; gloriarentur, quasi hoc ad salutem satis esset, qui non sequerētur fidem Abrahæ, nec facerent opera Abrahæ. Nam tametsi illi omnes Abrahæ fidem & pietatem desererent, potest tamen Deus suscitare etiam ex lapidibus terræ nouos filios, nouum semen, nouum populum fidelem ipsi Abrahæ, id est, qui semen Abrahæ vocari possent propter fidem & opera Abrahæ quæ imitarentur.

Verum enim vero contra hæreticorum imputatiuam iustitiam valet insigniter hic locus. Dicunt hæretici homines ex sese impios iustificari & pro iustis à Deo approbari quatenus per fidem in Christo sunt, qua Christi iustitiam illis imputatam apprehendunt. Hoc est enim iustificare impium, vt ad Rom 4. exponit Beza. Contra hos merito dicitur, Nolite dicere, mediatorem habemus Christum, sed si Christi estis, opera Christi facite, mandata eius seruate, nec sola fide in Christum contenti estote. Sic enim isti Pharisæi fidem Abrahæ tenebant eundem Deum colebant, eadem Circuncisione vtebantur, eundem Messiam Abrahæ repromissum expectabant: & quia in eodem fœdere cum Abraham erant, certò sibi salutem promittebant. Sed Ioannes contra hanc inanem fiduciam monet, ne de patre Abraham glorietur, sed eius quoque obedientiam & bona opera imitarentur. Ideo subiunxit: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignē mittetur.* Eodē modo Christus postea eisdē de Patre Abrahā gloriantibus dixit. *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Sic contra Caluinū maximè eiúsque sectatores hic locus valet.

Imputatiua iustitia refellitur.

Ioan. 8.

7. *Progenies viperarum.*

SEctas hypocriticas & populi seductores acerrimè taxat: quos ita vocat, vel quia sicut viperæ de vita sua periclitan-

Seductores populi viperis cõparati.

tur nisi ad aquam protinus accurrãt, vbi veneno suo aliquem læserint, sic isti de æterna salute periclitarentur nisi post noxia venena & pessimæ doctrinæ fermenta in populum effusa ac immixta, ad baptismum Ioannis non accurrerent; vel quia sicut vipera pellem habet variegatam & eleganter pictam, intus verò tota venenata, est: sic isti Pharisæi & Sadducæi foris erãt parietes dealbati, sed intus quasi sepulchra fœtida, & variis sceleribus pleni, quales seductores hæretici esse solent: vel denique quia parricidium in illis notat, quòd omnes iustos persequerentur; quod apertè illis Christus postea obiecit, sicuti vipera per vtriusque parentis necem frequenter in lucem prodit. Mas enim à femella per coitum occiditur, dum hæc illius caput in os eius insertum abrodit, paruuli autem quum nascuntur, matris ventrem aliquando perrumpunt, eamq; occidunt. Tales sunt omnes hæretici & seductores, qui Ecclesiam matrem lacerant, vt inde exeant, qui pios in Ecclesia acerrimè persequuntur, qui certissimè pereunt nisi ad aquam pœnitentiæ quam Ioãnes prædicauit, tempestiuè se recipiant. Progenies quoque viperarum ab inuidiæ sibilis (qua maximè laborabant Pharisæi) vocari poterant, vt censet Augustinus: vel etiam quia pessimorum parentum pessimi essent filij, inuidia & calliditate pleni, vt exponit Gregorius homilia 20. in Euangelia, & Hieronymus ad Isa. cap. 30. & ad Matth. cap. 23. quod etiam in hæreticos seductores aptissimè quadrat: qui astutia & nequitia in errorem circumueniunt.

Cap. 2. 3. infrà.

Serm. 1. Dom. 2. Quadrag.

IN MATTHÆI CAP. IIII.

2. *Et quum ieiunasset 40. diebus & 40. noctibus, postea esurijt.*

Caluini scopus in Scripturã exponendis.

QVVM id Caluino Scripturas omnes Euangelicas & Apostolicas suis corruptissimis commentariis, seu commentis potius, non tam explicanti quàm studio deprauanti, propositum fuisset, vt quauis data occasione Catholicæ Ecclesiæ seu dogmata ac fidẽ, seu praxim & cultum carperet & impugnaret, hoc quoque in loco, quia ieiunium quadragesimale toto orbe Christiano religiosè obseruari cernebat, partim sanè alias ob causas (quas impostor altè dissimulat) partim etiã ad imitationem Christi Redemptoris nostri qui totidem diebus ieiunauit,

Caluinus

Caluinus hanc consideratione̅ & hunc cultum omnibus ingenij sui neruis impugnat, vanámque ac futilem ostendere contendit. Totam eius disputatione̅ expendam. *Christus* (inquit) *à cibo & potu non abstinuit, vt temperantiæ documẽtum ederet, sed quo plus authoritatis haberet, dum à communi hominum sorte exemptus, quasi è cælo Angelus, & nõ homo è terra emergit.* Quod in more positum habent hæretici, id præstat hoc loco Caluinus. Ex vna veritate aliam vult destruere; & vt vnam causam tollat, aliam vrgere. Christus non solùm ad Euangelicæ doctrinæ, quã statim aggressurus erat, maiorem commendationem & authoritatem, sed etiam ad temperãtiæ documentum ieiunauit. *Christus passus est propter delicta nostra.* & hæc præcipua causa erat. Sed an propterea falsum est quod Petrus dixit, *Christus passus est pro nobis, vobis relinquẽs exemplũ vt sequamini vestigia eius?* Christus propter vtrumque passus est, & propter vtrumque ieiunauit, quia non solùm erat redemptor in opere, sed etiam magister in exẽplo.

Quadragesimæ obseruatio ad imitationem Christi defenditur.

Rom. 8.

1. Petr. 2.

Sed hanc aliam ieiunij Christi causam, vt temperantiæ documentum ederet, Papistæ fortasse hodie commenti sunt, antiqua Ecclesia non docuit? Audiamus ergo antiquissimos Patres, & illos nouitio Caluino opponamus. Ignatius D. Ioan. Discipulus disertè monet, *Ieiunandam esse à fidelibus Quadragesimam, quia imitationem continet conuersationis Domini.* D. Basilius ita scribit. *Caput omnium quos commemorauimus Dominus noster est, qui non prius in carne quam pro nobis assumpsit, diaboli insultus excepit, quàm eam ieiunio communisset, simul & nos erudiens, vt nosmet aduersus tentatoris conflictus ieiunio vngamus.* Idem affirmat diuus Hieronymus. *Dominus 40. diebus in solitudine ieiunauit, vt nobis solemnes ieiuniorum dies relinqueret.* Consentit diuus Chrysostomus eisdem penè verbis vsus quibus sanctus Basilius. *Dominus noster Iesus Christus & ipse 40. dierum ieiunio declarato, sic certamen contra Diabolum aggressus est, omnibus nobis exemplar dans vt per illud armemur,* &c. Clarissimè quoque sanctus Augustinus. *Quadragesima ieiuniorum habet authoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moysis & Eliæ, & ex Euangelio, quia toti dem diebus Dominus ieiunauit.* Et ante eum D. Ambrosius. *Quadragesimam nobis Dominus suo ieiunio consecrauit.* Et alibi clarius. *Hoc fecit causa salutis nostræ, vt rem vtilem non solum doceret verbis, sed etiam exemplis instrueret, vt ijsdem vestigijs quibus ad fidem currimus, ad abstinentiã graderemur.*

In Epist. ad Philip.

Homil. de laudibus ieiunij.

In cap. 58. Esaiæ.

Homil. 2. in Gen.

Epist 119. cap. 15.

Serm. 34. & 37

Orat. in S. Lauacrũ.

Orat. in S. Lauacrũ. Accedit ad hos omnes Gregorius Nazianzenus, cuius verba postea proferemus. Sed hoc tanto veterum consensu penitus despecto, Caluinus negat prorsus temperantiæ documentum suo Quadragesimali ieiunio Christum dedisse.

1. Caluini argumentum. Nunc intellecta hominis impudentia, cauillationes audiamus. *Qualis enim, obsecro, illa abstinentia virtus fuisset, cibum non gustare, ad quem appetendum nulla eum esuries mouebat? Certum est enim & clarè Euangelistæ pronuntiant, non aliter eum tulisse inediam, quam si carne non fuisset indutus. Quare mera stultitia fuit, ieiuniũ Quadragesimæ, vt vocant, ad Christi imitationem instituere.* Hæc ille, vbi & omnes Patres citatos, totámque Catholicam Ecclesiam, quæ his annis 1500. ieiunium Quadragesimale summa semper religione obseruauit, *meræ stultitiæ* arguit, & Christum ipsum *nullam abstinentiæ virtutem* in 40. dierum ieiunio exercuisse pronuntiat: in vno arrogantissimus, in altero impius ac blasphemus. Si enim nullam abstinentiæ virtutem exercuit Christus, ergo aut falsum est, quòd tot diebus ieiunauit, aut ieiunium nõ significat abstinentiam. Non solum in deserto fuit diebus 40. sed & tot diebus *in deserto ieiunauit.* Caluini ratio allata quã solã premit, locum haberet, si solum tot diebus in deserto latitasset ab hominum conspectu remotus, & moderato victu vsus, in quo ieiuniũ Caluinus ponit, vt postea ex eius verbis ostendemus. Nunc autem non solum in deserto tot diebus fuit ab hominum conspectu remotus, &, vt Marcus ait, *erat cum bestiis*, sed præterea, vt Matth. ac Lucas narrant, *totidem diebus ieiunauit.* At (inquit Caluinus) nulla eum esuries toto illo tempore ad cibi appetitũ mouit. Nulla erat igitur abstinentiæ virtus. Primum vera est abstinentiæ virtus vbi nulla cibi fames est, si famem illam non ventris repletio, sed animi contemplatio & altiorum rerum meditatio tollit. In huiusmodi enim tametsi nulla fames vrget; quia animus ad alia & meliora intentus est, tamen natura laborat, exterior homo corrumpitur, corpus castigatur & maceratur. Magna abstinentiæ virtus est cum omnis alimenti subtractione soli Deo vacare, solius animi muneribus fungi. Christus ergo tot diebus ieiunans tametsi numquam esurierit, diuinam tamẽ quandam abstinentiæ virtutem exercuit. Deinde quamquã dicant Euãgelistæ quòd post 40. dierum ieiunium *postea esuriit*, non tamen inde efficaciter probatur, quòd toto reliquo tẽpore non esurierit: facilè enim intelligi potest ideo dictum esse Christum post illud tempus esuriisse, quòd eo demum tempore per mo

Infra cap. 6. ver. 18. Marc. 1.

Abstinentiæ virtus sine fame.

per modum esurientis se gesserit, cibúmque ad comedendum optauerit, aut etiam aliquo externo opere se optare & quærere ostenderit: vnde diabolus qui interna non videt, tentandi occasionem captauerit, vt lapides in panes conuerteret. Certe qui Christum toto illo tempore non esuriisse existimant, vt Hilarius & Chrysostomus, idé de Moyse atque Helia censent, quorum tamen ieiunium veram fuisse abstinentiæ virtutem negari non potest. An verò martyrij virtus illa non est, vbi varia corporis torméta absque dolore martyr excipit, siue ex incredibili charitatis affectu (quod in amore etiam carnali cernitur, vbi cum voluptate labores tolerantur) siue ex admirabili diuini Spiritus consolatione, quod de S. Laurentio aliísque S. martyribus dubitari vix potest, qui se in mediis cruciatibus dulcissimo rore aspergi profitebantur? Sed vt in illis vel immensa illa charitas vel diuinæ consolationis affluentia martyrij virtutem ac meritum non sustulit, quia animo & proposito accesserunt omnia pro fide tolerandi, sic neque Christi neque Moysis aut Heliæ ieiunia vera abstinentiæ virtute carebant, tametsi nullam fortè famem senserint, quia animo & proposito ab omni cibo abstinendi, & consequenter quamlibet famem naturaliter inde cõsequentem sustinendi, ieiunium illud susceptum est; vt autem non esurirét, diuina protectio & altissimarum rerum contemplatio in causa fuit. Christus enim, vt rectè notauit Chrysostomus, *vltra 40. dies ieiuniũ nõ extendit, ne incredibilis videretur carnis assumptio.* Caluinus autem impudenter affirmat, *certum esse & clarè Euangelistam pronuntiare quòd non aliter tulerit Christus inediam quàm si carne non fuisset indutus.* Nihil tale Euangelista pronuntiat, & certum est Christum ita ieiunasse, vt hominem vera carne indutum possibile erat, sicuti videlicet Moyses & Elias vera carne induti, sed diuina protegente gratia totidem diebus ieiunauerunt, *idque etiam non esurientes,* vt scribit Hilarius. Ita eius argumentum præter præcipitem arrogantiam & apertam impietatem superius notatam, crasso quoque flagrat mendacio. Cætera nunc breuius expendamus.

Can. 3. in Matth.

Homil. 1ª in Matth.

Caluini impudẽtia in asserenda Scriptura.

Can. 3. in Matth.

Neque (inquit) *maior hodie ratio est, cur hoc Christi exemplum sequamur, quàm fuit olim sanctis Prophetis & aliis patribus sub lege imitari Moysis ieiunium.* Quasi verò aut Christo æquiparandus Moyses, aut eadem Synagogæ quæ Ecclesiæ perfectio, aut denique Moyses ad imitandum propositus fuerit sicut Christus, de quo Paulus dicit. *Estote imitatores mei,*

2. Caluini argumentum.

1. Cor. 11.

sicut & ego Christi. Sanè nec sancti Prophetæ nec alij Patres sub lege imitatores Moysi esse debuerunt, sicut nos imitatores Christi esse debemus. Iudaici spiritus hoc argumentum est. Sequitur aliud, *Quid simile habent cum filio Dei, qui per Quadrageſimam quotidie vescuntur?* Respõdebit doctissimus Græcorum Theologus Gregorius Nazianzenus. *Christus ieiunauit ante tẽtationem: nos ante Pascha. Ieiuniũ vnum idémque est, at vtriusque temporis non parua est differentia. Ille totos 40. dies à cibo abstinuit vtpote Deus: nos autem ad virtutũ nostrarum modulum ieiunium attemperauimus.* Imitamur ergo Christum, sed pro modulo nostro. Et vide absurdissimum cauillatoris argumentũ. *Christus passus est pro nobis, relinquens exemplũ vt & nos sequamur vestigia eius.* An debemus ergo omnes crucifigi, omnésque illas & contumelias & pœnas pati quas Christus passus est, vt sequamur vestigia eius? Dicit Paulus: *Si compatimur, conglorificabimur.* An ille solus cõpati cum Christo dicetur, qui tantundem & idem passus est quod Christus pertulit? Dicit rursum Paulus: *Estote imitatores Dei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione sicut & Christus dilexit vos.* An vt hæc imitatio fiat, necesse est vt tantum quisque proximos diligat quantum Christus nos dilexit? An non in his omnibus ad virium nostrarum modulum imitatio facta laudabilis est? Addit adhuc, *quòd nec Christus nec Moyses quotannis solemni ieiunio defuncti sunt: sed vterque semel tantum tota vita.* Cui respondemus quod satis erat Christo semel ieiunasse, & semel tentatum esse, vt exemplũ nobis daret frequentis ieiunij & frequentis pugnæ cõtra diabolum. Moyses autem propter bis acceptas tabulas 40. diebus bis ieiunauit. Deinde respondemus quòd *Christus semel mortuus est, & mors illi vltrà non dominabitur.* Nos tamen *complãtati similitudini mortis eius, quotidie morimur propter gloriam eius, & mortificamur tota die sicut oues occisionis.* Hæc sunt ficulnea & nugatoria Caluini argumẽta, propter quę *summæ stultitiæ* vniuersam Christi Ecclesiam arguat, & vt alter Goliath exprobret agminibus Dei Israël. Sic enim statim infert. *Impium & detestabile Christi ludibrium fuit, quo se ad eius regulam fictitio suo ieiunio formare tentarunt.* Ita iuxta Caluinum impiũ & detestabile Christi ludibriũ est, si quis ad regulam Passionum Christi fictitiis suis passionibus se formare tentabit. Impium & detestabile Christi ludibriũ erit, si quis ad regulã dilectionis Christi, fictitia sua dilectione se formare conatur. Impium denique & detestabile Christi ludibrium erit, si quis ad re

3. Caluini argum. Orat. in S. Iouacrũ.

1. Pet. 2.

Rom. 8.

Ephes. 5.

4. Caluini argum.

Rom. 6.

Caluini atrox & procax accusatio sed ridicula.

ad regulã imitationis Paulinæ, fictitia sua æmulatione Christũ imitari cõtendat. Hæc ille impius & detestabilis hæreticus ad totius pietatis ludibriũ impiè & detestabiliter docet.

Sed alias adhuc eius furias proferamus. *Quòd opus meritorium & partè esse pietatis & diuini cultus sibi persuadent, pessima est superstitio.* Caluini insanã hæresim Euangeliũ refutat, quũ & ieiunio mercedẽ à Deo Patre reddi Christus doceat, & Annam viduã ieiuniis Deũ coluisse disertè affirmet. Quibus in locis reluctantẽ veritati Caluinum nullo negotio profligabimus. Addit hoc loco Caluinus. Sed hæc *in Deum contumelia est minimè toleranda, quòd singulare eius miraculum obscurant: deinde in Christũ, quia suũ illi insigne detrahẽtes eius spoliis se vestiũt.* Si Christi ieiunium Quadragesimale nostra imitatione obscuratur, Passio quoq; Christi gloriosa nostrarum passionũ imitatione obscurabitur, & sic Petrus ac Paulus contumeliã in Deũ minimè tolerandã docuerunt: maximè Paulus, qui ausus est dicere. *Adimpleo ea quæ desunt Passionũ Christi in corpore meo pro corpore eius quod est Ecclesia.* An non clamaret hic Caluinus contumeliã in Christũ minimè tolerandam Paulum protuliſſe, quia Passionis suæ maximum insigne detrahens, eius spoliis se vestiuit?

Matth. 6.

Luc. 2.

Amplificatio Caluiniana ridicula & puerilis.

Coloss. 1.

Sed necdũ insaniendi finis. *Tertio* (ait Caluinus) *in Euangeliũ fit cõtumelia, cui non vulgaris detrahitur authoritas, nisi hoc Christi ieiuniũ eius sigillum esse cognoscitur.* Atqui quãto magis ipsa Passio dominica totius Euangelij sigillũ est, de qua Paulus dicẽs *se missum esse non baptizare, sed euangelizare*, & explicans quid euãgelizaret, subiunxit: *Non in sapientia verbi, ne euacuetur crux Christi. Nos autẽ prædicamus Christũ crucifixũ.* Si ergo ieiunij dominici imitatio Euangelio, cuius sigillum esse dicitur, non vulgarem authoritatẽ detrahit, quanto magis Passionis Dominicæ imitatio Euangelio, cuius illa potissimum sigillum est, non vulgarem authoritatem detrahet? Sic authore Caluino Petrus & Paulus, qui hanc imitationẽ docuerunt, Euangelicæ dignitati non vulgariter detraxerunt. Audiamus tamen quomodo hoc vitium amplificat Caluinus. *Singulare* (inquit) *miraculum Deus edidit quum Filium suum exeruit à necessitate edendi.* Certè non magis, vt videtur, singulare, quàm in Moyse & Elia prius ediderat. Demus tamẽ magis hoc in Christo singulare fuisse. *Annon* (inquit) *insana audacia æmulantur Deum qui idem sua virtute affectant?* An non verò insana hęc est Caluini audacia, in paucis verbis duo strenua proferre mẽdacia? Nec enim *idẽ ieiunium* quod Christus

1. Cor. 1.

Caluini duo mendacia in vna sententia.

ſtus peregit, *affectant* Catholici, qui quotidianã refectionem accipiunt: *nec ſua virtute*, ſed Dei gratia & adiutorio qualecunque ſuum ieiunium pro ſuo modulo Chriſtum imitantes peraguot. Ita hic dupliciter mentitus Caluinus eſt.

Bacchatur adhuc. *Diuina gloria inſignitus fuit Chriſtus per ieiunium. An non ſua gloria fraudatus in ordinem cogitur, quum ſe illi ſocios cuncti mortales permiſcent?* Multo verius & fortius diuina gloria inſignitus fuit Chriſtus per ſuam glorioſam Paſſionem. In hac enim *Pater clarificauit eum*, & ipſe *clarificatum ſe fore* prædixit. In hac *exaltatus à terra omnia traxit ad ſeipſum.* Propter hanc *dedit illi Deus nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium & terreſtrium & infernorum.* An non ergo (ſi Caluini argumentum bonum eſt) gloria ſua fraudatus in ordinem cogitur, quum ſe illi compatiendo, & veſtigia paſſionis eius ſequendo, cuncti mortales permiſcent? Facit tandem garriendi finem Caluinus, & idem quod dixerat repetens hanc declamationem concludit. *Hunc ieiunio Chriſti finem ſtatuit Deus vt Euangelium obſignaret. Qui in alium vſum transferunt, annon tantundem imminuunt ex Euangelij dignitate? Faceſſat igitur iſta βλασφημία, quæ & conſilium Dei & totum eius operum ordinem peruertit.* Repetamus & nos quod antea reſpondimus. Hunc paſſioni Chriſti finem ſtatuit Deus, vt Euangelio obſignaret, vt omnes Euangelicas promiſſiones in ea terminaret atque præſtaret, vt ſanguine illic effuſo *Teſtamentum nouum confirmaret*, & illo ſigillo appoſito *omnia conſummaret.* Qui in alium vſum transferunt, & ideo *paſſum eſſe Chriſtum* docent vt *nobis exemplum daret ſequendi veſtigia eius, vt compatiendo conglorificemur*, an non tantundem imminuunt ex Euangelij dignitate? Faceſſat igitur hæc Petri & Pauli βλασφημία, quæ & conſilium Dei & totum eius operum ordinem peruertit. An nõ pulchra hæc eſt & Archihæretico digna concluſio? Atqui tanto fortius & certius ex Caluini argumento hæc concluſio ſequitur, quanto verius ac certius eſt, paſſione Dominica Euangelium obſignari, quàm ieiunio Chriſti Quadrageſimali aliquam huiuſmodi obſignationem factam eſſe. Vehemens & accuratus in hac cauſa Caluinus fuit. Sed vana eſt ſine viribus ira. Totam hanc Caluini diſputationem in ſua (vt erat) Eccleſiaſtica expoſitione inſeruit Marloratus, ſicut & alia omnia quæ in his Antidotis refutantur. Sed ſimiles habent labra lactucas.

Ioan.11. & 13. & 20. Luc.22. Philip.4.

Hebr.9. & 5.

1.Petr.2. Rom.8.

IN

6. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.*

CORRVPTOR Euangelij Caluinus inter alias Euangelicas beatitudines hanc imprimis corrumpit egregiè. *Esurire* (inquit) *& sitire per synecdochen accipio pro laborare inopia, destitui rebus necessarys, iure etiam suo fraudari. Quod Matthæus ponit, esurire iustitiam, species est progenere, ac si dixisset: Beati sunt qui licet votis suis moderentur, vt tantum sibi præstari quod iustum & æquum est cupiant, tanquam famelici nihilominus languent.* Hæc ille, perpetuum & constantem omnium interpretum sensum refugiens, quia beatitudinem ex veræ iustitiæ ac sanctitatis desiderio spirituali, quam hic locus manifestè docet, ille iuxta solius iustificantis ac beatificantis fidei doctrinam penitus aspernatur. Sed sensum quem ille fingit, absurdissimum esse, sola promissio adiuncta demonstrat, qua Christus dicit: *Quoniam ipsi saturabuntur.* Homines enim inopia laborantes, & rebus necessariis destituti, non saturantur, sed exercentur à Deo, nec terrenarum rerum copia donantur, sed diuinis consolationibus recreantur: iuxta præcedentem beatitudinem. *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Nec Christus hoc loco saturitatem aliquam temporalem, quæ huiusmodi fami & languori opponitur, qualem fingit Caluinus, pro aliqua beatitudine proponit, sed spiritualia sunt omnia quæ Christus hic promittit, & à carnis sensibus remota. Denique esurientes & sitientes temporalia bona quibus inopia eorum subleuetur, miseri sunt, non beati; nec saturantur talibus qui talia appetunt, sed eorum affluentia sitim & famem magis auget. Cæterum famem ac sitim iustitiæ Scripturæ laudant & saturari à Deo docent. Sic enim Christus alibi dixit. *Qui venit ad me, non esuriet; & qui credit in me, non sitiet in æternum.* Rursum alio in loco. *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei* (id est acceperit de Spiritu quem ego effundo in credentes) *non sitiet in æternum*, id est, saturabitur iustitia. Denique hanc esuriem & sitim tanti fecit Propheta regius, vt ipsam per se in magno bono posuerit. Ait enim. *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in æternum.* Ad quæ verba August. *Nihil* (inquit) *impedit quominus habeantur iustificationes Dei, nisi quia non desiderãtur.* Quare alibi Christus clamat. *Omnis qui sitit, veniat ad me.* Venire enim

Scriptura corruptela manifesta.

Iustitiæ desiderium in Scripturis laudatum.

Ioan. 6.

Ioan. 4.

Psal. 118. (onc. 8. in Psal. 118.

Ioan. 7.

enim ad Christum & saturari iustitia nemo potest, nisi qui vehementi iustitiæ & pietatis desiderio tenetur: & hoc est quod Christus hoc loco docet, promittens saturitatem iustitiæ esurientibus illam, iuxta diuæ virginis Canticum. *Esurientes impleuit bonis:* quod multis verbis Esaias amplificat. *Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: Ecce serui mei bibent, & vos sitietis:* & quæ sequuntur. A tota hac salubertima doctrina, ne vitæ sanctitas ac iustitia in solius fidei præiudicium commendari à Christo videatur, lectoris animum impostor Caluinus auertit.

Luc. 1. Cap. 65.

8. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*

NEfarius Caluinus, qui omnem cordis munditiem negat, vt omnia iustorũ opera immunda semper esse & contaminata detendat, exponit hoc loco, *mundos corde à Christo* hic vocari *qui non delectantur astutia, sed sincerè versantur inter homines, nec aliud verbis aut vultu præse ferunt quàm agitent in corde.* Tales autem Deum visuros exponit, *quia si perspicaces non sunt ad fallendum in terra, Dei conspectu in cælis fruentur.* Hæc ille. Est hæc affectata & studiosa scripturæ Euangelicæ corruptio. Nulla enim hic consequentia, nulla cohærentia est, vt simplices & minus perspicaces in hac vita Dei visione fruantur in cælo, siue per modum mercedis, siue ex idoneitate & apta dispositione alterum ex altero consequi ponas. His adde quòd idiotæ clarius Deum viderent quàm Apostoli & Ecclesiarum doctores sanctissimi. Nec vsquam in Scripturis qui sincerè versantur inter homines, mũdo corde vocantur. Mundum cor in Scripturis internã mentis puritatem, & innocentiam generalem significat ab omni praua cupiditate alienam. *Quis ascendet in montem Domini, & stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde:* id est, qui nec opere nec cogitationis consensu in Deum aut proximum peccat. Rursum, *Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Per sanctimoniam significatur non solum puritas mentis à carnis spurcitiis, sed etiam generalis animæ puritas ab omnibus inquinamentis carnis & spiritus. De qua Esaias. *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.* & D. Iacobus. *Purificate corda vestra duplices animo:* id est, qui Deum & mundum diligere vultis, quæ simul diligi nequeunt. Talem munditiem petiit Dauid à peccatis resurgẽs.

Scriptura corrupte la affectata.

Mundum cor in scripturu qua si.

Psal. 23.

Hebr. 12.

Esai. 1.

Iacob. 4.

Cor

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in viscеribus meis. Tametsi autem non sit in hac vitâ absoluta cordis mũditia & puritas iuxta illud: *Quis potest dicere, mundum est cor meũ, purus sum à peccato?* tamen est aliqua munditia fragilitati nostræ possibilis, & ad vidẽdum Deum idonea, quando licet *in multis offendimus omnes*, ab illis tamen criminibus abstinemus de quo genere idem dixit, *Qui offendit in uno, factus est omnium reus.* Etsi enim nemo sit purus à peccato leuiori & quotidiano, à grauioribus tamen puri esse possumus & debemus, vt fiduciam vidẽdi Deum habeamus, iuxta illud Ioannis. *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* Vnde eodem cap. quum dixisset. *Videbimus eum sicuti est*, modum videndi subiunxit. *Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se sicut & ille sanctus est:* & paulò pòst. *Omnis qui peccat, non videt Deum, nec cognouit eum.* Tenenda igitur firmiter contra corruptiones hæreticas hæc sana doctrina de cordis nostri munditie, non solum vt sincerè cum hominibus versemur, sed etiam ab omni peccati labe mundi simus, quia *sanguis Christi emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti*, ait Paulus.

Psal.50. *Munditiæ cordis in hac vita.* *Prou.20.* *Iacob.3.* *Iacob.2.* *1.Ioan.3.* *Hebr.9.*

12. *Quoniam merces vestra copiosa est in cælis.*

CAtholicæ Ecclesiæ doctrinam de meritis operũ ex hoc loco euidenter stabilitam, suggillat Caluinus his verbis. *Quòd Papistæ in nomine mercedis ludunt, nullo negotio hic fucus diluitur. Neque enim, vt somniant ipsi, mutua est relatio inter mercedem & meritum, sed gratuita est promissio mercedis. Deinde si reputamus quàm mutilum sit ac vitiosum quicquid bonorum operum etiã ab optimis prodit, nullum vnquam opus inueniet Deus mercede dignum.* Hæc ille. Sed huic duplici cauillo facilè respondetur. Est quidem promissio Dei gratuita; promissione autem semel facta, retributio non est gratuita, sed debita: non quia nobis Deus aliquid debet, sed quia eius quod gratuitè promisit, debitor factus est, & seipsum negare non potest. Iustorum opera in pura charitate facta, maximè tolerantia persecutionis pro fide, de qua Christus hic loquitur, non sunt vitiosa, sed mercede digna, quatenus à Spiritu gratiæ proficiscuntur, & sua dona coronat Deus. Vide pluta in opere nostro de iustific. lib.11.cap.3.& seqq.

Meritæ bonorum operum.

14. *Vos*

14. *Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi*
15. *super montem posita.*

Ecclesia visibilis.

EX his verbis in hunc modum colligunt Catholici. Si Ecclesia est lux mundi, vt homines ab ignorantiæ tenebris ad fidei lumen traducat, ergo visibile corpus est, nec deleri potest; sicut sol lux mundi, vt homines suo lumine fruantur, extingui non potest. Sed est hæretica expositio quæ hanc demonstrationem refellere conatur. *Ecclesia* (inquiunt) *est lux mundi: sed non est satis esse lucem vt videatur: neque enim lapis solem videt. At mundus impiorum nō magis cernit quàm lapis, nisi oculos aperiat gratia. Ecclesia ergo, vtcunque sit lux mundi, non nisi pijs & electis suis est visibilis.* Respondeo. Ecclesia est lux mundi per participationem, sicut Christus erat lux mundi per se & suam plenitudinem. Sicut ergo Christus vt pro vero Filio Dei agnosceretur, non nisi oculis fidei videri potuit, sed vt homo in terris conuersatus tam ab impiis Iudæis quàm à piis cernebatur: sic Ecclesia vt pro vera Christi sponsa & columna veritatis ac matre fidelium agnoscatur, non nisi oculis fidei videtur; sed vt est hominum collecta congregatio per totum orbem diffusa Christi nomen profitentium, eatenus non à credentibus tantum, sed & ab incredulis & impiis cernitur: ab his vt ad fidem & veritatis cognitionem perueniant; ab illis vt in sana fide nutriantur ac conseruentur. Rursum impius est qui non audit Ecclesiam, & pro ethnico ac publicano habēdus. Sed quomodo ille audire eam potuit, qui eam videre non potuit? At verò quemadmodum Christus dixit, *Et viderunt me & oderunt mę & patrem meū*; sic impij siue ethnici, siue hæretici, siue mali Catholici, qui audire Ecclesiam & eius disciplinæ subiacere nolunt, & vident Ecclesiam, & oderunt eam?

Gul. Fulco de succes. eccles. cap. 2.

Matth. 18. Ioan. 15.

Non potest ciuitas abscondi super montem posita. Hæc verba quantum valeant ad Ecclesiam Christi visibilem & illustrem demonstrandam, & quoties S. Augustinus contra Donatistas in eū sensum illa tractauerit, in Prompt. Cath. Dom. 24. post Pentec. circa finem accuratè tractauimus, ideóque nihil hic repetimus. Sed vni adhuc hæreticæ corruptioni occurrendum est. *Ciuitas* (inquiunt) *super montem posita non Ecclesiam, vt alicubi Augustinus, sed Ecclesia Pastores, vt Chrysostomus, alijq; sanius interpretantur, designat; quorum vita suis in exemplum proposita non magis latere potest oculos discipulorum, quàm ciuitas super montem sita eos qui circumquaque*

Fulco ibidem.

in

in propinquo habitant. Cæterum qui Pastores Ecclesiarum hic intelligit, populum credentem necessariò includit: Non enim sunt Pastores sine plebibus, vnde D. Cyprianus Ecclesiam definiuit esse, *gregem Pastori suo adunatum.* Est igitur Ecclesia tota ciuitas super montem posita, collectio fidelium super Christum ædificata; sed in ea ciuitate magis eminent & conspicui sunt pastores, tanquam turres & propugnacula eius. Et horum quidem vita credentes latere non potest; sed ideo non latet vita, quia personæ conspicuæ sunt, & huiusmodi quæ latere nequeant. Vitæ & probitatis lucem vrgent hæretici, personarum lucem agnoscere nolunt. Sed vtrumque sic docet Christus, vt ex personarum claritate, vitæ honestissimæ lucem inferat; & ideo lucere iubeat eorum opera, quia tanquam ciuitas sunt in monte posita quæ abscondi non potest, videlicet propter statum & officij altitudinem quam tenent. Valet igitur optimè frequentissima Augustini disputatio, Ecclesiam Christi semper esse mundo visibilem & conspicuam, sicuti & Christi nomen erit; quia in hoc altissimo monte, qui Christus est, positi sunt, id est, illius locum & authoritatem tenent, eius legati ac ministri sunt, eius personam referunt, & potestatem exercent. *Lib. 1. epist. 3.*

13. *Vos estis sal terræ.*

COrrumpit hunc locum Caluinus hoc modo. *Quod proprium* (inquit) *est doctrinæ, ad personas transfertur, quibus commissa est eius administratio.* Móxque impotenter in Catholicos inuehitur, qui ad Ecclesiarum Episcopos ista accommodant. Cæterum ad personas ipsas Apostolorum & successorum eorum Christus loquitur. Ipsos esse ait sal terræ: ipsos ait infatuari posse & nihil vltra valere, sed conculcari, &c. Doctrina ipsa veritatis infatuari non potest, sic vt nihil vltra valeat. Quantumcumque enim à falsis magistris contaminetur, eius tamen puritas illibata manet: nec nostrum affirmare vel negare aliquid ponit in re. *Euãgelium est virtus ad salutem omni credenti,* vtcumque hæretici *conuertant* & peruertant *illud.* Verum quidem est, Apostolos & eorum successores non nisi ratione veræ doctrinæ quam docent, *salem esse terræ:* ipsi tamen sunt qui docendo terrã saliunt. j. qui vel putrida hominum corda sapore veræ fidei condiunt & vitæ restituunt, vel sanas iam hominum voluntates puritate doctrinæ conseruant. Doctrina sine doctoribus *Rom. 1. Gal. 1.*

Pastores sunt sal terræ.

muta litera est, & materia informis, nec saliendi vllam vim habet. Sicut Rex hoc differt à tyranno, quòd non nisi secundum leges & æquitatem regnum administrat, Reges tamen ipsi non leges, Rempub regere, administrare, in officio continere, propriè dicuntur; sic verus pastor à lupo in hoc differt, quòd non nisi veram & sanam doctrinam administrat, Pastores tamen ipsi (non eorum doctrina) pascere dicuntur, & propriè pascunt, ideóque *sal terræ* sunt. Hæretici à personis ad doctrinam confugiunt, vt oviculas Christi à Pastoribus abductas sub specie veræ doctrinæ lupis committant, vel vt seipsos pro lupis gerant, *& abducant discipulos post se.*

Corrupta Caluiniana scopus. Actor. 20.

17. *Non veni legem soluere, sed adimplere.*

PRodigiosa est hoc loco Caluini corruptio. Summam verborum Christi hoc esse vult. *Hic* (inquit) *de doctrina agitur, non de vita. Nam quoad doctrinam nulla nobis in Christi aduentu fugienda est legis abrogatio.* Rursum. *Sensus clarus est, reiectum iri tanquam pestiferos hominum, qui legis doctrinam vel in vna syllaba contemptibilem reddunt.* Hæc ille. Christus igitur in sensu Caluini legem non soluit, sed adimplet, quia eius doctrinam non tollit, sed statuit & confirmat. vnde iterum addit. *Christus in Ecclesiam suam admittendos negat doctores, nisi qui fidi erunt legis interpretes, & integram eius doctrinam asserere studebunt.* Hæc ille. Obedientiam legis & exequutionem à Christo hoc loco doceri non admittit Caluinus, sed tantummodo vt promulgato Euangelio lex quoque mandatorum doceatur quidem & fideliter explicetur, opere tamen aut à nullo impleatur, quia à nullo impleri potest, aut non necessariò impleri debeat. Nam propterea libertatem non implendi legem, quam Caluinus sibi arrogat, cum his Christi verbis non pugnare, hoc ipso in loco Caluinus ait. *Quòd* (inquit) *abrogata maledictione legis, seruitus quoque eius est sublata, & parta fidelibus libertas, nihil inde legis doctrinæ decedit.* Hæc ille, libertatem statuens non qua lex liberè & ex dilectione impleatur, quæ est vera fidelium libertas; sed qua ad legis exequutionem fideles non obligentur. Quam etiã ob causam, illa Christi verba, *Non præteribit apex à lege donec omnia fiant*, exponit Caluinus, *istud fieri*, non referri ad hominũ vitam, sed ad solidam doctrinæ veritatem. Moxq; illa Christi verba, *Qui igitur soluerit vnum ex mandatis istis minimis*, &c. vbi de præceptis vitæ agi fateri cogi

Legem quomodo Christus adimplet, non soluit.

Lex iuxta Caluinum docet tantum, non obligat.

cogitur, sic exponit. *Ad præceptorum Dei præscriptum omnes Dei filios vitam suam formare decet: & eos probos esse Dei ministros docet, qui legis obseruãriam tum vitæ exemplo, tum verbis commendent.* Hæc ille. *Dei filios decere* ait vt præcepta seruent, non autem oportere, aut ad istud obligari. Probos Dei ministros *legis obseruantiam commendare* patitur, non autem vt ad salutem necessariam Dei nomine præcipere & præscribere. Postremò propter hoc vnum, *legem cum Euangelio non pugnare* docet, *quia legis præcepta Euangelium quoque docet & commendat, tanquam quæ deceant filios Dei.*

Legem seruari decet iuxta Caluinum, nõ oportet.

Sed totam hanc impietatem Caluinianam, sola illa Christi verba, *Qui soluerit vnum ex his mandatis minimis, minimus vocabitur in regno cælorum*, apertissimè refutant. Quum enim illic nominatim loquatur Christus *de præceptis vitæ*, siue de decem mãdatis, vt Caluinus diserris verbis fatetur, minimus autem in regno cælorum, *nullum & abiectum* significat (vt Caluinus ipse exponit, tametsi regnum cælorum non nisi pro Ecclesia præsenti accipiendum velit) necessariò sequitur obseruantiam ipsam & executionem legis tanquam ad salutem necessariam à Christo hoc in loco commendari. Nullũ enim vel abiectum esse in Ecclesia, hominem à salute pro tempore extorrem significat. Cæterum si regnum cœlorũ pro futura beatitudine accipiatur, sicuti in sequenti sententia (*non intrabitis in regnum cœlorum*) manifestè accipitur, sequitur magis, præceptorum legis trãsgressorem ab æterna salute excidisse. Deinde Christus apertissimè non de doctrina tantum, sed etiã de actuali exequutione legis hoc loco disputat. Ait enim, *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorũ.* Vbi magistros in Ecclesiam suam Christus admittit (manendo in sensu ipsius Caluini quòd regnum cœlorum non nisi Ecclesiã præsentem significat) non solum *qui fidi erunt legis interpretes, & integram eius doctrinũ asserũt*, vt Caluinus explicauit; sed qui seduli erunt legis factores, & integram eius obedientiã exequuntur. Imò factores docentibus anteponit: *Qui fecerit & docuerit.* Sed Caluin⁹ quia doctor quàm factor esse maluit, de doctrina hic agere Christũ vult, non de vita: id est, non de modo & ratione viuendi, sed de ratione docendi.

Refutatur Caluini dementia ex ipso Caluino.

Contra Faustum Lib. 19. cap. 27.

Quomodo autem reuera Christus legem & Propheras adimpleuit, melius nos docebit S. Augustinus. *Quia veniens Christus per Spiritum S. quem promisit, charitatem in manifestatione donauit, qua sola charitate iustitia legis posset impleri; propterea dixit, Non veni soluere legem, sed adimplere.* Rursum

Legem Christus quomodo adimpleuit.

eiusdem libri cap.30. *Vnde venit Dominus legem non soluere, sed adimplere, nisi vt perceptis promissorum figuris, quæ reddita veritate adimpletæ sunt atque sublatæ, ipsa quoque præcepta per nouitatem Spiritus implerentur in nobis?* Et alio in loco. *Gratia pertinet ad charitatis plenitudinem, veritas ad Prophetiarum impletionem, & quia vtrumque per Christum, ideo non venit soluere legem aut Prophetas, sed adimplere.* Hæc ille eiusdem operis lib.17. cap.6. Idem docet in exposit. quarundam propositt. in epist. ad Rom. Sic etiam hunc locum exponit Chrysost. hom.16. in Matthæum.

18. *Iota vnum aut apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.*

QVia hæc verba de legis mandatorum impletione Catholici intelligunt, vt plerique patres exponunt, & ipse maximè August. de serm. Domini in monte lib.1. cap.15. & Retract. lib.1. cap.19. insurgit hæreticus, & infert vniuersam legem necessariò ab iis esse seruandam, qui per legis obseruantiam iustificari volunt: quæ vniuersa obseruatio quia in nullo reperitur, ideo ex mandatorum obseruatione neminem iustificari posse. Sed respondendum est, totam legem mandatorum ad salutem & iustitiam consequendam etiam ad vnum apicem hoc sensu adimpleri per gratiam Christi, quia facit gratia Christi vt maiora mandata de facto impleantur, & ignoscit gratia Christi quæ circa minora mandata in quotidianis peccatis prætermittuntur, vt in opere de Iustificatione lib.6. cap.8. accuratè olim explicuimus. Sic August. hæc Christi verba pertractans ait, *illa quidem vehementem perfectionis expressionem continere, sed ea mensura perfectionis humanæ quanta in hac vita potest esse perfectio. Quare quum in cæteris Dei mandatis hoc vnum sit quod iubemur orare, Dimitte nobis debita nostra, profectò omnia mandata facta deputantur, quando quicquid non fit ignoscitur.* Hæc ille. Rursum in Psal. 118. *In via Domini, id est, in fide pia quisquis ambulat, aut peccatum non operatur, aut si quid à deuiante committitur, propter viam non imputatur, quia per orationē fidei ignoscitur, & tanquam non fuerit operatus accipitur.* Hæc ille. Nempe quia tota Iustitia hominis Christiani non in sola obedientia legis, sed etiam in remissione peccatorum consistit (vnde vtraque hæc pars in Scripturis Iustitia vocatur) fiunt omnia legis vsque ad vnum apicem, quia vel legi obeditur

Vniuersa lex quomodo adimplenda.

Retract. lib. 1. cap. 19.

Conc.3.

obeditur in grauioribus, vel omnis transgressio in leuioribus ignoscitur. Sed insurgit iterum hoc loco Caluinus & ait. *Prodigiosus est eorum stupor, quos non pudet sacrilega indulgentia remittere quod Deus seuerè exigit, & venialis delicti prætextu legis iustitiam pessundare.* Hæc ille hoc loco. Sed venialis delicti prætextu legis iustitia non pessundatur, quia & *venialia delicta à lege argui & contra legis iustitiã fieri docemus* cum Augustino, & contra legis perfectionem ad quam contendere semper oportet, non autem contra rectitudinem necessariam faciunt; ideóque quàm diu contra illa pugnatur, legis iustitia integerrimè seruatur, vt multis in locis Augustinus docet; maximè in libro de perfectione iustitiæ. Vide opus nostrum de Iustificatione lib. 6. cap. 13. & seqq. *Lib. de nat. & grat. c. 12.*

21. *Audistis quia dictum est antiquis, &c.*

AIt hoc loco superbus Caluinus, *deceptos esse multos veterum, qui putarunt hanc esse legis correctionem, ac Christum suos Discipulos in altiorem perfectionis gradum extollere, quàm potuerit Moyses populũ suum.* Morq; multis verbis docet, *legem in se perfectã fuisse, nullóq; legis defectus hic à Christo corrigi.* Postremò concludit, *non esse fingendum Christum nouum legislatorem, qui ad æternam Patris sui iustitiã aliquid addit, sed tanquam fidum interpretem audiendum esse.* Cæterum Christum verè legislatorem fuisse, & ad æternam Patris sui iustitiam aliqua mandata addidisse, tum forma loquendi qua Christus hic vsus est, tũ aliæ Scripturæ manifestè docẽt. Hic enim docens, *Ego dico vobis*, suã præcipiendi authoritatem ostendit. (*dicendi enim verbum*, ait ipse Caluinus, ad illa verba, *Diligite inimicos, denũtiare vel præcipere hoc loco significat*) quũ reliqui Prophetę nunquã sic locuti fuerint, sed: *Hæc dicit Dominus.* Vnde & postea sequitur in fine totius Cõcionis, *Cùm consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatẽ habens, & non sicut Scribæ & Pharisæi.* Quare legẽ quidem in multis interpretatur hic Christus, sed tum hanc ipsam interpretationẽ tanquam legislator promulgat (est enim legislatoris nõ tantum leges ferre, sed etiã eas interpretari) tum in quibusdã etiam corrigit legem veterem, vt *De non dimittendã vxore nisi fornicationis causa*, quum in ea liceret dimittere quauis ex causa, dato libello repudij; *De non iurando omnino;* *Christus verè legislator.* *Infrà Matth. 7.* *Christus corrigit legem veterem.*

de diligendo inimicos: tum demum quædam veteris legis mãdata ipse alio quodam modo mandat & iubet: quale illud est.

Ioan. 14. Ioan 15. *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem.* sicuti eo loco explicabitur. Et iterum. *Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem.* Et rursum sua mandata tantopere vrget, vt dicat:

Ioan. 16. *Vos amici mei eritis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Postremò Apostolicæ legationis hæc summa erat: *Docete omnes gentes,*

Matth. 28. *docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Quare hanc insanam Caluini arrogantiam negantis contra veterum hoc loco doctrinam Christum esse legislatorem, Concilium

Sess 5. can. 21. Tridentinum iusto anathemate percussit. Alias probationes vide apud Andream Vegam de iustificat. lib. 11. cap. 7.

25. *Si offers munus tuum ad altare.*

DIcit hoc loco Caluinus, *Christum pro illius seculi ratione de sacrificiis loqui, hodie dissimilem esse nostram conditionem.* Sed vt Christi doctrina eadem ac perpetua omnibus seculis sit, nec ad illud solum tempus restringatur quo Iudæorum sacrificia ad Dei cultum pertinebant, (quo nihil magis absurdum) necessariò fatendum est non solùm in quolibet pio opere ad Dei cultum destinato hanc legem valere (qui tantum tropologicus est huius loci sensus) sed Christum ad literam de futuro in Ecclesia sua sacrificio externo (quod hæretici hodie agnoscere nolũt) hanc legem tulisse. Nam & nos

Sacrificiũ in Ecclesia externum. Hebr. 13. *habemus altare, de quo edere non possunt, qui deseruiunt tabernaculo,* ait Paulus: de quo etiam sacrificio dicit: *Probet seipsum*

1. Cor 11. *omnis homo, & sic de pane illo edat, &c.* Summa autem probationis pars est, vt omnis cum fratre simultas penitus aboleatur: quod hic imprimis Christum spectasse veteres interpretes annotarunt. Chrysost. homil. 16. vbi ait. *Audiant hi qui sacris mysteriis initiati cum inimicitiis ad communionem altaris accedunt.* Rursum homil. 11. operis imperfecti. Hilarius in Matth. Can. 5. & Augustinus lib. 1. cap. 20. de hoc serm. Domini in monte.

26. *Non exies inde, donec soluas nouissimum quadrantem.*

Catholicorum accusatio' immerita.

DEbacchatur hoc loco prolixè Caluinus contra Catholicos modernos, *qui in perpetua huius loci allegoria purgatorium*

gatorium fabricant, quod vt inueniant Diabolo fratres & amicos illos esse oportere ait, *quia aduersarium hoc loco Diabolum exponunt.* Sed captiosus hæreticus aduertere debuit primùm pauciſſimos hodie esse qui hunc locum eo modo exponant. Deinde eos qui ad purgatorium ea verba accommodant, aduersarium hoc loco non pro diabolo accipere, sed pro spiritu qui concupiscit aduersus carnem, vel pro Dei præcepto quod peccatoribus aduersatur, de quo vide August. de serm. Domini in monte lib. 1. cap. 22. Tertiò hanc expositionem à veteribus accepisse, à Tertulliano in lib. de resurrectione carnis, & in fine libri de anima, & à Cypriano lib. 4. Epist 2. Postremò & imprimis veteres Patres hunc locum ad purgatorium accommodasse, non quòd in eo vel solo vel potissimum purgatorium fabricarent aut fundarent, sed quòd ad dogma fidei receptissimum comprobandum hanc Scripturam adferrent, tametsi vel obscurior esset quàm vt sola certam fidem faceret, vel etiam alium sensum verum habere poterat, sicuti multas alias Scripturas in hoc ipso dogmate aliisque certæ fidei dogmatibus Patres adferre solent. Huiusmodi sunt, quòd Ambrosius versatilem romphæam flammeam ante Paradisum posi: ã scribit significasse ignem futuri seculi omnes examinantem, & eos exurentem qui paleam cum tritico adiunctam deferunt: item quòd August. ex illis verbis Psal. 37. *Neque in ira tua emendes me* (sic enim legit pro eo quod nos legimus, *corripias me*) ait Dauidem deprecari *pœnas emendatorias futuri seculi.* Item quòd Basilius illa verba Ioannis, *Ille baptizabit vos in Spiritu S. & igne*, interpretatur de igne in altero seculo purgãte. Vel denique quod Origenes verba Psal. 76. *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium*, ad futuri seculi examen referat, & eorum, qui purgatione indigent, purificationem. Ex huiusmodi veterum interpretationibus, tametsi Scripturæ alium sensum primarium ac verum habeant, illud tamen constat, doctrinam de purgatorio fidei dogma receptissimũ apud illos veteres fuisse, ideoq; Scripturas perperam non exponi, tametsi minus accommodatè, quando ad certum aliquod fidei dogma applicantur. Attamen quomodo & quatenus hic locus de purgatorio exponi possit, vide apud Bellarminum.

Scripturæ per accommodationẽ à Patribus explicatæ.

Serm. 26. in Psalm. 118.

Enarrat. in Psal. 37.

In lib. de Spiritu S. cap. 13.

Homil. 25. super Numerum.

Controuer. tom. 1. Cont. 5. libr. 2. de purgatorio cap. 4.

28. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum in ea, iam mœchatus est in corde suo.*

CAtholicam doctrinã de venialibus peccatis, quæ ab imperfectione actus ita vocantur, seu de prauis desideriis

Peccatorũ venialium à mortalibus distinctio.

ac motibus omnem animi consensum deliberatum anteuertentibus, taxat acerbè hoc loco Caluinus his verbis. *Docemur hoc loco adulteros censeri coram Deo, non tantum qui fixo consensu scortationem in animis concipiunt, sed qui admittũt quasuis punctiones. Quare nimis crassa & supina est Papistarum hypocrisis, qui concupiscentiam negant peccatum esse, donec totum cor assentiatur.* Hæc ille. Sed quod Papistis obijcit Caluinus, doctissimis Patribus qui hunc locum sic intellexerunt obijcere debet; imo & D. Iacobo, qui non omnem concupiscentiam esse peccatum quod facit adulteros coram Deo, apertissimè docuit. *Concupiscentia quum conceperit, parit peccatum: peccatum verò quum consummatum fuerit, generat mortem.* Distinguit disertissimè conceptus peccati, quæ sunt primæ pũctiones à partu, id est, ab ipso peccato, veniali scil. & imperfecto; & partum à consummatione; id est, à consensu, qui solus ex se generat mortem, & est mortale peccatum. Christum autẽ hoc loco non de concupiscentia loqui quæ concipit peccatum, nec de primo parientis concupiscentiæ partu, id est, de peccato veniali, quo adhuc voluitur in animo quod conceptũ fuit sine deliberato consensu, sed de peccato concupiscentiæ in corde consummato, quod non nisi per consensum deliberatum consummatur, doctissimi Patres disertè docent. Hieronymus his verbis. *Qui viderit mulierẽ, & anima eius fuerit titillata, hic pro passione percussus est qua vitij culpam habet sed non tenetur in crimine. Si autem consenserit, de propassione transiuit in passionem: & huic non voluntas peccati est, sed occasio. Quicunque igitur viderit ad concupiscendum, id est, sic aspexerit vt concupiscat & facere disponat, iste rectè dicitur mœchatus esse in corde suo.* Hæc ille in com. in hunc locum. Eodem modo & S. Augustinus hunc locum exponit. *Si consensio facta fuerit, plenum peccatum est: veruntamen delectatio ante consensum vel nulla est vel tenuis, cui consentire peccatum est.* Hæc ille lib. 1. cap. 23. in hunc sermonem Domini. Præclarè quoque Chrysost. homil. 17. in Matth. & literalem loci sensum optimè assecutus ita scribit. *Non omnem hic generaliter concupiscentiam Dominus interimit, sed illam quæ ex formæ decore concipitur. Propterea non dixit, qui concupiuit ad adulterandum, quod etiam inter secreta montiũ residentes facere possunt, sed, qui viderit ad concupiscendum, id est, qui concupiscentiam videndi curiositate sibi ipsi collegerit; hoc enim iam nõ naturæ est, sed propriæ desidiæ. Cohibuit igitur aspectum, ne huiusmodi licentiæ fidens etiam in peccatum quandoque corrueres.*

Papistarũ nomine Patres suggillat Caluinus. Cap. 1. S. Hieron. S. Augustin. S. Chrys.

Hæc

Hæc ille. Concupiscentia igitur non animo leuiter concepta, sed ex videndi curiositate collecta, adulterium in corde est. Subiungit huic cauillationi Caluinus. *Sed nihil mirum est ita extenuari ab illis peccatum, quando socordes & prorsus supinos in vitiis suis reputandis esse oportet, qui iustitiam operum meritis attribuunt.* Cui respondemus: Nihil mirum est ab hæreticis hodie peccatorum discrimina confundi, & quę venialia sunt ita aggrauari, quando socordes & prorsus supinos in peccatis deuitandis illos esse oportet, qui etiam minimas pūctiones, quæ vitari non possunt, pro mortiferis habent, & in bonis operibus nullam Christiani hominis iustitiam ponūt. Interim obseruet Lector (quod Caluino solenne est) Papistis obijcere, quod antiquissimi Patres docent: vt aut illos quoque pro Papistis habere debeat, aut studio Lectorem ludificasse, aut denique quod ignorabat reprehendisse conuincatur.

Papistarū nomine Patres taxat Caluinus.

44. *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

Inimicorū dilectio iuxta Scholasticam doctrinam.

CONtra Scholasticam hoc loco doctrinam de dilectione inimicorū inflatis buccis inuehitur Caluinus. Est quippe communis Scholasticorum sentētia, & imprimis D. Tho. 2.2.q.25. art.8.& 9. dilectionem inimici in generali quidem, esse de necessitate charitatis & in præcepto; id est, vt in generalitate dilectionis proximi inimicus non excludatur, sed habeatur pro proximo, non secus atque amicus aut sanguine coniunctus; in quo Iudæi turpiter errabant, existimantes per proximum non intelligi nisi amicum aut affinem, aut contribulem, eo quod vox hebraica רֵעַ vel רֵעָה quæ ponitur pro proximo, propriè significat amicum, aut aliquo necessitudinis vinculo coniunctum: vbi non aduertebant ipsum inimicum saltem naturæ, interdum etiam eiusdem fidei ac religionis vinculo esse coniunctum: quem illorū errorem Christus hic corrigere vult, docens præceptum dilectionis etiam ad inimicum se extendere. Docent nihilominus ijdem Scholastici dilectionē inimicorum in speciali, id est, vt externa dilectionis signa, ipsósque effectus quauis data occasione proferas, non esse de præcepto, sed de consilio necessitate tamen aliqua vrgēte, in præparatione animi necessariam esse; id est, quòd interna dilectio inimici talis esse debet, vt semper paratus sis in aliqua necessitate etiam inimico subuenire, & de facto subuenias, quando facultas datur. Quia ergo aliquam di-

lectionis inimici partem in consilio ponunt Scholastici, non in præcepto, insurgit hic vehementer Caluinus, & dicit. *Monachi & similes rabulæ* (hæc est modestia Caluiniana) *finxerunt hæc fuisse Christi consilia, non præcepta, eo quòd hominum viribus metiebantur quid Deo & legi ipsius debeant.* Hæc ille. Nempe impius hæreticus vult Deũ præcipere nobis impossibilia; vt quum Dei mandata ostenderit esse impossibilia, ab illorum obseruatione securus viuat. Sed certum est sic intelligenda esse Dei mandata, quatenus à nobis cum auxilio gratiæ præstari possunt, ne vel ridiculum legislatorem, vel Dominum crudelem ac tyrãnum, Deum esse fingamus. Disputat tamen contra Scholasticorum sententiam Caluinus, in quo audiendus est. Sic scribit. *Quàm de consiliis præposterũ sit insulsúmque commentum, primò inde patet, quia non sine Christi iniuria dicitur suasisse ipsum discipulis, nõ pro imperio mãdasse, quod rectũ erat.* Respondeo nullã esse Christi aut Dei iniuriam quædã suadere quæ recta sunt, & non mandare. Fatetur alibi Caluinus, *in lege nusquã præcipi vt omnia vendamus ac demus pauperibus.* Tamen vel Christus hoc suadet Matth 19. vel si aliquid mandat quod in lege non est, ergo nouus & verus legislator Christus est; quod antea Caluinus negauit: & tunc sub præcepto omnes tenentur *sua vendere*, &c. Nugatur illo loco Caluinus, *saltẽ finem legis esse vt homines ad sui abnegationẽ deducat, ideóque Christum hoc illi iuueni dixisse, vt animi eius morbũ, videlicet amorem diuitiarum tangeret, sicq; ostenderet eum reuerà legem non impleuisse.* Sed vt concedamus, contemptũ diuitiarũ etiam in lege præcipi, quatenus eo lex hominẽ deducit, an tamẽ finis aut intentio legis est, vt quicũque amant diuitias, omnia bona sua vendant, déntque pauperibus? Nihil hoc absurdius, quũ ad amorem diuitiarum extinguendum, tametsi earũ abdicatio esset necessaria, non tamen aut venditio aut pauperibus collatio necessaria foret, quum aliæ viæ ac modi sint eas à se honestissimè abdicandi, vt vel in Dei cultum, vel in Reip. commodum aut subsidium.

Dei mandata possibilia.

Infra ad cap. 29. ver. 20.

Caluinus à seipso refutatur.

Pergit Caluinus. *Deinde plusquã insulsum est, libera facere charitatis officia quæ ex lege pẽdent.* Respõ. ideo hoc esse petere principiũ in disputatione. Negatur enim omnia charitatis officia ex lege pẽdere, id est, à lege præcipi. Addit tertiò. *Dicẽdi verbũ quod denuntiare vel præcipere hoc loco significat, perperã per consulere exponitur.* Respondeo dupliciter, primũ ad rem, postea ad hominẽ. Ad rem respõdeo, ponere quidem hic consilia Christum, sed simul cum præceptis. Præcipit enim

diligere

diligere inimicum & habere pro proximo. Quæ autem de officiis charitatis in particulari subiungit, *Benefacite ijs qui vos oderunt*, &c. in necessitate præcepta sunt, extra necessitatem consilia sunt, & perfectionis officia: quod Christi hoc loco conclusio manifestum fecit: *Estote ergo perfecti*, &c. Ad hominem respondeo, mendacem Caluinum non satis esse memorem. Si enim verbum *dicendi* præcipere hoc loco significat, ergo Christus hic præcepta dat, & legislator est, quod antea Caluinus negauit.

Caluinus à seipso refutatur.

Dicit postremò Caluinus. *Disertè sanciri quod necessariò præstandum est, nullo negotio ex Christi verbis probatur, dum addit: Vt sitis filij Patris vestri, qui solem suũ facit oriri super bonos & malos. Quum disertè pronunciet non aliter quenquam fore Dei filium, nisi qui osores suos diliget, quis iam dicere audet nulla huius doctrinæ seruãdæ necessitate nos obstringi? Perinde enim est ac si dixisset, Quisquis censeri volet Christianus, inimicos diligat.* Dupliciter iterum respondeo: ad rem & ad hominem. Ad rem respondeo, planè necessarium esse vt diligantur inimici, si filij Dei esse volumus, sed eo modo quo iam explicatum est: contra quem diligendi modum nihil hoc argumentum facit. Ad hominem respondeo: si dilectio inimicorum necessaria est vt filij Dei simus, quod hic Caluinus fatetur; ergo sola fides nõ sufficit vt filij Dei simus, vt alibi semper Caluinus cum suis affirmat. Præuidit hanc suam contradictionem Caluinus, & vt ei occurrat, subiungit. *Neque tamen intelligas fieri nos beneficentia nostra Dei filios, sed quia Spiritus Dei, qui gratuitæ nostræ adoptionis testis est, arrha & sigillum, prauos carnis affectus charitati repugnantes corrigit, ab effectu probat Christus non alios esse Dei filios, nisi qui ipsum mansuetudine & clementia referunt.* Respondè Christi verba longè amplius vrgere. Ait enim. *Vt sitis filij Patris vestri,* ὅπως γένησθε υἱοὶ, vbi verbum γίνεσθαι idem valere quod εἶναι Beza notauit. Docet ergo hoc modo *fieri & esse filios Dei*, non hoc modo innotescere tales. Sanè dilectionem proximi non notam aut effectum, sed causam salutis esse, disertè D. Ioan. docuit, dicens: *Qui non diligit, manet in morte.* A contrario igitur sensu, vt negatio dilectionis est causa mortis, sic præsentia dilectionis est vna causa vitæ. Porrò Spiritus sanctus qui corrigit prauos carnis affectus charitati repugnantes, id est, qui facit nos diligere etiam ipsos inimicos, quatenus hoc facit, non testis, sed causa & effector est ipsius charitatis in nobis. *Qui operatur omnia in omnibus.* Ita suam repu

Sola fides saluifica refutatur.

In Annot. in hunc locum.

1. *Ioan.* 4.

1. *Cor.* 12.

repugnantem doctrinam non minus frustra tuetur Caluinus, quàm Scholasticorum doctrinã improbè calumniatur, dum ita concludit. *Horribile sanè portentum quòd mundus tam densis tenebris per tria vel quatuor secula obrutus fuerit, vt non videret diserte iuberi, quod quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur.* Hæc ille. Videat hic & obseruet indifferens quisque lector. Caluinus vt falso calumnietur & acerbissimè perstringat Scholasticorum doctrinã, aggrauat præcepti vim & necessitatem saluris in eo retinendo. Vt suam impiam doctrinam de sola fide tueatur, simplex facit salutis testimoniũ & notam, quæ vna & necessaria eius causa est, etiam ipso attestante Caluino. Quis enim negare potest, necessariam salutis causam esse, *quam quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur*, vt ipsemet Caluinus loquitur. Hoc enim loquẽdi modo fidem ipsam necessariam causam salutis esse ex scripturis conuincimus. *Qui non crediderit, condemnabitur. Sine fide impossibile est placere Deo:* & multa huiusmodi.

Caluini manifesta contradictio & impostura.

Marc. 14. Hebr. 11.

IN MATTHÆI CAP. VI.

6. *Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.*

Merces bonorũ operum iusta.

QVVM in singulis bonis operibus mercedem à Deo reddendam Christus hic doceat, prius quidem negando illam hypocritis, vnde consequenter promittitur rectè operantibus, hic verò apertè dicendo, quòd Deus Pater reddet ac retribuet; Caluinus hoc loco totam Christi doctrinam in fauorem suæ hæresis manifestè deprauat his verbis. *Quum dicit Christus mercedem rependi precibus nostris, satis declarat, quicquid mercedis passim nobis Scriptura promittit, nõ tanquam debitum solui, sed gratuitum esse.* Hæc ille. Cæterum tametsi preces quidem nostræ non impetrant per modum iustitiæ, sed per modum misericordiæ id quod à Deo petimus, ideóque non debitum sed gratuitum est quod precibus nostris largitur Deus, vnde & absque iniustitia negat sæpe quod petitur; tamen mercedem quam hoc loco Christus promittit, & quam aliæ Scripturæ testantur, debiti & iustitiæ rationem habere manifestè docet Paulus dicens, *Reddet mihi in illa die coronam iustitiæ iustus Iudex:* & non eam reddere iniustum esse idem Paulus docet: *Non enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri.* Hoc igitur in loco non ipsis precibus id quod petitur impetrari

2. Tim. 4.

Hebr. 6.

trari (quod quidem gratuitum est) sed pio ac debito orandi modo Deum semper aliquid retribuere Christus docet: quod quidem iustitiæ est.

7. *Orantes nolite multum loqui.*

CAuillatur hic Caluinus more suo, & in totam Catholicam Ecclesiam his verbis inuehitur. *Damnatur eorum superstitio qui longis susurris Deum se promereri confidunt. Quo errore sic imbutum videmus esse Papatum, vt præcipua orationis virtus illic credatur esse loquacitas. Nam quo quisque plus verborum demurmurat, eo magis censetur exactè precatus esse.* Hæc ille. Sed impio calumniatori sanctissimus Augustinus respondebit, qui hæc Christi verba sic exponit. *Orare in multiloquio, non est, vt nonnulli putant, si diutiùs oretur. Aliud est sermo multus, aliud diuturnus affectus. Nam & de ipso Domino scriptũ est quòd pernoctauerit in orando, & quòd prolixius orauerit: vbi quid aliud quàm nobis præbebat exemplum?* Et paulò pòst. *Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si feruens perseuerat intentio. Nam multum loqui, est in orando rem necessariam superfluis agere verbis.* Hæc ille. Et aduertere Caluinus debuit Christum non simpliciter pohibuisse in orando multum loqui, sed addidisse, *Sicut ethnici.* Illorum enim oratio erat mera battologia, quo verbo Christus hic vtitur: id est, erat vana & incondita eiusdem rei repetitio, verbísque profanis à semetipsis inuentis sua idola inuocabant, vt sacerdotes Baal 3. Reg. 18. *à mane vsque ad meridiem.* Atqui Catholicorum longæ preces quæ ita fatigant hæreticos, ex diuinis Scripturis, maximè ex Psalmis Dauidicis depromptæ sunt; & quicquid oratur, ex formulis ab Ecclesia Dei præscriptis oratur: quæ cum ethnicorum battologiis nihil commune habent. Denique Beza in Annotationibus ann. 65. editis suo Caluino contradixit, sic in hunc locum scribens. *Longæ preces hic non damnantur, sed quæ vanæ sunt, inanes, & superstitiosæ.* Idem verò Beza in eisdem Annotat. ann. 88. excusis, illa sana sententia prætermissa, hunc in modum cum Caluino sibi insaniendum putauit. *Battologia vera & vsitata exempla qui nosse volet, legat Romanensium Breuiaria, & horas quas vocant Canonicas, Rosaria, & infinita huiusmodi, quorum vel Satanam ipsum pudeat.* Hæc ille egregiè in peius proficiens: & ea iam seipso deterior euomens, quorum profectò vel ipsum Satanam pudeat: quum in Breuiariis & horis

Orationes Ecclesiasticæ defenduntur.

Epist. 121.

Luc. 6. & 22.

horis Canonicis diuinæ Scripturæ & alia ex probatissimis patribus decerpta multo maxima ex parte legantur: Rosaria Angelicam salutationem referant.

10. *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.*

QVia hæc petitio manifestè docet exactam legis ac voluntatis diuinæ obedientiam à nobis exigi (ideo enim docet nos Christus hoc petere quia Deus id à nobis fieri postulat) Caluinus hoc loco vt nefariam suam doctrinam de diuinæ legis plena obseruatione impossibili, ideóque nullam operum sed solius fidei iustitiam tueatur, hunc in modum sibi ipsi obiicit. *Posset* (inquit) *obiici quæstio, an petendum à Deo sit quod nunquam fore pronunciat vsque ad finem mundi. Respondeo nihil opus esse, dum terram obedienter componi optamus ad Dei nutum, singulos homines excutere. Sufficit enim hoc voto testari, nobis odio ac tristitiæ esse quicquid Dei voluntati aduersum cernimus, extinctumq; cupere: non modò vt omnium affectuum nostrorum sit moderatrix, sed vt nos totos qua decet promptitudine ad eam implendam offeramus.* Hæc ille. Sed primum mentitur Deum pronunciare nunquam fore vsque ad finem mundi, vt sua voluntas in aliquo impleatur. Pronunciauit enim Deus contrarium de Dauide, dicens: *Inueni Dauid virum secundum cor meum, qui faciat omnes voluntates meas.* Non quòd Dei voluntatem nunquã violauit, qui sæpe & grauiter peccasse legitur, sed quòd rarius peccans debita pœnitentia satisfecit: in quo etiam Dei voluntas fit, sicuti & in cælo facta est quum peccãtes Angelos iustè puniret. Quod autem Caluinus ait, *non esse opus excutere singulos homines*, si talis euasio locum habet, ergo & in reliquis petitionibus locum habere debet; maximè in eo quod dicitur, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hic iuxta Caluinum non sunt excutiendi singuli homines, an verè dimittant debitoribus suis, vt illis dimittat Deus peccata sua. Cæterum sicut hoc singulos concernit, & possunt singuli dimittere debitoribus suis, planéque singulis necessarium hoc est, vt in sequẽtibus verbis Christus docet, nec sufficit *voto testari* (vt nugatur Caluinus) *nobis odio ac tristitiæ esse*, quòd debitoribus nostris non dimittimus; eodem planè modo vt voluntas Dei in omnibus fiat à nobis, singulos concernit; & possunt singuli per Dei gratiam eius voluntatem implere, planéque necessarium hoc est singulis, suam in omnibus voluntatem diuinę

Act. 13.

Impostura Caluini refellitur.

Singulos præcepta concernũt.

volun

voluntati conformare, nec sufficit hoc voto testari, aut odio ac tristitiæ illis esse quòd Dei voluntatem in omnibus non faciunt. Non enim hoc perfectionis est, sed necessariæ rectitudinis. *Dei enim voluntas sanctificatio nostra est*, quam omnes in baptismo acceptam seruare possunt & debent. Dei voluntas est, vt eius mandata faciamus. *Hæc est charitas Dei, vt mandata eius custodiamus, & mandata eius grauia non sunt.* Quid est diuinam Scripturam, & vniuersa Dei mandata corrumpere, peruertere, inania & irrita reddere, si hoc non est?

1. Thess 4.

1. Ioan. 5.

12. *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

HAnc quoque Scripturam nefariè corrumpit Caluinus, & pactum atque conditionem à Christo appositam audacissimè conuellit, quia talem conditionem suæ soli fidei iustificanti ex diametro repugnare videbat: *Venia* (inquit) *quam nobis dari petimus, ab ea quam præstamus alijs non dependet: sed hoc modo ad remittendas omnes offensas hortari nos Christus voluit, & simul absolutionis nostræ fiduciam quasi impresso sigillo melius ratam facere.* Hæc ille. Vult homo impius charitatem proximi & mutuam ignoscentiam non aliquam esse conditionem remissionis peccatorum necessariam, sed ad eam tantum hortari nos Christum quasi ad certam notam filiorum Dei, vt in sequentibus magis explicat, quam hic *sigillum impressum* vocat. Cæterum sequentia statim Christi verba aliam illum cantilenam canere coëgerũt. Ad illa enim sequentia verba, *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis debita vestra*, ita scribit Caluinus. *Non alia lege ad veniam nos admittit Deus, nisi fratribus ignoscimus quicquid in nos peccauerint.* Hæc ille. Si ergo lex hæc est sine qua Deus non remittit peccata, profectò obligat tanquam necessaria conditio; & venia à Deo danda dependet ab ea quam proximis præstamus, nec nota tantum est aut sigillum aliquod factæ aliunde remissioni accedens, sed vna causa sine qua non fit remissio, & ad illam faciendam disponens: denique non est exhortatio tantum ex parte Christi, sed planè præceptum, vt alibi frequenter inculcat. *Hoc est præceptum meum vt diligatis inuicem.* Notanda est hæc perpetua hæreticorum tergiuersatio, qua omnes scripturas deprauãt quæ contra solam fidem iustificantem faciunt. Reluctatus est hic Caluinus quantum & quàm diu potuit. Sed in proxima sententia, euidentia veritatis conuictus, veritatem profiteri, sibíque ipsi contradicere cogitur.

Pactum à Christo positum conuellit Caluinus.

Ignoscẽtia mutua ad remiss. peccat. necessaria.

Caluinus seipsum refutat.

Ioan. 15.

Hæreticorum tergiuersatio.

17. Tu

17. *Tu quum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem laua.*

IEiunium hoc loco à Christo ab hypocrisi reuocatum, mirabili metamorphosi, ad victus moderationem à lautitiis & deliciis reuocatam transfert. Caluinus. Sic enim in hæc verba scribit. *Non iubet Christus simulare lautitias, nec indulget delicias in vnguentis & vestitu, sed simpliciter nos hortatur ad tenendam moderationem, in qua nihil sit vel nouum vel affectatum: ac si diceret ita ieiunijs vacandum esse, vt in consueta vitæ ratione nihil mutemus.* Hæc ille. Ieiunium definit, victum moderatum & consuetam vitæ rationem tenere, nihil in ea mutando. Quod autem iubet Christus, *faciem vngere, & caput lauare*, hoc nec ad victum nec ad vestitū pertinet, vt somniat Caluinus, sed tantum ad externum corporis cultum, in quo nihil mutare nos Christus vult. Ieiunium autē si nihil nisi moderationem victus significat, vt Caluinus cæteríque hodie hæretici volunt, ergo Apostoli & discipuli Christi moderationem victus non tenebant, quia Christum sequentes *non ieiunabant sicut discipuli Ioannis* frequenter. Ergo & Paulus quum inter cæteras tribulationes & exercitia dicit; *In ieiunijs multis*, intelligendum est dixisse: Multoties moderatum victum tenui, aliàs verò & frequentius in lautitiis & deliciis vitā egi. Ergo Prophetæ & Doctores illi Antiocheni, *qui ieiunantes & orantes imposuerūt manus Paulo & Barnabæ*, intelligendi sunt tunc quidem moderationē victus tenuisse, & de consueta vitæ ratione nihil mutasse, aliàs verò lautitiis & deliciis ac genio indulsisse. Sed nihil est Caluiniana doctrina aut absurdius aut impudentius. Vide plura in Prompt. Catholici parte Quadragesimali, in feria 4. Cinerum.

Ieiunium Caluino victus moderatus.

Luc. 5.

2. Cor. 11.

Act. 13.

18. *Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.*

HÆc etiam Christi verba arrodit Caluinus. Sic enim scribit. *Quòd ieiunijs mercedem à Deo promittit Christus, impropria locutio est, vt supra de precibus dictum est. Ieiunium enim per se opus medium est, non autem ex eorum genere quæ Deus requirit & probat, vt sunt eleemosyna.* Hæc ille. Scilicet quæ hæreticorum placitis in Scriptura repugnant, impropriè dicuntur. Sed quum Christus eisdem verbis ieiunio mercedem promittat, quibus antea precibus promiserat; manifestū est non minus propriè hoc loco Christum loquutum esse quàm

Ieiunium opus Deo gratum.

quàm in alio loquutus fuerat; & ieiunium inter opera pietatis quæ probat, & à nobis requirit, nõ minus posuisse quàm preces & eleemosynam. Quum Christus dixit de suis discipulis, *Quando sponsus auferetur, tunc ieiunabunt*, nõnne apertè docet ieiunium à se probari atque requiri, adeóque in genere iuberi? Est quidem ieiunium per se medium opus nisi ad honestum aliquem finem referatur. Sed inter alios fines vnus hic est, quem Caluinus hoc loco prætermittit, vt in Dei cultum atque obsequium assumatur. Diserte enim testatur Scriptura Deum ieiunio coli. De Anna prophetissa quæ Christum paruulum in templo confitebatur, dicit Lucas. *Non discedebat de templo ieiunijs ac obsecrationibus seruiens Deo die ac nocte.* Vtitur verbo λατρεύσας, quod propriè significat cultum soli Deo debitum. Vide Prompt. Cath. Dom. infra Oct. Natiu. Domini, text. 2. Tenenda interea Christi doctrina manifestas ieiuniis à Deo mercedem reddi, ideóque opus esse mercede dignum & Deo gratum; nec impropriè Christum loqui, sed loquendi formulas optimè tenuisse: impium verò esse Caluinum, qui Christum impropriè loqui docere præsumit.

Matth. 9. 15.

Luc. 2.

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidũ erit.

Indulget hoc loco Caluinus stomacho suo, & Catholicam doctrinam taxandi libidini. *Quod* (inquit) *hinc colligunt Papistæ pollere ratione & prudẽtia homines, vt libera sit illis boni & mali electio, friuolum est.* Equidem qui vnquam Catholici ex his verbis hoc collegerint, necdum inuenire potui. Sed esto: fuerint tales qui ad id quod rectissimæ fidei erat, hanc Scripturam tametsi minus aptè accõmodauerint, sicuti doctissimos Patres facere solere suprà annotauimus. Quare friuolum erit? Neque enim Christus (ait Caluinus) *qua facultate præditi sumus hoc loco differit, sed quo modo nos ambulare deceat, vt scilicet in certum aliquem scopum simus intenti.* Atqui quũ hoc ipsum ambulare vt decet, & in certum scopum actiones suas dirigere, facultatẽ huiusmodi necessariò præsupponat ac requirat, qua liberè & cum electione id fiat (nisi etiam bruta quæ electione carent, aut ambulare vt decet, aut in certum aliquem scopum suas actiones dirigere, cõtra omnem humanam ac diuinam sapiẽtiam dicere velit Caluinus) profectò Christus, qui effectum hic docuit, causam quoque huius effectus, fontem & originem designasse negari non debet. Imò addit Caluinus. *Humanæ vitæ cursum ideo tenebrosum esse docet Christus, quia nemo sibi rectum finem proponat, sed omnes sibi ad malum cupidè sectandum indulgeant.* Si omnes

Libera boni electio.

ita facere, & neminem sibi rectum finem proponere Christus docet, quare duo membra Christus posuit, vnum eorum *quorum oculus simplex & totum corpus lucidum erat*, alterum eorum *quorum oculus malus* seu vitiosus, *& totum corpus tenebrosum?* An non Christo disertè contradicit Caluinus, qui non nisi vnum membrum agnoscit, non nisi totum corpus tenebrosum, & nullum corpus lucidum, quia omnis oculus malus & nullus simplex est? Sic videlicet Christi doctrinam Caluinus exponit, vt Christo manifestè contradicat, vt vnam doctrinæ Christi partem de oculo simplici & toto corpore lucido, falsi arguat.

Caluinus Christo contradicit.

Subiungit adhuc Caluinus. *Fateor quidē naturā ingenitam esse hominibus rationem qua discernant inter vitia & virtutes: sed ita peccato vitiatam esse dico, vt ad singulos passus deficiat. Interea non sequitur quin tenebras sibi sponte accersant homines.* Hæc ille. Æterum si sic peccato vitiata est ratio, vt ad singulos passus deficiat, quare Christus sub conditione posuit, *Si oculus tuus malus est*, & non potius definitè ac generaliter affirmat *Quia oculus tuus malus est*, vel, *Quia oculi omnium hominum mali sunt?* Sic enim generalis illa humanæ naturæ vitiatio quam Caluinus ponit, ex huiusmodi propositionibus aliquo modo consequi posse videretur. Nunc autem Christus sub conditione loquens satis innuit nec omniū oculos malos ac corpora tenebrosa esse, nec quorum tales oculi sunt necessariò, sic esse, sed cōtingenter liberaq; cuiusque electione. Quod magis confirmatur ex eo quod Lucas cap. 11. Christū adiecisse cōmemorat. *Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebræ sint.* Perspicuè enim docet, in hominum potestate esse, vt rationis ingenitæ lumen à peccati tenebris coërceant. Quod autem Caluinus humanæ rationi hoc tantum tribuit vt discernat inter vitia & virtutes, & arbitrandi libertatē habeat, sponteque feratur in id quod discernit faciendum; nihil adhuc amplius hominibus tribuit quàm brutis, quæ & discernunt paruulos suos ab alienis, nota ac domestica ab extraneis dominos suos, habi acula sua, denique pascua bona à malis, sponteq; circa hæc omnia nō coactè ferūtur. Naturæ autem per peccatū corruptio quòd peccandi libertatē non auferat, vide prolixè disputatū in opere nostro de Iustificatione lib. 2.

Ratio humana in singulo nō peccat.

24. *Nemo potest duobus Dominis seruire.*

PEstilentem doctrinam & Christi verbis aduersa fronte contrariam tradit hoc loco Caluinus, vt peccandi necessitatem

sitatem & mandatorũ Dei impossibilitatẽ perpetuò tueatur. Sequitur quippe ex hac Christi doctrina, eos qui Deo seruiũt, nec diabolo nec carni seruire posse, ideóque à seruitute & necessitate peccati immunes esse, atque ita veram legis obedientiam, qua soli Deo seruitur, in hac vita reperiri. Vidit hoc Caluinus, & Christi propterea doctrinam contaminandam sibi esse existimauit. Ait ergo. *Verum quidem est, fideles ipsos nunquam ita in solidum addictos esse Dei obsequio, quin retrahantur subinde vitiosis carnis cupiditatibus. Sed quia gemunt sub hac misera seruitute, sibiq; displicent, nec aliter carni seruiunt, quàm inuiti & reluctantes, non dicuntur duobus Dominis seruire, quia proinde probantur eorum studia & conatus Domino, ac si illi integram obedientiam præstarent.* Hæc ille. Ait fideles seruire carni, & miseram seruitutem seruire; sed quia inuiti seruiunt, id est, iuxta Caluinum *necessariò, propter vitiatam naturam quæ ad singulos passus deficit*, vt suprà dixit, ideo nõ seruire duobus Dominis. Totus hic sermo aut Christo apertè contradicit, aut implicat contradictionem in adiecto. Si enim fideles seruiunt Deo & seruiunt carni, Deo autem & caro duo sunt Domini, vtique aut duobus Dominis seruiunt, quod fieri posse negat Christus, aut carni non seruiunt, sed soli Deo. Cæterum Paulus apertissimè docet pios ac fideles non seruire carni, sed legi Dei. *Mente* (inquit) *seruio legi Dei, carne autem legi peccati.* id est, mea superior ratio, tota voluntas mea atque intellectus legi Dei seruit: carne autem, id est, inferior appetitus meus seruit legi peccati, id est, malis concupiscentiis afficitur ac subiicitur, quibus semper animus reluctatur. Deinde seruire carni, est secundum carnem ambulare. Atqui Apostolus dicit. *Si secundum carnem vixeritis, moriemini.* Fideles ergo, vt Deo viuant non seruiunt carni. Dicit D. Petrus. *A quo quis superatus est, huius & seruus est,* Fideles ergo Caluiniani si carni seruiunt, à carne superantur, & secundum carnem ambulant. Dicit Christus. *Qui facit peccatum, seruus est peccati.* Sic qui facit opera carnis seruit carni. Fideles ergo Caluiniani si carni seruiunt, opera carnis faciunt, *quæ qui faciunt, regnum Dei non possidebunt.* Dicit iterum B. Paulus. *Nescitis quoniam qui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiam?* Fideles ergo Caluiniani si seruiunt carni, exhibent se seruos ad obediendum ei, & serui sunt peccati ad mortem. Non exhibent se seruos, ait Caluinus, *sed inuiti & reluctantes seruiunt.* Sic qui-

Studium & conatum bonum, sed ineffica-cem ponit Caluinus.

Rom. 7.

Rom. 8.

2. Pet. 2.

Ioan. 8.

Gal. 5.

Rom. 6.

dem ille loquitur, sed aliter nos Scriptura docet, neminem seruire peccato nisi volentem, & qui seipsum seruũ exhibet.

Osee 13.9. Quod vnicus ille Dei sermo probat: *Perditio tua ex te Israel*, id est, ex tua propria & praua voluntate. Denique si inuiti & reluctantes seruiunt, fortior est diabolus quàm Christus. Quòd enim reluctantur, ex Christi gratia est; quòd seruiunt,

1. Ioan. 3. ex diabolo est. Sed credimus Scripturæ dicenti. *Maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo est. Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eum.*

IN MATTHÆI CAP. VII.

I. *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

QVVM hęc Christi verba, de Dei iudicio, iuxta omnium Patrũ & totius hactenus Ecclesiæ iudicium intelligi debeant, superbus Caluinus reiecto expresse Patrũ iudicio, hæc verba sic exponit. *Quòd Chrysostomus & alij quidam* (sunt autẽ omnes ad vnũ in hunc locum interpretes Hilarius, Hieronymus, Augustinus lib. 1. de serm. Domini, Euthymius, Theophylactus, & cæteri) *ad futuram vitam ista restringunt, coactũ est. Quemadmodũ enim minatur Esaias prædæ futuros qui alios prædati fuerint, ita intelligit Christus non deferre vindices qui homines iniquos & maledicos simili virulentia & rigore puniant.* Atqui pro constanti Patrum hoc loco doctrina respondet, nec de virulentis & maledicis Christum hic loqui, sed tantummodo de iudicio temerario vel vsurpato vel maleuolo, quod totũ absque maledicentia & virulentia externa solo animo exerceri potest, solétque frequentius; nec hæc iniqua iudicia ab hominibus puniri solere, quũ aut vix hominibus innotescant solo animo inclusa; vel si innotescãt, puniri semper aut non possunt mali, quia deest facultas par pari reddendi; aut certè non debẽt pij, quia iubentur à Christo nõ *resistere malo, sed vincere in bono malum.* Iuxta Caluinum ergo hoc loco Christus doctrinam traderet aut planè humanã atque vulgarem, docens quid impij homines facere solent seipsos vindicãdo; aut Christianæ charitatis præceptis contrariam, docens suos vt homines maledicos atque iniquos simili virulentia ac rigore puniant. Quorum hoc à nullo pietatis magistro doceri debet, illud Christo cælesti magistro penitus indignum est. Locus ex Esaia prolatus nihil ad rhombum facit, nisi hoc valeat argumen

SS. Patrũ expositio defenditur.

Caluini expositio aut profana aut impia.

mentum: Deus aliquãdo minatur pœnam temporalẽ impiis, ergo hoc in loco non loquitur de pœna futuri seculi. Sed vnus Paulus docere Caluinum debuit, quo sensu Christus dixerit, *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Ille enim de hoc temerario & vsurpato ac etiam maleuolo iudicio disputans, ait: *Mihi pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neq; meipsum iudico. Qui autẽ iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus,* &c. Prohibet omne humanum iudicium, quia expectandũ est diuinum, manifestè docens, eos qui hic temere iudicant, à Deo rigidè iudicandos: iuxta illud Iacobi: *Iudicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam,* id est, qui fratres suos iniquè iudicauit. His accedit, quòd iniqui aliorum iudices in hac vita ab aliis non semper, imò rarissimè iudicantur. Dei ergo iudicium tales subibunt. Hoc ita euidens est, vt ipse Caluinus dissimulare non potuerit. Quare subiungit. *Quòd si cessabunt homines, vt pœnam effugiant in mundo, qui damnandis fratribus nimis intenti fuerunt, non tamen effugient iudicium Dei:* Hæc ille. Quare igitur Chrysostomum & alios Patres, qui ad Dei iudicium in altera vita ista restringũt, de sensu coacto coarguit; nisi quòd petulans hæreticus & veteres Patres contemnere, & Christi verba intulisissimo ductus argumento deprauare voluit?

1. Cor. 4.

Iac. 2.

Caluini petulantia singularis.

15. *Attendite vobis à pseudoprophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.*

Titillauit hic locus Caluinum vehemẽter, & perstrictum se sentiens, in hæc verba protumpit. *Nimis putidi sunt Papistæ, qui conflandæ nobis inuidiæ causa illam Christi vocem præcisè iactant, à pseudoprophetis cauendum esse: ac suis clamoribus efficiunt, vt imperiti causa incognita temere à nobis abhorreant.* Et paulò pòst. *Nimis improbè Christi mandatum abrogant Papistæ, qui iniecto falso metu miseras animas ab inquisitione deterrent. Sit igitur hoc primum, eos qui trepidando incognitam doctrinam respuunt, vel fugiunt, perperam hoc & minimè ex Christi mandato facere.* Hæc lupus ille, vt oues Christi à trepidatione & metu lupi reuocet, & ad inquisitionem nouæ doctrinæ adducat. Nihil quippe magis displicet lupo, quàm trepidatio ouium; & quòd tam citò fugiunt ab eo. Atqui Christus Pastor noster fugere

Caluinus lupũ agit.

Ioan. 10. docuit à lupis non cum illis disceptare. *Oues* (inquit) *Pastorem sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo.* Atqui (inquit Caluinus) *iudicium de pseudoprophetis à fructibus eorum facere iubet Christus. Inquirenda igitur & discutienda doctrina eorum est, non ipsi fugiendi sunt.* Hæc iterum lupus ille, hæreticorũ patrocinium egregiè

Caluinus hæreticorum patronus.

suscipiens. Cæterum Christus ad Apostolos quidem & magistros Ecclesiarum hæc verba dicit, *ex fructibus cognoscetis*, vt illi in eos diligenter inquirant. *Oues autem* & simplicem populum *fugere* iubet, nõ inquirere. *Imò* (inquit Caluinus) *discretionis spiritu, vbi opus est, nunquam destituũtur fideles, qui modo sibi diffisi, & proprio sensu valere iusso, totos se illi regendos tradunt.* Atqui meminisse Caluinus debuit discretionem spi-

Discretio spirituum non est donum populare.

rituum non esse vulgare donum aut fidelibus commune, sed paucorum, iuxta illud Pauli, *Alij discretio spirituum, alij genera linguarum.* Deinde hoc donum discretionis spiritũ esse proprium magistris & doctoribus Ecclesiarum. *Non enim omnes Prophetæ, non omnes Doctores*, quorum est de doctrina iudicare. Tertiò iudicium quoddam discretiuum esse sanè penes fi-

1. Cor. 12.

deles circa ea quæ sunt fidei, sed hoc iudicium in generali tantùm esse, non in particulari. Nempe vt facilè discernant, an doctrina quæ affertur, noua sit, & præter eam quam acceperunt: vt sic eam fugiant ac detestentur: sicut Paulus ad Gal. 1. & Ioan. epist. 2. docuerunt. Non autem vt doctrinam in particulari ex causis & fundamentis suis examinẽt, vt sic proprio iudicio discutiant, quid verũ, quid falsum sit: quod propriũ est Ecclesiarũ magistris, vt in prima de fide controuersia factum vidimus. *Conuenerũt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc.*

Gal. 1. *Præter id quod accepistis. Ioã. Si quis hãc doctrinam non adfert. Act. 15.*

Addit adhuc Caluinus. *Interea meminerimus ad verbum Dei exigendas esse omnes doctrinas: & ideo in iudicandis pseudoprophetis fidei analogiam dominari.* Hæc quidem vera sunt: sed nec verbum Dei sola Scriptura est, vt hic Caluinus accipit; nec hoc verbum Dei vulgus fidelium tam exactè intelligit; vt de quauis noua doctrina ex verbo Dei atque ex causis & fundamentis suis iudicare possint; denique fidei analogia dominatur, quatenus nulla noua doctrina recipienda est, quæ analogiæ fidei, id est, receptæ iam & approbatæ in Ecclesia fidei repugnet; quod contra omnes nouas doctrinas adeóque Caluinum ipsum fortissimum argumentum est. Adeò volens esse legis Doctor nescit quæ loquitur, neque de quibus affirmat, eíque hæc euasio de verbo Dei planè impertinens.

Euasio de verbo Dei impertinens.

Addit tertiò Caluinus. *Deinde spectandum est quid Deus*

Prophe

Prophetis suis verbique ministris iniungat : quia inde fidelitas facilè dignosci poterit. Sed hoc totum & quid sit Pastoris officium, non oues ipsæ & vulgus fideliũ, sed alij Pastores & tota Pastorum communitas, vel maximè Princeps ipse Pastorum, Christi in terris Vicarius, iudicare & cognoscere debẽt. Alioqui nulla esset in Christi Ecclesia sacra Hierarchia, sed planè prophana & ethnica anarchia. Sed exemplo rem illustrare Caluinus vult. *Quemadmodum, exempli gratia, si nobis proponimus quæ Paulus in Episcopis requirit, sola illa descriptio ad damnandam totam Papatus colluuiem sufficit, quia videtur data opera Papales sacrifici contrariam ideam velle exprimere.* Dixit, & abiit. Nam post tam atrocem calumniam in vniuersam Catholicæ Ecclesiæ Hierarchiam, ne vno quidem verbo in particulari docet, quomodo descriptio Episcopi Paulina violata sit. Cauillator impotẽs calumniæ suæ simpliciter assertæ credi vult. Descriptio Apostolica Episcopi in eo fortasse à Catholicis Episcopis negligitur, quia non est nunc ampliùs Episcopus *vnius vxoris vir*, sed cælibem vitam agit. Sic opinor. Nam & sic ad illum Apostoli locum garrit Caluinus: cui ad eundem locum respondimus.

Caluinus criminator generalis.

In Antidotis Apostolicis.

21. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.*

QVum hæc Christi verba pro bonorum operum ad salutem necessitate euidentissime faciant, nec Caluinus vllo honesto fuco ea eludere se posse cerneret, veritatem tamen ipsam agnoscere noluit, sed totis ingenij viribus reluctans ita demum scribit. *Facere voluntatem Patris, nõ tantum significat Philosophicè vitam & mores suos ad virtutum regulam formare, sed etiam credere in Christum, sicut habetur Ioan. 6. 40. Nõ ergo his verbis excluditur fides, sed quasi principium statuitur vnde reliqua fluant.* Hæc ille, callidè & astutè multa venena non tam apertè fundens quàm clanculum instillans. Primum enim *Philosophicè ad virtutum regulam mores formare*, nihil prorsus ad hunc locum pertinet, neque hoc est *facere voluntatem Dei Patris.* Sed facere volũtatem Dei Patris, est facere ea quæ præcepit nobis Deus Pater in diuinis Scripturis suis, & propter Deum illa facere; non ea facere quæ Philosophi in suis ethicis disputarunt solo virtutis amore. Sed voluit impius Caluinus omne bonorum operum studiũ, quod Christus

Impostura Caluiniana.

1.

hic imprimis commendat, quasi humanam tantum & Philo-
2. sophicam iustitiam traducere. Deinde quod addit, *facere voluntatē Patris*, hoc loco significare, vt credamus in Christū, quia 6. Ioan. dicit Christus; *Hæc est voluntas Patris mei qui misit me, vt omnis qui videt Filiū, & credit in eum, habeat vitam æternam*, dupliciter falsum, & pariter fallaciter dictū est.

Volūtatem Dei facere, quid. Christus enim hoc loco, facere volūtatem Patris ab ipso credere manifestè distinguit, & de iam credentibus loquitur. (*Quomodo enim inuocabūt* dicentes, *Domine, Domine, in quem non crediderunt?*) vt non solum credant, non solum per fidem suam Dei nomen profiteantur dicētes, *Domine Domine, in nomine tuo prophetauimus*, sed etiam præterea faciant voluntatem Patris, id est, bonis operibus operā dent. Nā idcirco eos qui voluntatem Patris non fecerunt, manifestè statim vocat, *operarios iniquitatis*. Deinde Christus Ioan. 6. ver. 40. nō dicit nos facere voluntatem Patris credendo (tametsi hoc verum sit) nec de facienda volūtate Patris omnino loquitur, sed ait, voluntatē Patris in hoc esse, Deūmque in hoc suam facere voluntatē, *vt omnis qui credit, habeat vitam æternam*, vbi vnā causam salutis æternæ posuit, sicuti hoc loco aliā ponit. Totum autem hoc à Caluino fallaciter & per insignē impostura ita dicitur, vt simplici lectori insinuet, fidei necessitatem, non autem bonorum operum, à Christo inculcari. Quod adhuc eius conclusio magis manifestum facit, qua dicit *fidē his verbis non excludi*: quod sanè de toto Christi sermone verū est, quia præsupponitur à Christo, & iam credentibus loquitur
3. Christus. In illis tamen verbis, *facere voluntatem Dei Patris*, de quibus nunc disputat Caluinus, fides non intelligitur nec includitur, quod insinuare voluit Caluinus, quum addit, *fidem hic quasi principium statui vnde reliqua fluant*. Verum sanè hoc est de toto Christi sermone: *Nō omnis qui dicit mihi Domine Domine*: hoc ipsum enim est credere in Christum & fidem habere: & hæc omnium bonorum operum radix ac fundamentum est. Sed non est hoc verum de illis verbis, *Qui facit voluntatem Patris mei*, quæ nunc tractat Caluinus. In his enim verbis non statuitur fides, sed statuitur mandatorum Dei obseruatio ad salutem necessaria. *Facere enim volūtatem Dei Patris*, est facere & obseruare ea quæ Deus iubet, vt suprà ostensum est. Ita Caluinus quia aperto marte tam illustrem doctrinam, quam nullo modo humiliter amplecti & credere voluit, impugnare non potuit, cuniculos egit, vt veritatem subuerteret.

24. Omnis

24. *Omnis qui audit verba mea & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam supra firmam petram.*

QVum hæc etiam verba ad pietatis studium ac diuinæ legis obseruantiam penitus necessariam perspicuè faciant, & non tantum credere (quod hic Christus vocat *audire*, vtique non aure corporis, sed aure cordis) sed & *facere* doceant, Caluinus totum ad vnicam fidem trahit. Sic enim hæc verba exponit. *Perinde est ac si dixisset veram demum esse fidem, quæ profundas habet radices in corde, & serio constantique affectu quasi fundamento nititur vt tentationibus non cedat.* Hæc ille. Qui Caluini portentosam doctrinam, *de vnica piorum fide*, quam semel acceptam amitti non posse sustinet, & de eius radicibus planè immotis legerit, facilè intelligit Caluinum hoc loco per firmam petram, super quam fundata domus nullis tentationibus deijcitur, nihil aliud intelligere, quàm *specialem suam fidem electis propriam*, quam nullis diffidentiæ tentationibus vtcumque sæpius agitatam conuelli, aut loco moueri posse præsumit. Christus autem vt in præcedenti sermone, sic in ista similitudine, (quam ideirco subiunxit, vt præcedentem doctrinam magis illustraret) per eum qui audit, credentem; per eum qui facit, mandata Dei custodientem sic intelligit, vt qui vtrumque hoc facit, eum demum super firmam petram suam domum ædificare doceat; id est, firmum atque immobile salutis ac status sui fundamentum habere, quod nullæ tentationes deijciant. Aedificari ergo supra firmam petram, non est solam fidem radicitus tenere, (hanc enim habet qui audit Christi verba & non facit ea) sed est fidem habere *in charitate radicatam & fundatam*, vel *quæ per dilectionem operatur*, vt Apostolus disertè docuit. Hæc contra corruptelas hæreticas rectè intelligenda & diligenter tenenda sunt.

Operum bonorum necessitas.

Institut. li. 3. cap. 2. num. 9. & segq.

Ephes. 3. 17. Gal. 5. 6.

IN MATTHÆI CAP. VIII.

2. *Domine, si vis, potes me mundare.*

QVAM hæc verba cõtra certitudinem fidei de præsenti salute & futura gloria, quam omnibus suis & precibus & actionibus adesse volunt Caluinistæ, manifestè faciant (hic enim leprosus sine vlla tali certitudine, imo dubitanter loquens quoad Christi voluntatẽ erga se in particulari, mundatur tamen à Christo, & optatam

Certitudo Caluiniana refellitur.

sanitatem consequitur) aduersus hoc argumentum sic cauillatur Caluinus. *Quòd sub conditione loquitur hic leprosus, Domine, si vis, non pugnat cum ea fidei certitudine quam Deus in precibus nostris exigit. Neque enim plus sperare debēt homines quàm Deus promittat. Leprosus autē nullo Dei oraculo vel promissione certior factus erat quidnā facturus erat Christus.* Hæc ille, cui vno verbo respondemus, nec ipsos Caluinistas aut vllos fideles vllo Dei oraculo vel promissione certiores factos esse, quidnam illis in particulari facturus sit Christus. Leprosus iste non dubitauit in genere de Christi bonitate, magis quàm de potentia, (alioqui Christum non rogasset) sed quia in particulari nullam promissionē acceperat, sicuti nec alius quispiam in verbo Dei accepit, propterea propter suam indignitatem merito dicit, & nos omnes dicere debemus, *Domine, si vis*: certitudinē illa Caluiniana, tanquam impia præsumptione, prorsus reiecta.

4. *Vade, ostende te sacerdoti.*

ARroganter hoc loco contra Catholicos insurgit Caluinus his verbis. *Christus mittens leprosum ad sacerdotem, ritus in lege præscriptos vsque ad tempus abrogationis seruari iubet. Quod huc confessionis suæ legem eliciunt Papistæ, in eo sunt insulsi. Lepram allegoricè volunt esse peccatum: Sacrificos autem quos Papa inaugurat, spirituális lepræ esse cognitores. Vt demus in lege sacerdotibus hanc potestatem ideo datam esse vt sciret populus totam suam munditiem eiúsque iudicium pendere à sacerdotio, impiè tamen hoc ad se rapiunt sacrifici Papales. Quicquid enim honoris datum erat antiquis sacerdotibus, nunc vnus Christus sibi vendicat.* Hæc ille. Sed quicquid homo impius contra præsentes Catholicos deblaterat, hoc totum in doctissimos & antiquissimos Patres redundat; quos huic hæretico meritò opponemus. S. Chrysostomus ita scribit. *Gorporis lepram purgare, seu verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare, Iudæorum sacerdotibus solis licebat. At verò nostris sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ sordes non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Hæc ille. Vide Bedam libro quinto cap. 68. in Luc. & Augustinus qq. Euangel. libro 2. quæst. 40. Vnica ratio quam adfert Caluinus, ex ipso Caluino refellitur. Si enim *quidquid honoris antiquis sacerdotibus datum erat, vnus Chri*

Papistarũ nomine antiquissimos Patres Caluinus taxat.

Sacerdotes peccata purgant.

De sacerdotio lib. 3.

Caluinus à seipso refutatur.

Christus sibi vendicat, & tamen illis hanc potestatem datam fuisse Caluinus agnoscit, *vt sciret populus totam suam munditiem eiusq; iudicium pendere à sacerdotio*: profectò falsum erit quod postea hoc loco Caluinus subiungit, & omnes hodie hæreticorum scholæ sustinent, *ex Christi mandato suam peccatoribus munditiem pronũciare Euangelij ministros*. Iam enim inuenit ipse Caluinus, non vnum Christum sibi vendicare quicquid honoris antiquis sacerdotibus datum erat, sed omnes Euangelij sui ministros hoc honore, idque ex Christi mãdato, gaudere, quòd suam peccatoribus munditiem pronunciant: qui sanè honor antiquis sacerdotibus in figura tantum datus erat, circa lepræ mũditiem pronunciandam. Cæterum non vnum Christum omnem sacerdotalem honorem sibi vendicare, sed pro sua dignatione & perpetua Ecclesiæ suæ conseruatione, sacerdotibus Euangelicis magna ex parte impartiisse, tota SS. Patrum antiquitas contra impiũ Caluinum docet. Vide illorum verba in Promptuar. Cath. in dom. in Albis. Vnus Chrys. apertissimè loquitur. *Pater* (inquit) *omne iudicium dedit filio: sed hoc totum video à Dei filio sacerdotibus traditum*. Hæc ille. *Libr. 3. de sacerdotio.*

26. *Vt quid timidi estis modicæ fidei?*

OBseruatione dignum est hoc loco, agnoscere necessariò Caluinum *quemlibet timorem non esse fidei contrarium, & fidei defectum non quolibet timore coargui, sed ea formidine quæ conscientiæ pacem turbat, vt non recumbat in Dei promissiones*. Hæc enim confessio certitudinem fidei, quam perpetuò docet, adeo refellit, vt propterea in Institutione sua, vbi totam hanc doctrinam accuratius pertractat, certitudinem quam ponit omni timore vacuam ab omni trepidatione & dubitatione liberam statuat, lib. 3. cap. 2. Quem etiam in finem Scripturas omnes quæ ad timorem nos hortantur, egregiè deprauat, & nihil aliud quàm reuerentiam filialem nos docere disputat. Vide opus nostrum de Iustificat. lib. 8. cap. 26. & 27. Sanè idem Caluinus sibi cõtrarius infrà de muliere quæ fluxum patiebatur. *Quia videns quòd non latuit, venit tremens, & cecidit ad pedes Iesu*; dicit Caluinus, *quòd talis trepidatio fidei contraria fuit, & excusatione carebat*. Sic tractat Scripturas Caluinus, non ex sacra veritate quam illæ tradunt, sed prout ipsi & causæ præsenti commodum est. *Certitudo fidei Caluinianæ refellitur.* *Ad Luc. cap. 8. vers. 47.*

IN

IN MATTHÆI CAP. IX.

6. *Quòd filius hominis potestatem habet dimittendi peccata in terrâ.*

VENENVM hic suum inspergit Caluinus his verbis. *Hæc potestas longè alia est quàm quæ Apostolis mandata fuit, & qua hodie funguntur Ecclesiæ pastores. Non enim tam remittunt ipsi quàm remissa testantur, dum iniunctam sibi legationem promulgant.* Hæc ille. Cæterum Apostolis datam fuisse à Christo potestatem, vt verè peccata remitterent, & eadem potestate fungi hodie Ecclesiæ pastores, contra Caluinum demonstratum vide in Promp. Cath. dom. in Albis. Sed & infrà ad Ioan. cap. 20. dabitur hac de re contra Caluinum disputandi locus amplissimus.

Vers. 23.

21. *Dicebat intra se, Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero.*

QVia ex hoc loco probant luculenter Catholici reliquias Sanctorum veneratione mereri, & per eorum contactum Deum virtutes operari, quod in Prompt. Cathol. Dom. 23 post Pentec. aliqua ex parte nos ostendimus, multũ contendit Caluinus vt hoc nobis tam illustre argumentum eripiat. Primùm disputat rem vtcunque laudabilem in exemplũ trahi non debere. *Quòd* (inquit) *mulier cogitat, si modò tetigerit Christi vestem, se protinus fore sanam, singularis quidam fuit Spiritus sancti impulsus, neque ad communem regulam trahi debet. Scimus quàm proteruè ludat superstitio in stulta & inconsiderata emulatione sanctorum. Atqui simiæ sunt non imitatores, qui singulare aliquod exemplum absque Dei mandato, & proprio magis sensu quàm Spiritus directione vsurpãt.* Hæc ille, factum quidem laudans, sed quod ab aliis imitandum non est, quia singularis in eo fuit Spiritus sancti impulsus. Sed primùm vnde probat Caluinus, aut quis illi dabit, singularem hunc fuisse Spiritus sancti impulsum, id est, huiusmodi vt rem ex sua natura vitiosam & superstitiosam, neque in exemplum trahendam, in illa tamen muliere fecerit laudabilem? Supponit quidem hoc Caluinus, sed non probat. Deinde etiamsi singulari Spiritus sancti impulsu illa mulier sic cogitasset, quia nouum illud sanitatis consequendæ experimen

rimentum erat, quomodo probat Caluinus ad communem regulam trahi non debere, quum illius cogitationis fidem & sententiam Christus tam illustri miraculo remunerauerit? Sed Caluinus suum ipsius paralogismum refutabit, qui in hoc ipso capite de duobus cæcis visu donatis, quorum fidem valde imperfectam & mancam censet, à Christo tamen remuneratam, sic concludit. *Tametsi hic beneficium duobus cæcis præstitum narratur, tamen ex Christi dicto. Iuxta fidem vestram fiat vobis, generalem elicere doctrinam conuenit, nos modò ex fide precemur, nunquam in votis nostris repulsam passuros.* Hæc ille. Si ergo illorum fides Caluini iudicio imperfecta (de qua in sequentibus plura dicemus) beneficium optatum à Christo impetrans, generalem doctrinam facere potest, vt & nos ex fide precantes semper exaudiamur; quanto magis huius mulieris cogitatio à Spiritus sancti singulari impulsu profecta, generalem quoque doctrinam faciet, quòd similes piorum cogitationes circa Sanctorum reliquias similia beneficia à Christo impetrabunt? Deinde supra cap. 8. ad verba Centurionis dicentis Christo, *Tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Hinc*, ait Caluinus, *colligi potest generalis regula, certitudinem salutis nostræ ex verbo Dei petendam esse.* Quàm rectè hoc colligat Caluinus, hic non disputamus, sed quàm facilè generalem regulam ex vno Centurionis facto colligat, ostendimus. At huius mulieris factum non secus fuit à Christo remuneratum quàm illud Centurionis. Ex eo igitur & nos, imò Catholica iam dudum Ecclesia generalem doctrinam optimo iure collegit. Quare impius Caluinus serò iam nimis hoc suum commentum obtrudit, quum & hanc huius mulieris cogitationem per se laudabilem fuisse, & similes piorum cogitationes Deo semper placuisse, à tot retrò seculis tota Ecclesia Catholica iudicauerit, & experimentis innumeris probauerit. Hæc igitur prima cauillatio, nullius momenti est. Quare & ipse Caluinus eam suspectam habens, ipsum mulieris factum exagitat, & cogitationẽ hanc non aliquo Spiritus sancti impulsu, sed à zelo inconsiderato manasse disputat. Ait enim. *Quòd in veste hæsit potiùs quàm vt se illi sanandam precibus offerret, fortè zelo inconsiderato paululum à via deflexit.* Ecce audet præsumptuosus hæreticus factũ illud inconsiderati zeli arguere, quod Christus ipse ita approbauit, vt sanitatem confestim illi concesserit. Sed addit pro aliqua præsumptionis suæ ratione. *Præsertim quum paulò pòst ostendat dubitanter & perplexo animo id*

Caluinus à seipso refutatur.

Mulieris à Christo sanatæ fides defenditur.

ten

tentasse. Sed hoc est apertè & perfricta fronte Euangelio contradicere. Nam & Christus ipse hoc eius factum ex fide perfectum fuisse affirmat, dicens: *Fides tua te saluam fecit*: & sanitas confestim ex hoc facto consecuta (vt Marc. 5. & Luc. 8. euidentissimè constat) ex optima & firma fide eam hoc cogitasse, Christique vestimentum tetigisse, manifestè demonstrat. Quod autem postea tremens accessit ad Christū, vt Marcus & Lucas narrant, non id fecit propter aliquam dubitationem, aut animi perplexitatem, circa primum illum fimbriæ contactum; sed quia Christo interrogante, *Quis tetigit vestimenta mea?* & adhuc *circumspiciente vt videret eam quæ hoc fecerat*, cœpit timere ne offendisset ita furtim tangendo, & furtiuam sanitatem consequendo. Quare (vt est apud Lucam) *videns mulier quia non latuit tremens venit, & procidit ante pedes eius, & ob quam causam tetigerit eum* (vbi suam cogitationem & factum aperuit) *indicauit coram omni populo, & quemadmodū confestim sanata sit*. Cui statim Christus dixit. *Filia, fides tua te saluam fecit. Vade in pace.* Quid clarius, quàm prioris facti fidem à Christo laudatam & præsenti sanitate remuneratam fuisse? præsentem autem tremorem huius mulieris postea accessisse, non quòd aliqua dubitatione factum prius tentauerit, sed quòd facti sui rationem coram omni populo indicare coacta fuerit? Quod sanè Christus studio fecit, vt sancta illa eius cogitatio, factumq; fide ac religione plenum, publicè innotesceret: & vt omnes astantes doceret, quantopere factum tam religiosum illi placeret: eadémque opera tum illos tum omnes fideles moneret simili fide ac religione etiam ea quæ minima sunt Christi ac sanctorum eius prosequi ac venerari. Impius tamen Caluinus totam hanc historiam Euangelicam corrūpere maluit, quàm superbam ceruicem suam Catholicæ fidei circa Sanctorum venerandas reliquias submittere. Quare adhuc addit, & omnem mouet lapidem vt tam celebre argumentum Ecclesiæ Catholicæ è manibus extorqueat. *Iam verò vt demus hoc illi à Spiritu fuisse dictatum, manet tamen fixa regula, fidem nostram priuatis exemplis huc & illuc circumagi non debere: quia Dei verbo penitus affixam esse oportet, iuxta illud Pauli Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.* Cui stolidæ cauillationi facilè respōderur. Auditus fidei est verbum Dei, sed prædicatum ab Ecclesia, vt tota Apostoli eo loco disputatio manifestè demonstrat, nósque alibi accuratè ostendimus. Prædicatio autem Ecclesiastica hoc semper tenuit,

Reliquiarum veneratio.

Sancto

Sanctorum reliquias esse ex fide venerandas: plurimísque experimentis sensit talem ex fide veneratione multa à Deo beneficia impetrasse, sicut hæc mulier Euangelica impetrauit. Quare hoc exemplo fides nostra huc illuc non circumagitur (sectæ Caluinianæ aliísque sectis hæreticis omnibus hoc proprium est, vt *ventis nouæ doctrinæ* homines huc illuc *circumferant*) sed in solida Ecclesiæ Catholicæ fide, quæ *columna & firmamentum veritatis est*, firmissimè solidatur. Deinde huius mulieris Euangelicæ exemplum, priuatum exemplum non est, quasi in angulo gestum, vel incerta fide relatum, aut obscurè commendatum, sed publicum & celeberrimum in ipsa scriptura Euangelica à tribus Euangelistis diligenter commemoratum: & iam à Christo Domino non solum præsenti sanitate remuneratum, sed & publica interrogatione quasique inquisitione facta propalatum & commendatum. Denique ita celebre & publicum hoc exemplum est, vt aliquot postea seculis eius memoriam perpetuo miraculo Deus honorare & commendare voluerit, vt videre est apud historiæ Ecclesiasticæ authores Eusebium lib. 7. cap. 14. Sozomenum lib. 5. cap. 20. & Nicephorum lib. 6. cap. 15. Scelerata impietas est, & aperta ad atheismũ via, aliquod exemplum in diuinis Scripturis commemoratum & commendatum, tanquam priuatum reiicere: quum non solum dicta sed & facta Christi, vel à Christo commendata, quid facere & credere debeamus, nos doceant.

In defensione contra Vuhitakerum, lib. 2. cap. 10. sect. 5. & lib. 1. c. 2. sect. 10. Ephes. 4. 1. Tim. 3.

22. *Confide filia.*

VEllicat hic rursum & modis omnibus infirmare contendit hoc hæmorrhoissæ factum proteruus Caluinus. Ait enim ad hæc verba. *Fidei imbecillitas hoc verbo arguitur. Nisi enim vitiosa esset trepidatio, non eam corrigeret Christus hortando vt animum colligat.* Nihil est hoc hæretico præfractius. Quod in singularem fidei in hac muliere laudem atque commendationem dixit Christus, hoc ille ad fidei eius reprehensionem trahit. Christus enim dicens, *Confide filia*, & confestim adiungens, *Fides tua te saluam fecit*, manifestissimè voluit illo verbo eius fidem singulariter commendare. Quid est enim, *Confide filia*, nisi, Esto bono animo filia? Et quare iubet esse bono animo? *Quia* (inquit) *fides tua te saluam fecit*, id est, quia fides tua, qua me tetigisti, mihi tantopere placet, tam firma & valida ac sancta fuit, vt illa te sanauerit,

Caluinus præfractè Christo cõtradicit.

uerit, vt propter illam tuam fidem, non propter simplicem contactum, sanitas tibi restituta fuerit. Propter hanc fidem tuam, per quam consecuta sanitatem es, esto bono animo. Noli metuere quòd te vocauerim, & ad facti confessionem coram tota hac multitudine compulerim. Non ad tui reprehensionem, sed ad tui commendationem hoc feci. Non vt fidei tuæ imbecillitatem corrigerem, sed vt fidei tuæ firmitatem atque præstantiam toti huic multitudini propalarem. Quis non videt hunc esse manifestum Christi verborũ sensum? Quando præcedenti cap. Christus dixit paralytico: *Confide fili: Remittuntur tibi peccata tua:* an dicet Caluinus quòd fidei eius imbecillitas hoc verbo arguebatur? An non potius eius fides disertissimè commendatur, quum statim subiungat Christus, *Remittuntur tibi peccata tua?* Nam in illis verbis, *Videns Iesus fidem illorum, synecdoche est*, ait ad illa verba Caluinus, *quia non ita respexit Christus eos qui paralyticum ferebant, quin eius quoque fidem intuitus fuerit.* Hæc ibi Caluinus. Eodem modo aduertere debuit Christum hoc loco, quum dicit, *Confide filia*, móxque adiungit, *Fides tua te saluam fecit*, antecedentem fidem respexisse, qua eum tetigit, eámque singulariter commendasse.

28. *Creditis quia hoc possum facere vobis?*

Fides non est fiducia.

QVum fides hoc loco, de qua Christus postea subiunxit, *Secundum fidem vestram fiat vobis*, fuerit fides & firma persuasio de potentia Dei & Christi, non autem fides specialis circa promissiones Dei, aut ipsa fiducia, quam solam hæretici volunt esse fidem propriè dictam, conatur hoc loco Caluinus hanc totam historiam Euangelicam more suo deprauare. *Quæri* (inquit) *potest an de potentia Dei & Christi persuasum esse sufficiat, vt quispiam sit fidelis. Hoc enim sonant verba, Creditis me posse facere?* Móxque respondet. *Atqui ex alijs scripturæ locis patet notitiam potentiæ fore inanem vel frigidam, nisi de voluntate certi simus.* Hoc quidem ille audacter dicit, nullam interea probationem afferens. Sed eadem facilitate negamus in vllis Scripturis certitudinem de voluntate Dei requiri vt aliquis sit fidelis, sed contrà ad fidei naturam sufficere vt ea omnia credat quæ Deus credenda reuelauit. Obiicit adhuc sibi Caluinus quod necessariò replicandum videbat. *Christus tamen eorum responso contentus, ipsorum fidem quasi numeris omnibus absolutam laudat. Respondeo* (inquit

(inquit) *quum priùs Danidis filium confessi sunt, de gratia aliquid apprehendisse. Nam hoc titulo redemptorem gentis suæ, bonorumq; omnium authorem ornabant. Ipse ergo de sua potentia quærens altius percontatur an seriò credant.* Hæc ille. Respondeo vocem illam, *Miserere mei fili Dauid*, fidei quoque vocem fuisse, qua profitebantur se agnoscere eum pro Messia ex semine Dauid. Hanc fidem Christus magis explorare voluit, dicens: *Creditis quia hoc possum facere vobis?* j. An sic me verè filium Dauid & Messiam inuocatis, vt seriò credatis me posse hoc facere quod petitis? Non dicit, *Creditis* quia hoc faciam vobis, sed quia *hoc possum facere vobis*, manifestè docens fidem propriè dictam non esse fiduciam circa ea quæ vult nobis Deus præstare, sed esse assensum mentis firmum circa omne verum de Deo credendum: quale imprimis est omnipotentia eius. Docet igitur Christus ad fidem quod attinet, id propriè requiri, vt potentiam eius credamus, de spe ac fiducia nihil interrogat. Hanc enim diserte professi sunt, misericordiam eius implorando. Nemo enim orat, nisi qui sperat: & nemo misericordiam flagitat, nisi ab eo quem misericordem & benignum esse confidit. Vide hæc latius disputata in Prompt. Cath. dom. 18. post Pent.

36. *Misertus est eis, quia erant vexati & iacentes sicut oues non habentes pastorem.*

INdulget hic iterum suo stomacho ac libidini Caluinus, & in Ecclesiæ Catholicæ hierarchiam debacchatur, his verbis. *Eadem hodie in Papatu cernitur vastitas, qui tamen refertus est titularibus pastoribus. Immensa est enim eorum colluuies qui sub nomine Clericatus plebem deglutiũt. Porro quum muti sint canes, non tamen eos pudet suam hierarchiam sonare. Sed audienda vox Christi, quæ pronuntiat nullos esse pastores vbi non sunt operarij: vagas & dispersas esse oues quæ Euãgelij doctrina in Dei ouile non congregantur.* Hæc ille. Cæterum non est hoc interpretem agere, sed putidum calumniatorem, nec Scripturas interpretari, sed ad libidinem, & pruritum maledicendi Scripturis abuti. Interim quæ Caluinus mendaciter fingit, in ipsum Caluinum veraciter retorquentur. Eadem quam Christus hic in Pharisæis diuinæ legis corruptoribus describit, in Caluinismo cernitur vastitas, qui tamen refertus est titularibus Ministris. Immensa est Caluinistarum colluuies, qui sub nomine Euangelij plebem deglutiunt, Ecclesias vastant, animas perdunt, regna subuertunt. Porrò quum sint

Calumnia contra cleru. in Caluinum retorquetur.

lupi rapaces, fures ac latrones, non tamen eos pudet Ministerium suum Euangelicum sonare. Sed audienda vox Christi, & seriò audienda, nullos esse Pastores vbi non sunt operarij: operarij autem *quos Deus mittit in messem suam* (quod Caluinus alto hic premit silentio) operarij (vt Apostolus loquitur) *inconfusibiles ἀνεπαίσχυντοι*. qui ita operantur vt operis non pudeat aut pœniteat postea. operarij *rectè tractantes verbum veritatis*, operarij *non adulterantes verbum Dei*. Denique operarij *non subdoli, transfigurantes se in Apostolos* & nouos Euangelistas, qualem se Caluinus profitetur. Postremò vagas & dispersas oues esse, quæ deserta Ecclesia Catholica, vnico ouili Christi, non Euangelij doctrina in ouile Dei congregantur, sed sub Euangelicæ doctrinæ titulo in varias penéque innumeras sectas distrahuntur. Catholicæ verò Ecclesiæ hoc tempore pastores non fuisse penitus canes mutos, nulli melius quàm in Gallia Caluinistæ nosse & meminisse possunt: quos ita vocales in primariis regni illius vrbibus senserunt, vt hoc vno maximè post Deum medio, ab illius nobilissimi Regni diademate depulsi & abacti per annos quàm plurimos fuerint; nec nisi sub pelle Catholico regnent, qui hactenus ibi regnarunt.

2. Tim. 2. 15.
2. Cor. 2. 17.
2. Cor. 11. 13.

IN MATTHÆI CAP. X.

2. *Primus Simon qui dicitur Petrus.*

Petri primatus.

PETRI supra cæteros Apostolos primatum hic locus manifestè docet. Neque enim vel ætate vel vocatione primus erat, sed in vtroque Andreas eum præcessit; deinde à tribus Euangelistis Matthæo hic, Marc. 3. Luc. 6. qui Apostolos ordine recensent, semper primus ponitur, aliorum Apostolorum ordine non seruato. Nam hîc quidem Andreas, apud Marcum Iacobus secundo loco ponitur. Rursum, vt Marcus narrat, hoc demum tempore *imposuit Christus Simoni nomen*, vt vocaretur Petrus, id est, Caput: hoc inquam tempore quo 12. Apostolos designat; vt eodem momento de capite vicario prospiceret, quo de membris. Tergiuersantur hic hæretici, & grauiter hoc argumentũ ferunt. Beza cæteris audacior, in Annotationibus in hunc locum, suspicatur hoc vocabulum, *Primus*, ab aliquo additum. Sic enim scribit. *Quid si hoc vocabulum ab aliquo additum est, qui Petri primatum vellet stabilire?* Hæc est hæretica audacia sibilis explodenda & anathemate digna, quæ

Beza audacia.

ipsorum

ipsorum hæresibus repugnant, è Scripturis expungere. Quo semel admisso, nihil erit in Scripturis ab hæreticorum corruptione tutum. Addit homo impudens, vt aliquam dicti sui rationem adferat, *nihil sequi quod cohæreat*: quasi nō cum vocabulo *Simon* &c. apertissimè cohæreat. Sed voluit ad omnem impudentiam frōtem perficare. Addit adhuc, *in hoc ordine nihil mysterij latere, quia idem ordo apud omnes Euangelistas in reliquis Apostolis nō obseruatur.* Respōde quoad reliquos hoc verum esse, & idcirco in illis paritatem inde optimè colligendi. Sed quum omnes in solo Petro ordinem seruent, vt primo semper loco ponatur; manifestū fit, in illius ordine ac loco mysteriū esse, & primatus significationē. Prosequitur Beza. *Sed & apud Paulum Gal. 2. Iacobus Petro præponitur, vt planè sint ridiculi qui volunt hoc argumento tyrannidem Antichristi confirmare.* Hæc ille, ridiculo maximè argumento vsus. Paulus ad Gal. 2. nullam facit ex instituto Apostolorum commemorationem, sicut tres Euangelistæ, vbi primo suus locus debebatur; ideóque ordinem non seruat, sed eum primo loco ponit qui primus illi occurrebat, & qui primus illi dexteras societatis dederat, Iacobus videlicet Hierosol. Episcopus quē primò conuenerat, vt patet Act. 21. qui eum postea ad Petrum & Ioannem socios semper indiuulsos adduxit.

Beza cauillationes refutātur.

Ver. 18.

Caluinus hunc locum astutius exagitat. *Primum*, inquit, *inter Apostolos fuisse Simonem Petrum libenter fatemur. Sed quod inter paucos homines valuit, ad totum orbem extendere nulla ratio patitur.* Hæc ille insulsissimè. Si enim paucorum Apostolorū debuit esse primus aliquis, & schismatis tollendi causa caput, à quibus tamen dissensionis aut ambitionis periculum non erat; quanto magis diffusa per totum orbem Ecclesia vnum esse caput oportet, ne inter tot capita fieret dissensio, & omnia vastaret ambitio? Addit Caluinus. *Adde quòd qui primus numeratur non ideo protinus inter suos collegas Dominium habet.* Cui respondeo, primatum Petri & successorum eius non esse Dominiū temporale & imperiosum super reliquos pastores, sicuti *qui maior est inter gentes, dominatur eorum*, sed esse potestatem spiritualē & Ecclesiasticam componendi & definiendi ea quæ de fide & moribus in dubiū vocantur. Concludit Caluinus. *Iam vt omnia illis quæ postulāt, de Petro demus, donec impios & sacrilegos apostatas Petri successores esse probent, eius dignitas nihil ad Romanam Sedem.* Hæc ille. Sed conuitium hoc ac maledictum est, non argumentum. Sic solent hæretici, quum argumenta deficiunt, ad

Caluini cauillationes refelluntur.

Matt. 20. Vide infra ad eadem verba.

conuitia diuertere, in quibus se multò plus valere norunt quàm in argumentis. De Primatu Petri ex Scripturis Euangelicis perspicuè & copiosè demonstrato, vide operis nostri de Princip. fidei Doctrinal. lib. 6.

22. *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.*

Versionis nouitas affectata.

VAnus Erasmus, & post eum Beza, vertunt hic, *Qui sustinuerit*: & Marc. 13. vbi vulgatus interpres vertit, *Qui sustinuerit*, illi vertunt, *Qui perseuerauerit*, quum in Græco textu vtrobique idem sit verbum, ὁ ὑπομείνας: videlicet vt vulgatam versionẽ quasi Ioannes ad oppositũ quoquo modo reprehenderent. Nam Beza ad Matth. cap. 24. ver. 13. vbi eadem sentẽtia hic repetitur, versionem vulgatã (quam ipse sequutus est Marc. 13.) apertè reprehendit, dicens non ὑπομένειν, sed διακαρτερήσειν perseuerandi virtutem significare. In quo lectoris imperitia turpiter abutitur. Ipsa enim lexica græca pluribus exemplis docent ὑπομένειν non minus propriè & frequenter perseuerantiam significare quàm patientiam.

38. *Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus.*

THeodorus Beza circa horum verborum receptissimam versionem, omnes hactenus interpretes corrigit, & nodum in scirpo quærit, vt aliquid in Catholica disciplina arrodat. Illud, *Qui sequitur me*, ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, vertit, *Qui sequitur me à tergo*. Et causam addit. *Sic* (inquit) *interpretatus sum, quia quum non satisfecerit Euangelista verbum ἀκολουθεῖν sequi, sed addendum aliquid præterea iudicarit, hoc quoque putauimus necessariò exprimendum, quod à vetere interprete & ab Erasmo fuit neglectum. Multi enim se Christum sequi dicunt, quum illi soli sequantur qui à tergo sequuntur, id est, qui illum verbo suo præeuntem possunt ostendere. Quare qui Deum colunt cultu à se excogitato, intelligant sese non sequi Christum, sed illi præire velle.* Hæc ille, varios religiosorũ in Ecclesia Catholica ordines, aut etiam mortificationes voluntarias taxans, quasi cultus priuatim excogitatos; nullum autem Dei cultum probans, nisi qui in verbo Dei scripto expressè mandetur: hoc enim est, *Christum verbo suo præeuntem posse ostendere.* Solent enim hæretici ex industria pestifera sua venena obscurius porrigere, vt à suis quidem optimè intelligantur, ab orthodoxis

Versionis Bezanæ ineptia.

Hæreticorum consuetudo.

doxis verò non ita facilè deprehendantur. Sed vulgatæ versionis emendatio, quam ille tam necessariam putat, planè ridicula est. Primum quia qui alium sequitur, non nisi à tergo eum sequi intelligi potest. Deinde quia græcum illud ὀπίσω non significat propriè à tergo, sed pòst seu retrò, quomodocumque id fiat, vt Matth. 16. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum: ὀπίσω μου.* Vbi ipse Beza non aliter vertit: & Lucæ 9. vbi eadem verba tum Græcè tum Latinè habentur, Beza vertit, *Si quis vult me sequi*, prorsus omittens illud, *retrò me*, vel post me, sicut hoc loco nostet interpres facit, eo quòd facilè aduertit, *venire post Christum*, vel *sequi Christum*, penitus idem valere. Ita quam aliis impingit culpam, patrauit ipse. Denique non ὀπίσω, sed ὀπισθεν apud Græcos *à tergo* significat, sicuti de muliere hæmorrhoissa Matth. 9. *Veniens retrò*, & à tergo, προσελθοῦσα ὀπισθεν, tetigit fimbriam vestimenti. Rursum Marc. 5. ἐλθοῦσα ὀπισθεν, *Venit in turba retrò*, vbi Beza vertit, *Venit in turba à tergo.* His quippe in locis quia de locali situ & propriè Scriptura loquitur, sicuti & Matth. 15. de muliere Chananæa, *Clamat post nos*, ὀπισθεν ἡμῶν, verbum ὀπισθεν locum habet, quod retrò & à tergo significat. Sed in loco præsenti aliisque suprà annotatis, quia non de locali situ aut motu, sed metaphoricè Scriptura loquitur, & de sequela affectuum & morum, non nisi ridiculè diceretur. *Qui non accipit crucem suam & sequitur me à tergo*, quod vulgatus interpres, & ipse Erasmus vtcumque nouitatis cupidissimus, propterea dicere noluerunt.

Beza committit quòd in alijs culpato

Iam verò *sequi Christum præeunte verbo*, cōmentum Bezę est, absque Dei verbo: vbi nō videt cæcus hæreticus, quod in tota Ecclesia audet reprehēdere, in eo seipsum peccare. Nullum enim Dei verbū profert aut proferre potest, quo probetur eos Christū non sequi, nisi qui iuxta verbū Dei scriptum Christum sequuntur. Sed nec religiosorū ordines, nec voluntariæ fideliū mortificationes, cultus sunt à seipsis excogitati: sed vel ab Ecclesiæ supremo Pastore, vel à propriis cuiusque pastoribus vbi Christiana disciplina rectè seruatur, quos audire, & quibus obedire Dei verbū nos iubet, expressè approbati. Cæterum quid sit hoc loco Christum sequi, & tollere vnumquemque crucem suā post Christum, pulchrè explicat D. Basilius in Regulis fusius disputatis. *Vt Christum* (inquit) *sequamur, prius oportet nos ipsos abnegare. Nihil autem est aliud sui ipsius abnegatio, nisi summa rerum omnium vita superioris oblitio, atque à suis ipsius voluptatibus recessio.*

Sequi Christū iuxta scriptum verbum.

Ad interrog. Christum sequi quid.

Moral. in Iob lib. 33. cap. 8. In quem etiam sensum Gregorius. *Semetipsum abnegat, qui calcato typho superbiæ, ante Dei oculos esse se à se alienum demonstrat.* Bezam autem cum suis Christum nullo modo sequi, his verbis docet Augustinus: *Christum non sequitur, qui non secundum veram fidem & disciplinam Catholicam Christianus est.* De serm. Domini in monte lib. 1. cap. 9 Vide Leonem Magnum sermone 9. de Quadragesima.

IN MATTHÆI CAP. XI.

22. *Si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.*

CALVINVS hoc loco quia pro contingentia rerum & humanarum actionum libertate (quam ille tollere vult, posita fatali quadã actionum nostrarum necessitate, propter ineuitabilem Dei de singulis tum prouidentiam tum præordinationem infallibilem) hæc verba facere videbat, legitimum eorum & germanum sensum peruertit, ad alias considerationes animum lectoris auocans. *Christus*, inquit, *nõ disputat quid præuiderit Deus futurum de ijs vel illis, sed quid facturi fuerant alteri, quatenus ex re ipsa percipi poterat, & ad communem humanæ mentis captum sermonem accommodat.* Hæc ille. Similiter infrà verba Christi de ciuitate Sodomis, eodem modo peruertit. *Humano* (inquit) *more Christus loquitur: non autem ex cælesti adyto profert quid præuiderit futurum si Sodomitis Prophetam aliquem misisset.* Hæc ille. Sed hoc nihil aliud est quàm verba Christi mendacij arguere: vult enim quod Christus futurum diserte dixerat, si miracula in vno & prædicatio in altero loco facta fuisset, hoc reuera non futurum fuisse: nec Christum hoc præuidisse, sed quod possibiliter & fortè futurum erat, humano more coniecisse. Quo semel posito, & illud quoque quod Christus subiecit de grauiori pœna & condemnatione in die iudicij ciuitatum illarum quàm Tyri & Sidonis aut Sodomorum, secundum Caluinum inane terriculamentum erit, quia non de eo quod futurum erat prænidit, sed humano more quantum rei indignitas postulare videbatur, Christus loquutus est. Quare hac relicta apertissima verbi Dei corruptela, quæ ex his Christi verbis veræ ac solidæ theologiæ

Ver. 23.

Christi verba mendacij arguit Caluinus.

giæ documenta deduci possunt, breuiter annotabimus.

Documenta theologica.

Primum id erit, quòd Deus propter scientiam suam infinitam, quæ non pendet ab existentia obiecti sicuti nostra, præuidet & præscit etiam quæ futura non sunt, sed fieri poterant: non quidem scientia visionis, qua solum actu futura præsciuntur à Deo, & de qua loquitur Augustinus epist. 105. in fine, & epist. 107. & lib. de prædest. sanct. cap. 14. & Prosper in Epist. ad Augustinum illi libro præfixa, negantes Deum præscire quæ futura non erant, ad ea videlicet vel punienda vel remuneranda, quo sensu Pelagiani volebant paruulos non baptizatos damnari propter mala præuisa, quæ, si vixissent, facturi erant, itémque paruulos baptizatos morientes saluari propter bona opera præuisa quæ facturi erant, sed scientia simplicis intelligentiæ: quæ etiam est non entium, sed possibilium esse. Quæ quidem notitia in solo Deo ita perfecta est, vt per hanc solam sufficienter talia cognoscat si ponerentur in actu. Sic Christus hoc loco scientia sua diuina, sed simplicis intelligentiæ, clarè videbat Tyriorum & Sodomorum non possibilem tantum, sed & verè futuram pœnitentiam, si apud eos miracula facta fuissent. Sic Dauidem Sauli tradendum esse si maneret Celiæ, Deus interroganti Dauidi prædixit, quod tamen eo abeunte non euenit. Sic dicitur Prophetæ, si apud alias gentes prædicaret, fore vt ab illis audiretur. Vide Gregor. de Valentia in 1 p. D. Tho. q. 14. puncto 5. q. 2. & Ludouicum Molinam q. 14. art. 13. disp. 43.

1. *Præscientia in Deo rerum non futurarũ.*

1. *Reg.* 23.

Ezech. 3.

Secundum documentum, quòd incredduli Iudæi prædicante & miracula faciente Christo ideo non crediderunt, quia credere noluerunt. Peccauerunt enim isti grauius quàm Tyrij & Sidonij, quod ex grauiori condemnatione constat. Peccatum autem esse, & voluntarium non esse, pugnantia sunt. Vide Molinam q. 14. art. 13 disp. 10

2.

Pag. 49.

Tertium ex hoc loco documentum, quòd cum æquali Dei auxilio alius interdum conuertitur, alius non conuertitur: de quo vide eundem q. & art. eisdem, disput. 12. Quæ enim auxilia gratiæ apud Iudæos istos non valuerunt, eadem apud Tyrios & Sidonios valitura fuisse Christus affirmat.

3.

Pag. 53. & 57.

Quartum documentum, quòd inter auxilia gratiæ, quibus ad credendum homo excitatur, miracula veluti suasiones externæ computantur. Quod etiam ex oratione Apostolorum Act. 4. & ex effectu prophetandi quem Paulus describit 1. Cor. 14. colligi potest. Vide eundem Molinam q. & art. eisdem, disput. 38.

4.

Pag. 234.

5. Quintum documentum, quòd hæc & alia auxilia gratiæ specialia Deus non cõfert pro ratione vsus liberi arbitrij præuisi aut futuri, nec ad illos omnes Euangelij prædicatores mittit quos ad fidem conuertendos præuidit, sed salutis media pro suo solo beneplacito disponit: quod idem ex his verbis docet Molina q. 23. art. 4. & 5. disp. 1. membro 4. & S. Augustinus in libro de bono perseuerantiæ, cap. 9. *Pag. 416.*

6. Sextum documentum, quòd ex loco conuincitur certa futurorum etiam liberè contingentium in Deo prouidentia, & electorum quidem prædestinatio atque electio gratuita, reproborum verò reiectio iusta: quod in eodem vide Molina

7. q. 14 art. 13. disput. 49. Postremò documentum, quòd isti Tyrij & Sidonij reuera fuissent conuertendi (vt Christus disertè dicit) si virtutes ibi factæ fuissent, nec propter defectum efficacis gratiæ (quæ per illa miracula fuisset efficax, propter liberi arbitrij consensum quem illa miracula cum auxiliis gratiæ indubiè elicuissent, vt Christus docet) sed propter defectum miraculorum, & aliorum mediorum, quæ iustè Deus illis subtraxit; alia tamen multa illis faciens quæ eos promouebant ad salutem (ait in hunc locum Corn. Iansenius) non fuisse conuersos: de quo etiam vide Molinam q. & art. citatis disput. 38. pag. 239.

21. *Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.*

ARrodit hunc locum Caluinus, quia manifestè videbat ex eo conuinci, non in sola vitæ mutatione & resipiscentia, quam ille totam pœnitentiæ rationem esse vult, sed in operibus quoque pœnalibus pœnitentiam propriè versari. Ait igitur, vt textum penitus peruertat. *Pœnitentia hic ab externis signis describitur, quorum tunc solẽnis vsus erat in Ecclesia Dei, non quòd in hanc partem insistat Christus, sed quia se ad vulgi captum inflectit.* Vult bonus Caluinus pœnitentiam hic à Christo describi, non qualis esse debeat, sed qualis tunc in more illius populi erat; nec hanc pœnitentiæ formam à Christo vel vrgeri vel commendari, sed tantum quid fieri soleat, historicè commemorari. Denique nõ ipsam pœnitentiam, sed signa quædam eius externa notari. Hæ sunt Caluini speculationes, vt cilicium à suis humeris auertat, & omne pœnale opus à pœnitentiæ ratione remoueat. Cæterum pœnitentiam hic describi non à loci illius consuetudine, nec ab eo quod solet fieri, sed ab ipsa eius natura, & ab eo quod debet

Pœnitentia actus pœnalis.

fieri

fieri, perpetua in Ecclesia Catholica praxis ostendit, quæ suos pœnitentes huiusmodi operibus pœnalibus exercuit: de quo lege Cyprianum serm. 5 de lapsis, & lib. 3. epist. 16. August. hom. 50. cap. 15. & in Enchirid. cap. 70. Gregor. M. hom. 34. in Euang. & Cutæ pastor. part. 3. admonit. 31. Theodoretum in epitome diuinorum decret. cap. de pœnitent. Chrysost. hom. 22. ad pop. Ant. Neque verò opera pœnalia signa tantum externa sunt, sed proprij fructus, operâque propria pœnitentiæ. Sic enim ad huiusmodi exhortans Ioan. Baptista dixit. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*, quales fecerunt Niniuitæ, Ionæ 3. *Et vidit Deus opera eorum, &c.* quales fecit Dauid, *laborans in gemitu suo, & lauans per singulas noctes lectum suum.* Addit adhuc Caluinus. *Scimus non exigi pœnitentiam à fidelibus tãtum ad paucos dies, sed vt se in ea meditanda assiduè vsque ad mortem exerceant. Atqui non necesse est quotidie sacco vestiri & cinere.* Hæc ille, non distinguens quotidianam iustorum pœnitentiam (quæ *in perpetua supplicationis humilitate subitur*, vt scribit August.) ab alia ex magnis peccatis resurgentium laboriosa vel etiam solenni pœnitentia, vt à Patribus vocatur atque distinguitur: ab August. maximè homilia 17. ex 50. & homil. 50. cap. 9. de Symbolo ad Catech. lib. 1. cap. 6. & Epistol. 504. Origen. homil. 3. super Leuiticũ. Quemadmodũ igitur quidã hodie hæretici propter perpetuum Dei cultum ad quem omnes tenentur, nullos volunt esse speciales dies festos ad eum destinatos: sic hic Caluinus propter quotidianam omnium etiam in hac vita iustorum pœnitentiam, grauiorem illam & magnis peccatoribus necessariam, qualem hic Christus describit, eludere vult. Subiungit nihilominus, *exteriorem istam pœnitentiæ professionem in sacco & cinere, tunc locum habere, quum ex graui aliqua defectione ad Deum se homines conuertunt.* Quibus in verbis videre potuit, quæ de pœnitentia quotidiana prius excepit, nihil prorsus ad locum præsentem facere. Sed ambiguus & vafer hæreticus nec tacere potuit quod liquida rei veritas illi extorsit, nec dicere tamen voluit quod tota veritas dicendum postulauit, aut à suis inspergendis fallaciis ac venenis abstinere. Pessimè quippe illum hic locus habuit vbi pœnitentia describitur, non in sola vitæ mutatione aut qualibet anteactæ vitæ displicentia, sed *in cilicio & cinere*, id est, in graui & luctuosa & laboriosa pro peccatis satisfactione, durísque & acerbis pœnitentiæ fructibus.

Luc. 3.

Psalm. 6.

Homil. 17. ex 50. & hom. 50. c. 4. & 6. de Ciuit. Dei lib. 22. cap. 23. & epist. 108.

Caluini vafricies.

25. *Abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis.*

QVum hæc Christi verba de superbis & de humilibus doctissimi in Ecclesia Patres hactenus intellexerint, August. serm. 8. de verbis Domini, Gregor. Moral. lib. 27. cap. 9. & Hilarius in com. in hunc locum, vt in Prompt. Cath. in festo S. Mathiæ ostendimus, ad quos etiam accedit Chrysost. hom. 39. in Matth. vnus Caluinus, quia de numero talium paruulorum nec erat, nec esse voluit, vult omnino Christum per *Sapientes notare viros doctos ac magnos sine vlla vitij notatione, pauperes verò ignobiles ac viles personas sine vlla virtutis nota.* Nempe vt locum faceret textoribus suis, coriariis, sartoribus, tonsoribus, & id genus aliis plebeiis planéque indoctis hominibus, qui noui Euangelij Caluiniani præcipui præcones per Galliam, hoc Belgium, & Angliam erant. Rationem adfert, *quia etiam superbi ac feroces aliquãdo ad Apostolica munera à Deo vocantur*, quod ex Pauli exemplo probat. Cæterum nec Paulus quum adhuc Saulus esset, ex mera superbia & ferocia talis erat, sed, vt ipsemet profitetur, *zelator paternarũ traditionum, & ex ignorantia peccans*, nec qualemcumque illam suam ferociam factus Apostolus retinuit, sed in alium virum conuersus paruulus erat; nec denique magis contra superbos quàm contra doctos hoc exemplum facit, quum Paulus in lege Moysaica ante conuersionem doctissimus fuerit, *ad pedes Gamalielis institutus*, vt ipse Paulus profitetur. Tenenda igitur veterum Patrum saluberrima expositio, & nouella reiicienda Caluini corruptio.

Paruulos ac humiles non fert Caluinus.

IN MATTHÆI CAP. XII.

26. *Si Satanas Satanam eijcit, aduersum se diuisus est.*

QVVM hæc prima Christi responsio ad illam Pharisæorum blasphemiam, quòd in principe dæmoniorum dæmonia eiiciebat, locum habeat in illa dæmoniorum eiectione, quæ vera & efficax est, & qua inuitus dæmon ab homine pellitur, non autem de ficticia illa cessione qua per collusionem quandam eiici se dæmones etiam aliorum dæmonum opera interdum patiuntur, aut fingunt potius, de qua disputat S. August. in l. b 83. qq. q. 79. Caluinus fictitiam hanc & illusoriam dæmonis eiectionem

Catho

Catholicæ Ecclesiæ tribuit, quando per exorcismos dæmones eiicit, vel inter reliquos minores ordines exorcistas constituit. *Exorcismi* (inquit) *in Papatu nihil aliud sunt, quàm vmbratiles & fictitij Satanæ contra seipsum conflictus.* Et paulò pòst, explicans illa verba, *Filij vestri in quo eiciunt*, ait. *Non dubito quin veteres exorcistas notet, quorum tũc vulgaris erat vsus apud Iudæos, qui inuocato Dei nomine dæmones fugabant. Postea Papistæ, ne sua conditio inferior esset, illos emulati sunt in creandis exorcistis: atque hoc modo simiarum simia fuerũt.* Hæc ille, ipsum ordinem exorcistarum in Ecclesia irridens, & in exorcismi cæremonia quæ baptizandis adhibetur, non veram dæmonis eiectionem, sed fictitiam fieri, & Satanæ contra seipsum conflictũ docens. Ita planè sicut Christum Pharisæi, sic ille Ecclesiam accusat, quòd opera Satanæ Satanam eiicit. Sed hac in re veteres hæreticos sequitur, imò superat Caluinus. Pelagianos qui in paruulis peccatũ originale negabant & cõsequenter in potestate dæmonis illos esse agnoscere nolebant, ex ipsa exorcismi cæremonia refutat Augustinus. Cæremoniam penitus improbare non audebant Pelagiani, audet Caluinus. In illa tamen cæremonia fictitiam esse dæmonis eiectionem aiebãt Pelagiani, sicut hic ait Caluinus. Sic enim de illis scribit August. *Ipsa Ecclesiæ sacramenta quæ tam priscæ traditionis authoritate cõcelebrat, vt ea isti quamuis in paruulis existiment simulatoriè potiùs quàm veraciter fieri, non tamen audeant aperta improbatione respuere; ipsa inquam Ecclesiæ sacramenta satis indicant paruulos à partu etiã recentissimos per gratiam Christi de diaboli seruitio liberari. Excepto enim quòd in peccatorum remissionem non fallaci, sed fideli mysterio baptizantur, etiam priùs exorcizatur in eis & exufflatur potestas contraria, cui etiam verbis eorum, à quibus portantur, sese renunciare respondent.* Hæc ille. Eandem cæremoniam contra illos vrget epist. 105. *Circumstipantur* (inquit) *& diuinarum authoritate lectionum, & antiquitus tradito & retento firmo Ecclesiæ ritu in baptismate paruulorum, vbi apertissimè demonstrantur infantes, & cùm exorcizantur, & cùm eis per eos à quibus gestantur renunciare respondent, à diaboli dominatione liberari.* Hæc ibi. Idem frequenter contra eosdem alibi vrget, de nupt. & concup. lib. 1. cap. 20. & lib. 2. cap. 18. vbi ait, *In Ecclesia toto orbe diffusa exorcizari infantes baptizandos, vt ab eis princeps mundi eiiciatur foras, à quo necesse est vt vasa iræ possideantur.* Eandem cæremoniam testatur Nazianzenus orat. in sanctum lauacrum. Cyprianus lib.

De exorcismo Catholico.

Paruulorum exorcismus.

De pecc. originali lib. 1. cap. 40.

lib.4.epist.7.Ambros.lib.1.cap.5.de Sacramentis.Optatus lib. 4.contra Parmenianũ. Cælestinus epist.1.cap.12.& Leo epist. 4.cap.7. vbi dicit, *secundùm Apostolicam regulam hanc cæremoniam exerceri*; non ad imitationem exorcismorum in Iudæis, vt nugatur Caluinus.

Exorcismus dæmonum.

Porrò accepisse Ecclesiam potestatem à Deo coërcendi & eiiciendi dæmones per exorcismos, testatur tota contra impium Caluinum antiquitas. Iustinus in dialogo cum Tryphone, Tertullianus in Apologetico cap.32.in lib. de corona militis,& alibi sæpe. Cyprianus in lib.ad Demetrianum.Lactantius lib.2.cap.16.& lib.4.cap.27.& lib.5.cap.22. Denique Augustin.de ciuitate Dei lib.10.cap.22. Sed & ordinariũ quoddam officium exorcizandi dæmones in Ecclesia Catholica, olim quidem fuisse,multa Concilia testãtur, Conc.Antioch. can.10.Carthag.4.can.7.& Laodicenum can.29. Hodie autẽ vsque supersse, frequentia etiam nostri temporis exempla eáque recentissima docuerunt. Sed suam singularem impietatem vel in hoc maximè patefecit Caluinus, quòd Iudæorum exorcistas,tametsi ex legis præscripto eos non haberẽt, agnoscit tamen,eo quòd Deus vt in fœderis sui fide puróque cultu illum populum retineret, suam inter eos præsentiam variis miraculis subinde testaretur; in Christiana autem & Catholica Ecclesia vt in noui fœderis fide puróque Dei cultu nouus populus retineretur, nullos exorcistas,nulla miracula nisi fictitia vult agnoscere.Ita Iudæis magis fauet Caluinus, quàm omnibus hactenus ante Lutherum natum populis Christianis.

Caluinus Iudaizãs.

31. *Spiritus blasphemia non remittetur.*

Caluini blasphemia in Spiritum sanctũ duplex.

HOc Christi verbũ premens Caluinus,aliam in Spiritum sanctum blasphemiam depromit. Quum enim per Spiritus blasphemiam illud peccatum intelligat, *quo quis contra proprium animi sui sensum Dei donis & virtuti obtrectat, & qui destinata malitia Dei gratiã & virtutem oppugnat* (quod ei libenter concedimus, quia illa omnino erat Pharisæorum hoc loco blasphemia) mox concludit, hanc blasphemiam infallibiliter non remitti. *Mirum* (inquit) *non est, si tali sacrilegio spem veniæ præcidat Christus.* Ita aliam blasphemiam pronunciat,docens in huiusmodi peccato desperationẽ, quæ vna est contra Dei Spiritum blasphemia, eáque maxima, vt accuratè docet S.Augustin.de verbis Domini serm.11. Sed sententiæ

tentiæ suæ enormitatem defendere cònatur. *Durius* (inquit) *hoc quibusdam videtur, ideoq; ad puerile cauillum confugiunt, irremissibile vocari, eo quòd eius venia est ad impetrandum difficilis.* Vocat puerile cauillum cauillator impotens, quod facilè docebitur esse virilis & genuinus verborum Christi sensus. Quum enim in aliis illis Christi verbis, *Quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei*, nullo modo intelligi possit, *infallibiliter remittetur* (sic enim in huiusmodi peccato talis præsumptio docetur, vt nec peti quidem eius veniam opus sit, eo quòd infallibiliter remittetur) sed intelligendum est quòd facilius remittetur: sic in istis Christi verbis, *Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum non remittetur ei*, necessariò intelligi debet, quòd difficilius remittetur, non autem quòd infallibiliter non remittetur, aut penitus irremissibile sit. Quare quòd Caluinus pro confirmatione subiunxit, *expressius loquutum esse Christum quàm vt adeo futiliter eludi queant eius verba*, futilissimè ab eo dictũ fuisse, manifestum nunc est. Non enim minus expressè in alio membro de futura remissione loquutus est: quã nihilominus commodè explicare vt iam diximus necesse est. Addit adhuc Caluinus. *Nimis etiam stultè ratiocinantur crudelem fore Deum si peccatum nunquam remittat, cuius atrocitas nos omnes in stuporẽ rapere debet.* Atqui & alia flagitia sunt quorum atrocitas in stuporem nos rapere debet, vt peccatum contra naturam, odium Dei, homicidium voluntarium, & alia quæ clamant vindictam in cælum: quæ tamen peccata si Deus non remitteret legitima interueniente pœnitentia, non quidem crudelis diceretur, neque sic orthodoxi ratiocinantur, sed bonitati & misericordiæ suæ in Scripturis reuelatæ contrarium faceret.

Peccatum in Spir. S. quomodo remitti nõ potest.

Pergit Caluinus. *Eiusdem insciti est quòd excipiunt, absurdum fore si ne pœnitẽtia quidem veniam impetret.* Magna igitur fuit Esaiæ Prophetæ insciti, qui ex ore Dei sic scribit. *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erũt:* nempe mediante pœnitentia, de qua prius dixit: *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè*, &c. Sed impius Caluinus, quasi rhetorem non theologum ageret, verbis odiosis causam aggrauat, iustis argumentis non depugnat. Sic superius, puerile cauillum, stultam ratiocinationem, & nunc insciti am vocat, quæ certissimæ veritatis argumenta sunt. Nullum enim apud Chri

Peccatum omne in hac vita remitti potest. *Esai. 1.*

Christianos & theologos omnes certioris veritatis dogma est,& nihil apertius penéque frequentius in Scripturis docetur, quàm in quibuscunque peccatis pœnitentiæ semper locum esse: & *misericordiam Dei superexaltare iudicium.* De quo lege Molinam quæst.14.artic.13.disput.10.

Sed Caluinus quam nobis obiectat inscitiam aliquo fortè probabit argumento. Subiungit. *Certum est enim reprobationis signum in Spiritum blasphemia.* Sed nec probat hoc quod dicit; nec si probaret,intentum tamen conficeret. Nam signa certa reprobationis tum plura & alia esse possunt præter hoc *vnum*; tum in quo illa sunt,non semper sequitur reprobatio. Signum enim quidem & certum esse potest, quod infallibile signum non est,sed probabile tantum. In Paulo ante conuersionem multa signa reprobationis erant. Singulari tamen Christi misericordia veniam cõsequutus est. Concludit tandem Caluinus. *Sicuti fieri posse negamus, vt qui verè Spiritu regenitus est se in tam horrendum scelus præcipitet; sic rursus tenendum est,qui exciderint,nunquam resurgere.* Hæc ille Sed hoc est vno absurdo aliud defendere, & ex falsis principiis mendacia concludere. Caluiniana hæresis est, vnicam esse electorum fidem,eámque semel acceptam amitti non posse, quod olim Iouinianus hoc nomine hæreticus docuit. Ex illa hæresi consequitur,semel in Christo regenitum agnitam veritatem deserere non posse. Ex hoc ergo hæretico principio à contrario infert: Ergo qui semel exciderit,nunquam resurget. vbi & antecedens falsum atque impium est,& cõsequentia futilis ac vana est. Illud enim potius sequeretur, quòd agnita semel veritate, fideíque & gratiæ donis acceptis, nemo ab eis excidere posset:ideóque peccatum hoc non in eos cadere qui excidunt à pietate, sed in eos qui eam nunquam amplexi sunt. Deinde etsi verum esset verè pios in tam horrendum scelus nunquam se præcipitare, id est, à pietate ad tantam impietatem non excidere, non sequitur tamen impios eò semel prolapsos resurgere non posse. Nam vt Dei gratia conseruantur pij ne tam horrendè cadant,sic Dei misericordia quomodolibet prolapsos frequenter releuat,vt innumera exempla docẽt: maximè vnius Petri, quem ter Christum abnegantem, respexit tamen Iesus, & ad pœnitentiam inflexit.

Luc.22.

Purgatorij locus medius.

32. *Nõ remittetur neque in hoc seculo neque in futuro.*

QVomodo ex his Christi verbis medius locus mediumq; tempus inter hanc vitam & extremum iudiciũ, in quo

pecca

peccata vel remittantur vel non remittantur, necessariò colligatur, huncq; locum purgatoriũ esse, quod Catholica credit Ecclesia, in Prompt. Catholico in die animarum latè explicuimus. Hic tamen *insulsos* nos vocat Caluinus, *qui ex tam frigida materia ignem purgatorium accendimus*, & magistri sui dictata eisdem penè verbis repetit Beza in Annotat. in hunc locum. Caluini argumentum duplex est. Primum, quòd per *verbum futuri seculi, extremũ diem notari cuiuis pateat.* Ita sanè, quia nullo modo probare hoc potuit, rem ex se manifestam & cuiuis patere affirmat. Cæterum nec doctissimo Augustino, nec Gregorio, nec Bernardo, nec Isidoro, istud vllo modo patuit, quorum primus de ciuit. Dei lib. 21. cap. 24. secundus dialog. lib. 4. cap. 39. tertius serm. 66. in Cant. quartus de diuinis officiis lib. 1. cap. 18. ex his verbis mediũ purgatorij locum manifestè designari docent. Alterum eius argumentũ est, *quòd in futuro seculo non nisi pœnam remitti, nos ipsos confiteri* (ait) *qui tamen de culpæ remissione negare non possumus.* Cæterum Catholicorum doctrinam vel ignorauit vel nequiter dissimulauit, qui cum Patribus citatis docent, in futuro seculo remitti culpas leuiores, quas *ligna, fœnum, & stipulas* Apostolus vocat; qualia qui secum ex hac vita deferunt, ardebunt quidem, sic tamen vt salui futuri sint per ignem. Beza horum verborum hunc sensum comminiscitur, quòd *neque in hac vita constitutis neque morientibus remittetur, quia mortis articulus propriè respicit futurum seculum.* Hæc ille in media luce caligans. Quis enim non videt, mortis articulũ præsentem vitam terminare, non futuram respicere? Qui moriũtur, interim dum in mortis articulo versantur, ad hoc vtique seculum & ad hanc vitam pertinent, non ad futuram. Ad aliud seculum non morientes, sed mortui pertinent, de quo vide pulchram disputationem apud Augustinum. Alium adhuc sensum comminiscitur, quia nec Caluini euasiones nec prius suum commentum adhuc illi satisfecerunt. *Remissio* (inquit) *& condemnatio peccatorum in futurum seculum à Christo reijcitur, quia eo die Dominus sua iudicia reuelabit & exequetur.* Ita nunc Beza à die mortis ad extremi iudicij diem ingentem saltum fecit. Quo sanè die si aliqua peccata remitti docere Beza poterit, Scripturæ voces mutare debet, quæ illum diem respectu peccatorum non nisi *diem iræ, calamitatis, & miseriæ* vocant, de quo vide vtrumque Prompt. Domin. 1. Aduentus. *Nulla peccata* (ait Beza) *post mortem propriè remittuntur, sed vel in hac vita vel in ipsa morte: tamen quia huius*

Caluini probatio audax affirmatio.

Verba habes loco citato.

1. Cor. 3.

Beza caecitas.

De ciuit. Dei libr. 13. cap. 11.

huius remissionis plenum fructum non percipient fideles nisi ab extremo illo die iudicij futuri, videtur quodammodo ipsa peccatorum remissio in illum diem differri. Hæc ille; ad quem refutandum ipsius verba sufficient. Si enim nulla fit post mortem propriè remissio peccatorum, ergo in diem iudicij non differtur: vel si in diem iudicij differtur, nulla erit aut in hac vita aut in ipsa morte. Totum hoc dicit Beza, nec absurdissimas contradictiones à seipso proferri videt. Deinde quàm absurdum est non distinguere remunerationem iustitiæ, à remissione peccati! Plenus fructus remissionis peccatorum, quæ pars iustitiæ est, est ipsa iustitiæ remuneratio, quam in illo die reddet legitimè certantibus iustus iudex: quam præcedere debet peccati remissio, vt iustitiæ merces capiatur. Concludit Beza, *nimium esse ineptos qui ex hoc loco purgatorium volunt extruere.* Sed nihil illo atque Caluino fuit ineptius, qui tam ineptis & insulsis commentis suis apertissimi Christi verba depraua re se posse existimauerunt,

Beza à seipso refutatur.

37. *Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.*

MAgna confidentia hoc loco tum Caluinus tum Beza contra Catholicos, qui *iustificare impium*, exponunt, *facere iustum*, exclamant ex hoc vno loco contrarium manifestè probari, quia *iustificaberis* hoc loco (aiunt illi) nihil aliud significat quàm *absolueris*; quod euidenter conuincl aiunt ex eo quod illi opponitur, *condemnaberis*. Condemnati enim & absolui propriè opponuntur. Sed breuiter respondeo: *Iustificaberis*, hoc loco significat, gloria & corona dignus iudicaberis; *condemnaberis*, verò, pœna dignus iudicaberis, non solum ex bonis vel malis operibus, sed etiam ex bonis vel improbis sermonibus: quam etiam ob causam præmisit quòd *de omni otioso verbo reddetur ratio.* Docet ergo Christus partem iustitiæ nostræ etiam in linguæ custodia rectóque vsu consistere, non solum in operationibus bonis. Et hunc sensum habet apud Catholicos iustificare, in secunda quam vocant iustificatione, seu in augmento iustitiæ. Docet quoque Christus partem iniustitiæ nostræ non solum in malis operibus, sed etiam in verbis improbis versari. Verba autem improba condemnant, quia pars vna sunt illius iniustitiæ, ex qua coram Deo rei & iniusti sumus; sicut bona opera, & bona verba iustificant, quia pars illius iustitiæ sunt, ex qua coram

Iustificandi vocabulum.

Deo

Deo iustificamur & iusti sumus. Nullum ergo hic locum habet vel absolutio, quæ effectus iustificationis est, non ipsa iustificatio; vel condemnatio illa qua profertur Iudicis sententia, quæ effectus illius condemnationis seu formalis iniustitiæ est, propter quam talis profertur sententia. Sic Niniuitæ condemnabunt Iudæos, quia illorum pœnitentia Iudæorum impœnitentiam aggrauabit, propter quam condemnabuntur. Nihil ergo hic locus nouitium hæreticorum commentum iuuat, circa vocabulũ iustificandi. Postremò tametsi hoc loco iustificari pro absolui acciperetur, non propterea sequitur, in aliis Scripturis quæ ex fide & operibus nos iustificari affirmant, in eodem sensu vocabulum semper accipi, vt hæretici volunt: quum eadem vocabula diuersis sensibus accipi in diuinis Scripturis vulgatissimum sit. Talia sunt & tam ficulnea Archihæreticorum argumenta. *Cap. præf. ver. 4.*

50. *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, hic frater meus & soror & mater est.*

QVum hic locus bonorum operum studium, quo *facimus voluntatem Dei*, & ea quæ sunt placita Deo, *ambulantes in omnibus mandatis & iustificationibus eius*, vt de iustis loquitur Scriptura, mirificè amplificet, ita vt non solum quomodolibet Deo gratos ac iustos huiusmodi pietatis cultores esse doceat, sed etiam Deo gratissimos intimèque coniunctos demonstret, vt iam eos nec pro seruis tantum *facientibus ea quæ facere debuerant*, nec pro filiis tantum *qui à spiritu Dei aguntur*, quæ dilectionis quidem verba sunt, cum nota tamen subiectionis magnæque imparitatis coniuncta, sed altius adhuc consurgendo, *pro fratribus & sororibus*, imò etiam pro *matre* habeat, i. in intimam quandam familiaritatem recipiat, summóque dignetur honore; totam hanc tam emphaticam pietatis & obedientiæ mandatorum Dei commendationem vno *fidei* verbo impius Caluinus eludere se posse confidit. Sic enim scribit. *Eos intelligit facere voluntatem Patris, non qui exactè totam legis iustitiã implent (nam ita in neminem competeret fraternum nomen quo hic suos discipulos insignit) sed fidem præcipuè commendat, quæ sanctæ obedientiæ fons est & origo: simúlq; defectus & carnis vitia tegit ne imputentur.* Homo impius ad vnam fidem tanquam radicem obedientiæ omnia refert, nec videt à Christo hoc loco non radicẽ, sed fructus laudari; non eos qui credũt, *Luc. 1. Obediẽtiæ mandatorum. Luc. 17. Rom. 8. Ad vnam fidem omnia Caluinus refert.*

sed qui faciunt. Rursum non videt, sanctæ obedientiæ fontem & originem non esse solam fidem, sed multo magis charitatem. Nam vt *fides intellectum purificat*, quo videat quid sit agendum, & in quem finem actiones dirigēdæ, & vnde agendi vis ac facultas petenda est: sic charitas voluntatem accendit, vt quæ agenda vidit, in actionem proferat, vt ad propositum finem curtat, vt quæ perenda didicit, ardenter petat. Nam fides apprehendens Christum in sensu Caluini, nullius obedientiæ fons est, sed cerebri Caluiniani spectrum, Scripturis diuinis incognita. Verum quidem est, totius legis exactam obseruantiam à Christo hic non requiri vt faciat quis voluntatem Patris sui, & fortè de facto neminem adhuc fuisse (Beatiss. semper virginem propter honorem Domini semper excipio) qui totam legem exactè impleuerit, id est, sine peccato fuerit: sed aliud extremum est, omnem necessariam legis obedientiam excludere, & in sola fide totum ponere. Facere voluntatem Dei, nec totam & exactam postulat obedientiam, nec nullam quasi credere sufficiat; sed obedientiam flagitat & significat, qualis in hanc vitam cadit, vt *ambulantes secundum spiritum, non secundum carnem*, grauiora mandata exequamur, minores & quotidianos defectus oratione quotidiana purgemus. Quod autem Caluinus totum in sola fide ponat, probatio, quā subiungit, manifestum facit. *Nota est enim Christi sententia Ioan. 6. Hæc est voluntas Patris mei, vt quicumque videt Filium & credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Vult ergo non nisi fidem à Christo commendari, vt faciamus voluntatem Patris, quia qui credit, non peribit. Sed aduertere impius hæreticus debuit, vnam hic salutis causam poni, non totam. Qui credit, non perit, quia qui credit, alia gratiæ præsidia accipiet quibus saluetur: de quo vide Prompt. Cath. ser. 2. Pentec. Deinde aduertere debuit alias Scripturas de voluntate Dei. *Si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta. Videte fratres vt cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, &c. Serui obedite Dominis, &c. Vt serui Christi facientes voluntatem Dei, ex animo cum bona voluntate seruientes. Vt sitis perfecti & pleni in omni voluntate Dei. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. In omni*

Act. 15.

Voluntatem Dei facere quid.

Rom. 8.

Ioan. 9.

Rom. 12.

Ephes. 5.

Ephes 5.

Col. 4.

1. Thes. 4. & 5.

omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei in Christo Heb.10.
Iesu in omnibus vobis. Patientia vobis necessaria est, vt fa- Heb.1.
cientes voluntatem Dei, reportetis promissionem. Deus pacis
aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, vt iam
non desiderijs hominum, sed voluntati Dei quod reliquum est 1.Pet.4.
viuat temporis. Denique illud Ioannis. *Mundus transit, &* 1.Ioan.2.
concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet
in æternum. Quis dubitare potest quin his omnibus in locis *facere voluntatem Dei*, nihil aliud significet quàm facere Dei mandata, & bonis operibus operam dare? Quòd si *facere voluntatem carnis*, necessariò in Scripturis significet facere ea quæ caro suggerit, expetit, & iubet, vt apud Paulum, quum de maximè impiis loquitur, *Conuersati sumus in* Ephes.2.
desiderijs carnis nostræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum: cui dubium esse potest, quin facere voluntatem Dei Patris sit ea facere quæ Dei Spiritus suggerit, quæ Deo placita sunt, ac demum quæ Deus in sua lege fieri mandat ac iubet? Sed voluntatem Dei facere, nunquam in Scripturis Caluino placuit, vt aliis adhuc in locis Euangelicis videbimus.

IN MATTHÆI CAP. XIII.

11. *Vobis datum est nosse mysteria regni cælorum: illis datum non est.*

AD hæc & sequentia Euangelistæ verba, spargit impius Caluinus infernalis suæ doctrinæ semina, de Deo peccati & cæcitatis reproborum authore atque impulsore actiuo. Affirmat *in diuersos fines hominibus à Deo proponi salutis doctrinam, & admirabili Dei consilio sic temperari, vt non minus odor sit mortis in mortem reprobis, quàm electis odor viuificus.* Hæc ille. Vult vtrumque finem ab ipso Deo proponi, & vtriusque effectus tam excæcationis reproborum quàm illuminationis credentium Deum authorem esse. Hanc ob causam affirmat Christum hic *data opera obscurius locutum esse, vt multis ænigmaticus esset sermo.* Addit postea vt totum suum venenum effundat, *Deum duobus modis priuare homines doctrinæ suæ luce: interdum ænigmaticè loquendo, interdum verò etiam si apertè loquatur, & absque figuris mentem suam palàm explicet, hebetando tamen illorum sensus & stupore per-* *Deus non excæcat reprobos actione propria.*

cutiendo, vt in plena luce cæcutiant. Hæc ille, vt probet non secus esse opus Dei excæcationem impiorũ quàm illuminationem piorum. Idem ex hoc loco & aliis Scripturis docet Instit. lib. 3. cap. 24. num. 13. Sed ex sacra Euangelij historia non debuit Caluinus tale suxisse venenum. Textus ipse manifestè ostendit excæcationis reproborum causam non in Deo, sed in ipsis reprobis esse. *Ideo in parabolis loquor illis,* (ait Christus) ideo sermone obscuro & ænigmatico vtor, *quia videntes non vident,* id est, quia quum possint videre, nolunt videre. Sic enim postea dicit, *Oculos suos clauserunt,* id est, ex propria malitia aduertere noluerunt. Non igitur idcirco Christus in parabolis apud incredulos Iudæos loquitur, quia data opera *voluit eos excæcare & stupore percutere,* vt impie Caluinus ait, sed quia illi improbi & malitiosi erant, qui ne apertissimè dicta intelligere vellent. Denique fatetur Caluinus, *Matthæum in his verbis auditoribus tribuere, vt cæcitatis sua & duritiei culpam sustineant: quia quotquot in sensum reprobum coniecti sunt, sponte & intrinseca malitia se excæcant & obdurant.* Et rursum. *In ipsis excæcatis residet culpa, quia spontanea est excæcatio.* Hæc ille, vbi ex parte auditorum culpam residere quum agnoscat, ea sola cæcitatis causa contentus esse debuit, & non in Deo aliam causam ponere, quod hic Euangelium non docet. Nam eam ipsam ob causam D. Matthæus Esaiæ verba quæ citat, non iuxta literam
Esa. 6. hebraicam profert, vbi sic legitur, *Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude,* quæ litera quasi iussionem & voluntatem Dei actiuam ponit circa illius populi excæcationem; sed iuxta versionem 70. profert: qui sic illa verba verterunt vt sit prædictio prophetica, non iussio diuina, quia reuera in talibus sermonibus Deus non iubet absoluta voluntate quod fieri vult, vel quod facturus est ipse, sed prædicit scientia sua infinita quod futurum est, & quod iusto iudicio suo fiet, subtrahendo quidem gratiam & negando lucem, sed non operando cæcitatem, aut stupore percutiendo mentes hominum, aut denique ob hunc finem proponendo doctrinam salutis quibusdam vt ea excæcentur: quæ omnia impius Caluinus hoc loco docet vt semina iaciat teterrimæ suæ doctrinæ, quòd Deus est author peccati, non solum permittens illud subtrahendo gratiam, sed etiam operans illud actiuè concurrendo, & voluntatem humanam ad malum impellendo.

Abutitur præterea hoc loco aliis Scripturis ad hanc suam impieta

impietatem confirmandam. Esa. cap. 28. vbi denuntiat Deus se *Barbarum fore populo qui peregrina & incognita lingua loquetur.* & Esa 29. *visiones propheticas doctis fore librum clausum & obsignatum in quo legere nequeant: vbi autem apertus fuerit liber, omnes fore idiotas, qui attoniti hærebunt, nescientes legere.* Hæc ille. Sed prior locus quid velit, Paulus eadem verba citans satis nos docuit: nempe prophetiam esse futuræ Iudæorum incredulitatis, eo ipso tempore quo ex admirabili dono linguarum nouis Apostolis & Dei legatis impertito, variis linguis loquentur illi; de qua incredulitate ait Esaias: *Et noluerunt audire:* manifestè docens improbam eorum voluntatem liberam, non solum spontaneam vt Caluinus loquitur, huius incredulitatis causam fuisse. Posterior quoque locus non aliud est, quàm similis & eadem prophetia futuræ incredulitatis Iudæorum. Docet enim Propheta veteres prophetias fore Iudæis clausas, vt Christum in illis non videant nec intelligant, idque propter velamen propriæ & voluntariæ incredulitatis, vt Apostolus docet. *Cùm autem conuersus fuerit ad Deum, auferetur velamen.* Quæ sanè conuersio vt ex diuina gratia proficiscitur, ita quoque ex libera hominis voluntate semetipsum ad Deum conuertentis vtrum habet, non secus dicente Scriptura, *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos,* quàm, *Conuerte nos ad te Domine, & conuertemur.* Summa ergo est, hominum propriam malitiam & incredulitatem in causa esse, non solum propinqua & proxima, sed plane vnica, si de causa propriè dicta loquamur, cur Dei mysteria à multis non capiantur. Quod in Prompt. Cath. circa hæc ipsa verba latius dispuratum vide. Hanc causam in fine huius capitis apertissimè posuit Matthæus dicens, *Christum in patria sua non fecisse multas virtutes propter incredulitatem illorum.* Quæ verba manifestè docent, Deum circa incredulos paratum esse suas partes agere, & propter hominum pernicaciam suam gratiam iustè subtrahere, non ex sola sua voluntate hominum mentes stupore percutere, vt suprà Caluinus docuit. Nunc enim suorum mendaciorum immemor hoc loco ita scribit, hæc verba tractans. *Sanè ita res se habet. Dominus vbi videt virtutem suam à nobis non recipi, tandem eam subducit: & tamen interea conquerimur eius opem nobis deesse, quam nostra incredulitas procul arcet ac repellit.* Vide plura in Marc. cap. 6.

1. Cor. 14.
Esa. 28.
2. Cor. 3.
Zachar. 8.
Thren. 5.
Domin. Sexagesc.

IN MATTHÆI CAP. XIIII.

9. *Propter iusiurandum autem iussit dari.*

INDVLGET hic stomacho suo Caluinus, non verbi Dei interpretem, sed maledicum & intemperantem conuiciatorem agens. Quum enim ex hoc Herodis iureiurãdo tum temerario & inepto, tum maiori cum impietate seruato, sana doctrina duplex sacrilegium vitandum colligat; vnum, ne temere Dei nomen assumatur; alterum, ne quod temere iuratum est, cum manifesta impietate seruetur: Caluinus ex hac sana doctrina religioni Catholicæ hanc calumniam struit. *Hinc sequitur* ait, *vota monastica, quibus coniuncta est manifesta impietas, non magis conscientiam ligare quàm magicos exorcismos, quia Dei sacrum suum nomen ad peccati confirmationem valere nõ vult.* Ponit homo impius pro manifesta impietate, ponitque tantum, nec vel vno verbo probat, quod tota semper Ecclesia Christi Catholica pro summa pietate, ac totius pietatis perfectione complexa est. Cui breuiter respondendum est. *Væ vobis qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, ac lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.* Nisi enim arrogantissimus Caluinus in oculis suis valde sapiens fuisset, vota monastica in tota semper Ecclesia & totius antiquitatis testimonio probatissima, tam perfricta & impudenti fronte *manifestè impia* nunquam pronunciasset. Sed huic impudentiæ vnus Augustinus, quẽ vnum maximi semper Caluinus facit, satisfaciet. Quod enim de Donatistis dixit, hoc aptissimè in Caluinum quadrat. *Meritò* (inquit) *insultant nomini vnitatis qui se ab vnitate præciderunt: meritò illis displicet nomen monachorum, quia illi nolunt habitare in vnum cum fratribus, sed sequentes Donatum, Christum dimiserunt.* Hoc ille. Porro de eisdẽ Monachis alibi dicit. *Qui non perseuerauerit implere quod vouit, fit desertor tam sancti propositi, & reus voti non reddidi.* Hæc ille. Rursum alio in loco plenius. *Est quidam modus vouendi communis omnibus eorum quæ in communi præcipiuntur. Sunt etiam vota propria singulorum. Alius vouet Deo castitatem coniugalem, vt præter vxorem suam non nouerit aliam. Alij etiam vouent, & si experti tale coniugium, vltra nihil tale pati, nihil tale concupiscere aut sustinere: & ipsi vouerunt aliquid maius*

Vota monastica defenduntur.

Esa. 5.

Enarrat. in Psal 132.

In Psal. 99

In Psal 75. prope finẽ.

quàm

quàm illi. Alij virginitatem ipsam ab ineunte ætate vouent, vt nihil tale vel experiantur, quale illi experti sunt & reliquerunt: & isti vouerunt plurimum. Alij vouent domum suam esse hospitalem omnibus sanctis aduenientibus. Magnum votum vouent. Alius vouet relinquere omnia sua distribuendo pauperibus, & ire in communem vitam, in societatem sanctorum. Magnum votum vouit. Quisque quod vouere voluerit, voueat. Illud attẽdat, vt quod vouerit reddat: quia scriptum est, Vouete & reddite Deo vestro. Hæc ille, & multò illic plura. Idem denique voti semel facti vinculum vrget, & premit, in lib. de adulterinis coniugiis, lib. 1. cap. 24 Soler Caluinus D. Augustinum fidelissimum antiquitatis interpretem meritò vocare. Expostulent ergo contra illum, imò contra totam antiquitatem Caluinistæ, quibus authore Caluino vota monastica *cum manifesta impietate coniuncta* videntur.

19. *Aspiciens in cælum benedixit.*

BEnedictio hoc loco, ait Caluinus, *vt alibi sæpe pro gratiarum actione capitur.* Sed eadem historia apud Lucam posita hanc expositionem manifesti erroris conuincit, nisi forte ipsis panibus ac piscibus gratias egisse Christum dicere velit Caluinus. Nam in Luca sic legimus. *Acceptis quinque panibus & duobus piscibus, respexit in cœlum, & benedixit illis, & fregit.* Manifestè dicitur quòd Christus ipsis panibus & piscibus benedixerit, id est, bene precatus fuerit, aspiciens in cœlum, vt potestatem hanc benedicendi & per benedictionem multiplicandi à cœlo se accipere profiteretur. Porro idem Caluinus in capite 19. Matth. ad illa verba, *Oblati sunt ei paruuli vt imponeret eis manus*, ait Christum *oblatos sibi paruulos solenni benedictionis ritu Deo Patri consecrasse.* Beza in hũc Matth. locum benedictionem quoque interpretatur gratiarum actionem, quia Matth. 15. & Ioan 6. in simili miraculo ponitur vox εὐχαριστήσας, gratias egit, non autem, εὐλόγησε, benedixit. Cæterum Luc. 9. vbi nõ solum repetitur verbum εὐλόγησε, benedixit, sed additur relatiuum αὐτοῖς, illis, id est, panibus, in hunc modum cauillatur. *Non dubium est* (inquit) *quin εὐλογεῖν hoc loco significet τὸ εὐχαριστεῖν: id est, gratias agere. Quia tamen additur relatiuum αὐτοῖς, & nimis absurdum fuerit cogitare Christum egisse panibus gratias, aut precatum esse panes ac pisces, emollienda est hæc interpretatio. Dicitur ergo panibus benedixisse, id est, de his panibus ac piscibus gratias egisse Deo Patri, & simul eum precatus vt tantilla panum ac piscium copia*

Luc. 9.

Benedictio creaturarũ

Bezæ inanis lucta & tergiuersatio.

tantam multitudinem pasceret. Denique vt totum hoc conuiuiũ ad Dei gloriam referretur. Hæc Beza contra apertam veritatẽ Euangelicam pertinaciter contendens, & contra stimulũ frustra calcitrãs. Hæc enim expositio sensum literę prorsus euertit. Nam de panibus gratias agere Deo, non est ipsis panibus benedicere, sed Deo. At Lucas dixit, quòd *ipsis panibus benedixerit Christus.* Deinde precari Deum pro multiplicatione panum, est rursum actio ad Deũ relata, non ad panes. At Lucas dicit, *ipsis panibus benedixisse Christũ*, vt benedictionis actio ad panes ipsos referatur. Denique vt totum conuiuiũ ad Dei gloriam referatur, finis certè benedictionis esse potuit, sed nõ ipsa benedictio, quæ ad ipsos panes referebatur, si vera narrat Lucas. Postremò si quum in aliis Scripturis legimus, *Benedixit auibus & piscibus* & hominibus, dicens, *Crescite & multiplicamini*; & ad Abraham, *Benedicã tibi, & magnificabo nomen tuum*, &c. & rursum de Sara, *Benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritque in nationes*; & deniq; ad Isaac, *Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum*, &c. & postremò de Iacob *Benedixit ei, dicẽs, Cresce & multiplicare*; sed & toti veteri populo, *Benedicam panibus tuis, & aquis, & auferam infirmitatẽ de medio tui*, in his multísque aliis similibus locis nemini dubiũ est *benedictiones* Dei ad ipsas creaturas relatas, & aliquid in illis operatas fuisse: quæ hoc loco hæreticorũ tergiuersatio est, benedictionis actionẽ in Christo à creaturis tanto miraculo multiplicatis remouere, & in solam gratiarum actionem conuertere? Sed impudentes hæretici clamant semper & postulant scriptum verbum & literæ contextum: ipsum tamen verbum & contextum audacissimè peruertunt. Alioqui cur non aduertunt Christum vt hominẽ gratias Patri egisse, vt Deum verò benedixisse, & benedicendo panes multiplicasse? Sanè dum ita pertinaciter contendũt Christi benedictionem nihil fuisse quàm gratiarum actionẽ, id obiter agunt, vt diuina sua actione & operatione propria, qua panes benedicendo multiplicauit, Christum spolient: quem sibi aditũ patefieri gaudebunt in sinu noui hodie Ariani. Tota autem hæc eorum pertinax contentio inde nascitur, ne in diuina Eucharistia, ad cuius doctrinam Christus hac panum multiplicatione viam sternebat (quam ob causam idẽ miraculum præter morem suum Ioannes reperit, vt sermonẽ quem Christus de carne sua manducanda proximè habuit, ante hoc miraculum proximè præcessisse ostenderet) benedictionem Christi ad ipsa elementa panis ac vini referri videan

Beza glossa literam destruit.

Gen. 1. *Gen. 22.* *Gen. 17.* *Gen. 26.* *Gen 35.* *Exod. 23.*

Scriptùræ textũ audaciter corrumpunt hæretici.

Ioan. 6.

deantur: de quo infrà cap. 16. plura dicemus.

28. *Domine, si tu es, iube me ad te venire.*

QVum Petri fidem hoc loco omnes interpretes laudent & admirentur, ipsáque res gesta & Christi approbatio proclamet, sed & singularem Petri prærogatiuam supra cæteros Apostolos, quòd solus super aquas ambulans ad Christum peruenit, veteres Patres obseruent, S. Chrysost. hom. 57. & Bernard. lib. 2. de considerat. ad Eugenium: vnus Caluinus, qui cum aliis hodie hæreticis omnia Petri præclara facta & dicta vel traducere vel extenuare conatur, incredulitatem in eo & temeritatem arguit. Incredulitatem arguit, quia postquam Christus dixerat, *Ego sum*, Petrus tamen dubius & perplexus dicat. *Si tu es*, Sed illam vocem non dubitantis fuisse, verùm maximè credentis & confidentis, illud adiunctum manifestè ostendit, *Iube me ad te venire super aquas.* Nulla enim fortior esse fides potuit, quàm iubente Christo, aquis se committere vt super eas ambulet. Nec vllus opinor hodie hæreticus qui solam fidem semper venditat, à Christo iustus hoc facere, idem tentare vellet. Quare illud, *Si tu es*, idem significare potest, quod, quia tu es, vt sæpe alibi in Scripturis. Infra cap. 19. *Si ita est causa hominis*, id est, quia sic se res habet in matrimonio vt dicis: *Si tamen iustum est*, id est, quia iustũ est: *Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum*, id est, quia vel quòd passibilis erat Christus, &c Deinde si propriè accipiatur, non tamen dubitantis animum, sed maioris habendæ certitudinis affectum demonstrat: vt illud beatissimæ virginis, *Quomodo mihi fiet istud?* ad quæ verba ipse Caluinus ita scribit. *Sciendum est non ita dubitare vel scisitari vt sensibus suis Dei potentiam vel subijcere vel æquare velit, tantum subita admiratione perculsa ad mouẽdam hanc quæstionem rapitur.* Hæc ille. Eodem in Petri verbis candore vti oportuit. Videns enim tam inusitatum spectaculum, Christum super aquas ambulare, dicendo, *Si tu es*, non ita dubitauit vt sensibus suis Dei potentiã qua homo super aquas ambularet, vel subijceret vel æquaret: tantũ subita illa admiratione perculsus (erant enim omnes turbati, *& præ timore clamauerũt, existimantes phantasma esse*) ad experimentum istius præsentiæ Christi petendũ rapitur: vt cæteris sanè fortior ac firmior in fide, non vt præ aliis magis dubitans. Quare impiè subiunxit Caluinus. *In fide tam exigua & debili erumpit parũ considerati voti ardor, Iube me venire super aquas.* Christus enim hoc

Petri fides defenditur.

2. Thes. 1. Act. 26.

Luc. 1. Caluinus à seipso refutatur.

non vt inconsiderati voti ardorem reprehendit, sed vt præstantissimæ fidei præclarũ testimoniũ approbauit, iubẽs eum ad se venire super aquas, quod & de facto Petrus præstitit, ambulãs super aquas vt ad Christũ veniret. Cæterum ad hanc tam luculentam Christi approbationem vide quid cauilletur Caluinus. *Deus plerumque nobis prospicit, negando quod petimus, aliquando autem nobis est facilis, vt ipsa experientia stultitiæ nostræ nos melius cõuincat.* Hæc ille, vt doceat ideo Christum voto Petri facile annui se, vt ipsa postea experiẽtia stultitiæ suæ Petrũ conuinceret: nempe quia paulo post submergi cœpit. Sed primùm aduerte hoc cauillandi modo omnia piorum vota quibus Deũ annuisse in Scripturis legimus, temeritatis quoque damnari posse. Nempe si cum Caluino dicamus Deũ facile illis annuisse, vt ipsa experiẽtia stultitiæ suæ eos conuincat. Cæterum tenendum est, Deũ, tametsi electorum suorum piis ac laudabilibus votis non semper annuat (quod diuini sui consilij secretum est, qui infinitè melius nouit quid nobis, & quando ac quomodo expediat, quàm nos ipsi,) stultis tamen & ineptis eorum votis nullo modo annuere. Istud enim esset stulta vota approbare. Vnde etiam sequitur, hanc ambulationem Petri super aquas, quã Christus primo verbo concessit, & quæ per se non nisi curiosa quædam & inutilis actio videtur, aliquid mysticũ & in ipso Petro singulare denotare debuisse; prout Patres suprà notati obseruarunt. Neq; verò Petri postea periculũ quãdo submergi cœpit, prioris voti inconsiderantiã, aut prioris fidei imbecillitatẽ arguit, sed propter nouã, ingentẽ ac vehementẽ tentationẽ, nouã fidei defectionẽ atque imminutionẽ demõstrabat. *Videns enim ventũ validũ*, ait textus, *timuit*, id est, à priori sua confidentia defecit: & sic mergi cœpit. Quare Christus eũ *modicæ fidei* appellat; modicæ videlicet respectu prioris, quæ multo maior erat, quando nec vndas nec vẽtos formidauit, *ambulans super aquas*. Tentatio quippe fidẽ probat, an constans & firma permanere velit. Nec qui tentationi succumbit, nullã propterea aut modicã semper fidẽ prius habuisse cõuincitur, sed in fide non permansisse plerũque ostenditur. Cæterum totã hanc nouam procellam nouámque tentationem propter quam timuit Petrus, dissimulat prorsus impius Caluinus, vt hunc Petri timorem & periculum subsequens ex priori incredulitate & timore ortum accepisse persuadeat. Ait enim quòd *temeritatis suæ pœnas dare hic Petrus incepit.* Dicit *dubitationem eius fuisse directè fidei contrariam.* Denique *vanum*

Deus stultis suorum votis non annuit.

Caluini dolus malus.

eius

eius peruersumq; timorem vocat. Sic totam hanc historiam Euangelicam, ne aliqua singularis fidei commendatio in Petro appareret, homo impius corrũpit atque peruertit. Quod tamen ad eius singularem cõmendationem Matthæus scripsit, Marcus verò, qui Christi ambulationẽ super mare commemorat, hoc Petri admirabile factum more suo tacuit, vt cætera omnia quæ pro Petri prærogatiua faciunt: ipso hortante Petro, qui Marci Euangelium vidit & approbauit, vt notat B. Chrysostomus. *Homil. 59. in Matth.*

36. *Et rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, salui facti sunt.*

Displicuit vehementer hæc narratio Caluino, & iuxta commentarium quem adfert, facilè apparet, si Matthæi loco fuisset, vniuersam hanc historiam altissimo silentio inuoluere eum voluisse. Sic enim ad hæc verba scribit. *Credibile est superstitione aliqua fuisse implicitos quum ad tactum vestis restringerent Christi gratiam: saltem illum fraudabant honoris sui parte, quum nihil virtutis sperarent ex simplici eius verbo. Sed ne lignum fumigans extinguat, sese accõmodat eorum ruditati.* Hæc ille, pessimo suo fermento totam historiæ huius Euangelicæ massam corrumpens. Diuus enim Matthæus volens ex proposito ostendere, quanta iam esset Christi redemptoris nostri existimatio & fama, quantáque populi illius loci circa lacum Genesareth, vbi plurimum versabatur, fides & deuotio erga Christum; sic de illis scribit. *Et cùm cognouissent viri loci illius, miserunt in vniuersam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, & rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent*, &c. Quid? An impius Caluinus hoc quoque superstitioni deputabit, quòd *mittentes in vniuersam regionem, obtulerunt ei omnes malè habentes?* At D. Petrus hoc in singularem Christi laudem commemorauit, prædicans fidem Centurioni & eius familiæ gentium primitiis, *quòd pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo.* Quod si verò prior narrationis pars factum commemorat superstitione carẽs, quomodo posterior pars factum narrabit superstitione plenum? Deinde an solet Christus aliorum ruditati sic se accommodare, vt facta superstitiosa non solum toleret, sed & miraculis beneficis honoret?

Caluinus taxat quod Euangelista laudauit.

Historia Euangelica defenditur. Act. 10. 1. 2.

noret? An vel in vllo magistro tolerandum hoc esset, vt fa-
3. ctum superstitiosum beneficio commendaret? An Christus, qui omnem in Pharisæis superstitionem acerrimè semper taxauit, eandem in populo non solum dissimularet, sed & diuinis beneficiis cohonestaret? Dubitari absque impietate nō potest, Christum redemptorem non nisi virtutem supplicantium, maximè fidem ipsam in omnibus suis miraculis ac be-
Luc. 12. neficiis remunerasse. Quo in genere valde illustre est, quod rogatus à quodam de turba; *Magister, dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatem*; quia petitio illa non fidem aut pietatem vllam, sed auaritiam redolebat, penitus recusauit dicens: *Homo, quis me constitui iudicem aut diuisorem super vos?* Móxque ad illos dicebat: *Videte & cauete ab omni auaritia*, &c. Non secus Christo odio est superstitio quàm auaritia, maximè veritatis magistro, qui omnem imprimis superstitionem eliminare debet. Qui ergo horum duorum auaritiæ accommodare se noluit, quomodo tam multi populi superstitioni accommodare sese voluisse existimabitur?

Caluini cauillationes refutantur.

Sed & superstitionis suspicio quam hic cōminiscitur Caluinus, prorsus vana & iniqua est. Ait *illos superstitione implicitos, quia ad tactū vestis restringerent Christi gratiam.* Sed planè contrà se res habuit. Non enim ad tactum vestis restrin-
1. gebant Christi gratiam, sed extendebant. Tanta enim illorum fides erat, vt crederent nō solum verbo, aut contactu vel impositione manus Christum sanare potuisse (quod sæpius aut viderant, aut audiuerant) sed etiam solo vestis adeóque fimbriæ vestis contactu sanare posse. Itaque vsque ad ipsam fimbriam Christi gratiam extendebant, non restringebant. Vnde in hunc locum Chrysost. *Non similiter vt prius ad domos trahebant, & tactum manus inquirebant, sed cum maiori fide eum accedebant.* Id quod etiam verba Euangelistæ bene perpensa manifestum faciūt. Non enim dicit, Rogabant eum vt solam fimbriam tangerent, quasi eo solo modo Christum sanare posse existimarent, quod fuisset planè ridiculum: sed dicit, *Rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerēt*, nempe vt vel hac minima ac facillima ad Christum accessione sanari eos permitteret, quem multis aliis modis sanare
2. posse credebant. Addit Caluinus, *quòd Christum parte sui honoris fraudabant, quum nihil virtutis sperarent ex simplici eius verbo.* Alia est & insulsa calūnia. Non enim hoc dicit Euangelista, quòd verbo Christi diffiderent, aut verbi Christi virtutem negarent, sed ostendit eorum fidem tantam fuisse, vt

vel

vel fimbriæ contactu contenti essent. Quod inusitatius & rarius erat, credebant; multo magis quod frequentius erat, credidisse dubitari non debet: frequentius verbo aut impositione manus Christus sanabat quàm solo fimbriæ contactu. Hanc igitur specialem gratiam ex firma & speciali in eum fide sibi fieri postulabant: quam & Christus vt laudabile ac fide plenũ concessit. Si quis à peritissimo & expertissimo aliquo medico, quem vna aliqua sola potione sanare id posse confideret quod alij medici non nisi variis adhibitis medicamentis, & multa cura sanarent, rogaret vt vel illam potionem ipsi ministraret, an iste totam reliquam huius medici artem aut contemnere aut negligere diceretur? An non potius ostendit se de hoc medico magnificè sentire, & propter singularem de arte & peritia eius opinionem, hoc vno medicamẽto contentum fore? Ita planè in facto præsenti se res habet.

Reliquiarum religiosus vsus defenditur.

Sed nunc cur in hoc facto superstitionis notã hærere tam studiosè Caluinus velit, videamus. Adiungit præcedentibus vt totum animi sui morbum aperiat. *Interea non est quòd inde sibi placeant qui gratiam Dei in ligno aut clauis aut vestibus quærunt, quum disertè pronũciet Scriptura nefas esse quicquam nunc concipere de Christo nisi spirituali cælestiq; eius gloria dignum. Tolerata fuit ad tempus eorum infirmitas qui nescientes Christum esse Deum, propius ad eũ accedere optarunt. Nunc quum odore gratiæ suæ cælum & terram impleat, fide non manibus vel oculis apprehendere docet quam è cælis offert salutem.* Hæc ille. Sed nimis serò prophanus homo suam hanc impietatem post annos 1500. nos docet: quum sanctissimi & doctissimi Patres in sanctorum ac maxime crucis Christi reliquiis toto hoc tempore magnam venerationem posuerint, variáque à Deo beneficia senserint; non gratiam Dei in illis quærentes (vt iste impostor odiosè loquitur) quæ propriè gratia Dei vocatur, & hominem internè iustificat aut sanctificat, sed varia Dei dona ac beneficia in illis quærentes, quæ vel ad externam incolumitatem vel ad consolationes internas facerent: Augustinus videlicet, Ambrosius, Hilarius, Basilius, Chrysostom⁹, Athanasius, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Theodoretus, Eusebius Emissenus, Cyrillus, Paulinus, Hieronymus: quorum omnium vel verba citauimus, vel loca annotauimus in Prompt. Cath. Dom. 13. post Pentec. Hos omnes Caluino opponimus, & meritò anteponimus. Deinde qui reliquias aut Christi aut Sanctorum eius venerantur, nihil spirituali aut cælesti Christi gloria indignũ

(vt

(vt obiicit Caluinus) concipiunt: imò de ea tanto magnificentius sentiunt, quanto certius credunt, non illum solum, sed quicquid eius est, opitulari nobis posse: siue Sanctos eius, eorúmque reliquias, siue crucis lignum, aut terræ contactum vbi passus est. Rursum non est in illis infirmitas toleranda, quasi eorum qui Christum esse Deum nesciunt; sed est pietas maximè laudanda, & eorum qui Christum esse Deum maximè credunt: qui non fide tantum è cælis salutem expectant, sed manibus etiam atque oculis eum apprehendere, quatenus in terris apprehendi potest, cupiunt atque contendunt. Christus in terra manibus atque oculis apprehenditur, quando *vni ex minimis eius poculum aquæ frigidæ* porrigimus, quando *Prophetam ab eo missum in nomine prophetæ* accipimus, quando eum in pauperibus *esurientem pascimus, nudum vestimus*, &c. Quando eos quos mittit audiendo & honorando, ipsum audimus, ipsum honoramus. Postremò quando de pane illo edimus & de calice bibimus, de quo dixit: *Hoc est corpus meũ, & hic est sanguis meus.* Ex quibus omnibus manifestum est, vanam & impiam esse Caluini speculationem, quòd oculis ac manibus apprehendi Christus non debeat. Deinde an illi pij ac fideles Christum esse Deum nesciebant, *qui ex vmbra Petri, & ex contactu sudariorum Pauli*, salutem quærebant? An non & tũc Christus in cælesti sua gloria gratiæ suæ odorem in terras spargebat? Planè vel maximè tunc eam spargebat. Sed inter varium diuinæ illius gratiæ odorem, etiam hoc quoque spargebat Christus, quòd *per Apostolorũ*, & aliorum Sanctorum suorum *manus prodigia faciebat in plebe*: & quòd *manum suam extendebat ad sanitates & signa & prodigia facienda per nomen sanctum suum.* De quo vno singulari beneficio mugnas Deo gratias egerunt Apostoli ipsi & cæteri fideles in vnum congregati. Sed impius Caluinus hoc totum genus ad superstitionem relegat, & propter infirmitatem eorum qui Christum adhuc esse Deum nesciebant, toleratum à Christo tantisper fuisse somniat. Sic ille tota Dei Ecclesia audacissimè contempta, suam etiam in diuinis Scripturis crassam ignorantiam turpiter prodit.

Matt. 10. Luc. 10.

Matt. 24.

1. Cor. 11.

Act. 5. & 19.

Act. 4.

IN

IN MATTHÆI CAP. XV.

1. *Tunc accesserunt ad eum ex Hierosolymis Scribæ & Pharisæi, dicentes.*

MVLTVS & copiosus in hoc capite Caluinus est vt iustissimam Pharisæorum reprehensionem in eo comprehensam in Ecclesiam Catholicã transferat. *Videmus* (inquit) *quanta in ratione & modo colendi Deum sit hominũ proteruia. Nouos enim cultus subinde confingunt; & quo quisque videri vult sapientior, suum acumen in hac parte ostentat.* Hæc ille pro suo libito garriens. Mox de quibus loquatur ostendit. *Non de extraneis loquor, sed de ipsis Ecclesiæ domesticis, quos Deus peculiariter hoc honore dignatus est, vt pietatis regulam ore suo dictatam habeant.* Catholicos ergo accusat, & ipsos imprimis Ecclesiæ magistros. Nunc accusationis fundamenta sequuntur. *Præscripsit Deus qualiter à nobis coli velit, ac perfectam sanctitatem lege sua complexus est.* Hoc Caluino negamus, quod totam rationem cultus diuini in particulari Deus in scriptura Euangelica vel Apostolica nobis præscripsit. Hanc enim Scripturam per legem Dei significare debet, nisi ad legales cæremonias cultum Dei hodie reformandum iudicet. Causas cur hoc meritò negari debeat, ex ipsis Scripturis ostendimus in Prompt. Cathol. in Domin. infrà Oct. Natiu. Domini. circa ieiunia Annæ prophetissæ, & in festo Simonis & Iudæ. Prosequitur suam accusationem Caluinus. *Bona pars, quasi res sit leuis & friuola, obsequi Deo ac seruare quod præcipit, multa additamenta hinc inde sibi accersit.* Generalis accusatio, qua facilitate obiicitur, eadem negatur, & dolosus versatur in generalibus. Sequitur. *Qui authoritate pollent, commenta sua in hunc finem obtrudunt, quasi aliquid habeant perfectius verbo Domini.* Insulsa calumnia est hominis imporenter maleuoli. *Obrepit deinde tyrannis, quia vbi semel iubendi licentiam sibi sumpserunt homines, rigidè exigunt suarum legum obseruationem, nec sustinent vel minimum apicem vel contemptu vel etiam negligentia omitti.* Alia rursum hæc est & generalis calumnia à tetro maleuolentiæ pectore profecta, vt facilè ostendat Caluinus, in *felle amaritudinis & obligatione iniquitatis* se fuisse, quum hæc euomeret. Videamus tamen sequentia, an aliquid sobriè dicturus sit. *Porrò mundus quum legitimi Imperij sit impatiens, maximeq; ad iugum Domini* Act. 8.

ren-

rendum contumax, laqueos tamen vanarum traditionum facilè ac libenter induit: imò talem seruitutem videntur multi appetere. Scilicet non contentus Ecclesiæ Catholicæ magistros tyrannidis accusasse, nũc totum populum Christianum affectatæ superstitionis accusat. Bene habet. Hominis insani maleuolentia & facundia canina nemini vult parcere. Sed nunc quam laruam obtendat, sequentia demonstrant. *Interea vitiatur cultus Dei, cuius principium ac caput est obedientia. Eius Imperio præfertur hominum authoritas, morosè adeóque tyrannicè cogitur vulgus totum suum studium ad nugas applicare.* Laruam obtendit de vitiato cultu Dei, sed totum desinit in accusatione Præpositorum Ecclesiæ; quibus *obedire & subiacere* quum Apostolus iubeat, hoc totum bonus Caluinus morositatem & tyrannidem vocat. Hæc quasi præfatus Caluinus, vt apud suæ farinæ homines, lectoris beneuolentiam captaret, ad doctrinam huius loci descendit.

Hebr. 13.

1. *Docet* (inquit) *hic locus primùm omnes fictitios cultus minimè Deo placere.* Verum hoc est de omni cultu priuata authoritate aut superstitione inuecto, idque contra Dei legem, qui propriè fictitius cultus est hoc loco damnatus. Talis enim Pharisæorum hæc traditio erat, quòd filij offerentes dona in templo, & parentum necessitati non subuenientes, mãdatum Dei de honorandis parentibus satisfacerent. Sed an tales fictitios cultus Caluinus intelligat, sequentia docebunt. *Quia* (inquit) *se vnum audiri Deus vult, vt nos ad veram pietatem suo arbitrio formet ac instituat.* Cultum ergo fictitium Caluinus definit, qui ab vno Deo non instituitur. Cui respondeo. Aut vnius Dei nomine eos quoque complectitur quos Deus mittit, vt eius nomine ad pietatem homines instituant, & sic Ecclesiæ magistros, *Pastores ac doctores* agnoscit, qui *dati sunt ad consummationem sanctorum, & ad ædificationem corporis Christi*, quæ duo cultus quoque diuini rationem continent, & contra præcepta atque authoritatem Ecclesiæ nihil dicit; aut vnius Dei nomine alios omnes præter Deum excludit, & sic egregiè & impiè mentitur, quum ait: *Se vnum audiri Deus vult.* Christus enim Deus ipse aliter dixit, Apostolos suos alloquens, *Qui vos audit, me audit.* Pergit Caluinus.

Cultus fictitius quis censendus.

Ephes. 4.

Luc. 10.

2. *Deinde docet hic locus operam ludere qui vnica Dei lege non contenti, in seruandis hominum traditionibus se fatigant.* Pertinet hoc ad alia illa verba, *Frustra me colunt docentes mandata hominum*, &c. quæ postea tractabimus. *Tertiò* (ait Caluinus) *docet hic locus iniuriã Deo fieri quum ita in sublime*

3.

efferun

efferuntur hominum commenta, vt legis eius maiestas ferè concidat, vel saltem frigeat eius reuerentia. De hominum commentis verissimum hoc est, quæ nullo planè in precio quo ad Dei cultum habenda sunt. Sed traditiones Apostolicæ & constitutiones Ecclesiasticæ hominum commenta non sunt, sed Dei institutа, vt locis citatis ostendimus. Sed neque illa sic in sublime ferri volumus, vt legis diuinæ maiestas propter earum obseruationem vel minimùm violetur. Sed nunc ad hæc tria seorsim loca ex hoc capite deducta quid disputet Caluinus, seorsim examinabimus.

2. *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum?*

CAuillationem hanc & superstitionem Pharisæorum in eo consistere vult Caluinus, *quòd ceremoniam lauandi manus* non per se *liberam & indifferentem, sic vrgebant contra discipulos Christi qui eam prætermiserunt, quasi rem necessariam & ad Dei cultum pertinentem, quum in lege Dei præscripta non esset, sed ab illis verbo Dei assuta.* Idem affirmat *de aquæ benedictæ ceremonia Ecclesiastica, quia ad exorcismos illam applicamus, & vt rem necessariam vrgemus, & vnicum baptismum toties iterando, quantum in se est, obliteramus.* Quod postremum ab eo ineptissime obiici, vel quælibet anicula Christiana aduertit, quæ aquæ benedictæ vsum à baptismo longissimè distingui statim responderet. Nec secundum quod ponit, vel vllus idiota Catholicus ignorat merum mendacium esse, quum omnes videant in eius vsu nullam necessitatem poni, sed liberè vel assumi vel non assumi; modò absit contemptus qui non in ceremoniam, sed in Ecclesiæ præpositos qui eam instituerunt, imò in Christum cadit, dicente ad illos Christo, *Qui vos spernit, me spernit.* Primum quod obiectat, apertam Caluini insaniam demonstrat, iuxta illud Augustini. *Quod tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare insolentissimæ insaniæ est.* Ad cauillationem Pharisæorum quod attinet, si rectè expendatur textus, de discipulorum facto, nihil in alteram partem respondit Christus, sed in ipsos Pharisæos grauiora crimina retorquet, videlicet transgressionem mandati Dei in decalogo propter quandam eorum traditionem in auaritia fundatam, item hypocrisim eorum de qua postea dicetur. Sed factum discipulorum qui non seruabant traditionem illam Seniorum de

Luc. 10.

Epist. 118. cap. 3.

Traditio Seniorum à discipulis neglecta hæreticos non iuuat.

lauandis manibus, Christus apertis verbis nec defendit nec damnat, vt propterea traditionum Ecclesiasticarum contemptum ex hoc facto discipulorum Christi deducere hæretici nullo modo possint. Cæterum vtcunque hac in re discipuli vel peccauerint vel non peccauerint (Christus enim eorum factum nec damnat nec defendit) traditiones illas Seniorum cum traditionibus Ecclesiasticis nullam planè affinitatem habere, duabus maximè ex causis notandū est. Primùm quia tota ratio cultus diuini apud Iudæos in ipsa lege Moysaica exactissimè & scrupulosissimè tradita fuit, diserteq; veritum nequid ei adderetur, dicente Moyse: *Non adderis ad verbum quod ego vobis loquor*, &c. Quare reliquis prophetis aut sacerdotibus post Moysen nulla est data potestas nouas sacrificiorū ceremonias instituendi. Atqui de cultu nouæ Ecclesiæ quā Christus erexit, Christus ipse excepta Sacramentorū institutione & precandi formula nihil ordinauit; nec in historia Euangelica vlla prohibitio extat, vt ad verbū Euangelij scriptum nihil addatur, sed contra Christus iussit suos Apostolos *sicut semetipsum audiri*; misit illos cum amplissima potestate *sicut Pater ipsum miserat*, promisit & postea misit *Spiritum S. qui eos omnia doceret*. Denique ipsi Apostoli & Seniores præcepta varia promulgarunt, & obedientiam aliis Præpositis deferendā præscripserunt. Reliquerunt igitur nobis traditiones partim scriptas in epistolis, partim nō scriptas, vt Paulus testatur. Hæc est vna latissima differentia cur Seniorum traditiones nō scriptæ in lege, à discipulis Christi negligi potuerint, traditiones tamen Ecclesiasticæ non scriptæ in Euangelio, vel literis Apostolicis, contemni à Christianis non debeant. Altera ratio est, quòd hæ traditiones Seniorum ad nullam populi Iudaici ædificationem, sed ad onus inutile; nec ad diuini cultus augmentū, aut tanquam mediū melius colendi Deum, vt affirmat Caluinus, sed ad eius corruptelam potius faciebant. Vnde illa omnia *aniles fabulas* Paulus vocat, vt docet August. contra aduersar. Legis & Propher. lib. 2. cap. 1. & à recētibus Scribis ac doctoribus paulo ante Christi aduentum ortum habuerunt, vt latè describit Epiphanius in hæresi Ptolomeitarum, & D. Hieronymus variis in locis: in cap. 8. Esaiæ, in cap. 3. epist. ad Titū, in epist. ad Algasiam q. 10. Vide quoque Irenæum lib. 4 cap. 25. & 26. Traditiones autem Ecclesiasticæ, quas exemplo discipulorū Christi contemnere volunt hæretici, sunt traditiones Apostolicæ, & totius antiquitatis testimoniis firmatæ, non recenter inuentæ, omnesq;

Traditionum Eccles. discrimen a Pharisaicu.

Deuter. 4.

Luc. 10.

Ioan. 15. & 16.

Act. 15. & 16.

Heb. 13.

2. Thes. 2.

1. Tim. 1.

ad

ad Dei cultum & populi ædificationem institutæ. Quare nullam, vt dixi, affinitatem traditiones Ecclesiasticæ cum traditionibus, quarum transgressio à Pharisæis obijcitur, nihil commune habent.

3. *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?*

HOc erat maximum Scribarum & Pharisæorum sacrilegium, quòd illis recentibus suorum traditionibus ita inhærebant, vt propter illas seruandas Dei mandata in lege scripta violarentur. Id quod dupliciter fiebat: vno modo suarum traditionum obseruantiam magis exactè & rigidè à suis exigendo quàm scripta in lege Dei mandata, quod apud Marcum priori loco, hic verò apud Matthæum posteriori loco à Christo obiicitur, nósque posterius examinabimus. Alio modo ipsa Dei mandata per suas nouas traditiones quasique expositiones peruersas corrumpendo, vt in textu apparet circa mandatum de honorandis parentibus. Hoc idem crimen Catholicæ Ecclesiæ generalibus verbis obiiciunt hæretici, sed in nulla Ecclesiastica traditione hactenus hoc probare potuerunt. Neque hoc loco Caluinus hunc transgressionis modum Catholicis impingit, sed priorem illum, quem Christus non istis verbis, vt putauit Caluinus, sed aliis expressit, quæ nunc explicanda sunt.

9. *Sine causa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.*

DVplicem hypocrisim in Iudæis notauit Esaias, & vt Christus exponit, non tam de sui temporis Iudæis quàm de futuris Messiæ tempore prophetauit. Prima hypocrisis erat, *labijs Deum honorare, sed cor ab eo longè habere:* id est, profiteri quidem se non nisi vnum & verum Deum colere, verum tamen Messiam à Deo missum nolle agnoscere & recipere, sed eum toto corde auersari. De hac hypocrisi nihil hoc loco Caluinus. Altera hypocrisis erat, quòd plane frustra & sine vllo fructu Deum colebant, quia in eius cultu, vel ad eum rite colendum, suas traditiones & doctrinas humanas sedulò alios docebant, vel obtrudebant potius, relinquentes interim, & negligentes mandata Dei. Hoc enim Marcus expressè adiunxit tanquam causam & rationem præ-

Hypocrisis Iudæorum duplex.

cedentis prophetiæ in illis adimpletæ. Verbis enim Prophe-
Marc. 7. ticis à Matthæo hic citatis adiungit. *Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum.* Hic est igitur horum verborũ sensus, *Frustra me colunt*, &c. & hanc ob causam *docere doctrinas & mandata hominũ* à Christo reprehẽditur, quia hoc ita fit, vt propter illa humana mandata, Dei mandata negligantur. Fuit ergo Pharisaica hæc (vt Caluinus ipse agnoscit) *non ex professo sed obliqua trãsgressio legis Dei, quum officia diuinitus iniuncta securè omitti patiebãtur. Scribæ enim suis placitis ita addictũ tenebant populum, vt intendere verbo Dei non vacaret.* Hæc ille & alia quædam, satis rectè Pharisaicam transgressionem, qualis esset, describens. Sed mox impiè & insulsè admodum in Catholicam Ecclesiã idem crimen retorquet his verbis. *Nunc pro se quisq; expendat, an non hodie magũ hæc prauitas in Papatu grassetur, quàm olim apud Iudæos. Non negat quidem Papa quin sit obediendum Deo. Sed vbi ad rem ventum est, quia non secus ac capitale crimen detestantur modicum carnis gustum, quibus furtũ vel scortatio veniale delictum est, propter suas traditiones euertunt legem Dei.*

Putidis mendaciis accusatur Ecclesia.

Hæc est licẽtia Caluiniana & omnium hæreticorum hodie, non nisi putidis mendaciis Catholicam doctrinã traducere, suósque miseros discipulos meris mendaciis pascere. Non modicum carnis gustum (qui aliqua ex causa etiam ieiunio seruato legitimus esse potest) sed iustã ex carne refectionem tempore ieiunij, nõ semper & simpliciter vt capitale crimen detestatur Ecclesia, (nam vel infirmitas ab omni peccato, vel obliuio aut ignorantia diei ab omni crimine liberare potest) nec tam in ipsa simplici comestione capitale crimen ponit, quàm in contemptu legis Ecclesiasticæ, vel in scandalo aliorum. Furtum verò vel scortationem pro veniali delicto Catholica Ecclesia nunquam habuit; nisi aut furtum intelligat vbi materiæ exiguitas à mortali excusat, vel de scortatione loquatur quæ sola cogitatione concipitur absque consensu criminis. Quæ sanè duo nec furtum nec scortatio simplici sermone appellanda sunt. Sed aliter quàm mentiendo Pharisaicam transgressionem Catholicæ Ecclesiæ impingere Caluinus non potuit.

Postea exponens illa verba, *Sine causa colunt me*, &c. ait hoc à *Christo in vniuersum reprehendi, quòd homines peruersè Deum colant suo arbitrio.* Qui sanè sensus de priuatis hominum cultibus acceptus verus est, sed nec intentus à Christo hoc loco, vt iam ostẽdimus, nec ad traditionum Ecclesiasti-

carum

carum reprehensionem vllo modo pertinens, quæ ipsum Deum authorem habent, non priuatos homines, vt dictum est. Addit postea docere his verbis Christum, *non alium esse rationalem Dei cultum, quàm qui ad regulam verbi eius formatus est.* Sed suprà ostensum est, nec Christum hoc loco huiusmodi aliquid docere, nec illud in Ecclesia Christi verum esse, tametsi in Synagoga Iudæorum quoad publicos & præscriptos cultus verum erat. Nam apud eosdem ex priuato pietatis instinctu multa laudabiliter circa Dei cultum à multis præstita fuisse, variis exemplis ostendimus in Prompt. Cath. Dom. infra Oct. Natal. Domini.

11. *Non quod intrat in os coinquinat hominem.*

OMnes pene hodie hæretici his verbis abusi sunt, vt ieiunia, aut delectus ciborũ ab Ecclesia præscriptos, res liberas esse & nihil ad pietatem facere, quia violatũ ieiunium aut quilibet sine delectu cibus coinquinare hominem non potest. A quorum etiam stultitia temperare sibi Caluinus non potuit, quin illud etiam hoc loco annotáret. Nam circa huius parabolæ explicationem quam Christus postea facit, ait. *Hic Christus fusius exponit quod prius attigerat, regnum Dei non esse positum in cibo & potu, sicuti etiã Paulus docet, Rom. 14. Nam quum res externæ natura puræ sint, liber quoque ac purus est earum vsus. Nec verò ex bonis Dei creaturis contrahitur immundities.* Hæc ille: cui stolido hæretico iam millies à Catholicis responsum est, cibum quidem vetitum quatenus cibus est, & quatenus in os intrat, non coinquinare, sed præcepti Ecclesiastici contemptum, & ipsum cibum, quatenus vetitus est, multum coinquinare. Caro porcina si eam comederet Iudæus vigente adhuc lege, quatenus comesta non coinquinabat; sed quatenus vetita ita coinquinabat, vt sancti illi Machabæi senéxque Eleazarus mori potius voluerint quàm illam comedere. Dicit Apostolus, *In vino est luxuria.* Haud dubiè vinum quatenus bibitur & intrat in os non generat luxuriam nec coinquinat, sed immoderatè sumptum luxuriã generat. Sic ergo in cibo vetito est peccatum, sicuti in vino immoderato est luxuria. Pauli verba ad Rom. 14. quam vim habeant, ibi explicuimus. Rerum externarum, tametsi in se puræ sunt, non est tamen vsus purus semper ac liber: sed sicut immoderatus vsus impurus atque illicitus est, sic vsus earum legitima authoritate vetitus ac prohibitus impurus quoque atque illicitus est.

Delectus ciborum.

2. Mach. 6.

Ephes. 5.

23. *Accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos.*

QVia aliqui (vt videtur) scriptores Catholici moderni, hanc intercessionem discipulorum pro muliere Chananæa à Christo prima vice nihil impetrãte, in exemplum proferunt intercessionis sanctorum pro nobis, quorum suffragia & patrocinium inuocamus, quum à Deo confestim nõ exaudimur ad maiorem fidei & patientiæ ac perseuerantiæ nostræ probationem, sicuti cum Chananea hic Christus egit; totam hanc huius loci applicationem exagitat Caluinus his verbis. *Puerile figmentum fuit, quòd hoc prætextu conati sunt Papistæ Sanctos, qui mortui sunt, nobis inducere patronos. Nam vt demus hanc fœminam petiisse à discipulis aliquid suffragationis aut gratiæ (quod tamen ex textu elici non potest) alia tamen est mortuorum ratio quàm viuorum. Adde quòd fastidiosè eam audiunt discipuli: atque vt animus illis fuerit patrocinio suo eã leuare, nihil tamen impetrant.* Hæc ille partim pluſquam pueriliter, partim etiam impiè respõdens. Pluſquam puerile Caluini figmentum est, Chananæam hanc mulierem à discipulis Christi *fastidiosè auditam* fuisse. Neque enim tanti magistri tanto iam tempore discipuli, támque humilis ac mitis magister ipsimet quoque pauperes tam fastidiosi fuerunt, vt fastidiosè ac molestè piam matris pro filia petitionem audiuerint. Huiusmodi superba de discipulis Christi iudicia superbis hæreticis conueniunt. Alio iudicio sanctus Chrysostomus discipulorum interpellationem intellexit. Ait enim in hunc locum. *Aestimo discipulos ad calamitatem mulieris esse tristatos, sed tamen non sunt ausi dicere, Da ei hanc gratiam, sed, Dimitte eam, sicut & nos cùm voluerimus alicui persuadere, multoties contraria dicimus.* Hæc Chrysostomus. Deinde falsum est quod addit Caluinus nihil eos impetrasse. Christus enim mulieris fide paulo adhuc amplius probata, fecit quod Apostolorum interpellatio postulauit; non solum dimittens eam, sed etiam voti compotem & lætissimam dimittens. Nec minus falsum est quod affirmat *ex textu elici non posse* hanc fœminam à discipulis Christi *vllam gratiam petiisse.* Quid enim clamabat post Apostolos, nisi vt tacente Domino, aliquod ab eo benignum responsum ipsi impetrarent? Clamauit enim post illos non vt inanis dimitteretur, sed vt à Domino exaudiretur. Ideóque dicentibus Christo Apostolis, *Dimitte illam*, respondit Christus, *Non sum missus nisi ad oues domus Israël:*

Inuocatio Sanctorum defenditur

Apostolorum falsa criminatio

Homil. 53. in Matth.

mani

manifestè docens, Apostolos petiisse à Christo vt illius precibus annueret. Alioqui hæc Christi responsio nihil ad rem faceret.

Iam verò impia est tota Caluini responsio, qua infert pro patrocinio Sanctorum hoc exemplum facere non posse, quia alia est mortuorum ratio quàm viuorum. Impiũ est & ethnicum Sanctos in cælo cum Christo regnantes mortuos vocare, & phrasis propria infidelium. Sic Iulianus apostata Martyres Christi *homines mortuos* vocauit, & tota gẽtilitas Christianos, qui Martyres defunctos colerent, hoc nomine subsannauit, quòd *mortuos colerent*. Sed totam hanc Caluini impietatem vno verbo Christus refutauit, dicens, Deũ, qui Deus Abraham, Isaac & Iacob vocatur, *nõ esse Deum mortuorum, sed viuentium*. Sic Deus Sanctorum in cælo regnantium non est mortuorum Deus, sed viuentium: vnde non sunt mortui vocandi, sed viuentes: ideóque ad patrocinia non minus idonei quàm cùm in terris viuerent: imò multo magis idonei, vt Patres docent.

Cyrillus li. 6. cont. Iulian. Matth. 22.

Hieron. cont. Vigilantium. Chrysost. hom. vlt. in Epist. ad Rom.

IN MATTHÆI CAP. XVI.

1. *Rogauerunt eum vt signum de cælo ostenderet eis.*

PHARISÆI isti & Sadducæi quum multa & maxima iam Christi signa vidissent, circa hominum & morborum omnium curationem, circa panum multiplicationem, ipsam denique in mari ambulationem audiuissent, aliáque multa huiusmodi, importunè admodum & proteruè, vt suæ incredulitati aliquem fucum obtendant, etiam de cælo signum quærunt. Hanc importunitatem & dementiam obiicit Catholicis hodie Caluinus. *Sic* (inquit) *hodie Papistæ quasi nunquam sancita esset Euãgelij doctrina, nouis miraculis probari sibi postulant.* Cui putidæ calumniæ breuiter respondeo. Euangelij doctrina qualem tota per orbem Ecclesia post primam eius prædicationem hactenus tenuit, nobis satis supérque sancita est: neque ad eam magis sanciendam vel confirmandam vlla miracula desideramus, sed sufficit nobis Catholicæ Ecclesiæ fides in verbo Dei semper fundata, & à maioribus nostris ad nos vsque deriuata. At verò vt noua Caluini doctrina, quam ille Euangelium vocat, maioribus nostris hactenus incognita, nobis probetur, quãdoquidem ille nouus Euangelista esse vult, nouis quoque

Miracula nouæ prædicationi necessaria.

miraculis probetur meritò desideramus, tum quia planè noua est & inaudita, tũ quia nullis hactenus miraculis illustrata est. Phariſæi & Sadducæi non in eo peccabant, quòd ad cõfirmationem doctrinæ Christi penitus noua signa petebant (nam ad illam confirmandam plurima signa Christus studio
Ioan. 7. fecit, dicens tandem: *Si mihi non creditis, operibus credite*) sed tum quia signum è cælo petebãt, quasi genus miraculi Christo præscribentes, tum quia post tam multa & tam illustria præstita miracula, illis non contenti, noua semper postulabant. Nunc Caluinus cum suis nouis dogmatibus nullum miraculum facere potuit, re tandem infeliciter Geneuæ tentata, Matthæo quodam, qui se mortuum fingeret, vt à Caluino suscitari videretur, verè & miserè extincto. Nec ab eo signum de cælo, sed vel minimum in terra miraculũ exigitur. Adeo nihil affine aut simile habet cũ Phariſæorum impudentia, quod Catholicis impudenter impingit Caluinus.

6. *Cauete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum.*

QVod per fermentum Phariſæorum hoc loco Hieronymus & Hilarius in suis cõmentariis ipsam legem Mosaicam & literam eius intelligi volunt, sensus ille non ad intentum Christi, sed veluti ipsorum & nostris tẽporibus magis conueniens, (quibus videlicet nunc lex illa quo ad sua ceremonialia & literam occidentem fermentum est) ab illis traditus fuit: idque docendi gratia: quod apud veteres interpretes frequenter obseruare licet. Ipsa enim lex adhuc Chri-
Cap. 24. sto hæc loquente adeo vigebat, vt infra dicturus sit: *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Phariſæi. Quæcunque ergo dicunt vobis, facite & seruate.* Quæ verba non sunt huic loco contraria. Hìc enim iubet Christus suos cauere non ab eorum doctrina quam super cathedram Moysis sedentes docẽt, id est, quam per continuam maiorum successionem à Moyse acceperant, sed ab eorum fermento, id est, priuata & propria eorum doctrina ab ipsis adinuenta (nam & ideo Sadducæos illis adiunxit, qui super cathedram Moysis non sedebant, sed propria tantum fermenta docuerunt) qualis est hodie hæreticorum omnium maximè Caluinistarum doctrina à seipsis excogitata, dum nouis suis & vitiosis dogmatibus ita oppressam tenent diuinarum Scripturarum, máximè Euangelicæ & Apostolicæ doctrinam, vt stantibus eorum commentariis ac nouis Dei verbi corruptelis, nihil in fide sanũ, nihil in Scriptura

ptura integrum maneat. Citius ignis aquæ miſcebitur quàm vt Caluini figmenta cum Euangelio quis concilier. Quare qui Chriſti diſcipulus eſſe vult, ab hæreticorũ hodie & Caluini maximè fermentis purum ſe ſeruare imprimis ſtudeat. De hoc argumento plura vide in Prompt. Cath. Dom. 7. poſt Pent. ad illa verba: *Attendite vobis*, &c. Item ſer. 3. Pent. ad illa verba: *Alienum non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo.* Caluinus tamen hoc loco contra Pontificiam & Eccleſiaſticam doctrinam magnum ſe argumẽtum obſeruaſſe putat. Sic enim ſcribit. *Videndum eſt quorũ doctrinam caueri velit Dominus. Tunc certè penes Scribas & ſacerdotes ordinaria erat Eccleſiæ poteſtas, in quibus priuatum tenebant Phariſæi. Quum nominatim ab eorum doctrina prohibeat ſuos Chriſtus, ſequitur repudiandos eſſe omnes quia ſua figmenta admiſcent verbo Dei, vel quicquam alienum ingerunt, quocunque tandem polleãt honoris gradu vel titulo ſuperbiant. Quare maledicta & prauaricatrix eſt eorum ſubiectio, qui ſe vltro Papæ cõmentis & legibus ſubijciunt.* Hoc Caluini argumentum omnium rebellionum hæreticorum fundamentum eſt, multiplici impietate & ineptia laborans. Primum, nõ ſequitur Eccleſiæ magiſtros fermentatam & corruptam doctrinam tradere poſſe, eo quòd Synagogæ magiſtri Scribę & Phariſæi eam tradiderint. Firmiores quippe ſunt Eccleſiæ promiſſiones quàm Synagogæ. Illi enim dictum eſt: *Portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam.* Rurſum: *Spiritus S. docebit vos omnem veritatem in æternum.* Denique: *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi.* Synagogæ error ac lapſus non ſolum poſſibilis, ſed & prædictus erat. Secundò, quæ Synagogæ magiſtri etiam corrupti illi ex cathedra Moyſis dicebant, id eſt, iuxta doctrinam à maioribus ſuis continua ſucceſſione accepta, ea facienda & ſeruanda eſſe Chriſtus docet. Fermentum à quo cauere iubet, priuata & recens erat quorundam adinuentio. Quo ſanè ſenſu priuatus quiſpiam in Eccleſia Epiſcopus aut ſacerdos non ex cathedra antiquitus tradita, ſed ex ſuo cerebro propria quædam & noua dogmatizans audiendus non eſt. Tertiò quando Eccleſiarum magiſtri vel ex cathedra docent, vel ſua fermenta obtrudunt, non cuiuſuis è populo, ſed aliorum ſuperiorum Paſtorum & Synodalis maximè authoritatis eſt iudicare. Quartò ſi Caluini argumentum ſimpliciter admittatur, nec ipſe Caluinus nec alius quiſpiam hæreticus magiſter authoritatem docendi diu retinebit; ſed non obſtante miniſterij ſui honore & dignitate, facillimè à quolibet reiicietur quod do-

Synagogæ error non probat poſſibilẽ Eccleſiæ errorem.

Matth. 16. Ioan. 14. Matth. 28.

cet, tanquam fermentum Phariſaicum: ſicuti & olim *idem licuit Valentinianis quod Valentino* (ait in Præſcript. Tertullianus) & hodie idem licuit Lutheranis quod Luthero, qui ab illo maximo numero deſciuerunt, ſicut ipſe ab Eccleſia deſciuerat. Nihil ergo hoc Caluini argumento magis impium, nihil ineptius. Sunt autem hæc omnia latius explicata in opere noſtro de Princip. fidei, potiſſimum verò libro 2. cap. 13. & lib. 10. cap. 4.

18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.*

TOtum hunc locum Caluinus nouo commentario penitus peruertit. Ait Simonem Petrum vocari, *quia viuus in templo Dei lapis ſuam ſtabilitatem retinebat. Super hanc petram* exponit, eſſe *Chriſti fidem, ſuper quam non tantum Simon, ſed & omnes alij fundati ſancto conſenſu in ſpirituale ædificium aptantur: & quicquid piorum in mundo futurum erat, Petro aggregare Chriſtum voluiſſe. Non præualebunt aduerſus eam*, exponit de Eccleſiæ quidem inuicta firmitate intelligi, ſed quod de corpore Eccleſiæ dicitur, *ad ſingula eius membra pertinere, quatenus vnum ſunt in Chriſto: & quicunque in Chriſto vniti Chriſtum mediatorem agnoſcunt, in finem vſque ab omni noxa tuti manebunt.* Hæc ille. Ita inſigni impoſtura ac fraude totum hunc locum peruertit. Quæ Chriſtus de vnius Petri & ſucceſſorum eius perſona dixerat, ad quemlibet fidelem trahit. Quæ de totius Eccleſiæ firmitate Chriſtus promiſit, ad ſpecialem fidem & certitudinem ſalutis in quolibet credente contorquet. Ita non ſolùm verum ſenſum peruertit, ſed & impio dogmati de vnica piorũ fide in amiſſibili hanc Scripturam ſubſeruire facit. Verum autem & genuinum ex Patribus depromptum horum verborum ſenſum, eot úſque loci vim & doctrinam vberius explicatam vide in Prompt. Cath. in feſto SS. Petri & Pauli. Iam verò hæc verba, *Tibi dabo claues regni cœlorum*, vni Petro ſingulariter dicta, ad omnes Euangelij miniſtros transfert Caluinus, & totam clauium poteſtatem in verbi miniſterio ac prædicatione ponit. Contra quam duplicem huius loci corruptelam vide à nobis diſputata in Prompt. Cathol. loco citato.

Cæte

Cæterum quia Caluinus facta sua expositione hæretica, Catholicam vult impugnare, disputationem eius breuiter examinabimus. Ait *se velle putidas Papæ calumnias breuiter diluere*, quum tamen quæ postea diluere conatur, non vnius Papæ, sed veterum patrum & doctorum Ecclesiæ assertiones & explicationes sint. *Fingit* (inquit) *Petrum vocari Ecclesiæ fundamentum*. Respondeo: Hoc Papa non fingit, sed patres magno consensu docent, quos loco citato magno numero produximus. Sed quomodo hanc interpretationem refutet videamus. *Quis autem non videt, quod transfert ad hominis personam, de Petri fide dictum esse?* Hoc non est veritatem refutare, sed fortiter quod falsum est affirmare. Quomodo autem de fide quoque Petri patres hoc exponunt, loco citato explicuimus. Deinde si nunc de Petri fide hoc dicitur, Caluine, cur prius de omnium in Christum credentium fide hæc verba exposuisti? Sequitur. *Idem fateor apud Græcos significant Petrus & Petra, nisi quòd prius nomen Atticum est, alterum verò communis lingua. Sed hæc varietas non temerè à Matthæo posita est, quin potius consultò mutatum est genus, vt diuersum aliquid exprimeret: nec dubito quin tale discrimen notauerit Christus sua lingua.* Atqui hîc Caluinus propter ignorãtiam linguæ sanctæ egregiè fallitur. Nam in Matthæo Hebræo qui nunc extat, sine vlla mutatione generis legitur, & vtrobique idem nomen est, hoc modo:

Petrus & Petra vna Hebræis dictio.

אתה כיפא ועל הכיפה

In Matthæo quoque Syro vtrobique est באפא sine vlla variatione. Quare Beza ipse magistrum suum corrigens in hunc locum ait. *Dominus Syriacè loquens, nulla vsus est agnominatione, sed vtrobique dixit, Cepha.* Græcus autem interpres Attica voce priori loco vsus est, quia genus masculinum homini magis conueniebat. Secundo autem loco petram posuit, quia tametsi ad hominem & personã Petri illa vox pertineat, non tamen ad hominem aut Petri personam simpliciter sicut ipsa nuncupatio Petri, sed ad hominem in fide roboratum, & ad personam Petri à Christo stabilitam pertinet: quæ alibi latius explicata sunt, vt ridiculus sit hoc loco Beza, qui posteriori loco *petram non Petrum ab interprete positum nugatur, vt Christum, qui petra est, secundo loco designaret.* Christus enim tametsi petra certè est, non tamen est *hac petra* ad quam ibi Christus loquitur. Probare tamen vult Caluinus ex Augustino. *Prudenter itaque Augustinus non petram à Petro, sed Petrum à petra dici admonet, sicut à Christo omnes*

Beza Caluinum corrigit.

sumus

sumus Christiani. Quo sensu ista & quibus de causis Augustinus ita in hunc modum disputat, accuratè explicatum vide in opere nostro de Princip.fidei lib.6.cap.3. Pergit Caluinus. *Porrò ne longior sim, quũ illud Pauli inter nos pro certo & confesso habendum sit, non alibi posse fundari Ecclesiam quàm in Christo solo, non sine sacrilega blasphemia aliud fundamentum Papa commentus est.* Sed huic putidæ ac tritæ obiectioni vberius quidẽ loco iam postremò citato, breuiter verò in Prõpt. Cath.in die SS.Petri & Pauli satisfecimus. Quæ calumniando, vel eadem quæ dixerat repetendo, nuda semper affirmatione vsus prosequitur Caluinus, vt inania ac nugatoria prætermittimus.

Dicit tandem aliqua disputandi specie. *At Christus Petrum vnum nominatim alloquitur.* Rectissimè hoc obseruat sibiq; obiicit Caluinus. Nunc quid respondeat attende. *Nempe sicuti vnus omnium nomine Christum confessus fuerat Dei filiũ, ita vicissim ad vnũ dirigitur sermo, qui tamen peræquè ad alios pertinet.* Atqui hæc responsio obiectionẽ magis confirmat. Luce enim meridiana clarius est, Petrum non omnium nomine, sed ex fide sibi soli reuelata, Christum confessum fuisse Dei filium. Idcirco enim non dixit illi Christus, Beati estis quia Pater meus vobis reuelauit, quod cercè dicere debuisset, si omnes idem credidissent, & omnium nomine loquutus Petrus fuisset; sed dicit illi vni singulariter. *Beatus es Simon bar-Iona, quia Pater meus reuelauit tibi: Et ego tibi dico,* &c. Deinde quando Petrus alio in loco omnium Apostolorum nomine loquitur, id satis exprimit numero plurali vtens: vt dicente Christo, *Nunquid & vos vultis abire?* respondit omnium nomine Petrus: *Ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.* Denique omnes ferè Patres contra vnum Caluinum, vnius Petri, non omnium Apostolorum hanc confessionem fuisse, concorditer docent. Quare sicut solus confessus est, ita ad illum solum dirigitur sermo.

Petrus non respondit omnium nomine.

Ioan.6.

Ad aliam responsionem confugit Caluinus. *Nec verò spernenda est illa quæ à Cypriano & alijs adducitur ratio, Christum in vnius persona loquutum esse omnibus, vt Ecclesiæ vnitatem commendaret.* Respondet Cyprianum docere quidem *claues Ecclesiæ sic vni Petro esse datas,* vt & aliis Apostolis dari intelligantur; *ideo autem vni, vt Ecclesiæ vnitas commendaretur:* sed addit Cyprianus, quod fraudulenter Caluinus silentio premit: *Vnam cathedram constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua authoritate disposuit.* Et rursum. *Exor-*

In lib. de vnit. Ecclesiæ.

dium

diũ ab vnitate proficiſcitur. Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia & vna cathedra monſtretur. Hæc ille. Pergit Caluinus. *Excipiunt alijs omnibus præferri cui hoc peculiariter datum eſt. Hoc verò perinde eſt ac ſi magis fuiſſe Apoſtolum contenderent quàm ſuos collegas. Neque enim ab Apoſtolatu magis diuelli poteſt ligandi & ſoluendi poteſtas, quàm à ſole calor vel lumen.* Nihil ineptius inferri potuit. Sic enim Caluini procedit argumentum: Ligandi & ſoluendi poteſtas ab Apoſtolatu diuelli non poteſt: Ergo Petrus ſi in poteſtate clauium præfertur aliis Apoſtolis, erit magis Apoſtolus quàm cæteri. Huius argumenti abſurditas in ſimili apparebit: A locum tenente Regio diuelli non poteſt iudicandi poteſtas: Ergo ſi locum tenens Regius in poteſtate iudicandi cæteris iudicibus localibus, aut certarum ciuitatum Prætoribus antefertur, erit magis iudex quàm cæteri. Sicut enim hic locum tenens Regius maior quidẽ & ſuperior iudex eſt, vt Regis vicarius, & cæterorum localium iudicum ac prætorum primus, qui ipſis etiam iudicibus præferatur, & illorum ſub Rege caput ſit, non tamen magis iudex eſt, ſed alij in ſuo diſtrictu æquè bene iudices ſunt, veréque & efficaciter iudicant, quando officium ſuum legitimè exequuntur; de quo ſi dubitetur, ad locum tenentis tribunal fit appellatio: ſic omnino Petrus Apoſtolus aliis præfertur in poteſtate clauium, vt ſupremus Apoſtolus, Chriſti vicarius, cæterorum caput & coryphæus (vt Patres de eo loquuntur) non tamẽ magis Apoſtolus eſt, vt cauillatur Caluinus, ſed alij Apoſtoli reſpectu ſubditorum ſuorum non minus Apoſtoli ſunt, nec minus verè & efficaciter ligant ac ſoluunt ſuos ſubditos quàm Petrus, quando clauis non errat; de quo ſi dubitetur, ad Petri tribunal fit appellatio. Quomodo autem Petrus ipſis Apoſtolis ratione clauiũ prælatus fuerit, vide latius à nobis explicatum in opere de Princip. fidei lib. 6. cap. 7.

Futile argumẽtum Caluini.

Cauillatur adhuc Caluinus. *Cæterum vt demus Petro conceſſum plus aliquid fuiſſe quàm reliquis, vt inter Apoſtolos excelleret; ſtultè tamen inferunt Papiſtæ, datum illi fuiſſe primatum vt vniuerſale eſſet totius Eccleſiæ caput. Nam & aliud eſt dignitas quàm Imperium: & aliud inter paucos ſummo honoris gradu pollere, quàm ſub vlnas ſuas colligere totum orbem.* Hæc ille. Primum quod de dignitate diſtinguit & imperio, puerilitèr nugatur. Petri & ſucceſſorum eius primatus, dignitatem quidem aliquo modo ſignificat, quatenus veri nominis prælatura eſt, & quidẽ in ſummo honoris genere, quia & Chriſti

locum

locum tenet, & super animas hominum potestatem habet, quoad illas vel soluendas vel ligandas. Imperium autem illa vox non significat: Imperium huius mundi Regibus & Imperatoribus tum Petrus tum successores eius respectu officij pastoralis reliquerunt. Puerile & caninæ facundiæ est, sed Caluino vsitatissimum, in sacrarum Scripturarum tractatione grauissima, intemperanter maledicere, & verbis odiosis veram facti speciem inuertere: denique vel pueriliter ludere, vel muliebriter rixari. Alteram responsionis partem in sequentibus vult confirmare. *Et sanè* (inquit) *non plus illi oneris imposuit Christus quàm obire posset. Iubetur regni cælorum esse ianitor, iubetur ligando & soluendo dispensare Dei gratiã, eiusq; iudicium in terra exequi. Nempe quatenus se extendit mortalis hominis facultas.* Vult igitur Caluinus, spiritu planè ethnico & impio potestatem à Christo datam, ad mortalis hominis facultatem metiri. Potuit iuxta illum Petrus cæteris Apostolis & paucis illis hominibus præesse, sed non potest toti orbi præesse, *quia hoc mortalis hominis facultatem excedit.* In quo vide multiplicem hominis dementiam. Primùm, si Petrus paucis illis Apostolis præfuit, multo magis eorum subditis præfuit: At illi toto orbe prædicauerunt, & *in totum orbem exiuit sonus eorum*: Ergo Petrus, hoc ipso quod illis præerat, toti orbi præfuit. Deinde non potest dici quòd propter solas personas Apostolorum Petrus primatum acceperit: quia quum iste primatus ad schismatis occasionem tollendam & ad vnitatem in Ecclesia seruandam datus fuerit, hoc primatu sanctissimi Apostoli minimè omnium indiguerunt. Ergo primatum accepit propter ipsos potissimum reliquorum Apostolorũ subditos toto orbe dispersos. Rursum si *mortalis hominis facultas* spectetur, quis demum est qui vel vnius minimæ paræciæ præesse, imò qui suam solius animam seruare potest? Spectandum hîc ergo non quid *mortalis hominis facultas*, sed quid Christi gratia valeat, qui quibus iubet, dat id quod iubet. Vide plura in Princip. fidei, lib. 6. cap. 16. Quare Caluinus cõtra seipsum quasi vertigine laborans concludit *Ergo quicquid ei datum est, ad mensuram gratiæ restringere conuenit, qua donatus est ad Ecclesiæ ædificationem.* Planè contra seipsum & contra præcedentem disputationem concludit. Si enim quod Petro datum est, ad mensuram gratiæ qua donatus est, restringendum est, quare prius Caluinus id quod Petro datum est, ad mensuram facultatis mortalis hominis restrinxit? An putat Caluinus mensuram gratiæ, mortalis

Caluini carnina facundia.

Caluini spiritus ethnicus.

1.

Rom. 10.

2.

3.

Caluinus sibi contrarius.

talis hominis facultatem non excedere? Aut si hoc non putat; quo demum iudicio, qua mẽte, Petri potestatem superius *ad mortalis hominis facultatem* restrinxit, nũc verò *ad mensuram gratiæ* restringit? Atqui aduertere Caluinus debuit mortalis hominis facultatem in potestate rerũ spiritualium nullam esse; iuxta illud Christi: *Sine me nihil potestis facere:* Ioan. 15. mensuram autem gratiæ, ad quælibet præstanda facultatem dare; iuxta illud Pauli: *Omnia possum in eo qui me confortat.* Philip. 4. Verè igitur quicquid Petro datum est, non ad mortalis hominis facultatem, vt prius disputauit sed ad mensuram gratiæ qua donatus est, vt nunc disputat, expendendum est. Christus autem qui amplissimam potestatem Petro dedit, gratiæ quoque mensuram copiosam ei dedisse credendus est. Nam idcirco vni Petro postea dixit, *Ego rogaui pro te vt fides tua* Luc. 22. *non deficiat.* Et hoc ipso in loco Christus ei dicit: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Christus seipsum ædificaturum dixit. Illo igitur ædificante super Petrum, stabit Petrus, & stabit ædificium. *Si enim Dominus ædificauerit ciuitatem, non frustrà laborant qui ædificant eam.* Psal. 126.

Nunc tamen post tam insulsam disputationem vide quantum triumphum agat Caluinus. *Ita concidit immensum illud Imperium quod illi arrogant Papistæ.* Triumphum sanè cecinit, sed ante victoriam. Quare adhuc in omnem se partem vertens, alia rem aggreditur via. Primum disputat Petri primatum ad successores transire non posse: quod multis tamen argumentis necessarium esse, alibi demonstrauimus. Deinde Romanum Pontificem Petri non esse successorem declamitat, contra omnem antiquitatem affirmans Petrum Romæ Episcopum non fuisse: quam dementiam refutauimus ad illa Petri verba in fine epist. 2. *Salutat vos Ecclesia quæ in Babylone est.* Tertiò ac postremò debacchatur in Rom. Pontifices horum temporum, quod officium non faciant; ideóque inter Petri successores non habendos esse. Quæ tota oratio contumeliis plena, & argumentis vacua, seipsam satis abundè refutat. *Princip. fid. lib. 6. cap. 15.*

23. *Vade post me Satana: scandalum es mihi.*

SCripturæ Euangelicæ corruptor Caluinus non solum hãc Petri reprehensionem durius & acerbius exponit quàm textus ferat, sed etiam in vniuersum Catholicorum pias intentiones & deuotiones circa voluntarium Dei cultum exagitat,

tat, quasi penitus Satanicas, & à Christo hoc loco acerrimè damnatas. De Petro dicit, quòd *præpostero suo zelo Satanæ partes obiret; neque simpliciter à Christo aduersarium vocari, sed diaboli nomen ei imponi in signum maximæ detestationis.* Nam & diabolum *eisdem verbis à Domino repulsum fuisse.* Cap. 4. & verbum ὑπαγε *facessere significare, vnde Latinum Apage deductum est:* ideóque *ineptè quosdam philosophari in verbo retro,* vel *post me, quasi iubeatur Petrus sequi, non præire.* Hæc ille, & ex hac expositione deprauata colligit, docere hoc loco *quid valeant coram Deo quæ bonæ putantur intentiones, & hinc videri quanta pertinacia suas deuotiones venditent Papistæ.* Denique Christum *in vnius Petri persona, cuius pia fuit intentio vel saltem probabilis, si sensus & iudicium carnis valeant, compescere omnes voluisse ne zelo suo indulgeãt.* Demum concludit. *Eant nunc Papistæ, & sua placita in cælum extollant.* Hæc est hoc loco Caluini pugna, victoria, triumphus. Sed non nisi verborum fumi ac strepitus sunt.

Petri reprehensionem tam acerbam non fuisse, tum sancti Patres tradiderunt, tum textus ipse & litera satis ostendunt.

Tract. 1. in Matth. Petri reprehensio qualis.

Dixit Christus Petro (ait in hunc locum Origenes) *Vade post me, quasi desistenti per ignorantiam ire post Christum. Satanæ autem dixit ei, quasi per ignorantiam aliquid habenti contrarium Deo.* Hæc ille. Quem sensum magis explicans D. Hieronymus ait. *Mihi error Apostolicus de pietatis affectu veniens nunquam incentiuum videbitur diaboli. Sed quia contraria loquebatur voluntati Christi, debuit aduersarius appellari. Satanas enim interpretatur aduersarius, siue contrarius. Non tamẽ, vt plerique putant, eadem Satanæ & Petrus sententia condemnantur. Petro enim dicitur, Vade retro me Satana, id est, sequere me, qui contrarius es voluntati meæ. Ille audit, Vade Satana, & non ei dicitur retrò, vt subaudiatur, Vade in ignem æternum.* Hæc Hieronymus. Et hic sensus maximè literalis ac genuinus est. Nam verba Christi Matth. 4. *Vade Satana,* non habent illud, ὀπίσω μου, post me: vt Origenes & Hieronymus disertè annotarunt, etsi pauci Græci codices ita legãt, & vt rectè annotauit Lucas Brugensis *ex alijs locis additum:* nec Matthæus Hebræus vel Syrus illam vocem habeat, sed simpliciter, *Vade:* (vel vt textus Syriacus, *Vade tibi,* לְךָ) vt etiam Ignatius ad Philippenses, Chrysostomus, Euthymius & Anselmus legerunt. Fallitur igitur Caluinus dicens diabolum eisdem verbis repulsum fuisse, quibus Petrus. Nec rectè Cornelius Iansenius in sua Concordantia hanc Annotatio

In cõment. in hunc locum.

Epist. 5.

Cap. 66.

nos non ambigimus, credimus, confitemur, ideóque *in Christi nomine conuenisse, sincerè ad eum aspirasse, eius verbo se in obsequium addixisse, Dei Spiritu gubernari sese permisisse* (quæ tria Caluinus desiderat vt in Christi nomine conueniatur) nihil dubitamus. Insignis verò Caluini astutia est & paralogismus egregius, si hoc de nobis non existimans, iubet nos quærere de quo alij ambigunt, nos nón ambigimus. Propterea astutè & vafrè scripsit, *de quorum fide, &c. ambigitur:* quum dicere debuisset, quia de Papistis loquitur, *de quorum fide, &c.* illi ambegerunt, vel saltem ambigere debuerunt. Nunc enim à Caluino quærimus, à quibus hoc ambigitur? An à Papistis, an à vobis Caluinistis, aliisque horum temporum sectariis? Si à nobis dicit, crassissima inscitia laborat, & mentitur egregiè. Si à suis suisque similibus, quid hoc ad Catholicos, quos hoc loco redarguit, quasi temere Concilia venerentur, de quibus non quæsierint, vtrum in nomine Christi conuenerint nec ne? An fortè quia Caluinistæ ambigunt, aliique hæretici semper ambigere voluerunt, ideo sequetur Catholicos quoque ambigere, aut omnes ambigere debere? vt indefinitè ac vniuersaliter sit verum, *de quorum fide, &c. ambigitur?* Hoc si dicit, nónne iterum crassa inscitia laborat? Aut si hoc non dicit, nónne manifesta est insignis eius astutia? Cæterum de veterum Conciliorũ fide, doctrina, affectu, nec Catholici vnquam ambigere voluerunt, nec hæretici ambigere debuerunt. Ac per hoc vtrum in nomine Christi Patres illi conuenerint, quærere aut inuestigare, nec Catholici voluerunt, nec hæretici debuerunt. Quod quum ita sit, ad Conciliorum saluberrimam authoritatem hic locus imprimis valet, eóque Catholici prudenter & piè ad eandem comprobandam vsi fuerunt.

Caluini vafricies aperitur.

Nunc tamen Caluini conclusionem audiamus. *Sciamus ergo non nisi pios Dei cultores, qui Christum purè quærunt, animari ad fiduciam, ne sibi eum adfore dubitent. Spurijs autem & abortiuis Concilijs, quæ telam ex proprio sensu contexuerunt valere iussis, apud nos semper Christus vnus cum Euangelij sui doctrina emineat.* Non minus inepta quàm impia est ista conclusio. Ineptum pariter atque impium est, veterum Conciliorum Patres ab hac Christi promissione repellere, & pios Dei cultores, qui Christũ purè quærunt, substituere. Ineptum est, quia semper quæri & ambigi potest qui demum sint isti pij Dei cultores: nec dubitandum est quin quilibet insulsissimus hæreticus, etiam ipse Caluinus, in eorum numero se

Caluini ineptia.

ponere velit. Impium est, veterum Conciliorum Patres & totius orbis Episcopos, qui omnes veteres hæreses iugularunt,& Ecclesiam Christi perpetuò rexerunt, à piis Dei cultoribus secernere,quasi impios & impuros repellere. Sed magis adhuc impium est, omnibúsque hæresibus latissimam fenestram aperit, vetera totius orbis Concilia *spuria & abortiua vocare.* Hinc quippe factum est, vt sicut Concilium Constantiense Lutherus, quia Vviclef in eo condemnatus est; Lateranense Concilium Caluinus, quia Berengarius in eo reiectus est; Florentinum, Tridentinum omnes hodie hæretici, quia variæ eorum hæreses anathemate illic percussæ sunt, pro spuriis & abortiuis habuerunt; eodem modo, eadem fiducia, noui in Trãsyluania & Polonia Ariani ac Trinitarij Concilium Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, aliáque in vniuersum omnia suis placitis repugnantia reiecerint. *Telam autem ex proprio sensu contexere,* nouis hæreticis, Caluino imprimis, proprium est, quasique inseparabile accidens, à veterum Conciliorum Patribus alienissimum, qui maiorum suorum vestigiis religiosissimè insistentes, & traditam ab illis doctrinam sequentes, sic demum de re dubia definierunt, vt in omnibus Conciliorum definitionibus videre licet. Postremò, *vnus quidem Christus cum sui Euangelij doctrina eminere debet:* sed tunc eminet, quãdo per os eorum loquitur quos suæ Ecclesiæ Magistros ac Præpositos constituit: quibus dixit, *Qui vos audit, me audit.* Et iterum. *Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum quoque seruabunt.* quia videlicet eisdem dixerat. *Docete omnes gentes seruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Apud hæreticos verò, nec Christus nec Euangelij sui doctrina eminere potest, quia *currunt nemine mittente:* Christus per eos non loquitur, quia non misit eos: nec Euangelij doctrinam docent, sed eius verba tenentes, sensum & doctrinam pestilenter corrumpunt, Caluinus maximè, vt tot iam in locis ostendimus, ac, fauente Deo, ostendemus adhuc magis.

Eiusdem impietas.

Insistentes SS. Patrũ vestigijs.

phrasis Conciliorum trita.

Luc. 13. Ioan. 16. Matth. 28.

21. *Quoties peccabit in me frater meus & dimittam ei? vsque septies?*

DVpliciter hunc locum corrumpit Caluinus. Primùm circa personam Petri, de quo ita scribit. *Non rogabat Petrus an septies remitteret, quòd placeret eò vsque progredi: sed vt obiecta magni absurdi specie Christum à sententia deduce*

duceret. Hæc ille. Duo falsa impingit Petro homo impius & Apostolos criminandi auidus. Negat Petrum sic istud rogasse, vt vsque septies peccanti in eum fratri remittere vellet. Atqui omnium Patrũ interpretatio aliter rem accipit: Chrysostomi, Hieronymi, & Hilarij hoc loco, quibus potius credendum esse nemo sani cerebri negauerit. Deinde Christi responsio idem confirmat qua numerum à Petro signatũ multiplicat, non taxat: quasi probans quidem, quòd vsque septies remittere paratus erat, sed hoc valde parum esse, quod multum putabat Petrus, statim ostendens. Secundò ait Petrum *Christum à sua sententia deducere voluisse.* In quo fingit absurdissimè Petrum talem fuisse Christi discipulum (qui tamen feruore charitatis & fide cæteros omnes semper excellebat) vt nec semel fratrem peccantem corripere, eique dimittere voluerit. Nam non nisi de semel peccantis correptione & venia Christus antea disputauerat.

Petrus indigne à Caluino exceptus.

Rursum hunc locũ corrumpit Caluinus, quòd hanc ignoscentiam peccatorum ad leuia & quotidiana peccata restringit, quasi in grauioribus criminibus fratrum dimittere nec septuagies nec septies teneremur. Proposita quippe sibi hac quæstione, *Vbi erit discrimen, si ad centesimum vsq; crimen impunè quiuis nobis illudat? Respondeo* (inquit) *de quotidianis delictis hic haberi sermonem, in quibus etiam optimus quisque venia indiget.* Hæc ille. Ita qui Petrum reprehendit quòd septies nollet fratri dimittere, sed potius Christũ ab hac ignoscentiæ fraternæ lege statuenda deducere, maiori nunc impietatis & reprehensionis nota, non nisi in leuibus & quotidianis peccatis, quibus optimus quisque non caret, fratribus frequenter dimittere doceat, quũ Christus de omni peccato in genere ac imprimis de grauioribus loquutus sit; in quorũ videlicet remissione & maior charitas ex parte nostra, & maior necessitas ex parte peccãtis fratris elucet. Neque enim vel magna laude dignum est leuia & quotidiana ignoscere, quibus ipsi non caremus; vel nostra venia multũ opus habet frater in istis quotidianis ignoscẽdis, quæ talia perraro sunt, vt veniam à fratribus propter huiusmodi petere necesse sit. Deinde peccata in fratres quæ correptione indigent, & quæ ad Ecclesiæ tandem iudicium deferenda sunt, in quibus si nos non emendamus, erimus sicut ethnici & publicani, de quibus peccatis Christus antea disputauit, & Petrus hic interrogat, ex illa disputatione occasione accepta, non sunt haud dubiè quotidiana & leuia peccata quibus optimus quisque nõ caret:

Grauiora peccata fratribus remittenda contra Caluinum.

sed sunt haud dubiè illa peccata quæ cum salute & iustitia stare nō possunt. Idcirco enim Christus dixit, si in huiusmodi peccans correptionem nostram audierit, quòd *lucrati fuerimus fratrem* nostrū: periturum videlicet si non audiuisset seséque emendasset. Propter leuia autem & quotidiana peccata, *quibus optimus quisque non caret*, nemo peribit: nisi fortè & optimus quisque perire debeat. Sunt igitur etiam ingentia peccata, quæ crimina propriè vocamus, fratribus nostris perpetuò ignoscenda, quantumcunque multa & sæpius repetita, si vel à nobis toties correpti sese emendent, vel sua sponte toties veniam rogauerint, quam conditionem Christus in sequenti parabola adiecit. Vt propterea hæc Christi doctrina non peccandi licentiam, sed pœnitentiæ fructū, nostrámque erga proximos charitatem perpetuam ac necessariā doceat.

34. *Quoadusque redderet vniuersum debitum.*

TAxat hoc loco Catholicos Caluinus, & ait. *Ridiculi sunt Papistæ, dum ex aduerbio, Quousque, purgatorium ignem eliciunt. Certum enim est, mortem æternam hic à Christo notari, non pœnam temporalem qua Dei iudicio satisfiat.* Hæc ille. Astutè homo nequam generaliter loquitur, sicut dolosus versari solet in generalibus: sed neminem profert Catholicum scriptorem, qui hæc Christi verba ad purgatorium accommodet. Hic illi perpetuus in his suis cōmentariis ludus est. Accusat Catholicos interpretationis falsæ, sed nullum scriptorem Catholicum qui sic interpretetur profert. Quæ est maledica contumelia, non legitima accusatio. Ego verò in nullo adhuc scriptore Catholico aduertere potui, hunc locum ad purgatorium accommodari. Fefellit fortè Caluinum alius similis locus Matth. 5. vbi dixit Christus. *Non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem.* Hunc enim sanè locum ad purgatorium applicari posse disputant interdum Catholici, & inter alios Robertus Bellarminus satis copiosè & accuratè Controuers. tom. 1. Controuers. 5. lib. 1. cap. 4. de purgatorio. Et de hoc loco suprà Caluino prolixius satisfecimus vbi prolixius debacchatur.

Calumnia putida repellitur.

IN MATTHÆI CAP. XIX.

6. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.*

ARripit hoc loco Caluinus, vt in tota passim quam facit sacri Euangelij expositione, Catholicos taxandi ac reprehendendi occasionem. Quæ seu hic

hic seu alibi si iusta foret, laudem mereretur veritatis defensio. Nunc quum putidas calumnias effutiat, nec illæ à nobis negligendæ sunt, quia simplici lectori imponitur, & Christi Ecclesia diffamatur; & docet præterea nos quæ contra hæreticos modernos passim valent, vt ea diligenter observemus: sicut solent mali mores bonis legibus causam dare. Ait igitur hoc loco. *Latius extendi hæc Christi doctrina potest. Papistæ Ecclesiam à Christo Capite suo auulsam nobis fingentes, truncum & mutilum nobis relinquunt corpus. In sacra Cœna quum Christus panem vino coniunxerit, vsu calicis totam plebem priuare ausi sunt. His diabolicis corruptelis opponere licebit: Quod Deus copulauit, homo non separet.* Hæc ille. Monuit nos cauillator impotens cauillandi magis auidus quàm peritus, quæ in illum iusta & certissima accusationum tela coniicere debeamus. Ait nos fingere Ecclesiam à Christo Capite auulsam. Nempe quia caput Ecclesiæ agnoscimus Rom. Pontificem D. Petri successorem. Quæ accusatio si iusta est, ipse ergo Christus quum dixit Petro, *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, & postea *Pasce oues meas*, in quibus verbis Petrum constituit Ecclesiæ suæ (non particularis alicuius, sed vniuersalis, nempe *contra quam portæ inferi non prævalerent*) Caput vicarium & ministeriale, suam Ecclesiam à seipso Capite diuulsit: vel si hoc vnum totius Ecclesiæ Caput satis in Scripturis expressum non videtur (quo nihil tamen expressius positum est) quum Paulus dixit, *Obedite Præpositis vestris*, &c. an illos à Christo diuulsit, vt Christo non obedirent? An non Christus disertissimè docuit Ecclesiam suam à se Capite non diuelli, sed sibi potius arctissimè coniungi, quando Præpositi, Pastores, Magistri Ecclesiarum audiuntur, quos ipse misit, dicens illis hæc verba: *Qui vos audit, me audit*, &c. Nos ergo seu vnum totius Ecclesiæ Caput, seu in particulari quaque Ecclesia vnum proximum & proprium Caput audientes, siue ille Pastor, siue Episcopus sit, non Ecclesiam à suo Capite diuellimus, sed Ecclesiam suo Capiti arctissimè obedientiæ & vnitatis vinculo coniungi ostendimus. Caluinus autem qui Ecclesiam Catholicam tot seculis à Christo diuulsam affirmat, qui tot Patres & Ecclesiarum toto orbe Episcopos in Scripturis exponendis turpiter errasse, etroribúsque in fide grauissimis laborasse contendit, qui nec vnum supremum Caput diui Petri successorem, nec vllum in Ecclesia aliqua particulari Præpositum agnoscit,

Præpositorum Ecclesiæ authoritas non diuellit corpus à Capite.

Matth. 16. Ioan. 21.

Heb. 13.

Luc. 10.

sed ad Seniores populi totam Ecclesię gubernationem transfert, ille certè euidentissimè Ecclesiam à Christo Capite diuulsit, planéque ἀκεφάλους penitúsque trũcum reliquit. Rursum si vnam venerab. Eucharistiæ speciem populo subtrahendo, separatur quod Deus coniunxit, quanto peccauit enormius & sceleratius Caluinus, qui ab vtraque specie sacrum Christi corpus sacrúmque sanguinem ita penitus diuulsit ac separauit, vt à pane & vino in cœna quam celebrat, tam procul seperetur corpus & sanguis Christi, quàm cælum à terra seiungitur? Illis enim ipsissimis verbis homo impius profanam suam cœnam commendat; nec in sacramento, sed in cælo quærere nos iubet quod in hac sacra Cœna vel comedamus vel bibamus. Nec accipere corpus & bibere sanguinem Domini, sed audire historiam Euangelicam & credere docet. His diabolicis Caluini corruptelis meritò opponere licebit: *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Catholica verò Ecclesia vnam speciem populo porrigendo, & totum Christum illis porrigit, quem huic Sacramento Deus coniunxit; & nihil separat quod Christus coniunxit, quia in sacrificio quod Christus fecit, vtramque speciem tenet, sicut tenuit Christus. Quam rem infrà suo latius loco discutiemus.

Ad Matt. capit. 26. ver. 27.

9. *Et qui dimissam duxerit, mœchatur.*

Nuptiæ post diuortia superstite dimissa.

His Christi verbis pro secundis nuptiis post diuortium adulteræ coniugis adhuc superstitis more omnium hæreticorum hodie abutitur Caluinus, omnésque hactenus Scripturarum interpretes qui aliter senserũt, tam vetustissimos Patres quam tractatores modernos audacissimè erroris condemnat. Ait enim. *Hoc membrum pessimè expositum fuit à multis interpretibus. Generaliter enim & confusè putarunt cælibatum præcipi quoties diuortium factum fuerit. Ita si maritus adulterã reijceret, vtique iniecta est cælibatus necessitas. Quasi verò sit hæc repudij libertas tantum ab vxore secubare, quasi etiam Christus non clarè in hac causa fieri permittat quod promiscuè sibi Iudæi pro suo arbitrio vsurpare soliti erant. Fuit ergo ille nimis crassus error.* Hæc ille. Duo adfert, quasi erroris, quem aliis impingit, causas duas. Prius est, quia parua aut nulla videtur repudij libertas ab vxore separari quoad thorum tantum. At Christus hoc loco non repudiis libertatem dare, sed ea restringere diserte voluit. Quum enim Iudæis *ex quacunque causa vxores dimittere dato repudij libello* permitte

Christi institutum Caluinus inuertit.

mitteretur, Christus hanc repudij libertatem ad solam fornicationis causam restringit. Et quia non repudij libertati hoc loco consulit Christus, sed vinculo potius coniugali, quod ex prima sua institutione & ex Dei præcepto (sicut Christus hic commemorat) indissolubile fuit, permittit quidem repudium fornicationis causa, sed ita vt firmum nihilominus valeat vinculum coniugale, ideóque qui etiam ob fornicationem dimissam duxerit, mœchari docet: videlicet quia alterius adhuc vxor est, tametsi iustam ob causam repudiata. Non ergo pro libertate repudij contendere hoc loco debuit Caluinus, sed pro coniugij vinculo, si ex Christi instituto & mente Euangelium exponere voluisset. Alterum quod adfert est, quia Christus in causa fornicationis id fieri permittit, quod promiscuè Iudæi ex quacunque causa faciebant. Respondeo, quòad repudium, verum id esse, sed non quoad secundas nuptias facto repudio. Christus enim (quod aduertere Caluinus cæteríque hæretici debuerunt) legem illam Mosaicam de libello repudij, tanquam perfectionis Magister, in tribus corrigit. Primum quòd non liceat nisi ob fornicationis causam dimittere vxorem, quum ibi liceret ex quacunque causa dimittere. Secundò quòd etiam sic dimissa coniuge, non liceat alteri nubere, quod Iudæis permissum erat. Ideò Christus præter vnius huius causæ exceptionem, addit, *Et aliam duxerit, mœchatur; & qui dimissam duxerit, mœchatur.* Illã enim *vnius causa exceptionem* ad verbum *dimittere*, quod præcedit, referendam esse, etiam ipsi hæretici agnoscunt, qui dimissionem illam & repudium ex quacunque causa per hanc exceptionem restringi pariter nobiscum fatentur. Mœchari igitur eum qui post repudium aliam ducit vxorem, vel qui ab alio repudiatam ducit generalis est Christi doctrina, quacunque tandem de causa fiat repudium, sicuti apud Marcum manifestè legitur: *Quicunque dimiserit vxorem suam, & alteram duxerit, adulterium committit super eam.* Item apud Lucam. *Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur.* Ad quæ duorum Euangelistarum verba ait Augustinus. *Qui ergo nos sumus vt dicamus. Est qui mœchatur vxore sua dimissa alteram ducens, & est qui hoc faciens non mœchatur, cùm Euangelium dicat omnem mœchari qui hoc facit? Proinde si quicunque hoc fecerit vt vxore sua dimissa alteram ducat, mœchatur, sine dubio ibi sunt ambo, & qui præter & qui propter fornicationis causam dimittit vxorem.* Hæc Augustinus. Hoc igitur secundum est in quo Christus corrigit legem veterem

Lex de libello repudij in tribus correcta.

1.

2.

Mar. 10.

Luc. 16.

De adulter. coniug. lib. 1. ca. 9.

de libello repudij. Matthæus autem solus hanc exceptionem de causa fornicationis ponit; quia apud illum solùm quæstio illa proponitur, *de dando libello repudij ex quacunque causa:* ideoque ad libellum repudij referenda hæc exceptio est, non ad crimen adulterij in eo qui repudiata vxore aliam ducit: vel certè si eò referre omnino quis velit, quia ambiguus videtur sermo, tunc, vt docet August. lib. citato cap. 11. *Matthæus ex parte totum intellexisse putandus est*, & illud adulterium ex vna partiali causa docuisse, quod cæteri duo Euangelistæ ex tota causa docuerunt: id est, ex nouo matrimonio post quod-
3. cunque repudium inito. Tertium in quo veterem legem de libello repudij corrigit Christus, illud est, quod peræquè liceat vxori castæ virum fornicantem dimittere, quàm viro casto vxorem fornicantem: quorum nisi posterius in veteri lege licebat. Hoc tertium apertè docet Paulus 1. Cor. 7.

Alias adhuc Caluinus rationes adfert, quas expẽdere oportet. *Nam quum adulterij damnat Christus qui repudiatã vxorem duxerit, restringi ad illicita & friuola diuortia certum est. Ideo Paulus manere innuptas iubet quæ sic dimissæ fuerint, aut viris suis reconciliari, quia scilicet rixis & discordijs non aboletur coniugium: idque ex Marco elicitur vbi nominatim exprimitur vxor quæ à marito discesserit: non quòd liberum fuerit vxoribus dare maritis repudij libellum, nisi quatenus in exteros mores prolapsi erant Iudæi: sed notare voluit Marcus corruptelam quæ tunc passim trita erat, reprehendi à Domino, quòd post voluntaria diuortia vtrinque ad nouum coniugium transibant. Ideo adulterij nulla fit apud Paulum mentio.* Hæc Caluinus. Adulterij crimen in eo qui repudiatam ab alio ducit, *ad friuola diuortia à Christo restringi* affirmat. Cui assertioni Mat-
Quicunque dimiserit. Omnis qui dimittit. ci & Lucæ verba citata manifestè contradicunt, qui aiunt in omnibus quibuscunque diuortiis *mœchari eum qui ab alio dimissam duxerit.* Deinde si ad friuola diuortia illa Christi verba restringuntur, erit iste sensus planè absurdissimus. Qui præter fornicationis causam (quæ iusta est) dimissam à viro vxorem duxerit, mœchatur. Puta si ex rixa aut alia quacunque causa vxor dimissa fuerit. Sed si ex fornicationis causa dimissam duxerit, non mœchatur. Iuxta hunc ergo sensum meliori loco erit vxor adultera ex causa fornicationis à viro dimissa, quàm vxor proba & casta absque fornicationis causa à viro dimissa. Hanc enim ducere nemini licebit, illam licebit: & hæc aut manere innupta cogitur, aut viro reconciliari: altera nouas nuptias adire poterit, nec de

recon

reconciliatione cogitare opus habet. Quæ omnia absurdissima sunt. Confirmat tamen sententiam suam ex Paulo quem de friuolis istis diuortiis dixisse vult, *dimissam à viro aut manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Sed Pauli verbis turpiter abutitur. Clarum enim est, Paulum non de friuolis, sed de iustis diuortiis hoc dixisse. Ait enim. *Iis qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere; quòd si discesserit, manere innuptam.* Atqui Dominus in Euangelio quando præcipit vxorem à viro non discedere, præcipit sine iusta causa non discedere, scilicet sine causa fornicationis. Ergo quod subiungitur; *quòd si discesserit, manere innuptam*, intelligendum est, si discesserit etiam ex iusta diuortij causa. Nam vt Christus non permittit vxori omne à viro diuortium, sed tantum ex iusta fornicationis causa, sic discedentem iubet manere innuptam Paulus, non exqualibet rixa aut friuola causa discedentem, sed ex ipsa iusta fornicationis causa discedentem. Deinde vxori à viro discedenti ex iniusta aut friuola aliqua causa, non dedisset Paulus optionem, vt aut maneret innupta, aut viro suo reconciliaretur, sed simpliciter iuberet eam viro suo reconciliari. Hoc enim illi necessariò faciendum fuit, quum sua sola culpa & temeritate maritum reliquerit. Sed quia de vxore à viro discedente etiam ex iusta causa Paulus disserit, propterea ponit illi optionem, vt aut viro suo reconciliaretur, & peccato viri sui indulgeat, aut, si hoc nolit, sciat se innuptam manere oportere: idque propter vinculum coniugale adhuc manens. Sapienter igitur S. Augustin. hæc Pauli verba sic intellexit vt diceret: *Non præcepisset Apostolis, si à viro discesserit, innuptam manere mulierem, nisi eam cui discedere licuisset, illa vna videlicet causa quæ ibi propterea tacita est quia notissima est. hoc est, fornicationis.* Hæc ille.

1. Cor. 7.

De adulter. coniug. lib. 1. ca. 5.

Sed huic Caluini & aliorum hæreticorum cauillationi occasionem dederunt alia Christi verba: *Omnis qui dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari.* Existimant enim docere quidem eo loco Christum, eos qui dimissa vxore præter causam fornicationis aliam ducunt, mœchari, sed qui propter fornicationem dimissa vxore aliam ducunt, non mœchari. Quum enim dicat Christus omnem qui dimiserit vxorem præter fornicationis causam, facere vt dimissa mœchetur, suprà si alteri nubat: prorsus innuere videtur, omnem qui dimiserit vxorem propter fornicationem, non facere vt dimissa mœchetur si alteri nubat: & conse-

Errorit circa nouas nuptias post diuortia causa. Matth. 5.

quenter nec virum mœchari si ex tali causa dimissa vxore alteram ducat. Alioqui hanc vnam causam non interposuisset, sed generaliter dixisset, quòd quicunque ex quacunque causa dimittit vxorem, facit eam mœchari si alteri eo viuente nubat. Hæc ille. Sed respondet S. Augustinus duo: Primum, *Christum hoc quod maius est commemorare voluisse.* Maius quippe & absurdius peccatum est, repudiatam vxorem ducere, quæ præter fornicationis causam dimissa est, quàm eam quæ propter fornicationem dimissa est, quum hæc iusta & vnica nunc causa repudij sit. Sed non quia illud maius peccatum, propterea hoc nullum aut paruum peccatum est. Iacob. 4. Sic alia Scriptura dicit. *Scienti bonum facere & non facienti, peccatum est illi.* Nec tamen excusantur omnes qui ignorantes peccant, quum ignorantia iuris neminem excuset. Secundò respondet, *Matthæum sic Christi verba retulisse, vt à parte totum significare voluerit*: videlicet non quosdam qui vxores dimittunt, & alias ducunt, mœchari, quosdam non. sed planè omnes tales mœchari, vt particula illa, *præter fornicationis causam*, ad dimittendi vxores prohibitionem referatur (qui erat Christi scopus hoc loco) non autem ad rationem mœchiæ, quæ inde consequitur ex secundis nuptiis. Quare Christi verba plenius apud Marcum & Lucam leguntur, vbi Matth 10. & Luc. 16. generaliter Christus dicit. *Quicunque dimiserit vxorem suam, & alteram duxerit, adulterium committit super eam: & si vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mœchatur.* Ibi quippe Christus non explicat aut corrigit legem veterem de libello repudij, sicuti hic in hoc sermone facit, sed tractat in genere causam vinculi matrimonialis. Lege Augustinū de adulterinis coniugiis lib. 1. cap. 9. 10. 11. & 12. Sed Pauli mentem ex Marco elicere vult Caluinus, quia ibi nominatim exprimitur vxor quæ à marito discesserit. Ait enim Marcus. *Et si vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mœchatur.* In his verbis existimat Caluinus reprehendi à Domino quod post voluntaria diuortia, vtrinque ad nouum coniugium transibant Iudæi, in exteros iam mores prolapsi. Cui respondendum, apud Marcum quidem & Lucam secundas nuptias post quæcunque diuortia seu voluntaria & friuola, seu iusta & legitima, vt fornicationis causa, à Christo prohiberi, vt suprà ex Augustino accepimus, idque tam ex parte viri respectu vxoris, quàm ex parte vxoris respectu viri: nec vllo modo veriimile esse quod apud Iudæos Christi tempore vxores viros dimiserunt, quum hoc lex non permitteret.

Sed

Sed quum Paulus de illo vxoris à viro diuortio disputat, quod Christus prohibuit, debet necessariò illud intelligi secundum totam prohibitionem à Christo factam. Prohibet autem Christus vxorem à viro discedente alteri nubere, sicut prohibet virum qui vxorem dimiserit alteram ducere. Patres enim illos hac in causa esse, verba Marci ostendunt, & Paulus postea manifestius docuit, dicens: *Mulier non habet potestatem corporis sui, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Atqui virum qui vxorem dimiserit etiam fornicationis causa, aliam sine mœchia ducere non posse, apud Matthæum Christus docet. Omnes igitur post diuortia secundas nuptias Christus damnat, seu voluntaria sint illa diuortia seu iusta. Alioqui enim hic esset sensus planè absurdissimus, vt iam in præcedentibus explicatum est. 1. Cor. 7.

II. *Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est.*

CÆlibatus votum ac firmum propositum his verbis à Christo damnari hæretici hodie volunt. Sic in hunc locum Beza, *Docet Christus continentiæ donum rarum esse Spiritus sancti donum: ex quo consequitur non temerè modò, sed etiã contra Dei voluntatem facere qui perpetuum cælibatum vouent.* Hæc ille in Annotationibus in hunc locum. Caluinus quoque ad hæc verba. *Non esse omnibus liberũ eligere vtrum libuerit, continentiam an coniugium inde probat Christus, quia speciale sit continentiæ donum.* Hæc ille. Stupidi hæretici ex Dei dono libertatem eligendi quod melius est, tolli existimant, quum Dei donum hanc libertatem imprimis augeat; quia liberum arbitrium non tollit gratia sed adiuuat, nõ impellit sed roborat, non destruit sed firmat, vt plurimis in locis docet ipse Augustinus gratiæ Dei prædicator maximus. Sed hoc in loco sola consequentiæ hæreticæ absurditas demonstranda est. Si quia continentia Dei donum est, temerè & contra Dei voluntatem facit qui perpetuum cælibatum vouet, temerè quoque & contra Dei voluntatem facit omnis vir vni vxori coniugatus, omnis anima vni Deo & vni fidei sese obstringens, omne denique obseruationis mandatorum Dei aut renunciandi diabolo firmum propositum, quale in baptismo omnes stipulati & polliciti sumus. Nam cum vna vxore castè viuere, & vnum Deum perpetuò colere, vnam fidem firmiter tota vita tenere, diabolo & pompis eius in perpetuum renun

Caluini & Bezæ stupiditas.

Cælibatus votum defenditur.

renunciare, mandata à Deo iniuncta obseruare, purum Dei donum est: neque omnes capiũt verba hæc, sed quibus à Deo datum est. Cæterum quemadmodum tametsi Dei dona sunt, liberè tamen à nobis illa omnia suscipiuntur, nec temerè aliquid aut contra Dei voluntatem propterea facimus, sic cælibatus ac continentiæ propositum liberè à quouis suscipitur, nec temerè aut contra Dei voluntatem facit qui suscipit. Quare Christus ipse vt continentiæ quoque virtutem liberè ab vnoquoque suscipi doceret, subiunxit postea. *Sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum Dei*: id est, volũtariam continentiam susceperunt, eámque perpetuam. Hoc enim verbum *castrare* designat. Sed ad hæc Christi verba recalcitrat Caluinus, & ex libero arbitrio continentiam suscipi negat. Quid ergo? *Simplex* (inquit) *sensus est: Quum natura apti sint quidam ad coniugium, licet abstineant, non tamen Deũ tentare, quia Deus immunitatem illis concedit*. Placet sanè hic sensus, quia verus est. Sed contra liberam continentiam hoc nihil facit. Qui enim ad coniugium apti abstinent tamen, tum ex Dei dono abstinent, ideóque Deum non tentant; tum liberè & ex propria sua voluntate abstinent, nec vllo præcepto coacti, nec vlla ex gratiæ dono necessitate imposita. Et ideo sicut Christus dicit, *seipsos castrauerunt*, sibi ipsis continentiæ perpetuæ (hoc enim castrandi vox concludit) legem imposuerunt: non quasi *libero arbitrio subijceretur hæc castratio*, vt Caluinus loquitur, aut quasi solius liberi arbitrij hoc opus esset, sed quòd ex Dei dono liberè suscipitur. Quod adeò verum est, vt plerique sanctissimi Patres, illa Christi verba, *Non omnes capiunt verbum hoc*, exponant, *Non omnes volunt capere*. Gregor. Nazianz. orat. 31. Basilius in lib. de vera virginit. vltra medium, Chrysost. & Hieron. in hunc locum, August. Confess. lib. 6. cap. 11. Nempe quia credebant, volentibus omnibus & petentibus, non negari hoc donum: ideóque capere hoc verbum omnes posse qui capere seriò cupiunt, mediáque adhibent ad hoc donum impetrandum requisita, vt docet August. de adulter. coniugiis lib. 2. cap. 19. & 20.

12. *Qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum.*

Virginitatis meritũ.

HÆc Christi verba sic intellexit Catholica semper Ecclesia, vt voluntariæ continentiæ mercedem esse regnum cælorum ex hoc loco indubitatè colligeret. Ita quippe doctissimi Patres ante multa secula hæc verba acceperunt, Hilarius,

larius, Hieronymus, & Chrysostomus in hunc locum. Virginitatis quoque meritum & præmiũ cæleste varij Patres studiosissimè prædicarunt, integris de ea re libris editis. Basilius de vera virginitate, S. Augustinus de sancta virginitate tom. 6. Ambr. lib. 3. de virginibus: Hieronymus vtroque libro contra Iouinianum, qui hoc nomine damnatus est, quòd virginitatẽ virtutem esse specialem negaret, & nihil apud Deum mereri dogmatizaret. Cuius stuporem hoc loco imitatus Caluinus, aperto & impudenti ore scribit: *Stulta est imaginatio, cælibatum esse virtutem.* Eadem impudentia omnium veterum Patrum hac de re iudicium quasi Papistarum hodie nouam aliquam sententiam, more suo, reiicit. Ait enim. *Insulsè exponunt multi ad promerendam æternam vitam, quasi cælibatus meritorium aliquem cultum in se contineat, sicuti Papistæ fingunt statum esse Angelicum.* Hæc ille. Atqui non Papistæ hoc fingunt, sed omnes toto orbe doctissimi Patres ita tradiderunt libris ac locis citatis. Verba quoque Christi, *propter regnum cælorum* alium sensum habere non possunt, quàm vt causam designent castrationis voluntariæ: sicut in aliis Christi verbis: *Qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.* Et iterum: *Quum maledixerint vobis homines mentientes propter me.* Vtrobique illud *propter* rationem causæ habet, vt causa persecutionis & maledictionis quæ beatos facit, sit ipsa iustitia & fides Christi. Sic regnum cælorum hoc loco causa est cur nonnulli seipsos castrent, id est, perpetuæ continentiæ propositum arripiant. Causa autem est quatenus propter illud consequendum continentia assumitur. Aliæ quidem sunt etiã continentiæ voluntariæ causæ, vt liberius posse Deo seruire (quam hic assignat Caluinus) & *tribulatione carnis carere*, vt Paulus docuit. Sed Christus hoc loco illas omittens, voluntariæ continentiæ non præsens emolumentum, sicut Paulus, sed futurum præmium proponit. Ipsum sanè regnum cælorum, quod neque qui eunuchi nascuntur, neque qui ab hominibus castrantur, eo nomine consequuntur: tametsi vtrique illi hoc emolumentum quoque habent ex necessaria illa sua continentia, vt liberius Deo seruiant, curísque omnibus soluti ad pietatis officia alacrius se accingant. *Sunt autem*, ait Christus, *qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum*, id est, vt consequantur regnum cælorum, quasi tantæ virtutis amplissimam mercedem, qua cæteri eunuchi carent, quatenus tales sunt: quia non id voluntate operantur, sed necessitate patiuntur. Hic est simplex & apertus verborum Christi sensus.

Caluini petulca impudentia.

Papistarũ nomine totam antiquitatem perstringit Caluinus. Matth. 5.

12. Qui

12. *Qui potest capere, capiat.*

HÆc Christi verba prorsus inuertit Caluinus: & quod Christus de cælibatu seu voluntaria castratione dixit, de coniugio exponit. Sic enim ad hæc verba ait. *Hæc clausula admonet Christus minimè spernendum esse coniugij vsum, nisi cæca temeritate nos in exitium præcipites dare velimus.* Vult ergo Christum his verbis hortari ad coniugium: quum luce meridiana clarius sit ex verbis proximè præcedentibus, *Qui se castrauerunt*, &c. hanc clausulam Christum intulisse, *Qui potest capere*, scilicet hanc voluntariam cõtinentiam, *capiat.* Nec hic ad coniugium Christus hortatur, nec id opus erat facere, ad quod homines natura procliues sunt: sed vbi vinculum illud coniugij indissolubile docuisset, eáque doctrina Apostolis incommoda & dura videretur, quia libertatem repudij frenabat, ideóque à coniugio abstinendum Apostoli censerent, voluntatem illam abstinendi nec damnat nec refrenat Christus; sed Dei donum esse docet, & virtutem cælo dignam, ad quam hortatur eos qui volunt, neminem autem præcepto cogit. Suum tamen nouum & inauditum commentum aliqua ratione firmare vult Caluinus. *Nam* (inquit) *discipulis quos videbat sine iudicio ruere, manũ iniycere oportuit.* Quasi verò discipulos ad continentiam procliues hoc verbo reuocare, & ad coniugium hortari Christus voluerit. Quo nihil dementius cogitari potuit. Primùm quia discipuli adhuc talem propensionem non ita apertè declararant, sed ex occasione antedicta difficultatem hanc proposuerunt, duram videri coniugij cõditionem, quod quidem tam propter alios quàm propter se proposuisse poterant: deinde si hanc in illis propensionem Christus aduertisset, ab ea non quam reuocare voluisset, qui Paulum postea suo Spiritu docuit ad continentiam diligenter hortari. Rursum in verbis sequentibus adeo ab ea non reuocat, vt disertè doceat paucorum hanc esse ex singulari Dei dono eximiam virtutem; & quosdam hoc laudabiliter facere propter regnum cælorum. Postremò quomodo illos Christus ad coniugium hortaretur, quos certissimè constat ab omni postea coniugij vsu abstinuisse? Hæc igitur quam adfert ratio, quam & vnicam adfert, impudentissimum eius commentum tueri non potest.

Verborum Christi corruptela prodigiosa.

1. *Cor.* 7.

De ipsa prorsus perpetua continentia qua se castrant quidam propter regnum cælorum, dicit Christus: *Qui potest capere, capiat.* Neque sic hoc dicit, quasi hæc voluntaria conti-

nen

nentia in hominis potestate non sit. Sic enim ipse Caluinus sibi planè contrarius alio in loco affirmat his verbis. *Ne talem castrationem in hominis sitam esse potestate quis putet, concludit Christus: Qui potest capere, capiat.* Hæc ille Institut. lib. 2. cap. 8. num. 42. At verò sicut de fide docet accuratè Augustinus *illam esse in potestate hominis, sed hanc potestatem nullam esse nisi à Deo data sit*, iuxta illud D. Ioannis, *Dedit eis potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius*: sic omnino continentia perpetua sita est in potestate hominis, sed hæc potestas nulla est nisi à Deo detur: *quia non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est.* Dicit ergo Christus, *Qui potest capere, capiat*: id est, qui habet à Deo hanc potestatem, qui iam ex Dei dono voluntatem & propositum continuendi habet, contineat. Posse in Scripturis circa Dei cultum significat, habere voluntatem faciendi, sed vtique ex Dei dono. Dixit Iosue suis Iudæis. *Non poteritis seruire Domino.* In quibus verbis non negat in eorum potestate hoc esse situm, sed de voluntate dubitat. Quare illis statim respondentibus, *Nequaquam vt loqueris ita erit, sed seruiemus Domino*; concludit Iosue: *Testes vos estis quia ipsi elegeritis vobis Dominum vt seruiatis ei.* Iam posse eos agnosci, quia voluerunt & elegerunt hoc facere. Sic Christus in Euangelio. *Si potes credere, omnia sunt possibilia credenti.* Haud dubiè posse credere, in proprio sermone, commune est omnibus, quia naturæ est hominum, sicut ipsum credere gratiæ fidelium. Sed posse credere hoc loco significauit Christus, *Si vis credere:* quia illud demum posse facere censemur, ad quod faciẽdum necessaria omnia præsidia habemus, maximè autem & imprimis ipsam voluntatem faciendi. Patres igitur hoc loco expositam esse docent omnibus continentiæ virtutem qui eam capere volunt. Dei enim gratiam omnibus eam expetentibus, & implorantibus paratam esse.

Caluinus sibi contrarius.

De Spir. & lit. cap. 30.

Ioan. 1.

Ioſue 24.

Marc. 9.

13. *Discipuli autem increpabant eos.*

INcrepationem hanc discipulorum, interpretantur veteres, quòd ex zelo proficiscebatur, quo & honori & quieti Domini sui consulere volentes, hanc paruulorum oblationem respuebant, existimantes vel ex honore tanti Magistri non esse ad paruulorum curam se dimittere, vel hãc ab illo quasi molestiam alioqui occupatissimo remouere cupientes. Hoc exemplo facilè colligitur, peruersos esse iudices, qui ex car-

nis

nis suæ sensu æstimant Christum. Subinde enim fit, vt ita & debito honore eum spolient, & quæ minimè ei competunt, sub specie honoris ei affingant. Caluinus hoc posterius arripiens, idem crimen Catholicis impingit, sed huiusmodi prolato exemplo, quod prioris criminis eum reum constituit. Sed primùm in genere ludit ac dicit. *Hinc nata est immensa superstitionum congeries, quæ fictitium Christum mundo induxit. Quare discamus non aliter de ipso sentire quàm ipse docet, nec aliam illi induere personam quàm à Patre fuit imposita.* Hæc adhuc in genere rectè dicuntur, & ipsum Caluinum omnesq; hæreticos propriè perstringunt, qui Christi doctrinam in Euangelio traditam nefariè corrumpentes (vt in vno Caluino iam frequenter ostendimus, magísque adhuc ostendemus) longè aliter de Christo sentiunt quàm Christus docuit, aliámque prorsus ei induunt personam quàm ei à Patre imposita fuit. Christo à Patre hæc persona imposita fuit, idq; imprimis & maximè, *vt redimeret nos ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: vt sanguis eius emundaret conscientias nostras ab operibus mortuis*, vt essemus *noua creatura*, seu eius factura, *creati in illo*, seu per illum, *in operibus bonis quæ præparauit Deus vt ambulemus in illis:* Denique, *vt in nouitate vitæ ambulantes nō seruiamus vltrà peccato, sed liberati à peccato serui simus iustitiæ, habentes gratiam per quam seruiamus placentes Deo.* Quæ omnia docent Christum esse iustificatorem nostrum seu iustitiam & sanctificationem per Spiritum gratiæ suæ, cuius beneficio non seruimus nunc peccato, sed ambulamus in bonis operibus placentes Deo. Caluinus autem cum aliis hodie hæreticis omnibus aliam personam Christo affingũt, vt sit iustificator noster, seu iustitia & sanctificatio nostra, per imputationem iustitiæ suæ, manente in nobis immunditia perpetua peccatorum, ac seruitute tanta, vt legem mandatorum obseruare, aut in operibus bonis, quæ Deo placeant, ambulare non possimus, ideóque sola fide tum iustificari tum saluari debeamus. Sic homines isti impij non superstitionum sed impietatum immẽsa congerie fictitium Christum mundo induxerunt.

Christum hæreticorũ fictitius. Tit. 2. 1. Ioan. 1.

Ephes. 2. Rom. 6. Hebr. 12.

Abominãda Caluini vox.

Nunc in particulari vt Caluinus nos accuset, dissimulandum non est. *Videmus* (inquit) *quid in Papatu contigerit. Magnum se Christo honorem deferre putarunt, si coram panis frustulo se prosternerent. Fœtida coram Deo abominatio.* Hæc os illud impurum & fœtidum hoc loco euomuit. Impurus & fœti

fœtidus hæreticus, Deóque & Angelis abominabilis, panis fruſtulum vocat, de quo Chriſtus ipſe dixit: *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur.* Et rurſum: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt, quam ego dabo pro mundi vita.* De quo Paulus dixit: *Qui hunc panem manducat indignè, iudicium ſibi manducat, non dijudicans corpus Domini.* Annon & impius Caluinus hunc panem ore impuro tractans indigniſſimè iudicium ſibi tractauit, *non dijudicans corpus Domini*, ſed *fruſtulum panis* per ſummum contemptum illud appellitans? *Abominatio deſolationis*, & fœtida coram Deo abominatio eſt hæc impuriſſima Caluini doctrina, qua *iuge tollens ſacrificium*, fruſtulum panis ſubſtituit. Hîc videlicet detracta larua ſuam perſonam Caluinus demonſtrat. Alibi *ſacram Cœnam* vocat, *ſacrum epulum, & communionem ſacram, in qua corpus Chriſti verè nobis exhibetur, non ſecus ac ſi Chriſtus ipſe præſens aſpectui noſtro obijceretur, ac manibus attrectaretur.* Hæc ille in Inſtitutione ſua. Aut ergo ibi impoſtor, aut hîc blaſphemus eſt. Aut ibi contra animam ſuam mentitus eſt, aut hîc Chriſtum ita verè exhibitum ac ſi præſens aſpectui noſtro obiiceretur, pro fruſtulo panis habet. Niſi fortè etiam coram Chriſto præſente, & aſpectui noſtro ſeſe obiiciente proſterni, *fœtidam coram Deo abominationem*, Caluinus iudicet. Cæterùm de legitima venerabilis huius Sacramenti adoratione, contra fœtidam Caluini & abominandam blaſphemiam, latè diſputauimus in Prompt. Catholico. Sicuti etiam quomodo Chriſto Mediatori Sanctorum inuocatio nihil repugnet (quod altetum hoc loco Caluini exemplum eſt, & obſoleta accuſatio) eodem in opere accuratè explicuimus, in Dominica 7. poſt Pentec. ad illa verba, *In veſtimentis ouium*, &c. veſtimento 21. & in die SS. Philippi & Iacobi, ad illa verba, *Nemo venit ad Patrem niſi per me.*

Matt. 28.

Ioan. 6.

1. Cor. 11.

Caluini larua hypocritica detrahitur.

Inſtitut. lib. 4. cap. 17. nu. 3.

In die venerab. Sacrament.

17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.*

QVum hæc Chriſti doctrina mandatorum Dei obſeruationem ad vitam æternam neceſſariam eſſe manifeſtè demonſtret, vt & in Prompt. Cath. latius oſtenſum eſt, Caluinus totam hanc hiſtoriam totámque doctrinam nefariè corrumpit, quod ad Euangelicæ veritatis puritatem retinendam neceſſariò expendendum eſt. Primùm totum ſtatum quæſtionis ab hoc adoleſcente propoſitæ, & cauſam quærendi penitus inuertit. *Venit* (inquit) *ad Chriſtum non inſidiosè,*

Dom. 11. poſt Pent. Mandatorum obſeruatio neceſſaria.

vt Scribis mos erat, sed discendi animo. Itaque tam verbis quàm genuflexione Christum se vt fidum Doctorem reuereri testatur. Vera hæc sunt, & ad statum quæstionis Christique responsionem intelligendam bene obseruanda. *Sed rursus* (ait Caluinus) *obstabat cæca operum confidentia, ne proficeret sub Christo, cui se alioqui docilem præbere optabat.* Hoc torum commentitium & falsum est. Christus enim contra hoc vitium nihil hoc loco disputat, nec hoc in adolescente isto reprehendit, sed prorsus contrà, bonorum operum studium imprimis commendat, & adolescentem, qui eorum se studiosum fuisse dixerat, hoc ipso nomine diligit, non vt cæca operum confidentia laborantem redarguit. Dicente enim adolescente, *Omnia hæc seruaui à iuuentute mea, Iesus intuitus eum, dilexit eum, & ait illi. Adhuc vnum tibi deest:* vt est apud Marcum. Si cæca operum confidentia laborasset, nec dilexisset eum Christus, nec dixisset vnum illi deesse, sed totum illi deesse, qui cæca illa præsumptione laborasset: denique contra illam disputasset. Nunc autem quia vitium quo hic adolescens laborabat, non cæca operum confidentia, sed amor inordinatus diuitiarum fuit, propterea statim Christus ad contemptum diuitiarum, & ad eas abiiciendas adolescentem hortatur. Cuius doctrinæ quum capax non esset, sed *tristis abiret* disputat Christus *contra confidentes in diuitijs suis*, & de difficultate salutis in homine diuite, propter amorem earum inordinatum. De cæca operum confidentia nihil disputat. Prorsus ergo commentitium & falsum hoc est, quod pro fundamento futuræ expositionis seu potius deprauationis suæ Caluinus posuit. Quo nunc euerso, reliqua videamus.

Commentū Caluini insulsum, vt Script. Euangelicam inuertat.

Marc. 10.

Notanda est (inquit) *quæstionis forma. Non simpliciter rogat quo modo & qua via perueniet ad vitam, sed quid boni faciendo eam acquiret. Merita igitur sommat, quibus vita æterna reddatur, quasi debita compensatio. Quare appositè Christus ad legis obseruationem eum amandat: quam certum est esse viam vitæ, vt mox plenius dixerim. Nam illa verba, Serua mandata, perperam interpretati sunt quidam ex veteribus* (ad vnum omnes debuit dicere) *quos Papistæ secuti sunt, ac si doceret Christus per legis obseruationem posse nos vitam æternam promereri. Atqui non respexit Christus quid possint homines, sed ad propositam quæstionem respondit: quænam sit operum iustitia, nempe quam lex definit.* Hæc ille. Rursum quæstionem propositam inuertit, vt respondentis Christi verba penitus peruertat.

Caluini alia impostura.

peruertat. Negat adolescentem simpliciter rogare qua via perueniet ad vitam. Atqui hoc illum simpliciter rogasse, Christi respõsio simplex manifestissimè docet. Ad hoc enim quod de perueniendo ad vitam æternam rogauerat simpliciter, respondet simpliciter: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Si vis peruenire ad vitam æternam, de qua me interrogas, serua mandata. Ad illud autem adolescentis verbum, *Magister bone, quid boni faciendo,* respondet hîc apud Matthæũ: *Quid me interrogas de bono? vnus est bonus, Deus.* Docet adolescentem Christus, in eo sensũ quo ille quæstionem proposuerat; nec debuisse illum dicere, *Magister bone,* quasi Christus vt purus homo, qualem illum putabat adolescens, originaliter & absolutè bonus esset; nec debuisse adiicere, *Quid boni faciendo,* interrogando illum de bono, quasi quæ homines facerent, ex se facerent, aut absolutè & perfectè bona essent. Originaliter enim ex seipso absolutè & perfectè vnus est bonus, non nisi Deus ipse. Homines tamen ex participatione summi boni bonos esse Christus ipse alibi docet dicens: *Euge serue bone & fidelis.* Sed adolescentem qui hoc discrimen necdum didicerat, docere voluit Christus absolutè neminem bonum vocãdum, nec opera nostra absolutè bona esse, sed solũ Deum eiúsque opera, quæ perfecta sunt omnia. Quare in his verbis, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata,* non respondet Christus ad illa verba, *Quid boni faciam,* sed ad illa verba, *Quid faciam vt habeam vitam æternã?* Nec hîc est vlla quæstio de iustitia operũ, vt fingit Caluinus; sed quæstio est de vita æterna consequenda. In qua quæstione quia obiter verbũ *bonum,* bis ingeminauerat adolescens, respõdens prius Christus ad id quod ipsum interrogauerat *de bono,* postea ad principalẽ quæstionem respondit de vita æterna cõsequenda, *Serua mandata.* Porro quia adolescens nullã hîc planè operum aut legalem iustitiam somniabat, sed in genere rogauerat, *Quid boni faciendo,* respondente Christo, *Serua mãdata,* adhuc interrogat, *Quæ mandata?* nescius videlicet an Christus, vt nouus Magister ac Propheta, noua aliqua mandata adferret quæ seruare oporteret, paratũ se ostendens etiã ad illa. Cui Christus primũ vetera ex lege mãdata proponit. Sed postea Euangelicam perfectionẽ subiungit, de qua mox suo loco plura. Statum igitur quæstionis penitus inuertit Caluinus, vt Christi responsionem penitus corrumpat & contra necessariam mandatorum Dei obseruationem homo impius pugnet. Ait *Christum non respexisse quid homines possint,* Matth. 25.

Quæstionis statum inuertit Caluinus.

quum diceret, *Serua mãdata*. Et paulò pòst. *Fateor, quia mercedem vitæ æternæ Deus legis suæ obseruatoribus promisit, nisi obstaret carnis nostræ infirmitas, hanc viam tenendam esse: sed nostro vitio fieri Scriptura docet, vt necesse sit nobis donari quod meritis non consequimur. Si quis obijciat, frustra nobis proponi iustitiam in lege, cuius nemo vnquam fieri compos poterit, respondeo, quia rudimentum est quo perducimur ad precariam iustitiã, minimè superuacuum esse.* Hæc ille. Tota hæc eius disputatio gratiam noui Testamenti subuertit, facitque vt adhuc simus sub lege, non sub gratia. Lex enim rudimentũ est ad quærendam gratiam filiis veteris testamenti, & adhuc seruiliter ac cum timore audientibus verba legis, qualem se Caluinus hîc prodit. Adeo enim timet ac terretur, vt affirmet eam à nemine seruari posse. Sed lex & mãdata legis filiis gratiæ, quibus datum est, *non seruire amplius peccato, sed seruire iustitiæ*, non sunt amplius rudimentum aut pædagogus, sed sunt *mandata ad vitam*, & recta ad vitam æternam via, vt Christus hîc docet. Carnis nostræ infirmitas non obstat quin hæc via tenenda sit, vt per legis obseruationem vitæ æternæ mercedem cõsequamur: quia hanc infirmitatẽ gratia Christi sanauit & superauit. *Peccatum enim nobis non dominabitur, quia sumus sub gratia, non sub lege. Non regnabit peccatum in mortali corpore nostro, vt obediamus concupiscentijs eius, quia Spiritus Christi habitat in nobis, & lex Spiritus vitæ liberauit nos à lege peccati & mortis.* Quomodo ergo impius Caluinus *carnis nostræ infirmitatem obstare* ait, ne hæc via teneatur quam hic Christus præscripsit, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, quum ad hoc venerit Christus, vt hanc infirmitatem tolleret, *mundans sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum*, quæ in mandatorum obseruatione vel maximè consistunt? Quod ergo concludit Caluinus *legale hoc esse Christi responsum, vt iuuenis proposita legis obseruatione, quæ est impossibilis, infirmitatis suæ conuictus ad fidei subsidium se conferret*, & insulsum & impium valde est. Impium est, dare Christo partes Moysis, vt falsum iam sit, *Lex per Moysen data, gratia per Christum facta est:* & è conuerso dicatur, Lex per Christum data est, gratia facta non est. Insulsum est ad subsidium fidei ablegatum hunc iuuenem somniare. Nec fidei vlla hîc à Christo mentio, nec ad eam illum ablegare opus erat, qui iam Christo, quatenus tunc opus fuit, crediderat, illum pro veritatis magistro agnoscens, & ab eo, quæ ad vitam æternam via esset, di scere

Caluinus vet. testamenti filius.

Rom. 6.

discere paratus. Sic vndique Caluini ineptia & impietas palpanda se præbent.

21. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me.*

Perfectio de qua Christus loquitur, quæ tandem.

NOn parua quæstio est, de qua perfectione hîc Christus loquatur, an ea quæ ad salutem necessaria est, Euangelica videlicet perfectio, *vt hoc mundo vtamur tanquam non vtentes*, & diuitias tenentes, earum tamen affectum non teneamus; an perfectio aliqua maior, non quidem ad salutem necessaria, sed quæ maiorem mercedem *& thesaurum copiosum in cælo* accipiat. Quæstionis autem huius ambiguitas oritur ex ambiguo sensu illorum verborum Christi, *Vnum adhuc tibi deest.* Nam vel deerat illi aliquid ad salutem necessarium, vel aliqua perfectio necessaria. Quid autem illi deerat, ambiguum est; quia quo affectu dixerat, *Hæc omnia à iuuentute mea seruaui, quid adhuc mihi deest?* ambiguum quoque sensum habet. Nã aut verè omnia seruauerat sicut dixit, & nihil ad salutem necessarium illi deerat, quia Christus iam dixerat, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, aut non verè seruauerat, ideoq; deerat illi hæc perfectio quã Christus hîc describit, tanquam res illi ad salutem necessaria. Quòd verè, sicut dixit, mãdata seruauerat, ex eo probabile fit, quòd Christus his auditis, *Intuens in eum, dilexit eum.* Neque enim dilexisset mentientẽ, vel ex arrogãtia aliter præsumentẽ quàm par erat. Huc accedit quod non animo tentandi, sed discendi studio accessit. Sed & si mandata non seruasset, nõ dixisset illi Christus, *Adhuc vnum tibi deest*, sed potius, Multa vel omnia tibi desunt adhuc faciẽda. Magis tamen adhuc probabile est quòd verè mãdata nõ seruauerat, quia morbo auaritiæ adhuc laborabat, sicuti subsequẽs eius tristitia audito Christi responso manifestũ facit, vnde Aug. hunc locũ tractãs ait. *Puto quòd se arrogantius quàm verius seruasse responderit.* Et D. Basilius eum planè auaritiæ morbo insigniter laborasse censet. Christus nihilominus *intuens in eum, dilexit eum*, tanquam adhuc proficiendi auidũ, & maioris perfectionis cupidum, nec planè mentitũ, quia sic seruauerat sicut vulgus Iudæorũ seruãda putauerat, nemini quidẽ nocendo, nõ tamẽ proximis liberaliter subueniẽdo, aut amorẽ diuitiarũ deponẽdo, quem spirituales Iudæi deponere sciebãt, iuxta illud vnius eorũ Prophetæ, *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Christus igitur respõdens ei, *Vnum adhuc tibi deest*, aliquid ei ad salutem necessarium

Luc. 16.

Epist. 89. Homil. in diuites auaros.

Psal. 61.

deesse docet. Nempe contemptum diuitiarum, & vt fiduciam ac confidentiam suam in eis deponeret. Ad quem cõtemptum vt eum inducat, subiungit, non vt simplex præceptum in ipsa lege contentum, vt Caluinus hoc loco imaginatur, ne nouum aliquid Christus induxisse videretur, sed vt medium quoddam aptissimum contemnendi diuitias & omnem auaritiam abiiciendi. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, &c. Proponit igitur hoc Christus huic adolescenti, non tanquam aliquid simpliciter omnibus necessarium ad salutem, sed vt illi auaritia laboranti & propter diuitias multas magna earum cupiditate flagranti, tanquam remedium morbo suo valde opportunum. Qui enim diuitias sine earum nimio amore tenere non potest, alienando illas, bene que collocando, ab insano hoc amore facilè liberabitur. Dicit igitur Christus, *Si vis perfectus esse*, id est, si cupis adhuc omnia quæ tibi desunt habere, abiice diuitias tuas, quas nimio affectu complecteris, *& veni, sequere me*, meæ paupertati atque humilitati te cõformans. Sed ille amore diuitiarum victus, *tristis abscessit*, móxque Christus contra diuitum hominum statum periculosum (quia solent diuites amore diuitiarum vinci) in sequentibus disputat.

Voluntaria paupertas defenditur

In his igitur Christi verbis duo extrema sunt cauenda. Vnum est, ne præceptum generale existimetur, vt nemini liceat diuitem esse, qui fuit Pelagianorum error, quem S. Augustinus conuellit epist. 89. Alterum est, negare hanc paupertatem voluntariam medium & instrumentum esse maioris perfectionis, qui fuit Vigilantij error, & hodie Caluini omniúmque hæreticorum est. Dicit hoc loco Caluinus. *Retinere quod in manum nostram posuit Deus, si modò parcè & frugaliter nos & familiam alentes partem aliquam pauperibus erogemus, maioris virtutis est quàm omnia dilapidare.* Dicit *dilapidare*, pro eo quod dicere debebat, *vendere & dare pauperibus*. De eo enim est quæstio, & illud Christus perfectionem vocat. Fuit autem eadem prorsus Vigilantij sententia, quam ex his Christi verbis D. Hieronymus rectè refutat. Quamuis enim qui simpliciter ad exinguendam auaritiam diuitias relinquit, & pauperibus distribuit, rem facit saluti suæ necessariam, & quod illi adhuc ad salutem deest, tamen tum ille ipse Christũ præterea sequendo, id est, perpetuæ paupertatis & humilitatis seu obedientiæ statum amplectendo, perfectionis statum aggreditur, & rem consilij facit, nõ præcepti; tum multò magis qui nulla tali necessitate constricti aut compulsi ex puro Dei

Technæ Caluinianæ.

amore

amore diuitiis carere volunt, quibus optimè in seculo vti poterant, *excellentiorem perfectionem*, vt Augustin. loco citato loquitur, suscipiunt. Et sic hæc verba perfectionis statum docent, & consilium Euangelicum proponunt.

Garrit hoc loco Caluinus *nimis ridiculos esse Monachos, qui huius loci prætextu statum perfectionis sibi arrogãt.* Sed ille argumentis maximè ridiculis hoc probat. *Primum quia non omnibus sine delectu hoc à Christo mandatur.* Hoc quidem verum est, quia nullum est hic generale Christi mandatum. Sed quid hoc contra Monachorum institutum, qui non ex Christi aliquo generali mandato, sed vel ex remedio morbi proposito, vel ex consilio Christi & maioris perfectionis studio id faciunt, quod Christus hîc docet. Non enim iubet Christus omnia vendere & dare pauperibus: sed ait, *Si vis perfectus esse*, si habes studium perfectionis, aut vis salutis tuæ perfectam & plenam rationem habere, hæc via est ad illam consequendam. Aliud argumentum non adfert Caluinus, sed meris conuitiis debacchatur. *Ait Monachos pauperibus erogare iussos quæ iustè possidebant, suo iam non contentos aliena rapere.* Vocat impostor impudens *aliena rapere*, quod est, ex piorum eleemosynis victum & vestitum accipere. Nec videt cæcus magister quid Christus in sequentibus huiusmodi promiserit, qui suos aut sua propter Christum reliquerunt, nempe *centuplum in hac vita*: id est, multam & variam consolationem, vt nihil illis desit: nouos patres, matres, fratres, sorores, vt in textu explicatum est.

Monastici status defenditur

Techna Caluinica.

32. *Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt.*

HOc *Christi responso* (ait in hunc locum Caluinus) *vulgare illud axioma, quod ex Hieronymo hauserunt Papistæ, refellitur. Quisquis legem dixerit obseruatu impossibilem, anathema sit. Clarè enim pronuntiat Christus possibile non esse hominibus viam salutis tenere, nisi quatenus illis gratia Dei succurrat.* Putida calumnia & cauillatio est cauillatore Caluino digna, vt Concilij Tridentini grauissimum decretum futili hac annotatione odiosum & infame reddat. Pelagianorum sententia erat, *posse hominem esse sine peccato si velit*, & viuere absque peccato, totámque legem seruare, solius esse voluntatis humanæ. Hanc impiam planéque ethnicam sententiam ex humanæ Philosophiæ lacunis depromptam studiosè re-

Obseruatio mandatorum quo sensu possibilis.

fellit S. Hieronymus totis tribus libris contra Pelagianos. In quorum tertio ita ſcribit. *Recordare quid & tu dixeris, & ego loquar. Poſuiſti hominem ſine peccato eſſe ſi velit. Ego impoſſibile hoc in homine eſſe reſpondeo: non quia ſtatim à baptiſmate homo peccato non careat; ſed illud tempus quãdo ſine peccato eſt, nequaquam poſſibilitati humanæ, ſed Dei gratiæ deputatur. Tolle igitur poſſe, & ego eſſe cõcedam. Quomodo enim poteſt qui per ſe non poteſt?* Et paulò pòſt, interente Pelagiano Critobulo, *Fruſtra ergo dantur præcepta, ſi ea implere non poſſumus*, reſpondet Atticus Catholicus; *Deus poſſibilia mãdauit: hoc nulli dubium eſt. Sed quia homines poſſibilia nõ faciunt, idcirco omnis mũdus ſubditus eſt Deo, & indiget miſericordia eius:* Rom. 3. id eſt, gratia Dei, de qua ibi Paulus diſputat. Rurſum docet poſſibilia eſſe mandata, nõ hominibus vt per ſe ea poſſint implere, ſed Deo, cuius gratia & miſericordia homo indiget. Præterea in epiſtol. ad Cteſiphontem. *Poſſibilia* (inquit) *mandata dedit Deus. Et quis hoc negat? Sed quomodo hæc intelligẽda ſit ſententia, vas electionis apertiſſimè docet. Ait enim: Quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnẽ, Deus filium ſuum mittens in ſimilitudine carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum ambulemus.* Vbi per Chriſti gratiam iuſtificationem legis impleri, quod per doctrinam legis impleri non potuit, Apoſtolus docuit. Hieronymus igitur ſententiam illam, *impoſſibilia eſſe mandata*, damnat quidem, quia per Dei gratiam ſeruantur mandata; ſed non ita damnat, vt abſque Dei gratia poſſibilia eſſe doceat, quod ille vnus doctiſſimus Pater prolixiſſimè in Pelagio damnauit & refutauit. Eadem hodie eſt Catholicorum ſententia, quæ in Concilio Tridentino clariſſimè his verbis expreſſa eſt. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iuſtificato & ſub gratia conſtituto, eſſe ad obſeruandum impoſſibilia, anathema ſit.* S. quoque Auguſtinus, quem ad verbũ hac in parte Patres Tridẽtini ſequuti ſunt, eodem modo Pelagium refutauit, dicentem, *poſſibilia eſſe homini mandata ſi velit. De ipſa* (inquit) *poſſibilitate nõ contendo, cùm ſanata & adiuta hominis volũtate, poßibilitas ipſa ſimul cum effectu in ſanctis prouenìat, dum charitas Dei quantum pleniſſimè natura noſtra ſana atque purgata capere poteſt, diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis.* Et paulò pòſt. *Deus igitur impoſſibilia non iubet, ſed iubendo admonet, & facere quod poſsit, & petere quod nõ poßit. Iam videamus vnde poſsit,*

Seſſ. 6. can. 18. De nat. & gratia, cap. 42.

Ibidem Cap. 43.

& vt

& vnde non posit. Ille dicit: Voluntate non est quod natura potest. Ego dico: Voluntate quidem non est homo iustus si natura potest: sed medicina (gratiæ) *poterit, quod vitio* (corruptæ naturæ) *non potest.* Et rursum in eodem opere. *Rectè quidem disputat Pelagius, hoc ipso eos confiteri nõ esse impossibile sine peccato esse, quia hoc vel multi vel omnes volunt: Sed hoc vnde sit possibile fateatur, & pax est. Ipsa est enim gratia Dei per Christum Iesum Dominum nostrum: qua omnino iste nos orantes adiuuari vt non peccemus, nunquam dicere voluit.* Hæc ille. Christi ergo responsum hoc loco, *Impossibile esse apud homines, diuitem confidentem in diuitiis suis saluari,* Catholicorum hodie sententiam de possibilitate mãdatorum Dei à D. Hieronymo & aliis Patribus acceptam, imò ex apertissimis Scripturis haustam, nullo modo refellit, sed in sequentibus confirmat, dicens, *omnia esse Deo possibilia:* ideóque etiam ipsam mandatorum Dei obseruationem esse possibilem: accedente videlicet & opitulante Dei gratia. Cæterum posterior hæc pars responsi Christi, Caluini dementiam manifestè refellit, qua perpetuo asserit Dei mandata esse obseruatu impossibilia. Vnum nempe extremum errorẽ tenuit Pelagius, alterum extremum tenuit Caluinus. Pelagius omnia esse possibilia adeóque facilia Dei mandata asseruit, si homo velit, id est, sine necessario Dei gratiæ adiutorio, Caluinus à contrario latere stans, affirmat omnia Dei mandata esse impossibilia, etiã gratia Christi donatis, quia iuxta Caluinum hæc Christi gratia, non est gratia adiuuans ad mandatorum executionem, sed est gratia imputans nobis Christi iustitiam. Voluit ergo hoc loco luculento mendácio Catholicos traducere. Sed ista nunc explicatio dementissimam Caluini sententiam aperuit. Quam aliis in locis, quum Paulum explicamus, vberius & latius aperiemus.

Cap. 59.

Caluinus & Pelagius in duobus extremis.

IN MATTHÆI CAP. XX.

16. *Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi.*

QVVM huius parabolæ scopum & intentum non aliud velit esse Caluinus, quàm vt doceat Christus causam non esse cur glorientur vel aliis insultent, qui tempore sunt priores: quia Dominus quoties ita placuerit, vocare poterit quos visus est ad tempus negligere, eósque vel æquare vel præferre prioribus illis:

qui sanè sensus (parabola ipsa in se considerata) probabilis valde est, & à Patribus traditus, Chrysostomo imprimis, sed huic sensui conclusio parabolæ plurimum repugnet, & maximè quod pro conclusionis causa Christus infert dicens, *Multi enim vocati, pauci verò electi*, vbi manifestè ostendit ideo hanc parabolam propositam fuisse, vt doceret ex Dei beneplacito sic multos vocari vt pauci eligantur, idque ita vt inter illos, qui videbantur primi & electi, fiant nouissimi ac reiecti; & contra qui videbantur nouissimi & penitus reiecti (sicuti gentes toto orbe dispersæ, & discipuli qui Christum sequebantur, quos Scribæ & Pharisæi pro abiectissimis habebant) fiant primi, & inter electos singulariter deputati: audat hoc loco Caluinus non contentus hunc sensum penitus reiicere, vnico vsus argumento (vt mox videbitur) tentat etiam hanc totam sententiam; *Multi enim vocati, pauci electi*, è textu eradere. Ait enim. *Minimè quadrat quæ à quibusdam inseritur sententia, Multi vocati, pauci electi.* Ait hanc sentẽtiam à quibusdam esse insertam, quum in omnibus planè exemplaribus Latinis, Græcis, Syriaco & Hebræo, inueniatur: nec de ea vllus hactenus vel antiquus vel recens, ne quidem Beza ipse hoc loco dubitauerit. Hæc est singularis & arrogantissima Caluini audacia, vt sententiam suo sensui repugnantem, è textu extrudere homo importunus, suique nimium amans, audeat. Sensum autem illum à nobis memoratum, quem ista conclusio demonstrat, *Sic erunt nouissimi primi*, &c cum verbis eisdem in fine præcedentis capitis quibus hęc parabola ita subiungitur vt eorum verborum causam & explicationem contineat, (ait enim Christus, *Simile est enim regnum cælorum*, &c.) & maximè cum eisdem iterum verbis apud Luc. cap. 13. vbi de reiectione Iudæorũ & vocatione Gentium eadem manifestissimè pronuntiantur, hoc vnico argumento refutat Caluinus, quòd *filiis Dei Iudæos murmurãtes in mercede æquari, absurdum foret.* Cæterum aduertere debebat Caluinus, quod ipsemet aduertẽdum hoc loco docuit. *Si quis* (inquit) *exactè singulas huius parabolæ partes discutere velit, inepta erit eius curiositas.* Hæc ergo pars de æquali mercede à primo & nouissimè vocatis accepta, soli parabolæ cõuenit; in qua Christus hominis patrisfamilias benignitatem proponere voluit; rei autem per parabolam significatæ non conuenit; nec vt conueniat necesse est, magis quàm aliæ particulæ, quas conuenire non posse manifestum est. Solummodo scopus & intentum Christi in hac parabola spectan

Caluinus textum Euangelicum audacissimè expungit.

spectanda fuerunt; quæ qualia erant, ex verbis parabolæ præcedentibus ac subsequentibus, & apud D. Lucam iterum positis, ipsáque Christi conclusione, optimè & certissimè demonstratur.

25. *Principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos.*
26. *Non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister.*

TOtum hoc loco Christi institutum atque doctrinam inuertit Caluinus, vt omnem in Ecclesia Christi prælaturam subuertat, seque & suos ab omni obedientiæ vinculo ac necessitate eximat. *Ostendit Christus* (inquit Caluinus) *primatum, qui certaminis inter discipulos causa erat, in regno suo nullum esse.* Et paulò pòst: *Ecclesiæ pastoribus nihil plus Christus detulit, quàm vt ministri sint, à dominio autem prorsus abstineant. Quare notandum est, magis de re ipsa, quàm de affectu haberi sermonem.* Hæc ille. Cæterum euidenter patebit Christum de solo ambitionis affectu, non de re ipsa prælaturæ aut primatus in se, hoc loco disputare. Christus enim duobus hîc exemplis vtitur, vt hanc discipulorum contentionem de primatu compescat. Vnum proponit Regum & Principum huius mũdi, quod fugere debent: Alterum proponit de seipso, quod amplecti debent. Neutrum exemplum primatum tollit, sed vtrumque exemplum fastum & ambitionem in primatu condemnat. Separat Christus Apostolos à Regibus, non quia nullum illi primatum exercere debeant, sed quia fastuosè dominari non debent, sicut Reges terræ; quia pro suo libito aut commodo præesse non debent, sicut Reges terræ præesse solent. Verum quidem est, *Regibus quoque non licere sese efferre inaniter; nec iustè ac legitimè Reges dominari, nisi suorũ commodis seruiant,* (quæ duo hic notat Caluinus) sed non in hoc Apostolos à Regibus seiungit Christus, vt fingit Caluinus, quasi Apostolis nulla planè prælatura, nullus primatus conueniret; nec illam moderationem quæ Regibus adesse debet, docet hoc loco Christus, quasi in Apostolis quomodocunque moderatum ac temperatum primatum inhiberet; sed contrà, ambitionem & vanitatem, quæ Regibus inesse solet, proponit ob oculos Christus, vt illam penitus Apostoli fugiant. Principes gentium (inquit) dominantur eorum, κατακυριεύουσιν, id est, dominium exercent contra suos, hoc est enim κατα

Prælatorũ in Ecclesia iusta authoritas.

Apostolos à Regibus quomodo Christus secernat.

κατακυριεύειν, quum simpliciter & legitimè dominari sit, κυριεύειν. Notauit huius verbi vim hoc loco Beza, & vertit, *Dominari in eas.* *Hoc enim* (inquit) *vocabulo κατακυριεύσει, & eo quod proximè sequitur,* κατεξουσιάζει, *non quauis dominatio significatur, sed cum imperiosa quadam acerbitate coniuncta, quam prohibet Paulus ad Ephes.6. vers.9. vbi monet dominos remittere minas, seu non minaciter dominari: sic accipitur verbum κατακυριεύω. Actor.19. vbi dicitur de maligno spiritu, Dominatus amborum inualuit contra eos:* κατακυριεύσας αὐτῶν. *Sic 1.Petr.5. accipitur, Non dominantes in cleros,* μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων. *Ideo etiam interpretatus sum,* κατεξουσιάζειν αὐτῶν, *Licentia vtuntur aduersus eas: quum alioquin soleamus* ἐξουσίαν *interpretari authoritatem. Videtur enim licentia plerumque poni in vitio. Nam alioquin fideles verbi Dei ministri authoritate funguntur minimè omnium contemnenda, quam paucis explicat Paulus 2.Cor.10.* Hæc hactenus Beza magistri sui Caluini ignorantiam ex proprietate verborum Christi luculenter patefaciens. Ex his quippe liquidò constat, non de re ipsa, & legitima authoritate Principum huius mundi, Christum disputare, vt Caluinus affirmat; sed de prauo affectu & imperiosa dominatione qua vti solent, quod Caluinus negat. Hunc prauum & secularem typhum remouet à suis Apostolis Christus, non omnem penitus primatum & authoritatem legitimam, quã in loco Pauli à Beza annotato, aliisq; in locis iam dudum annotauimus. Docet Christus, qui inter discipulos eius maior esse voluerit, id est, *qui Episcopatum desiderat,* vt Paulus loquitur (velle enim hoc loco non prauam cupiditatem, sed laudabile institutum animíque propositum significat, ideóque verbũ θέλω ponitur hoc loco, non βούλεμαι, quod impetu quodam ferri significat, vt 1.Timoth.6. *Qui volunt diuites fieri,* οἱ βουλόμενοι πλουτεῖν) *erit vester minister:* id est, vestris commodis seruiet, non suis; & vestrum honorem quæret, non suum. Et hunc perspicuum literæ sensum, quem penitus inuertit Caluinus, sequentia Christi verba, & alterum de seipso exemplum luculenter confirmant. Ait enim: *Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam pro multis:* id est, Sicut in me videtis quòd non ideo in mundum veni vt mihi à pluribus ministraretur, vt essem magister ac dominus, tametsi reuera à plurimis mihi ministratum fuit tam viris quàm mulieribus, & inter vos fui tanquam magister & Dominus, sed potissimum veni propter bonum aliorum, vt illis verbum vitæ administrarem, & animam

Beza Caluinum refutat.

mam meam pro salute omnium ponerem; sic vos ad Ecclesiasticas prælaturas vocati & missi conscendere debetis, non honoris & emolumenti vestri causa, tametsi vtrumque vobis debeatur (*Qui enim bene præsunt, duplici honore digni sunt*) sed vt tanquam boni pastores aliorum curam habeatis, & quidem parati animas vestras ponere pro ouibus vestris, vt Ioan. 10. plenius Christus docet. Hic est totius doctrinæ Christi hoc loco sensus germanus & proprius, quem impius Caluinus voluit inuertere, vt legitimam in Ecclesiæ Prælatis authoritatem, ad quam adhuc Geneuę pertingere non potuit, penitus conuelleret. Nam & ideo postea Beza eandem authoritatẽ hoc loco tuetur, quia iam Geneuæ dominari Caluinus cœpit, ipseq; Beza ad dominium illud aspirabat, quod & post Caluinum consequutus est. 2. Tim. 2.

28. *Et dare animam suam redemptionem pro multis.*

CAluinus hoc loco temperare sibi non potuit, quin documento huic saluberrimo aliquid veneni inspergeret. Sic enim scribit. *Aptè scitecq; vis & fructus mortis Christi exprimitur, dum vitam suam pretium nostræ redemptionis esse affirmat. Vnde sequitur, nobis gratuitam esse reconciliationem cum Deo: cuius non alibi quàm in morte Christi pretium reperitur. Itaque hac vna voce auertitur quidquid de putidis suis satisfactionibus garriant Papistæ.* Hæc ille putido admodum argumento vsus, & ridiculè garriens, nec Papistas, sed totam antiquitatem scurriliter perstringens. Putidum & insulsum argumentum est. Vna Christi mors pretium est reconciliationis nostræ gratuitæ cum Deo. Ergo omnes satisfactiones, quas Catholici docent, putidæ sunt, & hac vna voce refelluntur. Satisfactiones enim quas post totam antiquitatem Catholici hodie docent, nec reconciliationis nostræ cum Deo pretium aliquod esse docentur, nec eiusdem causæ omnino vllæ ponũtur. Satisfactio enim eorum est qui iam Deo recõciliati per Christum sunt, non autem vt Deo reconciliemur adhibetur. Homo impius Deo reconciliatur & iustificatur, seu ex impio iustus fit, per gratuitam remissionem peccatorum pretio sanguinis Christi illi concessam. Vt hæc peccatorum remissio obtineatur, alia sanè ex parte hominis iustificandi requiruntur, fides imprimis, amor Dei, spes veniæ, dolor de præteritis, emendationis propositum, & huiusmodi: quæ omnia nec pretium nec causa, sed dispositio tantùm necessaria sunt ad remissio

Satisfactiones nostræ redemptioni per Christum non præiudicant.

missionem peccatorum gratuitam consequendam. At verò satisfactio quæ relapsis propria est, homini iam reconciliato imponitur, non vt peccatorum remissionem consequatur, quã iam habet, eámque gratuitam beneficio mortis Christi; sed vt peccatorum pœnæ temporales subeantur. Qui reconciliatur Deo, à pœna peccatorum æterna liberatur, regnique cælestis hæres constituitur: cuius tamen possessionem prius adire non potest, nisi iustitiæ Dei, quæ pœnas temporales exposcit, satisfiat. Quod totum multis Scripturæ exemplis Catholici luculenter probant, nósque ex parte attigimus in Prõpt. Catholico. Ridiculè igitur garrit Caluinus, qui *satisfactiones quas Catholici docent, per gratuitam reconciliationem refutari* affirmat, quum ad illam reconciliationem nihil prorsus illæ pertineant, sed eam iam factam & completam ex alio capite consequantur. Papistarum verò nomine totam antiquitatem seurriliter perstringit, quorum sententia de satisfactione, vna pœnitentiæ salutaris parte, tam clara & copiosa est, vt Caluinus eam negare non ausit, cõtemnere tamen non sit veritus. Sic enim scribit. *Parum me mouent quæ in veterum scriptis de satisfactione passim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos, dicam simpliciter, omnes ferè quorum libri extant, aut hac in parte lapsos esse, aut nimis asperè ac durè loquutos.* Hæc ille lib. 3. cap. 4. num. 38. Institut. Non igitur de satisfactionibus garriunt Papistæ, sed tota garrit antiquitas, nisi & veteres omnes Papistas esse velit: quod libenter amplectimur, quia & verum est.

In die animarum.

Caluini ridicula cauillatio.

Papistarũ nomine totam antiquitatem suggillat Caluinus.

IN MATTHÆI CAP. XXI.

5. *Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filium subiugalis.*

Christi introitus in die Palmarum.

HIc Christi in Hierosolymam ingressus toti reliquæ eius vitæ inusitatus, ab omnibus quatuor Euangelistis commemoratus, & à Propheta Zacharia specialiter prædictus, aliquam explicationem magis accuratam meritò desiderat. Causæ eius variæ fuerunt. Primum vt specimen quoddam regni sui daret, etiã circa huius mundi honores. Tametsi enim asino insidens & à paupercul is comitatus, *ridiculam pompam*, vt impius Caluinus

uinus eam vocat, præbuisse videatur; tamen ipsa inequitatio insolita, animal cui insedit, & via ipsa instrata, ramorum gestatio, totius populi fausta acclamatio, eorum qui in ciuitate erant occursus frequens, diuinæ voces acclamantis populi, principum populi turbatio, magnificum & regale aliquid præferebant. Altera causa erat existimationis, quam de illo plerique habebant quòd verus Messias esset, publica testificatio. Dicebat enim populus: *Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galilææ. Et omnis turba laudabat Deum voce magna super omnibus quas viderat virtutibus. Tunc quoque testimonium perhibebat ei* (id est, magnificè eum prædicabat) *turba quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis.* Ioan. 12. Tertia causa esse potest, vt ipsis Iudæis in iudicium & testimonium maius fieret, quòd quem tam paucis antè diebus tanto honore dignum existimassent, paulò pòst crucifigendum esse vna voce clamauerũt. Quarta causa, quia illo eodem die post passionem à morte resurgens, gloriam suam & regnum immarcescibile auspicaturus esset. Quinta, vt figuram veterem impleret, secundum quam agnus 14. die Lunæ immolándus, decima Lunæ (quæ hic dies erat) in domum patris familias solemniter introducendus erat, & futuræ immolationi præsto seruandus. Exod. 12. Sexta esse potest ad aliam figuram implendam, quia decima mensis primi quæ hic dies erat, Iosue terram promissionis ingressus est, & decimaquarta sequenti solemne Pascha immolauit. Iosue 4. & 5.

Ad literam quod attinet, valde notandum quòd Matthæus duas prophetias coniungit, quod non aduertens Caluinus, aliud ineptum quid somniauit. Nam prima illa verba, *Dicite filiæ Sion*, apud Esa. cap. 62. legũtur hoc modo: *Dicite filiæ Sion: ecce Saluator tuus venit, ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo.* Quæ prophetia vt Iudæis notissima & gratissima adiungitur alteri prophetiæ ex Zacharia dicente: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*, &c. quæ tanquam ignobilis & despicabilis, minus erat Iudæis grata. Eodem modo Marc. 1. duæ prophetiæ simul iunguntur similem ob causam. Nam post illa verba, *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem meam*, &c. Malach. 3. quæ celeberrima erat apud Iudæos prophetia, adiungit Marcus, *Vox clamãtis in deserto*, &c. Esa. 40. vt videlicet intelligerent Angelum illum, de quo loquitur Malachias, esse hanc vocem clamantis in deserto, de qua loquitur Esaias. Sic vt hoc loco intelligerent Iudæi, Regem venientem super asinam pauperem ac mansuetam, eundem esse

esse de quo Esaias dixit, *Ecce venit Saluator tuus*, &c. alterius prophetiæ principium attexit Matthæus. Quod autem Propheta dicit, *Sedens super asinam & pullum filium subiugalis*, aliqui interpretes, quos Caluinus sequitur, existimant per Synecdochen dictum, vt duorum nomine vnum intelligatur, & vt ait in hunc locum Beza, equitat cum tribus equis qui non nisi super vnum equitat, quia plures sequuntur. Hoc illis probabilius videtur, quia cæteri Euangelistæ non nisi super pullum Dominum equitasse narrant, & improbabile videatur, quòd in tam paruo itinere diuersis animalibus insederit. Nã allegoriam quòd asina subiugalis Iudæos iugo legis assuetos, pullus verò gentilem populum indomitũ significet, vt Christus vtriusque Saluator vtrique animali insederit, tanquam ridiculam subsannat Caluinus. Sed vtrique animali Dominũ insedisse, verba Matthæi & Prophetæ manifestè docent, qui de vtroque manifestè loquuntur, & Matthæus imprimis qui ait. *Adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eis vestimenta sua, & desuper eum sedere fecerunt.* Quum itaque vtrumque animal stratum esset, vtrique insedisse dubitandum non est. Quare hunc sensum sequitur Chrysost. homil. 65. in Ioan. Theophyl. in hunc locum, & alij multi. Quòd autem aliqui Zachariæ verba sic exponunt, vt nõ asinam, sed asinum legant, quia vox Hebræa חֲמוֹר masculini generis est, & sensus sit, super asinum & pullum, id est, natura asinum, ætate pullum, falluntur haud dubiè. Nam 2. Reg. 19. eadem vox in fœminino reperitur: & apud Hebræos nominibus animalium commune, hoc est, vt & maribus & fœminis dentur, sicut vox Græca ὄνος, vtrique sexui communis est. Sed omnem dubitationem tollit quòd Matthæus disertissimè de duobus loquitur, *Inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea.* Et iterum: *Adduxerunt asinam & pullum.* Cùm ergo duo essent, fœminam non marem fuisse ex eo patet, quòd pullus asinæ non patrem, sed matrem sequatur. Quòd cæteri tres Euangelistæ non nisi pulli mentionem fecerint, ideò factũ videtur, quia propter gentiles illi sua Euangelia scripserunt, sicut propter Hebræos Matthæus; vel quia potissimũ & diutius pullo insederit, eique insidẽs Hierosolymam ingressus fuerit. Narrationi autem Matthæi, quæ vera quoque esse debet, hoc nihil repugnat, quum frequens hoc Euangelistis sit, vt de eodem Christi facto alius plenius alius breuius scribat. Vide Augustin. de consensu Euangelist. lib 2. cap. 66. Vtrique porrò animali in tam breui via insedit, nõ fatigationis, sed mysterij

cau

causa, de quo iam diximus. Cuius sanè mysterij in vtroque animali significati, vtcunque id Caluinus simplici negatione reiiciat, grauissimi testes sunt Iustinus Martyr in Dialogo cum Tryphone, Origenes tract. 14. in Matth. Hieron in hunc locum. Ambros. lib. 9. in Lucam, August. contra Faustum lib. 12. cap. 42. & alij ferè vetères omnes. Notandum autem contra Iudæorum hodie vsque incredulitatem, quòd hanc prophetiam Zachariæ post eam à Christo tam manifestè impletam Iudæi in suis synagogis, vbi per sabbata Scripturæ leguntur, nunquam legere voluerint: quod in plena concione coram 200. & amplius Iudæis Dom. Andreas ex Iudæo Rabbino Christianus factus, & diebus sabbatinis in vrbe Roma Iudæis ex superiore loco veteres Scripturas explicans, me audiente, illis exprobrauit. Quorum impietati patrocinatur Caluinus, qui hæc omnia de pullo, & asina, Prophetam metaphoricè loquutum affirmat de contemptibili Christi specie.

Iudæorum perfidia.

In cõment. in Zachar. cap. 9.

9. *Clamabant dicentes, Hosanna filio Dauid.*

QVum huius vocis Hosanna explicatio iam dudum à D. Hieronymo iuxta veritatem Hebraicã satis excussa fuerit, tum in comment. in hunc locum, tum in tractatu peculiari de voce Osanna, & post eum Cornelius Iansenius prolixè & accuratè idem explicuerit, textúsque hodie Syriacus & Hebræus idem clarissimè attestentur, nempe vocem esse apud Hebræos compositam à verbo saluandi, & interiectione obsecrandi, vt significet, *Saluum fac quæso*, quo etiam sensu Psal. 117. illa eadem vox accipitur, ex quo Psalmo hanc acclamationem desumptam esse, illud quod adiungitur, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, inuictè demonstrat: non parua temeritas est noui cuiusdam & celebris Scriptoris, qui consentientem veterum interpretationem agnoscens, ab ea tamen recedere voluit, propter authoritatem cuiusdam Cãnonij, & Ioannis Drusi, qui Rabbinos secuti scripserunt hanc vocem vnam tantum esse dictionem, & significare *ramos salicum*, vt verum sensum hunc esse ille decernat: *Osanna filio Dauid*, id est, *Rami filio Dauid*. Quam explicationem planè absurdam & ridiculam esse, vel id quod statim sequitur apud Matthæum, illum & alios illos hebraizantes docere debuit: *Osanna in altissimis*. An dicent hic sensum esse, *O Rami in altissimis?* Deinde docere eos debuit eadẽ vox in Psal. 117. quam vulgatus interpres rectissimè vertit, *O Domine, saluum me*

Hosanna quid significet.

fac, bene prosperare, benedictus qui venit in nomine Domini. An illic sensus erit; Rami salicum bene prosperamini? Denique docere eos debuit Catholicæ Ecclesiæ sensus, quæ in sacratissimo trisagio hanc vocem vsurpat, *Osanna in excelsis.* An ibi quoque dicent, Osanna significare ramos salicum? Sed vno argumento mouetur ille. *Vitiosa* (inquit) *hæc esset locutio, & quæ nullum congruentem refert orationis sensum, Salua quæso filio Dauid. Nisi dicere velimus esse hebraismum, idemq; sonare, ac si diceretur, Salus nostra à filio Dauid, vt notat Ioan. Drusius de voc. hebr. noui test. cap. 19.* Hæc ille. Sanior certè & magis sobria hæc esset Drusi expositio, tametsi apertè falsa iuxta literam hebræam: quum vocibus illis, *Filio Dauid*, non beth, sed lamed præponatur. Sed docere hunc nouum Scriptorem potuit solus Cornelius Iansenius, hebraismum quidem hìc esse, sed longè alium propter præpositionem lamed, quæ non à, vel ab, vt beth, sed ad, vel in, significat: quæ etiam præpositio tametsi propriè est nota dativi casus, est tamen nonnunquam nota accusativi, vt exemplis probat ex Iud. cap. 7. vet. 2. & 2. Reg. 10. ver. 11. Sensus ergo proprius & iuxta hebraismum literalis est, *Saluum fac quæso filium Dauid.* Precatur quippe populus Christo, quasi nouo Regi & Messiæ expectato, salutem & prosperitatem à Deo. Eadem quidem vox in festo tabernaculorum quando etiam rami palmarum circunferebantur, à Iudæis vsurpata fuit, clamantibus *Osanna in excelsis.* Sed ipsos ramos suos, quos gestabant, hac voce compellasse, aut illos inclamasse, planè ridiculum est. Vox quippe illa ad singulas petitiones succinitur, vt nos in Litaniis nostris repetimus, *Miserere nobis*, vel, *Ora pro nobis.*

13. *Domus mea domus orationis vocabitur.*

QVum hæc Christi verba rectum & proprium templorum vsum (quibus & Christiani carere non possunt, vbi pax Ecclesiæ tuta & acies ordinata conspicitur) manifestè describant, loca videlicet esse vni Deo consecrata (ideo enim *Dei domum* vocat Propheta quò Iudæi conueniebant) & ad Dei cultum specialiter ordinata (*orationis quippe voce*, ait ipse hoc loco Caluinus, *totus Dei cultus à Propheta notatur*) qui & precibus & sacrificiis imprimis constat; voluit vno verbo Caluinus Christianorum templis hoc totum eripere, suúmque obiter venenum inspergere. Ait enim. *Hodie quanquam ad sacros conuentus agendos templis vtimur, diuersa tamen*

est ra

est ratio, quia ex quo exhibitus est Christus, nobis externa & vmbratilis eius imago minimè proponitur, sicut olim Patribus sub lege. Hæc ille. Verum quidem est, vmbratiles illas Christi imagines, vitulorum & hircorum victimas, panes propositionis, & asseruatum Manna, in nostris templis non proponi: sed quia templa quoque nostra, Deo Deique cultui, precibus, sacrificiis, sacramentorum administrationi, ac demum verbi prædicationi destinantur & consecrantur, planè hac ex parte eadem illorum ratio est: *Domus Dei & Domus orationis* non secus sunt, quàm templum Iudæorum. Imò tanto excellentius hæc sunt, quanto magis non vmbræ aut imagines rerum, sed res ipsæ olim adumbratæ in illis exhibentur. Quomodo autem templa Christianorum sunt verè domus Dei, & domus orationis, in vtroque Promptuario explicatum dedimus: contra Caluinum, in Catholico; contra prophanatores malos Christianos, in morali: in Dominica nona post Pentecosten, ad hæc eadem verba.

Templa nostra domus orationum nō secus quàm olim.

21. *Si habueritis fidem & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare, fiet.*

PLacuit admodum Caluino hæc Christi doctrina, & pro speciali sua commentitia fide, & certitudine salutis imaginaria, qua ad certam suam perniciem mirificè se oblectant hodie hæretici, locum accommodatissimum sese nactum ratus, sic in hæc verba scribit. *Hic locus ad vim naturamq; fidei exprimendam insignis est, nempe quòd certitudo sit in Dei bonitatem recumbens, quæ dubitationem non admittit. Neque enim alios credere agnoscit Christus, nisi qui indubiè statuunt Deum sibi esse propitium, nec hæsitant quin daturus sit id quod petunt. Vnde perspicimus quàm diabolico figmento fascinati sunt Papistæ, qui fidem dubitationi permiscent, imò stultæ præsumptionis nos insimulant, si de paterno Dei erga nos fauore persuasi coram ipso sistere nos audemus.* Hæc ille. Nefarius impostor mera fallendi & cauillandi libidine ductus, imperitum lectorem ludificat, & veritati insidias struit. Ipsemet enim non ignorauit Caluinus vana & mendacia esse quæcunque hîc scripsit. Ipsemet non ignorauit, vim naturamque fidei, à qua fideles dicimur, qua iustificamur, quæ ad salutem necessaria est, hoc in loco à Christo non describi,

Certitudo salutis Caluiniana refellitur.

Mendacia Caluiniana.

2. non exprimi, non attingi. Ipsemet optimè sciebat Caluinus, fidem, de qua hoc loco Christus agit, particularem quandam quorundam fidem esse, quæ miraculorum fides vocatur, quam Paulus inter specialia quædam Spiritus sancti dona ipsis iam credentibus & fidelibus impertita enumerat, dicens: *Alteri fides in eodem Spiritu.* Optimè, inquam, hoc totum ipsemet sciebat, vt nunc ex ipsius verbis ostendemus. Quum enim certo certius planéque indubitatũ sit, Christum hoc loco de illa & eadem fide agere, de qua suprà Matth. cap. 17. eisdem penè quibus hîc verbis vsus, dixerat, *Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.* Caluinus qui illo loco non de fide propria fidelium omnium virtute, sed de fide signorum Christum agere disertè profitetur, de eadem fide signorum Christum hoc loco agere ignorare non potuit. Illo quippe in loco sic scribit Caluinus. *Propriè de speciali fide agit nunc Christus, quæ, prout res nata ferebat, arcanos habebat instinctus. Atqui hæc fides est cuius Paulus meminit prioris ad Corinth. cap. 12. ver. 9. vbi dicit: Alteri fides in eodem Spiritu.* Sciebat ergo ipse Caluinus, *vim & naturam fidei*, vnde fideles dicimur, & quæ omnibus generalis est, à Christo hoc loco non exprimi. Sciebat purum esse mendacium, *quòd non alios credere Christus hoc loco agnoscit, nisi qui indubiè statuunt Deum sibi esse propitium.* Sciebat de certitudine gratiæ in Dei bonitatem recumbente, omnino Christum hoc loco non agere. Impostorem tamen nefarium agere libuit.

1 Cor. 12.

3.

4.

Fides miraculorum quæ & qualis.

Fides igitur de qua Christus hîc loquitur, fides illa, quæ donum significat edendi miracula ad Dei gloriam & aliorum ædificationem, nullam hæsitationem admittit. Nihil enim aliud est, quàm eximius fidei gradus cum fiducia coniunctus impetrandi aut faciendi miracula quum opus est, quum Dei gloria & proximi ædificatio id postulat. Porro fides etiam generalis omnium credentium, omni quoque dubitatione caret, omnem hæsitationem excludit: sed circa proprium suum obiectum, non circa omnia, quæcunque vesano aut temerario cuipiam fide apprehendere libeat. Proprium autem fidei obiectum est, veritas omnis in Dei verbo reuelata, seu scripto, seu per Ecclesiam explicato & tradito. *Certitudo in Dei bonitatem recumbens, qua indubiè quisque statuit Deum sibi esse propitium*, vt Caluinus hîc de fide loquitur, siue vt alibi fidem definit, *certa notitia & persuasio*

Fides quoxiodo sine dubitatione.

Instit. lib.

benev

beneuolentiæ Dei erga nos, ſpecialiter & in vnoquoque particulari accepta (vt Caluinus cum ſuis accipit) nec in Scripturis reuelatur, nec ab Eccleſia docetur, ideóque fidei obiectum non eſt. Nam vt cætera argumenta taceam, quæ alibi latius tractauimus, quicquid de fide eſt, ab omnibus credi oportet, omni dubitatione remota. Huic autem in particulari, puta Ioanni Caluino, Deum indubiè propitium eſſe, omnes indubiè & abſque dubitatione credere oportere, nec ipſe opinor ſi viueret Caluinus dicere vellet. *Diabolico ergo figmento faſcinati ſunt*, non Papiſtæ, vt Caluinus dicit, quaſi *dubitationi fidem permiſceant*, quum eam ab omni dubitatione longiſſimè remoueant; ſed Caluiniſtæ, qui præſumptioni impiæ ac diabolicæ fidem admiſcent. Nec ſtultæ tantum, ſed & ſceleratæ præſumptionis Caluinum & Caluiniſtas meritò inſimulamus, qui de paterno Dei erga ſe fauore ex certa fide perſuaſi, audent ſe coram illo ſiſtere hac ſola fide, falſa & ſterili, imaginaria & mortua, commentitia & inani, armati atque muniti: *carentes veſte nuptiali*, quæ charitas eſt, bonorum operum fœcunda mater. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo facimus.* Hac armati non fide ſola & perſuaſione diuinæ bonitatis, ſed mandatorum pia & ſedula obſeruatione, fiduciam habemus apud Deum, & de paterno eius erga nos fauore perſuaſi ſumus.

Fides Caluiniana iugulatur.

Matt. 22.

1. Ioan. 3.

Quod Caluinus hîc ex Paulo ſubiungit, præſumptionem Caluinianam nihil adiuuat. *Atqui* (inquit) *hoc præcipuè Chriſti beneficium Paulus commendat, quòd ex fide illius audaciam habemus accedendi ad Deum cum fiducia*, ad Epheſ. 3. ver. 12. Oſtendit quippe Paulus vnam fiducialis acceſſus ad Deum cauſam fidem eſſe, ſed non ſolam. Docet D. Ioannes aliam eſſe huius rei cauſam, *Si cor noſtrum nos non reprehendat, ſi mandata eius cuſtodimus, ſi quæ coram eo placita ſunt, facimus.* Hoc totum præſumptionem Caluinianam, ſola fide & perſuaſione inani innixam, penitus ſubuertit.

23. *In qua poteſtate hæc facis, & quis tibi dedit hanc poteſtatem?*

HOrum temporum hæretici Catholicorum voces, qui Paſtorum authoritatem & ſucceſſionem legitimam

contra subintroeuntes lupos vrgent, Pharisæorum has esse voces volunt contra Christum: vt quia impiè Pharisæi Christi doctrinam exagitabant, de potestate docendi inquirentes, impiè quoque & nos de hæreticorum authoritate inquiramus. V Volfgangus Musculus hæc verba in medium proferens, *Quasi dicerent* (inquit) *Templi huius potestas ac ius docendi penes nos est. Quæ facis, non facis potestate legitima. Non de ipso facto Christi quæstionem mouebant, quod culpare non poterant, sed de potestate calumniam struebant. Consimili modo Papistæ hodie, quoniam nec manifestos errores & abusus authoritate verbi Dei tueri, nec doctrinam veritatis de mendacio redarguere possunt, confugiũt ad potestatẽ & authoritatem Episcopalem, perinde ac si hanc inculpatam ac legitimam possideãt.* Hæc ille. Cui malè sano homini breui dilemmate responderi poterit. De potestate legitima eorũ qui docent ac pascunt in Ecclesia Dei, aut nunquam est inquirendum, & hæc Pharisæorũ præsumptio in vniuersum damnanda est; aut aliquãdo inquiri potest, & hæc Pharisæorum quæstio erit aliquando legitima adeóque necessaria. Si prius, falsum erit quod Christus docet, *fures quosdam & latrones esse qui non intrant per ostium, sed aliunde*: falsum erit quod Paulus scribit, *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* & rursum, *Nemo sumit sibi honorem, nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron*: falsum denique & vanum illud Prophetæ, *Ipsi currebãt, & ego non mittebam eos.* Sed Musculum correxit hoc loco Caluinus ipse his verbis: *Non armantur hic proterui homines, qui sine vllo mandato, sed priuata audacia publicum sibi munus vsurpant.* Est igitur aliquando de doctrinæ potestate ac legitima missione inquirendum, tametsi Pharisæi impiè & proteruè de Christi potestate flagitarent. Horum temporum noui magistri si Christi loco esse volunt, vt de eorum potestate nobis inquirere non liceat, faciant in conspectu nostro quod Christus in conspectu Pharisæorum toties fecit. Opera Christi faciant, quia *opera eius testimonium perhibebant de illo.* Dent visum cæcis, claudis gressum, surdis auditũ, mutis loquelam, mortuis denique ac sepultis auram rediuiuam. Proferant aliquem Ioannem, præcursorem aliquem de cælo missum, cuius testimonio & admirabili sanctitate commendentur, sicuti Christus hoc loco Pharisæorum quæstioni Ioannis de se testimonium tacitè opponit. Si enim id respõdissent, quod verè respondendum erat, *Ioannis Baptismum*, hoc est, totum ministerium & prædicationem *esse de cælo*, Ioannis quoque de Christo

In loco communi. Cap. de ministerio Ecclesiæ.

Potestas docẽdi inquirenda, an legitima sit.

Ioan. 10.

Rom. 10. Heb. 5.

Ierem. 23.

Ioan. 5.

Christo testimonium necessario accepissent, déque eius legitima & summa potestate nunquam verbum mouissent. Est ergo quæstio de potestate docendi legitima; sed contra eos proponẽda, de quorum potestate dubitare licet; & ab iis mouenda, qui tantam rem iudicandi & discernendi facultatem habent. Vtrumque hodie hæretici confundunt, rebellium in morem, qui de legitima potestate aut nullam quæstionem fieri volunt (quia ea se carere vident) aut ipsi de ea iudicium ferre contendunt, vt ea quæ legitima est, hac arte conuulsa, seipsos intrudant; & deiectis magistratibus, Reip. gubernacula teneant.

32. *Venit ad vos Ioannes in via iustitiæ, & non credidistis ei.*

ARguit hoc loco Christus Pharisæos quòd Ioanni Baptistæ vitam apud eos irreprehensibilem agenti, qui in summa victus ac vestitus asperitate, &, vt alibi dixit, *neque manducans neque bibens*, id est, à communi hominum cibo ac potu abstinens, maximum iustitiæ, id est, pietatis & sanctitatis exemplum præbuisset, docenti tamen & facienti non crediderint, nec pœnitentiã egerint. Sic enim intelligit Christus Ioannem in *via iustitiæ venisse*, sicuti alibi eundem semper prædicat non solum à doctrina, sed etiam à singulari vitæ sanctitate: *vt non esse hominem mollibus vestitum, non arundinem vento agitatam, non esse eo maiorem inter natos mulierum*: denique fuisse *lucernam ardentem & lucentem*: ardentem in feruore & zelo prædicationis, lucentem admirabilis vitæ exemplo. De hac via iustitiæ quam Ioannes tenuit, dicit D. Bernardus, *quòd ab ortu vitæ suæ vsque ad occasum, forma vitæ & informatio morum fuerit, virginitatis speculum, Martyrum lumen, anachoretarum principium, orbis exẽplum, iustitiæ principatus*. De eadem Cyrillus Hierosolymitanus scripsit, Ioannem *exercitationis typum in seipso monstrasse*. Gregorius quoque Nyssenus, eandem iustitiæ viam expendens, ait de Ioanne. *Nulla in re diuina minus præstitit, quàm cæteri qui in exercitio virtutis ante illum extitere.*

Matth. 3.

Ioan. 5.

In Serm. de excell. Ioan. Bapt.

Catech. 3. ad illuminatos.

Orat. in laudem Basilij.

Sed totum hunc ac perspicuum Christi verborum sensum inuertit egregiè Caluinus, totius iustitiæ ac sanctitatis iuratus hostis. *Mihi* (inquit) *nihil aliud sonat Iustitiæ nomen hoc loco, quàm Ioannis doctrinam puram & rectam fuisse, ac si dixisset: nihil fuisse causæ cur eam reijcerent Pharisæi.* Deinde

Caluini corruptela prodigiosa.

arrogantissimus hæreticus Christi locutionem corrigit. *Plenior* (inquit) *fuisset locutio: Venit Deus iustitiæ viam Ioãnis ore demonstrans.* Hæc est execranda superbissimi & audaciſſimi hæretici proteruia. Quia viam iustitiæ, quam tenuit Ioannes, in plano & germano verborum sensu tenere non vult, sed quod de vitæ sanctitate dictum est, ad doctrinæ puritatẽ transferre, nec Christi verba, vt in textu Euangelico iacent, hunc sensum vllo modo admittant; audet homo nefarius, quasi pedagogus discipulum, Christum quid & quomodo loqui debeat, docere. *Plenior* (inquit) *fuisset locutio.* Ergo Christum Dominum plenius loqui homo impiè docebit? Ergo sermo Seruatoris nostri tibi mancus ac mutilus videtur? Sed non est hæc tua sola impietas. Non plenius Christum loqui, sed planè aliud ac diuersum loqui (ô blasphemiam) iubes. Hic enim sermo, hæc locutio, *Venit Deus iustitiæ viam Ioannis ore demonstrans*, longè aliud ac diuersum dicit, ab eo quod facet Euangelista habet: *Venit ad vos Ioannes in via iustitiæ.* Agit Christus de via iustitiæ quam Ioãnes tenuit, non de ea quam Deus per os eius docuit. Agit de via qua Ioannes ad Iudæos venit (*Venit ad vos*) non de via qua Deus ad Ioannem venit. *Deus iustitiæ viam Ioannis ore demonstrans*, ad Ioannem venit, ad cor & linguam eius suæ gratiæ luce accessit, non ad Iudæos qui Ioannem non Deum audiuerunt. Missus est enim Ioannes *à Deo vt testimonium perhiberet de lumine, & vt omnes crederent per illum*: id est, per os & prædicationem eius. Venit quoque Ioannes ad Iudæos per prædicationem quidem, sed cum admirabili vitæ sanctitate coniunctam, quam vitæ sanctitatem, ad maiorem Pharisæorum condemnationem, *viam iustitiæ*, Christus hîc vocat. Rursum in omnibus Ecclesiæ Doctoribus ac Magistris improbis, ac malis mercenariis, auaris, *qui non ex charitate, sed per occasionem Christum annunciant*, venit Deus ad homines iustitiæ viam annuncians, & per ora eorum *Christus prædicatur*, vt Paulus affirmat, sed ipsi tales Magistri ac Doctores non veniunt ad eos quos docent per viam iustitiæ, verùm per viam auaritiæ, aut ambitionis, aut contentionis, aut inuidiæ, aut alterius cuiusquam infamis notæ. Aliud ergo longéque diuersum loqui Christum, ab eo quod verè loquutus est, proteruus impostor Caluinus cogit. Quare verò istud? Quia iustitiæ viam, sanctitatis studium, ferre Caluinus non potest. Sic Lutherus *Ioannem vt Doctorem considerare, vitam verò eius minus curare iubet.* Deum ait *non adeò magni facere quomodo*

Caluinus Christum vt pædagogus discipulum corrigit.

Ioan. 1.

Philip. 1.

In serm. de nat. Ioan. Bapt.

modo viuant homines, sed potiùs eorum spectare doctrinam. Ex hac fœtidissima cloaca suum nouum sensum suxit Caluinus.

42. *Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.*

QVum hæc prophetia, eiúsque per Christum applicatio, liquidò & perspicuè doceant, Architectos ipsos Synagogæ Iudaicæ Principes sacerdotum, Scribas ac Pharisæos, Synagogæ magistros, Messiam aduenientem reprobaturos; arripit hoc exẽplũ auidè Caluinus, & suæ suorũmq; ab Ecclesia Christi apostasiæ nobile patrociniũ hoc esse posse cõfidit. *Schismatis Caluiniani patrocinium futile & inane.*

Prodigij (inquit) *simile est reijci salutis authorẽ, non ab extraneis, sed à domesticis, neque à stulta plebe, sed ab ipsis Principibus qui gubernacula Ecclesiæ tenẽt.* Et paulò pòst. *Hinc colligitur vtilis admonitio, non obstare legitimam vocationem, quo minus impij sint ac scelerati Christi hostes, qui ministri esse debuerant. Certè legale sacerdotium diuinitus erat ordinatum, & Leuitis permissa erat à Domino potestas regendæ Ecclesiæ. An ideò fideliter suo munere functi sunt? An illis obedire pios decuit ad Christum negandum? Eat nunc Papa cum suis cornutis Episcopis, & sibi fidem in omnibus habendam esse iactent, quia pastorum locum occupant.* Hæc ille. Hæc vtilis Caluini admonitio, est futilis & insulsa collectio, est impia & insana disputatio. Pharisæis Synagogæ magistris nihil profuit legitima vocatio, quo minus Christum negarent: Ergo Catholicæ Ecclesiæ Episcopis & Pastoribus fides habenda non est, quia Pastorum locum occupant. Age, valeat interim consequentia, & in simili concludatur: Ergo Ministris & Pastoribus Geneuensibus, Bernatibus, Tigurinis, VVittenbergensibus, aliísque in Germania, in Scotia, in Anglia pseudoepiscopis, fides habenda non est, quia isti omnes Pastorum quoque loca occupant, & permittitur illis regendæ Ecclesiæ potestas. *Consequentia Caluiniana turpitudo.*

Rursum: Seniores populi & tota quoque popularis Iudæorum turba & stulta plebs (quod stultè hîc negat Caluinus) Christum clamoribus pertinacibus reiecerunt, ac ad necem postularunt: Ergo nihil vel magistratuum vel totius populi Christiani consensus in causa religionis valere debeat. Non videt insulsus Caluinus eodem argumento aduersus seipsum totúmque corpus fidelium concludi posse, quo aduersus Papã & Episcopos ac Pastores Ecclesiæ Catholicæ ille concludit.

Synagogæ Iudaicæ & Ecclesiæ Christianæ iniqua cõparatio.

Deinde quàm impia hæc disputatio est? Principes veteris Synagogæ Christum prædicantem repulerunt: ergo tota Catholica Ecclesia, tam Pastores quàm populus Christianus vniuersus, totis his 1500. annis Christum ignorauit, defuit, reiecit. Meminisse Caluinus debuit firmiores Ecclesiæ quàm Synagogæ promissiones esse: Synagogæ debuisse succedere Ecclesiam Christi, transferri legem, transferri sacerdotium, interire Synagogam, *vt plenitudo Gentium intraret*, oportuisse. Ecclesiæ Christianæ nihil aliud succedit quàm mundi consummatio, dicente Christo Ecclesiæ suæ. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Non erit translatio Euangelij, sed per totum orbem dilatatio, *donec impleantur tempora gentium.* Non interibit Ecclesia Christi, sed sic permanebit *vt portæ inferi non possint præualere aduersus eam.* Eat nunc Caluinus cum suis barbatis & galeatis Ministris, & Ecclesiam Christi interiisse blasphemet, quia Synagoga cecidit. Affirmet mentiri Paulum, qui ait *Pastores & Doctores datos esse à Christo, in opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in agnitionem filij Dei*, quia Synagogæ architecti Christum respuerunt. Hæc est insani hominis disputatio insana. Cùm enim, *Papam cum suis Episcopis* dicit, vniuersam Ecclesiam Catholicam dicit, vniuersis Episcopis adhærentem, & vni supremo in terris Capiti coniunctam.

Matth. 28.

Matth. 25.

Matth. 16.

Ephes. 4.

Reliqua nunc dementissimi hominis verba proferemus, vt eorum quoque appareat turpitudo. *Vt demus* (inquit) *ritè ad Ecclesiæ regimen vocatos, frustra tamen plus sibi arrogant quàm se titulares esse Ecclesiæ præsides.* Putida & mera calumnia est, impudenter asserta, nullo argumento munita. Sequitur, *Atqui ne vocationis quidem titulus illis suppetit.* Cur ergo dedisti ad Ecclesiæ regimen esse ritè vocatos? modò ais, modò negas, homo instabilis nescit vbi pedem figat. Ferire vult, sed quò ictum destinet, incertum habet. Hoc tamen posterius probare nititur. *Nam* (inquit) *vt se in hanc tyrannidem attollerent, euerti necesse fuit totum Ecclesiæ ordinem.* Homo insulsus probare se existimat, quando strenuè bacchari, & fortiter conuitiari potest. Quæ enim hæc tyrannis sit, aut quomodo euersus Ecclesiæ totus ordo fuit, nec vno verbo demonstrat, dixisse & maledixisse contentus. Pergit adhuc. *Verùm vt iurisdictionem ordinariam sibi meritò vsurpent, si tamen euertunt sacram Dei domum, non nisi*

Caluinus iurgiis non argumẽtis pugnat.

nomi

nomine tenus architecti censendi sunt. Hoc quidem verum est, Sed quòd Catholicæ Ecclesiæ toto orbe Episcopi ac pastores sacram domũ Dei euerterint, id Caluino strenuè probandum, non impiè supponendum fuit. Nihil ergo aliud hæc tota Caluini declamatio, quàm fanaticum hominis ingeniũ & spiritum vertiginosum prodit, maledicendi auidum, firmis & bonis argumentis destitutum. *Caluini ingenium fanaticum.*

42. *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.*

DEclamitat hîc rursum Caluinus, & illustrem hanc prophetiam de gloria Messiæ quem Synagoga reiecit, ad hodiernæ apostasiæ nouitatem & incremẽtum homo impius transfert: verbis quidem non ita perspicuis & claris, vt de seipso suísque Geneuensibus loqui velle videatur (sic enim omnes Lutheranorum sectas, quę validæ tunc erant, & totum reliquum sodalitium in se vnum concitasset) sed sic vt à suis facilè intelligatur. Quæ Caluini frequens astutia est, quam euidenter prodit in comment. ad 1. Cor. 11. vbi quum Christi corpus & sanguinem in sacra Cœna *realiter exhiberi & sumi* dixisset, *Verba* (inquit) *vulgaribus vtor, sed me mei intelligũt.* Nempe quòd nihil minus cogitaret, sed realis exhibitionis nomine Catholicos & Lutheranos ludificare vellet, quum realem ipse non aliam quàm spiritualem, & quæ fide fit, (si tamen illam) intellexerit. Non dissimiliter in genere hîc declamat Caluinus *de admirabili & stupendo noui Euangelij exortu, restitutione, ac statu.* De quo Euangelio nouiter exoriente ac restituto loquatur, non explicat; ne reliquas sectas ab ipso seiunctas, quæ sibi singulæ hunc nouum exortum & restitutionem Euangelij venditant, grauiter offenderet; sed à suis intelligitur de sola Geneuensi Ecclesia aliísque ab ea progressis eíque adhærentibus loqui. Sic enim in hũc locum scribit. *Meminerimus quoties de Ecclesiæ ortu, restitutione, statu, totaq; salute agitur, non esse consulendos sensus nostros, sed tribuendum virtuti Dei honorem, vt absconditum eius opus miremur. Reuocamur enim hic à stulta hominum reuerentia, quæ sæpe Dei gloriam obscurat. Ac si dixisset Propheta, quamlibet splendidis titulis polleant homines, peruersè tamen fieri, si quis illos Deo opponat. Quo refellitur diabolica Papistarum impietas, qui laruatæ suæ Ecclesiæ determinationem Dei verbo præferre non dubitant.* Hæc ille, torquendi, deprauandi, & adulteran *Caluini astutia.*

Caluini artificium in adulterando verbo Dei.

terandi verbi Dei, mirus artifex. Vide enim vt præsentem prophetiam miserè torqueat & impiè deprauet. De casu Synagogæ,& veterum Sacerdotum perfidia, Christique & Euãgelij eius exaltatione dictum est: *Lapis quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: A Domino factum est istud,& est mirabile in oculis nostris:* Ergo quandocunque aliqua noua secta exurgit contra Pastores & Doctores, *quos Christus dedit Ecclesiæ suæ,& quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei,quam acquisiuit sanguine suo*, nulla est habenda Pastorum reuerentia, nec curandum quàm splendidis titulis polleant,siue Apostoli,siue Propheræ,siue Euangelistę, siue Pastores,& Doctores,siue Episcopi,& Præpositi Ecclesiarum,siue Presbyteri & Seniores vocentur. Valet enim scelerata Caluini collectio & prophetiæ huius deprauatio non solùm contra præsentes Catholicæ Ecclesiæ Episcopos & Pastores,sed etiam contra Apostolos, Prophetas, Euangelistas, & alios quoscunque splendidos in Ecclesiæ regimine titulos. Nec minus iuxta Caluini collectionem licuisset Iudaizantibus illis Christianis, Apostolos & Seniores in Concilio Hierosolymitano collectos, & omnia ferè legalia abolentes ex alto despicere,quantumuis splendidis titulis pollerent, diceréque se verbo Dei per Moysen scripto inhærere,illos verò licet architectos Ecclesiæ verbum Dei reprobantes, minimè mirum facere, *quia à Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris*, vt illi non secus errent quã Pharisæi & Scribæ in Christo reiiciendo errauerunt. Non minus, inquam, hoc illis licuisset dicere ac facere,quàm hìc licet Caluino suã ab Ecclesia apostasiam eodem fuco tegere.

Ephes.4. Act.20.

Caluiniana consequẽtiæ absurditas & blasphemia.

Caluinus suo telo iugulatur.

Lutherani quoque,Anabaptistæ,Seruetiani,aut alia quælibet hodie secta nõ secus contra Caluinum,omnésque Ecclesiæ Geneuensis ministros, Pastores, Seniores, vbi de aliqua Scripturæ interpretatione, aut censura Ecclesiastica oritur quæstio (quales inter eos sunt innumeræ) hoc eodem modo excipiet,quo Caluinus contra omnes Ecclesiarum Prępositos excipiendum dicet. Splendidis quidem titulis polletis; Ministri verbi,Pastores populi,Seniores consistorij vocamini. Vestrum in Scripturis exponendis iudicium interponitis, (perpetuum enim Caluino ac Bezæ est,reiectis Patrum sententiis dicere,*Ego sic iudico. Ego sic sentio. Ego hunc esse sensum non dubito*,&c.) Penes vos censuram esse dicitis. Vos pro architectis & Præsidibus Ecclesiæ venditatis. Sed peruersè facitis quòd Deo vos opponitis. Verbum Dei nos aliud docet.

Titu

Titulos vestros non curamus. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Manifestè hîc refellitur vestra diabolica impietas, qui laruatæ Ecclesiæ vestræ determinationem verbo Dei præferre non dubitatis. Quam enim Caluinus Catholicis impietatem impingit, eandem quælibet alia secta Caluino & suis meritò impingere potest. Quælibet enim alia secta Geneuensem Ecclesiam pro laruata non vera habet. Quælibet alia secta verbum Dei pro suis dogmatibus facere affirmat & credit.

Cur solos Catholicos perstringit Caluinus.

Sed quî fit quòd cæteris omnibus sectis prætermissis, solam veram & Catholicam Ecclesiam hîc perstringit Caluinus? Cur solos Catholicos (quos Papistas vocat) diabolicæ impietatis arguit, quòd suæ Ecclesiæ determinationem verbo Dei prætulerint? Subiungit aliquid, quo id probare contendit, quod dissimulandum non est. *Vnde enim* (inquit) *secundum eos pendet verbi Dei authoritas, nisi ab hominum placito? vt Deo nihil plus sit iuris residuum quàm quod ab Ecclesia precariò accipit. Longè aliter hoc loco nos instituit Spiritus sanctus. Nempe simul ac in medium prodit maiestas Dei, silendum esse toti mundo.* Hæc ille. Multum haud dubiè laborauit Caluinus, vt post tam atrocem accusationem, quòd Catholici *suæ Ecclesiæ determinationem verbo Dei præferre non dubitauerunt*, certam aliquam tantæ accusationis notam, certum & illustre aliquod argumentum subiiceret, ac dogma aliquod proferret à Catholica Ecclesia determinatum, cui verbũ Dei manifestè repugnaret. Hoc enim esset propriè ac verè suam determinationem verbo Dei præferre. Nunc autem nihil tale profert, sed huiusmodi aliquid, quod si verum crimen esset, conficeret tamen non aliquam Ecclesiæ determinationẽ, sed ipsam Ecclesiam determinantem verbo Dei præferri. Ait enim, secundum Catholicos *verbi Dei authoritatem non nisi ab hominis placito pendere, & eam totam ab Ecclesia precariò Deum accipere.* Nempe quia quid sit pro verbo Dei & scriptura Canonica habendum, Ecclesia suo iudicio determinat. Hoc enim intelligit, hoc vult dicere Caluinus, licet obscurè loquatur, vt à rudiori lectore Catholico vix intelligatur. Satis ei erat quòd à suis suorúmque scriptorum lectoribus intelligeretur. Sic quippe alibi scribit. *Pendet* (inquiunt Papistæ) *ab Ecclesia determinatione, & qua Scriptura reuerentia debeatur, & qui libri in eius catalogo censendi sunt.* Móxque paucis interiectis infert. *Quibus impiorum sannis subijcietur fides nostra, si credatur hominum beneficio non secus ac precariam habere*

Instit. lib. 1. c. 7. num. 1.

bere authoritatem? Huic obsoletæ & rancidæ calúniæ quam hîc Caluinus vt cramben sæpè recoctam regerit, iam olim respondimus, tum in opere nostro de Principiis fidei, tum vberius multo in defensione nostra contra Vvhitakerum, qui Caluini vanitatem maiori vanitate & ineptia tueri frustra conatus est. Summa est, mentiri Caluinum quando ait sententiam Catholicorum esse, quòd ab Ecclesiæ determinatione pender, quæ Scripturæ reuerentia debeatur. Hoc enim Ecclesia non determinat, sed vt rem per se notissimam penitus indeterminatam reliquit. Determinat quidem qui libri pro scriptura Canonica habendi sint, sed non determinat quanta fides & authoritas ipsi scripturæ Canonicæ adhibēda sit. Quæ duo quàm longè latéque inter se discrepent, in vtroque opere prænominato, sed magis in posteriori, latè & copiosè explicuimus. Vana ergo & friuola, scelerata & impia est, tota hoc loco Caluini declamatio. Quæ tamen impietas maxima in postremis eius verbis clarius cōspicitur, vbi ait, *Spiritum sanctum hic docere, simul ac in medium prodit maiestas Dei, silendum esse toti mundo:* id est, vbi aliqua noua secta exoritur, silendum esse toti Ecclesiæ. Suam enim sectam, sui noui Euangelij exortum, & restitutionem, pro quo hoc loco pugnat, homo blasphemus designat, quum *Dei maiestatem in medium prodire* fingit; sicuti Ecclesiæ Pastores ac Præpositos negligendos designat, *quum toti mundo silendum* affirmat. Hæc est Caluini hoc loco laruata blasphemia, quam detracta larua omnium oculis in propria forma conspiciendam subiicere operæpretium duxi.

Lib. 9. cap. 3. Lib. 3. cap. 12.

Defens. contra Vvhitak. Lib. 1. cap. 2. ad sect. 6.

Caluini laruata blasphemia.

IN MATTHÆI CAP. XXII.

12. *Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?*

Bonorum operum necessitas defenditur.

QVVM hæc terribilis Dei increpatio, & horrenda quæ consequitur pœna, nō ad Iudæos, sed ad Gentiles, de quorū vocatione posterior parabolæ pars loquitur, manifestè pertineat; nec ad quosuis Gentiles, sed ad vocatos, & Ecclesiæ domum ingressos, atque in conuiuio nuptiali discumbentes, id est, fide iam & sacramentorum participatione fidelium societati admixtos; in huiusmodi autem sub persona vnius (siue vt vnius exemplo cæteri caueant, siue vt nē ille vnus sit quilibet apud se accuratius per

perpendat) desiderata vestis nuptialis, necessariò significare debeat, non infidelitatem, sed cum fidei professione coniunctam vitæ turpitudinem, vt propterea hic locus vitæ puritatem & bonorum operũ studium ad salutem esse necessariam euidenter conuincat; Caluinus hunc locum exponens, in omnem se partem versat, variáque pertentat, ne illam bonorum operum necessitatem ingenuè & apertè profiteatur, aut solius iustificantis fidei naufragium ante oculos positum videre & agnoscere cogatur. Totam eius explicationem subiiciam. *De veste* (inquit) *nuptiali frustra certatur sitne fides, an sancta & pia vita: quia neque fides à bonis operibus separari potest, & bona opera non nisi ex fide procedunt.* Hæc est prima tergiuersatio, & superbi hæretici inanis lucta. Demus enim fidem à bonis operibus separari non posse, (quod tamen falsitatis ac demẽtiæ plenum esse plurimæ scripturæ docent, vt suis in Paulum locis docebimus) verum sit (quia verum est) bona opera, quæ verè bona sunt, nõ nisi ex fide procedere. An propterea frustra quæritur de veste nuptiali hoc loco, sit ne fides an sancta & pia vita? Ad posterius quod attinet, expeditum & clarum est, tametsi ex fide bona opera procedunt, sicut ex radice fructus, tamen sicuti radix frequentissimè caret fructu, sic fides carere potest operibus bonis, ideóque data fide non sequi bona opera. Vnde meritò hoc loco quæritur, an hæc vestis nuptialis fuerit radix an fructus, fuerit fides an vitæ puritas. Sed ad prius quod attinet, eo quidem concesso à nobis (quod concedere opus non est, nec nisi vberioris disputationis causa, & vt maior reluctantis hæretici absurditas elucescat, concedimus) probabilior videri potest Caluini assertio; sed falsa nihilominus & absurda est. Tametsi enim fides à bona vita separari non posset, tamen quum negari nequeat, quin res sint inter se distinctæ, credere & operari, sicut radix à fructibus distincta est, etsi talis radix esset quæ semper germinaret, meritò quæri potest an vestis nuptialis hoc loco fidem ipsam significet an vitæ puritatem, radicem an fructum. Tametsi, inquam, inseparabilia concedimus, tamen diuersa & distincta esse nec ipse Caluinus negabit. Hominem & risibilem esse, inseparabilia sunt, & ex Principiis speciei humanæ profluit, quòd homo solus risibilis sit, sicut ex fide promanant opera verè & coram Deo bona. Distincta nihilominus sunt homo & risibile. Illud enim naturam, hoc accidens designat. Vnde non quicquid tribuitur homini, hoc etiam, risibili quatenus tali tribuendum. Quum

Prima Caluini tergiuersatio.

ergo

ergo distincta & diuersa sint fides & vitæ puritas, esto, inseparabilia sint, tamen non quicquid tribuitur vni, idem tribuitur alteri; nec defectus vnius est defectus alterius. Pone, inquam, vno deficiente alterum deficere, & vbi primum cessat fides, cessare opus bonum, & contrà. Alia tamen & distincta peccata sunt, suásque habent distinctas pœnas in Dei iudicio, non credere promissionibus Dei (vt in sensu Caluini de fide loquamur) & non diligere proximum, vel alio quocunque modo contra secundam tabulam delinquere. Sicut ergo distincta virtus est fides à vitæ puritate, & distinctum peccatum est, non credere promissionibus Dei, & non facere quæ Deus iubet; sic increpante nos Deo quòd vestem nuptialem non habemus, meritò quæri potest, an hæc increpatio defectum fidei vel defectum charitatis notet; & an ipsa vestis nuptialis sit ipsa fides, an charitas fidei adiuncta.

Præterea eo magis hæc necessaria quæstio est, quia tametsi hæretici velint fidem à bonis operibus separari non posse, & verumque in eo qui saluatur adesse affirment, tamen salutem aiunt ex vna fide pendere, non ex bonis operibus, quæ nihil aliud quàm notæ & testimonia sint præsentis fidei, sicut fructus notæ & argumenta sunt viuentis arboris. Hoc enim in constituto, tametsi demus fidem & bona opera non separari, tamen quum in hac Scriptura increpatur & damnatur à Deo iudice qui veste nuptiali caruit, meritissimè quæritur vtrùm hæc vestis nuptialis fidem significet, an bona opera: vt ita videlicet intelligamus vtri damnatio inflicta fuerit, an fidei defectui, & quia non credidit; an potiùs bonorum operum defectui, & quia nullis bonis operibus vestitus fuit. Frustra ergo Caluinus hanc quæstionem fugit, in qua se causa casurum facilè præuidebat. Vestis quippe nuptialis nomine ipsam charitatem & bonorum operum studium ac vitæ puritatem necessariò intelligi, tum parabolę ipsius tota connexio, tum aliæ Scripturæ, tum veterum Patrum consentientes sententiæ luculenter probant, sicuti in Promptuario Catholico olim explicatum dedimus. Quod autem frustra & inaniter, etsi callidè & veteratoriè, hanc quæstionem fugit Caluinus, familiari exemplo docebo. Pone me aliquem interrogare, Quomodo huc intrasti nihil videns? Quamuis enim certum sit vt homo videat varia requiri, oculi bonitatem, medium dispositum, ac lumen, & hæc non separari in eo qui videt, meritò tamen quæri potest, quo sensu interrogauerim, cur nihil videns ingressus sit, an quia cæcus omnino erat, aut oculis læsus, an

Dom. 19. post Pent.

Caluini astutia expenditur.

quia

quia lumine caruit, an etiam quia nec cæcus nec læsus nec lumine carens, casu tamen aut vi aliqua iniecta videre non potuerit. Sed idcirco Caluinus quærere noluit, ne quærendo aut apertam veritatem negare, & iustissimæ reprehensioni patere, aut ipsam veritatem suæque solius fidei apertũ ante oculos naufragium conspicere & deplorare cogeretur. Omnes igitur veteres interpretes quærunt, & quærendo concludunt, vestis nuptialis nomine ipsam bonorum operum vestem, qua indutus & ornatus esse debet qui in Christum credit, significari; qua qui caret, & quia illa caret, proiicitur in tenebras exteriores.

Præterea si fides à bonis operibus separari nõ potest, ideóque frustra quæritur, sitne hæc vestis nuptialis fides, an pia sanctáque vita, de vtroque igitur loquetur Christus, & vtrumque significabit vestis nuptialis. Si vtrunque significat, ergo vtrunque ad salutem necessarium est. Hac enim veste nuptiali qui caret, id est, illo vtroq; qui caret, qui, inquã, fide & bonis operibus caret (separari enim ista non possunt) ille ligatis manibus ac pedibus proiicitur in tenebras exteriores. Præclarè igitur Caluinus suam solam saluificam fidem tutatus est. Præclarè bonorum operum necessitatem, quam ex hac veste nuptiali tam necessaria colligunt inuictè Catholici, remouit. Dum enim de neutra quæri vult, vtramque posuit, vtramque stabiliuit. Sic iterum concesso eo quod falsissimè ponit, nihil contra orthodoxam sententiam, sed totum cõtra insanas suas hæreses cõclusit. Videamus quæ in eo sequũtur.

Caluinus ex suu principijs refutatur.

Subiungit quid Christus hac interrogatione dicere voluerit. *Christus* (inquit) *hoc tantùm voluit, hac lege nos à Domino vocari, vt spiritu renouemur in eius imaginem, ideóq; vt perpetuò domi eius maneamus, veterem hominem cum suis inquinamentis exuendum esse, ac meditandam nouam vitam, vt vestitus tam honorificæ vocationi respondeat.* Hæc ille. Notanda fraudulenta doctrina. Ait quidem exigi his verbis à Christo totius vitæ puritatem & sanctitatem (hoc est enim spiritu renouari in imaginem Christi, & exuere veterem hominem cum inquinamentis suis) sed ideo exigi *vt vestitus talis tam honorificæ vocationi respondeat*: id est, non quia talis vestitus sit ad salutem necessarius, sed quia congruum est filios Dei per adoptionem gratuitam factos, piam ac sanctam vitã ducere filiis Dei dignã, & *quæ tam honorificæ vocationi respondeat*. Hoc enim totum est quod hæretici hodie vitæ puritati ac sanctitati tribuere volunt, vt bona opera sint quidem

Fraudulenta Caluini doctrina.

Christianis hominibus digna, sint notæ & signa fidei ac vocationis nostræ, sint opera quædam eucharistica, vt ostendamus nos non ingratos esse gratuitæ iustificationi nostræ per Christum: sed nullo modo esse ad salutem & iustitiam necessaria, aut quæ nos coram Deo iustos & gratos faciant, vel denique vt ex eis iustificemur aut saluemur. Atqui totum hoc pestilentissimum eorum cõmentum hic vnus locus subuertit, qui *vestem nuptialem*, quam ipse iam Caluinus ponit in totius vitæ puritate, videlicet *in renouatione spirituali, & in veteris hominis depositione*: non solum *vt vestitum honorificæ nostræ vocationi respondentem*, quod solum Caluinus hoc loco dicit, hunc fucum lectori faciens vt vitæ sanctitati aliquid magnum tribuere videretur; sed præterea vt vestitum penitus ad salutem necessarium: quando qui eo caruit, hoc ipso nomine, *proijcitur in tenebras exteriores*.

Bonorum operũ necessitas cõcluditur.

Vidit hanc huius loci consequentiam & hanc difficultatem Caluinus. Vidit priorem fucum non penitus satisfacere nasuto & cordato lectori. Sibi igitur hanc difficultatem mouet, subiungens. *Sed quaritur qui conueniat mendicum atroci pœna mulctari, quia nuptialem vestem non attulerit, quasi verò nouum sit, miseros qui victum in compitis quæritant, laceros ac deformes conspici.* Proponit vafer hæreticus quæstionem, quasi de mendico & corporali amictu ageretur, non autem de vocato ex Gentibus ad fidem, adeóque iam in conuiuio nuptiali discumbente, id est, credente & in sacramentis participante, ideóque non fide tantùm, sed & bonis operibus (separari enim ista non possunt iuxta Caluinum) aut induto, aut certè induẽdo. De isto enim certè quæritur cur tam atroci pœna mulctatur, si bonorum operum vestis ad salutem necessaria non est. *Respondeo* (ait Caluinus) *hic non tractari vnde vestis petenda sit.* Neque id hoc loco quæritur vnde vestis hæc petenda sit, sed quare hæc vestis tam rigidè exigitur, vt ea qui caret, *proijciatur in tenebras exteriores*. Declinat improbus hæreticus, & fugit verum statum quæstionis. Pergamus tamen, & totam eius responsionem audiamus. *Nam Dominus* (inquit) *quoscunque inuitat, simul etiam vestit: ac in omnibus nobis impletur, quod dicit Ezechiel. 16. 7.* (vbi videlicet indumenta bonorum operum & dona gratiæ Dei præclarè explicantur) *quum nihil Deus inueniat in nobis præter miseram nuditatem & fœtidas sordes, ornare nos splendido vestitu. Scimus etiam non aliter reformari nos in imagine Dei, nisi dum Christum induimus.* Hæc omnia vera sunt, quia

Quæstionem à re proposita alienam mouet.

Rursum fugit præsentem quæstionem.

vestis

veſtis nuptialis quæ hîc deſideratur, tametſi noſtra ſit, nóſque ea indui oportet, non tamen ex nobis eſt, ſed ex multiformi gratia Dei. Sed hoc totum huic quæſtioni adhuc παράεργον eſt: & nihil ad rem præſentem pertinet. Cõcludit tamen ſtatim Caluinus. *Non ergo pronũciat Chriſtus, eiectum iri miſeros homines qui pretioſam veſtem ex arca ſua depromptam non attulerint: ſed qui reperti fuerint in ſuis ſordibus, vbi Deus ad examen de conuiuis ſuis habendum aduenier.* Duo dicit Caluinus in hac concluſione; quorum prius nihil ad præſentem cauſam facit, poſterius etſi timidè ac parcè prolatum, ad cauſam tamen obtinendam contra Caluinũ ſufficit. Verum quidem eſt non id Chriſtũ hoc loco pronũciare, vt omnes damnentur, qui ex propriis naturæ ſuæ viribus fidem & bona opera non habent, neque ea de re vlla hîc vertitur quæſtio. Cæterùm id agit Chriſtus, quod tandem ægrè agnoſcit Caluinus, *quando Deus ad examen de ſuis conuiuis habendum aduenier*, ſiue id in iudicio cuiuſque particulari & mortis articulo fiat, ſiue (quod probabilius eſt) in iudicio omnium generali, *illos eiectum iri in tenebras exteriores qui in ſuis ſordibus reperti fuerint*, id eſt, qui in peccatis ſuis (à quibus ſemel purgati per baptiſmum Chriſtum in eo induti fuerint) adhuc reperiãtur, abiecta ſtola prima in baptiſmo accepta, nec per pœnitentiam recepta, vt ille filius prodigus mediante pœnitentia à Patre miſericordiarum recepit, dicente Patre, *Citò proferte illi ſtolam primam*, &c. id eſt, quam prius in baptiſmo acceperat, vt præclarè docet S. Baſilius in homilia de Pœnitentia. Summa ergo diſputationis Caluinianæ eſt, quòd ad tantam lucem verborum Chriſti attonitus, primùm de veſte nuptiali quæri non vult, fidémne an bona opera ſignificet: deinde bona opera pro honore vocationis noſtræ requiri non inficiatur; ſed ne ad ſalutem neceſſaria videantur (quòd hæc *veſtis nuptialis* tam vehementer neceſſaria inuictè conuincit) nouam quæſtionem proponit, non ideo damnari homines, quòd hanc veſtem ex ſua arca non depromant; ægrè tandem vno minimo verbo agnoſcit, *homines in ſuis ſordibus repertos damnari*. Sed de veſte nuptiali, qualis illa ſit, quàm ad ſalutem neceſſaria, perfidus interpres nihil apertè dicit, ſed implicata illa & varia diſputatione tenebras & caliginem veritati offundere ſtuduit. Exemplo eſſe poteſt hæc vna Caluini tergiuerſatio, quàm perfida & cauteriata conſcientia Scripturas tractent noſtrorum temporum hæretici, ſed omnium maximè Caluinus ipſe.

Caluini concluſio contra ipſum concludit.

Luc. 15.

Summa luctæ Caluinianæ.

1.
2.
3.
4.
5.

16. *Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.*

Herodiani vnde sic dicti.

FIngit hoc loco Caluinus aulicam quandam apud Iudæos religionem ab Herode maiore, illo qui Christum natum persequebatur inuectam, vt Herodiani dicantur qui illi assentantes, homini semiiudæo, & adulterino legis professori, integram & puram legis obseruationem negligebant. Totum hoc fictitium & vanum est. Herodiani enim hoc loco dicuntur, qui census seu tributi à Romanis Imperatoribus Iudæis indicti collectores erant; quibus omnibus præfuit Herodes Agrippa, vel tunc à Tiberio constitutus, vel quia eo Consule cum Augusto census iste primum indictus fuit, vt scribit Dio. Herodianorum quidem secta apud Iudæos fuit, qui Herodi adulantes, ipsum esse Christum & Messiam affirmarent, vt videre est apud Iosephum in Antiquitatibus Iudaicis. Sed ad illos quæstio de censu Cæsari soluendo nihil pertinebat: nec Herodiani, sed Galilæi erant, alia quædam seditiosa secta, qui sensum Romanis soluendum negabant, de quibus Iosephus lib. citato, cap. 1. Sed istis apertè seditiosis hominibus adiungere se Pharisæi, vt Christum tentarent, nec audebant, nec ad rem præsentem faciebat. Isti enim Herodiani censum exigebant: Pharisæi non esse dandum mussitabant. Vtrique Christum aggrediuntur, vt vel illos offenderet si solutionem negaret, vel populum, qui non libenter soluebat, si solutionem approbaret, quasi rem populo Dei indignam. Sed vtrique satisfecit Christus, Cæsari quod suum, Deo quod Dei erat, reddendum respondens.

Histor. Rom. lib. 48. Lib. 18. cap. 19. & 20.

21. *Reddite quæ sunt Dei Deo.*

EX his Christi verbis mirabile corollarium infert Caluinus, vt dexteri sunt hæretici (si Scripturas tractandi potestas illis datur, à quo imprimis arceri debebãt tanquam hospites & aduenæ, imò tanquam hostes & aduersarij fidei, iuxta antiquissimi Tertulliani saluberrimas Præscriptiones) ad omnem Scripturam in sensus suis placitis congruos detorquendam, & obtorto collo pertrahendam. Ad hæc quippe verba sic scribit Caluinus. *Hoc discrimen tenendum est, quum Dominus ad regendas animas vnicus legislator esse velit* (ecce iam Christus *legislator* erit, quum id Caluino cõmodum est, qui suprà ad cap. 5. Matth. fortissimè id negauit) *non aliunde eius colendi petendam esse regulã quàm ex ipsius verbo, atq; in*

Caluini contradictio. Solius Scripturæ perfectio an ponenda.

solo

solo puróq; cultu, qui illic præscribitur, manendum. Hæc ille. Verbi Dei nomine semper Scripturam & scriptum verbum intelligit Caluinus, licet apertè ita loqui nolit, vt absurda eius doctrina minus lectori pateat, & vt probabilius loqui videatur. At verò in his verbis, *Reddite quæ sunt Dei Deo*, nec de seipso Christus propriè ac distinctè loquitur, nec de verbo scripto intendit loqui, & omnium minimè de solo verbo Dei scripto. Christus Iudæis & eorum præposteræ superstitioni respondit, qui, vt Caluinus ipse hoc loco cõmemorat, *violari ius Dei & læsi eius cultum existimabant, si quoad externũ politiam Romanis parerent. Videtur igitur eorum hypocrisim perstringere, ac si dixisset: Valde soliciti estis si tributum soluatur Romanis, ne quid ex Dei honore decedat. Atqui potius danda opera est, vt Deo cultum exhibeatis, quem à vobis requirit: interea hominibus etiam reddatis quod suum est.* Hæc ipse Caluinus. Docet igitur Christus Iudæos his verbis, Deum esse purè ac sincerè colendum, eáque præstanda omnia, quæ ad Dei cultum atque obsequium spectant. Non docet hoc loco vel seipsum esse Deum, vel legislatorem esse animarum, vel ea omnia præstãda quæ ipse docet: multo minus quæ postea in Scripturas Euangelicas vel Apostolicas redigenda erant. Hæc quidem omnia vera sunt: sed hæc isto loco non docentur. Non esse autem aliunde petendam colendi Dei regulam quàm ex solo Dei verbo eóque scripto, nec hîc dicitur, nec ex Christi dictis vllo modo consequitur. Quæ enim ista tandem consequentia est? *Date Deo quæ Dei sunt.* Ergo iuxta solas Scripturas diuinas Deus colendus est, non iuxta aliquã doctrinam non scriptam. Planè qualis ista est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua:* Ergo solus Deus diligendus est, non proximus, non parentes, non quos tibi præfecit Deus. Sicut enim mandatum de diligendo Deo non probat solum Deum esse diligendum, nec excludit dilectionem proximi, quia diligendo proximum vt oportet, Deum quoque diligimus; & simile est hoc mandatum alteri; sic mandatum de colendo Deo, etiam si intelligatur secundum Scripturas diuinas, non probat secundum solas Scripturas colendum esse Deum, nec excludit traditiones Apostolicas & Ecclesiasticas non scriptas, quia seruando illas, & colendo Deum iuxta illas, secundum Scripturas Deũ colimus, quæ traditiones nõ scriptas retinendas esse docent ipsæmet, & similis est ratio traditionum Apostolicarum & Ecclesiasticarum, atque Scripturarum, quia in

Caluiniana consequentia futilitas.

vtriſque Deus loquitur, & vtræque à Deo ſunt. Ita fruſtra, fraudulenter, & ineptè corollarium hoc & appendicem Chriſti hoc loco doctrinæ ſubſternere Caluinus voluit.

23. *In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi.*

NOtat hoc loco Caluinus contra Catholicos, quaſi præuentione vſus, quod contra ſe & ſuos optimo iure notandum eſſe aduertit. *Hic* (inquit) *videmus vt Satan impios omnes, quibus alioqui peßimè inter ſe conuenit, ad oppugnandam Dei veritatem ſimul colligat. Nam quum duabus iſtis ſectis hoſtilis eſſet diſſenſio* (Phariſæis & Sadducæis) *tamen aduerſus Chriſtum conſpirant. Ita hodie videmus omnes Satanæ copias, quamuis alioqui aliæ aliis contrariæ ſunt, vndique tamen in Chriſtum inſurgere.* Veriſſima hæc ſunt, & in omnibus hodie hæreticis ac ſectariis, qui omnes vnanimiter contra Catholicam doctrinam ſcriptitant, prædicant, verbo & calamo pugnant, veriſſimum eſſe conſpicitur: quod & nos alio loco latiùs oſtendimus. Sed Caluinus ſcabiem ac turpitudinem ſuam ac ſuorum aliis affricare vult. Ait enim. *Et tam infeſto odio flagrant Papiſtæ contra Euangelium, vt Epicureos, Libertinos, & alia huiuſmodi portenta libenter foueant, modò ad illud labefactandum vtantur his adiutoribus.* Mutato nomine, de te, déque tuis, Caluine, fabula narratur. Epicurei & Libertini quos nominat Caluinus, quales homines ſint, aut quos illa nomina perſtringant, diuinandum lectori relinquit. Quomodo Eccleſia Catholica huiuſmodi portenta foueat, aut quomodo illis adiutoribus contra Caluiniſmum, quem Euangelium hîc vocat Caluinus, Catholici vtantur, nihil explicat, nihil dicit. Sicuti doloſi verſantur ſemper in generalibus; & quum certa criminis ſpecies deficit, in genere debacchantur improbæ meretriculæ: ſic Caluinus hoc loco nec à maledicendo temperare ſibi potuit, quia improbus eſt; & non niſi in genere maledicere voluit, quia doloſus eſt. Clarum autem eſt, toti que mundo notiſſimum, contra vnam Catholicam Eccleſiam, eiúſque fidem ſacroſanctam, antiquam, Apoſtolicam, omnes hodie quaſcunque ſectas, Caluiniſtas, Lutheranos, Anabaptiſtas, & quoſuis alios operoſiſſimè ſcribere. In Anglia contra ſolos Catholicos tam Caluino Papiſtæ, vt à Puritanis vocantur, quàm Puritani, Superilluminati, & aliæ ſectæ, perſecutionem acerbiſſimam mouent, fouent, & accendunt. Cogimur in ſcriptis noſtris pro fide

In Prompt. Morali, Dom. 22. poſt Pentec. tex. 2. Caluinus ſuam ſcabiem aliis affricat.

fide orthodoxa, modò Lutheranorum, modò Caluiniſtarum, modò Caluini, Bezę, Muſculi, modò Chemnitij, Melãchthonis, Magdeburgenſium argumenta ſoluere, maledictis reſpõdere, mendacia detegere. Nunc bonus Caluinus ne hanc ſuam & ſuorum turpitudinem in hac Phariſæorum, Sadducæorum, & Herodianorum contra vnum Chriſtum pugna quiſquam aſpiceret, auertit lectoris oculos ad vmbras quaſdam à ſe confictas Epicureorum & Libertinorum, qui vnà cum Catholicis Principibus, Paſtoribus, ac Scriptoribus, Caluini cacangelion infeſto odio perſequuntur.

24. *Magiſter, Moyſes dixit, Si quis mortuus fuerit non habens filium,* &c.

OBſeruare hoc loco licet, omnes veritatis hoſtes contra ipſam veritatem teſtimonia veritatis obtendere. Putauit ſibi hoc obſeruandum Caluinus, vt, dum alios accuſat, ſeſe ab eodem crimine immunem eſſe perſuadeat. Ait enim. *Sic impij omnes ac hæretici calumnias fabricant, quibus deforment veram pietatis doctrinam, ac pudefaciant ſeruos Chriſti.* Nec generali hac veráque obſeruatione contentus, addit. *Imò Papiſtæ nulla verecundia tenentur, quo minus apertè Deo verbóque eius illudant, dum nos circumuenire tentant.* Suam iterum fœtidam ſcabiem aliis affricat; & præoccupatione vſus, crimen horrendum, quo ille vnus maximè tenetur, aliis impingit. Vnum quippe Caluinum Deo, verbóque eius Euãgelico, turpiſſimè & audaciſſimè illudere, vt ſimplicem lectorem circumueniat, per tot iam Euangelij loca oſtendimus, quot contra corruptelas eius iam pertractauimus: per tot rurſum loca oſtendemus, quot deinceps, fauente Deo, tam in hoc quàm in aliis Euangeliſtis tractaturi ſumus. Et ne longè abeamus, in hoc ipſo S. Scripturæ textu, quem citant Sadducæi, illudit præſenti Scripturæ Caluinus, ſiue per ignorantiam, ſiue per ſuperbiam, vt aliquid præ cæteris ſapere videretur. Legem enim illam, quòd frater defuncti fratris vxorem ducat, ad ſemen ſuſcitandum fratri ſuo, negat Caluinus *de fratribus germanis intelligendum eſſe, ſed de conſobrinis tantùm & ſimilibus.* Quod apertè falſum eſſe veteris populi praxis in Scripturis depoſita oſtendit. Quum enim eadem lex apud Patriarchas quoque veteris populi maneret, propter eandem tunc huius legis cauſam, ne familiæ earundem tri-

Caluinus ſuum crimen aliis impingit.

Caluinus Scripturarum corruptor maximus.

buum interirent, Iudas duobus filiis suis fratribus germanis
Gen.38. Her & Onan Thamar vxorem dedit, & culpam suam postea agnouit, quòd tertio filio suo Sela eandem non dedisset, reliquis duobus fratribus cita morte à Deo percussis.

29. *Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.*

Ignorantia & incredulitas. Hæresum origo duplex.

INsignis hic locus est, ad totius erroris, quo veritatis hostes hæretici laborant, fontem atque originem duplicem demonstrandam. Duas ob causas errare Sadducæos dicit Christus: tum quia Scripturas ignorabant, tum quia Dei virtutem ac potentiam admirabilem non credebant. Vtrumque agnoscit hoc loco Caluinus. De priori dicit. *Hæc Christi obiurgatio generaliter in omnes falsorum dogmatum inuentores competit. Nam quum nobis in Scripturis clarè Deus affulgeat, errorum omnium fons & causa est earum ignoratio.* De posteriori (licet obscurius) dicit, *ritè & prudenter eos demum sentire & loqui de regni cælestis mysteriis, qui Dei potentiam cum Scripturis coniungunt.* Quæ quidem posteriora verba duplicem habere sensum possunt: vel vt tum Scripturas tum Dei potentiam circa regni cælestis mysteria considerare debeamus, qui huic loco consentaneus est: vel vt Dei potentia cum Scripturis ita coniungatur, vt de Dei potentia nihil credendum sit, nisi quod in Scripturis reuelatum est; qui sensus ab hoc loco alienissimus est, nec perinde verus. Et quia in hoc sensu alibi de Dei potẽtia disputat Caluinus, meritò quo sensu hîc dicat Dei potentiam cum Scripturis coniungendam, dubitare possumus. Ad rem autẽ ipsam parum interest. Christum enim duas erroris causas notare perspicuum est. Nam primùm ignorasse Sadducæos Scripturas probat Christus, quia Scriptura apertè vocat Deum, *Deum Abraham, Isaac, & Iacob: Deus autem non est Deus mortuorum, sed viuẽtium.* Viuunt ergo quoad animas (nam & hoc Sadducæi negabant, non credentes animarum immortalitatem, vt de illis scribit Iosephus Antiq. lib. 18. cap. 2.) & victuri sunt quoad corpora; quia vnum ex altero cõsequitur, propter perpetuam illam inclinationem animæ ad corpus, quæ frustra esse non potest. Postea virtutem ac potentiam Dei eos ignorasse probat, quia post resurrectionem corporum nõ viuent vita mortalium communi, quasi cibo & potu indigentes, quod illi crassè existimabant, quasi Deus aliter eos in vita corporali sustentare non posset, sed viuent sicuti Angeli vita spirituali,

tametsi

tametsi in corpore, quod etiam resurget spirituale, id est, cum dote subtilitatis.

Notandum autem hoc loco diligenter, quomodo vterque hic erroris fons in nostros hodie hæreticos & Caluinum imprimis ad amussim quadret. Dicit Christus errare Sadducæos *quia nesciebant scripturas*. Non quia prorsus illas ignorabāt, aut non legebant (solas quippe Scripturas isti Sadducæi, quamquam non omnes, sed solum Pentateuchum recipiebant, omnibus reiectis traditionibus, teste Iosepho Antiq. lib. 13. cap. 18. nostris hæreticis hac in parte simillimi) sed quia quas solas legebant, eas ipsas non intelligebant. Idcirco enim Christus ex solo Pentateucho & libro Geneseos contra eos testimonium profert, vt eos conuincat etiam Pētateuchum, quod solum tenebant, non intelligere. Sic omnino errant hodie hæretici, & in errorem mittunt, *quia nesciunt Scripturas*, id est, quia non intelligunt illas; sed vel ignoranter illis abutuntur, vel malevolè & impiè illas deprauant; vt omnium maximè Caluinus, sicuti hæc nostra locorum Euangelicorum explicatio ad oculum docuit ac docebit. Deinde Sadducæis istis simillimus est Caluinus, quia sicut illi *Dei virtutem & potentiam ignorabant*, sic & Caluinus Christi corpus in venerabili Eucharistia verè & realiter adesse, idcirco pertinacissimè negat, quia illud corpus Christi verè & realiter in cœlo est, nec in duobus locis vnum corpus simul consistere potest. Asserentibus Catholicis Deo hoc impossibile non esse, idque ex argumentis certissimis, quum locus corpori quatenus corpori vt substantiam non quantitatem designat, nihil sit intrinsecum, præfatur quidem seu præludit potius Caluinus *improbam calumniam esse quòd Dei potentiam ab eo negari dicimus*, móxque varia mirabilia circa suum commentitium canalem, quem Christi corpori substituit, enumerat; & ait *multa ibi subesse miracula*, quasi hoc eum excusare debeat, quòd quædam in Deo agnoscat miracula, qualia ipse commentus est; & alia neget, quæ ex disertissimis Christi verbis necessariò sequuntur. Deinde respondet *non hic quari quid Deus potuerit, sed quid voluerit*, quasi velle Christum id fieri quod factum esse dixit, dubitare quis debeat, aut quasi non satis expressè de eo, quod in manibus tenebat, dixerit, *Hoc est corpus meum*: quum interea idem corpus in alia quantitate & specie mensæ accubuerit. Ad aliam Christi voluntatem, quæ nihil ad præsens Sacramentum pertinet, conuertit se Caluinus, *quòd verus homo esse voluerit, similis fratribus per*

Ignorantia & incredulitas in hæreticis moderni.

Caluinus Dei potentiā negat.

Institut. lib. 4 cap. 17. nu. 24.

omnia absque peccato, ideóque vera carne indutus qualis nostra est. Quod quidem vt verum est, ita nihil ad rem præsentem facit, tum quia ipsi carni nostræ & cuiuis corpori non repugnat per absolutam Dei potentiam pluribus in locis esse, vt theologi demonstrant, tum quia Christi caro ita vera ac naturalis erat, vt naturæ tamen legibus non subiiceretur. Vnde quum adhuc mortalis esset, clauso matris vtero exiuit, super aquas ambulauit, per medium densæ multitudinis, quæ præcipitare eum volebat, transibat, denique in fulgidissimam speciem transfigurata erat. His itaque frustra allegatis, quú vrgetur, cur Deus non faciat vt eadem caro diuersa loca occupet, primùm respondet *insanum esse à Dei potentia postulare, vt carnem faciat simul esse carnem & non esse carnem* Quasi caro esse desinat, quum aliquid illi supra naturæ suæ conditionem ex diuina potẽtia accidit: quod in tam multis Christi carni adhuc mortali accidisse superius accepimus. Non minus, imò magis intrinsecum est igni vrere, quàm corpori vno certo loco contineri. Ignis tamen & verus ignis erat, quem in rubo Moyses videt ardentem, & qui rubum non combureret. Ignis & verus ignis erat, qui in fornace tres pueros iniectos non lædebat, ad ostium autem fornacis stantes voracibus flammis absumpsit. Hæc igitur Caluini responsio eius adhuc blasphemiam non excusat. Tandem concludit, & totum effundit venenum. *Carnem igitur* (inquit) *carnem esse oportet, spiritum spiritum, vnumquodque qua à Deo lege & cõditione creatum est.* Hîc omnipotentiam Dei clarissimis verbis homo impius negat. Astringit enim Deum ad legem & conditionem rerum creatarum. *Vnumquodque* (inquit) *qua lege & conditione à Deo creatum est, ea oportet esse.* Ignis nónne à Deo hac lege & conditione creatus est, vt adureret, sol vt suum in cœlo cursum teneret, luna vt solis corpori, nisi quum in combusto est, non subderetur, corpus vt densum ac ponderosum sic esset vt nec aliud corpus penetrare, nec nisi à solido corpore sustineri posset, denique vt nõ scilicet nisi humanam speciem & hominum oculis facilè aspectabilem retineret? Nónne, inquam, hæc singula hac à Deo lege & conditione creata sunt, non secus quàm *carnis conditio est, & vno loco, vt sua dimensione, vt sua forma constet*, quod hîc Caluinus de carne vrget? Et tamen, nisi multis aliis Scripturis contradicere vult Caluinus, fateri cogitur ignem aliquando ex Dei potentia non comburere, solem ex Dei potentia ad preces Iosue cursum suum in cœlo suspendisse, Iu

Exod. 3.

Dan. 3.

Omnipotẽtiam Dei clarè negat Caluinus.

Dan. 3.
Iosue 10.

lunam, quum iam plena & ex opposito solis staret, vnico momento medium cæli spatium decurrisse, vt corpori solis subderetur, nisi fortè (quod non secus naturæ leges superat) solem offuscare stans in opposito potuit. Christi carnem natura densam vterum matris clausum, posteáque sepulchrum, & clausas ianuas penetrasse, eandem quoque carnem fluidis aquis inambulasse, ac demum in speciem mutatam esse quæ solis splendorem æquaret, quam humani oculi ferre nequirent. Negat igitur disertissimè Dei potentiam impius Caluinus, ideóque errat turpissimè in tota doctrina venerabilis Eucharistiæ, *nescíens Dei virtutem.* Sadducæi nescientes Dei virtutem, negabant resurrectionem corporum, qualis futura est, spiritualem & gloriosam, quasi rem Deo impossibilem. Caluinus nescíens Dei virtutem, negat Christi corpus verè & realiter à nobis manducari, cuius tamen manducatio resurrectionem illam corporum nostrorum spiritualem & gloriosam operatur, dicente Christo, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die*, id est, *Hoc corpus quod comeditis, resuscitabit vos*, ait D. Cyrillus: negat hoc, inquam, quia Dei virtutem nescit. Atque ita sicut resurrectionem ipsam Sadducæi, sic vnam resurrectionis causam Caluinus idcirco negat; quia Dei virtutem ac potentiam vtrique nesciebant. Imò iuxta Caluini regulam nec omnino à mortuis caro resurget, quum & carni intrinsecum sit, vt semel corrupta eodem numero nequeat amplius existere, quia naturæ axioma est, à priuatione ad habitum nullum esse regressum. Adeò hic locus & duo isti errorum fontes, ad hæreticos hodie & ipsum imprimis Caluinum ad amussim quadrant. Et aliis quidem exemplis demonstrati hoc posset: sed aliqua instructio ad Caluinum meritò execrandum, hoc vnum esse potest.

Matt. 27.

Matt. 14. & 17.

Sadducæorum & Caluini comparatio.

Ioan. 6.

In cõment. ibidem.

32. *Non est Deus mortuorum, sed viuentium.*

DOcet hæc Christi responsio impiè ac profanè horum temporum loqui hæreticos, & ad Sadducæorum impietatem quàm proximè accedere, qui quoties contra cultum & inuocationem Sanctorum in cælo cum Christo regnantium loquuuntur, toties eos *homines mortuos* vocant, nósque *mortuos colere*, & inuocare affirmant. Probat Christus resurrectionem mortuorum in genere, (nam de illa quærebant Sadducæi, & generaliter Christus dicit, *Quòd autem mortui resur-*

Sancti in cælo non sunt vocãdi mortui.

resurgant, Moyses dicit, &c. Luc. 20.) *quia Deus non est mortuorum Deus, sed viuentium:* id est, *Omnes autem illi viuunt*, vt Lucas addit; ergo omnes resurgent. Omnes autem Deo viuunt, etiam impij, nec nisi dormiunt, euigilaturi tandem, *quia fixum & decretū apud Deum est quòd omnes resurrecturi sunt*, vt hunc locum exponit Irenæus, & *propter pollicitationem resurrectionis*, ait in hunc locum Chrysostomus, quem cæteri Græci sequuntur. Quoad animas viuunt mortui, etiam omnibus hominibus, qui sciūt animas esse immortales. Sed omnes Deo viuunt, & non nisi dormiunt, quia ex Dei decreto & certa scientia omnes resurgent, sicut in Euangelio de filia archisynagogi resuscitāda dixit Christus, *Non est mortua puella, sed dormit*, quia certò decreuerat Christus eam resuscitare. Specialiter tamen Sanctorum Deus dicitur, quia specialiter illi viuunt: tum quoad animas in gloria, tum quoad corpora in spe resurrectionis. Vtrumque negant hæretici, quum de Sanctis tanquam de mortuis disputant, & Christi hoc loco responsionē dupliciter eneruant. Exponit Caluinus hoc loco *omnes Deo viuere, quia fideles, postquam mundo interierint, agunt cælestem vitam cum Deo*: quum certum & euidens sit, non omnes hoc sensu Deo viuere, ideóque hunc sensum illa verba, quæ generaliter loquuntur, habere non posse. Clarius alibi hanc contra seipsum liquidam veritatem professus est. Sic enim ad Act. cap. 7. hæc eadem Dei verba tractans scribit. *Ex hoc loco Christus non absque optima ratione colligit, pios post mortem esse superstites. Nam si totus homo in morte intereat, inepta esset locutio: Ego sum Deus Abrahæ. Ergo Abrahā, Isaac, & Iacob, quamuis carne perierint, spiritu tamen apud Deum viuunt.* Hæc ibi Caluinus. Suam igitur impietatem hac duplici expositione satis superq; ipsemet refutauit, qui Sanctos omnes non secus quàm Abraham, Isaac, & Iacob apud Deum viuentes, *Mortuos* passim vocat.

Lib. 4. c. 9.

Luc. 8.

27. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Mādatum dilectionu Dei nō est impossibile in hac vita.

PROpter hoc præceptum & illud alterum huic simile, *Non concupisces*, legem obseruatu impossibilem esse, dicere hoc tempore hæretici ausi sunt: & ad hæc verba hoc in loco Caluinus ita scribit. *Ex hoc compendio apparet Deum in legis præceptis non respicere quid possint homines, sed quid debeant. Nam in hac carnis infirmitate fieri non potest vt perfectus Dei amor regnum obtineat. Scimus enim quàm propensi sunt ad vanita-*

vanitatem omnes sensus nostri. Pernicioſa & peſtilens hæc doctrina eſt, tam crudè & indiſtinctè poſita. Deus quippe in præceptis legis non quidem reſpicit quid poſſint homines ex ſe, & ex naturæ ſuæ viribus, ſed quid poſſint, atque ideo debeant ex adiutorio ſuæ gratiæ perficere. *Ideo nobis præceptum eſt* (ait S. Auguſtinus) *vt Deum tota anima diligamus, (quod non fit dum caro concupiſcit aduerſus animam) vt admoneremur quid fide expoſcere, quò ſpem præmittere, & obliuiſcendo quæ retrò ſunt in quæ anteriora nos extẽdere debeamus.* Hæc ille. Eſt igitur hoc præceptum perfectionis, cui obſtat concupiſcentia, quæ quia in renatis culpabilis non eſt, abſque culpa hac perfectione caremus. Perfectionem dico omnimodam, qualem ſonat præceptum. Vnde alibi Auguſt. *Quamdiu eſt adhuc aliquid carnalis concupiſcentiæ quod vel continendo frenetur, non omnimodo ex tota anima diligitur Deus.* Ait non omnimodo ex tota anima diligi Deum. Nempe quia *minuitur iſta dilectio & delectatio ſpiritualis ſanctorum mentium, dum ad alteram concupiſcentiam debellandam occupatur bellantis animus:* vt contra Iulianum docet lib. 4. cap. 2. Et hæc eſt illa carnis infirmitas & propenſio ad malum, de qua hîc Caluinus loquitur. Sed ea non obſtante, *exercet glorioſa certamina* miles Chriſti (ait eodem loco Auguſt.) & verè diligit Deum ex toto corde, *quia licet totam non aſſequatur charitatem, nullam tamen ſequitur cupiditatem,* ait Auguſt. de Spiritu & lit. cap. vltimo: vel vt expreſſius S. Thomas docet, licet totum cor actualiter in Deum non feratur ſemper, tamen habitualiter fertur, quamdiu nihil contra dilectionem Dei cor admittit. 2. 2 q. 44. artic. 4. ad 2. Et hoc ſenſu in præceptis legis reſpicit Deus quid facere debeamus: nempe vt legem, quam tulit, impleamus, ſed tanquam viatores, non tanquam poſſeſſores & hæredes vitæ æternæ; id eſt, in carne adhuc viuentes, ſed non ſecundum carnem viuentes. Chriſtus quippe *in carne ſua de peccato damnauit peccatum,* id eſt, per carnem ſuam, vt hoſtiam pro peccato oblatam, mulctauit peccatum, & ſuſtulit dominium eius in omnibus filiis adoptionis, *in quorum cordibus diffuſa eſt charitas per Spiritum ſanctum qui datus eſt illis, vt iuſtificatio legis impleretur in illis,* ſeu ab illis, *qui non ſecũdum carnem ambulant, ſed ſecundum ſpiritum.* Sicut ergo præceptum Dei eſt quod ſeruare & debemus & poſſumus, *non ambulare ſecundum carnem* (quia *ſi ſecundum carnem vixeritis, moriemini*, ait Paulus) ſic præceptum eſt quod ſeruare & debemus & poſſumus, *diligere Dominum*

De Spir. & lit. cap. vlt.

In lib. de perfect. iuſtitiæ.

Præcepta legis quomodo facienda.

Rom. 5.

Rom. 8.

minum ex toto corde: id est, non ambulare secũdum carnem, nullam sequi cupiditatem. Vnde Augustin. *Prudentia carnis per Christum ablata & extincta, iustitia legis impletur, quum non secundum carnem, sed secundum spiritum ambulamus.* Hæc prudentia carnis est sapere secundum carnem, & sequi cupiditates eius. Hoc per Christi gratiã tollitur; & ideo per Christi gratiam omnes cupiditates prauas superare & debemus & possumus, *vt non regnet peccatum in mortali corpore nostro vt obediamus cõcupiscentijs eius*, etsi maneat peccatum seu peccati propensio quam hîc Caluinus vrget, *sed regnet gratia per iustitiam*, vt Paulus loquitur, id est, regnet amor Dei perfectus: quod fieri posse impiè hîc negat Caluinus, perfectus, inquam iuxta viæ perfectionem in qua adhuc sumus; quæ est, nullam sequi cupiditatem; *non obedire concupiscentijs carnis*, etsi ipsa maneat in carne concupiscentia, denique *condelectari legi Dei secundum interiorem hominem*, quod est, *mente seruire legi Dei*, mente & animo Deum diligere, licet *caro seruiat legi peccati*, id est, licet caro & carnalis infirmitas concupiscere non desinat.

In exposit. quarũdam propositi. in epistol. ad Rom.

Rom. 6.

Rom. 5.

Rom. 6.

Rom. 7.

38. *Diliges proximum tuum sicut teipsum.*

HOc quoque præceptum suo fermento corrumpit Caluinus. Negat enim ordinem charitatis, quem perspicue præceptum ponit, videlicet vt dilectio respectu proximi incipiat à seipso. Sic enim scribit. *Quum proximos sicuti nos ipsos diligere iusserit Moyses, noluit amorem nostri priore loco statuere, vt quisque seipsum prius amet, deinde proximos, quemadmodũ Sorbonici sophistæ cauillantur, regulatum inferius esse sua regula; sed quum simus nobis nimium dediti, Moyses vitium hoc corrigens, proximos nostros æquali gradu statuit; ac si vetaret vnumquemque alijs neglectis habere sui curam, quia charitas in vnum corpus omnes coniungit. Et φιλαυτίαν corrigens, quæ alios ab alijs separat, singulos ad cõmunem societatem, & quasi mutuum complexum reducit.* Hæc ille. Homo reprehendendi auidus, reprehendit quod nescit. Nescit enim à scholasticis, quos hic Sorbonicos sophistas vocat maledicendi cupidus, communem illam societatem & mutuum complexum omnium proximorum disertè in hoc præcepto doceri; sed quia in ipsa societate communi, casus frequenter accidunt, vt omnibus ex æquo subueniri nequeat, diligenter ab illis quæri, quis sit præcepti huius sensus in casibus huiusmodi: An te & proxi

Charitatis ordo defenditur.

proximo æqualiter periclitante, quum vtrique subuenire nequeas, prius ne tibi prospicere debeas an proximo. An etiam meliore te periclitante, teipso neglecto illum iuuare tenearis. *Proximus diligitur* (ait S. Thomas) *secundum rationem societatis in bono*, id est, dilectio proximi docet socialem & communem esse debere dilectionem nostram, non priuatam, in eo bono quod ipsi rectè & ordinatè diligimus, videlicet in Deo. *Consociatio autem ista est ratio dilectionis secundū quandam vnionem in ordine ad Deum. Vnde sicut vnitas potior est quàm vnio* (nam ab vnitate vnio incipit, & principium semper in suo genere cæterorum caput est) ita *quòd homo ipse participet bonum diuinum* (in qua participatione potissimùm proximus diligitur) *est potior ratio diligendi, quàm quòd alius associetur sibi in hac participatione.* Hæc explicatio non tollit mutuum complexum in hoc præcepto positum, sed in hoc complexu quis ordo sit tenendus, præterea docet: vt frustra propter vnum aliud conuellere Caluinus conetur. *In Summa 2. 2. q. 26. art. 4.*

IN MATTHÆI CAP. XXIII.

2. *Sederunt super cathedram Moysi Scribæ & Pharisæi. Quæcunque ergo dicunt, facite & seruate.*

IOrsit hic locus Caluinum, omnésque hæreticos torquet, qui *cathedram contra cathedram, & altare contra altare erigunt*, vt veteres piè & graiuiter loquuntur. Docet quippe disertissimè Christus audiendos esse qui cathedram tenent, id est, qui potestatem docendi legitimam habent, vtcunque aliter ipsi viuant quàm docent: quod illis quidem summum dedecus ac vituperium est; ouibus autem & subditis nullum impedimētum esse debet, quo minus rectæ & sanæ eorum doctrinæ acquiescant. Versat itaque se hìc in omnem partem Caluinus. Nec apertam veritatem diffiteri potuit, nec à loci tamen corruptela abstinere voluit. *Sedet* (inquit) *in cathedra Moysis, qui non ex seipso vel proprio sensu, sed ex Dei authoritate & verbo præcipit.* Rectè hoc quidem. Sed quia quilibet magister mendax, qui non nisi ex seipso loquitur, venditare id sibi potest, & solet, quòd ex Dei authoritate & verbo præcipiat, ægrè quidem adiecit, sed necessariò adhuc adiiciendum vidit, de legitima docentis vocatione, quæ propriè ad cathedram Mosis *Episcopalis & pastoralis authoritas defenditur.*

Mosis vel Christi pertinet. Addit igitur. *Simul tamen legitima vocatio hîc notatur: quia ideo audiri Scribas iubet Christus, quòd publici essent Ecclesiæ doctores.* Rectissimè. Cur igitur, Caluine, publicos Ecclesiæ doctores despexisti? Cur absque legitima vocatione electo prius Episcopo qui cathedrâ illic tenebat, Geneuæ post Farellum, qui primus erat, docendi munus tibi arrogasti? Cur denique eorum communionem deseruisti, *quos per orbem terrarum successionis ordinem custodientes, sedere in sedibus Episcopalibus vel vidisti vel audisti,* & Donatistarum impietatem hac in parte imitari voluisti? Pupugit hic scrupus Caluinum, & sibi ipsi malè conscius, tantum facinus à sese amoliri studiosè contendit. Subiungit igitur. *Papistis satis est titulo præditos esse, ac locum occupare, qui leges imponunt. Huc enim torquent verba Christi, quasi necesse sit obedienter recipere quicquid mãdant ordinarij Ecclesiæ Præsides.* Ecce agnoscit Catholicos eorum locum occupare qui leges imponunt, & esse ordinarios Ecclesiæ Præsides: non tamen recipiendum esse quicquid mandant. Nónne igitur & Christo & sibi ipsi contradicit? Christo, qui de huiusmodi dixit, *Quæcunque dicunt, seruate & facite:* sibi ipsi, qui dixit, *Audiri iubet Scribas Christus, quòd publici essent Ecclesiæ doctores?* Aut ergo malè iubet hoc Christus, aut Christo contradicit Caluinus. Iubet audiri Christus. Non est necesse audire, ait Caluinus. *Obedienter* quippe *recipere quod mandant,* audire est in sensu Christi; videlicet *seruare & facere ea quæ dicunt.* In quas se hîc angustias compegit Caluinus, qui vt schismatis sui fœditatem quoquo modo obtegeret, eodem penè halitu pugnantia protulit.

Augusti. Epist. 163.

Caluinus & Christo & sibi contradicit.

Sed placuit illi magis posterior assertio; quam vt astruat, Christum quoque sibi contradicere bonus interpres monstrare vult. Addit enim. *Atqui satis superq; hæc calumnia refellitur altero Christi edicto, vbi à fermento Phariſæorum cauere iubet.* Calumniam vocat ipsam Christi doctrinam de audiendis Scribis & Pharisæis super cathedram Mosis sedentibus. Hanc ab ipso Christo per alterum eius edictum satis supérque refelli ait. Nónne bellus interpres Caluinus, qui Scripturas inter sese committit? qui Christi doctrinam calumniam vocat? qui Christi hoc loco doctrinam ipso Christi edicto refellit? Sed quomodo tandem refellit? Sequitur. *Si reijcere authore Christo non tantum fas est, sed etiam oportet, quicquid puræ legis doctrinæ de suo Scribæ admiscent, certè non sine delectu & iudicio amplecti conuenit, quicquid ipsi*

Matt. 16. Christi doctrina Caluino calũnia est.

ma-

mandare libuerit. Hæc ille. Cæterum quo sensu à fermento Phariſæorum Chriſtus cauere iusserit,& quòd illud Chriſti edictum huic eius mãdato nihil repugnet, ad illa ipsa verba (suprà cap.16.) contra Caluinum demonstrauimus. Summa est, quando ex cathedra loquuntur qui cathedram legitimè tenent,id est, quando iuxta doctrinam à maioribus suis continua successione acceptam docent, audiendos illos esse vt Chriſtus hîc mandat; quando verò non à maioribus acceptam, sed suam aliquam nouam & propriam doctrinam adferunt, quasi fermentum pessimum reiciendam esse. Atque hoc modo, quatenus super cathedram sedent, *seruare & facere* oportet quæ dicunt, obedienter recipere necesse est quicquid mandant: quatenus sua fermenta admiscent, cauendi sunt. Hoc hæreticorum schisma nihil iuuat. Hoc legitimæ Prępositorum Ecclesiæ authoritati nihil derogat.

Pergit tamen Caluinus vt Ecclesię magistris obtemperandum non esse doceat. *Deinde* (inquit) *si hominum præceptis suorum conscientias hic Chriſtus obstringeret, falsò alibi pronuntiaret frustra Deum coli hominum mandatis.* Ecce rursum probare vult non esse audiendos Ecclesiæ doctores, quos Chriſtum audiri iubere dixerat. Rursum & sibi & Chriſto contradicit. Hęc hæreticorum nefaria impietas est, apertissima Scripturæ verba, ex aliis eius verbis iniquissimè detortis, peruertere & corrumpere. Quo sensu Chriſtus dixerit, *Frustra me colunt docentes doctrinas & mandata hominum*, suprà cap.15. prolixè explicuimus; & illa verba huic Chriſti mandato nihil aduersari, contra Caluinum demonstrauimus. Concludit Caluinus. *Hinc apparet Chriſtum eatenus populum hortari, vt Scribis pareat, quantisper in pura & simplici legis interpretatione manent.* Chriſtus non hortatur tantum sed & iubet populum (*Seruate & facite*) Scribis parere, non quidem quatenus legis interpretationem puram tradunt, de qua populus iudicare non potest puráne & simplex an impura & adultera sit; sed quatenus *in cathedra Moysis sedent*, id est, quatenus traditam sibi & acceptam à maioribus doctrinã administrant: de quo populus iudicare, & nouáne an vetus doctrina sit quam adferunt discernere, facilè potest populus iam orthodoxus ac fidelis: qualẽ hîc Chriſtus alloquebatur.

Sed pulchrum est quod ex Sancto Augustino quædã profert Caluinus, quasi stimulo veritatis adactus, quæ & hunc locum appositè elucidant, & luctam hanc & recalcitrationem Caluini inanem atque impiam fuisse demonstrant. *Scitè*

enim Augustinus (ait Caluinus) *& appositè ad Christi mentem Scribas super cathedram Moysis sedendo legem Dei docuisse exponit, ideóque oues debuisse vocem pastoris per ipsos audire tanquam per mercenarios. Quibus verbis continuò pòst subijcit, Deus ergo per illos docet. Sua verò si docere velint, nolite audire, nolite facere. Tract. in Ioan. 46.* Cui sententiæ respondet *quod idem tradit lib. 4. de doctrina Christiana. Quoniam boni fideles non quemlibet hominum, sed ipsum Deum obedienter audiunt, ideo vtiliter audiuntur qui etiam vtiliter non agunt. Cathedra ergo non Scribarum, sed Moysis, cogebat eos bona docere etiam non bona facientes. Sua enim agebant in vita sua, docere autem sua, cathedra eos non sinebat aliena.* Hìc præter solitum circa Scripturæ Euangelicæ sensum Augustinum proferre Caluinus voluit; sed contra caput suum tantum Doctorem protulit. Vterque locus de fermento doctrinæ malæ vitæ in doctore veritatis, non de fermento doctrinæ propriæ in falso magistro loquitur; & quidem, vt fatetur Caluinus, *appositè ad mentem Christi hoc loco.* Neque enim hìc Christus aliud docet, quàm doctores veritatis secundum veritatem non ambulantes, in eo quod docent audiendos, in eo quod malè ambulant non sequendos esse. Quæ doctrina contra aliam Caluini & Caluinistarum hæresim plurimum valet, quapropter peccata Pontificum & cleri Catholici (quæ quàm possunt studiosissimè exaggerant) nec Pontificibus nec clero Catholico obediendum esse vociferantur. Sed Caluini sensum schismaticum, quòd sedentibus in cathedra obedire nõ sit necesse, Augustini verba nullatenus insinuant. Imò si posteriorem loci verba integrè posuisset Caluinus, illum apertè refutassent. Sic enim habent integra Augustini verba, à Caluino artificiosè mutilata. *Quoniam boni fideles non quemlibet hominum, sed ipsum Deum obedienter audiunt, qui ait, Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite, dicunt enim, & non faciunt: ideo audiuntur vtiliter qui etiam vtiliter non agunt. Sua enim quærere student, sed sua docere non audent. de loco scilicet superiore sedis Ecclesiasticæ, quem sana doctrina constituit. Propter quod ipse Dominus, priusquam de talibus quod commemorauit diceret, præmisit, Super Cathedram Moysi sederunt. Illa ergo Cathedra non eorum, sed Moysi, cogebat eos bona dicere etiam non bona facientes. Agebant ergo sua in vita sua, docere autem sua, Cathedra non permittebat aliena.* Hæc Augustinus, ex cuius verbis callidè resecuit Caluinus: *Sua docere non audent, de loco*

Malis Præpositis obediendum.

Augustinus à Caluino contra seipsum citatus.

De Doct. Christ. lib. 4. cap. 27.

Caluini dolus malus.

loco scilicet superiore sedis Ecclesiasticæ, quem sana doctrina constituit. Hæc quippe verba ipsam causam attingunt, cur qui cathedram Christi tenent, sua docere non audent, ideóque necessariò ab ouibus audiendi sunt. Nempe quia *de loco loquuntur Sedis ecclesiasticæ, quem sana doctrina constituit.* Non quia qui illum locum tenet, docere falsa non possit; sed quia qui falsa docet, illum locum tenere nequeat. Illum enim locum *sana doctrina constituit:* quam qui non docet, ab illo loco depellitur, vt Nestorius, Eunomius, Eudoxius, aliíque plurimi Ecclesiasticæ sedis loca tenentes à suis locis depulsi sunt, quia sanam doctrinam deseruerunt. *Cathedram Ecclesiasticam,* ait Augustinus, *sana doctrina constituit:* id est, cura & prouidentia Dei de Ecclesia sua factum semper est, fit, & fiet, vt quum contra eius Ecclesiam portæ inferi prævalere nequeant, & sine legitimè vocatis pastoribus portæ inferi prævalerent, legitimè succedentes Pastores nunquam desint. Vnde alibi S. Augustinus. *Cælestis magister de malis Præpositis securam suam plebem fecit, ne propter illos doctrina salutaris Cathedra desereretur: in qua coguntur etiam malè bona dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei, qui in Cathedra vnitatis posuit doctrinam veritatis.* Hæc ille. Vide eundem in libro de Pastoribus cap. 10. & contra Petilianum libro 2. cap. 61.

Cathedra sanæ doctrinæ.

Epist. 166.

II. *Qui maior est vestrum, minister vester erit.*

QVum doceat hic locus, eúmque semper Ecclesia sic intellexerit Catholica, summam in Ecclesia dignitatem non imperium esse tyrannicum aut profanum, vbi stat pro ratione voluntas, sed ministerium ad vtilitatem populi Dei, idémque summus in Ecclesia Dei minister aptissimo titulo à multis iam seculis professus fuerit, vocans se *seruum seruorum Dei,* profanus Caluinus, cui omnia Catholicæ Ecclesiæ displicent, hunc ipsum titulum, hoc maximè Christi verbo fundatum, ore rabido arrodit. *Quid* (inquit) *prodest quòd Papa tyrannicis legibus oppressurus miseras animas, se seruum seruorum Dei præfatur, nisi vt palàm insultet Deo, & hominibus probrosè illudat?* Hæc ille. Quid verò prodest quòd superbus & malesanus hæreticus Caluinus, tam innumeris Scripturæ Euangelicæ corruptelis oppressurus miseras animas, se ministrum verbi venditat, & supremo in Ecclesia Christi Sacerdoti impuro ore maledicit, nisi vt palàm

Calumnia Caluini probrosa.

Ioan. 21. *Cyprian. in lib. de vnitate Eccle.* insultet Christo, qui Petro dixit, *Pasce oues meas*, & in *vna Petri Cathedra vnam Ecclesiam suam monstrauit*, & omnibus hactenus Christianis probrosè & impiè illudat, qui à tot iam seculis huius Sedis Apostolicæ primatum constanter & vnanimiter agnouerunt. Quomodo autem intelligenda sunt illa Christi verba, *Qui maior est vestrum, minister vester erit*, suprà ad Matth. cap. 20. explicatum à nobis est, vbi eadem doctrina à Christo latius tradita, à Caluino quoque corrumpitur & impugnatur.

15. *Circuitis mare & aridum vt faciatis vnum proselytum; & cùm factus fuerit, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.*

Maledicus Caluini calamus. TOrquet hunc locum Caluinus contra Monachos, quos ait *sedulò vndique proselytos corradere, sed quos exasciuis & impuræ vitæ hominibus reddant prorsus diabolos.* Maledictum hoc est è triuio arreptum, & panico hæretici hominis furore dignum. Cæterum res ipsa omnium oculis exposita loquatur, an non multo verius in nostri temporis hæreticos hæc verba quadrent. Audiamus hac de re propriis ipsorum confessiones, ne simulatis aut alienis eos criminationibus grauare videamur. Lutherus ad nouum suum Euangelium corrasit quos potuit. Quales illi accepta Lutheri doctrina euaserint, ipse loquatur Lutherus. *Mundus* (inquit) *indies fit deterior. Sunt enim homines magis vindictæ cupidi, magis auari, magis ab omni misericordia remoti, magis immodesti, & indisciplinati, multóque deteriores quàm fuerunt in Papatu.* Hæc ille. Accedat alius & primarius Lutheranæ sectæ Magister, Musculus. *Ita nunc sunt* (inquit) *res Lutheranorum, vt si quem magnum numerum nebulonum, praedonum, vltorum, impostorum, fœneratorum, atque id genus veteratorum videre iuuet, is in ciuitatem, in qua Euangelium doceatur, introëat: plurimos nimirum illo in loco inuenerit.* Et paulò pòst. *Verum est certè, siue inter ethnicos, siue Iudæos, siue Turcas, aliósque infideles nullos inueniri magis effrenes, & apud quos minori in pretio sit honestum, atque virtutes, quibus adeo omnia culpa vacant aut nihil propemodum vitio datur, quàm apud Euangelicos, apud quos omnia vincula Dæmon excussit.* Hæc ille. Adiiciamus nunc recentiores Euangelicos, qui nos ipsi edoceant, quales eorum proselyti sub noui Euangelij professione euaserint. Prodierunt anno 1574.

Protestantium impuritas teste Luthero In serm. Dom. 1. Aduentus in Postilla domestica Musculi de eodem testimonium. In lib. de Prophetia Christi.

Tubingæ

Tubingæ excusæ Conciones de Planetis authore Iacobo Andreæ, siue de vitiis & capitalibus peccatis, tunc in Germania apud ipsos Euangelicos regnantibus. In eo libro post alia multa ita legimus. *Alia Germanorum pars permittit quidem vt prædicetur verbum Dei, verum nulla subsequitur emendatio, sed dissoluta, epicurea, & belluina vita, in comessationibus, symposiis, auaritia, superbia, nominis diuini blasphemia. Atque hic non minus quàm Papistæ in sua idololatria redargui non sustinent. Grauis & Christiana modestia ac disciplina quam Deus verbo suo tam grauiter præcepit, & à Christianis requirit, tam illis dura videtur, vt ad eam opere complendam nouus sit Papatus nouúsque monachismus oporteat. Didicimus (inquiunt illi) nos per solam fidem in Iesum Christum saluos fieri, qui morte sua omnia nostra peccata expiauit, nec poterimus nostro ieiunio, eleemosyna, oratione, aliisve operibus pro eisdem satisfacere. Missam igitur faciatis operum horum inculcationem: facilè siquidem possumus per Christum salui fieri, omnemq; fiduciam in sola Dei gratia & Christi merito collocamus. Atque vt vniuersus orbis videat eos à Papatu alienos, nec in operibus spem ponere, idcirco nihil bonorum operum faciunt, locóq; ieiunij comessantur & inebriantur totos dies ac noctes: pro eleemosynis pauperes expilant & deglubunt, pro oratione execrantur & blasphemant nomen Domini vsq; adeo profanè, vt ne Turcæ quidem & Sarraceni tãtam in Christum impietatem designent. Pro humilitate regnat superbia, fastus, ferocia, luxus vestimentorum, &c. Hæc omnia Euangelij prætextu defenduntur, & nihilominus persuadent sibi homines infelicissimi sinceram se habere fidem erga Deum in cordibus suis, se Deum habere propitium, se meliores idololatris & apostaticis Papistis.* Hæc illæ cõciones, multóq; plura. Nihil nouum loquuntur quod non omniũ oculis incurrat, qui cum Euangelicis seu Lutheranis seu Caluinistis conuersantur. Sed satius duxi, ex tabulis potius consignatis cum illis agere, quàm (vt Caluinus hîc facit) publici accusatoris personam gerere. Quod autem ipsi de seipsis Lutherani conquesti sunt, hoc tam Lutheranis quàm Caluinistis acerbè obiicit Anabaptistarum Doctor non incelebris Menno Simonius his verbis. *Hac dissoluta doctrina* (nempe, solam fidem sine bonis operibus saluare) *effrenem & rudem populum, maiores & minores, ciues & plebem aliquam ad tam dissolutam & belluinam viuendi rationem induxerunt, ijsq; frenum ita laxarũt, vt tam impiam & abominabilem vitam inter Turcas & Tartaros*

Iacobi Andreæ testimoniũ de eodem.

Sola fides quid Protestantes docuerit.

In lib. de vera Christiana fide, tit. de fide Lutheran.

In lib. Fundamẽtum, dicto tit. de doctrina cõcionatorum. *Sacramentariorum pietas.* *In lib. de Christiana fide, tit. de fide Cananeæ mulieris.*

inuenire non putem, qualem inter istos videre licet. Hæc ille de Lutheranis solis. Alio in libro tam Sacramentarios quàm Lutheranos ita depingit. *Scio verè* (inquit) *quòd sunt extra Christi Spiritum, missionem, & verbum, & quòd in doctrina sua, & actionibus, hominum fauorem, honorem, superbiam, redditus, splendidas domos, & iucundam ac voluptatibus affluentem vitam non minus quarunt quàm Papistæ.* Et paulo pòst vtramque sectam alloquens: *Vos ipsi* (inquit) *ij estis qui dissolutam carnalémque vitam ducitis, qui Christum crucifigitis iterum, qui blasphematis Spiritum eius, & gratiam eius contemptui habetis.* Hæc ille. Tandem de ipsis Sacramentariorum & Lutheranorum concionatoribus ita scribit. *Cùm ad concionatores eos peruenitur, qui se gloriantur habere Dei verbum, quosdam manifestè ac apertè mendaces, quosdam ebriosos, quosdam vsurarios & maledicos conuitiatores, quosdam persecutores & proditores innocentium esse deprehendes. Quomodo etiam illorum quidam se gerant, & qua ratione vxores suas consecuti sint, quales etiam vxores habeant, id ego Domino atque ipsis etiam committo. Vitam quietam, otiosam, desidem, & iucundam ducunt. Seductionibus & adulatoribus sese alunt de rapinis Antichristi, & tantum concionantur quantum terrenus & carnalis magistratus ferre atque audire vult.* Hæc ille & alia adhuc infinita de vtriusque huius sectæ hominibus. Non sunt hæc è triuiis arrepta conuitia, sed ex ipsis nouis huius Euangelij magistris (Euangelium quippe hoc nouum quælibet sibi secta venditat) literis ac monumentis consignata testimonia. Plura hac de re alibi dicendi locus dabitur, vbi similem hanc scabiem tangendi occasionem Caluinus dabit.

19. *Stulti & cæci. Quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum?*

HAnc Pharisaicam superstitionem & impietatem, qua ex auaritia & rapacitatis lutio res oblatas, quarum participes fiebant, ipsi templo & altari præponebant, tanquam superstitionum in populo causam, quæ ab ipso Deo eiúsque cultu homines auocarent, à Christo hoc loco reprehendi; & in hac reprehensione Christi intentum præcipuè consistere; atque in easdem superstitiones Catholicam hodie Ecclesiam fœdè prolapsam esse; declamitat hoc loco Caluinus. Sed tam in ipso præsentis disputationis scopo aberrat, quàm impiè Christi sponsam exagitat. *Hoc delirium* (ait Caluinus) *quòd*

plus

plus reuerentiæ auro templi & sacris oblationibus quàm templo & altari Iudæi deferrent, à Scribis & Sacerdotibus profectum fuisse credibile est. Fuit autem non minus pernicioſus quàm ſtultus error, eò quòd populum ad craſſa figmenta abduceret. Nihil procliuius est quàm homines à puro Dei cultu delabi. Huius ergo veli obtentu, Satanæ promptum fuit procul à Dei intuitu abſtrahere, qui iam plus æquo ad ſtultas imaginationes tendebant. Hæc ratio est cur eum errorem tam duriter Christus caſtiget.

Populi ſuperſtitionem ſine cauſa exagitat Caluinus.

Hæc ille. Sed toto cœlo à vero Chriſti intento aberrat. Chriſtus enim hoc loco non turbas aut populum, ſed Scribas & Phariſæos (*ſacerdotes* vocat Caluinus, à quo verbo Chriſtus abſtinuit propter honorem ſacerdotij, tametſi Scribæ iſti & Phariſæi plerique ſacerdotes eſſent) reprehendit, nec ſuperſtitionem in populo, ſed cæcitatem & ignorantiam Scribarũ in doctrina manifeſtè arguit. *Stulti* (inquit) *& cæci Scribæ & Phariſæi.* Illorum cæcitas & ſtultitia erat, plus reuerentiæ tribuere auro & oblationibus quàm templo & altari, quatenus videlicet iuramenta per aurum & oblationes facta iurantes obligare, per templum & altare facta non obligare docebant.

Phariſæorum proprium errorem verbis taxatus.

Hanc ineptam & præpoſteram eorum doctrinam ex auaritia fortaſſe natam, ſed in altero eorum errore præcipuè fundatam, quòd per creaturas iurare licitum eſſe exiſtimabant, in hoc quarto *Væ* propriè & ad literam Chriſtus reprehendit. Hanc enim ob cauſam docet Chriſtus per Deum eos iurare, qui per templum aut per cœlum iurant. Nullam hîc ſuperſtitionem aut populi aut Scribarum Chriſtus perſtringit, ſed in proximo ſequenti *Væ* illud crimen arguit. Ita Caluinus torquet hunc locum, & obtorto collo trahit ad ſui cerebri idolum, quod paſſim ille ſacris in Scriptis magna cum reuerentia & pompa quaſi in theatro venerandum proponit: nempe

Superſtitio non parit Dei cõtemptum.

ex ſuperſtitioſis cultibus naſci Dei contemptum. Dei quidem cultum ſuperſtitio fœdè contaminat & eneruat, ſed à Dei intuitu non magis abſtrahit, quàm auaritia ab affectu pecuniæ. Verum iſtud huius loci non eſt, nec de hoc vitio in hac ſententia Chriſtus diſputat.

Superſtitionis falſo arguitur Eccleſia.

Nunc vt Eccleſiam Catholicam hoc loco taxat Caluinus, eius odio ſuos lectores perpetuò imbuens, videndum eſt. Primum in genere garrit. *Sic* (inquit) *videmus in Papatu innumeris artibus auctus fuisse ſuperſtitiones, quũ ſacrifici præda inhiarent: qui adhuc quotidie multa excogitãt, quibus ſtultũ vulgus magis dementent.* Hæc accuſatio generalis abſque vlla facti ſpecie iniecta, non niſi ex dolo malo proficiſcitur. Dolosus

quippe (vt dici solet) versatur in generalibus, & nihil est facilius quàm mulierc̃ularum more generaliter in quemuis obuium aut transeuntem debacchari, aut canum more molestissimè allatrare. Tandem quibusdam interiectis, vt aliquid accusatione dignum dixisse videatur, ait: *Et tamen Papistas nõ puduit sacrum Dei nomẽ ad turpius ludibriũ prostituere. Nam apud illos pluris est frustum putridi cadaueris tangere, quã sanctum vtriusque testamenti volumen, vel etiam leuare in cælum manus.* Patefacta nunc & in certam facti speciem adducta accusatione, quis eius pudendam turpitudinem non videt? Primum Sanctorum corporum reliquias *putridi cadaueris frustum vocat.* Cui plusquam Vigilantio & procacius insanienti respondebit S. Hieronymus contra Vigilantium scribens. Dixerat in Ecclesia sua Vigilantius. *Prope ritum gentilium videmus sub prætextu religionis introductum in Ecclesiis, quum puluisculum nescio quod in modico vasculo pretioso linteamine circumdatum osculantes adorant.* Cui respondet in hũc modum Sanctus Hieron. *Quid est illud, nescio quid, scire desidero. Expone manifestius, vt tota libertate blasphemes* (Hoc iam fecit Caluinus, *non puluisculum nescio quod*, sed *putridi cadaueris frustum* dicens) *Doles martyrũ reliquias pretioso velamine operiri, & non vel pannis vel cilicio colligari, vel proijci in sterquilinium. Ergo sacrilegi sumus quando Apostolorũ basilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas dæmones rugiunt, &c. Sacrilegus dicendus est & nũc Augustus Arcadius, qui ossa beati Samuelis longo post tẽpore de Iudæa transtulit in Thraciam: Omnes etiam Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui rem vilissimam & cineres dissolutos* (aut vt Caluinus loquitur, *putridi cadaueris frustum*) *in serico & vase aureo portauerunt? Stulti omnium ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquiis, & tanta lætitia, quasi præsentem viuentémque Prophetam cernerent, susceperunt? vt de Palæstina vsque Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Christi laudem vna voce resonabant?* Hæc Hieronymus. Hanc ergo à mille ducentis annis Ecclesiam Christi antiquissimam accusat Caluinus, non Papistas præsentes, si reliquias corporum sanctorum venerãtur. Sed quod Caluinus vt *putridi cadaueris frustum* tanta cum nausea fastidit, quomodo alij etiam non minus antiqui & celebres Patrum singulari in honore habendum censuerint, iam olim ostendimus ex Augustino, Basilio, Ambrosio, Gregorio Nazianzeno,

Reliquiarũ veneratio antiquissima.

zeno, aliisque Patribus in Prompt. Catholico.

Sed (inquit Caluinus) *pluris hoc faciunt Papistæ quàm sanctum vtriusque testamenti volumen, vel etiam leuare in cælum manus.* Quid ergo? vult Caluinus libros ipsos Sacræ Scripturæ eadem veneratione à nobis coli, qua Sanctorum coluntur reliquiæ; & non iam cadaueris humani frusta, sed vel pecorum mortuorum pelles, vel putridos panniculos in Ecclesiis reuerenter proponi, & à nobis in honore haberi? Dolet quippe pluris à nobis Sanctorum reliquias fieri quàm volumen Biblicum. Eodem igitur & pari honore affici desiderat. Cæterum vnde factum est vt ad Sãctorum reliquias Dæmones rugierint, torti & electi fuerint, multáque fidelibus beneficia impertita, ad Bibliorum contactum vel præsentiam nihil huiusmodi contigerit? An non manifestè docuit Dei Spiritus in Sanctorum reliquiis, ipsos Sanctos, & in Sanctis Deum ritè ac debitè coli: in libro verò Biblico seu chartaceo seu in mẽbranis pretiosissimis descripto, Deum coli nolle; sed in Scripturis illis sanctis, quatenus ore magistrorum exponuntur, vel cùm pia ac sancta meditatione leguntur, sanctam suam voluntatẽ nobis patefacere voluisse: ad doctrinam quidem & executionem eorum quæ in illis libris docentur, non ad ipsorum librorum venerationem aliquam? Nullam igitur iniuriam sacris voluminibus facimus, quòd folia & chartas non veneramur. Pluris autem nos Sanctorũ reliquias facere *quàm in cælum leuare manus*, id est, quàm puras & pias ad Deũ orationes fundere, proterua Caluini calumnia est. Quum enim ipsas relĩquias sic veneramur, vt earum inspectio & cõtactus ad inuocandum Deum per Sanctos suos, id est, ad leuandas manus nostras in cælum directè nos moueant & excitent, insanus est qui medium fini nos interponere garrit. Catholici semper ita Sanctorum reliquias venerari didicerunt, vt puras ad Deum orationes facere pietatis studium multo excellentius esse semper intelligerent. Dom. 23. post Pentec.

21. *Decimatis mentham, & anythum, & cuminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, misericordiam, & fidem.*

HAnc quoque criminationem Pharisæis à Christo iustissimè intentatam, Ecclesiæ Catholicæ similiter intentandam pro suo sibi sumit imperio Caluinus. *Sic* (inquit) *videmus hodie Papistas, quum transgrediuntur summa Dei pra-*

cepta, valde ardenter in frigidis ceremoniis satagere. Maledico conuiciatori breuiter respondeo. Videmus hodie Caluinistas quum nulla Dei præcepta seu magna, seu parua obseruari à quoquam posse, nec eorum obseruationem ad salutem quicquam facere dogmatizent, valde ardenter in solius fidei commendatione satagere, de operibus autem legis præstandis, de iudicio, misericordia, & fide, vel, vt Lucas loquitur, de ipsa charitate Dei & proximi, adeò nihil solicitos esse, vt omnibus sese flagitiis ac sceleribus doctrinæ suæ conformauerint contaminauerint, quod etiam suprà ex illustribus suorum hominum testimoniis confirmatum dedimus. Suaues homines iustitiam legis à Catholicis fastuosè exigunt: sibi ac suis nullam legis iustitiam imponi sinunt.

29. *Aedificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monimenta iustorum, & dicitis. Si fuissemus in diebus Patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filij estis eorum qui Prophetas occiderunt. Et vos implete mensuram Patrum vestrorum.*

Hic verò Caluinus amplam sibi datam materiam ratus, in cultum ac religionem Catholicorum latius ac plenius excurrit. Iudæorum quos Christus arguit, hypocrisis, & impietas hęc erat, vt sepulchra quidem veterũ Prophetarum magnificè extruerent atque ornarent, & eorum persecutores grauiter reprehenderent, ipsimet tamen eadem impietate & Dei Prophetas persequẽdi libidine laborarent: quod in Ioanne primùm (nam ex Pharisæorum consilio eum in carcerem Herodes coniecit) postea in Christo iam perpetrauerant, & in Christi Apostolis ac discipulis vberius postmodum patraturi erant, vt illis hoc loco Christus prædicit. Hæc illorum insignis hypocrisis erat, Prophetarũ monimẽta ornare, ipsósque Dei Prophetas identidem missos ad necem quærere. Iam hanc totam, & similem impietatem Catholicis horum tẽporum maximéque Ecclesiarũ Præpositis impingit Caluinus. Audiamus Diaboli voces & calumniatoris mendacia. *Huius* (inquit) *rei nimis illustre in Papatu cernitur documentum. Nam Apostolorum & Martyrũ legitima veneratione non contẽti, diuinos illis cultus affingũt, & quoscunque congerãt honores, non putant se modum excedere.* Mentitur hic Satan, & fratrum

nostro

nostrorum accusator pessimus. Nullos Apostolis aut Martyribus diuinos cultus affingimus. Aliquos in specie huiusmodi cultus nominare Caluinus debuit. Nunc generaliter nebulo loquitur, quia hoc illi facilius fuit. Dolosus enim & mendax versatur in generalibus; & *qui malè agit, odit lucem; nec venit ad lucem*, in particulari & expressè non loquitur, *ne arguantur mendacia eius*. Huiusmodi crassis mendaciis crassi Caluinistæ à Caluino sese deludi & irrideri sunt passi. Cætera hominis videamus; & quomodo in cathedræ Christianæ magistris exagitandis Christi partes agere contendat, dispiciamus. *Interea* (inquit) *sæuiendo contra fideles, ostendũt qualis futura sit sua pietas erga Apostolos, & martyres, si hodie superstites idem quod olim munus obirent. Cur enim tanta in nos rabie exardent, nisi quia eam doctrinam recipi ac vigere cupimus, quam suo sanguine obsignarunt Apostoli & martyres? Porrò quum sanctis Dei seruis pretiosior ea fuerit quàm propria vita, an huic parcerent qui eam tam furiosi persequuntur?* Scilicet Lutherus ac Caluinus sunt Ioannes Baptista & Christus, quos hodie Pharisæi persequuntur. Harum sectarum magistri Apostoli sunt horum temporum & martyres. Tota eorũ doctrina ipsissima est quam Apostoli tradiderunt. Hoc nisi totum Caluino concedas, tota eius fabula in risum vertitur. Sed si Apostoli aut Apostolicæ doctrinæ restauratores Caluinistæ sunt, quid Lutherani, quid Anabaptistæ, quid tot aliæ sectæ sunt, quas vna Catholica meritò persequitur Ecclesia? Deinde an non Catholicorum quoque illa vox est imprimis & vera & solida? *Eam doctrinam recipi ac vigere cupimus, quam suo sanguine obsignarunt Apostoli & martyres?* Nec Apostoli, nec tot ætatum martyres aliam doctrinam suo sanguine obsignarunt, quàm quæ ab Apostolorum tempore per tot ætates ac secula ad nos deriuata est. Nec Caluinana, nec Lutherana, nec Anabaptistica dogmata ante hanc ætatem exorta sunt; suis & authoribus distincta, & profanis cuiusque sectæ vocibus separata. Iterum ergo non nisi generalem insti uit hactenus accusationem criminator Caluinus, eo fundamento nixam quod non ab aduersariis modò quos accusat, sed & à qualibet secta venditatur.

Sanctorũ veneratio defenditur.

Ioan. 2.

Reliqua adhuc dispiciamus. *Suffitu ergo* (inquit) *candelis, floribus, omniq; pomparum genere Sanctorum imagines ornent vt libuerit. Si nunc viueret Petrus, eum discerperent, lapidibus obruerent Paulum. Si Christus ipse adhuc ageret in mundo, eum lento igni vsularent.* An huius hominis aut ineptiæ

Candelarũ & florum pompa circa SS. reliquias.

ineptiæ aut impietati aliquid addi poteſt? Quid ineptius quàm ex ſuffitu, candelis, floribus, ſimiliſque pomparũ genere ad Sanctorũ imagines exhibito, quòd diuini honores eiſdem affingantur, declamare? Tenuiter ille de Deo ſentit, qui has ceremonias ad honores diuinos pertinere exiſtimat. Sola ſacrificia ſiue externa ſiue interna ad cultum propriè diuinum pertinere, qui de Deo rebúſque diuinis hactenus diſputarunt, ſemper iudicauerunt. An diuinos honores arca teſtamẽti aut vetus tabernaculum habuit, quæ ſuffitu, candelis, floribus, varióque alio pomparũ genere, partim ex Dei præſcripto, partim ex piorum Patrum religioſa veneratione ornata fuerũt? Hæc ab honore & cultu ſoli Deo debito omnes Dei cultores lato ſemper diſcrimine diſtinxerunt. *Quicunque accendunt cereos ad memorias martyrum* (ait D. Hieronymus) *ſecundum fidem ſuam habent mercedem. Illud fiebat olim idolis, & ideirco deteſtandum: hoc fit nunc martyribus, & ideò recipiendum eſt.*

In epiſt. ad Riparium.

In Epitaphio ad Heliodorum.

Laudat idem Nepotianum presbyterum quòd *Baſilicas Eccleſiæ, & martyrum memorias, diuerſis floribus & arborum comis vitiumq; pampinu adumbraris, vt quicquid placebat in Eccleſia tam diſpoſitione quàm viſu, presbyteri ſtudium ac laborem teſtaretur.* Commemorat S. Auguſtinus ad reliquias S. Stephani, quum publicè ab Epiſcopo per plateas deferrentur, *mulierem cæcam, vbi flores quos ferebat, pignoribus ſacris impoſitos, oculis poſtea admouiſſet, viſum recepiſſe.* Ad memoriam quoque ſancti Stephani flores ſuper altare poni ac reliqui ſolitos, ex alterius occaſione miraculi, idem narrat ibidem celeberrimus Doctor. An hæc antiquiſſima Eccleſia diuinos propterea honores martyribus dedit? aut hi celebertimi Doctores vel idololatræ fuerunt, vel idololatriam in aliis commendarunt?

De ciuit. Dei lib. 22. cap. 8.

Sed hac omiſſa putida Caluini calumnia, vide hominis impietatem. Petrus, Paulus, Chriſtus ipſe ita Catholicis odio & execrationi ſunt, vt ſi denuo ſuperexiſtent, indigniſſima illos nece conficerent. Quis vel Turca vel Iudæus hanc de Catholicis Chriſtianis opinionem vel ſemel in animum demitteret? Sed quouis aut Turca aut Pagano ſceleratior Caluinus, non animo tantum tam atrocem criminationem concipere, aut leuiter apud paucos effutire, ſed & publicis monimentis conſignare, adeóque in diuini verbi explicatione, quaſi veritatem certam ac ſacram, ſacræ Scripturæ lectoribus totíque poſteritati commendatam ac teſtatam facere auſus eſt. Palpandam ſe præbet nefarij hominis maleuolentia, quæ nullis

Caluinus quouis Turca procacior.

mode

modestiæ finibus contineri potuit. Nihil quàm suam ipse immedicabilem animi ægritudinem prodidit: & quàm impias animo cogitationes foueret, hac virulenta oratione omnibus contestatum voluit.

47. *Quoties volui congregare filios vestros, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis, & noluisti?*

QVia hæc Christi verba contra duo sua paradoxa manifestè facere Caluinus aduertit, eorum sensum studiosè peruertit. Vidit ex hoc loco arbitrij libertatem stabiliri, quæ vocanti & volenti Deo repugnet, quia eo volente congregare, homines congregari nolunt. Vidit ex hoc loco non omnem hominis circa salutis opus voluntatem ex Dei electione pendere, sicuti ille singulariter docet, affirmans omnes qui credunt & conuertuntur, ex prædestinante Dei gratia conuerti, neminem iustificari nisi electum, & nunquam perire qui semel iustificatus est: vt sic apud eum nulla sit sufficiens aut adiuuans Dei gratia, sed sola operans & efficax. Quæ omnia docet Instit. lib. 3. cap. 24. *Quòd* (inquit) *hic locus ad probandum liberum arbitrium, & arcanam Dei prædestinationem abolendam, à sophistis arripitur, facilis est solutio. Respondeo, voluntatem Dei, cuius hic fit mentio, ab effectu esse considerandam. Quia videlicet verbo prædicationis omnes ad se promiscuè vocat, meritò dicitur omnes ad se colligere.* Et paulò pòst: *Miror quosdã ita præfracto esse cerebro, vt ἀνθρωποπαθείαν, quæ passim in Scripturis occurrens nihil eos offendit, tantùm hac in parte non admittant.* Mox alibi dicit se hoc argumentum copiosè tractasse. Id verò fecit loco prælegato num. 17. Sed ad hunc locum nihil aliud respondet, quàm *sicut in alijs Scripturis Deus dicitur irasci, brachia & manus extendere, quia quod humanum est, ad Deum transfertur, sic & in hoc loco se rem habere.* Censet ergo Caluinus voluntatem Dei hoc loco non propriè & formaliter, sed metaphoricè accipi, vt illud dicatur velle quod ab effectu aliquo vocationis externę videtur velle, sicut dicitur irasci ab effectu vindictæ quam homines cùm infligunt irasci solent, quam Dei voluntatem aliqui voluntatem signi vocant. Cæterum contra Caluinum certò tenendum est, voluntatem Dei hoc loco propriè & formaliter accipiendam esse, non metaphoricè. Nam & ipsa voluntas signi

Voluntas Dei vocãtu refractarios qualis.

signi in Deo, quæ præcipit, prohibet, permittit, consulit, & operatur, à melioribus theologis, non metaphoricè & ab effectu, sed propriè & formaliter dici intelligitur. Propriè enim & formaliter Deus vult ea quæ præcipit & consulit fieri; volens quoque permittit ipsa mala; voleos operatur præueniendo multa bona quæ suum effectum non sortiuntur. Vide Molinam quæst. 19. art. 6. disp. 1. Hoc autem loco ipsa Dei voluntas quæ beneplaciti vocatur, respectu sanè auxiliorum gratiæ Dei intelligitur; respectu autem operum ipsorū voluntas non absoluta & efficax seu consequens, quæ semper impletur, & cui non resistitur, sed antecedens & conditionata. Deus quippe verò voluntatis suæ affectu, vera bonitate & misericordia sua, voluit & frequēter voluit, Iudaicum populum ad idola & alias impietates diffluentem, ad sese reuocare, & in sinum gratiæ suæ suppeditatis auxiliis tam externis quàm internis recolligere; sicut gallina vero & tenero affectu vagantes suos pullos vult ad se recolligere, ne à miluo vagantes rapiantur. Hunc sensum ipsa Christi allata similitudo à nobis extorquet: & sine tali sensu falsa erit similitudo proposita. Non enim metaphoricè, sed propriè vult suos ad se pullos gallina colligere. Nec sequitur tamen quòd Deus efficiciter & absolutè ipsam conuersionem velit, quia gallina vult absolutè suos ad se pullos colligere; eò quòd Deus sic misericorditer vult congregare dispersos, vt cum iudicio & iustitia id faciat, non impetu & impulsu aliquo naturali. Dei autem iudicium hoc habet, vt rationalem creaturam pro modo conditionis eius ad se colligat, volentem scilicet, & diuinæ voluntati ac vocationi liberè acquiescentem. Quare causa hoc loco cur hæc Dei voluntas respectu conuersionis ipsius impleta non fuerit adiicitur: *Et noluistis.* Hanc quoque voluntatis humanæ repugnātiam liberam fuisse, & ab ipsa profectam, pœna subsequens demonstrat: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Porrò & sic liberam fuisse ad malum, vt potuerint quoque se conuertere ad bonum, eadem verba demonstrant. Non enim pro eo quod facere non poterant, tanta pœna plecterentur. Fuit ergo in hac Dei voluntate gratia sufficiens, tametsi non efficax: sufficiens, inquam, vt possent congregari, sed non efficax vt vellent, quæ vt deesset, ipsi in causa fuerint; quod illa Augustini sententia docet. *Gratia Dei adiuuat hominum voluntates* (nimirum quantum in se est, & antecedenter) *qua vt non adiuuentur* (scilicet efficaciter & cum effectu) in *ipsis itidem causa est, non in Deo*: id est, quia

De pecca. mer. & remiss. lib. 2. cap. 17.

quia ipsi nolunt hoc fit, non quia Deus non vult; qui, vt alibi Augustinus docet, *sic omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum, vt omnes homines possint, si velint, ad Dei præcepta seruanda sese conuertere.* De Genesi contra Manichæos lib. 1. cap. 3 Vnde & rursum dicit. *Verum omnino est, omnes homines ad Dei præcepta complenda sese conuertere posse si velint, sed præparatur voluntas à Domino, & tantum augetur munere charitatis vt possint.* Hanc Dei erga Iudæos præcipuè gratiam adiuuantem, ac sufficienter præparantem, sed eorum sola culpa inefficacem, Christus hoc loco ad futuræ in eos vindictæ iustitiam demonstrandam commemorat. Idem facit alius Propheta. *Immunditia tua execrabilis, quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis.* Et ne hæc Dei voluntas velleitas tantum quædam & metaphoricè dicta putetur, addit Propheta. *Multo labore sudatum est, & non exiuit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem.* Docet Deum multam illis & copiosam gratiam dedisse vt à peccatis suis mundarentur, illos tamē mundari noluisse. Non igitur à Dei sola electione, vt vult Caluinus, & absoluta eius voluntate, sed à Dei bonitate & libera hominum cooperatione pendet hominis voluntas bona vt ad Deum conuertatur, quod & perspicuè Augustinus docet, Retract. lib. 1. cap. 22. vbi concludit contra Manichæos, *in potestate hominis esse, mutare in melius voluntatem*; sed addit contra Pelagianos, *hanc potestatem nullam esse nisi à Deo detur*, id est, nisi Deus velit nos congregare, voluntatem præparare, adiuuare, &c. Caluinus, vt Pelagianismum excutiat, in Manichæorum dementiam incurrit.

Retract. lib. 1. c. 10.

Ezech. 24.

Denique sic hunc locum explicat Caluinus, vt quum Christus hîc dicat voluisse se congregare, &c. ille dicat Christum hoc non voluisse, sed signum aliquod voluntatis suæ dedisse quasi hoc voluerit, sicut Deus quum punit, signū dat iræ quæ in eum non cadit. Sed quum ex hac expositione sequatur aut Euangelium hîc mentiri, aut Deum rem eandem velle ac non velle, hunc nodum Caluinus his verbis abrumpit: *Solutio alibi à nobis adducta sufficit, quamuis multiplex sit Dei voluntas quoad sensum nostrum, non tamen cum hoc & illud in se velle, sed pro sapientia sua variè multiplici attonitos reddere sensus nostros, donec cognoscere nobis dabitur mirabiliter cum velle quod nūc videtur esse voluntati eius aduersum.* Hæc ille. Concludit hoc loco sic Christum voluisse congregare quod reuera non voluit, sicut alibi docet Deum *mirabiliter velle peccata*

Caluinus Christo contradicit.

Instit. lib. 3. cap. 24. num. 17.

Instit. lib. 1. cap. 18. num. 3.

cata impiorum, quæ nunc propter præcepta eius in contrarium, voluntati eius aduersa videntur. Et hanc blasphemiam docens, iubet nos stare attonitos, & Dei sapientiam mirari, sui cerebri spectrum *Dei sapientiæ* nomine pallians.

IN MATTHÆI CAP. XXIIII.

15. *Cùm videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta,* &c.

HIc locus multis ex causis obscurus est, vt parum attendentibus valde dubium sit, quæ tandem sit ista abominatio desolationis, de qua Christus loquitur. Primùm *abominatio desolationis*, vox in Scripturis rara est, nec nisi apud Danielem & hoc loco reperitur, nec significat abominandam desolationem iuxta consuetam Hebræorum phrasim, sed abominationem quæ desolationis causa aut principium erat. Ipsa quoque abominatio non designat aliquam rem propriam, sed ab effectu, id est, quę execranda & abominanda est. Desolatio verò Græco quidem vocabulo τῆς ἐρημώσεως respondet, sed in Hebræo *stupendam*, vel admirabilem potius significat. Ita verba generalissima & dubia magnam difficultatem pariunt. Deinde Danielis locus valde incertus est. Ter enim cap. 9. 11. & 12. de hac abominatione desolationis loquitur. Et cap. quidem 9. atque 11. satis clarè de illa loqui videtur quæ facta est in vastatione Hierusalem, per Romanos. Quod enim cap. 9. dicitur; *In dimidia hebdomadis deficiet hostia & sacrificium, & erit in templo abominatio desolationis, & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio*; non nisi de cessantibus legalibus redemptione per Christum facta, & statim (ad maiorem eius rei euidentiam) templi vastatione consequente, intelligi potest. Similiter quod cap. 11. dicitur, *Venient super eum trieres & Romani*, &c. móxque paulò pòst, *Auferent iuge sacrificiũ, & dabunt abominationem in desolationem*, non nisi de vastatione Hierosolymæ per Romanos facta intelligi potest. Attamen cùm in fine cap. 12. sic legimus: *A tempore cùm ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies 1290. Beatus qui expectat & peruenit vsque ad dies 1335.* non nisi de fine seculi, & de sublato per Antichristũ Christianorum sacrificio, eiúsque breui regno intelligi posse videntur. Christus ergo hoc loco de eadem loqui videbitur.

Difficultatis huius loci causæ.

Et

Et pro hoc sensu faciunt Christi verba proximè præcedentia. *Prædicabitur hoc Euangelium regni vniuerso orbi, & tunc veniet consummatio.* Hæc enim verba non nisi de fine seculi loqui videntur. Quare de illo tempore hæc verba exponit Irenæus lib.5.

Abominatio desolationis quid hoc loco significet.

Attamen non nisi de vastatione Hierosolymitana Christum hîc loqui, duo inuictè demonstrant. Vnum quod subiungit: *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes*, &c. alterum quod Lucas adiecit: *Cùm videritis circundari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia appropinquat desolatio eius. Tunc qui in Iudæa sunt*, &c. vt hîc in Matthæo. Quod multis verbis explicat August. epist.80.ad Hesychium. Quare nimis impudens Caluinus est, qui vt singulariter sapiat, falli eos ait quibus videtur hoc loco notari Hierosolymitæ obsidio; nec Lucæ verba illis suffragari, quia non idem quod dixit Matthæus, sed aliud quid ei dicere propositum fuit.

Difficultas in contrarium soluitur.

Quid autem illud aliud sit, non exponit. Daniel igitur cap. 12. de iugi sacrificio & de abominatione desolationis quum loquitur, non illa intelligit de quibus cap.9. & 11. loquutus fuerat, sed illa quorum priora typus & figura fuerant. Iuge enim sacrificium Iudæorum typus erat sacrificij Christi tam in cruce quàm in cœna: & abominatio desolationis quæ accidit Iudæis, typus erat futuræ desolationis abominandæ in Ecclesia Christiana per Antichristũ in fine seculi venturum. Prædicatum autem fuit Euangelium toto orbe ab Apostolis ipsis, & quos illi mittebant, vt ad Rom.10. Paulus testatur.

Nunc autem alia difficultas est, intelligendo Christum loqui de illa vastatione quam Daniel cap.9.& 11.prædixit, Iudæis propria; quæ tamen definitè & in particulari fuerit hæc abominatio desolationis quæ stetit in templo Iudaico. Hoc enim alij volunt esse ipsam templi vastationem per Romanos factam, vt Petrus apud Clementem Const. Apost. lib.1. 1.
Sed quia tunc fugiendi tempus non erat, illa Petri verba de fine & consummatione huius abominationis, non de ipsa in se exponi debent. Alij de idolo Antiochi dictum putant, de quo 1.Machab. cap.1. ver. 28. legitur, & de quo vaticinatur Daniel cap.8. Sed hoc prorsus falsum esse manifestũ sit, quia Christus de eo quod futurum est loquitur. Alij statuam Cæsaris à Pilato in templum inuectam, de quo Iosephus Antiq. 2.
lib.18.c.5.aut de equestri statua Adriani ibidem posita intelligi posse coniiciunt, vt Hieron. in hunc locum. Alij statuam 3.
Titi Imperatoris, qui vrbem expugnauit, exponunt, vt Chry- 4.

5. ſoſtomus in hunc locum in pleno commentario. Alij ipſum exercitum Rom. intelligunt, qui cum imaginibus Cæſaris quas in vexillis ferebant, Ieroſolymam obſidebant ſub Ceſtio Floro; maximè propter verba Lucæ, *Cùm videritis circundari ab exercitu Ieruſalem.* Et hunc ſenſum latè exponit Cæſar Baronius in Annalibus tanquam valde probabilem, quia ante illud tempus imagines Cęſaris Romani in Iudæam non inferebantur. Sed quia hæc abominatio in ipſo templo futura deſcribitur, alius ſenſus quærendus eſt. Abominatio
6. igitur deſolationis *ſtans in loco ſancto*, id eſt, in templo, vt Daniel loquitur c. 9. eſt illa barbara templi prophanatio quam in templo quod occupauerant, ſeditioſi quidam Iudæi Zelatæ dicti exercuerũt, multos in templo trucidando, & in eo quaſi in caſtro contra ciues ſuos & contra Romanos bellum gerendo, in prima illa obſidione per Florum facta, quæ poſtea ſoluta eſt. Illa enim abominatio, quam paulò poſt ſequuta eſt extrema totius pbpuli deſolatio, ponitur hîc à Chriſto in ſignum futuræ deſtructionis vrbis Hieruſalem, & in ſignum, fugiendi piis atque electis, vt viſa illa abominatione in templo, *fugiant ex Iudæa ad montes*, id eſt, ad loca tuta. Iuxta quam Chriſti hoc loco admonitionem, ſoluta illa prima obſidione Flori, & antequam ad ſecundam obſidionem veniret Titus, Chriſtiani omnes relicta Iudæa recipiebant ſe trans Iordanem in oppidum quoddam Regis Agrippæ, Pellam dictum, vt narrat Euſeb. libro 3. capite 5. hiſt. Eccleſ.

22. *Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi.*

CHriſtus adhuc de propriis Iudæorum calamitatibus differens, ait illas tantas fore, vt niſi pauciores forent illarum calamitatum dies quàm Iudæorum peccata merentur, nullus Iudæus aut mortem aut diram captiuitatem euaderet: ſed propter eos qui ex Iudæis crediturí erant, vel certè ab illis quantumuis incredulis baſcituri vt credentes fiant, pauciores fore illius vaſtationis dies, & victorẽ exercitum ítæ ac vindictæ ſuæ modum impoſiturum. Móxque de ſuo aduentu & conſummatione ſeculi diſputationẽ orditur Chriſtus. *Tunc ſi quis vobis dixerit, Hic eſt Chriſtus*, &c. id eſt, Poſt excidium Hieroſolymitanum, & poſt finitam atque abbreuiatam Iudaici populi vaſtationem, audite ſigna aduentus mei ad Iudiciũ. Quantũlibet enim hic aduẽtus ab illa vaſtatione

tione longissimè distet, de eo tamen quasi proximè imminente differit, vel vt eum tanquam semper propinquum expectemus, vel quia totum interiacens tempus hora nouissima est, nec alia expectanda rerum immutatio, quoad religionis vium, aut nouum aliquem Dei aduentum.

Cæterum quia hæretici hodie, deserta penitus Ecclesia Christi Catholica per totum orbem dispersa, occultas quasdam & latentes Ecclesiæ reliquias scrutari & vēditare coguntur, putauit Caluinus inter alias scripturas eò detortas, hunc quoque locum ad hanc rem accommodatum esse Primùm igitur cōuenire ait hunc locum cum illo Esa. 9. *Nisi Dominus reliquisset nobis semen, fuissemus sicut Sodoma & Gomorrha.* Quod quidem quoad seruatas Iudæorū reliquias, quæ prædicantibus Apostolis in Christum crediderunt, verū est; sed ab eo quod fingit Caluinus, alienissimum est. Mox enim ex illis credentium Iudæorū reliquiis in vastissima illa aliorū Iudæorum incredulitate, infert & concludit homo impius similem in Ecclesia Christi per omnes gentes diffusa fore vastitatem, & ait. *Est hoc insigne diuini iudicij documentum, vbi visibilem Ecclesiam sic afflixit, vt funditus videatur perdita: & tamen ad seruādum aliquod semen, suos electos, & quidem paucos numero, mirabiliter ab interitu eripit, vt præter spem è gurgite mortis emergant. Sic enim terrentur hypocritæ ne Ecclesiæ titulo & specie freti, vanā spem impunitatis sibi fingant, quia modum inueniet Dominus quo Ecclesiam suam liberet, ipsis in exitium traditis.* Hæc ille. Homo impius ex casu Synagogæ, quæ tota typica, pædagogica, & localis erat, visibilis Ecclesiæ Christi, quæ ipsa veritas est, status perfectus, & toto orbe diffusus, casum & interitum deducit. Non est hoc diuini iudicij documentum, quo pereat visibilis Christi Ecclesia seruatis paucis Caluinistis sed est diuinæ scripturæ manifesta corruptio, quę diuinas promissiones mendacij arguit, quæ veritati figuram, Euangelio legem, genetalitati partem, perpetuitati temporaneum, perfectioni imperfectū, Christo Moysen adæquat: quæ denique omnibus nouis & occultis hæreticis fenestrā defensionis aperit. Christi enim Ecclesia visibilis vt nō vnius gentis sed omniū erat, (*Prædicabitur hoc Euangeliū regni in vniuerso orbe*) vt nō vmbras amplius sed res ipsas pertractat, (*Vmbram quippe habuit lex futurorum bonorū, non ipsam imaginem rerum*) vt *non pædagogum agit, sed ad virum perfectū in Christo ædificat*, vt denique non Moysen sed Christum legislatorem ac *magistrum* habet; ita non definiti cuiusdam temporis est,

Latitans Caluini Ecclesia profligatur.

Matt. 24. Heb 10. Galat. 3. Ephes. 4. Matth 23.

Rom. 11. Matt. 16. Ioan. 14. Matth. 28. sicut Synagoga, *cuius diminutio diuitiæ gentium, & amissio reconciliatio mundi* erat, sed perpetuæ stabilitatis est, *contra quam portæ inferi non præualebunt*, quam *Spiritus S. docet omnem veritatem in æternum*, & cum qua *Christus est omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi*. Visibilis, inquam, Ecclesia quoad suos Pastores ac Præpositos, maximè quoad summum eius Pastorem talis est. Nam de Ecclesia super summum Pastorem ædificanda Christus loquebatur dicens, *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam*. Apostolis suis & baptizaturis ac prædicaturis Euangelium, Christus promisit *Spiritum veritatis in æternum*, suámque præsentiam vsque *ad consummationem sæculi*. Non sunt igitur nouæ expectandæ reliquiæ pereunte visibili Christi Ecclesia, sed est in ea firmiter permanendum, qui saluus esse vult. Neque enim ad Christum pertinere potest, qui in Christi corpore non est.

24. *Dabunt signa magna & prodigia.*

Miracula Catholicæ Ecclesiæ defendun-tur.

QVia hîc seductorum prodigia taxantur, existimauit Caluinus ad suum institutum hoc imprimis facere, vt propter falsa seductorum signa, Ecclesiæ Catholicæ vera miracula traduceret, idque eo magis quòd se suósque sectarios tam falsis prodigiis quàm veris miraculis carere terreret. Sed ipsius disputatio talis est, vt ipsa semetipsam perspicuè euertat. Sic enim scribit. *Quum antichristos & mendaces Prophetas Dominus miraculis armatos fore prænuntiet, non est cur tantopere superbiant Papistæ hoc obtentu, vel ipsorum iactantia territemur. Miraculis suas superstitiones confirmant: nempe quibus prædixit filius Dei labefactandam esse multorum fidem. Quare tantum apud prudentes momentum habere non debent, vt per se sufficiant ad probandum hoc vel illud doctrinæ genus.* Hæc quidem ille. Sed quum hactenus nihil nisi nugari se aut blasphemare potius animaduerteret, quum contra vera miracula tam Christi quàm Christianorum omnium hæc disputatio faciat, quibus Christus dixit *Maiora horum facietis*, & iterum, *Signa autem eos qui crediderunt hæc sequentur, ægris manus imponent, & bene habebunt, serpentes tollent*, &c. idque in testimonium & approbationem veritatis, de quo dixerat, *Spiritus testimonium perhibebit de me*, quum, inquam, hanc expeditam contra se obiectionem præuideret, eam conatur soluere. *Si excipiant* (inquit) *hoc modo euerti ac in nihilum redigi miracula, quibus tam legis quàm Euan-*

Ioan. 15. Marc. 14.

Ioan. 15. *Caluinus suos lectores ludificat.*

gelij

gelij sancita fuit authoritas, respondeo certam Spiritus notam illu insculptam fuisse, quæ dubitationem & errandi metum fidelibus eximeret. Neque enim quoties ad suos confirmandos virtutem suam exeruit Deus, ita confusè operatus est, quin vera extaret nullique fallaciæ obnoxia distinctio. Hæc quidem ille, sed quæ sit hæc Spiritus nota, & quæ distinctio, dolosus hæreticus nihil dicit, sed generalem calumniam suam excusatione generali probabilem facere contendit, quod eorum est, qui fallere lectores suos volunt, non docere. Hæc igitur adhuc responsio ac satisfactio nulla est. Pergit igitur magisque lectorem ludificat. *Adde quòd doctrinam sic obsignant miracula, vt illa quoque vicissim præluceat, & discutiat omnes nebulas quibus simplices mentes obfuscat Satan. Denique si ab impostoris cauere placet, sit apud nos individua signorum & doctrinæ coniunctio.* Hæc ille. Sed non aduertit impostor, aut certè id simplicem lectorem aduertere non posse præsumit, tum de ipsa doctrina, quan umcunque luculenta & pura, dubitari posse non secus quàm de miraculo; tum miracula ad doctrinæ confirmationem, & *ad eius sanciendam authoritatem*, sicut ipse sibi Caluinus obiecit, adferri solere. Christi doctrina maximè haud dubiè præluxit, & cum miraculis quæ fecit coniuncta erat; tamen doctrinam ipsam suam miraculis confirmari voluit. *Si mihi* (inquit) *non creditis, operibus credite.* Non ergo sufficit præ- *Ioan. 8. & 14.*
lucere doctrinam nouam & inauditam, & ex sese incredibilem, nisi miraculis confirmetur Caluinus igitur impotens & insulsus hæreticus, Catholicorum miracula impotenter conuellit, vera miracula à falsis distinguere insulsus non potest. Quantò melius in schola Catholica didicimus seductorum signa & prodigia à veris miraculis distinguere, vel à personis seductorum, quia non legitimè vocari sese ingerunt; vel à fine quem obtendunt, *vt post se discipulos abducant*, vel ab ipsis in se miraculis aut fallacibus & meris præstigiis, quæ nisi deceptionem oculorum habent, aut si veris, vel huiusmodi quæ ex causis naturalibus poterant prouenire, tamersi occultis, vt docet Augustinus de Trinitate lib. 3. cap. 8. vel prorsus inutilibus, & ad ostentationē factis, non beneficis, qualia omnia sunt veri nominis miracula. *Cùm talia faciunt magi qualia nonnunquam faciunt sancti* (ait S. Aug.) *diuerso fine & diuerso iure fiunt.* Et paulò pòst. *Aliter magi fa-* *Lib. 83.*
ciūt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali Christiani. Ma- *qq 9.79.*
gi per priuatos contractus, boni Christiani per publicā iustitiam,

mali per signa publica iustitiæ. Denique alibi scribit, *piorum miracula vel maiora, certiora, clariora esse vel ratione finis, quo discernuntur, incomparabiliter excellere.* Sunt igitur falsa prodigia à veris miraculis distinguenda vel ex personis facientium, vt quo iure fiant, attendamus; vel à fine ad quem collimant; vel à modo & cursu quem tenent, ex quibus falsum à vero non ita difficulter discernere illi possunt, ad quos ista discernere ac dijudicare propriè pertinet.

De Ciuit. Dei lib. 10. cap. 16.

28. *Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.*

TAmetsi ad literam nihil aliud Christus hîc dicat, quàm futurum vt eo veniente ad Iudicium, omnes sancti veluti aquilæ ad cadauer, quod longissimè prospiciunt, velocissimè congregabuntur, vt in hac sententia celerrimam iustorum ad se collectionem doceat, sicuti in præcedenti sententia celerrimum suum aduentum docuit, quomodo exponunt hûc locum Hieron. Hilarius, & Origenes tract. in Matth. tamen satis aptè & accommodatè ad eam iustorum cum Christo vnionẽ, quæ in huius vitæ militia per fidem & charitatem fit, hic locus applicari potest. Quam applicationem secutus Caluinus, pessimum inde corollarium in schismat corum omniũ fauorem ac patrocinium deducit. *Sensus*, inquit, *est: Quibuscunque artificiis conetur Satã huc & illuc distrahere filios Dei, in ipso tamen Christo sacrũ esse vnitatis vinculum, quo deum ctos teneri cõueniat. Vnde enim dissipatio, nisi quia multi à Christo diffluunt, in quo solo sita est nostra firmitas? Ergo hic modus præscribitur fouendæ sanctæ coniunctionis, ne errorum distractiones corpus Ecclesiæ lacerent: nempe si in Christo defixi manemus.* Hæc ille. Sensus iste, vti diximus, non displicet, quia pius ac verus est, tametsi non literalis. Sed quid inde impostor colligat, sequentia eius verba docebunt. *Quod diligenter notandũ est. Neque enim vel ad Romanæ Sedis primatũ, vel ad alias nugas nos adstringit Christus: sed hoc vnico nodo Ecclesiã suam colligat, si ad ipsum vnicum Caput omnes vndique respiciant: vnde sequitur. Quicunque ei pura fide cohærent, extra schismatis esse periculum. Eant nunc Romanenses, & schismaticos esse clament, qui se à Christo alienari non sinunt, vt latroni fidem suam mancipent.* Totus hic inanis verborum strepitus vno penè verbo solidè compescitur. Christo capiti ille solus vnitur, qui Christi corpori, quod est Ecclesia, vnitur. Nemo Christo pura fide

In com. in hunc locũ.

Schismatũ patrocinium

Vnitas Ecclesiæ tenenda.

cohæ

cohæret, qui ab eius corpore, quod est Ecclesia, diuellitur. Ad vnicum caput, quod Christus est, vnicum scilicet vitale, respicere non potest, qui capita populi ab ipso constituta, *Pastores & Doctores, quos dedit in consummationem fidelium, & in ædificationem corporis sui*, non respicit. Illos enim *posuit regere Ecclesiam sanguine suo acquisitam.* Illos ita omnes vndique respicere iubet, vt *qui eos audit, Christum audiat, qui eos spernit, Christum spernat.* Denique adstringit nos Christus non solum ad se vnum, *tanquam vitæ authorem, quo solo verè pascimur*, vt postea Caluinus dicit, sed ad eum quoque nos adstringit, cui dixit, *Pasce oues meas*, & sic ad Romanæ Sedis primatum disertè nos adstringit; quia in illa sola Sede ille vsque hodie sedet, qui Petri locum tenet, *cui pascendas oues suas per vniuersum mundum concredidit.* Eat nunc Caluinus, & extra schismatis periculum se esse clamitet, quia Christo sese adhærere dicit (quod omnes semper hæretici dixerunt, & nisi Christi nomine palliati, Christianos fallere nunquam potuerunt) & illi adhærere recusat, imò illum hoc loco *latronem* cauillator insulsus vocat à quo, si ouis Christi esse vult, pasci & regi necessariò debet. In his enim verbis, *Pasce oues meas*, vni Petro *primatum gubernationémque per vniuersum mũdum à Christo concreditum esse*, scribit S. Chrysostomus Episcopus Græcus, adeóque Patriarcha Constantinopolitanus: nec Petro tantùm, sed *& Petri successoribus oues suas pascendas Christum commisisse*, idem scribit Chrysostomus. In eandem sententiam alij scribũt antiquissimi Patres, Origenes, Arnobius, Gregorius, M. Augustinus, Theophylactus, & alij, quorum verba alibi recitauimus. Schismaticos illos esse, & non in Ecclesia, definit, latéque probat S. Augustinus, *tam qui de ipso Capite Christo Scripturis sanctis consentiunt, & de Christo credũt quæcunque credenda sunt, sed vnitati Ecclesiæ non communicant, & in vna parte separata inueniuntur*, (sicuti Caluinus cũ suis) *quàm qui in Ecclesiæ communione inuentus, ea tamen de Christo sentit ac sapit, quæ secundum sanam fidem sapere & sentire nõ debet, quia videlicet totus Christus Caput & Corpus est.*

Ephes. 4.
Act. 20.
Luc. 10.
Ioan. 21.
Chrysost.
Homil. 87. in Ioan.
homil. 1. de pœnitent.
Lib. 2. de Sacerdotio.
De Princip fid. lib. 6. cap. 9. & 15.
In lib. de vnitate Eccles. c. 4.

Iam verò quia ad vnionem fidelium cum Ecclesia, sicut aquilæ ad cadauer congregantur, aliquos Catholicos hunc locum applicasse Caluinus vel aduertit vel fingit, eos sibi carpendos iudicauit. Ait enim. *Quòd Papistæ ipsi pro eorum societate accipiunt, qui vnam fidem profitentur, & aquilas allegoricè exponunt pro acutis & oculatis, nimis insulsum est.* At quare tandem? *Quum* (inquit) *aliud non fuisse Christi consilium*

palàm sit, quàm ad se vocare & in se retinere Dei filios vbicunque sint dispersi. Præclara sanè refutatio. Nimis insulsus Caluino est, qui, quos Christus ad se vocat & in se retinet, eos Ecclesiæ Christi vniri & corpori eius adiungi debere docet. Atqui non insulsus modò, sed & impius Caluinus est, qui ita Christo vniri vult, vt corpus Christi contemnat, ab eius Ecclesia se diuellat, eius vnionem & coniunctionem negligat. Qui *corpus* hoc loco pro Ecclesia, & *aquilas* pro acutis & oculatis acceperunt, Christum imprimis tanquam huius corporis & Ecclesiæ Caput spectauerunt, vt propterea nihil illi insulsum dixerint, sed nimis insulsus Caluinus fuerit, qui hoc non aduerterit; vel certè nimis impius, qui quod bene aduertit, altè dissimulauit, vt reprehensioni locus esset.

Caluinus insulsus & impius.

Pergit adhuc, & alios interpretes mordet Caluinus, veluti rabidus quidam canis omnes sibi obuios insiliens. *Neque etiam satis solida est aliorum argutia qui odoriferam esse Christi mortem dicunt vt electos Dei alliceret.* Atqui hunc sensum sequuti sunt doctissimi in Ecclesia Patres, Origenes tract. 30. in Matthæum, Hieronymus & Hilarius in hunc locum. Horum iudicio contemnit & argutiæ taxat Caluinus. Sed quamobrem, aut quo argumento ductus? *Nam* (inquit) *meo iudicio ratiocinari voluit Christus à minori ad maius. Si tanta est in auibus sagacitas vt ex remotis locis ad cadauer vnum multæ conueniant, turpe esse fidelibus non aggregari ad vitæ authorem, à quo solo verè pascuntur.* Primùm homo arrogans, vt Patrum expositionem reiiciat, *suum iudicium* quasi regulam veritatis interponit: quod illi frequens ac solenne est. Deinde hæc ratiocinatio à minori ad maius non minus quadrat expositioni Patrum de passione Christi, quàm expositioni Caluinianæ de persona Christi. Imò quia vox *corpus* hoc loco propriè cadauer significat, quod ex Hieronymo & aliis Patribus acceptum notauit hoc loco Caluinus, ipsam Christi mortem ac passionem cadaueris nomine annotari probabilius Patres citati existimarunt. Aquilæ quoque hoc loco ad acutos & oculatos significandos accommodatè sumuntur. *Imò* (ait Caluinus) *aquilis nihil tribuit Christus, quàm quod apud nos coruis aut vulturibus congrueret, pro regionis, quam incolimus, natura.* Vbi dupliciter errat Caluinus. Nam coruos ac vultures non minus in Palæstina versari quam apud nos sola lex Mosaica docere Caluinum potuit, quæ hæc volatilia tanquam immunda vetat comedi; ridiculè hoc vetitura, si in illa regione non inuenirentur: vt non propterea coruos

Caluini arrogãtia.

Leuit. 11. 14.

aut

aut vultures tacuerit, aquilas autem posuerit, quia in illa regione corui ac vultures non essent, aquilæ essent. Deinde valde probabile est, Christum hoc loco ad propriam aquilarum naturam respexisse, & ad illa verba Iob alludisse, vbi earum natura describitur. *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, & de longè oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambunt sanguinem, & vbicunque cadauer fuerit, statim adest.* Ad hæc postrema verba Iob Christum alludisse valde probabile est, & docere voluisse, electos ac sanctos per acutissimos fidei suæ oculos, vel Christi passionem ac mortem longè prospicere, credere, contemplari, vt citati Patres exponunt, vel Christum ad Iudicium venientem (de quo Iudicio hoc loco disputatur) celerrimè cognoscere, & ad eum resumptis vndequaque corporibus suis admirabili promptitudine aduolare & congregari. Vtcunque est, vt in priori sua expositione insulsus & impius, ita in hac posteriori reprehensione stultus & temerarius Caluinus fuit. Iob 39.

30. *Tunc parebit signum filij hominis in cœlo.*

HOc signum filij hominis, id est, Christi, quod eo ad Iudicium veniente in cœlo comparebit, ipsam esse venerandam Christi Crucem quæ suo fulgore mundum illuminabit, sole tum & luna cæterisque syderibus sua luce priuatis, summo & vnanimi consensu docent Patres, Origenes tract. 30. in Matth. Chrysost. homil. 77. in Matth. Hilarius, Hieronymus, Euthymius, Theophyl. in comment. in hunc locum, Hippol. in orat. de consummatione mundi, Ephrem in lib. de pœnitentia, cap. 3. Damascenus de orthodoxa fide lib. 4. cap. 12. Cyrillus Hierosol. in orat. ad Constantium, & Eusebius Emissenus in lib. allegoriarum. Quorum Patrum fidem & apertum huius loci sensum sequuta Ecclesia in officio publico fideliter canit: *Hoc signum Crucis erit in cœlo, quum Dominus ad iudicandum venerit.* Quam profectò ob causam toto hoc intermedio tempore Crucis signum meritò veneramur. Nam nisi signum Crucis communiter fidelibus in Ecclesiis & domi interea temporis proponeretur, illius aspectus in die Iudicij nō magis moueret quàm signum lanceæ, aut flagelli, aut spongiæ, aut alterius cuiuspiam rei quæ ad Christi passionem pertineret. Vnde hæretici tollentes hodie *Crux Christi fulgida in Iudicio extremo.*

passim ex hominum conspectu Crucis signum, & nusquam illud desigi permittentes, id imprimis agunt, vt eius aspectus in die Iudicij nihil prorsus eos moueat: nisi fortè ad blasphemiam aut confusionem. Caluinus igitur hoc loco de signo Crucis altum silentium tenens, hæc Christi verba, *De signo filij hominis quod parebit in cælo*, ad alium longè sensum detorquet. *Sequitur* (inquit) *signi illius explicatio, quòd filium hominis videbunt super nubes venientem, qui sub habitu serui cõtemptibilis tunc in terris agebat.* Atqui tanquam distincta hæc & diuersa Matthæus narrat. Primùm, *Tunc parebit signum filij hominis in cœlo, & tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli.* Tria dicit
1. Matthæus, primum de signo filij hominis apparente in cœlo,
2. deinde de planctu infidelium, qui signum illud eo vsque con-
1. Cor. 1. tempserunt (Crux enim *Christi Iudæis scandalum, Gentibus*
3. *stultitia erat*) tertio quòd Christum videbunt venientem in nubibus. Distincta hæc sunt & diuersa, nec vnum alterius explicatio est. Aliud est signum filij hominis, aliud ipse filius hominis in persona propria; aliud signum præcedens, aliud res signata subsequens; aliud in cœlo apparere & fulgere, aliud in nubibus cœli venire cum virtute multa & maiestate. Ridicula igitur & insulsa Caluini euasio est, & literæ Euangelicæ repugnans. Communis tot Patrum intelligentia, cuius insano hæretico, nedum Caluino anteponenda est.

36. *De die autem illa & hora nemo scit nisi solus Pater.*

Verborum explicatio. QVum ad hunc locum qui pro Arianis facere videtur quia Christum ea ignorare ponit quæ solus Pater nouit vnde Marc. c. 13. addit, *neque Filius*, & olim apud Matthæum idem legerunt veteres, Origenes, Chrysostomus, Hilarius, & August. variè Patres respõdeant, Ambrosius quidem lib. 5. de fide cap. 8. & Hieronymus in hunc locum quod illa verba tum hîc tum apud Marcum ab Arianis addita fuerint, Græci autẽ Patres vt Athanas. in orat. in illud, *Omnia tradita sunt mihi à Patre*, Greg. Nazianz. li. 2. Theolog. & Cyril. Alex. Thesaurorum lib. 9. cap. 4 Ambros. in cap. 17 Lucæ, idque adeo Concil. 6. Constant. Act. 4. quòd Christus quatenus homo ista ignorauerit. Aug. autem de Trinit. lib. 1 cap. 13. & enarrat. in Psal. 6. & D. Basil. lib. 2. contra Eunomiũ, & Hilarius ac Hieronymus in hunc locum non simpliciter Filium ignorasse exponant, sed ideo dici ignorare, *quia per modum ignorantis se gerebat,*

eo quòd aliis indicare non vellet: in hac, inquam, varia responsione Patrum probabilior hæc vltima est, quia Christus tum Apostolorum curiositatem hoc verbo corrigere, tum nostrã expectationem suspẽsam tenere voluit, vt semper illum diem timeremus. Communior tamen & magis recepta sententia est, quòd Christus vt homo & secundum facultatem humanæ naturæ istud ignorabat. Tametsi enim in Verbo omnia videbat, tamen non ex humanæ, sed ex diuinæ suæ naturæ vi ac facultate eam perspicientiam habebat. Christus autẽ hoc loco communem sibi cum Angelis huius rei ignorantiam tribuens, satis docet de seipso vt mortali creatura iuxta humanam naturam loqui, non de se vt Verbo ac filio Dei naturali. Verbum illud, *solus Pater*, quia agitur de eo quod secundum essentiam Deo conuenit (vt de scientia) non autem secundum originem, idcirco alias personas diuinas non excludit, vt docent Cyril & Athanas. locis citatis, & D. August. contra Maximinum lib. 3. cap. 13.

IN MATTHÆI CAP. XXV.

1. *Simile est regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso.*

VT huius insignis parabolæ fœda per hæreticos corruptio clarius postea diluatur, veram eius & genuinam applicationem præmittemus. Christus est sponsus, qui vel in vltimi iudicij die tanquam sponsus in hunc mundum secundò veniet, vt Ecclesiam totam fidelium sibi olim desponsatam accipiat in vxorem, id est, in æternæ beatitudinis gaudiis eam sibi copulet; vel in hora mortis cuiusque ad iudicium particulare venit, vt de nuptiis aliquid statuat. Decem virgines omnes significant fideles (sicuti infideles in Scripturis vocantur adulteri, & dicuntur fornicari à Deo) & consequenter ipsas propriè dictas virgines: vt propterea nec incongruè in festo SS. Virginum hoc Euangelium legatur, nec Hieronymus pueriliter (vt garrit hoc loco Caluinus) sed prudenter ad virginitatis laudem hãc parabolam accommodauerit. Lampades ardentes fidem significant aliqua bona opera operantem, & sic lucentem coram hominibus, quatenus aliqua Dei mandata seruantur, & sine scandalo viuitur? Oleum in vasis significat excellentiora

Parabolæ explicatio.

Bonorum operum studium.

ope

opera charitatis in Deum,& miſericordiæ in proximum,quæ per modum prouiſionis in futurum Dei iudicium prudentes fideles magno ſtudio præſtant,vt miſericordiam inueniant in die iudicij: *Charitas enim operit multitudinem peccatorum,& iudicium ſine miſericordia ei qui non facit miſericordiam*: & quia Oneſiphorus Paulum refrigerauit, eum in carcere viſitans,& liberaliter illi ſubminiſtrans,orat pro illo Paulus:*Det illi Dominus inuenire miſericordiam à Domino in die illo.* Fatuæ virgines fideles ſunt qui huiuſmodi bona opera negligũt, ſperantes ſe diu victuros,nec tam citò ad iudicium venturum Chriſtum; aut certè exiſtimantes non eſſe ſibi neceſſariam huiuſmodi prouiſionem. Chriſto autem ſuum aduentũ differente, dormiunt & moriuntur interea omnes. Repentinus tamen tandem erit eius aduentus quaſi media nocte, & nemine expectante. Eo autem veniente,operibus miſericordiæ pleni lætanter Chriſto occurrent. Deſidioſi fideles & bonis operibus vacui vehementer dolebunt, videntes lumen ſuum deficere,id eſt,bonorum operum curam ſufficientem ſeſe nõ ſuſcepiſſe,& aliorum quidem meritis iuuari optabunt:ſed illud nimis ſerum tunc erit,quia & ipſi iuſtiſſimi non habebunt niſi quæ ipſis ſufficiant,& deſidioſi illi ſeipſos condemnabunt,quòd melius ſibi non proſpexerint,vt iam de emendo oleo cogitare debeant. Reliquæ parabolæ partes ad rem parabolæ non pertinent, ſed ipſi tantùm exemplo parabolæ cõplendæ ſubſeruiunt, niſi quòd *clauſa ianua* ſignificat excluſos eſſe à vita æterna fatuos & deſidioſos credentes. Hæc genuina,aperta, & ſimplex eſt huius parabolæ applicatio, concluſioni,quam Chriſtus facit, maximè conformis, qua dicit: *Vigilate itaque,quia neſcitis diem neque horam*, id eſt: Prudenter & tempeſtiuè proſpicite vobis de oleo miſericordiæ, & de operibus charitatis,vt parati ſitis occurrere Chriſto,& ſtare ante tribunal eius, vbi omnes accipient ſecundum opera ſua:quia hora aduentus eius ſiue per mortem cuiuſque,ſiue in generali iudicio, incerta eſt.

1. Petr. 4. Iac. 2. 2. Tim. 1.

At verò Caluinus hanc parabolam exponens ſeu expungens verius,de bonorum operum ſtudio nihil dicit;ſed vt lectoris animum aliò auertat,ad ſolam in fide perſeuerantiam hortari hîc Chriſtum docet. *Eodem* (inquit) *tendit hæc exhortatio quo ſuperior, propriè tamen addita eſt iſta parabola vt fideles ad perſeuerantiam confirmet.* Superiorem parabolam intelligit,in qua Chriſtus dixit, Luc. 12. (quem locum huic parabolæ præmittit Caluinus) *Sint lucernæ ardentes in manibus*

Corruptela Caluiniana de ſola fide.

nibus vestris. Lucernas autem ardentes (ait Caluinus) *opponit Christus ignorantiæ tenebris: & huic sententiæ respondet parabola, quæ paulò pòst sequetur apud Matthæum de decem virginibus.* Hæc ille. Vult igitur hoc loco Caluinus per lucernas seu lampades ardentes fidei lumen intelligi; per oleũ verò quo fatuæ virgines carebant, perseuerantiam in fide. Quod ille quidem apertè non dicit, quum in tota huius parabolæ explicatione vafer hæreticus nec de fide nec de bonis operibus expressè loquatur: sed referendo se ad priorẽ Christi sententiam de lucernis ardentibus, satis ostendit à suis se sic intelligi velle, quòd non nisi de perseuerantia in fide loquatur. Totam eius explicationem subiiciam, vt hæc eius fraudulenta tractatio magis appareat. Verbis superius allatis statim subiungit. *Nouerat Dominus quàm propensa sit ad mollitiem hominum natura: atque vt plurimum fieri non modò vt langueſcant longo temporis tractu, sed subito fastidio deficiant. Hunc morbum vt corrigeret, discipulos non probè munitos esse docuit, nisi tolerantia in longum tempus illis suppetat.* De mollitie malorum & de tolerantia bonorum loquitur, sed qua in re non exprimit. Sequitur. *Vbi cognitus fuerit hic parabolæ finis, non multum in minutis argutijs laborãdum erit, quæ nihil faciunt ad Christi mentem. Multum se torquent quidam in vasis, in lucernis, in oleo. Atqui simplex & genuina summa est, non sufficere alacre exigui temporis studium, nisi infatigabilis constantia simul accedat.* Rursum ad vnam constantiam omnia refert; sed in quo hæc constantia consistit, nihil dicit. Addamus reliqua. *Hoc autem aptissima similitudine explicat Christus. Paulò antè hortatus fuerat discipulos vt per obscura loca & caliginosa iter facturi lucernis instructi essent:* (scilicet in illis verbis, Luc. 12. *Sint lucernæ ardentes in manibus vestris,* quod de fide in animo, quæ tenebras ignorantiæ expellit; non de luce bonorum operum in manibus, quæ peccata expellunt; exponit ibi Caluinus:) *Sed quia nisi oleum suggeratur, paulatim arescit lucernæ ellychnium, & lumen suum amittit, iam dicit Christus assidua virtutis subministratione opus habere fideles, qua lumen in eorum cordibus accensum foueat, alioqui fore vt in medio spatio deficiat eorum alacritas.* Hæc est tota Caluini de sensu huius parabolæ explicatio. Tolerantiam, constantiam, & alacritatem doceri à Christo affirmat, ne in medio spatio deficiamus. Sed qua in re, in fide an in bonis operibus? De neutro expressè loquitur vafer hæreticus. Nunc tamen aliquid in fine adiecit quod eum non nisi

de

de fide loqui necessariò conuincit. Ait prius quidem docuisse Christum, *opus fuisse contra ignorantiæ tenebras lucerna fidei*: hîc autem docere Christum, *opus esse assidua virtutis subministratione, vt lumen in cordibus accensum foueatur.* Quod est hoc lumen in cordibus accensum, nisi lumen fidei, quod omnes ignorantiæ tenebras dispellit? & quæ est hæc virtutis subministratio assidua ad fouendum hoc lumen, nisi diuinæ gratiæ perpetuum auxilium? An virtutis nomine hoc loco, pietatis & bonorum operum studium Caluinus intelligere potest? Atqui nec est in nobis vlla bonorum operum subministratio, sed exercitatio & executio; nec lumen fidei bonorum operum studio iuxta Caluinum accenditur, sed forti & firma persuasione beneuolentiæ Dei erga nos inflammatur. Virtutis in nos cuiusl bet subministratio alia non est quàm
Iacob. 1. à Deo ipso, *qui dat omnibus affluenter, nec improperat.* Ergo iuxta Caluinum sensus parabolæ hic est, lampades ardentes esse fidem, oleum in lampadibus esse virtutem à Deo subministratam, qua fides accendatur: Christum autem hortari vt constantes atque alacres in fide simus ex virtutis & gratiæ diuinæ subministratione assidua.

Corruptela Caluiniana refutatur.

Quis non videt totum parabolæ sensum penitus corrumpi, funditúsque subuerti? Dicûtur fatuæ virgines quæ oleum non acceperunt in vasis suis, vnde lampades reficerẽt, & hoc nomine clausa ianua excluduntur, quia veniente sponso oleo carentes lampadas ardentes non habebant. Quæratur à Caluino cuius culpa erat quòd oleum in vasis non habebant. Negare non potest fatuarum hanc culpam fuisse. An verò culpa nostra est, si virtutem gratiæ suæ Deus nobis perpetuò non subministrat? Nec culpa nostra hæc est, nec Dei: quia nec Deus eam tenetur perpetuò subministrare; nec nostra culpa esse potest eo carere, quod habere in potestate nostra
2. Cor. 6. Hebr. 9. non est. Culpa sanè nostra est, & grauissima culpa, *quòd Dei gratiam in vacuum accipimus*, quòd *gratia Dei defumus*, vel, vt Beza vertit, *quòd à gratia Dei deficimus.* Denique quòd ea non rectè vtamur, faciendo fructum gratiæ & spiritus Dei. Et hæc erat fatuarum virginum culpa, quòd fructus gratiæ Dei, bona charitatis opera, non habebant, quibus fidei lampadas semper reficerent. Tametsi enim per peccatum non amittitur fides, lumen tamẽ fidei per peccatum extinguitur, quia per ludem bonorum operum *lucet lux fidei coram hominibus*,
Matth. 5. *& glorificatur in illis Deus.* Nec excluduntur clausa ianua fatuæ virgines, quia lampadas non habebant, sed quia

extin

extinctas lampadas gerebant. Fidem habuerint, sed luce bonorum operum carebant. *Non ostendebant fidem suam ex operibus bonis*, vt Iacobus loquitur. Quare Christus illis dicit, *Nescio vos*, eodem videlicet verbo vsus quo alibi apud Lucam. *Nescio vos vnde sitis, discedite à me omnes operarij iniquitatis.* Deinde habere lampadas extinctas, non est defectus lampadis, sed defectus olei. Non est defectus fidei, sed defectus charitatis, vel operum charitatis & misericordiæ, per quæ lucet ac splendet egregiè fidei lampas. Nihil ergo hoc loco Christus de tolerantia aut constantia aut alacritate fidei (quã solam semper in Euangelio Caluinus commendari vult) sed de luce bonorum operum necessaria, & contra eorum defectum disputat: *Vigilare* iubet, id est, prudenter & tempestiuè sibi quemque prospicere de oleo charitatis & operum misericordiæ, ne Christo ad iudicium veniente, huiusmodi oleo carens, ideóque lampadem extinctam gerens, fidem aut nullo bono opere, aut etiam propriis misericordiæ ac charitatis operibus non lucentem adferens, à conuiuio nuptiali excludatur. De perseuerãtia aut constantia fidei nullus hîc sermo. Iacob. 2. Luc. 13.

Obiicit hoc loco Caluinus, circa verba illa, *Ite potius ad vendentes, & emite vobis, inferre ex illis Papistas, virtutibus nostris atque industria acquiri perseuerantiæ donum.* Móxque concludit, *non aliam esse comparandi rationem, quàm vt fide recipiamus quod nobis oblatum est.* Sed quod de Catholicis dicit, purum mendacium est. Nec de perseuerantiæ dono disputare hîc Christum docent Catholici (finxit hoc sibi Caluinus priori suo figmento conformiter) nec vsquam docent perseuerantiæ donum vllis meritis acquiri. Coronam vitæ æternæ bonorum operum mercedem esse iuxta scripturas Catholici docent: de perseuerantiæ dono idem non docent. Nec quum merita docent, suas virtutes suámque industriam prædicant, sed dona Dei & gratiæ eius, quæ virtutum omnium in iustis causa semper cooperans & principalis est. *Donum autem perseuerantiæ fide comparari, recipiendo videlicet per fidem quod nobis oblatum est*, vt hîc Caluinus affirmat, stultitiam & dementiam Plagianam superat. Donum quippe perseuerantiæ quocunque tandem actu nostro comparari, Pelagianum est. Si enim donum est, & quia donum est, merè gratuitum est. Datur igitur gratuitò, non comparatur fide. Deinde si recipiendo per fidem oblatum perseuerantiæ donum, illud à nobis comparatur, certè actu fidei nostræ illud donum comparatur. Recipere enim per fidem, actus fidei est,

est,& quidem actus simpliciſſimus,quũ niſi ſimplicem mentis aſſenſum denotet. Quòd ſi demens & blaſphemus Pelagius fuit,qui virtutum & bonorum operum exercitio perſeuerantiam in bono promereri nos poſſe exiſtimauit; quanto dementior Caluinus, qui vno ſimplici mentis aſſenſu donum illud comparari poſſe affirmat? Cæterum perſeuerantiæ donum nec actibus omnium virtutum, nec vllo actu fidei comparatur, ſed purum atque gratuitum Dei donum eſt, vt latiſſimè docet Auguſtinus, quem omnes Catholici hac in parte ſequuntur. Quod vel ex Concilij Tridentini doctrina intelligere potuit Caluinus, vbi dicitur, *Perſeuerantiæ munus aliunde haberi non poſſe, niſi ab eo qui potens eſt eum qui ſtat ſtatuere vt perſeueranter ſtet, & eum qui cadit reſtituere.* Sed hæc eſt perpetua Caluini inſcitia ac temeritas. Taxandi Catholicos libidine ac impetu dum præceps fertur, non intelligit neque quæ loquitur, neque de quibus affirmat. Hanc parabolam variè quidem exponunt Patres. Alij enim per oleum in vaſis, intelligentiam gratiæ Dei in cordibus & humiliter de ſeipſo ſentire, vt Auguſtinus; alij verbum doctrinæ, vt Origenes; alij boni operis fructum in genere, vt Hilarius Can. 25. alij opera charitatis & miſericordiæ, vt Chryſoſtomus. Sed de ſubminiſtratione gratiæ vt in fide conſtanter perſeueretur, nemo hactenus expoſuit. Soli hodie hæretici Euangelicas parabolas, quæ pietatis & bonorum operum ſtudium docent, ad ſolius fidei cõmendationem impiè vertunt.

In libro de bono perſeuerantia & de corrept. & grat. ſeſſ. 6. cap. 13.

Epiſt. 120. cap. 31. & 37.

Serm. 22. de verbis Domini.

Tract. 32. in Matth.

Homi. 74. in Matth.

15. *Vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum, vnicuique ſecundum propriam virtutem.*

Pelagiana dementia Catholicis falsò obiecta.

CAtholicos hoc loco calumniatur cauillator Caluinus, & dementiæ planè Pelagianæ accuſat, Catholicæ doctrinæ vel ignatus magiſter, vel conuitiator maledicus. Sic enim in hunc locum ſcribit. *Ridiculi ſunt Papiſtæ dum hinc colligũt ſingulis conferri Dei dona ſecundùm meriti ſui modum.* At hæc Catholicorum, quos ille Papiſtas vocat, doctrina nunquam fuit, Pelagianorum erat, qui primam gratiam ſecundùm merita noſtra dari impiè ſentiebant. Quę ſit Catholicorum circa gratiam Dei iuſtificantem doctrina, Concilium Tridentinum expreſſit, in hæc verba. *Iuſtitiam in nobis recipimus vnuſquiſque ſuam ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cuiuſque diſpoſitionem & cooperationem.* Docet Deũ partiri ſingulis ſuam

Seſſ. 6. cap. 7.

gra

gratiam, & dona iustitiæ partim prout vult, & ex voluntatis suæ beneplacito, partim iuxta propriam cuiusque virtutem, vt hoc Euangelium docet, id est, iuxta cuiusque facultatem seu dispositionem & cooperationem. Quod hîc Christus dicit virtutem seu facultatem, τὴν δυνάμιν, hoc Concilium exponit esse quandã in nobis dispositionem seu aptitudinem ad cooperandũ gratiæ diuinæ. Sed hæc virtus seu facultas seu dispositio seu aptitudo, secundũ quam sua gratiarum talenta Deus distribuit, tametsi sit capacitas quædã in vnoquoque, vt exponit D. Hilarius, differens ac diuersa, vnde vocatur hîc à Christo *virtus vnicuiq; propria*, tamen quia nõ est intelligenda sine præueniente & operante Dei gratia, Concil. Trident. sapienter adiecit dispositioni *cooperationem*. Ideóque rectissimè iuxta mentem D. Thom. 2.2. q. 24. art. 3. ad primũ arg. annotauit Dominicus Bannes, Concilium hoc loco non loqui de dispositione & cooperatione vt est à viribus naturæ, sed de illa dispositione & cooperatione de qua dicitur, *Deus est qui operatur velle & perficere*. In qua tamen Dei operatione falsum omnino est, hęc verba Cõcilij Tridentini, & cõsequenter huius Euangelij, intelligenda esse de illa dispositione & consensu & operatione liberi arbitrij, quæ est effectus infallibilis voluntatis Dei efficaciter præparantis liberum arbitrium ad gratiam recipiendã: & quòd sic necessario est intelligẽda definitio Concilij, nisi velimus declinare ad reliquias Pelagianorum, & asserere quòd aliquis homo magis meretur gloriæ apud Deũ, cui non magis donatũ est à Deo. Totum hoc omnino falsum est, & tam huic Euãgelio quàm Cõcil. Trident. doctrinæ apertè repugnãs. Huic Euãgelio repugnat, quia qui vnum talentũ acceperat, nullũ fructũ protulit. Ergo aut ille secundũ propriam dispositionẽ non accepit, & falsa est Scriptura nostra dicens, *Vnicuiq; secundum propriam virtutem*; aut infallibilis Dei volũtas & efficax falli potest. Nam in isto qui vnum talentum acceperat, propria eius virtus seu dispositio liberi arbitrij per operantem in eo Dei gratiam nullum effectum produxit. Concilio Tridentino repugnat, quia de eadem dispositióne loquens cap. 5. dicit, *Cum Diuina inspiratione hominem sic agere, vt illam abijcere possit*. Non est ergo semper infallibilis & efficax Dei voluntas, quæ hanc dispositionem facit. Nec ad vllas Pelagianorum reliquias hic sensus Concilij Tridentini pertinet: contra quos semper de merito gratiæ, non de merito gloriæ, Catholici disputabant. Magis autem gloriæ & præmij interdum mereri cui non

Can. 27. in Matth.

In. 2. 2. q. 24. art. 3.

Philip. 2.

Voluntatis præparatio efficax non est propria cuiusque virtus.

Luc. 19. magis donatum à Deo est, quia videlicet magis & melius cooperatur eidem gratiæ, alia parabola de decem minis luculenter demonstrat, vbi decem serui acceperunt decem minas, singuli vnam, & tamen ex illis decem vnus superlucratus est decem, alius quinque, alius nihil. Ex istis decem nō magis donatum est vni quàm alteri, & tamen vnus decuplo magis cooperatus est quàm alter, & per consequens decuplo magis gloriæ promeritus. Et in nostro Euangelio duo tantum lucrati sunt quantum acceperūt, id est, iuxta mensuram gratiæ sibi datam: tertius nihil lucratus est, qui tamen adeo ita potuit sicut cæteri, vt quia non fecit quod potuit, tanquā piger, id est, propter propriam negligentiam, in tenebras exteriores proiectus fuerit. Propria igitur cuiusque virtus hoc loco secundum quam Deus sua talenta distribuit, est illa cuiusque capacitas, de qua alibi Christus dixit, *Non omnes capiunt verbum hoc*, id est, non volunt capere, vt iuxta cōmunem Patrum sententiam ibi expositum est; est libera hominis voluntas diuinæ gratiæ liberè cooperans, vt vna semper & partialis causa omnis lucri de acceptis talentis, id est, omnis boni vsus gratiæ. Et hanc causam secundariam subiungere voluit Christus, quum de primaria prius dixisset, *Tradidit illis bona sua, dedit vni decem, vni quinque*, &c. vtraque causa boni operis diligenter tenenda est, vt tam veteres Pelagianos contra Dei gratiam, quàm nouos hodie hæreticos cōtra liberā hominis cooperationē caueamus. Rectissimè docet D. Thomas charitatem non dari secūdum capacitatem naturalium, sed secundum voluntatem Spiritus sua dona distribuentis. Sed nec minus rectè alibi docet, quòd cum vltima dispositio ad gratiam sit liberi arbitrij, formæ autem quæ possunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur secundū diuersam dispositionem subiecti, idcirco accidere, quòd secundū quod motus liberi arbitrij in pœnitentia est intensior vel remissior, secundum hoc pœnitens cōsequatur maiorem vel minorem gratiam: móxque addit eandē esse rationem de virtutibus quæ ex gratia consequuntur; id est, vt iuxta maiorē vel minorem conatum liberi arbitrij à gratia adiuti, magis vel minus operemur secundum virtutem, seu magis vel minus lucremur ex talentis à Deo datis. Vnde patet illorū error qui fieri nō posse existimant, vt cum æquali gratia alius magis, alius minus operetur, eo quòd necesse sit aliquid tam intensè moueri quàm à sua causa mouetur. Verum quippe hoc est, quādo de tota & vnica causa motus agitur: sed in lucro talentorum, &

Propria cuiusque virtus quid significat. Matth. 19.

2. 2. q. 24. art. 3.

3. p. q. 89. art. 2.

Cum æquali gratia non semper æqualiter operamur.

in

in bono vsu gratiæ, seu in effectu bonorum operum producendo, quia Dei donum & gratia nec tota nec sola causa est, tametsi principalis, sed motus liberi arbitrij liberè cooperantis, seu propria cuiusque virtus aut dispositio alia causa huiusmodi effectus est; propterea non sequitur, quòd quum vna partialis causa intensior existat, sequatur semper effectus intensior; quia fieri potest vt altera causa remissius agat, & ideo minor sequatur effectus, vt S. Thom. loco posterius citato docet. Vide Molinam in Concord. gratiæ & liber. arbitrij, q. 14. art. 13. disp. 37. Caluinus interim, dum alios taxat, à sensu huius loci toto cælo aberrat, qui hæc verba hunc in modum exponit. *Deus prout quemque disposuit & naturalibus ornauit donis, ita etiã hoc vel illud iniungit, in rebus agendis exercet, prouehit ad varias functiones, materiam præclarè agendi suppeditat, occasionem etiam proponit.* Nam vel tota hæc batrologia eius de officiis & operibus humanis loquitur, & sic de talentis hîc distributis toto cælo errat, quum haud dubiè sint talenta gratiæ Dei ad hominum salutem destinata (vt conclusio ostendit, quæ illa gratia otiosè abutentem in tenebras exteriores amandat) vel, si de talentis gratiæ loquitur, bonus Pelagianus est; qui iuxta naturalia dona, quibus vnumquemque Deus ornauit, talenta illa gratiæ distribui docet: siue gratias gratis datas, siue gratiam gratum facientem, gratiæ nomine intelligat: quãdo vtrunque genus supernaturale est & purum Dei donum; licet alterum altero excellentius, sicut in ipsis gratiis gratũ facientibus imparitas est, & gratiæ illæ gratis datæ, vt donum consilij, prudentiæ, fortitudinis, &c. rudibus, infirmis, simplicibus & naturalibus donis omnium minimè ornatis, sæpenumero à Deo conferantur, vt in ipsis maximè Apostolis manifestum fuit: quos alibi Caluinus *ignaros & gregarios homines*, imò præ nimia doctrinæ Christi obliuione *truncos ac lapides* vocat.

Caluini absurda interpretatio.

In Ioan. cap. 20. ver. 21. & in Harmon. ad Luc. cap. 24. ver. 26

21. *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.*

HÆc Christi verba, bonorum operum seu boni vsus gratiæ Dei, manifestam retributionem luculenter docere ex se patet. Causa enim retributionis copiosæ & amplæ in fideli dispensatione paucorum ponit Christus. Bonorum operum cultores vocat quidem Christus *seruos bonos & fideles*, bonos, quia opera verè bona faciunt; fideles, quia fide

Bonorum operum retributio.

bona & fideliter acceptis à Deo talentis vſi ſunt: ſed ſuper pauca tamen *fideles* fuiſſe affirmat, quia omnia quantacumque iuſtorum opera bona, omnis eorum patientia & tribulatio, pauca & minima ſunt reſpectu multorũ, ſuper quæ Deus illos conſtituit, momentaneum & leue eſt reſpectu gaudij æterni & copioſæ mercedis in eo quam percipiunt: iuxta illud Pauli. *Rom. 8.* *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Chriſtus tamen hanc fidelitatem ſuper pauca cauſam eſſe affirmat conſtitutionis ſuper multa. Ait enim: *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam.* Quomodo ad illa pauca ſequuntur iſta multa, & multæ retributionis parua operatio verè cauſa ſit, explicat eleganter his verbis Auguſtinus. *Enarrat. in Pſalm. 93.* *Si verum vis comparare, & verum iudicare, æterna requies æterno labore recte emitur. Certè tantus debuit eſſe. Decies centena millia annorum in labore quid valent? habent finem. Quod tibi dabo, ait Dominus, non habet finem. Qualis miſericordia Dei! Non dicit tibi: Decies centena millia annorum labora. Non dicit, Vel mille annos labora. Non dicit, Quingẽtos. Sed, Cùm viuis, labora paucis annis. Inde iam requies erit, & finem nõ habebit. Ecce quantum pretium damus: quodammodo vnam ſiliquam ad accipiendos theſauros æternos.* Hæc ille. Paruus igitur & pauci temporis labor pretiũ eſt æterni gaudij. Sufficit nobis contra hæreticos noſtri temporis illud, *Quia fidelis fuiſti*, ſignificare cauſam ſine qua nõ. Hinc enim ſequetur bona opera ad ſalutẽ eſſe neceſſaria, ſicut cauſa materialis neceſſaria eſt ad formã ſuſcipiendam. Sed quia fidelis labor noſter, vtcunque parum ac pauci temporis, *pretium eſt quod damus*, vt hîc Auguſtinus loquitur, & quia aliæ Scripturæ *mercedis* nomine, hoc æternum gaudiũ dignantur, (*Merces veſtra copioſa eſt in cælis: Vocа operarios, & redde illis mercedem: Vnuſquiſq; accipiet ſecũdum laborem ſuum mercedem*) propterea cauſa meritoria quæ ad efficientem reducitur, in his Chriſti verbis intelligenda eſt, *Quia ſuper pauca fuiſti fidelis.* Merito quippe merces reſpondet, non ſemper quantitate pari, ſed vel pro operis dignitate, vel pro retribuentis largitate, aut etiam conſtituta lege, longè maior & excellentior. Quæ alibi latius tractata ſunt. *Matth. 5. & 20. 1. Cor. 2.*

Caluini effugia. Sed ad hanc retributionem bonis operibus reſpondentem quid hîc Caluinus dicit? *Ne fatigemur* (inquit) *bene agendo, pronuntiat Chriſtus non irritum fore eorum laborem qui ſe fideliter in ſua vocatione exercuerint.* Rurſum: *Concipienda eſt bonis alacritas, quia ſe intelligunt minimè operam ludere.* Sic

ad

ad proxima Christi verba de separatione ouium ab hœdis, & retributione manifesta iustorum. *Huc* (inquit) *tendit Christi sermo, vt sciant fideles piè & innoxiè viuendo, se operam non ludere, quia tandem apparebit discrimen.* Et paulò pòst. *Est non vulgaris exhortatio ad patientiam, dum certò persuasi sunt homines non frustra se tendere.* Et iterum *Necessariæ sunt nobis promissiones quæ ad rectè viuendi studium nos incitent atque erigant. Docemur ergo quàm optabile sit coniungi filio Dei.* Hæc ille. Nullum ponit in Deo præceptum bene operandi ad quod obligemur, sed *exhortationem tantùm.* Nullam ponit in nobis necessitatem bonorum operum, aut rectè viuendi, sed tantùm docere Scripturam vult *optabile esse filio Dei coniungi* per imitationem eius. Denique nullam ponit certam repositam mercedem aut coronam iustitiæ, sed tantùm, *quòd rectè viuendo irritum laborem non sumimus, operam non ludimus, nec frustra cõtendimus, quia tandem apparebit discrimen,* non bonorum & malorum, sed electorum & reproborum. Sic impostor ille Diuinas & Euangelicas Scripturas de necessaria executione ac certa mercede bonorum operum semper inuertit, suísque impiis glossematibus sophisticè subuertit.

34. *Venite benedicti Patris mei: possidete regnum paratum vobis à constitutione mundi. Esurui enim, & dedistis mihi manducare.*

Vita æterna bonorũ operum merces.

MAgna & singularis est huius loci euidentia, quòd vita æterna intuitu bonorum operum à Deo confertur. Quum enim iam in possessionem mittendi sunt iusti, quum ipsam hæreditatem cælestem adeunt, vocat illos Iudex Christus ad capiendã possessionem, & ad hæreditatem adeundam, (*Possidete* enim hoc loco, κληρονομῆτε, significat, iure adoptionis in hæreditatem accipite) quia opera misericordiæ fecerunt. Et quidem magis vulgaria, quæque penè à quolibet præstari possunt, recenset, tum vt suam immensam benignitatem ostendat, tum vt non promerentes hanc mercedem magis inexcusabiles reddat, tum denique vt doceat, maiora virtutũ opera certissimè esse remuneranda. In vniuersum autem, pro causa adeundæ hęreditatis, ponit opera iustorũ bona. Pupugit vehemẽter hic locus Caluinũ, bonorum operum hostem iuratum. In omnem itaque se partem versat ac reuersat, vt in tam euidenti & clara luce tenebras lectori offundat, seque ipsum per tenebras eripiat. *Si hic* (inquit) *disputatio*

Primum Caluini effugium.

esset de salutis nostræ causa, non malè colligerent Papistæ nos bonis operibus vitam æternam mereri, sed quum nihil aliud propositum sit Christo quàm suos ad benè rectèque agendum hortari, perperam ex eius verbis elicitur quid valeant operum merita. Primùm non soli Papistæ, id est, Catholici moderni, sed omnes in vniuersum Patres qui hunc locum tractarunt (vt ex eorum commentariis in hunc locum patet) ex bonis operibus nos vitam æternam promereri collegerũt, Augustinus maximè, qui disertè contra Caluinum ita scribit. *Quare causas vel tantæ mercedis, vel tanti supplicij: Percipite regnum, & ite in ignem æternum. Quare illi perceperunt regnum? Esuriui enim & dedistis mihi manducare. Quare isti ituri in ignẽ æternum? Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare.* Hæc ille. Sic igitur cum Augustino contra Caluinum arguimus. Si Christus in his verbis, *Percipite regnum* &c. *Esuriui enim*, &c. non tractat de causa salutis nostræ, sed hortatur tantum ad bene agendum, ergo similiter in illis verbis, *Ite maledicti in ignem æternum. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare*, non tractat de causa damnationis impiorũ, sed deterret eos tantum à peccatis. Sed falsum ac impium istud: ergo & prius. Deinde particula vtrobique causalis, *Esuriui enim*, &c. manifestè ostendit de causa salutis & damnationis vtrobique agi. Sed occurrit hîc Caluinus & dicit. *Quòd in causali particula insistunt, infirmum est. Scimus enim non causam semper sed consequentiam potius notari, quum vita æterna iustis promittitur.* Sed ô quàm infirma imò insulsa hæc euasio est? Esto enim non semper causam sed consequentiam potius illa particula notari. Si non semper causam, ergo aliquando causam notat. Si aliquando causam notat, cur non hoc loco? Imò si in vna parte sermonis, ad maledictos quod attinet, causam necessariò notat; cur non in altera parte sermonis, ad benedictos quod attinet, causam quoque notabit? Cæterum hanc scientiam Caluini negamus, & falsam esse opinionem certò cognoscimus, quòd particula causalis, quando vita æterna iustis promittitur, aliquando consequentiam non semper causam significat. Probare hoc vel vnico exemplo debuit Caluinus. Sed facilius illi fuit fortiter asserere quod falsum est, quàm illud probare quod probari non potuit. Huius igitur responsi summa infirmitate perspecta, ad aliam confugit. *Quamquam alia est elarior solutio. Neque enim bonis operibus mercedem promitti negamus, sed gratuitam, quia ex adoptione pendet.* At hæc solutio nihil melior est. Primum enim hîc

Serm. 1. de Septuagesima.

Secundum effugium.

Tertium effugium.

concedit quod alibi semper negat, ipsis operibus mercedem promitti, & consequenter conferri. Deinde, merces bonorum operum gratuita quidem est ex parte radicis, quia principiũ eorum gratia est ab authore gratiæ gratuito data, debita tamen nihilominus & vera merces est quatenus cum illa Dei gratia homo liberè cooperans, opera facit verè bona, laudabilia, Deo placentia, & ex Dei liberalitate iusta mercede digna. Quod totum ex eo quod ipse Caluinus subiungit, manifestè probatur. Sic enim prosequitur. *Gloriatur Paulus sibi repositam esse coronam iustitiæ. Sed vnde illi fiducia, nisi quia Christi membrum erat, qui vnicus est hæres regni cælestis?* Atqui de hac fiducia nihil ibi Paulus, sed contrà, vnde fiduciam acceperit, clarissimis his verbis præmisit. *Bonum certamẽ certaui, fidem seruaui, cursum consummaui: reposita est mihi corona*, &c. Hæc erat causa fiduciæ in Paulo hoc in loco, tametsi verum quoque sit alibi eum gloriari quòd membrum sit Christi. Sequitur in Caluino. *Reddendam sibi à iusto Iudice prædicat coronam illam. Sed vnde illud præmium, nisi quia & gratis adoptatus est, & iustitia donatus quæsumus omnes vacui?* Rogat Caluinus vnde: nec videt Paulum ipsum disertissimè docuisse, vnde tacet, silet, dissimulat impostor nefarius totam illam bonorum operum suorum enumerationem à Paulo factam, vnde illud præmium sibi retribui, idque à *iusto Iudice*, id est, per modum veræ iustitiæ, Paulus prædicat. Tacet illa verba, *Bonum certamen certaui, fidem seruaui, cursum consummaui:* & quærit vnde coronam iustitiæ expectauerit. Illa autem quæ Caluinus ponit, quia gratis adoptatus est, & iustitia donatus, id est, Dei gratia donatus, vnde operetur iustæ causæ quoque sunt redditæ coronæ, sed causæ remotiores, non proximæ. Causas proximas posuit illic Paulus, opera ipsa iustitiæ. Causas proximas ponit in hoc Euãgelio Christus, opera ipsa misericordiæ. Impostor Caluinus vrget remotiores causas, vt tollat proximas. Vnam veritatem premit, vt alteram destruat. Vtraque veritas tenenda est, vt tota veritas teneatur. Audiamus adhuc Caluinum. *Hæc igitur duo tenenda sunt, vocari fideles ad possessionem regni cælestis bonorum operum respectu; non quia illud promeriti sunt operum iustitia, vel quòd eius acquirendi sibi fuerint authores, sed quia Deus iustificat quos elegit.* Istud prius duorum quæ tenenda ponit, mera impostura & vafricies est: fatetur iam demũ vocari fideles ad possessionem regni bonorum operum respectu, sed non quia illud promeriti sunt, verùm quia Deus iustificat quos elegit.

2. Tim. 4.

Opera bona fiduciæ causa.

Caluini impostura.

Alia.

Iustificatio gratuita & meritũ bene consistunt.

Atqui hæc duo optimè consistunt, si iuxta Scripturarum sensum Caluinus loquitur. Deus iustificat quos elegit, id est, Deus ex impiis facit iustos quos elegit, vt sic eos iustificet: Iustificati autem seu iusti facti, *ambulant in operibus bonis quæ Deus* per aliam gratiam suam *præparauit in illis*, per quæ promerétur vitam æternam. Prima, inquam, iustificatio impij, quam Deus facit, merè gratuita, nihil repugnat cum retributione iustorum verè iusta. Vocantur igitur fideles in possessionem regni cælestis, prius quidem à Deo iustificati gratis per Iesum Christum, sed intuitu prætereà bonorum operum quæ iam iustificati operati sunt. Quod autem Caluinus ait eos non promereri *operum iustitiã*, puerilis cauillatio est, quasi quando merita operum prædicamus, *operum iustitiam*, quæ iustitiæ fidei à Paulo opponitur, prędicaremus. Nõ ignorauit Caluinus merita operum à Catholicis doceri, quæ sunt opera iustitiæ fidei, id est, *illius iustitiæ quæ ex fide est, quæ ex Deo est*, quæ ex gratia est, non quæ sunt ex iustitia operum sine gratia & fide Christi, contra quæ Paulus disputat. Deinde quod addit Caluinus, *Vel quòd eius acquirendi sibi fuerint authores*, putidior adhuc & insulsior cauillatio est. Quãdo Christus promittit hîc regnum cæleste intuitu bonorũ operum, vel quando Catholici docent iuxta hæc Christi verba intuitu bonorum operum promereri iustos vitam æternam, non faciunt ipsos iustos acquirendi regni sibi ipsis authores, sed faciunt eos diuinæ gratiæ & huius tantæ mercedis cooperatores. Vnde D. Bernardus. *Ibi Deus benignè homini merita constituit, vbi per ipsum & cum ipso boni quippiam operari dignãter instituit. Hinc coadiutores Dei & cooperatores Spiritus Sancti, promeritores regni nos esse præsumimus.* Hæc ille. Quia cooperatores Spiritus Sancti ideo promeritores regni. Cooperatores, non authores. Per Christum & cum Christo bonum operamur, non ex nobis ipsis, vt authores vel vnici vel præcipui bonorum operum.

Quartum effugium.

Audiamus nunc secundum quod teneri iubet Caluinus. *Deinde, quamuis duce Spiritu ad studium iustitiæ aspirent, quia tamen legi Dei nunquam satisfaciunt, nullam illis mercedem deberi, sed mercedem vocari quod gratis donatur.* Quot verba tot vel mendacia vel impostura. Christiani fideles ductu Spiritus Sancti non solum *ad studium iustitiæ aspirant* (quod solum vafer Caluinus ait) sed ipsam iustitiam exercent & operantur. Duce Spiritu *facta carnis mortificant, ambulant secundum spiritum, non secundum carnem, ambulãt in nouitate vitæ*

Rom. 6. & 7.

vitæ, non dominatur illis peccatum, condelectantur legi Dei secundum interiorem hominem, faciunt quæ Deo placita sunt: sic ipsam iustitiam exercent. Deinde satisfaciunt legi Dei, quod negat Caluinus. *Dilectio proximi implet legem,* ait Apostolus. Aut ergo nemo diligit proximum, aut aliqui implent legem. Quòd si implent legem, satisfaciunt ei. Quòd autem concludit mercedem vocari quod gratis donatur, nihil aliud quàm diuinas Scripturas corrigit, adeóque falsi arguit. Paulus enim *coronam iustitiæ* hanc mercedem vocat, & *à iusto Iudice reddi* ait. Sic ergo vita æterna merces est, vt iustè reddatur, non solùm gratis donetur. Gratia quidem est vita æterna, & gratis donatur, quatenus radix & principium totius iustitiæ nostræ Dei gratia est; sed ratione operum quæ ex hac radice pullulant, verè & propriè merces est, & iustè redditur vt corona iustitiæ, quatenus videlicet iustitia nostra per cooperationem liberi arbitrij verè nostra est. Vtrumque Scriptura docet, vt suprà accepimus, & alibi latius disputatum est. Frustra igitur & inaniter Caluinus contra hunc stimulum calcitrauit. Omnem quidem mouit lapidem vt euidentem veritatem eluderet: sed fortis est veritas, & vincit.

1. Ioan. 3.

Rom. 13.

2. Tim. 4.

IN MATTHÆI CAP. XXVI.

11. *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.*

CARRIT hoc loco quædam Caluinus contra sumptuosos Dei cultus & ceremoniarum in Ecclesiis Catholicis splendorem, & Iudæ proditoris animum ac vocem studiosè imitatus, in hæc verba concludit. *Huius loci summa est: Licet Dominus nos & nostra omnia sibi dicari iubeat, non tamen quo ad se alium quàm spiritualem cultum exigere, qui nullis impensis constat: sed potius velle in pauperes erogari, quæ stulti è ad eum colendum impendit superstitio.* An non expressis verbis cum Iuda proditore auaro concludit, *Vt quid perditio hæc? Potuit venundari plusquam trecentis denariis, & dari pauperibus?* An non Iudæ causam agit, & quod ille de hoc vnguento, hoc Caluinus de toto externo Dei cultu pronuntiat, in pauperes erogandum esse quod ad Deum colendum impendit religio? Prorsus in eadem sententia est, & eundem affectum eadem conclusione

Caluinus Iudæ suffragatur contra Christum.

patefecit. De re ipsa, totáque hac externa Christi veneratione, quam in posterum hoc loco prohiberi Caluinus vult, in eiusdem historiæ apud Diuum Ioannem repetitione, vbi paulo neruosius Caluinus disputat, plenius differemus; & putidas Caluini corruptelas, fauente Deo, illic aperiemus.

Ad Ioan. cap. 12.

26. *Cænantibus autem illis accepit Iesus panem.*

VT tota Christi actio & doctrina in mysterio Eucharistico quod hîc Matthæus aliíque Euangelistæ mira verborum breuitate, sed magna rerum ac mysteriorum copia describunt, dilucidè intelligatur, notandum ante omnia, Christum hac vltima nocte mortalis vitæ suæ triplicem Cœnam peregisse. Primam, qua stando paschalem agnum comedebat, iuxta legis præscriptum, de qua discipuli dixerunt, *Vbi vis paremus tibi comedere pascha?* Secundam, communem & familiarẽ, in qua discubuit cum discipulis suis, quã variis interpositis sermonibus de proditore, vt hoc loco; de alia quadam contentione, vt apud Lucam, diu protraxit: & in qua poculum libatorium more gẽtis illius omnibus suis propinauit, de quo Lucas ita scribit. *Accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite, & diuidite inter vos. Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.* Ad quam etiam secundam cœnam pertinent verba Matthæi hoc capite, *Dico vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cùm illud bibam nouum in regno Patris mei.* Hæc enim verba prioribus simillima Christum ante Cœnam Eucharisticam dixisse ex Luca manifestè patet, vt postea latius dicetur. In hac secunda cœna surrexit, & discipulorum suorum pedes lauit, vt est apud Ioannem, cap. 13. *Et cœna facta*, sup. Paschali: & paulo pòst, *Surgit à cœna, & ponit vestimẽta sua*, &c. id est, surgit à communi & familiari cœna, quam more omnium Iudæorum. finita solemnitate Paschali, cum suis celebrabat. Nam post hanc ablutionem pedum iterum recumbit in cœna eadem, & turbatus spiritu, de proditore suo verba facit, vt prolixè narrat in seqq. Ioãnes. Qui de tertia & Eucharistica Cœna nihil quidẽ scribit, eo quòd cæteri tres Euangelistæ ante illum eam plenè descripsissent. Addit tamen de Iuda, *Cùm accepisset buccellam, exiuit continuò.* Quod ad Cœnã Eucharisticam pertinere nemini dubium est, qui Iudam Dominici corporis participem fuisse agnoscit, quod clarè docet

Christus triplicem Cœnã peregit.

Luc. 22.

Augu

Augustinus tract.26. in Ioan. & serm.11. de verb. Domini, & Chrysost.homil.de proditione Iudæ. Quum autem hunc de proditore sermonem Matth. & Marcus disertè ante cœnam Eucharisticam, Lucas verò post illam ponat, duos priores Euangelistas verum ordinem seruasse D. Ioannes postremò scribens quasi arbiter definiuit, narrans Iudam accepta buccella continuò exiuisse. Quod ergo Matthæus hîc dicit, *Cœnantibus illis*, & Marcus, *Manducantibus illis, accepit Iesus panem*, &c. intelligendum est peracta iam secunda cœna familiari ac communi: quod expressius posuit Lucas dicens, *Similiter & calicem, postquam cœnauit, dicens*, &c. id est, absoluta cœna communi. Quod in altera quoque huius Sacramenti parte factum fuisse dubitari non debet: tum quia diuelli vna pars ab altera non debuit, tum quia Lucas dicit, *Similiter & calicem*. Illud enim, *similiter*, non solùm ad benedictionem & distributionem calicis, sed & ad temporis rationem ac similitudinem necessariò referendum est. Hæc diligenter annotanda sunt; tum quia alij aliter exponunt, omnium Euangelistarum contextu non satis expenso; tum quia ad alia circa hoc mysterium intelligenda conducunt. Sic enim non solùm à cœna Paschali noua Christi cœna, à figura veritas distinguetur, verùm etiam à communi cœna, & communi pane ac vino, nouum & augustissimum mysterium seiungetur. Sic alia hæreticorum absurda refellentur, vt mox videbitur.

26. *Accepit Iesus panem, & benedixit.*

NOranda hîc duplex circunstantia in facto Christi, vt postea de verborum sensu certius constet. Prima est quòd cœnam Eucharisticam & non Paschalem auspicatus, de quo apud Lucã dixerat, *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum antequam patior*, vt illa verba Tertul.lib.4. aduersus Marcionem, & Chrysost.homil.83. in Matth. exponunt, *accepit panem*. Accipiendo quippe hoc elementum, docet se in re accepta aliquid operaturum, nõ in sola mente aut speculatione præsentium discipulorum. Sic Matth.15. multiplicaturus septem panes, *accepit eos in manus*. Sic Ioan.6. multiplicaturus quinque panes, similiter *accepit in manus*. Sic hoc loco panem & calicem in manus accipiens, ostendit se circa res ipsas aliquid operaturum, non solum distribuendo, frangendo, & dando discipulis, sed etiam benedicendo. Altera igitur circunstantia est, quòd pani & calici benedixit.

Cœna Eucharisticæ circunstantia duplex.

1. *Acceptio panis in manus.*

2. *Circunstantia benedictio.*

Quod

Quod diligentissimè ante omnia aduertendum est propter horum temporum hæreticos, qui verborum Christi horrendam corruptelam in huius circunstantiæ corruptione potissimum fundant. *Benedixit*, apud Matthæum & Marcum ad verbum panis est, *εὐλογήσας*; ad verbũ calicis est, *εὐχαριστήσας*, sicut & apud Lucam ad verbum panis. Neutrum verbum ad panem & calicem transferri patiuntur hæretici, sed ex verbis transitiuis verba faciunt absoluta seu intransitiua. Matth. & Marc. ex Luca intelligendum esse ait hoc loco Caluinus, videlicet *quòd Deo gratias Christus egerit accepto pane & calice: ridiculos verò esse Papistas, qui signo crucis benedictionem exprimunt, quasi exorcismo Christus esset vsus.* Sed exorcismo indigent isti hæretici, vt principe tenebrarum expulso, clarissimam huius loci veritatem apertis oculis intueantur. Dicit Matthæus, *Accepit panem, benedixit, ac fregit, deditq;*, &c. Sicut *accipere, frangere, dare*, ad panem refertur; ita *benedicere* ad eundem referri necessarium est. Quòd autem in elemento calicis, verbo *gratias agendi*, Matthæus, Marcus, & Lucas vtuntur, idem prorsus significare, luculenter Paulus docet his verbis. *Calix cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est?* Verbum benedicere *εὐλογεῖν* transitiuè sumitur, & ad calicem ipsum transfertur. Sic ipse panis & calix benedicuntur. Vnde Cyprianus vocat *calicem benedictione sacratum*, in serm. de cœna Domini. Iustinus martyr vocat *panẽ Eucharistizatum*, id est, super quo gratiarum actio peracta sit. Sic Irenæus, *Panis in quo gratiæ actæ sunt*, lib. 4 c. 34. & plenius lib. 5. *Quando mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei.* Notanda igitur hæc circunstantia diligenter, Christum benedicendo panem & calicem aliquid in illis ipsis operari voluisse, sicut Marc. 8. & Luc. 9. *benedicendo piscibus*, multiplicauit illos. Fallunt imperitos hæretici in verbo *gratias agere*, quòd nõ nisi ad Deum referri posse vrgent. Sciendum enim est, hæc duo verba, *benedicere & gratias agere*, in scripturis Euangelicis promiscuè, & vnum pro altero quasi indifferenter accipi, quod non solum ex verbis huius mysterij iam citatis patet, sed ex vna sententia Pauli 1. Cor. 14. *Si* (inquit) *benedixeris spiritu, quomodo qui supplet locum idiotæ respondebit Amen super tuam benedictionem?* Quum dicit, benedixeris, vtitur verbo *εὐλογήσεις*; cùm dicit benedictionem, vtitur verbo, *εὐχαριστίαν*. Quum tamen ita promiscuè accipiantur, gratiarum actio potius pro benedictione creaturarũ accipitur, cui semper gratiarum actio adiungitur, quàm benedi

Benedictio ipsius panis probatur.

1. Cor. 10.

Apolog. 2.

Benedicere & gratias agere pro eodem vsurpata.

nedictio pro gratiarum actione Deo facta. Quare Patres circa hoc mysterium benedictionem à Christo factam vehementer vrgent, gratiarum actionem non vrgent. Vide D. Ambros. de iis qui initiantur mysteriis cap. 9. Euseb. Emissenum homil. 5. de Paschate, Chrysost. homil. de proditione Iudæ, Cyprian. serm. de cœna Domini, Nyssenum in serm. catechetico cap. 37. & Iustinum Mart. Apolog. 2. Omnes isti benedictionem Christi circa ipsa elementa vt diuinè operatoriã vrgent & tractant. Recolenda hîc sunt quæ suprà Matth. 14. annotata sunt, & in Prompt. Catholico latius disputata Dom. 6. post Pentec. & in die Ascensionis Domini. Vide quoque Claud. de Sainctes in opere Eucharistico, Repetit. 7. cap. 4. Verba Iustini antiquissimi Doctoris clara sunt. *Per verbum precationis Eucharistizatam à Christo alimoniam illius esse carnem & sanguinem didicimus.*

Benedictionis vocabulum Patres vrgent.

Quod autem de signo crucis in symbolorum benedictione à Papistis vsurpato garrit hîc Caluinus, eodem conuitio doctissimos Patres ferit, qui sine crucis signo nihil in mysteriis istis ritè ac legitimè fieri ex communi Christianorum fide docent. Vide August. sermo. 181. de temp. & tract. 118. in Ioan. Chrysost. in demonstratione quòd Christus est Deus, & homil. 55. in Matth. & Iust. Mart. Apolog. 2. Postremò quòd secundum nos Christum exorcismo vsum fuisse ait, in ipsum Christum blasphema vox est. Verba enim ex Christi pectore & ore deprompta incantationis magicæ nemo accusare potest, quin eiusdem cum dæmonibus commercij Christum accuset. De qua hæreticorum hodie blasphemia vide Claud. de Sainctes in opere Euchar. Repet. 7. cap. 6.

Crucis signum in benedictione adhibitum.

26. *Hoc est corpus meum.*

TOta digladiatio circa sensum horum verborum inde nascitur, quòd relicta vera & naturali proprietate verborum Christi, ad figuratiuam aliquam recurritur. Duo igitur hîc docebimus. Primum, sensum verborum literalem necessariò tenendum esse; tum quis ille sensus literalis sit, explicabitur. Horum verborum literalem sensum tenendum esse, primùm probat id quod præcedit, *Accipite, & comedite.* Hæc enim sunt verba aliquid exterius exhibentis & largientis. Quid autem exterius exhibeat & quid largiatur, his verbis exponit, *Hoc est corpus meum.* Literalis igitur & proprius horum verborum sensus, qui rem externam & præsentem demon

Literalis verborum sensus retinendus. 1.

demonstrat, tenendus est; vt sciamus quid illud sit quod exhibet & largitur. Alioqui nihil certi habebis quod accipias & comedas. Si nec accipiendi nec comedēdi facta prius mentio fuisset, illa verba à Christo prolata, *Hoc est corpus meum*, ad figuratiuas aliquas locutiones excogitandas mouere nos potuisset. Nunc vt proprio modo loquendi præmittit, *Accipite, & comedite*; sic proprio sermone subiungit, *Hoc est corpus meum.*

Tropum contextus non admittit.

2. Deinde contextus sermonis Christi nullum tropum admittit. Alij ponunt tropum in verbo *corpus*: sed hic tropus à Luca excluditur, *Quod pro vobis datur*. Non enim signum, aut symbolum, aut pignus, aut virtus aut energia aliqua vel efficacia corporis Christi, sed ipsum naturale corpus eius pro nobis datum est. Debet autem relatiuum suo antecedenti per omnia respondere, vt si hoc propriè sumatur, illud impropriè intelligi nequeat. Alij ponunt tropum in copula *est*, id est, significat. Sed hoc eodem redit. Si enim resoluas copulam in suas partes, & dicas: Hoc est significans corpus meum, signum stabit à parte prædicati, non copulæ. Sic iterum huic relatiuo, *Quod pro vobis datur*, antecedens erit signum corporis mei. Occurrunt hîc alij, & dicunt metonymiam esse figuram reciprocam, & rem significantem poni pro significato, non secus quàm rem signatam pro signo: vt ideo non iam corpus accipiatur pro signo corporis Christi, sed panis qui illud significat. Sed tunc hic sensus erit; Hic panis signum corporis mei, est corpus meum quod pro vobis tradetur: vel certè sic, Hic panis signum corporis mei, est signū corporis mei quod pro vobis tradetur. Quæ omnia vel nō nisi in signo Christum pro nobis datum, vel panem pro nobis datum impiissimè docent. Contextus igitur sermonis Christi non nisi literalem sensum permittit.

1.

2.

3.

Literalis sensus ex collatione locorum.

Hic autem literalis sensus luculentissimè patet. *Hoc est corpus meum*, ex comparatione aliarum scripturarum, sic debet intelligi, vt quemadmodum in aliis scripturis, sic in ista, tale debeat intelligi subiectum quale describitur à suo prædicato. *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Hoc non innuit costam Adæ vnde mulier facta est, sed ipsam mulierem existentem. *Gen. 2.* Quum plueret manna, dicentibus Iudæis, *Man hu?* Quid est hoc? respondit Moyses: *Iste est panis quem dedit vobis Dominus ad vescendum.* Pronomen *iste*, non aliud significat quàm panem expressum, de quo quærebant. Moyses aspergens populum hyssopo sanguine imbuto, dixit: *Hic est sanguis testa-* *Exod. 16.* *Exod. 24.*

men

menti quod mandat ad vos Deus. Non designat hyssopum vnde sanguis eiaculabatur, sed ipsum sanguinem. Vox Patris, *Hic est filius meus dilectus*, personam filij hominis demonstrat, non vnde filius hominis factus est. Sic in re præsenti, *Hoc est corpus meum*, pronomen *hoc* nihil aliud significare potest, quàm quod prædicatum enuntiat. *Matth. 3.*

Erit hoc clarius si textus Hebraicus & Syriacus, quo Christus vsus est, expendatur. In Matthæo Hebræo sic legimus, זה שהוא גפי, *Hoc quod est corpus meũ.* In Matth. Syro sic legimus, הנר פררי, quod verti potest: *Hæc substantia corporis mei est*, vel cum aliis punctis הני, *Ecce corpus meũ:* sicut in cruce matri dixit, *Ecce filius tuus.* Sed Marcus Syrus adhuc expressius loquit', hoc modo: הגא איתותי פררי, *Hoc reuera est corpus meum.* Additur hîc in Marco, qui Syris prædicabat, & cuius Euangelij authenticum adhuc hodie retinent, particula illa איתותי, *reuera*; quæ etiam addita est in Ioanne Syro cap. 1. ad illa verba, *Erat lux vera.* Græci porrò Euangelistæ Marcus & Lucas, & D. Matthæi interpres Græcus, articulis Græcis hanc emphaticam verborum Christi veritatem expresserunt. Nam apud omnes hos tres & etiam apud Paulum 1. Cor. 11. legitur: τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου, *Hoc est illud ipsum corpus meum.* Beza & alij hæretici in illis verbis, *Hic est agnus Dei qui tollit peccata mũdi:* &, *Hic est filius meus dilectus*, articulum ὁ adiunctum valde emphaticum esse docent, non solum ad distinctionẽ, sed etiam ad dignitatis commendationem. Idem hoc loco imprimis valere debet, quum articulus ille emphaticus nunquam omissus fuerit, sed tum à tribus Euangelistis, tum à Paulo adiectus. Docet igitur hic articulus de corpore suo Christum hîc loqui, non solum vt ab omni figura secernitur, sed etiam vt eius singularem præeminentiam norat. Docet non solum veritatem, sed etiam excellentiam; nempe illud ipsum esse corpus quod pro omnium hominum salute datur. Verba porrò hæc Euangelica ab omni symbolica locutione venditare volens Paulus, sic ea effert vt dicat, τοῦτο μου ἐστὶ τὸ σῶμα, *Hoc meũ est corpus.* Quasi dicat, Hoc non est aliud quàm meum corpus. Quare in Pauli verbis si pronomen, *hoc*, ad panis substantiã pertineret, pronomen quoque, *meum*, ad eandẽ referri deberet, & sic sensus esset: Hic meus panis est illud corpus meũ quod pro vobis tradetur. Debent igitur hęc verba ad literam intelligi vt sonant, tam significãter à Christo prolata, & ab Euãgelistis recitata.

Textus Hebraicus, Syriacus & Græcus expendutur.

Probatur porrò literalis eorum sensus expressa necessitas ex

Literalis sensus, ex loci circunstantijs probatur.

ex variis loci circunstantiis. Primùm à persona loquentis, tum quia Deus est, tum quia quod hîc se dare dicit, antea se daturum promisit Ioan. 6. Secundò à tempore quo loquitur, videlicet instante morte, & volens omnibus figuris finem imponere. Tertiò à personis audientium, qui non de turbis sed soli Apostoli erant, quibus Christus absque parabolis loqui solebat. Quartò à ratione Sacramenti quod hîc instituitur; cuius verba sacramentalia propriè & perspicuè efferri debent, non obscurè & figuratiuè.

1.
2.
3.
4.

Varia tortura verborum Christi.

Sed alia adhuc causa cur iuxta literam hæc verba intelligi debeant, hæc vna imprimis esse potest, quòd vbi primùm littera deseritur, & tropus quæritur, infinitę & absurdissimæ opiniones gignuntur, & singulorum hæreticorum superbis ingeniis, quasi tortoribus & eculeis, Christi verba subiiciuntur. Quod ita hodie accidisse breuiter hoc loco commemorabimus. Primus Carolstadius ausus est dicere Christum dicendo, *Hoc est corpus meum*, digito suo ad pectus ostenso seipsum

1. demonstrasse discumbentem, vt illud, *Hoc est*, significet, *Hic*

Fol. 78. *sedet corpus meum* quod pro vobis tradetur. Refert Sleidanus

2. com. lib. 5. & Musculus in locis com. cap. de cœna Domini. Eum sequutus Zvvinglius, verbum, *est*, exponit *significat.*

3. Tom. 2. com. de vera & falsa relig. cap. de Eucharistia. Mox Oecolampadius, relictis in suo sensu verbis illis, *Hoc est*, ait *corpus* pro corporis figura accipiendum. Alij sic hæc verba

4. contorquent: *Accipite, & comedite corpus meum. Quod pro vobis tradetur, est hoc.* Sic prima Christi verba in vltimum locum transponunt. Refert Lutherus in defensione verborum

5. cœnæ. Alij rursum in hunc modum inuertũt: Corpus meum quod pro vobis dabitur, in ordine rerum spiritualium est hoc. Refert Muscul. in locis com. in cap. de cœna Domini num.

6. Rursum idem Svvinglius in his verbis, *Hoc est corpus meum*, affirmat nomine corporis passionem & mortem in corpore

7. suscipiendã intelligi oportere. Sed alio rursum in loco, corpus Christi vocari vult, memoriam & recordationem immo-

8. lati corporis eius. Denique alibi, non aliud esse quàm diurnam quandam & verè modestam panegyrin populi fidelis

Pag. 62. seq. vt Deo gratias agant. Hæc de illo Vvestphalus in Apologia confess. de cœna Domini. Verùm alio adhuc loco idẽ Svvinglius, quod Paulus dicit, *Panis quem frangimus, nónne communicatio corporis Christi est*, ait de corpore Christi quod est

Pag. 157. Ecclesia, intelligendum esse. Tom. 2. ad Matth. Rutlingium.

10. Ioannes à Lasco, *Hoc est corpus meum*, exponit; Hæc forma

seu

seu actio Cœnæ est corpus meum seu participatio eius per fidem. Refert Vvestphalus loco citato. Post hos omnes Sacramentarios Caluinus non simplicem hîc figurã aut signum ponit, quod esse potest sine re signata, sed metonymiam statuit, hoc modo: *Hoc est corpus meum*, id est, sub symbolo panis continetur corpus Christi: sed ita continetur, vt quantum cælum distat à terra, tantum corpus Christi distet à pane vel à Cœna: contineri tamen, quia manducantes hunc panem, per fidem in cælum conscendimus, & inde ad nos deducimus, non ipsum Christi corpus, sed quandam eius vim viuificam, qua animæ nostræ pascuntur. Cuius singularem dementiam mox specialiter refutabimus. Interea Lutherani, qui veritatem corporis Christi cum pane subsistere volunt, multos absurdos sensus confingunt. Primùm ipsum *panem esse corpus Christi*, vbi res naturæ disparatæ de se inuicem prædicantur; deinde *sub pane* esse corpus Christi, quod non nisi in figuram resoluitur; mox *cum pane* esse corpus Christi, vbi vnionem coguntur fingere quasi hypostaticam inter panem & corpus Christi; tandem *in pane* sic esse corpus Christi sicut in aliis omnibus rebus est per omnipotentiam & diuinitatem suam, quæ Vbiquitariorum propria insania est. Ita relicto proprio & literali verborum Christi sensu, tam varias & repugnantes expositiones cæca hominum & temeraria ingenia peperere-runt, idque vsque ad numerum 84. vt sigillatim recenset Claud. de Sainctes Repetit. 1. c. vltimo.

Caluini sententia propria mox refutãda. 1.

Lutheranorum varia sententia. 1. 2. 3. 4.

28. *Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

HÆc sacratissima verba diligenter expensa & bene intellecta, ad omnes veritatis Eucharisticæ hostes penitus fugandos atque fundendos sola sufficiunt. Dicit Christus de porrecto calice, id est, de vino in calice, nõ solùm, *Hic est sanguis meus*, sed addit, *noui testamenti*. Profitetur ergo hoc quod in calice bibimus, *esse noui testamenti sanguinem*: id est, esse illum sanguinem quo nouum testamentum conditur & dedicatur, idque propter remissionem peccatorum. At nouum testamentum, cuius proprius effectus est remissio peccatorum, & bonorum operum gratia, iuxta clarissima Hieremiæ verba cap. 31. non nisi in ipso Christi sanguine dedicatur & confirmatur, vt Paulus ad Hebr. cap. 10. perspicuè docet: quia *sine sanguine non fit remissio peccatorum.*

Hîc in omnem se torquet partem tortuosus ille serpens per ora hæreticorum. Primùm acriter vrgent, nõ de vino sed de calice dici, quòd sit nouum testamentũ in sanguine Christi: calix autem seu poculum non nisi metonymicos & figuratiuè hoc dici potest quatenus continet vinum: ergo nec vinum ipsum alio sensu quàm figuratiuo, sanguis noui testamenti vocabitur. Ait hoc loco Caluinus. *Non dicit Christus, Hoc est sanguis meus, sed, Hic est calix, ergo & calix conuertitur in sanguinem.* Nempe vrget verba Lucæ, qui sic habet: *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo.* Sed calicem hoc loco pro eo quod in calice erat, iuxta notissimũ tropum accipi, id quod Lucas adiunxit, manifestè conuincit: *Qui pro vobis fundetur.* Hæc adiuncta verba, quia veritatem sanguinis in calice præsentis luculenter docent, impius Beza audet dicere, *Vel quum in margine stetissent, in textum posita irrepsisse, vel manifestum esse solœcismum*, & legendum esse participium in ablatiuo casu, quod Lucas ponit in nominatiuo: nempe, τῷ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνομένῳ, & non, vt omnes codices habent, τὸ ἐκχυνόμενον. Nam in nominatiuo positum, conuenit cum calice; in ablatiuo positũ conuenit cũ sanguine. Sed D. Lucas posuit (vt omnes codices habent, quod ipse Beza fatetur) in nominatiuo, vt conueniret cum, *Hic calix*, τοῦτο τὸ ποτήριον, & sic intelligeremus in ipso calice esse sanguinem noui testamẽti, quod apertius Matthæus & Marcus dixerunt: *Hic est sanguis meus noui testamenti.* Scriptura ergo vtrumque dicit; *Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine*, apud Lucam; &, *Hic est sanguis meus noui testamenti*, apud Matth. & Marcum. Solum alterutrũ agnoscit Caluinus, impudentissimè negans quod apud Matth. & Marcum est. Quorum etiam verba corrupit Beza vertendo apud vtrumque: *Hoc est sanguis meus noui illius testamenti*, &c. vt sanguis de poculo prædicetur, atque ita metonymia necessariò restituatur. *Si legamus, Hic est sanguis meus* (ait Beza) *nullum erit huius propositionis subiectum præter ipsum sanguinem qui Christi esse dicatur.* Atqui homo impius aduertere debuit tam Ecclesiam Latinorum hactenus semper ita intellexisse, quia ex certa fide credebant non aliud huius propositionis esse subiectum, quàm id quod enuntiat prædicatum videlicet *sanguinem Christi.* Sed probare conatur, vinũ esse subiectum in hac Christi propositione, quia Lucas dixit: *Hic calix est nouum testamentum*, &c. Calicis autem nomine id quod in calice erat, intelligendum esse, vinum videlicet.

Caluinus textum Euangeliũ negat.

Beza Lucam solœcismi arguit.

Beza rursum textũ corrumpit

Atqui

Atqui vt textum Matth. & Marcum corrumperet ex verbis Lucæ, ipsa Lucæ verba solœcismi arguere impudentissimus hæreticus ausus est, vt iam diximus. Stante quippe grammatico & congruo sensu verborum Lucæ, vt in Græco habentur, vbi calix ipse effundi dicitur in remiss. peccatorum, necessariò calicis nomine, non vinum in calice, sed sanguis in calice intelligendus est, iuxta verba Matthæi & Marci.

Citat Beza Basilium legentem Lucæ verba in ablatiuo casu Regula 21. An non verò pulchrum hoc est, deserta textus Euangelici receptissima lectione, ad vnius scriptoris Ecclesiastici lectionem confugere? Quasi verò non multo facilius sit textum Basilij corruptum aut incorrectè editum fuisse, quàm Diui Lucæ textum solœcismo laborare? Neque enim illa verba tractat Basilius quasi in quarto casu legisset, sed ipsa Scripturæ verba simpliciter allegat: quæ vitio, vt apparet, typographi, aut alicuius scioli temeritate aliter leguntur quàm in textu sacro.

Premunt adhuc hæretici, quòd Lucas & Paulus non sic referant Christi verba, vt dicat de calice, *Hic est sanguis meus noui testamenti*, sicut Matthæus & Marcus dicunt; sed sic, *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo*. Hîc enim quasi triumphans Caluinus ita scribit hoc loco. *Hinc colligere promptum est, quàm superstitiosi sint Papistæ & similes* (Lutheranos intelligit) *dum verba mordicus arripiunt. Quamuis enim crepent, hæc Spiritus Sancti expositio reijci non potest, quòd calix vocetur sanguis, quia testamentum est in sanguine. Atqui eadem est panis ratio. Vnde sequetur vocari corpus, quia testamentum est in corpore. Christus ergo sui sermonis idoneus interpres palàm ostendit non alia ratione se panem vocasse corpus suum, & calicem sanguinem suum, nisi quia nobiscum fœdus æternum pepigit, vt sacrificio semel oblato spiritualiter nunc epulemur, quia fœdus hoc non nisi spirituali corporis manducatione & sanguinis potione sanciatur, vt firmum sit & efficax.* Hæc Caluinus. Cæterum antequam Caluini cauilla diluamus, duo hîc explicanda sunt: primùm quæ sit causa discriminis in verbis Lucæ ac Pauli à verbis Matthæi ac Marci. Deinde an ista spiritualis manducatio & potio sufficiant ad noui testamenti pactionẽ quam hîc in Cœna fieri Christus affirmat.

Cur Lucas ac Paulus aliter verba Cœnæ referant quam Matth. & Marcus.

Ad prius quod attinet, attendendum est Euangelistas in hac historia Cœnæ Eucharisticæ tria nos docere, tametsi pauciss imis verbis. Primùm quid Christus illic dedit in cibũ

ac potum, nempe *corpus & sanguinem suum.* Deinde in quem finem illa dedit, nempe ad sanciendum nouum fœdus ac testamentum. Tertiò quomodo hoc fœdus perficiatur, nempe

1. ea distribuendo in esum & potum. Horum trium primum Matthæus & Marcus luculenter expresserunt in verbis quæ

2. nunc tractamus. Secundum Lucas & Paulus exposuerunt, dicendo de calice, quòd esset *nouum testamentum in sanguine Christi*, id est, per sanguinem eius: vbi causam & instrumentum condendi tunc fœderis exprimunt. Planius & plenius causam fœderis exprimunt hæc verba, *Nouum testamentum in sanguine*, quàm *Sanguis noui testamenti.* Nam sanguis noui testamenti dici potest, qui quoquo modo ad nouum testamentum pertinet, siue per modum signi, siue per modum materiæ, siue etiam causæ. Sed *nouum testamentum in sanguine*, ostendit calicem porrectum non solum noui testamenti aliquo modo esse, sed esse ipsum nouũ testamentum, fœdus, ac pactum per sanguinẽ Christi; id est, in hunc finem illic in calice sisti, vt per eum nouum testamentum fœdus ineatur. Idem verò & in corpore Christi fieri non negamus, nisi quòd illud est corpus victimæ, quo solo præsente fœdera percuti non solent; sanguis verò effusus, aspersus, & cõmunicatus est tota materia fœderalis & percutiẽdi fœderis complementũ. Quæ causa est, cur ad sanguinem, non ad corpus,

3. noui testamẽti mentio ab Euangelistis fiat. Tertium verò de modo hoc fœdus ac nouum testamentũ ineundi ac perficiẽdi describunt Matthæus & Marcus, in illis verbis, *Bibite ex hoc omnes*, vbi etiam Marcus addit, *Et biberunt ex eo omnes.* Iam enim hac actione bibendi adimpletum fuit ex parte Apostolorum nouũ testamentũ cum Deo; sicuti aspersione sanguinis in populũ quam Moyses fecit, dicens, *Hic est sanguis testamenti quod pepigit vobiscum Deus*, completũ fuit ex parte populi fœdus eius cum Deo. Propterea in Matthæo quũ dixisset Christus, *Bibite ex hoc omnes*, subiunxit, vt causam bibendi, *Hic est enim sanguis meus noui testamenti.* id est, Ideo bibite, quia bibẽdo perficietis ex parte vestra nouum testamentum & eritis populus Dei hac tessera fœderali accepta.

Corpus & sanguis Christi dantur ad nouum testamentũ sanciendũ.

Noui testamenti sanciendi modus.

Spiritualis manducatio aut potio nõ sufficit ad nouum testamentũ sanciendũ.

Ex hoc tertio modo eluceſcit ſecundum quod hoc loco explicandum diximus, nempe ad nouum testamentum ac fœdus, de quo hîc Christus loquitur inter nos & Deum perficiendum non sufficere spiritualem aliquã manducationẽ aut potionem corporis & sanguinis Christi, vt vult Caluinus, sed planè requiri externam, realem, & corporalem vtriusque

sumptio

sumptionem. Quod Christus in calice porrexit, erat *nouum testamentũ in sanguine eius*, quatenus bibebatur ab Apostolis sanguis ille, non quatenus in sanguinem illum credebant. Dixit illis Christus: *Bibite ex hoc, hic est enim sanguis noui testamenti.* Non dixit, Credite in hoc, hic est enim sanguis, &c. Deinde, vetus fœdus percutiebatur adspersо in populum sanguine, & omnia fœdera externis notis ac ritibus ob oculos positis percutiuntur. Sic hîc externa sanguinis Christi exhibitione & intima per bibendum aspersione nouum fœdus conditum & sancitũ est. Nam illa verba, *Qui pro vobis effundetur*, in præsenti tempore legenda sunt, iuxta omnes Euangelistas in textu Græco, & sensus est, Qui pro vobis nunc distribuitur, & reali participatione singulis vestris intimè effunditur & adspergitur: vt videlicet veritas responderet figuræ. Quam quum Moyses administraret, *accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyssopo, ipsum quoque librum & omnem populum aspersit, dicens: Hic sanguis testamenti quod mandauit ad vos Deus.* Rursum quum Christi verba de pane, *Accepit, fregit, ac dedit*, item de calice, *Accipiens gratias egit, ac dedit*, externam Christi actionem euidenter exponant, necessarium est, vt alia verba Christi hinc dependentia & ex illis consequentia, *Accipite, comedite, bibite*, externam quoque acceptionem ac potationem rei datæ exprimant. Sicut enim externè accepit & dedit, ita à suis externè accipi & bibi voluit. Est igitur necessaria corporis & sanguinis Christi externa acceptio, manducatio, bibitio ad fœdus & testamentum nouum in Christi corpore & sanguine sanciendum. 1. 2. Heb. 9. 3.

Quibus ita explicatis, omnia Caluini cauilla facilè retundentur. Clamat *stultè superstitiosos esse qui verba Christi mordicus arripiunt.* Alibi eos vocat *syllabarum aucupes.* Denique in syllabarum contextu *superstitiosè hærere* qui ordinem sacri textus obseruant. Quibus vocibus nihil non impudentius tantum, sed nec magis impium dici potuit. Eisdẽ quippe vocibus omnes armantur hæretici, vt diuinæ Scripturæ verbis conuicti, clamẽt *stultè superstitiosos esse fideles, & syllabarũ aucupes, qui Scripturæ verba mordicus arripiũt.* Armatur Arius, vt si verbis illis, *Verbum caro factum est*, prematur, respõdeat, *stultè superstitiosos esse, & syllabarũ aucupes, qui verba Euangelistæ mordicus arripiunt.* Armatur Pelagius, vt si quis vrgeat, *Gratia saluati estis per fidẽ, & hoc nõ ex vobis, Dei enim donũ est*, respõdeat impius, *stultè superstitiosos esse, & syllabarũ aucupes,* *Scripturæ contemptũ docet Caluinus Instit. lib. 4. cap. 17. num 23. & lib. 3. cap. 3. num. 9.* *Ioan. 1.* *Ephes. 2.*

qui verba Pauli mordicus arripiunt. Armatur Manichæus, vt si quis ei obijciat Apostoli verbum de filio Dei, *qui factus est ex semine Dauid secundum carnem*, authore Caluino citò se expediat dicens, *stultè superstitiosos esse, & syllabarum aucupes, qui verbum Apostoli mordicus arripiunt.* Armantur denique omnes in vniuersum hæretici, vt quoties luculento & aperto Dei verbo premuntur, vrgentur, refutantur, hoc vnum cum Caluino perfricta fronte respondeant, *stultè superstitiosos esse, & syllabarum aucupes, qui Dei verbum mordicus arripiũt.* Hic est videlicet honor, hæc reuerentia quam diuinis Scripturis defetunt hæretici, quas solas omnem & vnicam esse veritatis normam obtendunt, vt quum ipsorum placitis illæ reluctantur, *prostulta superstitione* habendum sit, si earum verba mordicus arripiantur. Manifestè indicant non magnopere eos curare quid velit Scriptura, modo clypeum illis suppeditet ad tuendam obstinationem. Hæc Caluini hoc loco audacia, impietas, impudentia. Nos verò verbis Christi mordicus adhærebimus, & adhærendum esse in Ecclesia Catholica didicimus, nec vlla Caluini insolentia ab hac sapientia & pietate piorum animos poterit auellere. Non stultè superstitiosus sed sapienter pius ac fidelis est, qui ita mordicus diuinæ Scripturæ verba arripit, vt nulla hæreticorum vel astutia vel nequitia ab illis se diuelli, ideſt, à luce ad tenebras (*Lucerna enim pedibus meis verbum tuum*) à veritate ad mendaciũ (*qui enim ex propriis loquitur, mendacium loquitur*) à verbo vitæ ad hominum commenta (*verba enim vitæ æternæ Christus habet*; quid nisi commenta hominum hęreticorum gloſſæ sunt?) abduci se patiatur. Scilicet non debes Christi verba mordicus arripere. Et quare? vt Caluini verbis mordicus adhæreas. Hęc est execrabilis hoc loco huius hominis impietas.

Rom. 1.

Psal. 118.
Ioan. 8.

Ioan. 6.

Sed aliquid fortè graue & cõsideratione dignum est, quod à tanta impietate Caluinum liberet, & quod eũ mouere potuit, vt Christi verba mordicus arripienda non esse iudicaret. Audiamus quid dicat. *Quamuis* (inquit) *crepent, hæc Spiritus Sancti expositio reiici nõ potest quòd calix vocetur sanguis, quia testamentum est in sanguine.* Vide iterum maiorem aut certè non inferiorem hominis impudentiam. Vocat Spiritus Sanctus expositionem; quæ non Spiritus Sancti, sed ipsius Caluini est. Spiritus Sanctus apud Lucã & Paulum dicens, *Hic calix est nouum testamentum in sanguine meo*, non exponit quod apud Matthæum & Marcum Christus dixit, tenens in manu calicem, *Hic est sanguis noui testamenti.* Nec Paulus nec

Caluini extrema impudentia.

Lucas

Lucas aliorum Euangelistarum verba exponunt, quando hæc scripserunt, sed dictante Spiritu Sancto Christi verba plenius, & in alium finem expresserunt. Matthæus & Marcus simpliciter verba Christi ponunt, quibus quid daret significabat, nempe corpus & sanguinem suum. Lucas & Paulus illa Christi verba ponunt, quibus significabat, in quem finem corpus & sanguinem dedit, nempe ad sanciendum nouum fœdus ac testamentum cum nouo populo, vt iam explicatum est, & vt ipse Caluinus agnoscit. Nec Lucas nec Paulus causam narrat, cur calix vocetur sanguis, sed cur vocetur ab aliis Euangelistis *sanguis noui testamenti*. Nempe quia in illo sanguine esset nouum testamentum; in illo, inquã, accepto & hausto. Nulla igitur in verbis Lucæ ac Pauli verborum Matthæi ac Marci expositio est quoad nuncupationem sanguinis, sed bene quædam ampliatio, qua quorsum Christus sanguinem suum dedit, Christum dixisse plenius commemorant, itémque quædam expositio cur Sanguis noui testamenti vocatus à Christo fuerit. Illam ergo expositionem non iam Spiritus Sancti sed nefarij Caluini penitus reiicimus, qua dicitur, *quòd calix vocetur sanguis, quia testamentum est in sanguine*. Nam ideò calix vocatur sanguis Christi, quia verè in calice est sanguis Christi. Ideò autem vocatur *calix nouum testamentum in sanguine*, quia in calice non solum ipse Christi sanguis est, sed etiam est per modum sanguinis fœderalis seu testamentarij, id est, in eum finem datus, vt sit sanguis fœderis noui testamẽti, acceptus & haustus, sicut sanguis, quo Moyses totum populum aspersit, fuit fœdus & testamentum Dei cum veteri populo. Non ergo hic posterior sermo prioris illius sermonis, ratione vocabuli *sanguinis*, vel causa vel expositio est, sed αἰτιολογία est, & ratio reddita in quem finem sanguis datur, quem prior sermo datum esse affirmat, & quare *noui testamenti sanguis* vocatus est. Ergo verbis Christi mordicus inhærẽdum est, tam iis quæ Matthæus & Marcus, quàm iis quæ Lucas & Paulus scripserunt. Vtrobique, *simplicibus Christi verbis habenda est fides*, quod nos *contendere non oportere* ait Caluinus. Et cur, obsecro? *Christus* (inquit) *ipse est idoneus sui sermonis interpres*. Optimè. *At ille, palàm ostendit, non alia ratione se panem vocasse corpus suum, & calicem sanguinem suum, nisi quia nobiscum fœdus æternum pepigit, vt sacrificio semel oblato spiritualiter nunc epulemur*. Atqui hæc interpretatio non Christi sed Caluini est. Obseruandum diligenter, hæreticos illos, & Caluinum maximè,

Hæreticorum impostura.

Christi verba & Christi interpretationem vocare, quæ ipsorum verba & ipsorum interpretatio sunt, non Christi. Astuti serpentes Deum hoc dicere aiunt, quod ipsi dicunt, non Deus. Christus nec palàm nec omnino ostendit se *non alia ratione panem vocasse corpus suum, & calicem sanguinem, nisi quia nobiscum fœdus pepigit*, &c. Ostendit sanè Christus se ideo dedisse corpus & sanguinem suum, vt per illa nobiscum fœdus æternum pangeret. Ideo enim de calice expressè dixit (quod & de corpore quoque intelligi aliquo modo posse non negamus) *Hic est nouum testamentũ in meo sanguine*. Sed nec ostendit se panem vocasse corpus suum, quod Caluini mendacium est (non enim dixit, Hic panis est corpus meum, sed dixit, *Hoc est corpus meum*:) nec in specie panis ostendens corpus suum, & in calice demonstrans sanguinem suum, dixit; Hoc non alia ratione est corpus & sanguis meus, nisi quia hoc est nouum testamentum meum in illis; sed iuxta Matthæum & Marcum designauit, adesse & sisti illic corpus & sanguinem suum; iuxta Lucam & Paulum palàm ostendit, sanguinem sic adesse & sic sisti, vt in illo sit nouum testamentum, id est, vt per illum & illius sumptione nouum inīretur fœdus aut testamentum. Ideò enim adiecit, *Accipite, comedite, bibite*. Non adiecit, *Istis immolatis in cruce, spiritualiter epulemini*. Hoc Caluini *extraneum commentum est, cui claudenda sunt aures Christianorum*. Christi, inquam, verba attendere debemus, qui sui sermonis idoneus interpres est, non Caluini commentum: quod ille statim absurdissimo paradoxo cõfirmat, quum ait: *Quia fœdus hoc non nisi spirituali corporis manducatione & sanguinis potione sancitur*. Sancitur quippe hoc fœdus, vt iam ostendimus, reali manducatione, de qua Christus dixit, *Accipite, & manducate*: item reali potione, de qua Christus dixit, *Accipite, & bibite ex hoc omnes: Hic est enim calix*, &c. vt suprà satis explicatum dedimus. Ita impius Caluinus *stultè superstitiosos vocans qui Christi verba mordicus arripiunt*, & iterum dicens, *Non esse cur simplicibus Christi verbis fidem habendam esse contendamus*, manifestè, perspicuè, clarissimè, à simplicibus Christi verbis, ad suam astutam & mendacem glossam Lectorem abducit; Christi verba peruertit, sensum corrumpit; & ad suum impium commentum orbi obtrudendum, Christi interpretationem ac nomen mutuatur. Christi denique interpretationem & sensum nõ in Christi verbis, *Accipite, comedite, bibite*, sed in sui cerebri figmento, *Spiritualiter epulamini*, ponit. Hæc eius impietas,

Caluini mendacia.

Caluini paradoxum absurdum.

auda

audacia, impudentia maior & execrabilior est, quàm vt vllis penè verbis explicari queat, vnde & ad eam simpliciter patefaciendam paulò pluribus verbis vti necesse fuit.

EXPOSITIONIS CALVINIANÆ super hæc Christi verba, *Accipite, & comedite, Hoc est corpus meum*, refutatio.

HIs nunc ita expositis & constitutis, totam hoc loco Scripturæ huius Euangelicæ deprauationem à Caluino excogitatam breuiter refutabimus. *Ne* (inquit) *sim nimium prolixus, tantùm breuiter perstringam, qualis sit & quid in se contineat Domini institutio. Deinde quis sit eius vsus, quatenus ex Euangelistis colligere licet. Atque hoc primum occurrit, Christum Cœnam instituere, quam inter se communicent discipuli. Vnde sequitur diabolicum esse inuentum, quòd se vnus homo à reliquo cœtu separans, priuatim Cœnam peragit. Quid enim minus consentaneum, quàm distribui inter omnes panem, & seorsim ab vno vorari? Quamuis ergo iactent Papistæ se in suis Missis Cœnæ Dominicæ habere substantiam, ex re ipsa tamen constat, quotquot celebrant priuatas Missas, totidem à Diabolo ad obruendam Christi Cœnam erecta esse trophæa.* Hæc ille impostor impius & blasphemus. Christus quippe nõ hîc Cœnam instituit, sed partim Sacramentum, partim etiam Sacrificium. *Cœnantibus Apostolis accepit* quidem *Iesus panem*, &c. nõ quia Cœnam tunc aliquam peragebat, sed quia finita Cœna Paschali, & immediatè post cœnam familiarem atque communem, nouum hoc mysterium aggressus est. Hoc ipsemet Caluinus hoc in loco fatetur. *Finita* (inquit) *Cœna sacrum panem & vinum gustarunt.* & D. Lucas apertè scribit quòd *calicem accepit postquã cœnauit*, quod idem de pane Christum fecisse mysterij plenitudo cõuincit, & ipse Caluinus agnoscit. *Quod de calice* (inquit) *peculiariter narrat Lucas, ego ad panem quoque extendo.* Non ergo in hoc mysterio cœnauit aut Cœnã instituit Christus; sed nouæ legis Sacramentum & noui testamenti Sacrificium docuit. De Sacramento ipse Caluinus fatetur. *Hoc sine controuersia statui debet, abolitis figuris legalibus, proditum hic fuisse nouum à Christo Sacramentum.* Sacrificium hîc à Christo etiam institui, illa verba verbis sacramentalibus adiecta, *Quod pro vobis datur*, &. *Qui pro multis effundetur*, manifestè

Mendacium.

Missa priuata fructus impugnata.

Sacramẽtum & Sacrificium à Christo institutum, non Cœna.

docent. Ostenduntenim hæc verba quòd per modum & sub conditione immolari corporis in vna specie, atque item sub conditione effusi sanguinis in altera specie, Christus in hoc Sacramento existat: nec magis obstet immolatio incruenta & mystica, quo minus sit immolatio vera, quàm obstat evidentia sacramentalis & mystica quo minus eadem sit realis & vera. *Vnde non mentitur* (ait August. Epist. 23.) *qui interrogatus responderit Christum in hoc sacramento immolari. Immolatur quippe in sacramento.* Hæc ille, & alibi: *Sacrificij illius in cruce sacramentum, quotidianum voluit esse sacrificium.* Nempe quod quotidie Ecclesia sacrificat. Vnde & D. Chrysost. *Hoc sacrificium est exemplar illius. Idipsum enim semper offerimus.* Huc, si opus foret, advocari tota Antiquitas potest. Christum enim in Cœna sacrificasse vno ore docent. Hieronym. in quæstionibus Hebraicis super Genesin. Leo sermo. 7. de Pass. Domini. Basilius in Psal. 109. August. præter loca citata frequentissimè; in Psal. 33. conc. 1. & Psal. 109. in orat. contra Iudæos, cap. 9. de Ciuitate Dei libr. 17. cap. 5. 17. 20. & lib. 6. cap. 22. & lib. 18. cap. 35. contra aduersar. Legis & Prophet. lib. 1. cap. 18. Epiphan. hær. 55. Ambros. de Sacrament. lib. 4. cap. 3. Chrysost. homil. de proditione Iudæ, & in Psal. 95. Theoph. & Oecum. in epist. ad Hebræos cap. 10. Irenæus lib. 4. cap. 32. Impiè igitur & profanè Caluinus; qui Sacramenti & Sacrificij ratione neglecta, Cœnam hîc à Christo institui ait, vt contra priuatas Missas declamitet. Quatenus ergo sacrificium hîc peragitur, vnus homo ad rem tantam initiatus, *& à reliquo cœtu nō seipsum separans*, vt cauillator Caluinus loquitur, sed per impositionem manuum ab Ecclesia Dei segregatus, priuatim peragit. Quatenus Sacramentum est, siue ab vno, siue à pluribus percipitur. Et est in Missa Catholica Dominicæ Cœnæ substantia, quia corpus & sanguis Domini, prout ipse instituit, in ea verè ac realiter accipiuntur; & illud quidem manducatur; hîc bibitur. Caluinus ad obruendam Christi Cœnam sua fictitia metonymia, & Christi corpore ac sanguine tam procul à Cœna quàm cœlum à terra est eliminatis, nec nisi pane & vino in Cœna sua relictis, nobilissimum diabolo erexit trophæum. Pergit Caluinus.

De Ciuit. Dei lib. 10. ca. 20.

Hom. 17. in epist. ad Hebr.

Mendacium.

Iisdem verbis docemur (Accipite, & comedite) *qualis in Cœna oblatio à Christo tradita fuerit. Iubet suos accipere. Ipse ergo solus qui offert.* Quod ergo Papistæ se in Cœna offerre fingunt, *à contrario authore profectum est. Et certè mira est ista*

anastro

anastrophe, vt mortalis homo, dum Christi corpus accipere iubetur, sibi eius offerendi partes arripiat: atque ita sacerdos à seipso creatus, Deo filium suum immolet. Non disputo in praesentia quàm multis sacrilegijs scateat fictitia eorum oblatio. Mihi probare sufficit adeò nihil habere Christi institutioni affine, vt directè potius repugnet. Hæc ille. Magnus impostor Caluinus turpiter ac nefariè incauto lectori imponit. Ait Christum in illis verbis, *Accipite, & comedite*, docere *qualis ab illo oblatio tradita fuerit.* Mentitur. Illa verba ad Christi oblationem nihil pertinent, sed ad vsum rei oblatæ. Christi oblatio in cœna Deo patri facta, *in benedictione, gratiarum actione*, & symbolorum consecratione, quum diceret, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, tota consistit. Alia verba, *Accipite, & comedite*, de rei benedictæ, consecratæ, oblatæ sumptione & vsu loquuntur. Hæc vna est Caluini impostura mendax. Sequitur alia. *Iubet* (inquit) *suos accipere: ergo ille solus offert*, móxque hoc enthymemate confisus declamat contra Papistas *quòd accipere iussi, offerendi sibi partes arripiant.* Sanè fungos ac stipites fore qui hæc sua legerent, arbitratus videtur. Quis enim non statim aduertit impudentis hominis crassum delirium? Quis non videt Christum Apostolis suis non hoc solum dixisse, *Accipite, & comedite*, sed postea adiecisse, *Hoc facite in meam commemorationem?* nec sacerdotes Christi ideo offerre quia iubentur *accipere*, sed ideo offerre quia iubentur *facere* quod Christus fecit? Tota ergo corruit stolida Caluini cauillatio. In verbo Christi, *Hoc facite*, non in verbo Christi, *Accipite, & comedite*, offerendi potestas fundatur, quã Apostoli à Christo, sacerdotes ab Apostolis acceperunt. Ad hæc verba, & super hæc verba, *Hoc facite in meam commemorationem*, nihil prorsus Caluinus in harmoniæ suæ commentario scribit. Hæc verba penitus intacta prætermittit, dissimulat, tacet: quæ eius altera nequitia & astutia est, vt circumueniat in errore. Christus igitur in vltima cœna solus quidem obtulit & immolauit corpus suum & sanguinem; sed iubens Apostolos facere quod ille fecerat, iussit offerre sicut ille obtulit; nec hoc institutioni Christi repugnat, sed ex ea necessariò consequitur. *Sacerdos itaque* (ait S. Dionysius Areopagita, D. Pauli discipulus) *hanc rem admirabilem ac stupendam facturus excusat se ad Christum primò decenter exclamans, Tu dixisti, Hoc facite in meam commemorationem.* Postea verò τὰ θεῖα τελῶ, diuina perficit & consecrat. Et iterum: ἱερουργῶ τὰ θειότατα, *consecrat diuinissima.* Facit igitur sacer

Oblatio Christi quibus in verbis constabat.

Christi verba, Hoc facite, silentio inuoluit Caluinus.

Eccles. Hier. par. 3. cap 3.

cerdos quod Christus fecit; *non à seipso sacerdos creatus*, vt calumniatur iste Satan, sed sacerdotio in Ecclesia Dei per impositionem manuum presbyterij legitimè initiatus, idque in persona non sua sed Christi. Vnde D. Chrysost. *Non homo est qui proposita in mensa Domini corpus Christi facit & sanguinem, sed ille qui crucifixus est. Sacerdotis ore verba proferuntur, sed eius virtute consecrantur & gratia.* Tota antiquitas huc aduocari posset. Sed contra vnius Caluini dementiam sufficiunt hi duo antiquissimi Patres.

In homil. de prodit. Iudæ.

Iam ad illa verba, *Hoc est corpus meum*, quæ & quanta cauilletur Caluinus, expendamus. *Quòd his verbis panem consecratum fuisse dicunt, vt fieret carnis Christi symbolum, non improbo, modò rectè hoc nomen ac dexterè sumatur. Panem ergo, qui alendo corpori destinatus erat, elegit ac sanctificat Christus in alium vsum, vt spiritualis cibus esse incipiat. Atque hæc est conuersio cuius mentio fit apud vetustos Ecclesiæ scriptores.* Primùm quòd ait nos dicere *panem cõsecrari vt fiat carnis Christi symbolum*, mẽtitur, ac fallit. Non enim vt fiat carnis Christi symbolum, sed vt fiat ipsa Christi caro, consecrari panem Catholici affirmant. Nos retinemus verba Christi, non verba Caluini. Christus non dixit, Hoc est symbolum corporis mei, sed dixit, *Hoc est corpus meum*, & vt omne symbolum, signum, figura excluderetur, adiecit, *Quod pro vobis datur.* Hoc symbolo corporis Christi aptari non potest. Deinde rerum quidem est hunc panem à Christo sanctificari in alium vsum, *vt spiritualis cibus esse incipiat*: quia incipit esse ipsum corpus Christi, qui spiritualis cibus est, & illa est conuersio cuius mentio fit apud vetustos Ecclesiæ scriptores. Sic D. Ambrosius. *Probemus non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremq; esse vim benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur.* Et post multa huiusmodi mutationum exempla è Scripturis prolata, concludit. *Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt, mutare in id quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare quàm mutare naturas.* Rursum alio in loco. *Vbi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi.* Et paulò pòst: *Non erat corpus Christi ante consecrationem: sed post consecrationem dico tibi quòd iam est corpus Christi. Sermo enim Christi creaturam omnem mutare consuauit, & mutat, quando vult, instituta naturæ.* Et post multa prolata exempla, concludit. *Ergo didicisti quòd ex pane fiat corpus Christi, & quòd vinum & aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis*

Mendacium.

Conuersio qualis iuxta veterem Ecclesiam. De iis qui initiantur mysterijs cap. 9.

De Sacr. lib. 4. c. 4.

guis consecratione verbi cælestis. Et rursum cap. seq. *Antequam consecretur, panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Et ante verba Christi, calix est vini & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur qui plebem redemit.* Sic alij Patres. Origenes vetustissimus. *Oblatos panes edimus corpus iam per precationem factos sanctum quoddam, & sanctificans.* Greg. Nysse. *Dei verbo sanctificatum panem in Dei verbi corpus credimus immutari.* Eusebius Emissenus. *Quanta vis diuinæ benedictionis, vt in Christi substantiam terrena elementa commutentur!* Cyprianus. *Panis non effigie sed natura mutatus, omnipotëtia verbi Dei factus est caro.* Irenæus. *Quando mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi.* Chrysostomus. *Hoc verbum (Hoc est corpus meum) res propositas in mensa Domini transmutat.* Et eius imitator Theophylactus scribit, *ineffabili operatione ista transformari*, μεταποιεῖσθαι. In Matth. cap. 26. & alibi, *transelementari*, μεταστοιχειοῦσθαι. Cyrillus Alexandrinus. *Condescendens Deus nostræ fragilitati influit oblatis elementis vim vitæ, conuertens ea in veritatẽ propriæ carnis & sanguinis.* Vtitur autem Damascenus in hac conuersione describenda verbo μεταλαμβάνεσθαι, *transferri.* Et Eusebius loco citato scribit, *creaturas panis & vini nutu potentiæ in corporis Dominici transire naturam.* Et iterum. *Inuisibilis sacerdos* (Christus) *visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit.* Hæc est ergo elemẽtorum panis & vini conuersio, transmutatio, & vt tandem significantius Ecclesia Latina loqui voluit, transsubstãtiatio, *cuius* (vt Caluinus hîc dicit) *apud vetustos Ecclesiæ scriptores fit mentio:* non qualem ille nobis mox in sequentibus verbis comminiscetur. Sic enim prosequitur.

Cap. 5.

Contra Celsum lib. 8.
In sermon. catechet.
Homil. 5. de Pasch.
Sermo. de cœna Domini.
In homi. de prod. Iuda.
In Marc. 14.
Epist. ad Calosyr.
De orthodoxa fide lib. 4. c. 14.
Homil. 5. de Pasch.

Sed tenendum est interea non consecrari panem susurro & flatu, sed clara fidei doctrina. Et sanè magica incantatio est quum ad mortuum elementum dirigitur consecratio: quia panis non sibi, sed nobis symbolum corporis Christi efficitur. Attende hominis blasphemiam in totam Christi, tum actionem tum institutionem. Negat panem consecrari verbo Christi, quod homo impius *susurrum & flatum vocat.* Addit maiori impietate *magicam incantationem esse, quum ad panem vel vinum dirigitur consecratio.* Ergo magicam incantationem docuit nos Paulus quum ita scriberet: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est?* Ergo magicam incantationem exercuit Christus, quum in multiplica

Blasphemia.

1. Cor. 10. Consecratio elementorum probatur.

Luc. 9. Marc. 6. & 8. plicatione panum & piscium, *ipsis benedixit*, ait Lucas & Marcus, & ad ipsas creaturas suam benedictionem direxit? Ergo & in hoc Sacramento quum *accipiens panem in manus benedixit*, vtique acceptum panem (ait enim Marcus, *Accepit panem & benedixit & fregit*) incantatione magica vsus est Christus? Ergo tot vetusti Patres incantationem magicam ab Ecclesia exerceri docuerunt, quando ad ipsa hæc elementa panem & vinum consecrationem dirigi manifestè testati sunt?

Marc. 14.

Locis suprà citatis. Origenes, *panes per precationem fieri corpus*, scribens, quid nisi super ipsos panes consecrationem fieri docet? *Dei verbo sanctificari panem*, ait Nyssenus. *Mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei*, ait Irenæus. *Oblatis elementis vim vitæ influit Christus*, ait Cyrillus. Docent hæc testimonia ad ipsa elementa dirigi consecrationem. Quare Iustinus Martyr vocat *panem* εὐχαριστηθέντα, quasi dicas *eucharistizatum*, seu super quo Eucharistia aut gratiarum actio peracta sit. Cyprianus scripsit, *calicem benedictione sacratum*: Augustinus, *benedici & sanctificari id quod est in mensa Domini*. Et iterum alio in loco: *panem ex fructibus terræ acceptum prece mystica consecrari*. Sed hoc totum impio Caluino incantatio magica est. Christus, Paulus, Patres omnes citati vni Caluino magiam exercent, si ad elementa ipsa panis & vini aliquam consecrationem dirigunt. Sed vt rumpatur Caluinus cum suis, ad ipsa elementa panem & vinum verba consecrationis dirigi, ipsa consecrari, benedici, ideóque in aliam planè naturam conuerti & immutari, docuit nos diuina Scriptura, docuerunt vetustissimi Patres.

Sermo. de cœna Domini. Epist. 59. quæst. 5. De Trini. lib. 3. c. 4.

Insulsa Caluini ratiuncula. Addit tamen insulsam ratiunculam Caluinus, ne ita intelligi debeat. *Quia* (inquit) *panis non sibi, sed nobis, symbolum corporis efficitur*. Sanè non sibi, sed nobis ipsum Christi corpus efficitur, vt Christus loquebatur, & post eum tot alij vetusti Ecclesiæ scriptores citati: non symbolum corporis, vt Caluinus ex suo cerebro mentitur. Quòd non ipsis elementis sed nobis mutatio fiat, quis ambigit? Sed quæ nobis mutantur, nónne verè mutantur? Quando panis efficitur corpus Christi, vel, vt Caluinus vult, symbolum corporis Christi, tametsi non sibi, sed nobis id efficiatur, nónne tamen verè efficitur? Aqua vinum facta in nuptiis, non ipsi aquæ, sed conuiuis præsentibus vinum facta est: sed an propterea verum vinum illa aqua facta non est? An in verum vinum illa aqua conuersa non est? Hominis stupiditatem quis non videt? Et tamen placent miseris Caluinistis huiusmodi argumenta. Videamus cætera.

In summa, nisi aliud est consecratio quàm solemne testimonium quo nobis terrestre & corruptibile signum Dominus in spiritualem vsum destinat: quod fieri non potest, nisi clarè ad fidem ædificandam resonent eius mandatum & promissio. Vnde rursum patet obscuro murmure & flatu apud Papistas impiè profanari mysterium. Quid sit elementorũ panis & vini consecratio, iam ex vetustis Ecclesiæ scriptoribus audiuimus. Caluini commentum tota vetustas ignorauit. Eam itaque, *vt profanam vocum nouitatem*, iuxta Apostoli præceptum deuitamus, imò & auersamur atque execramur, βεβήλους κενοφωνίας; quo verbo Apostolus vsus est. *De solemni testimonio* nihil Euangelium loquitur, nec Paulus memorat, quando huius mysterij institutio narratur. *Nec terrestre signum in spiritualem vsum Dominus destinat*, vt Caluinus loquitur; sed terrestres naturas in spiritualem substantiam Dominus conuertit, vt tot Patres citati vno ore contestantur. Ad fidem ædificãdam nullum hîc sonat mandatum, nulla promissio; sed ad *carnem Christi comedendam*, & ad *mortem Domini commemorandam*, sonat hîc mandatum Christi, *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum: Hoc facite in meam commemorationem.* Hîc duplex mandatũ est, sed fidei ædificandæ nullum; tametsi qui vtrumque hoc mandatũ præstat, fidem suam egregiè exercet atque ædificat. Sed hæc fidei ædificatio (vt & alij huius diuini Sacramenti fructus) ex manducatione corporis Dominici & mortis eius cõmemoratione consequitur, non est ipsa manducatio aut mortis Dominicæ commemoratio. Promissio hîc est amplissima, *Quod pro vobis datur, Qui pro vobis effunditur.* Sed hæc promissio ex se, & quatenus talis, non ad fidem ædificandam, sed ad salutem & remissionem peccatorũ, aliaq; gratiæ beneficia consequenda pertinet. Ita non apud Papistas verbo Euangelico inhærentes, sed apud impios Caluinistas sua nouella & extranea verba obtrudentes, *impiè profanatur mysterium.* Caluinus. Commenta Caluiniana. 1. Tim. 6.

Eiusdem impietatis est quod sequitur. *Quòd si consecrat panem Christus, dum nobis testatur corpus suum esse; non imaginanda est substantiæ mutatio, sed tenenda est solùm vsus nouitas.* Iam enim ex vi verborum Christi, & doctissimorum Patrum sensu atque consensu ostensum est, dum Christus panem consecrauit, eius substantiam immutasse, de vsus nouitate nihil dixisse. *Hoc est corpus meum.* Verbo substantiali vtitur Christus. Verbo noui vsus non vtitur. Verbũ igitur Christi tenendum est, non verbum Caluini. Vsus nouitas, quam Caluinus.

ſupponit Caluinus, eſt vera nouitas, quam nulla cognouit antiquitas. Non ergo tenenda vſus nouitas cum nouis huius ſeculi magiſtris: ſed tenenda ſubſtãtia corporis Chriſti, quam Chriſtus diſertè affirmauit, & tota cognouit antiquitas. Sed nunc preſſius diſputabit Caluinus, & Achillem ſuum proferet, vt Chriſti verba ad metonymiæ tropum neceſſariò contorqueat.

Caluini Achilles.

Mendacium.

Pronunciat Chriſtus, panem eſſe corpus ſuum. De Sacramento habetur ſermo, fateri verò neceſſe eſt Sacramentum viſibili ſigno conſtare, cui res ſignata coniuncta eſt, qua eſt eius veritas. Iam & hoc ſatis tritum eſſe debet, rei ſignatæ nomen ad ſignum transferri. Quare nemo in Scriptura mediocriter verſatus negabit, quin ſacramẽtalis locutio metonymicè ſumenda ſit. Omitto generales tropos qui paſſim occurrunt in Scriptura. Hoc tantùm dico, quoties externum ſignum dicitur id eſſe quod figurat, omnium conſenſu metonymiæ locum dari. Baptiſmus ſi vocetur lauacrũ regenerationis; ſi petra, vnde aqua patribus in deſerto fluxit, vocetur Chriſtus; ſi columba, vocetur Spiritus ſanctus, nullus controuerſiam mouebit quin ſignis tribuatur nomen rerum quas figurant. Qui fit ergo vt quod Sacramentis omnibus commune eſt, ad cœnam aptari non ſuſtineant quos tenet reuerentia verborum Domini? Simplex & literalis ſenſus eos delectat. Cur ergo in omnibus Sacramentis non valebit eadem regula? Certè niſi petram ſubſtantialiter fuiſſe Chriſtum concedant, putida eſt, qua nos grauant, calumnia. Si panem exponimus vocari corpus quia ſit ſymbolum corporis, labefactari obtendunt totam Scripturæ doctrinam. Neque enim hanc loquendi regulam nuper fabricauimus, ſed ex veterum authoritate ab Auguſtino traditam omnes amplexi ſunt, ſignis impropriè rerum ſpiritualium nomina aſcribi: atque ita debere exponi omnes Scripturæ locos vbi de Sacramentis fit mentio. Quorſum ergo attinet dum axioma ſumimus paſſim receptum, quaſi in re nouæ & inſolitæ magnos clamores mouere? Cæterum clament, vt libuerit, præfracti homines; hoc apud ſanos & modeſtos valebit, in his Chriſti verbis ſacramentalem eſſe loquendi formam. Vnde ſequitur, panem, quia ſymbolum eſt corporis Chriſti, vocari corpus. Hæc hactenus Caluinus. De hac explicatione gloriatur frequenter veluti de muro aheneo & clypeo fortitudinis contra omnes ſuæ ſententiæ aduerſantes, aut proprietatem verborum Chriſti tenere volentes. Sed explicatio vana ac fallax eſt, à qua ipſe Caluinus recedit.

Primùm à luculento mendacio orditur. Pronũciare Chriſtum

stum ait *panem esse corpus suum.* Atqui non dicit Christus, Hic panis est corpus meum: sed dicit, *Hoc est corpus meum:* & ita dicit vt relatiuum *hoc* nec in Latino nec in Græco textu cum pane quadrare possit, cùm diuersi generis pronomen sit, nec nisi cum corpore conueniat. Sumit ergo sibi Caluinus quod nemo illi Catholicus dabit, ideóque imprimis probare debuerat. *Caluini mendacium conuincitur.*

Iam *de Sacramento haberi sermonem* nõ negamus; tametsi alij Caluinistæ in hac materia Eucharistica omnem Sacramenti sermonem propter vocabuli ambiguitatem penitus aboleri & prætermitti debere censeant: quod multis rationibus probare contendit Clebitius Caluinista in Victoria veritatis & ruina Papatus Saxonici. *Sacramentum quoque visibili signo constare, cui res signata coniuncta est, quæ est eius veritas,* loquendo de Sacramentis nouæ legis, quale istud imprimis est, libenter etiam concedimus, quia Sacramenta nostra non sunt signa inania, sed efficacia. Alioqui hanc Caluini regulam vt generaliter veram meritò alij Zvvingliani reijciunt, quum nec Agnus Paschalis, qui Christum repræsentabat, & liberationem filiorum Israel ex Ægypto, cum illis rebus signatis vllo modo coniuncta esset, quando res altera nec dum venerat, altera præterierat; nec serpens ille æneus qui Christum figurabat, Christum cõiunctum habebat; nec tam multa veteris populi sacrificia ac Sacramẽta cum rebus quas significabant, (quando *vmbræ futurorum erant*) vllam cõiunctionem habebant. Regula igitur illa Caluini quam ait *fateri necesse esse,* non est generaliter vera. Sed in Sacramentis noui populi veram esse (vnde contra aliam Caluini hæresim obiter obseruamus manifestum esse Sacramentorum veteris ac nouæ legis discrimen) agnoscimus.

Sed hæc ipsa regula Caluini, metonymiam & locutionem figuratiuam, quam statuit Caluinus, vel maximè refutabit. Si enim Eucharistia tale Sacramẽtum ac visibile signum est, cui res signata coniuncta est, res autem signata iuxta Caluinum est *ipsum corpus Domini* (ait enim panem vocari corpus quia symbolum corporis est) consequetur necessariò ipsum corpus Domini cum pane tanquam rem signatam cum suo signo adesse, quæ sententia Lutheranorũ est, quam ipse Caluinus reprobat, & in sequentibus refutare conatur. Rursum facessere debet, *efficacia, virtus, aut vita de corpore Christi in cælo nobis deriuata,* iuxta propriam Caluini sententiam; & ipsissimum Christi corpus præsens in hoc Sacramento sisti

Caluini regula metonymiam Caluini potenter refutat.

1.

2.

debet. Est enim *panis symbolū corporis* (ait Caluinus) *& signum cum re signata coniungi debet.* Non est symbolū aut signum efficaciæ corporis Christi, aut virtutis alicuius ex eo deriuandæ, sed ipsius corporis. Iuxta Caluinum Christus dicens, *Hoc est corpus meum*, hoc dixisse censendus est, *Hic panis est symbolum corporis mei:* & signum cum re signata debet esse coniunctum. Adest ergo ipsum Christi corpus cum pane: ipsum, inquam, veracissimum Christi corpus, quod pro nobis datum est. Sanè efficacia aliqua aut virtus corporis pro nobis data non est, sed ipsummet Christi corpus.

3. Deinde si res signata cum suo signo, corpus Christi cum pane, infallibiliter cōiunctum est, falsum id totum erit, quod tum alibi sempe:, tum hoc ipso in loco in sequentibus tanquam propriæ suæ sententiæ punctum & cardinem lectori inculcat. *Sed hic* (inquit) *tria obseruare operæprecium est. Ne perperam res spiritualis cum signo misceatur: deinde ne quæratur in terra Christus, vel sub terrenis elementis: tertiò ne fingatur alia manducatio quàm quæ arcana Spiritus virtute Christi vitam nobis inspirat, quod ipsum non nisi sola fide consequimur.* Tota, inquam, hæc triplex obseruatio ex hac vna Caluini regula penitus concidit. Nam si in hoc Sacramento panis est signum corporis Christi, & signum debet esse cum re signata coniunctum, panis cum Christi corpore, quomodo fieri potest, quin res spiritualis (Christi corpus) cum signo, qui panis est, non misceatur, id est, non cōiungatur arctissimè? Rursum, quomodo fieri potest, quin quærendus sit in terra Christus, & sub terreno panis elemento quærendus, postquam panis iste in terra est, cui Christi corpus vt res signata suo signo coniuncta est? Tertiò, quomodo vitari potest vera corporis Christi manducatio, quando panis ille manducatur cui tanquam signo suo res signata Christi corpus coniunctum est? Aut enim qui manducat hunc panem, Christi quoque corpus manducat cum ipso pane coniunctum, vt rem signatam cum suo signo; aut falsum erit, rem signatam in hoc Sacramento cum suo signo, corpus Christi cum pane, iuxta regulam sacramentalem esse coniunctū. Hinc ergo sequētur omnia quę contra Catholicam sententiam accumulare solet Caluinus: Christi corpus sub corruptibili panis elemento cōcludi: Christi corpus pluribus in locis simul esse sicut hic panis est: Christi corpus duplex esse, vnum in cæio visibile, alterum in terris inuisibile, quod corporaliter adsit, sicut panis adest. *Nam hoc fateri necesse est* (ait hic Caluinus) *Sacramentum visibili signo coniu-*

Caluini Achilles ex ipso Caluino refutatur.

constare, cuius res signata coniuncta est, quæ est eius veritas.

Porro hanc cõiunctionem arctissimam atque certissimam magis confirmant exempla è Scripturis à Caluino prolata. Baptismus sic est *lauacrum regenerationis*, vt qui baptismum rite suscipiunt, rem signatam cum signo coniunctam, spiritum regenerationis cum ablutione externa recipiant. Petra vnde aqua Patribus in deserto fluxit, sic fuit signum Christi, vt ab illo signo non abesset Christus: *Bibentes enim* Patres *de illa petra* materiali, *biberunt de consequẽte eos petra Christo*; id est, hauserunt auxilia gratiæ à filio Dei, qui eos comitabatur & adiuuabat in omnibus. Columba sic erat signum Spiritus Sancti cum re signata coniunctum, vt Ioannes videns columbam, *viderit Spiritum Sanctum descendentem super Christum*. Sic ergo, si hæc à Caluino prolata rei præsenti conformia & similia sunt, qui accipit hunc panem, accipit corpus Christi præsens: qui manducat hunc panem, manducat corpus Christi præsens: qui videt hunc panem, videt corpus Christi præsens: in signo quidem, sed non inani aut fallaci, verùm huiusmodi cui res signata coniuncta est. Sic ergo Caluini regula, & quæ ad illam confirmandam è Scripturis exempla protulit, ad ipsum maximè Caluinum refutandum, eiúsque propriam sententiam penitus subuertendam, imprimis faciunt.

Caluini exempla metonymiã Caluini refutãt. *Tit. 3.* *1. Cor. 10.* *Matth. 3.*

Cæterum Caluinus (quod attendat qui eius imposturas tenere & cauere cupit) nunc hoc in loco, vt suã metonymiam & symbolicam locutionem probet, vrget Sacramenti rationem, & panem à Christo vocari corpus vult, quia symbolum corporis eius est, & signo sacramentali res signata coniungi debet, quæ sit eius veritas. Atqui idem Caluinus, quando hæc Christi verba nõ tractat, sed de re ipsa præsentiæ corporis Christi disputat, nullam prorsus agnoscit *signi & rei signatæ*, panis & corporis Christi, *veram coniunctionem*, sed habitualem quandam & analogicam tantùm, vt tam verè nobis exhibeatur corpus Christi, quàm verè exhibetur signum eius, & tunc offeratur quando signum offertur, panis videlicet in Cœna; ipsi tamen signo, ipsi pani, non propius adiungatur corpus Christi, quàm cælum terræ admouetur. Corpus enim Christi non iam cum pane vtrem signatam cum signo, sed in cælo tantùm esse; nec mediante pane, aut cum pane corpus Christi accipi, sed tantummodò mediante Spiritu Christi vt causa efficiente, & mediante fide nostra vt causa instrumentali, sine qua fide nulla rerũ cum signis intercedit cõiunctio.

Impostura Caluiniana.

Caluini vera sententia.

Ita ex vera Caluini sententia, panis, siue id quod Christus in Cœna porrexit, quódque hodie in Sacramento accipitur, nullum planè signum est corporis Christi, nec vllam habet cum eo coniunctionem nisi imaginariam: & quando iuxta Caluinum percipitur corpus Christi, non id cum pane percipitur, aut per panis mãducationem, sed per solam fidem, quæ Christum in cælo quærit; & per Spiritum Christi, qui non corpus suum sed vim quandam corporis viuificam ad nos traducit, idque æquè extra Sacramenti sumptionem quàm in illa aut cum illa. Ita in sensu Caluini vero, panis in Cœna nihil nisi inane spectrum relinquitur; & verba Christi, *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum*, prorsus euacuantur. Et hunc totum suum sensum in fine explicationis suæ in hunc locum aperit, quem hîc propterea proponemus.

Post illa tria quæ obseruari voluit posita, & à nobis superius commemorata, quòd 1. *res spiritualis non debet cum signo miscери*, quòd 2. *Christus in terra quærendus non est*, quòd 3. *manducatio fingenda non est quàm quæ arcana virtute Spiritus Christi vitam nobis inspirat, quam sola fide consequimur.* Mox illa tria confirmat & explicat magis his verbis. Primùm hoc modo. *Primùm* (vt dixi) *maneat inter signum & rem signatam distinctio, nisi velimus omnia peruertere. Nequit enim vlla restabit Sacramenti vtilitas, nisi nos pro ruditate nostræ captu à terreni elementi intuitu ad cæleste mysterium deducat. Proinde quisquis corpus Christi à pane non discernit & sanguinem à vino, nunquam intelliget quid velit Cœna vel quorsum his symbolis vtuntur fideles.* Ad hoc primum quod attinet, discernere & distinguere ista omnino oportet, siue panem ipsum symbolum corporis ponas (vt vult iam cum Lutheranis Caluinus) siue solas species panis ac vini pro signo sacramentali agnoscas, vt nos Catholici credimus, de quo mox plura dicemus. Non sunt autem ita discernenda, vt etiam sint separanda. Manere debet discretio, non abolerі coniunctio, quia *fateri necesse est Sacramentum visibile signo constare, cui res signata coniuncta est.* Quare si Sacramentum saluum esse volumus, sic signum à re signata discernemus, vt ea tamen non separemus ab inuicem, sed coniuncta relinquamus. Videamus nunc an quæ in Caluino sequuntur, hanc coniunctionem admittant. *Sequatur* (inquit) *deinde legitimus ille quærendi Christi modus: hoc est, ne in terra mentes nostræ subsidant, sed sursum conscendant ad cælestem gloriam, in qua habitat.* Iam ergo iuxta Caluinum Sacramentum

Discernitur signum a re signata, non separatur.

mentum relinquendum est, signum negligendũ est: Non in Sacramento, non in signo visibili, quod in terra video, sed in cælo, Christi corpus, rem signatam, quærere debeo. Vbi ergo illa quam statuisti *signi cum re signata coniunctio?* Prorsus euanuit. Nos verò Catholici in Sacramento Christum quærimus, tenemus, accipimus, manducamus, & signum visibile cum re signata possidemus, non panem cum corpore Christi, sed panis speciem cum corpore Christi. Atqui hanc cõiunctionem signi cum re signata, quam modò dixit *fateri necesse esse*, vide nunc vt in sequentibus magis dissoluat. *Neque enim*, inquit, *Christi corpus incorruptibilem vitam induit, vt naturam suam abijceret: vnde sequitur finitum esse. Iam verò supra cælos ascẽdit, ne quæ nos in terris crassa imaginatio occupet.* Ecce, probare vult Christi corpus cum signo sacramentali, quod in terra est, coniungi non posse, quia corpus Christi in cælo est, finitum est, & certo in cælis loco comprehensum est. Ad rem quod attinet, scimus Christi corpus secundum naturalem existendi modum, in specie naturali ac visibili cum tota corporis sui dimensione, non nisi in cælo esse; supernaturali tamen & mystico modo existendi, iuxta totam substantiæ suæ rationem, quæ à qualitate ac quantitate non dependet, in Sacramento existere; de quo hîc latiùs disputandi locus non est. Id vnum hoc loco contra Caluinum vrgemus, si non nisi in cælo Christi corpus est, si in terra quærendus non est, quare lectores suos prius delusit, dicẽs, panem esse signum corporis, & Christi verba hoc sonare, *Hic panis est signum corporis mei, signum autem sacramentale cum re signata coniunctum esse?* Addit adhuc Caluinus. *Et sanè si mysterium hoc cæleste est, nihil magis præposterum quàm Christum in terram deducere qui nos sursum potius ad se vocat.* Ad rem respondemus hoc mysterium planè cæleste esse, propter rem in hoc mysterio contentam planè cælestem (est enim *panis verus qui de cælo descendit, & dat vitam mundo*) propter fructum quoque huius mysterij planè cælestem ac diuinum: *Qui enim manducat hunc panem, viuet in æternum.* Denique propter cælestem & spiritualem rei in mysterio existentis modum: *Verba enim hæc spiritus & vita sunt*, nec carnaliter, sed spiritualiter intelligenda. Ad Caluinum verò quod attinet, cur nunc ait *præposterum esse Christum in terram deducere*, qui antea dixit *panem* (vtique in terra existentem) *signum esse visibile corporis Christi, signum autem cum re signata coniunctum esse debere*, nisi quòd

Caluini contradictio ad ocium probatur.

Ioan. 6.

(vt dixi) impostor nequam lectori suo voluit illudere, & ad eum fallendum aliter loqui, aliter intelligere? Videamus quæ adhuc sequuntur. *Vltimum* (inquit) *quod notandum esse admonui, est manducationis genus. Neque enim somniandum est, naturalem fieri substantiæ eius transitum in animas nostras, sed comeditur à nobis eius caro, dum ex ea vitam percipimus. Tenenda enim analogia est, vel similitudo panis cum carne, qua docemur, non secus pasci animas carne ipsa Christi, quàm panis vigorem corporibus instillat. Spirituale ergo alimẽtum est Christi caro, quia nobis viuifica est. Ideo autẽ viuificat, quia vitam, quæ in ea residet, Spiritus Sanctus in nos diffundit.* Ponamus totum hoc Caluini commentum (cuius ne gutta quidem in Scripturis apparet, sed ex eius malè tamen cerebro totum profectum est) verum esse. Vbi est illa *coniunctio rei signatæ cum signo visibili*, corporis Christi cum pane? Quid facit panis manducatio, iuxta Caluinum? vbi nunc aut quorsum Christi verba, *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum?* Quid symboli manducatio manducanti confert? Si signo res signata coniuncta est, an non qui signum accipit & manducat, rem quoque signatam accipit & manducat? minimè gentium, ait Caluinus. *Comeditur* (inquit) *Christi caro dum ex ea vitam percipimus, & spirituale alimentum est Christi caro, quia nobis viuifica est.* Sed quomodo ex Christi carne vitam percipimus, aut quomodo nobis Christi caro viuifica est? An quia in signo panis eam comedimus, quia res signata suo signo coniuncta est? Nihil minus iuxta Caluinum. *Ideo* (inquit) *viuificat caro Christi, quia vitam, quæ in ea residet, Spiritus Sanctus in nos diffundit.* Et addit. *Quamquam aliud est vesci Christi carne quàm in ipsum credere* (quod propter Cinglianos dixit, qui statuunt, manducare Christum nihil aliud esse quàm credere in Christum) *sciendum tamen est, non aliter Christo nos posse vesci quàm per fidem: quia manducatio ipsa fidei est effectus.* Summa ergo est, carnem Christi manducari quatenus viuificat; viuificare quatenus vitam in Christo residentem Spiritus Sanctus in nos diffundit; ac per hoc non aliter nos vesci Christo quàm per fidem. Sic tota causa, tota ratio, totus modus manducandi Christum est sola fides: quæ quidem exerceri potest non secus extra Sacramentum quàm cum illo Sacramenti igitur manducatio iuxta Caluinum nihil prorsus ad corporis Christi manducationem confert; nisi quod fortasse fidẽ ipsam Sacramenti conspectus & vsus magis excitat. Qui Sacramentũ accipit, in illo aut per illud aut cum illo

Caluini sententia Christi verba & totã Sacramenti rationẽ penitus è medio tollit.

Caluiniana sententiæ summa.

illo nihil nisi panem & externum symbolum accipit. Vbi ergo coniunctio illa signi cum re signata? Vbi est generalis illa regula & omnibus Sacramentis communis, quam antea premebat, locutionē sacramentalem metonymicè sumendam esse? Prorsus enanuit, prorsus verba & voces fuerunt, quibus interim Lectori fucum faceret, vt in verbis Christi, *Hoc est corpus meum*, sacramentalem esse loquendi formam, ideóque hunc habere sensum suaderet; Hic panis est symbolum corporis mei: quia propter coniunctionem signi cum re signata, alteram alterius appellationem accipit.

Verborum Christi sensus verus.

Nunc autē Christi sermo in illis verbis, *Hoc est corpus meū*, non est sermo aut locutio sacramentalis, rem signatam signi nomine exprimens; sed est sermo operatorius & forma verborum conficiens rem Sacramenti, simúlque signū sacramētale demonstrans. Neque dixit, *Hic panis est corpus meum*; sed accepto in manus pane, cúmque benedicens, dixit, *Hoc est corpus meum*, conficiens de pane corpus suum, & panem, quem in manus acceperat, illo verbo suo diuino, veraci, efficaci, conuertens atque immutās in corpus sūū, vt ex tam multis & perspicuis veterum Patrū testimoniis, ex varia verborū Christi circumstantia, ex ratione noui testamenti ac fœderis in hoc Sacramento constituti, suprà efficaciter ostendimus. Est quoque hîc verum Sacramentum à Christo institutū, & adest visibile signum cum re signata coniunctum, nō ipse pānis, qui in Christi corpus verbo Christi veraci & efficaci conuersus, panis esse desinit, sed species externa panis cum vero corpore Christi. Hæ species panis & vini, signa visibilia in hoc Sacramento sunt, cum ipso corpore & sanguine Christi, tanquā re Sacramenti signata, verè & intimè coniūcta: neque hæ species, quàm diu integræ manent, à corpore & sanguine Christi diuelli possunt. Qui has species accipit, māducat, & bibit, corpus & sanguinem Christi accipit, manducat, & bibit. Hæ species veram & plenam analogiam sacramentalē habent, quam ex natura cuiusque Sacramēti Caluinus desiderat. Quū enim Sacramenti natura in significatione sit posita, species istæ & accidentia, quæ sub sensum cadūt, signorum officio aptissimè funguntur. Itaque & nutritionem, & rem vnam quæ constet ex diuersis, ipsæ species panis & vini satis significant, sicuti res signata verè nutrit, & accipientes eā vnum corpus facit. Substantia cuiusque rei inuisibilis est, ideóque ad significandum inepta. Quare Christus substantiā panis à fide remouit, dicēs post acceptum panem, *Hoc est corpus meum*, accidētia retinuit,

Sacramētalis analogia in Sacramento Eucharistiæ.

Num.21. ad significandum idonea. Serpens æneus in figura serpentis, non in natura, seruauit analogiam, vt significaret Christum
Act.2. Saluatorem omnium qui credunt in eum. Linguæ igneæ in figura non in substantia linguarum, seruabant analogiam ad significandum Spiritum S. qui reipsa super Apostolos descē-
Act. 10. dit. Animalia in linteo demissa in figura non in substantia satis significabant Petro quod illi dictum erat, *Macta, & manduca*. Sic species panis ac vini à Christo consecrati satis significant, & sacramentalem analogiam satis seruant, vt cū Christi corpore & sanguine coniunctæ signū sacramentale exhibeant. Hoc modo fatemur in hoc Sacramento diuinissimo signum esse visibile cum re signata coniunctū, quæ eius sit veritas. Nec tamē Christi verba opprimimus, aut fallacia atque elusoria facimus, sed, vt sonant, religiosè ac piè retinemus: vt quod esse corpus suū dixit, ipsissimū corpus suū esse credamus, nec symbolū nec signū, nec vim aut efficaciā aliquam viuificā è cœlo per Dei Spiritum diffusam. Adest Christi corpus cum specie panis, sicut res signata cum suo signo coniuncta.

Rei signata nomen ad signum in Christi verbis non transfertur.

Iam quod addit Caluinus *tritum esse vt rei signatæ nomen ad signū trāsferatur*, verum sanè id est, sed in his Christi verbis nullum locum habet: in quibus, si vera Caluinus narrat, non ad signū rei signatæ nomen, sed ad rē signatā signi nomē transfertur. Vult enim ad corpus Christi, rem signatam, corporis signum transferri, vt quum Christus dixerit, *Hoc est corpus meum*, intelligendus sit dixisse, Hoc est signum corporis mei. Sic res ipsa signata pro signo pronunciabitur, quod prorsus contra naturam metonymiæ est, vt mox ostendemus. Deinde tametsi petra Christum, columba Spiritum Sāctum, Baptismus lauacrum regenerationis significant, quum nullum horum res ipsa quam signant substantialiter sit, nihil tamen simile in Christi verbis attendi potest. Nunquam enim de illa petra dictum est, *Hæc est Christus*: nunquam de columba, *Hæc est Spiritus Sanctus*: nunquam de Baptismo, *Hic est lauacrum regenerationis*, &c. Non est, inquam, dictum cum huiusmodi circunstantiis & appēdicibus quæ sensum verborum literalem probant, cum quibus hæc verba dicta sunt, *Hoc est corpus meum*, sicuti in superioribus etiam demonstrauimus. Nulla igitur est inter alias illas locutiones, *Petra erat Christus*, *Vidi Spiritum Sanctum descendentem sicut columbam*, *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis*, & inter hæc Christi verba, *Hoc est corpus meū*, similitudo prorsus, nulla affinitas, nulla comparatio. Planè igitur Caluinus totū Christi sermonem

labefa

labefactat, corrumpit, peruertit, quum quod Christus corpus suum esse veraciter dixit, ille non nisi symbolum corporis dixisse & dedisse affirmet.

Nec *hanc loquendi formulam nouellam*, & impiam, *ex veterum authoritate ab Augustino traditam* Caluinus accepit, dū *signis impropriè rerum spiritualium nomina ascribi docet.* Scriptum hoc sanè reliquit Augustinus. *Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum sunt Sacramenta, non haberent, omnino Sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum Sacramentum corporis Christi corpus Christi est, ita Sacramentum fidei fides est.* Sed hæc verba Caluini dementiæ non suffragantur. Augustinus dicit: *Sacramentum corporis Christi* (id est, species sacramentales) *vocari secundum quendam modum corpus Christi*, sed non dicit corpus Christi vocari aliquo modo Sacramentum corporis, siue signum aut symbolum corporis, sicuti Caluinus dicit. Longè aliud est dicere, Sacramenta seu *sacra signa accipiunt ipsarum rerum nomina quarum sunt signa*, (quod Augustinus dicit) & dicere, ipsas res accipere nomina signorum ipsorum, vt Caluinus dicit. Dicuntur quidem & elegantius dicuntur arma pro bello, toga pro pace, laurea pro triumpho, lingua pro eloquentia, fasces pro magistratu, sceptrum pro Rege, quia hæc omnia signa sunt & notæ earū rerum quarum nomina accipiunt; sed nemo econtra dixerit bellum pro armis, pacem pro toga, triumphum pro laurea, eloquentiam pro lingua, magistratum pro fascibus, Regem pro sceptro. Metonymia quippe signi & signati non est reciproca, vt sicut signum collocatur pro signato, sic vicissim signatum vicem ac locum signi subeat. Quod ergo Augustinus dixit, ex natura metonymicæ locutionis dixit. Quod Caluinus finxit, contra naturam & rationem locutionis metonymicæ confictum est. Sic iuxta August. baptismus qui est sacramentum fidei, significat fidem in paruulo baptizato, qui signum fidei accipere potest, actum fidei exercere non potest; sed quòd fides significet baptismum, nec Augustinus nec vllus theologus dixerit. Vocabulum panis significat apud Paulum corpus Christi, siue quia speciem panis eo nomine exprimat, siue quia id dicat vnde corpus Christi confectum est, sicut Euāgelista dicit *gustasse architriclinum aquam vinum factum.* Sed vocabulum corporis Christi, nec apud Paulum nec in vlla Scriptura panem denotat, aut pro pane accipitur. Aquæ nomen tri-

Augustinī sententia explanatur.

Epist. 23. ad Bonifacium.

Signa accipiunt nomina rerum, non res signorum.

Metonymia nō est figura reciproca.

1. Cor. 10.

Ioan. 2.

buitur Spiritui Sancto, quia illius donationem ac virtutem
Ioan. 4. quodam modo repræsentat. *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei*, &c. sed Spiritus Sancti nomen conuerso non tribuitur aquæ. Ignis nomen tribuitur charitati. *Veni ignem mittere in terram:* sed nõ vicissim charitatis nomen ipsi igni. Denique in omnibus locutionibus figuratis, seu metaphoricis,
Luc. 7. seu metonymicis, quæ passim in Scripturis occurrunt, signi nomen tribuitur rei signatæ semper, rei signatæ nomen signo nunquam. Absurdissimè igitur Caluinus non solùm impiè, & sine vllo vel in Scripturis vel in Patribus exemplo, metonymiam in Christi verbis confingit, qua res signata collocetur pro signo, corpus Christi pro pane significante. Deiectus est igitur totus Caluini Achilles & murus aheneus, in quo tantopere gloriatus est, nec Sacramenti ratio in hoc mysterio vllam in Christi verbis locutionem metonymicam aut probat aut patitur. Sua igitur malè stabilita sentẽtia, aliqua profert contra Catholicam sententiam & contra Lutheranos argumenta Illos enim sibi nõ minus aduersos sensit quàm Catholicos. Quæ contra orthodoxã doctrinã profert (aliis prætermissis, vt se mutuò hæ sectæ cõficiãt) breuiter soluẽda sunt.

Caluini argumenta contra sensum orthodoxum.

Papistæ (inquit) *sua transsubstantiatione delusi, negant ostendi panem, quia tantùm maneat species sine subiecto.* Si Papistæ panis transsubstantiatione delusi sunt, certè & tota vetusta Christi Ecclesia delusa fuit, à qua hanc transsubstantiationem panis seu conuersionem substantiæ panis in substantiam corporis Christi firmiter creditam ac receptam fuisse, tot illustrium eius ætatis luminum testimonia (quæ paulò antè produximus) indubitatum faciunt. Sed solenne Caluino est Papistarum nomine totam veterem Ecclesiam damnare, & veteris Ecclesiæ fidẽ Papistis, quasi modernis tantùm Catholicis, vitio vertere. Hic eius dolus malus, hæc impietas est.

2. Cor. 10. Sed (inquit) *eorum delirium refutat Paulus, affirmans, panem, quem frangimus, esse communicationem corporis Christi.* Huic obsoleto argumento iam millies responsum est, panem ab Apostolo appellari, non qui in natura & substantia panis sit (quomodo enim naturalis panis manducatio, corporis Christi possit esse communicatio, maximè apud Caluinum, qui, vt suprà accepimus, non ex panis manducatione, sed ex Spiritus Christi in cœlo residentis operatione, mediante fide nostra, communicationem corporis Christi in nobis fieri docet, imò nec corporis, sed efficaciæ cuiusdã vitalis ex corpore) sed quod ex pane factum erat, idque more

vsita

vsitatissimo Scripturarum; quando & Eua vocatur caro Adæ, quum suam illa tunc carnem non Adæ haberet, quia de illo sumpta erat; sicut virga Moysis in serpentem versa virgæ nomen retinuit, & aqua in vinũ versa aqua vocatur apud Ioannem: quo etiam modo cæci dicuntur à Christo videre, & claudi ambulare, qui non iam sed olim cæci ac claudi fuerant. Sed hanc responsionem & adhuc alias altissimè dissimulans Caluinus, argumentum semper premit, solutioni argumenti non satisfacit. Latius hunc locum ad ipsum Apostoli textum tractauimus. *Genes. 3. Exod. 7. Ioan. 2. Luc. 7. In antidoto nostrio Apostolicũ.*

Pergit Caluinus. *Deinde ab eorum figmento abhorret ipsa natura Sacramenti, cui non constabit sua integritas, nisi verum sit externum symbolum. Vnde enim discemus Christi carne pasci animas nostras, si verus panis non statuatur nobis ante oculos, sed inane spectrum?* Huic argumento à natura Sacramenti ducto, quod in proximè præcedentibus latè tractauit Caluinus, latè respondimus; & verum hîc adesse externum symbolum ostendimus, quia adsunt species panis ac vini ad significandum aptissimæ. Sed certè Caluinus ille est qui externum symbolum à re significata diuellit, & mutilum Sacramentum facit, dum in cœna sua nudum panem ponit, Christi autem corpus non nisi in cælo: idque adeo vt nec mediante pane aut signo externo, sed sola mediante fide nostra & spiritu Christi, nec ipsum Christi corpus (res in Sacramento signata) sed quædam ex eius corpore vis viuifica, in illa sua cœna profana & commentitia percipi fingatur. An iuxta Caluinum sacramento sua constat integritas (quod contra nos toties vibrat) qui tot modis Sacramentum lacerat; & signum quod fingit, à re signata tot modis diuellit? Quod autem hîc dicimus, paulo superius comprobatum reliquimus.

Iam quod tam anxiè rogat, *vnde discemus Christi carne pasci animas nostras, si verus panis non statuatur ante oculos*; primum ipse Caluinus negat penitus *ipsa carne Christi pasci animas nostras*, & solam ab ea in cælo semper residente, vim & efficaciam quandam spiritualem per spiritum Christi veluti canalem in animas nostras diffundi comminiscitur. *Sub hæc* (inquit) *corruptibilia elementa, panem & vinum, Christũ è cælo retrahere non est opus, quò ipsius participatione fruamur, quando hoc beneficij per Spiritum suum ipse nobis largitur, vt vnum corpore & spiritu & anima secum fiamus. Vinculum ergo istius coniunctionis est spiritus Christi, cuius nexu copulamur, & quidam veluti canalis per quem Christus & est & habet quòd* *Instit. lib. 4. cap. 17. num. 12.*

quòd ad nos deriuatur. Hæc de ſpiritu Chriſti veluti canali per quem ad nos Chriſtus deriuetur. Nunc nō ipſam carnem Chriſti ad nos deriuari, nec ipſa carne paſci animas noſtras, his verbis docet. *Ingenuè conſiteor mixturam carnis Chriſti cum anima noſtra, vel transfuſionem qualis ab ipſis docetur* (Lutheranos intelligit, qui ſub pane & cum pane veram carnis Chriſti præſentiam, & veram ex carne Chriſti animæ alimoniam ſtatuunt) *me repudiare: quia nobis ſufficit Chriſtum è carnis ſuæ ſubſtantia vitam in animas noſtras ſpirare, imò propriam in nos vitam diffundere, quamuis in nos nō ingrediatur ipſa caro.* Hæc ille. Qua igitur fronte Catholicos vrget impoſtor, *vnde diſcant Chriſti carne paſci animas noſtras, ſi verus panis ante oculos non ſtatuitur.*, quando ipſemet hunc verum & nudum panem ante oculos ſtatuens, ipſa tamen Chriſti carne paſci animas noſtras pernegat? Nos autem vera Chriſti carne realiter & ſubſtātialiter præſente animas noſtras paſci, nóſque cum eo (beneficio Sacramenti huius) non fide tantùm ac Spiritu, ſed (vt Patres docuerunt) *corporaliter, naturaliter, ac re ipſa* cum Chriſto coniungi docemus ac credimus, non propter ſolam præſentiam ſpecierum panis & externi ſymboli, quaſi ab illa potiſſimùm veræ carnis Chriſti præſentia penderet, ſed alias multas ob cauſas. Primum propter Chriſti verba veracia, efficacia, operatoria, *Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur.* Deinde ex analogia huius ſermonis cum aliis ſimilibus in Scriptura locutionibus quas ſuprà annotauimus; tum ex officio obſignandi nouum teſtamentum & promiſſiones à Deo factas in ipſo, quod non niſi per ipſam Chriſti carnem & ſanguinem præſtari poteſt, vt & ſuprà oſtendimus, & apud Lucam magis oſtendetur; porrò ex propria efficientia huius Sacramenti, quam Ioan. 6. cap. Chriſtus expoſuit, vt eo in loco docebimus; tandem ex ipſa pugnātia, abſurditate, & indignitate qua tantum myſterium aduerſarij afficiunt, vbi à literali verborum ſenſu receduut, quod & ſuprà accepimus. Ex his omnibus non ex ſola Sacramēti peculiari ratione, didicimus vera Chriſti carne in hoc Sacramento paſci animas noſtras.

Ibidem num. 32.

Poſtulat à Catholicis Caluinus quod ipſe negat.

Realis & corporalis Chriſti præſentia probatur.

1. 2. 3. 4.

Pergat Caluinus. *Ad hæc quid de altero ſymbolo dicent? Neque enim dicit Chriſtus, Hoc eſt ſanguis meus; ſed, Hic eſt calix. Ergo ſecundum eos non modò vinum, ſed materia ex qua conflatus erit calix, neceſſe erit tranſſubſtantiari in ſanguinem.* Ridiculum planè argumentum. Chriſtus in verbo calicis notiſſimo & vulgari tropo vſus eſt: ergo in verbo ſanguinis eo-

Mēdaciū: nam apud Matthæū Chriſtus hoc dicit.

dem

dem vsus fuisse censendus est. In vno non potest non tropus esse ipsis rusticis notissimus: ergo in altero similis tropus esse debet, vbi nulla vulgaris locutio apparet; imò vbi verba proximè coniuncta omnem tropum disertissimè remouent: ista videlicet, *Qui pro vobis effundetur*: item, *Noui testamenti*. Ex quibus verbis realem sanguinis Christi exhibitionem, præsentiam, & sumptionem, efficacissimè deduci ac probari in superioribus comprobauimus: quod propterea hîc non repetimus. Superest vltimum Caluini argumentum.

Verba, de genimine vitis, ad Eucharistiam non pertinent.

Iam quod apud Matthæum habetur, Non bibam de hoc fructu vitis, clarè demonstrat vinum fuisse quod porrexit. Atqui ex Luca manifestè patet (quod & suprà explicuimus) hæc verba non post diuina peracta mysteria in vltima cœna, sed in secunda Christi cœna familiari, & ante tradita mysteria, pronunciata fuisse. Deinde (vt aliquid hîc addamus) Lucas tam de pane quàm de vino prælocutum fuisse Christum hunc in modum tradit: *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum*, quod de vltimo agno Paschali necessariò est intelligendum. *Dico enim vobis, quia ex hoc* (id est, deinceps, ἀπ' ἄρτι) *non manducabo illud* (id est, istiusmodi Pascha) *donec impleatur in regno Dei*, id est, donec in resurrectione iustorũ, nouus cibus, nouum Pascha, nouum manna comedetur. Quod aliis verbis & paulò plenius Matthæus sic effert, *Vsque in diem illum*, id est, vsque ad tempus resurrectionis generalis, *cùm illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei*, id est, quando spirituale vinum, cuius hoc materiale & naturale vinum signum est, vel, si cum Caluino post mysteria hæc verba Christum dixisse ponamus, cuius hoc in calice vobis porrectum signum est (nam & sanguis Christi in hoc Sacramento pignus est futuræ gloriæ) *bibam vobiscum*, pariter mecũ conglorificatis, *nouum in regno Patris mei*, id est, spirituale & alterius generis in beatitudine æterna. Quia videlicet vt nunc in Sacramẽto me accipitis, comeditis, & bibitis, ad alimoniã, refectionem, & consolationem animarum vestrarum; sic in regno Patris mei me toto & præsente fruemini in gloria, ad magnum incrementum & accessionem beatitudinis vestræ. Prosequitur Lucas hunc in modum. *Et accepto calice*, non consecrato (de quo postea disertè loquitur, post panis consecrationem, *Similiter & calicem*, &c.) sed profano, quo in familiari cœna vtebatur, *gratias egit*, more Iudæorum & patrumfamiliàs, in hac max mè cœna post agnum Paschalem comestum celebrari solita, & dixit: *Accipite, & diuidite inter*

Luc. 22.

vos,

vos, id est, singuli bibite, sicut ego vobis prębibi. *Accepto enim calice*, non significat in manus tantum accepto, sed & hausto ac propinato, more familiaris cœnæ Iudæorum : quam tam Caluinus quàm Beza hoc loco commemorant. *Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis*, id est, de communi vino, & in familiari vobiscum cœna, *donec regnum Dei veniat*, id est, vsque ad resurrectionem generalem, vbi nouo potu vos reficiam: quod paulo apertiùs Matthæus posuit, vt suprà explicatum est; tametsi non seruato ordine, vt Lucas facit: qui statim aggreditur aliam Christi & vltimam cœnam, in qua diuina mysteria tradebat. *Et accepto pane*, &c. Hæc res quum apud Lucam ita clara sit, vt vel Christum bis calicem consecrasse (quod est absurdissimum) fateri oporteat, vel ad mysterium calicis consecrati hæc verba non pertinere agnoscere necesse sit, manent tamen in sua pertinacia Caluinistæ, & ordinem disertissimè à Luca seruatum, rémque totam ab eo pleniùs enarratam aduertere nolunt.

Post hæc præclara argumenta concludit Caluinus: *Ergo modis omnibus refellitur Papistarum insciti*a. Atqui an non potius Caluini tam insciti a quàm impietas modis omnibus à nobis refutata sit, iudicet quilibet æquus Lector, réque loquatur ipsa.

27. *Bibite ex hoc omnes.*

HIc latum sibi campum contra Ecclesiam Catholicam excurrendi aperiri existimauit Caluinus. Hoc vt licentiosius præstet, aliquod prius futuræ accusationis fundamentum ac robur ponit. *Quia Christi* (inquit) *consilium fuit fidem nostram sibi totam obstringere, ne quid extra ipsum quæramus, duobus symbolis vitam nostram in se inclusam esse testatus est. Indiget corpus hoc ad fouendam & sustinendam vitam cibo & potu. Christus vt se vnum nobis ad præstandas omnes salutis partes in solidũ sufficere doceat, sibi vices potus ac cibi tribuit: in quo mira eius indulgentia relucet, quòd fidei nostræ consulere volens, ad carnis nostræ ruditatem ita se demittat.* Dici solet: Cæcus de coloribus iudicare non potest: Multo minus cæcus hæreticus de Christi consilio iudicium ferre. Quod fuerit Christi consilium in duplici specie corporis ac sanguinis sui exhibenda, non odio Ecclesiæ & superbo sui ipsius amore excæcatus Caluinus, sed Catholica Christi Ecclesia eiúsque Præpositi ac Magistri & optimè intelligunt, &

& docere nos debent. Caluinus totum Christi consilium in fide nostra Christo magis obstringēda,& vt fidei nostræ consulatur,ponit. Atqui nec vlla Scriptura hoc docet, nec Ecclesia vnquam tradidit (sed cerebri Caluiniani spectrum est) nec etiam probabili ratione subsistit. Nam tametsi de fide nostra stabilienda Christus in hoc Sacramento ageret(quem vnicum omnium Sacramentorum finem esse stupidissimè Caluinus vult,quasi vnumquodque Sacramentum proprium suum finem,effectum, ac fructū in Scripturis expressum non haberet) tamen eam æquè vna species stabiliret quàm vtraque. Quod ne à me temerè dictum Caluinista quispiam existimet,ex ipsis Christi verbis comprobabo. Dicit Christus de vna specie: *Panis quem ego dabo, caro mea est quam ego dabo pro mundi vita.* Tametsi enim hæc verba de ipso Sacramento Christum dixisse Caluinus neget (cuius contrarium eo loco abundè demonstrabimus) tamen fatetur ingenuè eodem in loco, *nihil hic dici quod non in cœna figuretur ac verè præstetur fidelibus: adeoq; sacram Cœnam quasi huius concionis sigillum esse.* Atqui in illis verbis, ipso interprete Caluino, fidem nostram sibi totam obstringit Christus,& fidei nostræ consulere voluit Christus. Sic enim ad hæc verba commentatur. *Quia vis illa arcana conferendæ vitæ, de qua loquutus est, dicens: Si quis ederit ex hoc pane, viuet in æternum (vbi in verbo edendi ad fidem nos hortatur, quæ sola facit vt fruamur hoc pane in vitam) ad diuinam eius essentiam referri poterat, nunc descendit ad secundum gradum, ac vitam illam in sua carne positam esse docet, vt inde hauriatur. Mirificum sanè Dei consilium, quòd in ea carne, vbi sola priùs mortis materia erat, vitam nobis proposuerit. Atque ita infirmitati nostræ consulit, dum nos ad fruendam vitam non vocat super nubes, sed eam exerit in terra. Interea fidei nostræ humilitatem & obedientiam probat, dum vitam petituros in carne sua in speciem contemptibili subsidere iubet.* Et paulò pòst. *Dandi verbū variè accipitur. Prior donatio (panis quem ego dabo) quotidie fit, quoties scilicet se nobis Christus offert. Secundo loco (quam ego dabo pro mundi vita) donationem illam vnicam notant quæ facta est in cruce. Nihil enim prodesse victimam illam semel esse immolatam, nisi nunc sacro epulo vesceremur.* Docet ergo his verbis Caluinus in vna specie panis (de qua vna Christus hîc loquitur) in sacro epulo cœnæ Dominicæ Christum se nobis quotidie offerre, *ad fidem in eo nos hortari*, qua sola illo fruimur; atque *ad fidei nostræ humilitatem & obedientiam probandam*, vt ex

Fidem æquè vna speciescōfirmat quā vtraque. Ioan. 6.

Ioan. 6. vers. 54.

Ad vers. 51.

carne

carne sua vitam petamus, iubere. Sufficit ergo vna species ad fidem nostram fouendam ac sustinendam, si hoc consilium Christi erat dum hoc Sacramentum institueret.

Totum sacramenti fructũ vna species confert.

Cæterum longè aliud Christi consilium fuisse, ipsa Christi verba luculenter docẽt, & Ecclesia Catholica tradidit. Nempe vt *vitam habeamus, ac maneamus in Christo*, quod toties in 6. cap. Ioan. Christus inculcauit. Rursum vt vniti Christo, *sic viuamus propter illum sicut ille vixit propter Patrem*, quod eodem in loco docuit. Tum vt simus *vnus panis & vnum corpus*, inter nos ipsos, *qui de vno pane participamus*, quod Paulus docuit. Demum vt *mortem Domini commemoremus*: quod Christus ipse proposuit. Tandem vt fructus mortis Dominicæ ad nos deriuetur, remissio peccatorum & dona gratiarum: quia, vt ipsemet Caluinus alibi scripsit, *comedere Christi carnem necesse est vt crucifixa prosit*. Atqui hæc omnia vna species vbertim præstat. De vna specie dixit Christus. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum*. Rursum. *Qui manducat me, viuet propter me*. Qui autem viuit propter Christum, vtique manet in Christo. Vt simus omnes vnum corpus, de *vno pane participamus*. Ad vtramlibet speciem dixit Christus. *Hoc facite in meam commemorationem*.

1. Cor. 10.
Luc. 22.
Ioan. 6. vers. 63.
Ioan. 6.
1. Cor. 10.
1. Cor. 11.

Sacramẽti celebratio & perceptio diuersa.

Deinde aliud fuit Christi consilium in hoc Sacramento celebrando & publicè administrando, aliud in eodem à singulis percipiendo. Vbi eius celebrationem & perpetuam administrationem instituit Christus, vt in cœna vltima, vtramque speciem porrigit, & adhiberi iubet. Vbi autem fructum eius à singulis percipiendum describit, vt Ioan. cap. 6. in vna specie totum ponit non secus quàm in vtraque. Spiritualis quippe refectio quæ singulos concernit, tota & plena est, siue in carne Christi sub specie panis, siue in sanguine Christi sub specie vini. Spiritualis autem refectio in Sacramenti administratione significata, plenius in vtraque specie repræsentatur, quàm in vna: ideóque non nisi in vtroque elemento ab Ecclesia Christi Catholica semper fuit administrata. His impositis, facilè quæ in Caluino sequuntur refutãtur. Sunt enim rixæ potius quàm rationes. Sic enim prosequitur.

Quo magis detestabilis est sacrilega Papæ audacia, qui sacrum hoc vinculum rumpere non dubitauit. Hoc scelerati hæretici detestabile maledictum quum ex præcedentibus inferatur, quæ plena vanitatis ac dementiæ ostensa sunt, in fumos abeat necesse est. *Audimus* (inquit) *filium Dei vitæ plenitudinem, quã suis confert, duobus symbolis pariter testatum esse.*

esse. Quæ diuinitus coniuncta erant, quo iure diuellere homini mortali fas fuit? Respondeo: Audiuimus filium Dei vitæ plenitudinem, quam suis confert, in vno symbolo testatum esse: *Qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Qui manducat me, viuet propter me.* Quod ipsa veritas de vno symbolo pronuntiauit, quo iure ad duo restringere homini mortali fas erit? Deinde non Papa, sed tota Christi Ecclesia his multis seculis vnam speciem laicis porrexit. Cur eam quoque detestabilis & sacrilegæ audaciæ non condemnat Caluinus? Tandem si verè detestabilis & sacrilega audacia est, hoc sacrum vinculum rumpere, vt vno tantum symbolo vitæ plenitudo conteratur, quã in duobus Dei filius testatus est; quanto detestabilior & magis sacrilega Caluini audacia fuit, qui hoc sacrum vinculum ita penitus perrupit, vt Dei filium nec in duobus symbolis nec in vno, non dico vitæ plenitudinem, sed nec vllam vitæ particulam conferre patiatur? omnémque vitæ fructum tam procul à symbolis remoueat atque propellat, quàm procul cælum à terra distat? quúmque in terra hæc symbola conspiciantur ac sumantur, totam vitæ rationem in Christi carne in cælis posita, imò nec in illa, sed in quadã efficacia ab illa deriuata (iuxta proprium cerebri sui commentum) collocauit? & per hoc ipsa symbola penitus vitæ inania & vacua reliquerit? Hæc est verè detestabilis & sacrilega Caluini audacia. Et tamen audet homo sacrilegus suam impuram scabiem alij affricare, nec cuiuis alij, sed ipsimet Christi Vicario, & militantis in terris Ecclesiæ vniuersæ Capiti sub Christo supremo.

Ioan. 6.

Caluini audacia sacrilega.

Pergit adhuc Caluinus, in quo audiendus est. *Adde quòd consultò videtur Dominus præcipere omnibus vt ex calice bibant, quo sacrilegium hoc ab Ecclesia arceret. De pane simpliciter dixisse legimus, vt acciperẽt. Cur bibere nominatim iubet omnes, & Marcus bibisse omnes diserte narrat, nisi vt sibi ab impia nouitate caueãt fideles? Nec tamen seuero hoc interdicto deterritus fuit Papa, quin fixam à Domino legem mutare ac violare auderet. Populum enim totum prohibuit ab vsu calicis.* Tota hæc rixa potius quàm ratio ex ipso postremo Caluini verbo refelli potest. *Populus prohibetur ab vsu calicis.* Populo enim dari calicẽ Christus non præcepit: nec populo, sed solis Apostolis, & futuris eorum successoribus, huius diuini mysterij administris, dixit, *Bibite ex eo omnes.* Nullũ ergo hîc Christi interdictũ violatur, nulla Domini lex immutatur. Quod omnibus nominatim præcepit vt biberẽt, ab omnibus nomi-

Bibite ex hoc omnes, calicem populo potius aufert quàm tribuit.

natim adimpletum fuisse Marcus narrat: *Et biberunt ex eo omnes.* Si id obseruandum putat Caluinus, *quod de pane simpliciter dixit, Accipite, & manducate*, illud quoque obseruandum dicimus, quod nullus Euangelista adiecit: *Et acceperũt, ac manducauerunt:* sicuti de solo calice adiecit Marcus: *Et biberunt ex eo omnes.* Imò omnes accepisse ac manducasse non dicitur, nec omnes accipere ac manducare iubentur, ne vllo modo mãducationis præceptum ad illos solos præsentes aut eorũ successores, sed in vniuersum ad omnes fideles pertinere ostenderetur. Ad calicis mentionem ideò tum iubẽtur omnes bibere, tum omnes bibisse memoratur, vt intelligeretur præceptum bibendi necessariò ad illos solos præsentes atque eorum successores illis in officio pares, non autem ad vniuersum populum fidelem pertinere. Ita hæc obseruatio nihil Caluinum iuuat, sed æquè offendere potest ac iuuare.

Addit adhuc. *Atque vt se probaret non sine ratione facere, obtendit satis esse speciem vnam, quia per concomitantiam coniunctus sit sanguis cum carne.* Non hæc tantum ratio affertur, quæ tamen bona ac firma est, probátque totum Christum non secus in vna specie sumi quàm in vtraque; sed & aperta Christi verba proferuntur, iámque à nobis prolata fuerunt, quæ totum huius Sacramenti effectum ac fructum vnicæ speciei assignant. Ea sibi dissimulanda Caluinus putauit. Attamen vt hanc rationẽ conuellere conetur, videamus. *Quod verò non eodem prætextu totum Sacramentum abolere liceat, quia æquè sui participes nos facere Christus possit absque externo adminiculo.* Ita sanè iuxta Caluini dementiam; qui nihil amplius in hoc Sacramento conferri dogmatizat quàm extra illud, & sine hoc Sacramento, per solam fidem cuilibet

Instit. lib. 4. cap. 17. num. 5.

conferri potest. Ait enim *manducationem carnis Christi non aliam esse quàm fidei manducationem, nec vllam aliam fingi posse.* Et rursum. *Fateor non manducari Christum nisi fide.* Atqui fidem extra Sacramentum officium suum facere quis dubitat? Quare alibi apertis verbis Caluinus dicit in 6. capite

In Ioan. cap. 6. ver. 47.

Ioannis, *Non de Cœna haberi concionem, sed de perpetua communicatione, quæ etiam extra Cœnæ vsum nobis constat.* Rursum hanc perpetuam communicationem carnis Christi ponit in perpetua & quotidiana Euangelij prædicatione, non secus quàm in Cœna. Sic enim alio in loco scribit. *Illis verbis, Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita, haud dubiè innuit Christus, suum nobis corpus ideo pro pane futurum ad spiritualem animæ vitam, quia*

In Ioan. cap. 6. ver. 53.

Instit. lib. 4. cap. 17. num. 5.

mortem

mortem pro salute nostra exponendum erat: nobis autem porrigi vt vescamur, quum fide nos facit eius participes. Semel itaque ipsum dedit quo panis fieret, quum in mundi redemptionem crucifigendum exposuit, quotidie dat, vbi participandum quatenus crucifixum est Euangelij verbo nobis offert: vbi eam exhibitionem sacro Cœnæ mysterio obsignat, vbi idipsum interius complet quod exterius designat. Triplicem ponit quotidianam & perpetuam corporis Christi crucifixi participationem: vnam in Euangelij verbo oblatam, alteram in Cœnæ mysterio obsignatam, tertiam interius completam, quæ exterius designata erat. Ita non secus extra Cœnam in Euangelij verbo quàm in Cœna carnis Christi participationem ponit. Idem quippe apud Caluinistas efficit Euangelij prædicatio, quod cuiuslibet Sacramenti exhibitio. Caluino subscribens Beza cum tota Synodo Rupellana rotundius dicit, *tametsi Cœna ad mysticam & spiritualem Christi communicationem specialiter instituta fuerit, nihilominus eundem Iesum Christum cum omnibus suis donis etiam in simplici verbo, & in baptismo nobis offerri, & à credentibus percipi.* Denique Caluinus tametsi multis verbis docere conetur participationem Christi in Cœna iuxta suum figmentum plus esse quàm spiritualem, eósque reprehendat qui nos *Spiritus modo participes* in ea faciunt, tamen post totam suam hypocriticam huius mysterij commendationem concludit hunc in modum. *Quapropter Scriptura vbi de nostra cum Christo participatione loquitur, vim eius vniuersam ad Spiritum refert. Pro multis tamen vnus locus sufficiet. Paulus ad Rom. 8. Christum non aliter in nobis quàm per Spiritum suum habitare differit: quo tamen illam, de qua nunc sermo est, carnis & sanguinis communionem non tollit, sed ab vno Spiritu effici docet, vt totum Christum possideamus, & habeamus in nobis manentem.* Tota igitur Caluini resolutio est (quicquid interdũ, vt lectori fucum faciat, de hoc mysterio magnificè loquitur) solam in eo esse spiritualem Christi participationem, quam videlicet solus Spiritus efficit, quæ non secus extra mysterij vsum habetur per solã fidem (saluo quòd adest in Cœna figura quædam externa, eandem participationem, vt ipse confingit, obsignans) quàm in eius vsu per symbola accepta. Ergo (vt ad obiectionem Caluini redeamus) iuxta eius propriam dementiam, nec de vna nec de duabus speciebus admodũ laborandum erit, sed totum Sacramentũ sine magno incõmodo abolere licebit, *quia æquè sui participes nos Christus facere potest,*

Participatio Christi iuxta Caluinũ æquè extra Cœnam Dom. quam in illa.

Theolog. Epist. 65. pag. 285.

Instit. lib. 4. cap. 17. num. 7.

Lib. & ca. eodem num. 12.

Caluini resolutio.

Caluinus ex seipso refutatur.

imò de facto facit per Euangelij prædicationem, per solam fidem, & solo Spiritu suo, *absq; externo adminiculo* huius Sacramenti. Ita cõtra ipsum Caluinum pulchrè currit obiectio, quam contra Papam ingeniosè à sese inuentam existimauit.

At verò Papa & tota Ecclesia Catholica, tametsi in vna specie huius mysterij totum Christum per concomitantiam recipi verè doceat, non tamen absque vtraque specie perinde Christum accipi docere censenda est. Agnoscit enim in hoc sacrosancto mysterio singularem quandam, realem, naturalem, corporalem, (non spiritualem tantùm) Christi participationem, quæ extra hoc Sacramentum, nec per solam fidem, nec per Euangelicam prædicationem, nec per aliquam concomitantiam, nec denique per solam diuini Spiritus operationem datur. Agnoscit cum B. Cyrillo Alexandrino *non solùm nos recta fide sinceraq; charitate Christo spiritualiter coniungi, sed esse quoque in nobis aliam coniunctionis rationem secundum carnem cum Christo per mysticæ benedictionis virtutem, quæ cùm in nobis fit, corporaliter quoque facit communicatione carnis Christi, Christum in nobis habitare.* Et iterum. *Corporaliter Dei filius per benedictionem mysticam nobis vt homo vnitur, spiritualiter autem vt Deus, sui Spiritus gratia, nostrum ad nouam vitam spiritum redintegrat.* Agnoscit quoq; scripsit B. Chrysostomus. *Vt non solùm per dilectionem, sed reipsa in Christi carnem conuertamur, per cibum id efficitur quem nobis largitus est.* Et alio in loco. *Christo non satis fuit vt homo fieret, &c. verùm & seipsum nobis commiscet, & non fide tantùm, verùm & re ipsa nos suum efficit corpus.* Cauillatur ad hæc verba Caluinus. *Hoc tantùm vult Chrysostomus excludere, ne quis dum fidem nominari audit, nudam imaginationem concipiat.* Atqui S. ille Pater non solùm nudam imaginationem & apprehensionem intellectualem, quæ sola fides fit, & quam Zvvingliani solam ponebant, vt manducare nihil aliud esset quàm credere, hoc loco excludit; sed etiam solam communicationem spiritualem, quæ per fidem & charitatem realis esse potest, qualem statuit Caluinus (saltem ex parte fidei) similiter excludit; & illam realem communicationem ponit, quæ est plusquam spiritualis: qua videlicet vera Christi caro non absens per fidem accipiatur, vt præstigiatur Caluinus; sed reipsa præsens realiter nobis coniungatur, à nobis realiter percepta. Vnde & in sequentibus eodem loco dicit: *Quis pastor oues pascit proprio cruore? Sed Christus nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi*

Participatio à Catholicis credita.

In Ioan. lib. 10. cap. 13.

Ibidem lib. 11. cap. 26.

Homil. 45. in Ioan. Homi. 60. ad Popul. Ant.

Instit. lib. 4. cap. 17. num 6.

sibi coagmentat. Agnoscit rursum cum B. Hilario non spiritu modò sed & naturaliter nos Christo per hoc Sacramentum coniungi. *Si verè* (inquit) *Verbum caro factum est, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non naturaliter in nobis manere existimandus est?* Sic Cyrillus scripsit *non habitudine solum, quæ per charitatem ac fidem intelligitur, verùm etiam participatione naturali Christum in nobis esse.* Agnoscit postremò huius Sacramenti beneficio nos esse *os ex ossibus Christi, & carnem de carne eius*, vt exponit Irenæus: nos esse *concorporeos Christo*, vt iterum Apostolus loquitur, vt exponit D. Cyrillus Alexandrinus: ac demum nos esse χριστοφόρους, vt alter Cyril. Hierosolymitanus scriptum reliquit. Hanc SS. Patrum doctrinam ac fidem amplexus Papa, sic sub vna specie totum Christum *corporaliter, naturaliter, reipsa*, nobis coniungi docet, vt extra hoc diuinissimum Sacramentum eodem modo nos sui participes Christum facere non credat: ideóque vt hanc tantam, tam singularem, tam arctam, tam diuinam, tam fructuosam coniunctionē retineat, totum Sacramentum nullo modo abolere velit, tametsi vna specie populum contentum esse grauissimis ex causis iubeat.

De Trin. lib. 8.

In Ioan. lib. 10. cap. 13. Ephes. 5.

Lib. 5. Ephes. 3.

In Ioan. lib. 11. cap. 26.

Catech. 4.

His nunc ita explicatis, Caluini conclusio non modò in Papam nō quadrabit, sed in ipsius Caluini caput tota recidet, qua sic scribit. *Sed istis puerilibus cauillis nihil iuuatur eius impietas, quia nihil magis absurdum est quàm vt traditis à Domino subsidijs sponte careant, vel priuari sustineant fideles: ideóque nihil minùs ferendum quàm impia hæc laceratio.* Contra seipsum classicum cecinit Caluinus. Nihil enim certè minus ferendum, ideóque Caluinistis nihil hodie pestilentius, quàm impia hæc mysterij non iam laceratio aut mutilatio, qualem Papæ inaniter & pueriliter hactenus obiecit, sed vniuersa abolitio, profanatio, & extinctio, qualem Caluinus per suum commentitium canalem in orbem introduxit, vt satis in præcedentibus ostensum à nobis est. Nihil etiam magis absurdum, imò turpe, ignominiosum, & lamentabile, quam vt vnius Caluini technis, præstigiis, & malis artibus, tam innumeri Christiani in Gallia, Anglia, Scotia, Germania, *traditis à Domino subsidijs sponte careant, vel priuari se sustineant.* Vnius Caluini & doctrinam pestilentem abominari, & libros venenatos exurere, & memoriā sempiterna obliuione sepelire, aut certè diris deuouere meritò debent, qui vera & reali Christi carnis præsentia, alimonia, fructu (imaginaria è cælo participatione conficta) toto etiam

Caluinistis nihil hodiè pestilentius.

religionis cultu, tot animas Christianas spoliauit, & diuinissima corporis & sanguinis Christi mysteria ad nudam ac symbolicam obsignationem à seipso confictam, maiori, quàm dici potest, impietate traduxit.

39. *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.*

DVo nefanda & impia dogmata tam contra Christi honorem quàm contra Euangelicam veritatem euomuit hoc loco Caluinus, & studiosè tuetur: vnum de maledictionis diuinæ horrore pœnisque infernalibus à Christo hoc loco toleratis, alterum de voto Christi inconsiderato & abrupto. Prius nefarium dogma cum tetra blasphemia coniunctũ ad eadem Christi verba apud Lucam compendio examinabitur. Nam latè & accuratè illud refutatum dedimus in parte quadragesimali Promptuarij nostri Catholici recenter edita. De posteriori hîc aliqua dicemus. *Ego* (inquit hoc loco Caluinus) *abruptum hoc fuisse votũ fateor, tametsi precatio fuerit, non querimonia.* Móxque docens fidelium preces non semper æquabile temperamentum seruare, sed implicitas & perplexas secum aliquando confligere, de Christo quoque affirmat, sic hoc loco *metu perculsum, & anxietate constrictum fuisse, vt necesse illi foret inter violentos tentationum fluctus alterni votis quasi vacillare.* Addit demum, *quòd votum suum subitò elapsum castigat ac reuocat.* Tandem concludens dicit. *Non fuit igitur hæc meditata Christi oratio, sed vis & impetus doloris subitam ei vocem extorsit, cui statim addita fuit correctio.* Et paulò pòst. *In primo voto non apparet placida illa moderatio quam dixi, quia mediatoris officio defungi, quantum in se est, renuit ac detrectat.* Ponit ergo in Christo, desideria inconsiderata, vota abrupta, eadémque alternantia ac vacillantia, subitò erumpentia, quæ corrigi debeant. Denique orationes non meditatas, sed impetu doloris extortas, ac placidæ postremò moderationis vacuas. Sed hæc omnia Christi puritate indignissima, & quæ in solos peccatores peccato originali corruptos ac deprauatos cadunt, ex veræ Theologiæ ignorantia, & animi contumacia Caluinus negat, nolens videlicet in Christo agnoscere humanorum istorum affectuum, gaudij, timoris, &c. liberam susceptionem, quam disertè Patres docent. Quum enim liberè mortis horrorem ante oculos suos proponeret, liberè quoque & meditatè dixit: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.* Nullum hîc votum inconsidera

In feria 4. Hebdom. sanctæ.

Christi puritas & fortitudo defenditur.

sideratum, nullum abruptum, nullum subitò elapsum fuit: vota Christi & oratio meditata erant, cum placida moderatione coniuncta. Sed hæc vota erant naturalia, ex libera illa susceptione affectus naturalis, id quod naturale erat, spectantia. Voluntas quippe humana in Christo quum vna esset potentia seu facultas sicut in nobis, ratione tamen diuersorum obiectorum duplex erat, modò naturalis, modò deliberata. Naturalis voluntas dicitur quæ fertur in rem aliquam secundum seipsam consideratam. Deliberata verò quæ fertur in rem non solam, sed cum circunstantiis suis per intellectum propositam. Et vt præsenti materia maneamus, mors ipsa & passio considerari dupliciter potest. Vno modo in seipsa simpliciter cõsiderata, & sic habet rationem mali: est enim quoddam pœnæ malum, nec secundum se appetibile est. Vnde de ipsa morte aliisque rebus aduersis aptè dicit S. Aug. *Iubes nos, Domine, ea tolerare, non iubes amare. Nemo quod tolerat amat, etsi tolerare amat.* In hac consideratione voluntas humana auersatur mortem, & renuit eam. Alio modo considerari potest mors apposita circunstantia, nempe hanc mortem secundum diuinam voluntatem, eámque vel mundi esse redemptionem vt in Christo, vel ad Christi gloriam fideíque professionem vt in martyribus, vel vt materiã meriti ac ianuam melioris vitæ in iusto quolibet patienter eam sustinente: & hac ratione habet rationem boni, & voluntas ordinata eam acceptat. Illa dicitur voluntas naturalis, quia rem in sua natura considerat; hæc deliberata, quia per discursum considerat circunstantias adiectas. Christus igitur vt in affectu suo non tantùm sensitiuo (de facto tolerando pœnas) sed etiam rationali (eas præmeditando) pro nobis pateretur, & vt timorem ac tristitiam propter nos in seipso excitaret, vtebatur hac voluntate naturali; id est, liberè & præmeditatè proponebat animo res eas quæ timoris & tristitiæ causæ atque obiecta erant: & hac ratione *contristabatur, turbata est anima eius*, voces naturales emisit, *Si possibile est, transeat à me calix iste.* Vt autem Patri se per omnia conformaret, vtebatur voluntate deliberata. Verba igitur huius Euangelij, sunt hominis positi in hac agonia, qua seipsum turbare Christus voluit. Verbum quidem illud, *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis*, verbum est hominis positi inter duas voluntates, quæ in contraria tendunt (naturali enim voluntate mortem auersabatur, deliberata eandem acceptabat) sed non *inter violentos tentationum fluctus positi*, vt ait Caluinus, *& alternis votis vacillantis.*

Confess. lib. 10. cap. 28.

Voluntas naturalis & deliberata.

Euangelij verba explicantur.

Nullam tentationem à seipso passus est Christus vt vacillaret ac dubitaret circa mortem & passionem suam, subire ne eam deberet an non. Sed adhuc inter duas illas voluntates hærebat hinc inde agitatus. Vox autem illa Christi, *Transeat à me calix iste*, vox est ex naturali voluntate procedens; non (vt absurdè & impiè Caluinus dicit) qua *Mediatoris officio defungi, quantum in se erat, renueret ac detrectaret.* Mediatoris quippe officium mortem dicit cum suis circunstantiis consideratam, mortem videlicet quæ esset redemptio mundi. Hanc autem ita consideratam, quia bonum erat, Christus, quantum in se erat, renuere non potuit. Sed est vox qua mortem & passionem acerbam in seipsis consideratam auersabatur. Voluntas autem Christi deliberata illa erat quam subiunxit hoc loco: *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis.* Vtrumque votum meditatum erat, & liberè susceptum: prius illud, vt in parte rationali pateretur, séque ipsum ipsa mortis præmeditatione turbaret: posterius, vt diuinæ voluntati humanam sui per omnia conformaret. Hæc nescius distinguere Caluinus ea de Christo pronunciat, quæ in solis peccatoribus reperiuntur, & Christi puritate sunt indigna.

Vidit Caluinus hanc suam doctrinam non solùm veterum Patrum & omnium theologorum, sed & suæ ipsius doctrinæ aliis in locis traditæ penitus aduersari. *Quum nuper* (inquit) *dictum fuerit rectè compositos fuisse omnes Christi affectus* (sic enim ad Matth. cap. 6. dixerat, *Christus communem nobiscum habuit sensum, non autem appetitus incompositos.* & in hoc ipso Matth. 26. cap. ver. 37. *Christum* ait *mansisse compositum ad veram temperantiæ regulam) quomodo nunc seipsum corrigit? Sic enim affectum suum subigit in obsequium Dei quasi modū excesserit. Certè in primo voto non apparet placida illa moderatio quam dixi: quia Redemptoris officio defungi, quantum in se esset, renuit ac detrectat.* Hæc sibi Caluinus obiicit, & obiectionem tanto fortius premit, quanto clarius & sceleratius affirmat Christi prius votum, *Transeat à me calix iste, placida moderatione caruisse*, idque adeò, *vt Redemptoris officio defungi, quantum in se est, renuerit ac detrectarit*: qua grauior accusatio vix à Pagano aut Iudæo aliquo Christo intentari potuerit. Quomodo enim tot illa Christi verba vera esse possunt? *Cibus meus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, Ego non veni vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me, Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis, Propterea diligit me Pater, quia ego pono animam meā, dent*

In Harmon. ad Matth. cap. 26. 39.

Atrox in Christum Redemptorem calumnia.

Ioan. 4. 5. 7. 10.

denique, *Ego quæ coram illo placita sunt facio semper*; si vel ad punctum temporis Redemptoris officio defungi, quantum in se erat, renuerit & detrectauerit? Ad hanc ergo tam grauem obiectionem, quæ certè Caluini expositionem necessariò consequitur, quid tandem respondet Caluinus? *Respondeo* (inquit) *in eo nihil fuisse vitij, quòd obiecto mortis terrore, simul oblata est caligo, vt aliis omnibus omissis ad votum illud prosiliret.* At hæc responsio à maximo vitio Christum non excusat. Vix enim in vllo grauius peccare potuit, quàm ex quocunque terrore aut ex quacunque obliuionis caligine, finem ipsum & scopum vniuersum aduentus sui in hunc mũdum, qui erat Redemptoris officio defungi, aliquando renuere & detrectare. Sed duo hîc affingit Christo Caluinus, Christi puritate indignissima, ideóque falsissima. Affingit illi *obiectum mortis terrorem.* Falsum hoc est. Non illi fuit quasi ex improuiso obiectus mortis terror, sed hunc mortis terrorem Christus in seipsum liberè & voluntariè suscepit propter causas infrà apud Lucam dicendas. De quo etiã apud Ioannem iterum nobis dicendum erit, ad illa verba, *Infremuit spiritu, & turbauit semetipsum.* Affingit iterum *simul oblatam caliginem* seu obliuionem ex eodem repentino obiecto terrore inuectam; nam & antea dixit, *vehementia doloris præsentem cœlestis decreti memoriam illi abstulit, vt non reputaret in ipso momento se hac lege missum esse humani generis Redemptorem.* At hoc falsum necessariò esse debet, quum obiectus ille terror nulla veritate nitatur. Deinde quomodo hîc Caluinus ab obiecto mortis terrore & consequenti obliuione salutis nostræ, Christi votum (vt ille ait) *abruptum & inconsideratum* excusat, quando in his Christi verbis non de morte tẽporali, sed de metu & horrore maledictionis diuinæ Christum cogitasse & loquutũ fuisse acerrimè contendat, vt super Lucam ostendimus? Quis non videt nullo modo sibi cõstare Caluinum; sed dum Christi Saluatoris nostri verba quibus ipsum Deum Patrem compellat & precatur, *votũ abruptum & incõsideratũ, & placida moderatione vacuum* probare vult, iusto Dei iudicio vertigine & stupore percussum esse, vt sibi pugnantia loquatur? Hîc enim de obiecto mortis terrore loquitur, quo Christus perculsus penitúsq; oblitus interim officij & aduentus sui, mortem ipsam deprecatur. Posea non mortẽ, sed ea quę quauis morte horribiliora sunt, Christum in his verbis timuisse & deprecatum fuisse blasphemat. Ita de re eadem pugnantia loquitur, sui ipsius parum compos.

Luc. 22. Ioan. 11.

Caluinus obliuionem Christo affingens vertigine percutitur, vt pugnantia loquatur.

Addit tamen adhuc Caluinus, vt absurdissimam suam sententiam magis probabilem reddat. *Neque hic* (inquit) *subtiliter disputare necesse est, an illi obrepere potuerit salutis nostræ obliuio: quia hoc vnum sufficere nobis debet, quum in mortis deprecationem erumperet, de aliis non cogitasse quæ viam clausissent.* Atqui hæc adhuc nulla euasio est. Nam si de aliis non cogitauit, quæ huic mortis deprecationi viam clausissent, eúmque ab hac *inconsiderata* (vt Caluinus vult) *oratione* reuocassent, profectò illa alia oblitus erat. Quid enim est aliud obliuiscì, quàm non meminisse, & ea non cogitasse quæ cogitari debuerant? At inter illa alia præcipuum erat, cogitare se Redemptoris officio defungi debere, & opus redemptionis nostræ sua morte peragere. De hoc non cogitauit (ait Caluinus) quum in mortis deprecationem erupit: ergo salutis nostræ obrepsit illi obliuio. Atque ita *hoc vnum quod sufficere nobis debere* Caluinus vult, ad Caluini blasphemiam refutandam sufficere potest.

Blasphemia Caluini, quod salutis nostræ oblitus Christus fuit.

Prosequitur adhuc Caluinus, quia vel apud quemlibet lectorem obiectioni propositæ satisfactum non esse facilè aduertit. *Si quis excipiat primum motum quem frenari, antequam longius excurreret, oportuit) non fuisse temperatum vt decebat: Respondeo* (inquit) *non posse in hac naturæ nostræ corruptione perspici affectuum feruorē cum temperie, qualis in Christo fuit: sed hunc dandum esse honorem filio Dei, ne eum æstimemus in nobis.* Atqui hæc responsio nulla est. More suo postquam pugnantia dixit, quæ simul esse vera impossibile est, ait rem à nobis intelligi non posse. Quod autem intelligi non potest, nisi de fide credendum proponatur, affirmari non debet. Caluinus verò suas contradictiones, quum intelligi nequeant, recipit tamen & credi vult. Sic in aliis dogmatibus, maximè quum Deum authorem peccati statuit, lectores ludificat. Affectuum feruor cum temperie à nobis perspici non potest, ait Caluinus. Ita sanè, calidum cum frigido, album cum nigro, motus cum quiete, simul & semel in eodem consistere à nobis intelligi non possunt, ideóque à nemine sanæ mentis affirmantur. Ipsa ergo Caluini resolutio suam absurditatem prodit. Quid enim absurdius quàm pugnantia docere, móxque ipsam repugnantiam, quia intelligi nequeat, credendam obtrudere? Hic est Caluini ludus. Sic quod ex suo cerebro commentus est, vt sibi fallacem ex verbo Dei prætextū conciliet, corrumpit ac lacerat scripturam, ac indignis eam ludibriis exponere non dubitat. Hi sunt audaciæ hæreticæ

Caluini impudentia circa contradictiones quas facit.

Caluini ludus circa diuinas Scripturas.

feu

fructus, postquam semel extra Ecclesiasticæ doctrinæ metas vagari sibi permittit. Tenendum interea est, Christum Redemptorem nostrum, nec aliquod inconsideratum votum emisisse (sic enim sapiens non fuisset) nec correctione dignum aliquid dixisse (sic enim peccasset) nec preces nō meditatas Deo obtulisse (sic enim temerarius foret) nec vocem vi doloris extortam protulisse (sic enim appetitui suo dominari nequiuisset) nec postremò placida vnquam moderatione caruisse (sic enim passionibus vitiosis, quæ rationem præueniunt, subditus fuisset:) ac propterea Caluinū, qui illa omnia de Christo Redemptore nostro pronunciauit, hominem impium, nec fide sed furca dignum, omnium piorum iudicio pronunciandum esse. 1. 2. 3. 4. 5.

75. *Et egressus foras, fleuit amarè.*

HAnc Petri pœnitentiam insignem & veracem extenuat & suggillat Caluinus, ne ad veniam peccati obtinēdam aliquid contulisse videatur. *Verisimile* (inquit) *est, Petrum metu egressum esse, quia flere coram testibus non audebat: in quo se rursus adhuc prodidit eius infirmitas. Vnde colligimus, non satisfactione veniam fuisse promeritum, sed eam adeptum paterna Dei indulgentia.* Hæc ille. At quanto magis verisimile, imò verius est, Petrum non metu egressum esse, quasi flere coram testibus nō auderet, sed iusto dolore peccati perculsum, & iusto odio consortij malignorum commotum, egressum esse, vt liberius ac vberius fleret? Quis nescit solitudinem orationi & lacrymis esse opportunam? Nec audacia aut fortitudo, sed temeritas & quædā ambitionis species est, multis præsentibus & spectantibus, idque in loco profano (quale hoc erat) peccata sua deflere. Sed ipsemet Caluinus, vbi è venenato corde suo veneni aliquid effudisset, quasique stomachum leuasset, ad occultas Petri lacrymas totāmque eius pœnitentiam collaudandam orationem conuertit. *Interim* (inquit) *occultæ Petri lacrymæ veram eius coram Deo & Angelis eius pœnitentiam testatæ sunt. Nam ab hominum oculis subductus Deum sibi & Angelos proponit: ideoq; ex intimo cordis affectu manant istæ lacrymæ.* Si ex intimo cordis affectu hæ lacrymæ manarunt, & veram eius pœnitentiam testatæ sunt, & ab hominum oculis subductus Petrus Deum sibi & Angelos proposuit; cur illi metum & timorem obiectat Caluinus? cur quòd ab hominū oculis se subduxit, culpat ac

Pœnitentia Petri defenditur.

ac reprehendit, quasi ideò factum quòd non auderet coram testibus flere ? Debuit primùm stomachum leuare, & turgidum veneno pectus exonerare, vt pœnitentiæ virtuti atque efficaciæ detraheret. Hinc enim colligere voluit, Petrum *satisfactione hac sua veniam non esse promeritum, sed paterna Dei indulgentia.* Sanè nec Petrus nec alius quisquam quibuscunque lacrymis aut quacunque pœnitentia remissionem peccatorum, propriè loquendo, promeretur, vt illud meritum iustitia nitatur, ipsaque remissio pœnitentiæ quasi mercedi merito respondeat; sed paterna Dei indulgentia & ex mera Dei gratia quantumlibet pœnitentibus peccata remittuntur. Quia tamen hæc paterna Dei indulgentia & pura gratia non nisi pœnitentibus impenditur, & veniam peccatorum pœnitentibus promittit Dei indulgentia, ipsaque pœnitentia ad veniam consequendam necessaria dispositio est, propterea aliquo modo veniam promereri pœnitentia dicitur, quatenus venia pœnitentiam consequitur. Quare à meriti vocabulo largius accepto, in venia peccatorum pœnitentibus data, Patres non abhorrent. Et de hac Petri pœnitentia ac lacrymis quòd veniam promeruerint, ita disertè & copiosè cõtra Caluinum scribit S. Ambrosius. *Lauant lacryma delictum quod voce pudor est confiteri. Et veniæ fletus consulunt, & verecundiæ lacrymæ sine offensione verecundiæ confitentur. Lacrymæ veniam non postulant sed merentur. Inueni cur tacuit Petrus, ne tam citò veniæ petitio plus offenderet. Antè fiendum est, sic precandum. Bonæ lacrymæ quæ lauant culpam. Fleuit ergo amarissimè Petrus, fleuit, vt lacrymis suum posset lauare delictum. Et tu si veniam vis mereri dilue culpam lacrymis tuis: eodem momento, eodem tempore respicit te Christus.* Hæc D. Ambrosij verba contra Caluini venena iusti antidoti loco esse possunt.

Pœnitentia an veniam mereatur.

In Lucam lib. 10. cap. 96.

IN MATTHÆI CAP. XXVII.

3. *Videns Iudas qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus retulit 30. argenteos principibus sacerdotum & senioribus, dicens: Peccaui tradens sanguinem iustum.*

ARRIPIT hîc occasionem Caluinus veram in Ecclesia Dei pœnitentiæ formam ac rationem suggillandi, homo totius pietatis ac pœnitentiæ salutaris infes

infensus hostis. *Si rectè* (inquit) *de pœnitentia docerent Papistæ in suis scholis, in Iuda nihil desiderari posset, in quem tota eorum definitio competit. Hic enim cernitur & cordis contritio, & oris confessio, & operis satisfactio. Vnde colligimus illos tantùm corticem arripere, quia omittunt quod præcipuum erat, hominis ad Deum conuersionem, dum pudore & metu fractus peccator sibi renunciat, vt se addicat in obsequium iustitiæ.* Hæc ille. Cauillator ridiculus argumẽtum facit, cui in scholis Catholicis vel infimus tyrunculus vno verbo statim satisfaceret, negando minorem propositionem. Ait enim & subsumit ridiculè, in Iudæ pœnitentia cerni cordis cõtritionem, & cætera requisita, quæ in illa cerni nec probat, nec probare vnquam poterit. Sed hic est Caluini ludus in Scripturis deprauandis, & in dogmatibus Catholicis vellicandis. Ponit & affirmat apertè falsa, veluti de fide certa aut alioqui euidenter vera. Móxque ex apertè falsis, nec vel minimo verbo confirmatis, omnem quam vult falsitatem fortiter & copiosè concludit. In Iuda nulla fuit cordis vera contritio, nulla oris legitima confessio, nulla etiam satisfactio, qualis in scholis Catholicis docetur. De cordis contritione sic docere Caluinum S. Ambrosius potuit. *Habebat lacrymas Petrus, quas pio fundebat affectu; non habebat proditor fletus quibus culpam ablueret, sed tormenta conscientiæ quibus sacrilegium fateretur.* Docet & verè docet non cordis contritionem, sed conscientiæ tormentum in Iuda fuisse. An nescit Caluinus lacrymas Esau, *in quibus pœnitentiam non inuenit*, à vera cordis contritione discernere? Non ex corde contrito & spiritu humiliato propter Deum offensum, sed ex animo iracundo & spiritu superbo propter primogenituram amissam, lacrymæ Esau processerũt, vt eo in loco latiùs dicetur. Sic à vera pœnitentia hanc Iudæ carnificinam discernere debuit. Quod & vox Græca diuersa eum docere potuit. Quòd enim pœnitentia ductus dicitur, non est Græcè μεταμεληθεὶς, quo verbo veri pœnitentes cum resipiscentia coniuncta in Scripturis designari solent, sed μεταμεληθεὶς, quod simplicem animi mutationem notat, & quidem talem, iuxta Bezam, quæ peccati merces & iter ad desperationem. De quo quippe priùs ex auaritia gaudebat, de eo nunc ex conscientiæ cruciatu torquetur & dolet: nec propter Deum offensum aut amantissimo Domino iniuriam factam, sed propter facinoris sui turpitudinẽ, quæ vel inuito se ingerens eum quiescere non sinebat. Oris confessio vel satisfactio, qualis in scholis Catholicis docetur, mul

Iudæ pœnitentia Christianorum pœnitentiæ ridiculè cõparata.

Caluini ludus in scripturis depraundis.

In Lucam lib. 10. cap. 96.

Hebr. 13.

Annot. in Act. cap. 5. 31.

multo minus in Iuda videtur. Confessio quippe quæ pars pœnitentiæ est, non nisi legitimo Dei ministro & iurisdictionē habenti, idque animo absolutionis impetrandæ, iuxta scholas Catholicas, fieri debet: quorum nihil in Iuda locum habuit. Satisfactio similiter non simplex est restitutio rei alienæ aut turpiter acquisitæ, qualem hîc solùm Iudas exercuit, & quæ ex natura rei debetur; sed est præterea aliqua certa pœna legitimè iniuncta, qua vel Deo & Ecclesiæ satisfiat, vel ipsi pœnitenti medicinæ in modum subueniatur. Iudas igitur nullā planè ex parte illam pœnitentiam egit, quæ in scholis Catholicis docetur.

Putida Caluini calumnia.

Iam quod addit Caluinus, *omitti à Catholicis quod præcipuum erat, hominis ad Deum conuersionem, dum pudore & metu fractus peccator in obsequium iustitiæ se addicit*, putida calumnia est, quam quælibet anicula Catholica mendacij arguet. Omnes enim, qui pœnitentiam Catholicam aggrediuntur, hoc omnium esse primum intelligūt, vt de peccatis præteritis odio concepto, & emendationis proposito firmiter arrepto, per veram cordis contritionem ad Deum se conuertant, & ad melioris vitæ studium seriò se accingant. Sed nisi mentiendo cauillari Caluinus non potuit: ideóque mentiri necesse illi fuit, qui quoquo pretio cauillari voluit.

46. *Circa horam nonam clamauit Iesus voce magna: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?*

HOc in loco infernalem veréque Satanicam doctrinam suam de maledictionis & iræ diuinæ metu atque horrore, quem Christum in animo concepisse blasphemat Caluinus, confirmare nititur. *Quanquam* (inquit) *apparuit plus quàm humanus vigor in Christi clamore, certum tamen est vehementiâ doloris illi fuisse expressum. Et certè hic præcipuus fuit conflictus & omnibus alijs tormentis durior, quòd in suis angustijs adeò leuatus non est Patris auxilio vel fauore, vt se quodammodo alienū sentiret. Neque enim corpus solùm in pretium nostræ cum Deo reconciliationis obtulit, sed in anima etiā pertulit debitas nobis pœnas: atque ita verè factus est vir dolorum, sicut Esaias loquitur. Et verò nimis insulsi sunt qui hac redemptionis parte posthabita, tantùm in externo carnis supplicio insistunt.* Quòd in hoc impio sermone partem redemptionis nostræ extra corporalem Christi mortem Caluinus ponit, & debitas nobis pœnas in anima quoque Christum

Satanica Caluini doctrina de Christi pœnis infernalibus.

perti

pertuliſſe affirmat, quàm ab eo impiè, ſceleratè, & à diuinarum Scripturarum veritate abhorrenter dictum ſit, in parte quadrageſimali Prōptuarij noſtri Catholici accuratè oſtendimus. Nunc vt de textus noſtri propria intelligentia contra eius horrendas corruptelas diſputemus, ea explicatione prætermiſſa, reliqua adhuc audiamus quæ eò propriè pertinent. *Nam* (inquit) *vt pro nobis ſatisfaceret Chriſtus, reum ad Dei tribunal ſiſti oportuit. Nihil autem magis horribile quàm Deū ſentire iudicem, cuius ira mortes omnes ſuperat. Ergo quum ſpecies tentationis Chriſto obiecta eſt, quaſi Deo auerſo iam eſſet exitio deuotus, horrore correptus eſt, quo centies cuncti mortales fuiſſent abſorpti, ipſe autem mirifica Spiritus virtute victor emerſit. Nec verò fictè vel theatricè conqueritur ſe à Patre relictum. Nam interior animi mœſtitia vi & ardore ſuo eum coëgit in clamorem erumpere. Nec tantùm ocularis fuit redemptio qua defunctus eſt; ſed vt ſe vadem pro nobis obtulerat, verè Dei iudicium ſubire loco noſtro voluit.* Vult Caluinus in his verbis, *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* Chriſtum vera & vehementi tentatione correptū fuiſſe, *quaſi Deo auerſo iam eſſet exitio deuotus*, & quòd *interior animi eius mœſtitia vi & ardore ſuo eum coëgit in hunc clamorem erumpere.* Hic eſt ergo ille *timor maledictionis & iræ Dei*, quem in ſua peſtilenti inſtitutione Chriſto attribuit. Hæc eſt illa *formidabilis abyſſus qua ſenſit ſe à Deo derelictum & alienatum:* & de qua ſubiunxit ibi Caluinus, *Chriſtum eò fuiſſe deiectum, vt coactus fuerit vrgente anguſtia exclamare, Deus, Deus meus*, &c. Expendamus nunc hoc totum, quid & quale ſuerit.

In feria 4 hebdomada ſancta.

Inſtit. lib. 2. cap. 16. num. 11.

Primùm in eo nefariè errat Caluinus, quòd tum hoc in loco, tum in ſua inſtitutione, ait Chriſtum vi mœſtitiæ & vrgente anguſtia coactum in hunc clamorem erupiſſe. Verba enim iſta animo penitus ſedato & compoſito pronunciauit, nec vllus vel mœſtitiæ vel timoris motus in Chriſto rationē eius præuenit, ſed hos affectus humanos veros & verè in ſe ſuſcepit pertulitque, non vt nos inuoluntarios aut, vt hîc Caluinus dicit, *coactos*, ſed penitus liberos, quando & quomodo & quoties voluit, vt aliis in locis contra Caluinum oſtendimus, ideóque hoc loco non repetimus. Hæc igitur verba, *Deus, Deus meus*, &c. nec ex aliqua noua anguſtia eum cogente, nec ex propria anguſtia aut mœſtitia tunc primùm inuenta vel extorta, ſed olim de eo propheticè prædicta vſurpat. Tota enim hæc oratio ſeu exclamatio præmeditata & præcognita illi fuit, vt ipſa mors, paſſio, omnéſque eius circunſtan

Supra cap. 26. 39. Ad Lucam cap. 22 & Ioan. 12.

cunstantiæ fuere. Hic ergo primus Caluini fœdus error, quòd has voces vi doloris coactum emisisse Christum arbitratur.

Alter & multo grauior error est, quòd illa verba ex *tentatione illi obiecta, quòd à Deo desereretur, quòd exitio deuoueretur, quòd Deus illi iraſceretur*, Christum protulisse affirmat. Il-

Cur in cruce Christus exclamauit.

solum his verbis Christus dicere & ostendere voluit, humanam suam naturam sibi fuisse derelictam, absque consolatione diuinitus ei impertita: vt videlicet omnes intelligerent quantum in corpore veri doloris & pœnarum pro humano genere perferret. Non timet vllam vel minimam à Deo quo ad animæ statum derelictionem, sed negatam præsentibus corporis pœnis consolationem his verbis expressit: idque ideo, vt notum faceret quare oportuerit eum non eripi, non defendi, sed sæuientium manibus derelinqui; hoc est, *Saluatorem mundi fieri & omnium redemptorem non per miseriam sed per misericordiam; nec amissione auxilij, sed definitione moriendi*, ait B. Leo. Certum est, multos martyres in mediis pœnis tanta diuinitus consolatione perfusos fuisse, vt illa consolatio omnem propemodum doloris sensum illis eripuerit. Noluit hac consolatione frui Christus. Voluit sicuti omnem contumeliam & ignominiam, ita omnem corporis dolorem & cruciatum perpeti, qui in id genus mortis cadere potuit. Vt autem hos dolores verè eum pro nobis pertulisse, & quanti Christo nostra salus constiterit, omnes in eum credituri intelligeremus, hanc dolorum suorum acerbitatem & negatam interiùs consolationem his verbis expressit.

Serm. 17. de Pass.

Metus derelictionis diuinæ in Christum cadere non potuit.

Quomodo verò cuiquam credibile esse potest, diuinæ maledictionis aut desertionis vel minimam suspicionem in Christum (quum hæc diceret) cadere potuisse, quum non solùm antea sponte hostibus occurrerit, magna animi securitate eos allocutus fuerit, sua potestate prostrauerit, Petrum passionem eius impedire volentem acriter increpauerit, 12. legiones à Patre se impetrare posse confidenter dixerit, accusatoribus & persecutoribus suis venturum se in maiestate pronunciauerit, flentes mulieres consolatus vltiones futuras prædixerit (*quæ verba testantur*, ait ipse Caluinus, *quàm excelsa animi fortitudine præditus fuerit, quia sic loqui non poterat, nisi constanter & intrepidè ad mortem pergeret*) verùm etiam eodem ferè temporis momento, & pro crucifigentibus eum Patrem oraret, & latroni paradisum promitteret, & matrem discipulo commendaret, & statim post hæc verba, dicto, *Sitio*, quod etiam mysticè dicebat, & aceto potatus, sciens quia om-

iam consummata essent, ideóque dicens, *Consummatum est*, Patri commendans spiritum suum, expirauerit ? Nónne omnia in Christo quæ hæc eius verba, *Deus, Deus meus*, &c. præcesserunt, ac sequuta sunt, animi sedati, imò animi diuini & Filio Dei digni verba fuerunt ? Pro crucifigentibus orare, misericordiæ sedatissimæ fuit. Latroni paradisum promittere, diuinæ potestatis fuit. Matris curam habere, animi cõpositi minimèque turbati fuit. Cætera subsequentia verba, *Sitio, Consummatum est, Pater, in manus tuas*, &c. quã vel minimã habẽt timoris, formidinis, aut perturbationis speciem? Ergo morti proximus *inconsideratum verbum protulit, & vox illi desperationis elapsa fuit?* Sic enim ait Caluinus, vt mox videbimus. Nunc id tantùm dicimus & vrgemus, nullum iræ diuinæ aut maledictionis metum Christum in his verbis concepisse. Quod nunc pressius contra nefandam Caluini impietatem, ipso Christo donante, ostendemus.

Si Christus in cruce dicens, *Quare me dereliquisti*, vllam Dei iram, maledictionẽ, iudicium vel ad momentum timuit; quomodo verum est quod in eius persona & de eius futura passione Scriptura dicit ? *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe, quoniam nõ relinques animã meam in inferno, nec dabis sanctũ tuum videre corruptionem* Omnia hæc de Christo, eiúsque passione, morte, resurrectione dici D. Petrus in Actis nos docuit. Si ergo Christus patiens Deum *semper* in conspectu suo habebat, qui illi à dextris esset ne commoueretur; quomodo Dei maledictionẽ timuit ? Dico si *semper*, vt Scriptura dicit. An non aduersa fronte cum Scriptu tis pugnat Caluinus, Christũmque Redemptorem nostrum, *in quo Patri semper bene complacuit*, fœdissima & atroci injuria conspurcat ? Quomodo verum esse potest quod Christus dixit, ego *præcepta Patris mei seruaui, & maneo in dilectione eius*, si (quod Caluinus dicit) iram & maledictionem Dei timuit, & vox illi desperationis elapsa est? Si præcepta Dei semper seruauit, certè iram Dei timere nõ potuit, nisi etiã Deum quoque iniustum Caluinus fingat, vt Christum desperatione tentatum probet. Rursum si mansit semper Christus in dilectione Patris, quomodo eius maledictionem timere potuit? An fortè quem Deus diligit, ei etiam maledicere & irasci potest? Aut qui Deum diligit, eum sibi irascentem & auersum poterit vnquam sentire? Quæ magis pugnantia dici aut co-

Psal. 15.

Act. 2.

Scripturà apertè cõtradicat Caluinus.

Ioan 15.

gitari possunt? Et tamen aut hæc pugnantia dicere, aut cum Scripturis pugnantia docere Caluinum necesse est.

Caluini effugia inanissima.

Caluinus vt tantæ rei indignitatem támque horrendam in Christum blasphemiam nonnihil attenuet, & aliquo modo probabilem reddat, hoc fuco vtitur. *Sciendum*, inquit, *est, talem fuisse tentationem ex doloris & metus sensu, quæ cum fide non pugnaret: quia se quasi derelictum à Deo sentiens, ne tantillum quidem deflexit à bonitatis eius fiducia.* Et hoc in loco, proposita sibi hac obiectione, *absurdum videri Christo elapsam esse desperationis vocem: Solutio* (inquit) *facilis est, quanquam sensus carnis exitium apprehenderet, sixam tamen stetisse fidem in eius corde, qua Deum præsentem intuitus est, de cuius absentia conqueritur. Quare nihil obstat quo minus Dei alienationem mente conceperit Christus, prout sensus dubitabat, & simul fide retinuerit Deum sibi esse propitium.* Hanc quoque euasionem probare vult ex ipsis illis verbis, ex quibus hunc diuinæ maledictionis metum probare conatur. *Quod satis clarè patet ex duobus querimoniæ membris. Nam antequam tentationem exprimat, præfatur se ad Deum confugere tanquam Deum suum* (dicens, Deus meus, Deus meus) *atque hoc clypeo fidei fortiter repellit illam, quæ se ei opposito ingerebat, derelictionis speciem. Denique in hoc diro cruciatu illæsa fuit eius fides, vt se relictum esse deplorans, proximo tamen Dei auxilio confideret.* Hæc ille. Sed totus hic fucus totáque euasio quàm variè futilis sit, attendat lector. Primum verba illa, *Deus meus, Deus meus*, sicuti Caluinum docuerunt, fiduciam Christi (quam ille fidem impropriè vocat) stetisse semper illæsam, ita etiam docere debuerunt, nullam illic fuisse derelictionis diuinæ tentationem, nullam desperationis vocem. An non enim multo facilius est, Christique puritati conuenientius, totam Christi orationem tam breuem, tam succinctam, sibi similem & conformem facere, sanctáque fiducia, quo ad Dei in eum bonitatem plenam, & derelictionem de qua loquitur, ad instantem mortem referre, à qua Christus naturaliter hîc abhorrebat, sicut in horto quàm ad iræ & maledictionis diuinæ metũ? Hæc enim dum optimè consistunt, vt manente fixa & immobili diuinæ bonitatis fiducia, siue Christus, siue aliquod membrũ eius temporalem mortem naturaliter refugiat, aut aliquod aliud malum pœnale. Sed manẽte bonitatis diuinæ fixa fiducia, vt eiusdem bonitatis metus & diffidentia in aliquo oriatur, etiam quouis homine, nedum in Christo, non magis possibile est, quàm vt

In Matth. cap. 27. ver. 46.

manente

manente feruido calore aliquis frigeat. Fixæ quippe fiduciæ (quam in Christo manere Caluinus ponit) non minus repugnat iræ & maledictionis diuinæ metus, quam feruido calori quodlibet frigus. Maluit tamen Caluinus sensum in illis verbis penitus pugnantem statuere, quàm cum omnium fidelium consensu sensum verbis conformem agnoscere.

Deinde non satis est agnoscere in Christo firmam & fixam diuinæ bonitatis fiduciam, à qua, vt Caluinus nunc dicit, nec tantillum quidem deflexit, sed etiam talem quæ tentari aut commoueri non potuerit. Ait enim disertè de seipso Christus. *A dextris mihi Dominus est, ne commouear.* Non fuit ergo in eo genere ne tentatus quidem. *Nullam Dei alienationem mente concepit* Christus, vt hîc loquitur Caluinus. Talis quippe alienatio mente concipi sine motu mentis quomodo potuit? At ne commotus quidem fuit, vt Deum à se alienum aliquando cogitaret. Scripturæ igitur diuinæ manifestè repugnat impium Caluini commentum, sicuti cum seipso pugnare prius docuimus.

Motus diffidentiæ in Christũ cadere non potuit.

Imò ait Caluinus, *Spiritus Dei hæc duo simul cõciliat, Christum fuisse tentatum per omnia sicut nos, & tamen absq; peccato.* Atqui Scripturam depraua:, & textum corrũpit. Non enim dicit Paulus Christum tentatum per omnia, *sicut nos*, quasi etiam vitiosos affectus haberet & desideria praua sicut nos, sed Paulus dicit, *pro similitudine* siue iuxta similitudinem, videlicet *carnis peccati*, vt alibi dicit, *Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati*, non autem iuxta similitudinem nostram, vel sicut nos. Quæ duo plurimum differũt. Christus enim habuit tentationes quæ similitudo carnis peccati proferre potest, sed non quas carò peccati (qualis nostra est) proferre solet. Ideò Paulus adiecit *absque peccato*, id est, absque illis tentationibus quæ ex peccato nascuntur. Metus iræ diuinæ & maledictionis Dei (qualem hîc ponit Caluinus) est tentatio proprtia carnis peccati, & hominis in peccatis nati, adeóque veri peccatoris. Non enim nisi peccatis irascitur Deus, nec iram Dei sic timet iustus. Metus mortis & aliorũ pœnalium cadere potuit in similitudinem carnis peccati, quia sine peccato, naturali tantùm voluntate, illa refugiuntur. Sic hic locus adeò Caluinum non iuuat, vt eum perspicuè refutet. Ponit enim in Christo tentationes similitudinis carnis peccati, & negat in eo tentationes carnis peccati, quæ non sunt nisi ex peccato.

Instit. lib. 2. cap. 16. num. 12. Heb. 4.

Rom. 8.

Tentationes ex carne peccati in Christo non erant.

Præterea si in illis verbis in Cruce prolatis, *Quare me de-*

reliquisti, Christus ne tantillum quidem à diuinæ bonitatis fiducia deflexit, Christi fiducia in Deum fixa & illæsa permansit, si Deum præsentem intuebatur, & fide semper retinuerit Deum sibi esse propitium, denique *fides Christi minimè fuit concussa, sed suo loco semper inuicta stetit* (quæ omnia Caluinus dicit) quomodo vera sunt illa alia portentosa eius verba, Chri-

Instit. li. 2. cap. 16. num. 10. & 11.

stum *diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulisse, cum inferorum copijs æternaq; mortis horrore quasi cōsertis manibus luctatum fuisse, formidabilem illam abyssum ingressum esse, qua se à Deo derelictum & alienatum sentiret, idque perinde ac si in ipsius perniciem Deus conspirasset: denique sceleratorū pœnas omnes quæ ab illis expetendæ erant, persoluisse, hoc vno excepto, quòd huiusmodi doloribus teneri non poterat?* Quorsum hæc tam tragica verba, si totus ille quem fingit diuinæ maledictionis metus & conceptio, sic momentanea imò sic nulla erat, vt fiduciam diuinæ bonitatis nunquam amiserit, vt reuera Deum sibi iratum non timuerit, vt eum semper præsentem, sibíque propitium, fixa & illæsa fide tenuerit? Quàm sunt hæc secum pugnantia, quàm absurda, quàm ridicula! Sed hæc est consueta & ordinaria

Caluini ludus.

Caluini partim impietas, partim impudentia. Vbi summam impietatem euomuit, eam summa impudentia rursum negat. Denique vbi in Christum Dei ore sacrilego dixit quæcunque scelerato animo collibitum fuit, nunc istis exceptionibus atrocem suam blasphemiā colorare & obscurare nititur. Quod re ipsa perinde est ac si quis vbi narrauisset aliquem esse mentitum, esse calumniatum fratres, infidelem, & blasphemiam euasisse (quibus vt per se malis semel admissis nulla moderatio affectuum medeatur vt non sint peccata) adiiceret; sed ita tamen vt ne tantillum quidem à Dei mandatis deflexerit; vt charitas nihilominus & fides, totáque veritas, fixa in eo atque illæsa permanserint: nisi quòd istud tanto sceleratius, & magis ridiculum est, quanto filius Dei homini peccatori præstat.

Sed an ista consistere queant adhuc expendamus magis. Hic enim conflictus in Christo animæ cruciatus tanti à Caluino eiúsque sectatoribus fit, vt eo præterito, multū ex mortis Christi fructu deperire, imò vt in eo, *Redemptionis nostræ pretium maius atq; excellentius esse*, affirmet Caluinus, quā in morte & sanguine Christi; vt Beza etiā scribat, *in eo positam esse nostræ pacis & cum Deo reconciliationis summam.* Expendamus igitur adhuc nonnihil doctrinæ huius Caluinianæ summam

Instit. li. 2. cap. 16. num 8. & 10. In Annotat. in Luc. c. 22. ver. 44.

summam & extremã impietatem. *Christus* (ait Caluinus) *cum æternæ mortis horrore cõflixit: diros cruciatus damnati & perditi hominis sustinuit. Sceleratorum pœnas omnes persoluit, excepto quòd æternæ non erãt. Mortem quæ ab irato Deo sceleratis infligitur, perpessus est.* Examinemus paululum hæc singula. Horror æternæ mortis & pœna hominis damnati, includit essentialiter desperationẽ salutis, sicut beatitudinis præmium includit certitudinem salutis nunquam amittendæ. Si ergo damnati hominis cruciatus sustinuit Christus, profectò non solùm *desperationis vocẽ emisit*, nec sola *species tentationis ei obiecta est, quasi Deo auerso iam esset exitio deuotus*, sed ipsa desperatione laborauit, & de salute sua, quum in horto & in cruce illa verba diceret, desperauit. Sanè ad illa apud Marcum verba, *Omnia tibi possibilia sunt*, ait Caluinus, *Christum, quia nihil erat spei, vt in rebus deploratis fieri solet, in Dei virtutem sese iecisse.* Si nihil erat spei in Christo, desperauit igitur. Deinde si *sceleratorũ pœnas omnes, excepto quòd æternæ non erant, in anima persoluit*, ergo & ignem illum infernalem sensit de quo Christus dixit, *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & angelis eius*, hoc vno dũtaxat excepto, quòd ille ignis Christo æternus non fuit. Hæc est enim propria pœna sceleratorũ æterna. Rursum si *mortem Christus pertulit, quæ ab irato Deo sceleratis infligitur*, ergo mortem secũdam, quæ propriè stipendiũ peccati est, propter quod propriè Deus irascitur, pertulit. At illa propria est damnatorum pœna. Omnino (ait Caluinus) talem pertulit, quia in *locum illorum tanquam sponsor & vas instar rei submissus est.* Quod & hoc loco ait: *Non tantum ocularis fuit redemptio, qua defunctus est Christus, sed vt se vadẽ pro nobis obtulerat, verè Dei iudicium subire loco nostro voluit.* Hæc ille. At vnde hoc tandem, prophanum & inauditum in Ecclesia Dei verbum, accepit Caluinus? *Hoc* (inquit) *significat Propheta in illis verbis: Disciplina pacis nostræ super eum, percussus est propter scelera nostra, attritus propter infirmitates nostras.* Atqui hoc totum de pœnis quas sustinuit Christus in corpore suo super lignum, intellexit semper Ecclesia Dei. An non sic Apostolica Scriptura apertè nos docuit? *Mortuus est* (ait Paulus) *propter delicta nostra iuxta Scripturas.* An non docet hic locus Scripturas prophecticas, quæ de Christi pœnis loquuntur, eas designare quas per mortem corpoream pertulit? Sanè ipse Caluinus in hunc Pauli locum inter alias Scripturas quæ Christum pro peccatis nostris morituru prædicunt, etiam hunc Esaiæ

Pœnam infernalẽ Christus non subijt.

In Matth. cap. 27.

Matth. 25.

Institut. lib. 2. cap. 16. nu. 10.

Esai. 53.

1. Cor. 15. 3.

Christi pœnæ omnes corporeæ in Com ad 1. Cor 15. 3.

locum ponit: móxque addit, *mortem Christi fuisse sacrificium pro expiandis peccatis nostris, fuisse pœnam satisfactoriam per quam Deo reconciliaremur, fuisse vnius damnationem ad impetrandam nobis absolutionem.* Vt quid ergo impius Caluinus tam aduersus Scripturas, quam aduersus seipsum, nunc *mortem corpoream Christi nihil actum esse* affirmat, & Scripturam, quæ de morte Christi corporea, & cruciatibus circa illam corporeis apertè loquitur, ad animæ desperantis vel de salute sua dubitantis ac diffidentis, aut dānati hominis pœnas & æternæ mortis horrorem, impiè trahit? Nónne Scriptura illa prophetica, vt non nisi de pœnis corporeis sermonem illic fieri intelligeremus, totā illam prophetiam his verbis concludit, *Et liuore eius sanati sumus?* Liuor autem iste quis dubitat quin corporeus fuerit, quem tot flagella, alapæ, spinea corona, crucis baiulatio, ac demū pretiosi sanguinis copiosa effusio peperunt? Deinde nónne D. Petrus quasi hunc Esaiæ locū exponens ostendit percussionē illam dē qua Prophera loquitur, ad corpus Christi pertinere? *Peccata* (inquit) *nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* & paulò pòst *Cuius liuore sanati estis.* Quod Esaias dixit, *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra*, hoc totum explicauit Petrus in corpore Christi super lignū præstitum fuisse. Vnde & Caluinus ipse in hunc locum Petri fatetur, *ex Esaia, qui pluribus vtitur loquendi formis, huius doctrinæ summam Petrum sumpsisse.* Et addit Caluinus, tota Esaiæ sententia enumerata, *idem exprimere voluisse Petrum hoc verbo, Super lignū. Nempe hac lege nos fuisse Deo reconciliatos, quia apud eius tribunal Christus se vadem ac reum pro nobis cōstituit, vt pœnam solueret cui obstricti eramus.* Hæc ibi Caluinus, suam hoc loco impietatē ore proprio perspicuè damnans. Si enim Christus iuxta Esaiæ sententiam, quam Petrus expressit, constitutus est vadem ac reum pro nobis apud tribunal Dei, *quatenus peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum*, quæ est sententia Petri; mendax & blasphemus Caluinus est, qui in eisdem Esaiæ verbis significari affirmat, *Christum sic ad tribunal Dei sponsorem ac vadem, adeóque & instar rei submissum esse in loco scelerātorum, vt cum inferorum copiis æternáq; mortis horrore quasi cōsertis manibus confligens, damnati & perditi hominis pœnas omnes, excepto quòd æternæ esse non poterant, perferret:* idque non iam in corpore super lignū, sed in anima adhuc orans in horto, *iram ac maledictionem diuinam timens, &*

1. Pet 2.

Caluinus ex seipso refutatur.

in

in ipso crucis ligno non tantùm in corpore, sed etiam in anima *formidabilem illam abyssum sentiret, derelictum & alienatum se à Deo esse, idque adeò quasi in eius perniciem Deus conspirasset.* Hæc teterrima verborum monstra, non solùm diuersa, sed planè cõtraria illis sunt quæ Esaiam Prophetam significare Caluinus voluit, si tamẽ Petro & Paulo plusquam Caluino credimus. Sed si ita singula examinemus, nullus refutandi finis erit. Reliqua vide in parte quadragesimali Promptuarij nostri Catholici, in feria quarta hebdomadæ sanctæ.

IN MATTHÆI CAP. XXVIII.

19. *Euntes ergo docete omnes gentes: docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.*

QVVM hæc Christi verba Ecclesiæ magisterium & amplissimã docẽdi potestatẽ, cui propterea docenti cæteri obedire debeãt (vt quid enim docetur quod nemo audire, cui nemo obedire tenetur?) perspicuè doceant; sputius & rebellis Caluinus, pro eo quòd Matris Ecclesiæ authoritatẽ non secus necessariã quàm legitimã obseruare & lectori cõmendare debuerat, insurgit ipse contra Ecclesiam, & petulcis calcibus eam verberans, acerbam in illam criminationem instituit. *Hinc* (inquit) *discamus Apostolatum non esse inanem honoris titulum, sed operosum munus, ideóque nihil magis esse absurdum vel minus tolerabile quàm vt sibi laruati homines vsurpent hunc honorem, qui otiosè regnantes docendi munus à se reijciunt. A Papa Romano eiúsque cohorte superbè successio hæc iactatur, quasi communem cum Petro & eius collegis personam sustineant Interim doctrinæ nihilo maior illis cura est quàm Lupercis vel Bacchi & Cereris sacerdotibus. Verùm qua fronte, obsecro, in eorum locum se subrogant, quos audiunt creatos fuisse Euangelij præcones? Sed quamuis eos non pudeat impudentiam suam prodere, tamen apud omnes sani iudicij lectores hoc vno verbo validè prosternitur futilis eorum hierarchia, quòd nullus Apostolorum successor esse potest, nisi qui suam in Euangelij prædicatione operam Christo impendit: Denique quisquis doctoris partes non implet, perperam nomen Apostoli mentitur. Imo hoc noui testamenti sacerdotium est, spirituali verbi gladio homines in sacrificium Deo mactare. Vnde sequitur, degeneres esse & commentitios omnes sacrificos, qui non sunt ad*

Ecclesiæ Catholicæ falsa criminatio.

docendi officium intenti. Huic Caluini declamationi alia respondebitur, sed magis sobria ac solida.

Contra Ministros Caluinianos.

Docendi munus Apostolis & eorum successoribus à Christo commissum est cum plena potestate docendi *seruare omnia quæcunque mandauit illis* Christus. *Hinc discamus Apostolorum*, Doctorum & Pastorum in Ecclesia *munus non esse inanem honoris titulum*, sed authoritate plenum, & eximia potestate præditum: *ideóque nihil magis esse absurdum vel minus tolerabile, quàm vt sibi laruati homines vsurpent hũc honorem*, qui non *vocati à Deo sicut Aaron*, nec per impositionem manuum presbyterij *ad hoc munus segregati, cucurrerunt, & nemo mittebat eos.* A Caluino *eiúsque cohorte superbè* & impiè hoc docendi in Ecclesia munus arrogatur, *quasi communem cum Petro & eius collegis personam sustinent. Interim sanæ doctrinæ nihilo maior illis cura est*, quàm Mahometanis aut Iudæis, aut quibuslibet veteribus hæreticis, dum diuinas Scripturas aut nefariè deprauant aut pestilenter corrumpunt, aut scrilegè mutilant & detruncant. *Verùm qua fronte, obsecro, in eorum locum se subrogant, quos audiunt fuisse Euangelij præcones*, aut ab ipso Christo designatos, aut per *impositionem manuum presbyterij* postea legitimè ordinatos? quos audiunt accepisse à Christo potestatem *faciendi quod ipse fecit* in vltima cœna, offerendi corpus & sanguinem eius in mortis ipsius perpetuam commemorationem? quos audiunt accepisse à Christo potestatem *sic soluendi & ligandi peccata in terris, vt eadem soluantur aut ligentur in cælis? Sed quamuis eos non pudeat impudentiam suam prodere*, & maximè hoc loco Caluinum, *tamen apud omnes sani iudicij lectores hoc vno verbo validè prosternitur* futile eorum ministerium, *quòd nullus Apostolorum successor esse potest*, nullus in Ecclesia Dei verbi ministerio fungi debet, *nisi qui suam in Euangelij prædicatione* legitimam vocationem & χειροτονίαν ostendit; nisi qui vt id faciat quod Christus in Cœna fecit, sacerdotalem ordinem suscepit; nisi qui potestatem remittendi & ligandi peccata similiter initiatus adeptus est. *Denique quisquis has omnes partes non implet, perperam vel Apostoli* vel Pastoris vel Ministri *nomen mentitur. Imò hoc noui Testamenti sacerdotium est, vbi noui Testamenti nouam oblationem Christus docuit* (ait antiquissimus Irenæus) *quam Ecclesia ab Apostolis accipiens per vniuersum mundum offert Deo:* hoc noui Testamenti sacerdotium est, quod quum *veteribus sacerdotibus concessum esset corporis lepram non purgare, sed purgatam probare, nostris sacerdoti*

Heb. 5. 1. Tim. 1. Act. 13.

Matth. 26.

Ioan. 20.

Lib. 4. cap. 31.

dotibus datum est, non corporis lepram, verùm animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus: quæ verba Chrysostomi sunt. *Vnde sequitur, non degeneres modò & commentitios,* sed impios præterea ac profanos omnes esse sectæ Caluinicæ Ministros, qui nec ad docendi officium legitimè vnquam vocati & ordinati fuere, nec ea quæ docendi officio coniuncta & propriè sacerdotalia sunt, ad præconis Euangelici munus quicquam pertinere censent. Hæc nostra est Caluinianæ declamationi respondens, & eisdem vestigiis insistés, ac demũ in Scripturis & Patribus fundata declamatio. Quod autem de neglecto passim docendi officio garrit Caluinus, nec ille totum orbem terrarum, per quem Ecclesia Catholica & Romana diffunditur, percurrit, vt tantæ negligentiæ testis esse possit, nec si omnia oculis perlustrasset, tam mendaci hæretico, & accusanti matrem spurio vlla fides adhibenda esset. Res autem ipsa & populorum credẽtium fides, quæ absque doctoribus docentibus nulla esse potuit, (*fides enim ex auditu*) luculenti & improbi mendacij Caluinum conuincit. *Lib. 3. de sacerdotio.*

20. *Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.*

DIVINVM hoc & omnibus credẽtibus necessarium Sacramentum à Christo Redemptore his verbis institutum suo profano glossemate deprauat insigniter hoc loco Caluinus; & diuinæ Scripturæ aperta doctrina penitus neglecta, sua lectori commenta & figmẽta propria obtrudit. *Baptizari* (inquit) *iubet Christus, qui nomen Euangelio dederint, séque professi fuerint discipulos: partim vt illis baptismus vitæ æternæ sit tesseram ceram Deo, partim apud homines externum fidei signum. Scimus enim Deum nobis testari adoptionis suæ gratiam hoc signo: quia nos inserit in corpus filij sui, vt nos in grege suo cẽseat. Ideo & spirituale nostrum lauacrum, quo nos sibi reconciliat, & noua iustitia, illic repræsentantur. Sed quemadmodum gratiam suam Deus hoc sigillo nobis confirmat, ita quicunque se ad baptismum offerunt, vicissim quasi data syngrapha obstringunt suã fidem.* Tota hæc Caluini oratio nihil quàm prophana vocum nouitas est, quã nec diuina Scriptura tradit, nec Ecclesia maiorum docuit. Vult baptismum esse *tesseram vitæ æternæ.* Hanc tesseram nulla Scriptura nominat. Vult *adoptionis gratiam hoc signo Deũ testari.* Hæc testificatio in Scripturis non legitur. Vult *spirituale* *Commenta Caluiniana circa Baptismũ.*

nostrum lauacrum & nouam iustitiam in baptismo repræsentari. Hanc repræsentationē nusquam Scriptura loquitur. Vult denique Deum *hoc sigillo suam gratiam nobis* cōfirmare. Hoc sigillum gratiæ in Scripturis non apparet. Omnia hæc cerebri Caluiniani & scholæ Geneuensis placita ac figmenta propria sunt. Nos verò diuinis Scripturis inhærentes didicimus, dicimus, & credimus, baptizari omnes qui nomen Euangelio dederunt, vt remissionem peccatorum consequantur. Sic Petrus in primo credentium baptismo: *Baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* Sic Ananias Paulo *Exurge, baptizare, & ablue peccata tua, inuocato nomine Iesu.* Rursum didicimus in diuinis Scripturis, & credimus, baptismum non signum aut tesseram aut testificationēaut sigillum gratiæ vel adoptionis nostræ esse, sed verā causam, mediū, & instrumentum. *Mundauit Ecclesiam suā lauacro aquæ in verbo vitæ.* Est propositio causalis, siue quæ mūdationis causam & instrumētum designat, sicut qui diceret, Mundauit corpus suum lauacro aquæ in Iordane. Rursum, *Saluos nos fecit per lauacrū regenerationis & renouationis Spiritus S.* id est, per baptismum regenerantē & renouantē. iuxta perpetuam phrasim Hebraicam. *Virga directionis* id est, dirigēs; gladius occisionis, *& dies occisionis*, id est, gladius occidens, & dies occidens, *dies vltionis*, id est, vleiscens, & innumera talia. Dicit ergo Apostolus nos saluos fieri per baptismū regenerantem. Ipse ergo regenerat, sed vt causa media & instrumētalis per quā regeneramur. Dicente alibi Apostolo, *Arbitramur hominem iustificari per fidem*, raptunt hoc libentissimè hæretici, vt fidē veram esse iustificationis nostræ causam, mediū, & instrumentū doceant. Cur igitur eidem Apostolo dicēti, *Saluos fecit per baptismum*, similiter nō credunt baptismū salutis nostræ causam quandā, medium, & instrumentum esse? Rursum ait Petrus: *Similis formæ baptismus saluos nos fecit.* Cur hîc effectū baptismi non agnoscunt, & salutis causam certo modo effectricem baptismum esse non aduertunt; sicut quum aliæ Scripturæ dicunt, *fides iustificat*, effectum fidei obuiis vlnis amplectuntur, & iustificationis causam certo modo effectricem fidem esse, auidissimis animis auscultant? An vt sanam doctrinam admittent, fidem iustificationis nostræ non nisi tesseram, signum, repræsentationem, sigillum esse? An huiusmodi doctrinam vt diuinis Scripturis contrariam non toto pectore execrabuntur? Cur igitur in diuinis Scripturis de baptismo nō secus loquentibus, eadem sinceritate & prōptitudine nō acquiescunt?

Baptismi verus vsus, & efficacia vera.

Act. 2.

Act. 22.

Ephes. 5.

Tit. 2.

Ezech. 21.

Rom. 3.

1. Pet. 3.

Cur

Cur relicta propria, aperta, & sæpius repetita diuinæ Scripturæ doctrina, propria sua figmenta orbi obtrudunt? Planum est, Caluinum eiúsque cohortem non Scripturas ipsas venerari, attendere, aut humiliter auscultare, sed sui tantùm cerebri figmẽta, suæ scholæ placita, veluti idola quædam ab ipsismet fabricata venerari, complecti, & colere. Porrò sigillum hoc totum & tessera Caluiniana quàm ridiculũ & absurdum figmẽtũ sit, in epist. ad Ro. alia data occasione demõstrauim⁹. *In cap. 4. vers. 11.*

Sed non est hæc sola hoc loco Caluini dementia. Aliquid habet quod in Catholica Ecclesia hîc etiam arrodat. Id quale sit, paucis quoque expendemus. *Porrò* (inquit) *quum Apostolis disertè vnà cum prædicatione Euangelij mãdata sint ista partes, sequitur non alios baptismi legitimos esse ministros, nisi qui ijdem simul doctrinam ministrant. Quòd ergo priuatis hominibus, imò fœminis permissa fuit baptizandi licentia, quia Christi institutioni minimè consentaneũ est, nihil aliud fuit quàm mera profanatio. Adde quum doctrinæ prior datur locus, doctrinæ virtute fieri vt signa nouam naturam induant. sicuti externa carnis lotio spirituale regenerationis pignus esse incipit præeunte Euangelij doctrina. Atque hæc est genuina consecratio, in cuius locum magicos exorcismos Papatus nobis inuexit. Ideoq; apud Marcum dicitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit, quibus verbis non modò à spe salutis excludit Christus hypocritas, qui fide vacui externo tantùm signo inflati sunt, sed sacro vinculo doctrinæ baptismum copulat, vt hoc nihil aliud sit quàm illius accessio.* Hæc ille. Totius Ecclesiæ consuetudinem, quapropter huius sacramẽti summam in paruulis necessitatem, fœminæ & obstetrices periclitante de vita paruulo baptizare permittuntur, homo carpendi auidus carpit, & veluti meram sacramenti profanationem damnat. Cur id verò? *Quia* (inquit) *Christi institutioni minimè consentaneũ hoc est.* At quare institutioni Christi hoc repugnat? An Apostolis dictum est, vt illi soli aut eorum successores baptizarent? *Planè*, ait Caluinus. *Quum enim Apostolis vnà cum prædicatione Euangelij mandata sint hæ partes baptizandi, sequitur non alios esse legitimos baptismi ministros, nisi qui ijdem simul doctrinam ministrant.* At hæc consequentia quàm multis modis infirma sit, etiã quouis Caluinista iudice, statim apparebit. Primùm enim ipsius Caluini doctrina est, vt paruulorum baptismum contra Anabaptistas tueatur, hoc Christi mandatũ, *Docete baptizantes*, ad solos adultos baptizandos pertinere, non ad paruulos. Sic enim alibi scribit: *Apostolos mittit Christus ad Euangelium vniuer*

Baptismus laicorũ in casu necessitatis defenditur.

Instit. lib. 4. cap. 16. num. 28.

vniuersis orbis nationibus promulgandum, vt vndique in regnũ suum perditos homines doctrina salutis colligant. Quos autem illos aut quales? *Certum, nullam nisi de ijs qui doctrinæ recipiendæ pares sint, esse mentionem. Postea adiungit, tales, vbi instituti fuerint, esse baptizandos. An de infantibus toto illo sermone vna est syllaba?* Hæc ibi ille. Si ergo de infantibus baptizandis Christus hîc non loquitur, qui doctrinæ Euangelicæ recipiendæ pares non sunt; quomodo ex Euangelicæ huius prædicationis necessitate probat Caluinus, eos solos esse baptismi legitimos ministros, qui pariter cum baptismo doctrinam ministrant? Ecce paruulis baptizandis nõ est necessaria, imò superuacanea prorsus est Euãgelicæ doctrinæ prædicatio. Non ergo illa cogit eum qui paruulum baptizat, verbi ministrum esse. Non, inquam, verbi minister hîc necessariò postulatur, vbi verbi ministerio opus non est. Quòd paruuli ab aliis quàm verbi ministris vrgente necessitate baptizãtur, contra Christi institutionem de Euangelica doctrina baptismo adiungenda nihil facit, quia in paruulorum baptismo hęc doctrina Euangelica non requiritur. Ibi est necessarius verbi minister legitimus, vbi verbi ministerium necessariò adhibendum. In paruulis baptizandis verbi ministeriũ necessarium non est. Nec ergo verbi minister. Deoique *de paruulis hic nulla fit mẽtio aut syllaba*, ait Caluinus. Ergo hæc institutionis forma, *Docete baptizantes*, ad paruulos non pertinet. Si ad paruulos hæc forma non pertinet, quare in fœminis ex necessitate paruulos baptizantibus hæc forma desideratur? quare contra illas profertur? Prorsus haud secus paruulorum baptismum hæc Caluini cauillatio in vniuersum aboleret, veluti meram profanationem & institutioni Christi repugnantem (quod Anabaptistæ volunt) quam paruulorum in casu necessitatis à fœminis administratum baptismum ex ea abolere Caluinus conatur. Deinde si propter hæc Christi verba, *Docete omnes gentes, baptizãtes eos*, &c. & propter alia Christi verba, *Qui crediderit & baptizatus fuerit*, &c. *sacro doctrinæ vinculo baptismus copulatur*, idque adeò vt *doctrinæ virtute signa nouam naturam induant*, ipseque baptismus *pignus regenerationis nostræ esse incipiat præeunte Euangelio* (quæ omnia hîc Caluinus dicit) quomodo in vniuersum baptizantur paruuli, quorum hîc nulla fit mentio, de quibus Christus hîc non loquitur, sed de solis adultis, qui recipiendæ doctrinæ pares sunt, vt idem Caluinus affirmat? In illorum baptismo hoc doctrinæ vinculum locum non habet, quia ei recipiendæ

pares

Caluinus ex seipso refutatur.

Paruulorũ baptismus iuxta Caluinum abolendus.

pares non sunt. In illorum bapisмo signa nullam nouam naturam induunt, quia doctrinæ virtus illic non adhibetur. Denique in illorũ baptisмo nullum erit regenerationis pignus, quia nisi præeunte Euangelio (quod hîc omittitur) tale pignus esse non incipit. Ita rursum non aduertit cæcus hæreticus quòd aduersus Ecclesiasticam consuetudinem dum oblatrat, Anabaptistarum causam fortiter agit.

Occurrit quidem hoc loco huic malo Caluinus, sed ita miserè ac stolidè, vt Anabaptistæ ferociam magis accendat. Summa responsionis hæc est; *In paruulis baptizandis non separari baptisмum à fide vel doctrina, quia licet pueri infantes nondum per ætatem fide percipiant Dei gratiam, Deus tamen eorum parentes compellãs ipsos etiam complectitur, dicente Deo ad Abraham, Ego ero Deus tuus, & semini tuo post te. Nego igitur temerè baptisмum infantibus conferri, ad quem Dominus eos inuitat dum se illis promittit fore in Deũ.* Gen. 17. Misera, inquam, ac stolida hęc Caluini defensio est, hoc maximè in loco. Nam vt demus Caluino paruulos ex illa Dei promissione ad Abraham facta pertinere ad fœdus, & esse salutis participes (quod esse absurdissimum mox docebitur) quomodo tamen absque fide & doctrina Euãgelica baptizari possunt, si fides & doctrina à baptisмo separari nõ possunt? An quia pertinent ad fœdus Christianorum parentum infantes, idcirco in illis baptizandis institutio Christi violari potest? Aut enim ad huius sacramenti institutionem ipsa doctrina Euangelica pertinet, vt absque illa propter sacrum doctrinæ vinculum baptisмus non subsistat, nec signa nouam naturam induant, nec esse pignus regenerationis baptisмus possit nisi præeũte Euãgelio; aut ad eius institutionem doctrina non pertinet, nec alia quæ adiunxit Caluinus vera sunt. Si illa omnia vera sunt, ergo paruulorum baptisмus in vniuersum (non solùm quem fœminæ in casu necessitatis ministrant) profanus & impius est, qui nec fidem habent, nec doctrinæ recipiendæ pares sunt, ideóque nec sacro illo vinculo gaudere, nec pignus regenerationis suæ præeunte Euangelio habere possunt: in quorum denique baptisмo signa nouam naturam non induunt, sed aqua baptisмi qua abluuntur, tota profana & vulgaris est. Manent, inquam, hæc omnia iuxta Caluini doctrinam absurda in paruulorum quocunque baptisмo, tametsi verum esset illos iam ad Dei fœdus pertinere, quia eorum parentes ad Dei fœdus pertinent.

Paruulorũ baptisмus miserè à Caluino defensus.

Nunc autem alia hæc est & singularis Caluini dementia, quòd

Christianorum parentũ filij non baptizati ad fœdus Dei nõ pertinent. Gen.17.

quòd Christianorum parentum filij ad fœdus Dei pertinent, & de salute sua certi sunt etiam absque baptismo, propter illa Dei verba ad Abraham, *Ego ero Deus tuus, & Deus seminis tui post te:* quam hoc loco pluribus refutare ad causam præsentem non facit. Breuiter tamen tam impiæ & profanæ sententiæ tam futile fundamentum (quo semper magna confidentia & veluti fortissimo principio nititur Caluinus) refutabo. Primùm verba illa ad Abraham dicta ad solius veteris populi fœdus pertinent: quod manifestè probatur ex pacto fœderis reciproco, quod ibidẽ Deus ab Abraham & semine eius exegit. Quum enim dixisset Deus, *Statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno, vt sim Deus tuus & seminis tui post te, dixit iterum Deus ad Abraham: Et tu ergo custodies pactum meum & semen tuum post te in generationibus suis. Hoc est pactum meum quod obseruabitis inter me, & vos, & semen tuum post te. Circuncidetur ex vobis omne masculinum.* Pactum reciprocũ est circuncisio. Ad solos ergo circuncisos hoc pactum pertinet. Confirmatur hoc ex promissione huic fœderi adiuncta. Quũ enim dixisset Deus, *Ero Deus tuus, & seminis tui post te*; subiunxit, *Daboq; tibi & semini tuo terrã peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam, eroq; Deus eorũ.* Ecce promissio fœderi adiuncta, iuxta quam Deus futurus erat seminis Abrahæ, tota temporalis erat, & quæ ad solos Iudæos pertinebat. Deinde vt demus in hac promissione terrena spiritualem significari, & Deum Abrahæ ac seminis eius post eum, salutis æternæ fœdus innuere, cuius signum esset circuncisio; an non necessariò sequitur Deum Christianorum parentum sic Deum illorum esse & seminis ipsorum, vt huius promissionis ac fœderis signum nunc sit baptismus, sicut Iudæis erat circuncisio? Id si ita est, non secus erit nunc necessarius baptismus quàm tunc erat circũcisio. Et quemadmodum de illa dictum est: *Masculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo*; sic de baptismo necessariò dicendum: Paruulus, qui baptizatus non fuerit, peribit anima illa de populo suo, quomodocunq; tandẽ illa verba intelligantur. Atqui Caluinus necessitatem baptismi in paruulis Christianorum parentum propter hanc promissionem Abrahæ factam negat; & propter hanc negatam necessitatem, baptismum fœminarum in casu necessitatis eradicat. De quo apud Marcum plura dicemus. Interim hoc contra Caluinum tenemus, non obstante conficto fœdere inter

In Marc. cap.16.

ter Deum & paruulos non baptizatos, quia Deus parentum illorum est, baptismum tamen non secus nunc necessarium esse quàm fuit Iudæis circuncisio. Rursum non propter illa verba, *Deus tuus ero, & seminis tui post te*, omnes circuncisi vel de carnali semine Abrahæ ad hoc fœdus diuinũ pertinebant. *Non qui filij carnis, hi filij Dei; sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine.* Filij autem promissionis sunt soli credentes. *Qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.* Nec ergo Iudæorum nec Christianorum parentum filiis secundum carnem, Deus fœdere coniungitur, nisi iis qui fidem habent, aut saltem sacramentũ fidei, olim circuncisionem, nunc baptismum. Deinde si paruulis Christianorum parentum non est necessarius baptismus, quia pertinent ad fœdus cum parentibus initum, & ab hoc fœdere pendet eorum salus, ergo nec eisdem adultis necessaria erit ipsa fides, vel vlla doctrina Euangelica. Si enim ratio fœderis liberat paruulos à necessitate baptismi, cur non eadem ratio liberet adultos à necessitate fidei? Planè eodem modo dictum est, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non intrabit in regnum cœlorum*; quo dictum est, *Qui non crediderit, condemnabitur.*

Rom 9.

Gal.3.

Ioan.3.

Marc.16.

Præterea vt ex ipsius verbis Caluinum refutemus, ad illa Christi verba, *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*, ita scribit Caluinus: *Quum Dominus Abrahæ semini pollicitus esset se fore in Deum, increduli omnes hac promissione abiecta se abdicabant ex genere Abrahæ. Negat igitur Christus reputandos esse filios Abrahæ qui oblatam sibi in verbo benedictionem abijciunt, quia Spiritu renasci oportet qui sunt filij promissionis, & nouas esse creaturas quicunque locum appetunt in regno Dei. Residet enim Dei electio in semine Abrahæ, sed libera, vt hæredes vitæ reputentur quos Deus Spiritu suo sanctificat.* Hæc ille ibi. Seipsum egregiè refutauit. Promissio & electio Dei in semine Abrahæ non est absoluta, vt nasci paruulum ex parente fideli fœderisque participe, promissionis capacem reddat, *sed est in Deo libera, vt hæredes vitæ reputentur quos Deus Spiritu suo sanctificat.* Eodem modo in paruulis est libera Dei electio, vt hæredes vitæ reputentur quos ille Spiritu suo sanctificauit, quos in aqua & Spiritu regenerauit, quos per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti saluos fecit, qui denique in Christo baptizati Christum induerunt. An ab ista conditione omnibus filiis Dei necessaria paruuli excipiuntur? An in illis solis Dei electio libera non est? An conditionem fœderis à Deo præstitutam vllum humanũ ingenium laxa

In cõment. in Ioan. 8. 39. Caluinus ex seipso refutatur.

laxare audebit? Sapienter & grauiter Augustinus. *Nulla est nostro arbitrio præter baptismum Christi salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura diuina omnibus humanis præferenda ingenijs.* At hoc audet Caluinus superbo suo confisus ingenio.

De pecca. mer. & remiss. lib. 1. cap. 23.

Caluinus Apostolo cõtradicit.

Sed homo impius & audax, vide quàm ex diametro contra Apostolum disputat. Caluinus ita disputat: Paruuli Christianorum parentum sunt semen Abrahæ: ergo sunt Christi & ad Christum pertinẽt sine baptismo. Apostolus contrà disputat: *Si vos Christi, ergo semen Abrahæ estis secundum promissionem hæredes.* Vult prius esse Christi, & sic semen Abrahæ; nõ prius semen Abrahæ, & ita Christi. Esse autem illos Christi, probauit eodem loco ex baptismo Christi: *Quicunque baptizati estis, Christum induistis.* Sic ergo Apostolus disputat. In baptismo Christum induistis, Christum induti semen Abrahæ estis. Ita fœderis cum Deo principiũ ac ianua est in baptismo Christum induere & Christi esse, non ex Christiano parente nasci. Hæc obiter cõtra impiũ Caluini dogma, quo baptismi necessitatẽ tollit, & paruulorũ salutem in maximũ discrimẽ vocat.

Gal. 3. 29.

27.

Nunc vt ad rem præsentẽ redeamus, si propter hęc Christi verba, *Docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c. doctrina Euangelica debet semper esse cum baptismo coniuncta, vicissim quoque baptismus semper debet esse cum doctrina coniunctus, vt videlicet docendum non sit nisi quum baptismus administratur. Imò magis baptismum doctrinæ quàm doctrinã baptismo Christi verba coniungunt, quum non sit dictum: Baptizate docentes, sed contrà, *Docete baptizantes.* Quum Scriptura dicit, *Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ*, non docet eum in deserto semper baptizasse, aut nunquàm in deserto fuisse nisi dum baptizaret, sed docet eum quum illic perpetuò versaretur, aliquando baptizasse. Sic hæc Christi verba, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c. nihil aliud nos docent, quàm prius esse docendas gentes, & in fide instruendas; iámque satis instructas esse baptizandas. Nec docent doctrinam cum baptismo coniungi debere; sed eam in adultis necessariò præcedere, vt viam ac medium ac terminum ac finem reconciliationis primæ cum Deo, siue regenerationis infidelium: nec baptismo alligant doctrinam, vt extra baptizandi casum docere non liceat opus. Tanquam diuersa diuersis & suis quæque temporibus facienda à Christo mãdantur. Hunc literæ geminum & apertum sensum nemo nisi factiosus non videt.

Marc. 1. Doctrina præcedit baptismũ, non cum ea coniungitur.

Ian

Iam verò si non nisi cum doctrina Euangelica adiuncta rectè administratur baptismus, Caluinus ipse in Ecclesia Catholica paruulus baptizatus, quæ doctrinam Euangelicam non adiungit, quomodo baptizatus fuit? Si non rectè, rebaptizari debuit & ad Anabaptistas transire. Si rectè, falsò & ineptè hîc cauillatur de sacro doctrinæ vinculo.

Sed & rursum, si non nisi à legitimis Ecclesiæ ministris administrari baptismus potest, Caluinus ab Ecclesiæ Romanæ ministro baptizatus, aut Ecclesiã Romanam verã esse Christi Ecclesiam, & ex consequenti ab ea recedens suum nefarium schisma agnoscere, aut iterum se minimè baptizatum fuisse fateri debet. Ita vndique Caluini stolida & insulsa tergiuersatio retunditur. De hoc autem postremo vide quæ latiùs olim à nobis disputata sunt in Opere nostro de Principiis fidei doctrinalibus. *Lib. 4. Cap. 21.*

21. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi.*

Christus perpetuò cum Ecclesia. Ioan. 17.

LVculenta hæc est Christi Redemptoris promissio, fidelis sermo, & omni acceptione dignus. Recessurus ex hoc mundo ad patrem, suisque Apostolis suas partes resignans, *mittens eos in mundum*, sicut ipse à Patre missus fuerat, mandans illis *vt docerent omnes gentes*, vt Euangeliũ omni creaturæ prædicarent, vt baptizarent credentes, vt sua illis tradita mandata aliis traderent, & præfatus omnem sibi in cælo & in terra potestatẽ datam, ne de tanto illis mandato munere vel illi vel eorũ futuri successores quicquam trepidarẽt; quasique deinceps absente magistro cælesti, præsidio quoque cælesti destituti viderentur; ad certam ac firmam fiduciam eorũ animos erigit, dicens: *Ecce*, aduertite, & imis hoc cordibus reponite; *Ego* ipse qui hactenus vos docui semper, *vobiscum sum*, vobis docentibus, prædicantibus, mea sacramenta administrantibus adsum & adero semper, *omnibus diebus*, absque vllo temporis interuallo, absque vlla eclipsi vel defectu assistentiæ cælestis, *vsque ad consummationem sæculi*, non vsque ad centum, ducentos, trecentos annos, vt vera Euangelij mei prædicatio postea extinguatur aut obliteretur, sed tot annis ac seculis, quot seculum stabit ipsum.

Frendit ad hæc Christi verba Caluinus, nec temperare sibi potuit, quin animi sui vlcus aperiret; & frustra contra stimulum calcitraret. *Non est* (inquit) *ferenda cleri Papalis improbitas, dum sacrilegæ suæ tyrannidi hunc colorẽ inducunt. Negant*

Ecclesiæ firmitas defenditur.

errare Ecclesiam posse quæ à Christo regitur. Prorsus hoc negant, Christi verbis ac promissione tam luculenta & perspicua freti: nec *sacrilegæ tyrannidi suæ hunc colorem inducunt*, sed pro necessaria Christianorum obedientia, hanc certam & firmam causam adducunt, Pastoribus Ecclesiæ docentibus Euangelium obediendum esse, quia cum docentibus Pastoribus Christus ipse adest omnibus diebus, nec eos in doctrina errare sinet. Quæ igitur hæc improbitas est, Christi verba luculentissima, ac promissionem perspicuam pro Sanctæ Ecclesiæ firmitate proferre? Aut quam demum ob causam improbitatis eos arguit Caluinus qui ex his verbis negant Ecclesiam posse errare? An aliquid adferre Caluinus potest, cur improbitatis argui debeant? Videamus quid post tam acerbam criminationem in medium adfert, aut qua demum arte Christi tam clara verba eludere queat. *Quasi verò* (inquit) *Christus non secus ac gregarius quispiam miles alijs ducibus mercenariam operã locarit, ac non potius authoritatem sibi in solidum retinens, se doctrinæ suæ vindicem fore testatus sit, vt se eius ministri victores totius mundi fore confidant.* In hoc verborum fumõ quid succi, quid ponderis aut rationis est? Inanium vocum strepitu lectorem ludificat. Quid enim? An qui Ecclesiam errare posse negant, quia à Christo regitur, illi Christum *pro gregario milite habent, qui suam operam alijs ducibus locarit*? Quæ huius inanissimi garritus connexio, quæ consequentia? An non prorsus contraria sequitur consideratio? Christum videlicet veluti Ducem primarium aut Principem potius & Imperatorem militiæ nostræ, suas vices aliis subditis ducibus ac militibus demandasse? Idcirco enim Ecclesia non errat, quia à Christo regitur, quia Duce & Imperatore Christo Ecclesia militat. An igitur huic cauillo vllus hîc locus erat? Planè nullus, nisi quòd in re grauissima ludere lectorem voluit. Rursum qui Ecclesiam errare posse negant, quia à Christo regitur, an illi Christum sua authoritate spoliant, vt *ipse eam sibi solidè non retineat*? At quæ maior Christo authoritas tribui potest, quàm vt dicamus *Ecclesiam vniuersam à Christo regi*, ideóque illam errare non posse?

Verborum fumus.

Sed quid tandem post hæc inanissima cauilla Christo tribuendum censet Caluinus, dicenti, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem sæculi*? *Se* (inquit) *doctrinæ suæ vindicem fore testatus est, vt se eius ministri victores totius mundi fore confidant.* Quamuis Christus in his verbis se potius doctrinæ suæ custodẽ quàm vindicem pronun-

nuntiet,& adesse Ecclesiæ suæ, patrocinium,præsidium,assistentiam & auxilium gratiæ magis propriè notet, quàm vindicationem violentam aduersus Ecclesiæ suæ hostes; tamen quia penè in idē vtrumque recidit, & doctrinæ vindex etiam doctrinę custos ac conseruator dici potest,transeat illa pars, & quo sensu doctrinæ suæ vindicem Christus se fore in his verbis iuxta Caluinum testetur, videamus. *Vt se* (inquit) *eius ministri victores totius mundi fore confidant.* Rectè. At quomodo tandem *victores totius mundi erunt*, nisi quia ad obedientiam fidei eorum mundum pertrahent? De quo genere Paulus Apostolus: *Accepimus gratiam & Apostolatum ad obediendum fidei*, vel, vt Caluinus ac Beza verti volūt, *ad obedientiam fidei, in omnibus gentibus, pro nomine eius*: id est, ad gloriam nominis Christi. Hæc autem victoria mundi, quoad verbi Dei ministros, Pastores & Doctores, & hæc obedientia fidei populorum, quo tandem modo perpetua & firma erit, nisi quia nec Pastores docendo, nec populus obediendo à veritate cælestis doctrinæ aberrabūt, Christo duce ac magistro illis semper præsente, & Ecclesiam suam regente omnibus diebus vsque ad cōsummationem sæculi? An ergo in effectu aliud dicit Caluinus quàm clerus dicit Catholicus? Videlicet Ecclesiam errare non posse quæ à Christo regitur? Quòd si idem cum Catholico clero dicit, quare improbitatis non ferendæ homo improbus clerum Catholicum arguit? Quare negat ipse posse errare Ecclesiam, & alios hoc negantes redarguit? Quòd si idem Caluinus non dixit, sed nescio quid aliud dicere voluit; profectò tum verborum Christi sensum prorsus deseruit tum in suis verbis nō nisi fucum & fraudem lectori facere voluit, quæ aliud in cortice, aliud in recessu habent; aliud loquuntur, & aliud sentiunt. Vtrumuis eligat Caluinus, vel improbitatis manifestæ vel fraudis affectatæ conuincitur. Manet interea firmum iuxta luculentissima Christi verba, *Ecclesiam errare non posse*, ideóque grauiter errare ac nefario scelere se obstringere omnes, Caluinum imprimis cum suis Caluinistis, qui & tot sæculis errasse Christi Ecclesiam contra Christum blasphemant, & ab ea veluti fœdis erroribus contaminata impiè recesserunt. Rom. 1.

Antidotorum contra venena hæretica in Euangelium secundum Matthæum,

FINIS.

ANTIDOTA EVANGELICA IN EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT I.

4. *Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.*

NOVELLA & profana, Christíque Ecclesiæ hactenus incognita hæreticorum hodie sententia est, Sacramenta verbo prædicationis sicca coniuncta, vt nec absque eo administrari debeant, & ab eo omnem suam vim atque efficaciam accipiant. Id quum nusquam vel Ecclesia tradat, vel Scriptura doceat, ex huius loci corruptela probare contendunt. Sic igitur in hæc verba Caluinus. *Hæc loquendi forma (prædicans baptismum pœnitentiæ) primùm in genere ostendit quisnam rectus Sacramentorum vsus: deinde quorsum sit institutus baptismus, & quid contineat. Sacramentum igitur non est muta ceremonia, quæ pompam nescio quam sine doctrina ostentet, sed habet verbum Dei annexũ, quod externam ipsam ceremoniam viuificat. Verbum intelligo non quod magicis susurris exorcista quispiam demurmuret, sed quod clara & distincta voce pronuntiatum ad fidem ædificandam valeat.* Hæc est nouella istorum hominum sententia. Verbi prædicationem externam adiungi Sacramento volunt, ídque ita, vt illo verbo externa ceremonia viuificetur. Verbum autem quod Caluinus hîc reiicit veluti *magicis susurris ab exorcista quopiam demurmuratum*, est ipsum Christi verbum baptismi ceremoniæ eo authore coniunctum, *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti.* Hæc verba externo aquæ elemento coniuncta, quæ qui baptizat inter baptizandum pronuntiat, ex Christi mandato dicentis, *Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti*, vocat homo impius magicum susurrum

à ministro baptismi veluti exorcista demurmutatum. Ita authore Caluino magicos susurros præscripsit Christus, & suos Apostolos veluti exorcistas verba magica demurmutantes, ad baptizandum instruxit. Hæc est prophana hominis & minimè ferenda impietas. Nec enim aliis verbis ministri baptismi in Ecclesia Catholica vtuntur. Et hæc quidem verba Euangelica à Christo instituta externam aquæ ceremoniam viuificant: hæc veluti forma ad materiam aquæ accedunt, vt fiat aqua sacramentalis, & ad regenerationem spiritualem efficax. De hoc verbo Euangelico ait S. Augustinus: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Detrahe verbum, & quid est aqua nisi aqua?* Quid autem sit illud verbum quo accedente ad elementum fit Sacramentum, alio in loco clarissimè explicat. *Deus* (inquit) *adest verbis Euangelicis suis, sine quibus baptismus Christi consecrari non potest.* Et paulò pòst: *Quis nesciat non esse baptismum Christi, si verba Euangelica, quibus symbolum constat, illic defuerint?* Verba Euangelica dicit, quibus symbolum constat, quia hoc symbolum fidei profitentur baptizandi, *Credo in Patrem & Filium & Spiritum Sanctum.* Quæ ne ex coniectura dicta videantur, ipse seipsum explicabit Augustinus. In eodem opere ita scribit: *Si Euangelicis verbis, In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Marcion baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamuis eius fides sub eisdem verbis aliud opinantis quàm Catholica veritas doceat, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.* Disertè expressit quid per verba Euangelica intelligat, non sanè prædicationem Euangelij ad ædificandam fidem audientium, vt Caluinus somniat, sed formam verborum à Christo præscriptam ad Sacramenti consecrationem & complementum. Et contra Caluini somnium de ædificanda fide per verbi prædicationem, vnde externa ceremonia viuificetur, plurimum valet quod proximis verbis subiungit eodem loco doctissimus Augustinus. *Nam* (inquit) *sub eisdem verbis, id est, In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, non solùm Marcion, aut Valentinus, aut Arius, aut Eunomius, sed ipsi carnales paruuli Ecclesiæ, quibus dicebat Apostolus, Non potui loqui vobis quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, si possent singuli diligenter interrogari, tot diuersitates opinionum fortassis quot homines numerarentur. Nunquid tamen integrũ Sacramẽtum non accipiunt? Aut nunquid ideò si profecerint, & opinionũ carnalium vanitatem emendauerint, denuò quod acceperant repe-*

Caluini in Christum blasphemia.

Verbum Sacramẽtale quid & quale.

Tract. 80. in Ioan.

De baptis. cõtra Donat. lib. 6. cap. 25.

Lib. 3. cap. 15.

tendum est? Accipit quisque secundum fidem suam, sed quantum capit, gubernante illam misericordia Dei, de qua Apostolus dixit, Si quid aliter sapitis, Deus vobis reuelabit. Hęc Augustinus, apertè docens Sacramenti integritatem & perfectionem non ab intelligentia & instructione audientium, sed ab ipsis verbis Euangelicis debitè retentis ac pronunciatis pendere; & verbum Euangelicum non ad fidem ædificãdam, sed ad Sacramentum perficiẽdum ex Christi institutione ac mandato proferri. Adeò verò verbum Euangelicum, quo cõsecratur baptismus, non est verbũ prædicationis (vt acerrimè tuentur hæretici) sed forma illa verborum à Christo præscripta, *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti*, vt (quemadmodum scribit Augustinus) *facilius fuerit inuenire hæreticum qui omnino non baptizarent, quàm qui non illis verbis baptizarent.* Vnde in eodem opere propè finem affirmat *eos omnes habere baptismum, qui vbicumque & à quibuscunque illud verbis Euãgelicis consecratum sine sua simulatione & cũ aliqua fide accipiunt.* Hãc ob causam Ariani, qui æqualitatem trium personarum non credebant, suámque perfidiã in publico cantu Ecclesiæ exprimere non sunt veriti, cantantes, *Gloria Patri per Filium in Spiritu* S. tamen formam hanc baptismi & verba hæc Euangelica, *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, & quæ in diuino sit baptismate inuocationem permutare non sunt ausi, idque propter nimis apertam transgressionem*, ait Theodoretus. Eandem ob causam, quum iuxta decreta Concilij Nicæni Nouatiani ad Ecclesiam reuertentes per solam manus impositionem reciperentur, Cataphryges vel Paulianistæ similiter reuertentes baptizari præciperentur, huius discriminis causam reddens Innocentius Papa, Augustino cõtemporaneus, ita scribit: *Hoc in istis duabus hæresibus ita distinctum ratio manifesta declarat, quia Paulianistæ in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti minimè baptizabant, Nouatiani verò eisdem tremendis venerandisque nominibus baptizant.* Sic Augustinus Paulianos iuxta Concilij Nicæni decretum baptizandos scribit, *quia regulam baptismi non tenuerunt.* Vnde & Didymus Alexandrinus vetustissimus scriptor ita scribit: *Non arbitror quemquam ita insanum atque vecordem futurum, vt perfectum baptisma putet id quod datur in nomine Patris & Filij sine assumptione Spiritus Sancti, aut rursum in nomine Patris & Spiritus Sancti Filij vocabulo prætermisso, aut certè in nomine Filij & Spiritus Sancti non præposito vocabulo Patris.* In eandem sententiam copiosè & grauiter disputat

De baptis. contra Donat. lib. 6. cap. 25.

Lib. 7. cap. 53.

Hæret. fabul. lib. 4. Concil. Nic. can. 8. & 19.

Epist. 23. cap. 5.

Hær. 44.

Lib. 2 de Spiritu Sancto.

contra

contra Arianos Athanasius. Ambrosius quoque his verbis: *Catechumenus nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti remissionem non potest accipere peccatorum.* Denique Chrysost. exponens illa Apostoli verba. *Mundãs Ecclesiam suam lauacro aquæ in verbo vitæ. In quo* (inquit) *verbo? In nomine Patris & Filij & Spiritus Sãcti.* Hoc est ergo ex totius antiquitatis consensu verbum Euangelicum, quo consecratur baptismus, & quo externum elemẽtum viuificatur, non doctrina Euangelica, vt affirmat hoc loco Caluinus.

Serm. 3. contra Arianos. De iis qui initiantur mysteriis c. 4. Homi. 20. ad Ephes.

Quod autem affirmat, videamus quomodo ex hoc loco confirmet. *Non enim* (inquit) *simpliciter Ioannes baptizasse dicitur in pœnitentiam, ac si gratia Dei in signo visibili inclusa esset, sed prædicasse qualis esset baptismi vtilitas, vt ex verbo prædicato efficax esset signum. Hoc autem peculiare est baptismo, quòd symbolum pœnitentiæ dicitur in remissionem peccatorum. Iam quum eadem baptismi illius significatio, vis, & ratio fuerit quæ nostri, si figura à sua veritate æstimatur, falsum diuersos esse Ioannis & Christi Baptismos.* Aduertere operæpretium est quàm tenui ac futili argumento grauissimum & constantissimum Ecclesiæ Catholicæ dogma iste hæreticus conuellit. Maximi momenti dogma est, Sacramentorum nostrorum vim ac naturam cognoscere, & in quibus ea vis ac natura consistat, exploratum habere. Ex materia certi elementi, & verbo veluti forma, quo accedente ad elementum fit Sacramentum, tanquam ex duabus necessariis partibus compleri & perfici quodque Sacramentum, credidit hactenus Ecclesia Catholica, & in Concil. generalibus ita res dudum definita est, Concilio Florent. ac Trident. Contrà aiunt hæretici verbum prædicationis illud esse quod accedens elemento facit Sacramentum, vel (vt Caluinus hîc loquitur) *quod externam ceremonium viuificat.* At rem tantam ex qua natura Sacramentorum dependet, in qua totius Ecclesiæ Catholicæ iudicium, praxim, ac fidem (vt ex tot antiquitatis testimoniis circa vnũ baptismum, de quo hic locus tractat, iam ostendimus) sibi aduersantem habent, quo tandem argumento probat Caluinus? *Quia* (inquit) *dicitur Ioannes prædicasse qualis esset baptismi vtilitas, vt ex verbo prædicato efficax esset signum.* At vbi hoc dicitur, aut quæ Scriptura hoc dicit? Dicit hoc loco Marcus, dixit & Lucas, quòd Ioannes *baptizans prædicauit baptismum pœnitentiæ*, sed eum prædicasse qualis esset baptismi vtilitas, idque in eum finem vt ex verbo prædicato signum esset efficax, nec Marcus, nec Lucas, nec vlla alia Scriptura di-

Grauissimum Ecclesiæ dogma futilissimo argumento conuellit Caluinus.

cit. Duo igitur mendacia Scripturæ Euangelicæ affinxit Cal-
Duo mendacia Scriptura affinxit Caluinus. uinus. Ioannes *quidem baptizauit aqua, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum:* id est, quibus prius prædicauerat baptismum pœnitentiæ (est enim ordo inuersus, vt ipsi agnoscunt hæretici) & quos prius exhortatus fuerat ad pœnitentiam, (dicens, *Pœnitẽtiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum,* vnde & *confitentes actus suos ab* eo baptizabantur) simúlque ad suum baptismum, in signum pœnitentiæ & nouæ vitæ; idque *in remissionem peccatorum,* id est, vt nec per illum baptismum, nec per illam prædicationem, sed per Christum, quem Ioannes prædicabat, & per Christi baptismum ad quem ille suos præparabat, remissionem peccatorum consequerentur (*Ioannes enim*, ait in Actis Paulus, *baptizauit baptismo pœnitentiæ populum, dicens, in eum qui venturus esset post ipsum vt crederent*) illos baptizauit. Docuit ergo & prædicauit Ioannes, nec quæ esset baptismi sui vtilitas, sed in quem finem eos baptizabat, & ad cuius rei significationem; nec vt ex illa prædicatione aqua eius esset efficax ad remissionem peccatorum. Nec prædicatio nec baptismus Ioannis ipsam remissionem peccatorum contulit, sed vtrumque ad Christum præparauit, à quo acciperent remissionem peccatorum, ideóque digito illis Christum demonstrauit. *Hic est Agnus Dei, hic est qui tollit peccata mundi. Ego baptizo vos in aqua: hic est qui baptizat in Spiritu Sancto,* id est, in cuius baptismo Spiritus Sancti remissionem peccatorum largitur. Sicuti hîc de baptismo Ioannis Marcus ac Lucas, sic de ipsa Ioãnis prædicatione loquitur Zacharias. *Præibis ante faciem Domini parare vias eius ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum.* Dedit scientiam salutis plebi prædicando in remissionem peccatorum, non quia prædicatio eius remissionem peccatorum conferebat, sed quia ad illam consequendam à Domino, cuius viam parabat, suos auditores informabat. Sic Ioannis prędicatio cum suo baptismo coniuncta, non ad aliquam baptismi sui efficaciam quoad remissionem peccatorum, sed ad populi institutionem faciebat; vt illa externa ablutione intelligerent se veteris vitæ pœnitentiam agere, & nouam resipiscentiam profiteri, ad remissionem peccatorum ab illo consequendam, qui baptizaret in Spiritu, ideóque verè peccata remitteret. Quod ergo subiungit Caluinus, *peculiare esse baptismo, quòd symbolum pœnitentiæ dicitur in remissionem peccatorum*, de baptismo Ioannis verum est sensu quo dictum est, de baptismo Christi verum

Ioannis baptismus quo sensu pœnitentiæ baptismũ prædicabat

Act. 19.

Ioan. 1. Matth. 3.

Luc. 1.

rum non est. In Christi quippe baptismo præcedit pœnitentia præparans ac disponens, & sequitur baptismus efficiens & conferens remissionem peccatorum. Hunc ordinem primus Christianorum baptismus nos docuit; Petrus quippe prædicatione peracta, & animis audientium ad fidem & pœnitentiã compunctis, ipsisque interrogãtibus. *Quid faciemus, viri fratres?* respondit Petrus, *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* *Act. 2.*

Atqui, ait Caluinus, *idem est baptismus Ioannis ac noster.* Vnde verò hoc constat? *Nam* (inquit) *quum eadem sit baptismi Ioannis significatio, vis, & ratio quæ nostri, falsum est diuersos esse Ioannis & Christi baptismos.* Ecce rem absurdissimam, & totius antiquitatis vnanimi consensu reprobatã, ex simplici suppositione probat. Supponit eandem esse significationem, vim, & rationem baptismi Ioannis & nostri: & inde concludit non esse diuersos. Sed quod pro comperto supponit Caluinus, hoc negat diuinitus inspirata Scriptura, hoc negat omnium veterum Patrum & concors sententia. Patrum concordẽ sententiã in Prõptuario nostro Catholico produximus. Agnoscit eam Caluinus, & contemnit. *Neminem* (inquit) *perturbet quòd alterum ab altero, baptismum Ioannis à Christo discernere veteres Patres contendunt, quorum non tanti nobis debet esse calculus, vt Scripturæ certitudinẽ quatefaciat.* Proferet igitur nobis aliquam Scripturam Caluinus, cuius certitudinem iste veterum Patrum consensus quatefaciat. Subiungit, *Nullæ enim aliæ è verbo Dei differentia inuenitur, quàm quòd in eum qui venturus erat, Ioannes baptizat: Apostoli in eum qui iam se exhibuerat.* Hæc ille impostor mẽdax. Impostor, quia prætextu Scripturæ aliud docentis Patrum vnanimem sententiam reijcit. Mendax, quia quod de Scriptura ipse affirmat, purum mendacium est. Ecce enim duas aut tres alias ex verbo Dei differentias proferimus. Primùm, quam ipse Ioannes disertissimè posuit. *Ego baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, qui fortior me est, &c ipse baptizabit vos in Spiritu Sancto & igni.* Maxima hæc est differẽtia quòd baptismus Ioannis non fuit in Spiritu Sancto sicut Christi baptismus: quod adeo verum est vt baptizati à Ioanne *ne quidem an Spiritus Sancti esset audiuerint*, vt in Actis Apostolicis profitentur. Rursum, baptismus Christi, quem Apostoli ministrabant, fuit in nomine Sanctissimæ Trinitatis, vt Christus illis præcepit. Baptismus Ioannis cum illa inuocatione & forma non fuit. Alioqui eius discipuli & ab eo baptizati Spi-

Caluinî impudentia.

Dom. 3. Aduentus. Institut. lib. 4. c. 15. num. 7.

Differẽtiæ tres inter baptismum Christi & Ioannis.

1. *Matth 3. Luc. 3. Ioan. 1.*

Act. 19.

2.

ritum Sanctum ita penitus non ignorassent. Præterea, baptis-
3. mus Ioannis, ipsius Ioannis proprius erat, & ab eo nuncupa-
Matth. 21. tus, sic loquente ipso Christo: *Baptismus Ioannis vtrum de cælo erat an non?* Apostolorum & Ecclesiæ Christianæ baptis-
mus, nec Petri nec Pauli baptismus, sed Christi dicitur: quia
per illos omnes non nisi vnus Christus baptizat. Sic alias tres
ex verbo Dei differentias inuenimus, & nequiter mentitus
Ex puro mendacio totã Antiquitatem reiecit Caluinus. Caluinus est, vt vnanimem veterum Patrum sententiam sub
prætextu Scripturæ aliud docentis homo peruicax reijceret.
Sed hæc est hæreticorum hodie impostura: Patrum consen-
sum se reijcere aiunt, quia plus Scripturæ deferendum. Re
autem examinata, non plus Scripturæ, sed plus suis proprijs
placitis ac phantasmatibus deferunt. Denique aut Scripturam
non proferunt, aut suo fermento illam corrumpunt. Nec tunc
quæstio est, an propter Patrum calculum Scripturæ certitu-
do quatefacienda sit, sed quæstio est an in sensu Scripturæ
incerto propter nouellum cuiuslibet hæretici sensum, vete-
rum Patrum vnanimis consensus reiiciendus sit. Postremò
quæstio est vter melius Scripturas intellexerit, vnus Calui-
nus ac Beza, quàm vnus Augustinus tótque alij antiquissi-
mæ Ecclesiæ celeberrimi ac doctissimi Patres. In qua quæ-
stione si nouellis magistris deferimus, surgent & alij nouelli
(sicuti post Lutherum surrexit Caluinus) qui idem postula-
bunt. Ita nouo cuiuslibet doctrinæ vento perpetuò circum-
feremur. Sed id ne fieret, *Pastores & doctores dedit Ecclesiæ suæ Christus, ad consummationem sanctorum*, id est, ad corro-
borationem fidelium; nec id ad breue tempus, sed *donec occurramus omnes in vnitatem fidei* (id est, donec impleantur
tempora Gentium:) vt iam (ab his doctoribus & pastoribus
instructi) *non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ per nequitiam & astutiam hominum ad circumuentionem erroris.*

15. *Pœnitemini, & credite Euangelio.*

In Harmõ. ad Marc. 1 HAEC verba duplici cauillo conatur eludere Caluinus. *Quæri* (inquit) *potest quum ex Euangelio pendeat pœnitentia, cur eam Marcus ab Euangelij doctrina separet.* Primùm
non Marcus, sed Christus hæc verba dixit. Deinde Christus
pœnitentiam ab Euangelij doctrina non separat, vt fingit
Caluinus; sed ad fidem Euangelio præbendam, seu ad credendum Euangelio, viam ac præparationem necessariã esse pœ-

nitco

nitentiam docet. At si ita est, *quomodo ex Euangelio pendebit pœnitentia?* ait Caluinus: id est, quomodo erit meum paradoxum verum, quòd prius oportet credere Euangelio, & per illam fidem Deum sibi habere certò propitium, vt sic pœnitentiæ seriò studeatur? Sic enim alibi docet, vt alio in loco ostendimus. *Duplex* (inquit) *solutio est. Nam Deus interdum sic nos ad resipiscendum inuitat, vt tantùm dicat mutandã esse in melius vitam: postea conuersionem & vitæ nouitatem Spiritus sui donum esse ostendit: vt sciamus non tantùm nobis præcipi quod officij nostri est, sed obsequendi gratiam & virtutem simul offerri.* Hìc Caluinus ex parte falsum narrat, ex alia parte, qua verum dicit, suis placitis contradicit. Falsum est, Deum *interdum ad pœnitentiam sic inuitare, vt tantùm dicat in melius mutandam esse vitam.* Semper enim peccati præteriti odium, & propter offensum Deum tristitiam ac dolorem Scriptura à pœnitentibus flagitat. Quòd autem dicit & verum dicit, vitæ nouitatem Spiritus sanctus donum esse, Deumq; non solùm præcipere, sed etiam obedientiæ & exsequendi facultatem conferre, alterã Caluini hæresim funditus euertit, qua docet Dei mandata obseruari non posse, nec ad ea nos obligari, nec Spiritum Christi in adiutorium nobis dari, *vt ad iustitiam consequendam nos iuuet, nec vt per eum adiuuemur ad iustitiæ summam,* sed vt beneficia Christi in cordibus nostris obsignet, ipseque Christus tota nostra sanctificatio ac iustitia sit. Sed pergamus cum Caluino hoc in loco. *Si hoc modo accipimus* (inquit) *quòd Ioannes concionatus est* (de pœnitentia agenda in remissionem peccatorum) *sensus erit, Dominus vos ad se conuerti iubet. Quia verò id non potestis propria industria, Spiritum regenerationis promittit. Quare hanc gratiam fide amplecti vos oportet.* Omnia confundit & peruertit Caluinus. Ioannis Baptistæ prædicatio (de qua tamen hìc non agitur, sed de Christi) illa erat, vt pœnitentiam ante omnia agerent, non quidem propria industria & solis naturæ viribus, sed ex speciali diuinæ gratiæ adiutorio, quo nec veteris legis iusti, nec qui tunc erant fideles Iudæi carebant. Spiritus regenerationis, quæ vitæ nouitatem inducit, promittitur quidem pœnitentibus, vbi Deo reconciliati peccatorum remissionem consecuti fuerint: non quia fide illam apprehenderunt (somnium hoc Caluini est) sed quia credentibus & pœnitentibus, *dignaq; pœnitentiæ opera facientibus* (vt Paulus concionari solebat) ille Spiritus regenerationis per Christum confertur; pariter & vna cum ipsa remissione pecca

In Prompt. Catho. par. Quadrag. in Sabbato hebdomade 2.

Instit. lib. 3. cap. 17. num. 2. & cap. 1. nu. 1. & seqq.

Pœnitẽtiæ ordo à Caluino inuersus.

Act. 26.

peccatorũ. Et hoc modo pœnitentia semper præcedit ipsam regenerationem & remissionem peccatorum quam Euangelium docet. Spiritus regenerationis fide apprehensus, vt Caluinus loquitur, id est, credere quòd pœnitenti illic Spiritus à Deo impertietur, non facit vt homo ritè pœniteat, nec quicquam in eo operatur in quo nondum est, & cui nondum collatus est, vt sic propriæ industriæ defectum ille suppleat, iuxta Caluini figmẽtum, sed specialis Dei gratia quæ hominem ad pœnitentiam excitat (est enim & illa donum Dei singulare) humanæ industriæ impotentiam supplet, facítque vt homo veram & legitimam pœnitentiam agat.

Sed hîc Caluinus memor se Spiritui regenerationis & nouitati vitæ plus tribuisse quàm aliàs solet, aut quàm solius fidei iustificantis doctrina permittit, seipsum tempestiuè corrigit & dicit: *Quanquam fides quam haberi Euangelio Christus postulat, minimè ad donũ renouationis restringi debet, sed præcipuè ad peccatorum remissionem spectat. Coniungit enim Ioannis pœnitentiam cum fide, quia se ideo Deus nobis reconciliat, vt tanquam Pater à nobis sanctitate & iustitia colatur.* Præoccupatione hac vtitur Caluinus, quia perpetua eius & suorum doctrina est, fidei iustificantis obiectum nihil aliud esse quàm gratuitam peccatorum remissionem in Euãgelio prædicatam à fide apprehensam. Nunc autem affirmat spiritum quoque regenerationis per fidem, quam Euangelio habemus, apprehendi, vt fide iustificemur. Respondet autem *non ad hoc donum renouationis restringi fidem, sed præcipuè ad remissionem peccatorum spectare.* Quæ responsio tametsi in forma recipiatur, satis adhuc eius altera sententia refutatur. Satis enim nobis est quòd ad hoc donũ renouationis fides spectat. Non volumus ad hoc donum fidem restringi. Planè volumus ad remissionem quoque peccatorum fidem ampliari. Sed volumus, & vult Scriptura, vt ad vtrumque fides spectet, iuxta illud Pauli: *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis* (vbi peccatorum remissio innuitur) *& renouationis per Spiritum sanctum quem effudit in nos abundè.* Satis nobis est, Deum se nobis ideo reconciliare, vt postea colamus eũ in sanctitate & iustitia, quod hîc fatetur Caluinus. Sic enim nõ in sola remissione peccatorum, nec in sola fide eam apprehendente, salus & iustitia nostra consistit (quod Catholica damnat Ecclesia) sed præterea in Spiritu regenerationis & vitę nouitate, quæ altera & potior est Christianæ iustitiæ pars. Sed hoc in prioris solutionis suæ gratiam ponere & eõcedere coactus est Caluinus.

Caluini doctrina ex seipso refutatur.

Tit. 3.

Poste

Posterior solutio est: *Credere Euangelio*, in his Christi verbis *tantundem valere atque gratuitam iustitiam amplecti. Sæpe enim in Scripturis specialem istam inter fidem & remissionem peccatorum relationem occurrere, sicut quum docet nos fide iustificari.* Hæc altera solutio per se absurdissima est, & eius cõfirmatio penitus insulsa. Absurdum & impium est, *Credite Euangelio*, hunc sensum habere, *Gratuitam iustitiam amplectimini*: quasi Euangelium eiúsque prædicatio nihil aliud credendum fidéque amplectendum contineret, quàm gratuitam iustitiam maximè in sensu Caluini, qui per gratuitam iustitiã non plus intelligit quàm gratuitam remissionem peccatorũ, quæ initialis & minima pars iustitiæ Christianæ est; sanè & priuatio veteris formæ inter principia rei generandæ minimum & maximè improprium principium est. *Credere Euangelio*, est omnia credere quæ Euangelium de Deo, de Christo, de tota fide ac salute humana docet. Solutionis confirmatio insulsa est. Hæc enim eius vis & consecutio est: *Occurrit sæpe in Scripturis inter fidem & remissionem peccatorum relatio*, id est, sæpe in Scripturis remissionem peccatorum credere docemur: ergo hoc in loco, *Credere Euangelio*, significare debet *credere gratuitam iustitiam*, quæ est (in sensu Caluini) remissio peccatorum. Insulsa & friuola hæc cõsecutio est: primùm, quia etsi sæpe ita se res habeat, quum etiam sæpe aliter se res habeat, & aliis in locis sæpissimè fides alia quàm plurima obiecta respiciat, nulla est consecutio, vt hoc in loco ad illud vnũ obiectum fides restringatur. Deinde, Euangeliũ multo plura in se complectitur quàm gratuitam peccatorum remissionẽ. Non ergo sequitur: Credere gratuitam remissionem peccatorum sæpe scriptura docet: ergo quum dicitur, Credere Euangelio, idem & non aliud docere putanda est.

Euangelio credere quàm latè patet.

Sed quomodo hoc ipsum Caluinus probat, quòd fides sæpenumero in Scripturis ad peccatorũ remissionem refertur. *Sicuti* (inquit) *quum docet nos fide iustificari.* Egregia scilicet probatio, quę sola nouella sanctæ Scripturæ corruptela nititur. Nam fide iustificari in Catholica hactenus Ecclesia, nũquam illum sensum habuit, fide amplecti gratuitam iustitiã. Nouella hæc est & horum temporum corruptela pestilens. Fide iustificamur in sensu veterum Ecclesiæ patrum, maximéque S. Augustini (loquendo de ipsa in se fide) quia totius iustificationis nostræ coram Deo fides, qua in Deum & Christum eius credimus, fides (inquam) sana & orthodoxa, omnia credens quæ diuinitus ad credendum reuelata sunt, radix, princi

Fide iustificari quid.

principium,& fundamentum est:nec sine illa iustificari quisquam potest. Aut certè fide iustificamur (loquendo de perfectione eius) non qualibet, sed (vt Paulus docuit) *fide per charitatem operante.* Ita vtraque Caluini solutio contra tam perspicua Christi verba,quibus pœnitẽtiam fidei vt medium fini anteponit,varia impietate & absurditate plena est. De pœnitentiæ doctrina à Caluino deprauata vide multo plura in Promptuarij nostri Catholici parte Quadragesimali.

Galat.5.

Sabbato hebdom.2.

IN MARCI CAP. III.

16. *Et imposuit Simoni nomen Petrus.*

OBSERVANT hoc loco Catholici (quod & nos olim fecimus) Christum noui nominis impositionem, quod antea Simoni promiserat, quum primò eum intueretur dicẽs: *Tu vocaberis Cephas*, eo demum tempore dedisse,quo duodecim designauit Apostolos,vt eodem videlicet momento de capite futuro prospiceret,quo de futuris pastoribus prospexit: quia formari tunc cœpit quasique in vtero Christi parturiri noua Christi Ecclesia. Obseruant quoque hoc nouum nomen illi singulariter,& soli à Christo impositum,aliquã in eo nouam & singularem præ cæteris prærogatiuam notare:sicut in mutatis à Deo nominibus Abraham,Sarai & Israël,factum fuisse Scriptura demonstrat,& diligenter explicat Chrysostomus. Indignè fert hoc totum Caluinus,& ait. *Ridiculi sunt Papistæ, qui ex hoc nouo nomine colligunt fundatam in eo esse Ecclesiam,vt fusius explicabitur cap.16. Matthæi.* Atqui eodem loco iam ostendimus non minus ridiculè quàm impiè manifestæ veritati in Scripturis reuelatæ Caluinum reluctari:vanúmque ac ridiculum esse quod illic repetens hìc affirmat, *Christum pro mensura gratiæ qua Simonem instruere volebat, peculiare illi nomen imposuisse.* Sanè pro mensura gratiæ qua Christus suos instruxit,cui respondet mensura operis ac mercedis, Paulo potius,*qui plus omnibus laborauit*, siue Ecclesiasticam prædicationem, siue certamina & persecutiones eius respicias,qui vas *electionis fuit vt portaret nomen Christi in Gentibus*,cui Christus ostendit *quàm multa pro nomine eius pati debuit*, qui denique *non ab homine neque per hominem*, sed ab ipso Christo de cælo vocatus *Euangelium suum accepit*, peculiare hoc nomen potius quàm Simoni Petro imponi debuit.Sanè pro maiori mensura gratiæ qua instructus erat Paulus, distinguit B. Ambro

Petri nouũ nomen Primatus indicium.

1.Cor.15.

2.Cor.11.

Act.9.

Galat.1.

Ambrosius *Paulum clauem scientiæ, Petrum clauem potentiæ accepisse.* Quod ad viuos autem spiritualis templi lapides attinet, quo in sensu Petrum à lapide nomẽ sumpsisse Caluinus vult, propter fidei videlicet feruorem, constantiam, ac virtutem, tametsi id in Petro verum esset, quod & nomen eius Simon, qui pinguedinẽ notat, satis importat; non tamen hoc vel ad nomen Petri propriè pertinet, vel alium sensum primatus eius excludit, sed vehementer corroborat: quãdo qui aliis præficiendus erat, sicuti *plus alijs diligere* Christum, ita fidei omniúmque virtutum vigore aliis præcellere debuit. Fuit igitur viuus lapis quoad pietatem, vt esset lapis fortissimus quoad Ecclesiæ præfecturam.

Serm. 66.

Ioan. 21.

IN MARCI CAP. VI.

5. *Et non poterat ibi virtutem vllam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit, & mirabatur propter incredulitatem illorum.*

HÆc apud D. Marcum verba Caluino veternum nonnihil excussérunt; & vt impiam ac nefariam sententiam suam de excæcatione reproborum actiua in Deo propemodum reuocaret, saltem vt veritati orthodoxæ consona diceret, vnde illa eius sententia necessariò refellitur, coëgerunt. Cùm enim in sua harmonia ad Matth. cap. 13. illa verba tractans, *Vobis datum est nosse mysteria, illis datum non est*; & rursum ad illa verba, *Et adimplebitur in illis prophetia Esaiæ dicens: Auditu audietis, & non intelligetis*, &c. scripsisset, *Christum ideo data opera obscurius locutum fuisse, vt ænigmaticus esset sermo, imò etiam sine ambagibus & figuris mentem suam explicantem hebetare auditorum suorum sensus, & stupore percutere, vt in plena luce cæcutiant*; rursum, *Deum non solùm verbum suum reprobis subducere, sed etiam obstructos tenere eorũ oculos & aures ne audiãt & videant*, quæ omnia actiuam in Deo hominum excæcationem ponunt, & propriã excæcationis causam in Deo constituunt (quod iterum repetit Ioan. 12. & ad Rom. 11. vt illis in locis ostendemus) ad hæc tamẽ D. Marci verba quasi nonnihil euigilans, veram & orthodoxam doctrinam, quæ priorem illam iugulat, profiteri compellitur. Sic enim scribit: *Magis emphaticè Marcus loquitur, quòd nõ potuerit vllam virtutem edere: Christo videlicet ciuium suorum impietate præclusam*

Actiuam in Deo excæcationẽ Caluinus ponit.

Eadem ab ipso Caluino refutatur.

sam fuisse viam, ne plures apud eos virtutes ederet. Gustum ali-quem iam illis præbuerat: vltrò seipsos obstupefaciunt, nequ percipiant. Ideò apertè Augustinus fidem aperto vasis ori com-parat: infidelitatem verò dicit operculo similem esse quo vas ob-struitur, ne infusum diuinitus liquorem admittat. Et sanè ita se res habet. Nam Dominus vbi virtutem suam videt à nob non recipi, tandem eam subducit. Optimè & orthodoxè ist dicuntur, ideóque Augustinum in hac sententia (quem vi iterum in tota harmonia sua citauit) meritò sibi suffragan-tem inuenit. Prosequitur adhuc magis. *Marcus negans Chri-stum potuisse inter eos virtutes facere, eorũ culpam amplificat à quibus impedita fuit eius bonitas. Nam certè increduli, quã-tum in se est, Dei manum sua contumacia constringunt. Non quòd Deus quási inferior vincatur, sed quia illi non permittun virtutem suam exequi.* Hæc Caluinus præcedentem suam impiam sententiam ipsemet refutãs, alterius huius loci per-spicuitate conuictus. Et optimè quidem dicit Deum à nob quasi inferiorem non vinci, quando eius manum nostra con-tumacia constringimus, id est, quãdo eius bonitatem & gra-tiam præuenientem & sufficienter excitãtem repellimus, sed

Dei voluntas ab humana non vincitur.

causam huius rei non satis explicat. Causa quippe hæc est ideo in huiusmodi casu Deum ab hominis praua voluntate quasi inferiorem non vinci, quia ipsa praua voluntas nõ vin-cit in hoc casu, sed deficit. Quicunque vincitur, à vincente vincitur. Praua voluntas Dei gratiæ resistendo nihil vincit sed suam impotentiam & defectum ostendit. Non benefacere, deficere est; non consentire vocanti, Dei voluntatis defectus est. Deum non posse peccare, non arguit in Deo aliqui impotentiam, sed summam perfectionem. Quare ita? Qui ipsum posse peccare, defectus est, & impotentia. Eodem mo-do, posse resistere gratiæ Dei, posse impedire bonitatẽ eius nulla est prauæ voluntatis victoria aut potentia, sed summa miseria & impotentia. Ac per hoc Dei gratia à praua volun-

De Spir. & lit. cap. 31.

tate non vincitur. Vnde D. Augustinus: *Infideles quidem con-Dei voluntatem faciunt, cùm eius Euangelio non credunt, n ideo tamen eam vincunt, verùm seipsos fraudãt magno & sum-mo bono, malisq; pœnalibus implicant, experturi in supplicio potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserun Ita voluntas Dei semper inuicta est. Vinceretur autem, si no inueniret quid de contemptoribus faceret.* Hæc ille: vbi & no-strã explicationem astruit, & aliam causam docet, cur q Dei gratiæ resistunt, Dei tamen voluntatem non vincunt.

Dein

Deinde Dei gratia sicut hæc Christi miracula, non procedunt ab absoluta aliqua Dei voluntate & infallibili, quoad effectum ipsius gratiæ, quasi videlicet quomodocunque dispositos Deus sanare vellet, & apud quoscunque & quomodolibet dispositos Christus sua miracula præstaret; sed procedunt à volũtate Dei antecedente, qua paratus est Deus sanare, & paratus fuit Christus miracula facere, vbi à parte voluntatis humanæ impedimentum non erat. Quare Christus in patria sua inueniens hoc impedimentum, id est, *propter incredulitatem suorum, nullas virtutes fecit.* Eandem ob causam vbi virtutes fecit, fidei & credulitati ipsorum tribuit, quibus sua beneficia præstitit. Quod illud toties repetitum, *Fides tua te saluum fecit*, luculenter demonstrat. Deus ergo ab hominum incredulitate non vincitur, quia stante incredulitate Deus virtutes facere non intendit. Similiter Dei gratia à praua hominis voluntate consensum negante non vincitur, quia stante illa prauitate Deus per suam gratiam hominem conuertere non intendit, sed punire.

Gratia Dei non procedit ex absoluta Dei voluntate.

Dices gratiam idcirco dari, vt ex praua voluntate bonam faciat. Verum sanè id est, nam & miracula ideo fiunt, vt homines credant. Sed vtrumque fit ex vna incommutabili Dei voluntate, qua obedientes conuertit, in incredulos animaduertit. Quod eodem loco annotauit Augustinus. *Scriptum* (inquit) *est, Semel locutus est Deus, hoc est, immutabiliter. Duo hæc audiui: quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, quia tu reddes vnicuique secundum opera sua.* Voluntas igitur Dei incommutabilis & absoluta est, non quem vocat simpliciter conuertere, sed quem vocat iuxta opera sua iudicare. Rursum vtrunque fit cum ipsius voluntatis humanæ libera cooperatione. Quæ propter suam libertatem, etiam semetipsam conuertere, & seipsam ex mala bonam facere dicitur. Ait enim diserte Augustinus. *In potestate hominis est mutare voluntatem in melius, sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur*, nempe nisi à Dei gratia præueniente accipiatur. Atqui (dicet aliquis) idem Augustinus docet Dei *gratiam à nullo duro corde respui, quia ideo data est vt cordis duritia primitus auferatur.* Verum quoque hoc est, quia durum cor ab excitante & præueniente gratia infallibiliter mouetur, & hoc sensu penitus non respuitur: duritia tamen tota cordis, vt à Deo motũ seipsum quoque moueat, actum conuersionis eliciendo, nõ semper aufertur; quia mouente cor durum Dei gratia, homo seipsum liberè mouet vel non mouet ad eliciendum actum Dei gratiæ cõformem,

Retract. lib. 1. cap. 22. De prædest. sanct. cap. 8.

quatenus cum effectu nō agit gratia, nisi agamus & nos cum gratia, vt aliis multis in locis apertissimè Aug. docet. Quare etsi ideo data sit gratia, vt duritia cordis auferatur, quia tamen hic effectus diuinæ gratiæ operationi cōsequens quidem est, non autem proximus & immediatus vt prior ille iam dictus, idcirco infallibiliter & perpetuò non sequitur, sicuti prior effectus de quo August. dixit, *à nullo duro corde respuitur.* Consequentis enim effectus intentio proximi effectus certitudinem necessariò præsupponit. Deus enim intendens peccatorem conuertere si ipse velit conuerti, tangit cor eius certissimè vt conuertatur si velit. Tangit, mouet, & afficit; pulsat, excitat, & præuenit: & hunc diuinæ gratiæ tactum, motum, affectum non sentire nullū cor durum potest. Hunc pulsum, hanc excitationem, hanc præuentionē omne cor durum accipit, nullum respuit. Quibus enim visis à Deo tangamur, in nostra potestate non est. Actum autem diuinæ gratiæ tangenti, mouenti, & excitanti conformē elicere, pulsanti ostium aperire, vocanti gratiæ consentire, liberæ voluntatis est, quæ motum gratiæ modò sequitur, modò non sequitur; modò accipit, modò reiicit; modò ei consensum præbet, modò negat. Quam ob causam hortatur Scriptura, ne *in vanum gratiam Dei accipiamus, ne quis desit gratiæ Dei, ne quum vocem Dei audiuerimus, velimus obdurare corda nostra:* & multa alibi his consimilia. Augustinus quoque disertissimè scribit. *Vocationi autem Dei consentire vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est.* Docet hæc tota explicatio causam excæcationis, aut incredulitatis, aut cuiusuis peccati, non in Deo (vt apud Matth. cap. 13. Caluinus posuit) sed in propria cuiusque praua & libera voluntate ponendam esse.

De corrept. & grat. ca. 2. Conc. 27. in Psal 118. Enar. in Psal. 77. Serm. 13. de verb. Apostoli. De nat. & gratia cap. 32. August. de lib. arb. lib. 3. c. 25. & de Spir. & lit. c. 33. 2. Cor. 6. Heb. 3. & 12. De Spir. & lit. cap. 33.

IN MARCI CAP. VII.

33. *Apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi, Ephetha: quod est, adaperire.*

QVOD Christus in sanando hoc surdo & muto, qui haud dubiè incredulum genus humanum significabat, qui nec ex auditu fidem concipere, & corde credere, nec in Dei laudem linguam laxare & ore confiteri pote. āt (quorum illud *ad iustitiam*, hoc *ad salutem* im pri

imprimis necessarium esse Apostolus docuit)tot præter morem suum ceremoniis, signis, ac symbolis vtitur, non quasi ad eum sanandũ necessariis mediis (qui solo nutu ac voluntate sanare eum poterat) sed ad aliquid per ea significandum, illis vsum fuisse Christum agnoscit nobiscum hoc loco Caluinus. *Liberè* (inquit) *vsus fuit signis externis, prout hominum ferebat vtilitas, sicut nunc linguæ sputum aspergens, notare voluit loquendi facultatem à se vno transfundi, digitum in auriculas mittens, docuit proprium esse suum munus surdas aures quasi perforare. Quòd suspexit in cælum atque ingemuit, signum fuit vehementis affectus.* Ita hæc omnia ad significationem quandam adhibita fuisse rectè adnotat. Iam verò quum in baptismi sacramẽto, quo initiatur Deo quilibet Christianus, ex surdo ac muto fidem fideique confessionem Dei beneficio accipiens, verè adaperitur omnis baptizatus, vt tam audire ac credere, quàm quod credit ore & opere confiteri valeat, Ecclesia Christi Catholica iam à multis seculis (vt patet ex S. Ambrosio) has ipsas Christi ceremonias ac signa ad tanti beneficij maiorem expressionem, siue in adultis siue in paruulis baptizandis adhibere voluit. Displicet caluitio Caluinano hæc Ecclesiastica in baptismo ceremonia, & pro sua in Ecclesiam Christi authoritate magistrali, sic illam obiurgat. *Inter alias nugas quibus baptismum inquinarunt stulti homines, hic quoque histrionicus lusus agitur. Quo exemplo monemur, nullum esse licentiæ modum, vbi homines in Dei mysterijs pro suo arbitrio lasciuiunt.* Cui respondeo: Inter alias Ecclesiasticas ceremonias *quibus visibilibus signis* (ait S. Dionysius Areopagita D. Pauli discipulus) *diuinissimi Principes nostri, Apostoli & Apostolici viri, Sacramẽta texerunt, & sub humanis imaginibus res diuinas tradiderũt, & in materiali figura spiritualem maiestatem repræsentarunt:* hanc quoque ceremoniam ad Christi Saluatoris in re nõ absimili imitationẽ vsurpatam histrio Caluinus irridet. Quo exemplo monemur, nullũ esse licentiæ modum, vbi arrogantes hæretici in Dei mysteriis pro suo arbitrio irridendis improbè & petulanter lasciuiunt.

Rom. 10.

De Sacr. lib. 1. ca. 1. Ceremoniæ baptismales futiliter reprehensæ.

Eccles. Hierar. cap. 1.

IN MARCI CAP. X.

21. *Et intuitus eum Iesus, dilexit eum.*

CALVINVS hîc alio longè oculo intuitus Catholicos, quàm hunc adolescentem diuitem Dominus intuebatur, calumniatur & rixatur in eos. Nam

Dominus eum intuitus vtcumque ſuperbum & hypocritam (ſicuti Caluinus vult) certè auarum adhuc, & diuitiarum amore captum, dilexit tamen, veluti diſcendi ac proficiendi cupidum, ſicuti apud Matthæum explicatum à nobis eſt: Caluinus verò ad Catholicos & Doctores Scholaſticos oculos ſuos coniiciens, quos nouit ea quæ docent ac diſputant, non definiendi animo, ſed diſcendi ac proficiendi ſtudio docere ac diſputare, ſuum in eos odij ac maleuolentiæ venenum expuit.

Opera quæ de congruo merentur.

Quòd hinc (inquit) *colligunt Papiſtæ opera moraliter bona (quæ non fiunt Spiritus inſtinctu, ſed regenerationem præcedunt) de congruo mereri, nimis puerile commentum eſt.* Cui eius venenatæ calumniæ hoc breue antidotum apponimus. Quòd ait Papiſtas meritum cõgrui aſſerere in operibus moraliter bonis, impoſtorem agit: quum hæc paucorum admodũ Scholaſticorum, vt Scoti & qui eum ſequuntur, ſententia fuerit, cui multo & plures & probatiores Scholaſtici ſemper reſtiterunt: non autem vel Catholicorum & theologorum vlla conſtans & cõmunis ſententia, vel Eccleſiæ Catholicæ, quam Papiſtarum nomine à lectore ſuo intelligi vult, maximéque à Sede Apoſtolica approbatum dogma. Meritum bonorum operum quæ diuini Spiritus inſtinctu & gratia à regeneratis exercentur, docet Eccleſia Catholica, & definiuit Concilium Tridentinum: merita operũ quæ moraliter tantùm bona eſſent, nunquam docuit. Meritum ex congruo quo ad opera purè moraliter bona, pauciſſimi docuerũt, & eſt illa ſententia à grauiſſimis theologis refutata, quum neque diſpoſitio eſſe queat ad primam grãtiam. Aliud quoddam meritum de congruo in operibus ex Dei auxilio ſpeciali profectis, quæ ipſam tamen iuſtificationẽ præcedunt, vt in actibus pœnitentiæ, fidei, charitatis, ſpei, veniæ, quos peccatores nondum regenerati vel reconciliati exercent, aliqui Scholaſtici poſuerunt, quatenus ad ipſam iuſtificationem verè iſta diſponunt, & illorũ rationem Deus frequenter habet. Modus tamen iſte loquendi grauioribus theologis diſplicet, & hodie reiicitur à pleriſque. Imponit igitur lectori Caluinus quum ait Papiſtas in operibus moraliter bonis meritum de congruo aſſerere.

Deinde quòd ex hoc loco iſtud meritũ ab illis colligi autem puto eum inſigniter more ſuo mentiri. Nam inter varia huiuſmodi Scholaſticorum argumenta à variis diligenter collecta, iſtud argumentum nuſquam inuenire potui. Neque ad rem facere potuit. Opera enim huius adoleſcentis diuitis, qui Dei mandata ab adoleſcentia ſua ſe ſeruaſſe profitebatur, &

quem

quem sic profitentem Iesus intuitus dilexit (qui certè in re tanta mentientem non dilexisset amanter intuitus, sed aut vultu saltem tristiori mendacium castigasset, aut vultum ab eo auertisset) non erant purè moraliter bona, sed in fide vnius Dei facta, & ad Dei cultum vitámque æternam consequendam suscepta. Huius enim adipiscendæ modum à Christo petebat, & ad hunc finem seruasse se mandata professus, adhuc rogabat: *Quid adhuc mihi deest?* Non erant igitur eius opera purè moraliter bona ex solo rationis dictamine profecta, veluti ab ethnico & ad finem tantum naturalem destinata. Quare ex hoc loco hoc meritum de congruo nulla probabili apparentia colligi potuit. Sed solet Caluinus, vt Catholicam & orthodoxam fidem ludibrio exponat, insulsa illi & stupida argumenta affingere, homo conscientiæ cauteriatæ, & qui posuit mendacium spem suam.

Matt. 19.

Caluini nequitia.

Videamus tamen quã firmo argumẽto hanc collectionem euertit Caluinus, qui tam insulsas collectiones aliis affinxit. *Nam* (inquit) *si ex amore Dei infertur meritum, ranas & pulices dicemus mereri: quia Deus sine exceptione creaturas omnes amore prosequitur.* Quasi verò idem esset amoris gradus quo Deus quaslibet creaturas amat, & quo opera moraliter bona in peccatoribus & incredulis prosequitur, quum ethnicorum opera moraliter bona variis beneficiis & præmiis Deus remuneret, quod in Romanorũ ciuili iustitia & æquitate Deum cumulatè præstitisse Augustinus sapiẽter annotauit. Quæ sanè amoris in Deo differẽtia longè maxima, collectionis vtriusq; discrimen longè maximũ ostendit, eius videlicet quã Catholicis Caluinus affingit de merito operũ moraliter bonorum, quia talia opera Deus amat, & eius quam veluti similẽ Caluinus adiunxit, mereri quoque ranas & culices, quia Deus illas amat. Amat Deus quaslibet creaturas ad hoc vt sint, & in esse suo cõseruentur. Amat in hominibus necdũ regeneratis opera quædã moraliter bona, ciuilia, & honesta, nõ solùm ad hoc vt homines sint ac viuãt, sed etiã vt amplioribus Dei donis ac beneficiis humanæ naturæ cõsentaneis potiantur & gaudeãt. Qui sanè Dei amor vt in huiusmodi beneficiis egregiè relucet, ita an ad maiorem Dei gratiã hominẽ disponere possent, quibusdam disputandi & examinandi materiam dedit. Quod autem Caluinus in sequẽtibus de diuini amoris gradibus disputat, id omne à Catholicis magistris accepit, qui & hos gradus multo luculentius ac neruosius explicarũt. Adeò nihil hoc totum contra Catholicos, quos nuper suggillauit, facit.

De Ciuit. Dei lib. 5. cap. 15.

39. *Videns Centurio quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius Dei erat.*

EXPONENS hæc verba Caluinus, ait non insolitum tantum vigorem qui ad mortem vsque integer perstiterat, sed potius constantem in Dei nomine inuocando perseuerantiam à Centurione laudatam fuisse. Vtcunque hic posterior sensus minus probabilis videatur, quum hic Centurio homo gentilis & incredulus de perseuerantia in Dei nomine inuocando parum sollicitus fuisse videatur, & altera expositio prior omnium fere interpretum communis sit, & literæ conformior; quando ille clamor ab Euangelista notatus non de inuocatione, sed de ipsa exspiratione Christi loquatur (ait enim Marcus, *Emissa voce magna expirauit: videns autem Centurio quòd sic clamans expirasset*, id est, tam firmis lateribus & tanto corporis vigore quasi adhuc integer animam posuisset) tamen huiusmodi est, vt à Caluino tanquam verior delectus, contra aliam Caluini blasphemiam circa Christi Passionem imprimis faciat. Si enim constantem in Dei nomine inuocando perseuerantiam Christus tenuit, quod haud dubiè est verissimum, quomodo in verbis Christi paulo præcedētibus, *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?* vox desperationis Christo elapsa est, & horrore correptus quasi Deo aduerso iam esset exitio deuotus illa verba protulit, quæ omnia & terriora Caluinum Christo affingere ad illa verba super Matthæum declarauimus? Hæc ipsa Caluini confessio ad alteram illam blasphemiam eius refutandam sola sufficit. Illa quoque alia hominis impij verba, quibus ait, illa Marci verba tractans. *Pater, omnia tibi possibilia sunt*, Christo in horto oranti *nihil spei fuisse, vt in rebus deploratis fieri solet*, ex eadem hac eius confessione luculenter refutantur. Si enim constans in Christo erat in Dei nomine inuocando perseuerantia, profectò semper erat in Christo spes firma (neque enim Dei nomen inuocat, qui non sperat) falsumque & blasphemum est, *nihil spei Christo fuisse, sicut in deploratis rebus fieri solet*, quum in horto Patrem inuocaret. Ita ad Caluini blasphemias refutandas ipse nobis Caluinus sufficit: quia aliqua interdum vera etiam mendacissimus loquitur, & suorum alioqui mendaciorum magistri mendaces parum sunt memores.

Caluini blasphemia ex seipso refutata. Ad Matt. cap. 27. ver. 47.

IN

16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.*

REPETIT hoc loco Caluinus pernicioſam illam doctrinam ſuam quam ad Matth. cap. 28. tradiderat, quod & illo loco annotauimus, contra baptiſmi à Chriſto inſtituti fructum ac neceſſitatem. *Tenendum* (inquit) *eſt, non ita neceſſariò requiri ad ſalutem baptiſmum, vt perire neceſſe ſit quicunque eum adepti non fuerint. Neque enim hic fidei adiungitur tanquam dimidia ſalutis cauſa, ſed vt teſtimonium. Fateor quidem hominibus neceſſitatem imponi ne ſignum gratiæ Dei negligant, ſed quamuis pro eorum infirmitate talibus adiumentis vtatur Deus, obſtrictam eſſe eius gratiam nego. Hoc modo non ſimpliciter neceſſarium eſſe dicemus, ſed tantùm obedientiæ noſtræ reſpectu.* Hæc ille. Si quæ contra neceſſitatem baptiſmi ſcribit, apertè in adultis tantùm locum habere ſignificaſſet, quos aliquando in Chriſtum credentes, & baptiſmum toto corde expetentes, neceſſitas aliqua ex hac vita ſuſtulit, nihil præter ſanam & orthodoxam veritatem dixiſſet. Tales quippe ſola fide & voto baptiſmi ſaluari poſſunt, *vbi myſterium baptiſmi* (ait Auguſtinus) *non contemptus religionis, ſed articulus neceſſitatis excludit.* In his igitur & in hoc caſu verum eſt, non ita neceſſariò requiri ad ſalutem baptiſmum, vt perire neceſſe ſit, quicunque eũ adepti non fuerint. In his & in hoc caſu Dei gratia ſuis Sacramentis non aſtringitur. Denique in his & in hoc caſu non eſt ſimpliciter neceſſarius baptiſmus, ſed tantùm obedientiæ noſtræ reſpectu: qui ſanè obedientiæ reſpectus facit vt adultus ſine baptiſmi voto ac deſiderio etiam articulo neceſſitatis excluſi, ſaluus fieri nequeat. Cæterùm Caluinus vt hoc tacet, ac ſilentio inuoluit; ita ea quæ ſcribit, generaliter intelligi vult, vt non ſolùm adultus articulo neceſſitatis excluſus etiã abſque expreſſo voto baptiſmi (poteſt enim nõ contemnere baptiſmum, quod ſolum Caluinus exigit, ſine expreſſo eius deſiderio aut voto) ſed etiam vt paruulus quiſque Chriſtiano parente ortus, qui votum baptiſmi concipere nequit, abſque baptiſmi Sacramento ſaluari queat. Hos enim in ipſo vtero ſanctificari, & propter illam ſolam promiſſionem Dei Abrahæ factam, *Ero Deus tuus & ſemini tuo*, (quaſi Chriſtus pro ſalute paruulorum nihil egerit, nullum remedium inſtituerit) ſaluari vult. *Non ideo* (inquit) *baptizantur infantes fideliũm, vt filij Dei tũc primùm fiant, ſed antequã nati ſunt, adhuc*

De neceſſitate baptiſmi.

De bapt. con. Donat. lib. 4. cap. 22.

Caluini ſententia de baptiſmo.

Inſtitut. lib. 4. c. 16. num. 16. & 21.

in vtero matris filij Dei censendi sunt: dicēte Deo Abrahæ, Deus ero tibi, & semini tuo post te. In hoc verbo continetur eorum salus. Proinde si in omittendo signo nec socordia est, nec cōtemptus, nec negligentia, tuti ab omni periculo sumus. Hæc ibi Caluinus apertè, quæ in suo hîc commentario rectius & parcius dicenda sibi existimauit. Cæterum pestilentis huius doctrinæ Caluinianæ (quæ cum veteribus Pelagianis ex alio capite paruulorum baptismum supervacaneum facit) fundamentum in illa promissione Abrahæ facta positum suprà ad Matthæi caput 28. refutatum reliquimus. Sanè si in illo verbo Abrahæ dicto *continetur paruulorum salus*, vt Caluinus affirmat; profectò pro paruulis Christus mortuus nō est, aut frustra mortuus est. Dicemus igitur contra Caluinum quod contra Pelagianos dixit August. *Id agit ista disputatio, contra cuius nouitatem antiqua veritate nitendum est, vt infantes omnino superfluè baptizari videantur. Sed apertè hoc non dicitur, ne tam firmata salubriter Ecclesiæ consuetudo violatores suos ferre non possit.* Hæc ille. Dicemus rursum cum eodem Augustino, quæ communem hîc cum Pelagio causam Caluinus habet, inde deteriorem Caluinus quàm Pelagius. Ille enim sine peccato originali paruulos fidelium parentum nasci putabat ex bono nuptiarum quas Christus sanctificauit, vbi aliquid saltē Christo tribuit ad salutem paruulorum. Caluinus sine peccato originali tales nasci vult quasi in vtero sanctificatos propter verbum Dei Abrahæ olim dictum; & in paruulorum salute nullas partes Christo tribuit. Rursum ille saltem ideo baptizari paruulos voluit, vt regno Dei potirentur, & de bono in melius transirent, quia vidit eos sine baptismo à regno cœlorum excludi propter illa Christi verba, *Nisi quis renatus fuerit ex aquā & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum*, vita tamen quadam beata eos frui posse iudicabat. Caluinus non nisi ad signum & testimonium salutis iam in vtero adeptæ eos baptizari permittit, & Christi verba, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto*, contra totius Ecclesiæ sensum & consensum, ad baptismi sacramētum nihil pertinere affirmat, vt eo in loco videbimus. Deteriorem igitur hîc Caluinus causam habet quàm Pelagius, vt rectissimè quæ contra Pelagium scripsit Augustinus contra Caluinum multo fortius valere debeant. Ait igitur: *Quisquis dixerit quòd in Christo vinificantur paruuli, qui sine sacramenti eius participatione de vita exeunt, profectò hic & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam: vbi propterea cum baptizandi*

Institut. lib. 4. c. 15. num. 20.

De pecc. mer. & remiss. lib. 3. cap. 12.

Caluini hæresis Pelagiana deterior.

Ioan. 3.

Epist. 28.

zandis paruulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo viuificari non posse. Hæc ille. Rursum alibi: *Quis audeat dicere non esse Christum infantum Saluatorem nec redemptorem? Vnde autem saluos fecit, si nulla est originalis ægritudo peccati,* aut si iam in vtero matrum sanctificati sunt, vt Caluinus vult? *Nulla igitur ex nostro arbitrio præter baptismum Christi, salus æterna promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura diuina humanis omnibus ingeniis præferēda.* Hæc ille. Et adhuc semel, *Quantumcunque catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat. Non illi dimittitur nisi cùm venerit ad baptismum. Quomodo non caruit Israël populo Aegyptiorum, donec venisset ad mare rubrum, sic pressuris peccatorum nemo caret, nisi quum ad fontem baptismi peruenerit.* Denique eum qui credit absque baptismo peccatorum remissionem à paruulis obtineri posse, Catholicum esse negat. In eandem sententiam scribūt alij Patres omnes; nec quicquam est maiori consensu receptum, quàm ad salutem necessarium esse baptismum, vt profana hæc Caluini nouitas meritò ab omnibus explodi debeat. Baptismum verò esse salutis causam effectricem per modum instrumenti, non signum tantùm ac testimonium, ideóque & ad eam necessarium, latius contra Caluinum suprà disputauimus. Alias horum verborum Marci corruptelas hæreticas, tam à Caluino quàm ab aliis hæreticis traditas, vide in Promptuario nostro Catholico reuulsas & repurgatas.

De pecc. mer. & remiss. lib. 1. c. 23.

Tract. 13. in Ioan.

De Orig. animæ. lib. 3. c. 9.

Ad Matt. cap. 28.

19. *Assumptus est in cœlum, & sedit à dextris Dei.*

In festo Ascens. Domin.

HAnc Euangelij literam nouo quodam & portentoso suo fermento Caluinus corrumpit. *Perinde* (inquit) *hoc est ac si vocetur Dei vicarius, qui eius personam sustinet. Quare locum aliquem imaginari non conuenit, quum metaphoricè dextera secundam à Deo potestatem significet.* Ad dexteram quidem Dei sedere, ratione situs ex parte Dei, non nisi metaphoricè dici, sanum, orthodoxum, ac receptum ab omnibus theologis est. Cæterum in Christi sessione nullum locum imaginari, nihil est aliud quàm Christi corpus in cœlo negare, & articulum de Ascensione Domini è symbolo eradere. Et sanè portenti instar est, Caluinum Christo in cœlis locum negare, qui localem illiam Christi in cœlis præsentiam cum tota reliqua secta Sacramentaria, contra præsentiam veram ac realem corporis Christi in venerabili Eucharistia (quam à nobis lo-

Aug. de Symb. lib. 1 c. 4. & lib. 2. cap. 7.

Caluinus sibi cōtrarius.

calem poni stultissimè cauillantur) toties tam constanter, tam fortiter obijcere & allegare solent. *Carnem* (inquit alibi Caluinus) *carnem esse oportet, spiritum spiritum: vnumquodque qua à Deo lege & conditione creatum est. Ea verò est carnis conditio, vt vno certóque loco, vt sua dimensione, sua forma constet. Ea conditione carnem induit Christus, cui, teste Augustino, incorruptionem quidē & gloriam dedit, naturam & veritatem non abstulit.* Si vno certóque loco caro consistit, & carnis naturam a sua carne glorificata Christus non abstulit; quomodo à Christi corpore in cœlo sedente, locum omnem tollit Caluinus? *Locum* (inquit) *aliquem imaginari nō conuenit.* Rursum contra Vbiquitarios disputans Caluinus ita scribit. *Aliqui corpus Christi infinitum esse confingunt, nec vllo spatio contineri, sed implere cœlum & terram instar diuinæ eius essentiæ: quod figmentum absurdius est quàm vt refutatione egeat.* Si absurdum est nulla refutatione dignū, Christi corpus in cœlo nullo spatio contineri; absurdum quoque simile erit, omnem illi locum negare, quod hîc Caluinus facit. *Locum* (inquit) *aliquem imaginari non conuenit.* Adhuc semel Caluinus ad illa verba Pauli, *Qui ascendit super omnes cœlos vt impleret omnia*, ita scribit: *Quum dicitur Christus in cœlo esse, non sic accipere debemus quasi resideat inter sphæras vt stellas numeret, sed illic cœlum significat locum sphæris omnibus superiorem, qui post resurrectionem filio Dei est destinatus: non quòd propriè locus sit extra mundum, sed quia de regno Dei loqui nisi more nostro non possumus.* Si ergo cœlum quo Christus assumptus est, significat locum filio Dei destinatum, quare locū aliquem Christo in cœlis negat? Nec eum à contradictione liberat, quod propriè locum in cœlo esse negat, à nobis autem locum vocari, quia more nostro de regno Dei loquimur. Ob hoc ipsum enim necesse est, corpori Christi in cœlo aliquem locū imaginari, quia aliter loqui non possumus. Postremò quomodo Caluinus, Beza, & alij Sacramentarij, ex illis Petri verbis, *Quem oportet cœlum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium*, concludunt *Christi corpus cœlo contineri* (sicuti & loco ad Ephes. citato loquitur Caluinus) nec posse à cœli loco abesse, si nunc corpori Christi *aliquem locum in cœlo imaginari* fas non erit? Quis non videt manifestam esse tum contradictionem, tum etiam præsentis loci corruptelam? Cæterùm Christus in cœlo est secundùm corpus suum naturale & glorificatum, non quidem in loco qui continentia indigeat corporis cœlestis, quum extra & supra omnes cœlos continentes

Institut. lib. 4. c. 17 num. 24.

In 1. Cor. 11. ver. 24.

In Comment. ad Ephes. 4. 10.

Act. 3. 21.

nentes sit, nec etiam in loco generationis & corruptionis, sicuti nostra corpora locantur & continentur, sed est in certo loco iuxta naturalis sui corporis dimensionem, sicuti & beatorum corpora in cælo erunt extra mundialem hanc machinam simul cum capite Christo, qui membra sua præcessit *vt pararet eis locum; & in domo Patris sui multas esse mansiones,* Ioan. 14. multa loca, affirmauit. Quare corpori Christi in cælos assumpto locum aliquem imaginari adeò conuenit; vt qui illi locum neget, tum variis Scripturis contradicat, tum verum & naturale Christi corpus tollat, tum denique Vbiquitariæ & Eutychianæ hæresi necessariò suffragetur. Sed hoc stupore & vertigine iusto Dei iudicio feriuntur, qui in diuinis Scripturis licenter versari, & omnia pro libito ac libidine propria effutire volunt.

***

Antidotorum super Euangelium D. Marci,

FINIS.

ANTIDOTA EVANGELICA IN EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAPVT I.

6. *Erant iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.*

Tria fidei documenta.

VALET hic locus plurimum contra pestilentes horum temporum hæreses. Primùm enim docet, obseruari posse omnia mandata Dei; quod à nemine vnquam præstitum fuisse perpetuò vrgent horum temporum hæretici, Caluinus maximè. Hìc enim duo sunt, qui (si verum Scriptura dicit) *in omnibus Dei mandatis ambulabant*, id est, ea omnia seruabãt: eo sanè sensu quo seruari omnia à viatoribus possunt ac debent, & quo ea seruãda esse Catholica docet Ecclesia. Secundò docet hic locus, ex mandatorum obseruatione hominem iustum fieri seu iustificari coram Deo. Quum enim Euangelista dixisset illos fuisse *iustos coram Deo*, id est, vera iustitia quæ apud Deum talis habeatur, causam & modum vnde fuerint iusti, subiungit: *Incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela*. Tertiò docet hic locus, iustitiam bonorum operum coram Deo talem esse, & sic in omnium mandatorum obseruatione consistere, vt à grauioribus tantũ peccatis immunis sit; non quòd tam exacta obseruatio necessariò requiratur quæ cum nullis leuioribus peccatis consistat. Ideo enim adiecit Euangelista, *Sine querela*: id est, vt S. Augustinus iuxta alias Scripturas sapienter exponit, sine crimine aut lethali peccato. *Multi* (inquit) *iusti dicti sunt sine querela, quod intelligitur sine crimine. Nulla enim querela iusta est de his in rebus humanis qui nõ habent crimen. Crimen est peccatum graue, accusatione & damnatione dignissimum.*

Iustitia operum.

Tract. 41. in Ioan.

simum. Vnde & alibi distinguit: *Aliud est esse sine peccato, quod soli Christo competit; aliud sine querela, quod de multis iustis in hac vita dici potuit.* Sic hunc ipsum locum idem sapientissimus Doctor alibi exponit, vbi & similem Apostoli de seipso confessionem introducit. *Conuersatus secundùm iustitiam quæ ex lege est, sine querela.* Sed & ipse in eadem epistola Apostolus ad similem iustitiam alios hortatur. *Vt sitis sine querela, & simplices filij Dei sine reprehensione.* Rursum in alia epistola quum de seipso dixisset, *Vos testes estis, & Deus, quàm sanctè, & iustè, & sine querela vobis, qui credidistis, fuimus,* similem iustitiã aliis precatur, dicens: *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima & corpus sine querela, in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.* Eandem illis precatur iustitiam ac sanctitatem, quam de Zacharia & Elisabetha testatur Euangelium.

In lib. de perfect. iustitia.

De pecca. mer. & remiss. lib. 2. cap. 13.

Philip. 3.

Philip. 2.

1. Thess. 2.

1. Thess. 5.

Contra hunc locum mirè recalcitrant hæretici. Aliqui volunt istos fide iustos fuisse, quia gratis Deo propter mediatorem placuerunt: quæ autem de mandatorum obseruatione subiunxit Euangelista, ad iustitiam coram Deo nõ pertinere. Sed hos homines in alienum sensum Lucæ verba torquere ipse Caluinus affirmat. Is verò vt Catholicos alia via refellat, respondet hanc iustitiam Zachariæ & vxoris eius *à iustitia fidei fluere & illi subordinari, ideoq; alterã alteri à nobis opponi non debere.* Sed hæc responsio nulla est. Non enim iustitiam operum iustitiæ fidei ex hoc loco nos Catholici opponimus, sed alteram cum altera coniungimus, vt iustitia nostra coram Deo non ex sola fide, sed etiam ex mandatorum obseruatione consistat. Hanc isto loco fateri & agnoscere videtur sanè prima facie Caluinus. Ait enim *veram esse hanc definitionem, Iustos esse qui vitam suam formant ad legis præcepta.* Postea quoque ostendit *non propterea Christi gratiam esse superuacaneam, tametsi plena legis obseruatio vitam conferat, quia ad hanc legis obseruationem accedit gratuita reconciliatio per Christum, & quotidiana venia qua illis peccata ignoscit.* Hoc certè totum orthodoxè diceretur, si in illa gratuita reconciliatione renouationem internam quæ ab altera nunquam seiungitur, cõplecteretur, & de peccatis ac defectibus iustorum minutioribus, quibus quotidiana venia præstatur, loqueretur. Sed vafer hæreticus nihil horum intelligit. Ait enim. *Iusti ergo & irreprehensibiles censentur, quoniam tota eorum vita testatur eos iustitiæ addictos esse, regnare in illis Dei timorem, dum quoddam est sanctitatis exemplar. Sed cùm à perfectio*

Hæreticorũ pugna.

fectione longè distet pium eorum studium, non potest sine venia placere Deo. Quare iustitia, quæ in illis laudatur, à gratuita Dei indulgentia pendet, qua fit vt quod reliquum est in ipsis iniustitiæ non imputet. Attende impostoris verba. Vult in ipsis iustis aliquam adhuc iniustitiam manere. Hæc iniustitia est ipsa legis transgressio apud Caluinum, quia videlicet ex eius sententia quodlibet vel minimum peccatum est vera legis transgressio,& legem nemo potest seruare. Rursum dicit eos censeri iustos *quia iustitiæ addicti erant, & Dei timor in illis regnabat.* Iustus quippe iuxta Caluinum est,qui studium bene agendi cum aliquo Dei timore non deposuit, tametsi hoc eius studium boni desiderij effectum non sortiatur, id est,qui nondum in profundo positus contemnit: vt ad Rom. cap.7. aliisque variis in locis apertè eum docere docebimus. Quare & quum hîc dicit, *pium iustorum studium longè à perfectione distare*, perfectionis vocabulo ipsam iusti operis executionē intelligit. Sed maluit hîc hypocritam agere propter præsentis loci euidentiam, quàm impiam suam sententiam loco alieno proferre.

Iustus in sensu Caluini qui. Rom.7. vers.19.

Beza Caluini hypocrisin detexit. Rom.4. 1.Cor.4.

Sed Theodorus Beza magistri sui mentem (quem doctissimum interpretem semper vocat) optimè tenens, omni deposita latua,alias hoc loco Scripturas opponit,quæ iustitiam operum damnare videntur, vt illud: *Abraham si ex operibus iustificatus est, gloriam apud homines habet, non apud Deum.* Item illud:*Nullius mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.* Rursum illud:*Si ex lege iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.* Quæ omnia suis locis exposuimus,& contra iustitiam operum in fide nihil facere ostendimus. Opponit & illud:*Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.* Cui loco breuiter responderi potest:Si nemo coram Deo iustificabitur,ergo nec per suam nec per alienam iustitiam ipsi imputatam,nec per opera,nec per fidem aliquis iustificabitur,ac per hoc non operum tantùm,sed & fidei iustitiam, ipsamque imputatiuam, hic locus excludet. Si autem fidei iustitia his verbis non excluditur, profectò nec operum fidei iustitia excludetur:quum eadem sit ratio radicis & fructuum,Scriptura quoque non secus bonis operibus quàm fidei iustitiam tribuat. Cæterùm quod dicit Prophera Dauid, nec fidei nec operum iustitiam veram excludit. Illud tantùm docet,in Dei iudicio,qui omni prorsus peccato caret, neminem mortaliū qui peccatores omnes sunt vel fuerunt, pro iusto haberi posse,si iuxta iudicium & mensuram iustitiæ diuinæ in examen

Gal.2.

Psal.143.

vocentur. *Aperta sententia est* (ait Augustinus) *de superiori versu illustrius declarata. Non intres* (inquit) *in iudicium cum seruo tuo; hoc est enim: Noli me iudicare secundum te, qui es sine peccato. Et quod ait, Non iustificabitur, ad illam iustitiam retulit, quæ in hac vita non est.* Hæc ille. Eodem modo explicat lib.2.cap.19.de pecc.mer.& remiss.& de nat. & grat.c.60. Vide quoque Bernardum serm.5.de verbis Esaiæ; qui & ipsos Angelos hoc versu Prophetam complecti scribit. Illi enim iusti sunt, sed ex Deo, non coram Deo; & Dei munere, non in Dei comparatione; qui sic iustus est vt ipsa simul iustitia sit, nec vllum admixtum peccatum habeat. Comparationem igitur statuimus non in sensu Pelagiano, quasi omni prorsus peccato homo careat, & solùm secundùm minus à Dei iustitia differat, sed ita imperfectam, vt etiam in scientia Dei & verè imperfecta sit.

In lib de perfect. iustit.

Vide Hieronymũ in Hieremiæ cap.31.

28. *Aue gratia plena, Dominus tecum, &c.*

VErba hæc & verborum in Ecclesia Catholica vsum corrumpunt & exagitant hæretici. Negant vocabulũ Lucæ κεχαριτωμένη significare, *Gratia plena*, sed, vt Caluinus vult, *gratiam consecuta*; vt Beza vertit, *gratis dilecta*; vt Erasmus peruertit, *gratiosa seu pulchra*; vt Castalio transtulit, *accepta*. Cæterum verbum χαριτόω, vnde hoc participium passiuum deriuatur, significat propriè, *gratia replere*, vt Chrysostomus Græcus docet in comment.ad Ephes.cap.1.homil.2.vbi Paulus eodem verbo vsus dicit, quòd *Deus nos in Christo* ἐχαρίτωσε, gratia repleuit, seu variis gratiæ donis sibi gratos effecit, quæ ibi multa cõmemorat Chrysostomus. Eodem quoque in loco verba Christianorum, quibus diabolo renunciant & cælestia laudant, vocat Chrysostomus ῥήματα κεχαριτωμένα, *verba gratia plena*. Vocatur autem ab Angelo gratia plena, tum propter futuram filij Dei conceptionem & partum, vt exponit Ambros.lib.1.cap.2.in Lucam, Hierony.in epist.ad Principiam tom.5. Athanasius in Euangel. de sanctiss. Deipara, & August.homil.44.ex hom.50. tum etiam quia iam ante hanc Angeli vocem (quæ non erat operatoria, sed partim indicatiua, partim, vt iam dictum est, prænunciatiua) & post ipsum partum semper erat omnibus virtutibus plena, nullius peccati rea. Sic plenam gratia fuisse docet August. serm.9.de temp. & de sancta virginit. cap.4. & D. Bernardus homilia 3. super Missus est. Idque omnino tum ita fieri oportuisse, quia ad finem

B. Virgo cur gratia plena.

finem excellentissimum ordinata; tum sic fuisse, quia principio gratiæ maximè erat propinqua; scitè probat S. Thom. 3. par. q. 27. artic. 4. & 5. Cætera circa hunc locum, & de huius salutationis Angelicæ recitatione quotidiana, contra hæreticorum cauilla vide in Prompt. Cathol. in festo Annunciationis beatissimæ virginis.

Insulsum Caluini argument. contra inuocat. B. Virg.

Cauillationes tamen Caluini ad hunc locum positæ breuiter diluendæ sunt. Contra inuocationem huius beatissimæ virginis, sic disputat: *Cùm tota Mariæ excellentia sit mera Dei liberalitas, plus quàm præposterè faciunt qui ab ea petendum docent, quod aliundè nobiscum habet.* Argumenti absurditas ex simili apparebit. Tota diuitum in hoc mundo abundantia & copia mera est Dei liberalitas: ergo plus quàm præposterè faciunt qui à diuitibus subsidia temporalia petunt, quæ illi aliunde nobiscum habent: id est, quæ illi à Deo accipiunt haud secus quàm nos. Contra huius salutationis Angelicæ

Aliud.

vsum & recitationem quotidianam ita disputat. *Nimis crassa inscitia Papistæ salutationem hanc quasi magico exorcismo in preculam verterunt.* Respondè, salutationem Angelicam esse ex natura sua orationem laudatoriam, vt docet Athanas. in oratione in Euang. de sanctiss. Deipara, & hac ex parte gratiarum esse actionem, sicut tam multi Psalmi sunt; esse quoque per modum insinuationis precationem, sicut illa verba Ioan. 11. *Ecce Domine, quem amas, infirmatur*, vt docet August. tract. 49. in Ioan. Addit Caluinus. *Atque eò prorupit vesania, vt concionatoribus fas non sit Spiritus gratiam pro suggestu petere nisi per suum Aue Maria.* Videte stupidum Caluini argumentum. Concionatores solent hoc facere, ergo non est fas illis aliter facere. Nec aliqua lex cogit eos hoc facere, sed pia consuetudo; nec illa consuetudo alios modos aut alias precationes excludit, quibus Spiritus sancti gratia petitur, sed inter alias hæc vna est, eáque tanto illo tempore aptior quanto & breuior, & propter beatissimæ virginis excellentiam cuius intercessio expetitur, efficacior est. Disputat adhuc Caluinus & dicit. *Atqui præterquam quòd sola gratulatio hic habetur, temere sibi alienum officium vsurpant, quod Deus non nisi Angelo iniunxit. Bis autem stulta æmulatio quòd non nisi absentem salutant.* Ad singula tria respondè. Ad primum: si esset sola gratulatio, piè tamen hoc solo nomine vsurpari. Piè enim illa dicimus aut repetimus, quibus de Sanctis atque amicis Dei erga ipsos beneficia gratulamur. Quanquã ista gratulatio beneficium Dei spectat non soli B. virginis, sed tota huma-

Aliud.

Alia tria.

I.

humano generi collatum. Ideo enim adiicitur, *Et benedictus fructus ventris tui.* Deinde non est sola gratulatio, sed est pro maximo beneficio incarnationis Dominicæ gratiarum actio, patitérque precatio, vt iam dictum est. Ad 2. resp. alienum officium hîc non vsurpari; primùm, quia etsi soli Angelo hoc Deus iniunxit, tamen ne eadem verba ab aliis repeterentur non prohibuit: secundò, quia quod Deus Angelo iniunxit, hoc nemo nunc facit, id est, nemo futurum virgini partum annunciat; sed vt illud proœmium Angelicum perpetuò verum est, sic perpetuò à piis affirmari potest. Tertiò, quia etsi solis Angelis iniunctum videtur vt Christo recenter nato cantarent, *Gloria in excelsis Deo*, &c. tamen eadem verba à piis rectè vsurpari nec ipse Caluinus negauerit. Postremum quod dicit, infidelitatis Caluinianæ argumentum est, qui Sanctos in cælo regnantes pro mortuis habet. & mortuos vocare solet Si enim apud Deũ Sanctos viuere Caluinus credit, facilè intelligeret illos nobis non esse semper absentes, sed quando piè inuocantur, præsentissimos, sicut Paulus *corpore absens, spiritu præsens erat* in excommunicando Corinthio fornicario, & Elizeus *spiritu præsens erat* quum seruus eius Giezi munera acciperet à Naaman Syro: nisi fortè dicant hæretici ad puniendos malos Sanctorum spiritus adesse, & ad iuuandos pios adesse non posse.

2.

3.

1. Cor. 5.

4. Reg. 5.

34. *Quomodo fiet mihi istud? quoniam virum non cognosco.*

BEatissimam Virginem virginitatis votum ante Angeli salutationem iam dudum vouisse hæc verba cõfirmant: quod his verbis ostendit S. Augustinus. *Virginitatem Mariæ Deo dedicatam indicant verba quæ sibi fœtum annunciãti Angelo Mariæ reddidit: Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco: quod profecto non diceret, nisi Deo virginem se antè vouisset.* Hæc ille. Idem docet Greg. Nyss. in serm. de Natiuit. Domini. Nempe prorsus ineptè & impertinenter hanc difficultatem proposuisset, si ad futurum respexisset; id est, quòd virum nunquam esset cognitura: maximè dicente Angelo, *Ecce concipies in vtero*, & non dicente, Ecce concepisti in vtero. Idem alij Patres ex hoc loco colligunt. Recalcitrat tamen Caluinus & ait. *Quòd ex eius verbis suspicati sunt quidam perpetuæ virginitatis conceptum habuisse votum, nimis infirmum est, imò prorsus absurdum. Perfidè enim passa fuisset se*

Votum Beatæ Virginis.

Lib. de S. virginit. cap. 4.

Caluinus contra Patres.

marito collocari, sanctúmque coniugij fœdus non sine Dei ludibrio spreuisset. Nec ipsi Papistæ permittunt vxori continentiam vouere suo arbitrio. Deinde puerile commentum est, monachismum fingere inter Iudæos. Hæc ille. Sed ad hoc totum argumentum variè olim respondérunt Patres, quos omnes contemnit Caluinus vt homines absurdos & pueriles. Nullum inter Iudæos fingunt Patres monachismum, nec B. Virgo ex more Iudæorum cõtinentiam vouit, sed ex singulari sua pietate ac puritate hoc fecit, nescíens se Dei matrem futuram, sed ex puro Dei amore pura eius sponsa fieri desiderans. Totum hoc pulchre docet S. Augustinus. *Quia* (inquit) *virginitatis votum Israëlitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro iusto, non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro quod illa iam vouerat. Poterat quidem & iuberi virgo permanere, in qua Dei filius formam serui congruenti miraculo acciperet, sed exemplo sanctis futura virginibus virginitatem Deo dicauit, quum adhuc quid esset conceptura nescíret.* Desponsata igitur B. Virgo, & tamen continentiam vouens, nec ipsi coniugio nec viro suo iniuriam fecit, vt colligit Caluinus. Non viro, quia illo planè consćio & consentiente hoc fecit, qui illam non nisi ad virginitatis custodiam accepit. Non ipsi coniugio, quia ad essentiam cõiugij non copula carnalis (vt putare videtur Caluinus) sed obligatio mutua pertinet. Ideóque coniuges esse non desinunt qui ex mutuo consensu à copula carnali siue ad tempus (vt Paulus hortatur) siue in perpetuum abstinent: de quo lege Augustinum lib. 1. cap. 11. de nupt. & concupisc. Deinde si fœdus coniugij violauit B. Virgo vouens continentiam, vt Caluinus ait, debuit secundum eum etiam post filij Dei partum viro copulari. Atqui hoc ipse Caluinus non admittit, qui eius perpetuam virginitatem asserit. Videre ergo debuit, quòd sicuti consćio & consentiente viro perpetua virgo fuit de facto, sic eodem consćio & consentiente hanc perpetuam virginitatem vouit, sicuti eius ad Angelum verba manifestè conuincunt. Quid ergo ad hæc verba Caluinus? *Soluendum* (inquit) *est obiectum illud quòd virgo in futurũ tempus respiciat, ideóq; significet nullam sibi fore cohabitationem cum viro. Hæc verò coniectura & probabilis est & simplex, quòd rei magnitudo vel potius maiestas virginem perculerit, vt sensus omnes admiratione ligatos haberet ac constrictos. Quum audit nasciturũ esse Dei filium, aliquid non vulgare concipit: atque hæc ratio est cur coitum virilem excludat. Hinc attonita exclamat, Quomodo erit istud?* Hæc

1. Cor. 7.

Caluinus ex seipso refutatur

Caluini

Caluini(vt vocat) coniectura aliquid probabile sonaret, si tantummodò dixisset, *Quomodo mihi fiet istud?* Hæc enim admirantis vox est, & ad magnitudinem futuri partus referri potest; quem quia diuinum fore audiebat, meritò interrogare potuit quomodo illa creatura simplex & vulgaris Dei filium & in domo Iacob regnaturũ parere posset. Nunc autem non hoc tantùm dicit, *Quomodo mihi fiet istud?* neque ibi terminatur interrogatio, sed in causa admirationis quam subnectit. Addit enim suæ admirationis causam, *Quoniam virũ non cognosco.* Nõ dicit, Quia pauperi & vulgari viro despõsata sum, quasi quæ tam nobilẽ partũ generare se posse admiretur; sed dicit, Quia viro non sum copulanda, nec viri coitũ expertura. Quomodo igitur cõcipiam & pariam? Et ad hanc quæstionem respondet Angelus, ostendens quòd loco virilis seminis *superueniet in eam & illabetur Spiritus S.* & loco virilis amplexus *obumbrabit* & complexabitur *illam virtus altissimi:* vt sit propterea de sua virginitate secura; cui soli metuebat purissima virgo, audita partus mentione, & conseruandæ virginitatis studio hanc quæstionem proposuit, quasi quæ nec propter filij Dei partum futurũ, virginitatis suæ propositum violare libenter voluerit. Assensum itaque suum cohibuit ac suspendit, donec de eius conseruatione aliquid certum haberet. Quam quidem virginitatẽ suam vbi ex Angelo integram sibi mansuram intellexisset, quia viri officium Spiritus S. & virtus altissimi suppleret, ipsóque Elizabethæ sterilis & vetulæ exemplo proposito, etiam virginem parere posse intelligeret, confestim absque vlla alia difficultate assensum suum præbuit, dicens: *Fiat mihi secũdum verbum tuum.* Non ergo magnitudo partus aut ipsius magnitudinis admiratio *ratio est, cur coitum virilem excludat*, vt Caluinus comminiscitur, ne sanctæ virginitatis propositum in purissima virgine fateretur; sed partus ipse futurus, quem sine coitu virili fieri posse necdũ intellexerat, ratio fuit cur coitum virilem à se remoueat, dicens, *Quoniam virũ non cognosco*, id est, *virum non sum cognitura*, vt Beza hoc loco vertit. Nuptura igitur erat sine proposito consummandi matrimonij. Sic efficaciter & necessariò probat hic locus votum virginitatis à B. Virgine conceptum firmitérque decretum fuisse, antequã eam Angelus salutaret; & conuincuntur impij hæretici, qui huiusmodi votum à nemine emitti posse aut debere dogmatizant.

Caluini coniectura ex textu refellitur.

Purissimæ virg. de cõseruanda sua virginit. anxietas.

Beza Caluinum hoc loco se sequi profitetur, quem & *optimum suum parentem, & præstantissimum theologum* vocat, &

Alia Bezæ corruptela reijcitur.

hunc esse sensum ait: *Quandoquidem in eo quod polliceris, nullus locus est vulgari & consuetæ matrimonij coniunctioni, age, qua tandem ratione fiet quod narras?* Fingit ergo Beza B. virginem de noua partus ratione inquirere, eo quòd in tam excellenti partu, vulgari & consuetæ matrimonij coniunctioni locus non sit. Atqui nec hic sensus Caluini cõmento parũ conformis, verbis B. Virginis quadrare potest. Non enim quærit nouam partus rationem, sed omnem à se futurũ partum excludit. Non dicit, quomodo sine viri copula pariam? quæ est consueta matrimonij coniunctio: sed dicit, quomodo concipiam in vtero, & pariam filium? quia viri copulam non sum expertura. Notandum quod dicit virgo, *Quomodo fiet istud* id est, res ipsa quam narras, partus quẽ mihi annuncias. Non dicit, Quomodo fiet tale, talis partus, aut tantæ prolis conceptus? Dicit τοῦτο non τοιοῦτο. Simpliciter de partu interrogat; sicut causa interrogationis subiuncta demonstrat, *Quia virum non sum cognitura:* id est, quia ab omni partu sum aliena. Nam B. virginẽ de aliquo alio partus genere quàm de virili & consueto adhuc cogitasse, inanis planè & futilis coniectura est. Deinde si de nouo partus genere præter virilem & cõsuetum interrogaret, non fuisset opus addere, *Quia virum non cognosco.* Nihil enim hoc ad rem faceret. Siue enim virum cognitura fuerat, siue nõ, nouus ille partus præter viri cõmercium, locum habere potuisset. Ita planè B. Virginis quæstionem, dum verum eius & germanum sensum peruertunt hæretici, futilem & absurdã & impertinentem sensum habere coniũcunt. Quam etiã quæstionis absurditatem innuere vult Caluinus, dum ait virginem ita perculsam & attonitam fuisse, *et sensus suos omnes admiratione ligatos & constrictos habere.* Vult ergo illam quasi vix sui compotem sine sensu & iudicio quæstionẽ proposuisse. Hæc est Caluini impietas, quam sese libenter imitari profitetur Beza. Talem enim certè quæstionis sensum excogitarũt, qui nihil ad rem præsentem faciens, minimèque cohærens, verè sine sensu prolata videatur. Cæterùm beatissima virgo absque vlla sensuum constrictione, prudenter & sensatè interrogauit, cui propterea Angelus grauiter & diuinè respondit, non ita responsurus, si illam sine sensu & iudicio aliquid interrogare perspexisset.

B. Virginis quæstionẽ quam indignè tractant hæretici.

48. *Respexit humilitatem ancillæ suæ.*

Humilitas B. Virginis qua.

ACriter hoc loco contendunt hæretici, humilitatem non pro virtute animi & submissione in B. Virgine, sed pro

pro vili & abiecta conditione in paupere & ignobili puella accipi. *Humilitas hîc* (ait Caluinus) *non submissionem vel modestiam vel animi habitum significat, vt stulte putarunt indocti & barbari homines, sed tantundem valet ac vilis abiectáque conditio, quatenus excellentiæ opponitur, quod ex Græca voce liquet.* Caluino applaudens Beza, eandem cântilenam canit: *Significat ταπείνωσις humilitatem, id est, vilem & abiectam conditionem, qualis est nimirum vilium seruulorum. Itaque inepti sunt qui modestiam cæteráque Mariæ virtutes hoc loco prædicant, quasi ταπείνωσις illud sit quod Græci ταπεινοφροσύνην vocant: quasi denique Maria vllâ sua merita, ac non potius infinitam Dei misericordiam collaudet.* Móxque Theophylacti in hunc locum verba ab Erasmo notata repetit, quibus ait virginem non propter suam virtutem beatam se dicendam esse, profiteri, sed quia fecit illi magna Deus: addens *Romæ hunc commentarium impressum fuisse, vt præposteri Mariæ cultores intelligant sanis hominibus nunquam placuisse has præposteras Mariæ laudes.* Erasmo subscribit Cornelius Iansenius, & Didacus Stella: qui verbum ταπείνωσιν pro virtute humilitatis apud Græcos nunquam accipi affirmant.

Sed errauit ille errans-mus Erasmus, aliósque in errorem abduxit. Nam in hoc ipso cantico vbi dicit virgo, *Exaltauit humiles, ὕψωσε τοὺς ταπεινοὺς*, eodem verbo vtitur: & opponuntur humiles *superbis mente cordis sui*, & pauperes spiritu significat, vt ipsemet Beza annotauit. Quum Christus in Euangelio dicit Matth. 11. *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde*, vox Græca est, *ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ*. Quum idem dicit, *Omnis qui se humiliat, exaltabitur*, vox Græca est, *ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν*, Matth. 23. & *ὁ ταπεινῶν* Luc. 14. & 18. Rursum quum Christus dicit, Qui nõ se humiliauerit sicut vnus ex paruulis istis, vox Græca est, *ταπεινώσῃ*, Matth. 18. Lucas quoque Act. 8. citans Esaiæ verba de Christo, *In humilitate iudicium eius sublatum est, & non aperuit os suum*, vtitur verbo *ταπείνωσις*. Iacobi cap. 4. & 1. Petr. 5. Superbis resistit, & humilibus dat gratiam, est verbum *τοῖς ταπεινοῖς*. Item Iacobi eodem cap. *Humiliamini in conspectu Domini*, vox Græca est, *ταπεινώθητε*. Sed & apud Paulum, quem humilitatis virtutem non nisi vocabulo *τῆς ταπεινοφροσύνης* exprimere Iansenius affirmat, huius apud Lucam dictionis *ταπείνωσις* coniugatum pro virtute humilitatis accipitur. Rom. 12. *Non altum sapientes, sed humilibus consentientes, τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι*. 2. Cor. 7. *Qui consolatur humiles, consolatus est & nos: ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινούς.*

Probatur humilitas B. Virginis quod vera virtus esset.

In Com. Concord. Euang.

Iam ad Philip. 2. de Christo, *Humiliauit semetipsum factus obediens*, &c. ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν. Temeritatem igitur & ignorantiam Erasmi alij interpretes temere sequuti fuerunt. Nec barbari aut indocti sunt (vt Caluinus garrit) qui virtutem humilitatis hoc loco exponunt, quasi vox Græca id non permittat, sed certè inconsiderati sunt qui virtutem humilitatis hic accipi posse negant; quum tamen multis in locis in Græco Matthæo, Luca, Paulo, Iacobo, Petro, illa vox aut eius coniugatum eandem virtutem significet. Loquitur igitur B. Virgo non vt paupercula, aut contemptibilis aliqua puella, sicuti Lutherus primus nugatus est in Postilla huius Euangelij, aliósque nugari fecit; sed vt pia & humilis virgo, Deo gratias agens, quòd quum tam parua in oculis suis esset, ad tantam dignitatem Deus illam exaltauit. Sic Lia vxor Iacob mulier diues & locuples, quũ prole à Deo donata esset, gratias Deo egit dicens: *Vidit Dominus humilitatem meam.* Prius enim à viro suo contempta videbatur. Sic ipse Dauid Rex. *Vide humilitatem meam & laborem meum.* Et iterum. *Respexisti humilitatem meam, saluasti de necessitatibus animam meam.* Sunt quippe labor & necessitates cum humilitatis virtute in piorum animis coniunctæ. Hanc B. Virginis humilitatem quæ se omni honore indignã reputabat, respexit Deus: *exaltans humilem*, vt in Euangelio promittit Christus, & in hoc ipso cantico B. Virgo repetit. Qua in re non suam virtutem, sed Dei erga se beneficia prædicat. Non quòd humilis fuerit, gloriatur; sed quòd humilem & demissum animum suum Deus respexerit, gratias agit, *exultans in Deo salutari suo.* Et sic verum est quod Theophylactus dicit, quòd non propter suam virtutem beatam se dicendam esse virgo prædixit, sed quia fecit illi magna Deus. Magna quippe fuit & valde magna huius humilis virginis tanta exaltatio. Quare humilitatem pro vera animi virtute in hac beatiss. virgine hoc loco exponunt Patres. Imprimis Origenes homil 8. in Lucam: Augustinus serm. 2. de assumpt. B. virginis: Beda in hunc locum: Bernardus homil. 1. super, Missus est, & homil. 1. de laudibus virg. Rupertus lib. 1. in Cant. Denique omnes illi Patres, qui Mariam Euæ, obedientem inobedienti, humilem superbæ opponunt, vt Irenæus lib. 5. Tertull. in lib. de carne Christi. Augustinus serm. 18. de Sanctis. Hieron. epist. 22. ad Eustoch.

Gen. 29.

Psal. 44.

Matth 23.

Patres contra Caluinum.

Qui humilitatem pro vili & abiecta conditione accipiunt, planè extra rem philosophantur. Nulla enim Scriptura docet Deum talem conditionẽ quatenus talem respicere, sed animi abiecti

abiecti virtutem. *Beati pauperes spiritu. Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & trementem sermones meos? Reuelasti ea paruulis.* Tametsi plerique Apostoli piscatores erant, non tamen pauperes & abiectæ conditionis fuerunt. Matthæus diues & pecuniosus, Philippus & Bartholomæus nobiles viri fuerunt. Nec paupertatem nec diuitias in bonorum suorum distributione Deus respicit, sed *humilibus dat gratiam, superbis resistit.*

Matth. 5. Esai. 61. Matth. 11.

Iac. 4.

74. *Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.*

QVum hic locus ad necessitatem bonorum operum, quæ omnibus in Christum credentibus incumbit, perspicuè demonstrandam plurimum valeat, dupliciter illum hæretici corrumpunt atque deprauant. Primùm illud, *sine timore*, exponunt de certitudine gratiæ, quam fingunt; & animi tranquillitate ac securitate, quam iam in Christo recõciliati concipiunt: vt timor anxietatem & ægritudinem animi seu dubitationem de salute, & de propitio erga nos Deo hoc loco significet, quia cum hac dubitatione, & sine certa fiducia salutis, Deo libere & hilariter seruire non possumus. Deinde, *seruire Deo in sanctitate & iustitia*, ad animi gratitudinem referunt, quæ deceat filios Dei; non ad necessariam obedientiam, qua ad vitam æternam perueniatur. Sic Caluinus & Beza hunc locum peruertunt, totúmque Scripturæ sensum inuertunt. Caluini verba sunt. *Quod dicit, vt sine timore seruiamus, significat non posse nisi tranquillis animis ritè Deum coli. Quum igitur Deus homines sibi in Christo reconciliet, quum eiusdẽ præsidio ipsos tueatur, vt securi sint ab omni metu, quum eorum salutem in eius manuum & custodiam deposuerit, meritò Zacharias nos eius gratia prædicat à metu liberari.* Sic & Beza: *Significat hoc loco timor futuri mali ægritudinem, quæ pugnat ex diametro cum fiducia illa filiorum Dei, qui fide iustificati pacem habent. Seruire omnibus diebus Deo in sanctitate & iustitia*, exponit Caluinus hoc modo: *Quum sibi in perpetuum homines Deus adoptet, non debet caduca vel exigui temporis eorum esse gratitudo.* Et paulò antè: *Sicut efficiens* (inquit) *causa salutis nostræ gratuita Dei bonitas fuit, ita finalis est, vt homines piè sanctéque viuendo nomen eius glorificent.* Callida hæc & impia est textus Euangelici corruptio, ad statuendam

Operum bonorum necessitas defenditur

In Harmonia.

In Annot. in hunc locum.

hæreticorum fiduciam, & ad tollendam obedientiæ mandatorum necessitatem. De quo timore loquatur Zacharias, ex verbis eius adiunctis aduertendum est. *Vt seruiamus* (inquit) *sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati.* Hæc verba & horum tractationem penitus omisit Caluinus, vt facilius fucum lectori faceret. Nec illa etiam tractauit Beza. Isti autem inimici è quorum manu ac potestate liberati, seruimus Deo absque timore, sunt ipse Satanas eiusque copiæ, vt in superiori versiculo, *Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos*, Caluinus ipse exposuit. Seruire igitur sine timore, hoc loco nihil aliud significare potest, quàm non timere amplius diabolum aut copias eius, & non timere pœnam quam ille reprobis infert, non timere insidias quas ille struit. Cum illo enim perpetua nobis pugna est. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates tenebrarii harum.* Ille est *aduersarius cum quo consentiendum est, dum adhuc in via sumus, ne trahat nos ad Iudicem:* qui *semper circuit sicut leo rugiens, quærens quem deuoret.* Hunc timere amplius non debemus, sed contemnere, eique resistere: iuxta illud Iacobi, *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Christus enim *dedit se nobis*, natus est nobis, passus est pro nobis, vicit diabolum tentantem, vicit moriendo, vt *per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, & liberaret eos qui timore mortis* (id est, timentes semper quid de anima fieret post mortem) *per totam vitam obnoxij erant seruituti.* Ab hoc timore mortis, & ab hac seruitute diaboli liberauit suos Christus, vt ab hoc timore seruili, & ab hac seruitute diaboli & peccati, liberati, ita demum *seruirent Deo in iustitia & sanctitate*, &c. Hoc paucioribus verbis dixit Paulus. *Liberati à peccato serui facti estis iustitiæ.* Non agitur hîc de pace aut tranquillitate, sed de puritate & libertate conscientiæ. Christus dedit se nobis vt primum omnem timorem seruilem, seu spiritum seruitutis in timore, qui status erat filiorum veteris testamenti, excuteremus, nec diabolum, nec mortem, nec peccati iugum aut duram consuetudinem timentes; deinde vetustate omni sublata, & de manu inimicorum illorum liberati, ita demum spiritum adoptionis filiorum Dei acciperemus, *seruientes iustitiæ*, vt Paulus loquitur; siue *seruientes Deo in iustitia & sanctitate*, vt hîc Zacharias loquitur. Porro hoc ipsum seruire Deo in iustitia & sanctitate, non est (vt Caluinus fraudulenter scribit) *causa finalis salutis nostræ*, sed est causa finalis redemptio

Ars Caluini.

Seruire Deo sine timore quid.

Ephes. 6.

Matth. 5.

1. Pet. 5.

Iac. 4.

Heb. 2.

Rom. 6.

Conscientiæ puritatem in securitatem vertit Caluinus.

demptionis per Christum factæ, & vna causa efficiens salutis nostræ, quatenus vitam æternam significat. Christus enim *dedit se nobis*, vt hîc Zacharias loquitur, vel, vt Paulus plenius scribit, *Dedit semetipsum pro nobis vt redimeret nos ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Hic est finis proximus passionis Christi, vt liberaret ab iniquitate & à manu inimicorum nostrorum, & sic mundaret sibi populum acceptabilem, &c. id est, sua gratia nouum spiritum conferret, nouam charitatem diffunderet in cordibus nostris, quo spiritu gratiæ accepto & qua charitate in corde diffusa, seruiremus Deo in sanctitate & iustitia. Christi passionis hæc finalis causa fuit, non autem salutis nostræ. Salutis quippe nostræ, siue vt saluemur, Deoque in æternum fruamur, primaria quidem efficiens causa est gratuita Dei bonitas, meritoria Christi passio, instrumentalis causa, quæ ad efficientem reducitur, est ipsa iustitia & sanctitas qua seruimus Deo omnibus diebus nostris. Per hanc enim Dei seruitutem, siue per obedientiam mandatorum Dei, in qua & secundum quam seruimus Deo, quasi per viam necessariam & à Deo præscriptam, peruenimus ad vitam æternam, iuxta clarissima Christi verba: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Seruimus igitur Deo non solùm per modum gratitudinis, ne simus filij ingrati; nec tantùm per modum liberalitatis, quasi cultu spontaneo Deum colentes; nec denique ob illum tantum finem vt Deus glorificetur, quæ omnia hîc Caluinus ponit vt aliquid pro pietate dicere videatur; sed præterea per modum necessariæ obedientiæ: necessariæ dico, tum quia sine ea ad vitam æternam non ingrediemur, tum quia hic finis est & proprius effectus passionis Dominicæ, siue causa præcipua cur dedit se nobis Christus, vt hîc Zacharias loquitur, & Paulus expressius docuit. Tenemus iã quàm impiè & fraudulenter totum hunc textus Euangelici sensum Caluinus deprauauit. Notandum quoque verbum seruire hoc loco, apud Lucam esse λατρύειν; quo vocabulo cultus latriæ Deo proprius notatur. Vt hinc intelligamus vitæ sanctitatem atque iustitiam proprium esse Dei cultum, quem Deo debemus præcipuè & necessariò: ideóque bonis operibus, non sola fide, Deum propriè atque imprimis coli.

Tit. 3.

Matth. 19.

77. *Ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum.*

HVnc sibi locum valde propitium & opportunũ existimauit Caluinus, ex quo imputatiuam suam iustitiam fabricaret. *Præcipuum* (inquit) *Euangelij caput nunc attingit Zacharias, dum scientiam salutis in remissione peccatorum positam esse docet. Nam quum nascamur omnes filij iræ, sequitur natura damnatos esse ac perditos. Hæc porro damnationis causa, quòd iniustitiæ rei sumus. Quare non aliud effugiendæ mortis remedium est, nisi vt nos sibi Deus reconciliet, peccata nobis non imputando.* Hæc hactenus omnia vera sunt, si per illam non imputationem peccatorum, veram & non imputatitiam remissionem significat, vt verè tollatur peccatum ab illis qui Deo reconciliantur, *facti noua creatura in Christo*, vt Scripturæ nos docent. Nunc autem venenum aspergit suum. *Atque hãc vnicam coram Deo iustitiam restare, ex Zachariæ verbis colligere promptum est.* Hoc est eius pestiferum venenum. Salus nostra per Christũ est in remissione peccatorum: ergo illa est vnica iustitia nostra coram Deo. Tam insulsa consequentia vide quot impietates doceat: *Spe salui facti sumus.* Ergo vnica iustitia nostra coram Deo spes est. *Qui facit iustitiam, iustus est:* Ergo vnica iustitia nostra coram Deo in bonis operibus restat. Rursum: *Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quòd Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris:* Ergo vnica salus & iustitia nostra coram Deo est, credere hunc articulũ de resurrectione Christi. Iam verò alia Scriptura dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit:* Ergo nunc fides cum baptismo est vnica iustitia nostra coram Deo. Et quàm multæ Scripturæ proferri possunt, quæ variis partialibus causis salutem nostram tribuunt, quæ non propterea vnicæ causæ sunt, solæ, & integræ, sed ex aliqua parte salutem conferunt! Perpetuum hoc hæreticis est, vt ex vna veritate aliam destruant, & ex parte totum inferant. Sed hanc consequentiam ex verbis Zachariæ colligere se posse Caluinus ait. Audiamus quomodo, & qua ratione? *Vnde enim salus, nisi ex iustitia?* Trãseat hæc propositio, quia reuera nulla salus est sine iustitia; & vnde saluamur, inde quoque iustificamur. Sequitur. *Quòd si filiis Dei aliam cognoscere salutẽ quàm ex remissione peccatorũ fas nõ est, sequitur non alibi quærendam esse iustitiam.* Iam hæc propositio minor falsa est. Falsum, inquam, est non aliam esse cognoscendam salutem

Ephes. 2. & Gal. 5.

Remissio peccatorũ non est vnica & tota iustitia nostra coram Deo.

Rom. 8. 1. Ioan. 2. Rom. 10.

Mar. 16.

Hæreticorum perpetuus dolus malus.

salutem quàm ex remissione peccatorum, & probare ac concludere Caluinus hoc debuit, quod nunc pro medio & argumento ponit. Dicit quidem Zacharias *scientiam salutis* esse ex remissione peccatorum: sed non dicit ex sola illa esse, vel non aliam esse salutem quàm ex remissione peccatorum. Vafrè igitur & fallaciter Caluinus pro argumento ponit, & pro vero & certo subsumit, quod ille sibi probandum & concludendum accepit. Deinde si ex sola remissione peccatorum est salus, vt hîc vult Caluinus, ergo nec ex fide est salus. Fides enim non est ipsa remissio peccatorum, sed via ad illam, sicuti spes, pœnitentia, charitas est. Ita rursum suis placitis repugnat Caluinus, & nescit quid affirmat.

Caluinus ex suu placitu refutatur.

Iam verò ex ipsis verbis Zacharię planè contrariũ apparet. Apparet, inquam, nõ in sola remissione peccatorũ esse salutẽ ac iustitiam nostram per Christum, sed etiam in nouo lumine gratiæ, quo perfusi in nouitate vitæ ambulemus. Addit enim: *Visitauit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viã pacis.* Christus stella matutina & oriens (substantiuum enim est apud Lucam, ἀνατολὴ, non adiectiuum) visitauit nos ex alto, descendit de cælo homo factus, vt illuminaret omnem hominem venientem in hunc mundum, seu omnes homines in peccati & ignorantiæ tenebris antea sedentes; id est, noua luce gratiæ perfunderet, vt ea luce dirigerentur affectus humani, non iam amplius ad iniquitatem & opera tenebrarum, in quibus nullus ordo, nulla pax est, *sed in viam pacis:* id est, in illam sanctam totius vitæ conuersationem quę pacem adfert, cum Deo, cum proximo, cum sua cuiusque conscientia. De qua alia Scriptura dicit, *Non est pax impijs:* &, *Viam pacis non cognouerunt.* Quis nunc nisi proteruè impius ex verbis Zachariæ colligere potest in sola remissione peccatorum salutem ac iustitiam nostram consistere? Quis nisi proteruè impius negare poterit venisse de cælo Christum, non solùm vt nos Deo reconciliaret remittendo peccata per viscera misericordiæ suæ, sed præterea per eadem viscera misericordiæ (vnde ait Zacharias, *In quibus visitauit nos, &c.*) visitasse nos nouo lumine gratiæ, vt ambularemus in præceptis eius, in viam pacis? Proteruè igitur & impiè Caluinus ea infert quæ apud illum statim sequuntur. *Ita iustitia quam superbi homines ex operũ meritis conflant ac fabricant, nihil aliud est quàm iustitiæ imputatio, dum nos gratis à reatu Deus absoluit.* Proteruè & impiè & cõtra aperta Zachariæ verba infert iustitiã nihil

Vitæ nouitas vna salutis causa.

Esai. 48.
Psal. 13.

nihil aliud esse quàm iustitię imputationem. Quum enim *salus sit ex iustitia* (vt Caluinus iam arguebat) hanc autem salutem Zacharias descripserit *in illuminatione* per Christum facta, vt *dirigerentur pedes nostri in viam pacis*, id est, vt ambularemus in via iustitiæ, & *abnegantes* (vt Paulus explicat) *omnem impietatem, & secularia desideria, iustè, piè, ac sobriè in hoc seculo viuamus*; manifestum est ex verbis Zachariæ, salutem & iustitiam nostram non esse vllam iustitiæ imputationem per solam gratuitam à reatu absolutionem, sed esse inhærentem nobis ex Christi gratia bonorum operum iustitiam, præcedente veterum peccatorum gratuita remissione, veterísque hominis morte ac sepultura, vt Paulus alibi describit.

Tit. 1.

Rom. 6.

Quòd verò garrit de superbis hominibus qui ex operum meritis iustitiam conflant ac fabricant, nihil aliud est quàm malè sani cerebri spectrum à turbato phantasmate suo conflatum ac fabricatũ. Nisi enim veteres Pelagianos designat somnium suum narrat. Operum merita Scriptura perspicuè docet, vt suis in locis perspicuè demonstrauimus. Sed eadem merita nec sine fide nec sine speciali Christi gratia ponuntur. Ex quibus radicibus profecta veram iustitiam constituunt non qua ex impiis Deo reconciliemur, sed qua iam Deo reconciliati magis iustificemur, vitamq; æternã adipiscamur. Sed nihil absque calumnia & morsu candidum Caluini pectus proferre potest. Adddit adhuc aliqua quæ dissimulanda non sunt.

Operum merita.

Ad hac notandum est, Zachariam non de extraneis, sed de populo Dei habere sermonem. Vnde sequitur non modò iustitiæ principium ex peccatorum remissione pendere, sed imputatiuè (vt ita loquar) iustos coram Deo in finem vsque esse fideles: quia aliter coram eius tribunali consistere nequeunt, nisi quotidie ad gratuitam reconciliationem se conferant. Hæc ille. Primùm omnino falsum est Zachariam de populo Dei, qui propriè ac verè talis est, habere sermonem quum dicit, *Ad dandã scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum*; quum planum ac manifestum sit de illis eum loqui de quibus statim subiungit, eiusdem diuinæ misericordiæ effectũ prosequens, *Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent*: quos planè extraneos adhuc fuisse, nec ad populum Dei pertinere posse, nec ipse Caluinus negauerit. Esse autem eiusdem misericordiæ erga eosdem prosecutionem, vt dixi, verba Zachariæ perspicuè docent. Dicit Ioannem filium suum *præiturum*

Caluini paralogismus refutatur.

ante faciem Domini parare vias eius, ad dandam scientiã salutis plebi eius in remissionem peccatorũ eorum, per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus (supple visceribus misericordiæ, id est, in qua eadem misericordia) *visitauit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & vmbra mortis sedent.* Tota igitur hæc misericordia Dei, quam Zacharias hîc prædicat, tam quoad remissionem peccatorũ quàm quoad illuminationem gratiæ Christi erga illos homines fuit *qui in tenebris sedebant*, &c. id est, qui Messiam ignorabant, quem Ioannes prædicauit, & qui in grauibus peccatis erant. Nam & Iudæi ipsi ad quos Ioannes prædicauit, propter incredulitatem qua laborabant, & propter peccata enormia quibus abundabant, erant *populus sedens in tenebris & in vmbra mortis*, tametsi quoad externum fœdus & circuncisionis pactum, populus Dei erãt denominatiuè tantùm, vnde & hîc dicitur, *plebi eius.* Erant, inquam, populus Dei secundum carnem tantum, quatenus ex semine Abrahæ secundum carnem; sed quia *nec fidem Abrahæ sectabantur, nec opera Abrahæ faciebant*, nõ erant verè & propriè populus Dei. Non enim qui ex carne sunt, *sed qui ex fide sunt* (ait Apostolus) *ij sunt filij Abrahæ*; & tanquam populus Dei, *benedicentur cum fideli Abraham.* Increduli autem Iudæi, ad salutem quod attinet, prorsus extranei erant, & sedentes in tenebris atque vmbra mortis, non secus quàm Gentes quæ ignorabant Deum. Quare in causa salutis & iustificationis coram Deo pares eos facit Paulus Gentibus quæ ignorabant Deum. Zacharias igitur non agit de populo Dei verè & propriè dicto, de quo populo hîc disputat Caluinus. Agit enim Caluinus de Christianis iam in Christo regeneratis & iustificatis, qui non amplius in tenebris sedent, sed in luce gratiæ ambulant; nec in vmbra mortis, sed in vita iustitiæ. Ad hos Zachariæ hîc verba non pertinent. Hic primus est Caluini error aut certè dolus malus, quo in errorẽ alios adducit. Totum igitur quod ex hoc principio deducit, penitus concidere necesse est: videlicet imputatiuè esse homines iustos coram Deo per remissionem peccatorum perpetuam.

Rom 4. Ioan. 8.

Galat. 3.

Rom. 2. & 3.

Deinde est quidem ita vt non solum principium iustitiæ ex remissione peccatorum pendeat, sed & progressus eius, sed nõ in sensu & iudicio Caluini principium iustitiæ ex remissione huiusmodi peccatorum est, quæ inimicitias inter Deum & nos ponebant, quæ talia sunt, vt *qui illa agunt, regnum Dei possidere nequeant*, qualia commemorat Paulus multa, suntq; lethifera omnia & grauia. Ex quorum perpetua remissione si nostra

Remissio peccatorũ quomodo perpetua iustitiæ pars.

Galat. 4.

nostra constat iustitia, vt hîc Caluinus docet, volens propterea vt ad gratuitam reconciliationem oculos semper conijciamus, nec nisi imputatiuè (id est, propter iustitiam Christi nobis imputatam) iusti simus, profectò Christiani hominis iustitiam ponit Caluinus cum perpetuis sceleribus & flagitiis coniunctam, quæ perpetuò nobis à Christo remittantur, & sua nobis imputata iustitia obtegantur. Quam quidem esse reuera impiorum horum hominum altè animo infixam sententiam, multis in locis Beza prodidit in suis ad Paulum annotationibus (quod suo loco ostendemus) apertè tamen & rotundè dicere adhuc reformidant, ne vt prorsus Epicurei & insani homines à piis omnibus explodantur. Progressus autem iustitiæ Christianæ est quidem cum remissione peccatorum perpetua coniunctus, propter quam quotidie dicimus, *Dimitte nobis debita nostra*, sed illorum peccatorum quibus iustorum vita non caret, & cum quibus vera iustitia consistit, de quibus sanctus Ioannes dixit: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* Et D. Iacobus: *In multis offendimus omnes.* Absit autem vt hi sancti Apostoli aut mentiti fuerint, aut illa grauia peccata semper habuerint, quæ *qui agunt, regnum Dei non possidebunt*, vt ex illorum perpetua remissione, & ex gratuita semper reconciliatione, iusti coram Deo essent. Nec denique propter hæc leuia aut quotidiana peccata imputatiuè iustos esse opus est. Christus ad illa delenda & propter illam imperfectionem iustorum, orationem quotidianam docuit, imputatiuam iustitiam non docuit. Quæ sane imputatiua iustitia adeò nusquam in Scripturis legitur, adeò noua & barbara vox est, vt ipsemet Caluinus hoc loco, hac voce cum correctione quasiq; petita venia vtatur. Ait enim, *Imputatiuè (vt ita loquar) iustos.* Sanè si Scriptura ita loqueretur, audacter ita loqui Caluinus potuit, nec interiecta parenthesi, locutionem hanc suam à lectore deprecari opus habuit. Sed ipsa prophanæ vocis nouitas quasi suo se foret iudicio seipsam prodidit. De hac quotidiana remissione peccatorum, quæ iustis est necessaria, nec iustitiæ Christianæ contraria, alio in loco latè contra hæreticos disputauimus.

1. Ioan. 2.

Iac. 4.

Imputatiua iustitia vox noua & barbara.

De iustificatione lib. 6. c. 8. & 22.

IN

14. *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, hominibus bonæ voluntatis.*

INcarnationis Dominicæ quasi finem & scopum hic cantus Angelicus tribus verbis exprimit. Primum est *Dei gloria*, ad quam omnia diriguntur. Secundum est, *pax in terra*, non temporalis, sed spiritualis & fœliciſſima, inter homines videlicet & Deum: facta reconciliatione humani generis cum Deo, & illa animorum pace constituta, quam Christus ex mundo abiturus suis dedit, dicens: *Pacem meam do vobis*, &c. Tertium exponit, quibus hæc pax per Christum conferenda sit. Nempe nõ omnibus hominibus, nec credentibus tantùm, sed *hominibus bonæ voluntatis*, rectis & simplicibus, quales isti pastores erãt. Bona autem voluntas sola ponitur, vnde quis rectus & bonus dicatur, quia voluntas cæteras potentias mouet ad operandum, & principium actiuum ac proximum totius boni operis est bona voluntas.

Incarnationis Dominicæ finis.

Ioan. 16.

Displicet hæc Euangelica doctrina hæreticis nostri temporis, ideóque hanc lectionem nostram ab Erasmo admoniti vitiosam & corruptam esse clamitant. In Græco quippe, non in genitiuo, sed in nominatiuo legitur illa vox quam noster interpres vertit, bonæ voluntatis: εὐδοκία. Sed & ipsam vocem Græcam negant prorsus authore Erasmo significare in Scripturis bonam voluntatem in homine, sed vel ipsum Dei beneplacitum erga homines, vel certè mutuam quandam inter homines amicitiam, ídque rariſſimè. Sed non omnia vidit Erasmus, quem hoc in loco infœliciter iterum sequutus est Cornelius Ianseniꝰ; diserte affirmans hanc vocem nunquam tribui hominibus respectu Dei. Nam ad Philip. cap. 1. vbi legimus, *Quidam propter bonam voluntatem Christum prædicãt* (quæ haud dubiè bona voluntas fuit respectu Dei, & propter honorem Dei) Græcè est διὰ εὐδοκίαν: & ad Rom. 10. vbi Paulus dicit, *Voluntas quidem cordis mei, & obsecratio pro illis fit ad Deum*, vbi de sua bona voluntate puráque erga Iudæos charitate, non amicitia humana, loquitur, Græcè est ἡ εὐδοκία τῆς καρδίας ἐμῆς. Falluntur ergo qui Erasmum sequuti vocem Græcam hoc loco non bonam in homine voluntatem, sed Dei tantùm erga homines beneplacitum, significare volunt. Exclamat quidem hoc loco Caluinus & dicit. *Vnde factum*

Bona voluntas hoc loco qua.

ctum sit vt obreperet genitiuus casus nescio. Certè lectio vulgata quæ habet, *Hominibus bonæ voluntatis, non modò tanquam adulterina repudiari debet, sed etiam quia totum sensum corrumpit.* Sed contra Caluinum Beza ipse sic scribit. *Ad me quod attinet, quãuis in omnibus exemplaribus Græcis* legerim εὐδοκίᾳ in nominatiuo, & ita sim interpretatus, *tamen Origenis, Chrysostomi, veteris interpretis authoritatem, ipsam denique rationem sequutus, non recusem legere* εὐδοκίας *in genitiuo, & totam hanc orationem in duo membra partiri; hoc modo: Gloria in cælis altissimis Deo, & in terra pax in hominibus bene lectis vel complacitis.* Hæc ille, exponens verbum εὐδοκίας de bona voluntate & beneplacito Dei erga homines; non de bona voluntate in ipsis hominibus. Cæterùm Græci illi Patres à Beza citati, Origenes homil. 13. in Lucam, & Chrysostomus homil. 36. in Matth. in serm. de ascensione Domini, homil. de natiuitate Domini, quibus adde eũdem Origenem hom. 1. in Matth. & contra Celsum lib. 1. & eundem Chrysost. homil. 2. in Matth. operis imperfecti, & homil. 35. de natiuit. Christi, D. quoque Hieronymum in cap. 2. Esaiæ, & Augustin. ad Simplic. lib. 1. q. 2. non solùm in genitiuo legunt sicut noster textus habet, sed præterea de bona voluntate in hominibus exponunt, docentes pacem quam Christus attulit, non nisi in bonæ voluntatis hominibus residere, quia ista bona voluntas in credentibus effectus est pacis quam Christus attulit. Sanè in genitiuo casu omnes veteres Latini Patres conformiter hæc verba legunt, quoties hunc locum tractant, vt ipsemet fatetur Beza. Non igitur lectio vulgata, sed impia Caluinus aliique nouatores totum huius loci sensum corruperunt.

Caluinum Beza corrigit.

37. *Non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens die ac nocte.*

Ieiunium ad Dei cultum pertinet.

DOcet hic locus ad Dei cultum ieiunia pertinere non secus atque obsecrationes, quum de vtroque dicatur Anna vidua *Deo seruijsse*, id est, Deum coluisse. Vtitur enim Lucas verbo λατρεύουσα, vnde latria, quæ cultum supremum & Deo proprium significat. Non tulit huius loci doctrinam Caluinus, ideóque eius puritatem suo fermento contaminare voluit. *Superest* (inquit) *scrupulus, quòd videtur Lucas ponere diuini cultus in ieiunijs statuere. Sed notandum est, in operibus, quæ ad Dei cultum spectant, alia simpliciter requiri,*

& per se esse necessaria, alia verò quæ accedunt, referri in hunc finem, vt prioribus illis subseruiant. Precationes ad Dei cultum propriè faciunt, ieiunium verò inferius subsidium est. Sit hæc distinctio vera: ex ea tamen disertè sequitur, *partem diuini cultus in ieiunijs poni*, quia subsidium quoddam est precationum, quæ simpliciter ad Dei cultum requiruntur. Vtrunque autem hoc genus, affirmat Caluinus, ex *operibus illis esse quæ ad Dei cultum spectant.* Non ergo scrupulum, quem ponit Caluinus, exemit, sed magis confirmauit. Nunc autem ieiunium opus est Deo gratum ex se, & ad Dei cultum ex se pertinet, non solùm subsidium est precationum. Imò ait Caluinus: *Ieiunium non aliter Deo probatur, nisi quatenus precandi studium & ardorem adiuuat.* Id si ita est, huius Annæ viduæ ieiunia Deo probata non erant. Ait enim de illis Caluinus eodem hoc in loco: *Non dubium est quin ieiunia sua retulerit sancta mulier ad lugendam, quæ tunc erat, Ecclesiæ calamitatem.* Si ad hunc finem sua ieiunia retulit hæc sancta mulier, aut Deo hoc nomine probata non erant, aut falsum est quod prius Caluinus dixit, *Deo non probari ieiunia, nisi quatenus precandi studium & ardorem adiuuant.* Ita ad refutandum Caluinum, ipsemet Caluinus & vnus sufficit. Hic videlicet est spiritus vertiginis quem patiuntur ipsi Archihæretici, vt infra paucas lineas pugnantia doceant. Magistri mendaces meminisse nunquam possunt, mendacem oportere esse memorem. Nam & alibi idem Caluinus, vbi hæc verba Lucæ eodem modo deprauat, tres tamen ieiunij fines, ob quos Deo probantur, disertè assignat, vnam *ad macerandam ac subigendam carnem ne lasciuiat*, secundam *vt ad preces ac sanctas meditationes melius simus comparati*, (quam hic vnicam & solam affirmat, cætera excludens) tertiam vt *testimonium sit nostræ coram Deo humiliationis, dum volumus reatum nostrum coram ipso confiteri.* Qui vltimus ieiunij finis non minus propriè ac simpliciter ad Dei cultum pertinet, quàm precatio. Sicut enim ieiunium testimonium est nostræ humiliationis coram Deo, sic & precatio: & sicut ieiunio confitemur reatum nostrum, sic & precatione. Vtraque à Deo veniam petimus, vtraque nos coram Deo humiliamus, vtraque reatum nostrum confitemur: ídque eo magis ieiunio quàm precatione, quatenus ieiunium magis pœnale est, & non vocalis sed realis oratio, non voce sed facto Deum deprecans. Si ergo precatio ad cultum Dei pertinet, non secus ieiunium pertinebit.

Caluinus ex seipso refutatur.

Institut. lib. 4. c. 12. num. 15.

Ieiunium Caluinianũ victus moderatus

At enim si nullum Dei cultum in ieiunio reponat Caluinus, eo minus mirum videri debet, quia tale ieiunium definit, quod nomine ieiunij à Deo probari non potest: quum neque ad macerandam carnem, neque ad precandi studium atque ardorem quicquam conferat. Ieiunij quippe qualitatem & quantitatem seu parsimoniam describens, *Qualitas* (inquit) *in eò sita est vt absint omnes lautitiæ, ac plebeijs vilioribúsque cibis contenti palatum delicatis non irritemus. Quantitatis ratio in hoc est, vt parcius ac lenius solito vescamur, tantùm ad necessitatem, non etiam ad voluptatem.* Hæc ille. Ieiunium ergo Caluinianum est, à deliciis tantùm abstinere, nec ad voluptatem, sed ad necessitatem vesci. Sic Caluiniani semper delicatè victitant, & ad voluptatem vescuntur, nisi quando ieiunant. Quod quia perrarò faciunt, gula apud eos in nullo peccato ponitur, nisi fortè *delicatis cibis palatum irritare, & ad voluptatem vesci*, ad gulæ vitium pertinere negabunt. Moderatio victus à bonis viris perpetuò tenenda (qua videlicet ad necessitatem non ad voluptatem vescuntur) ieiunium Caluinianum est. Denique hoc modo rustici & inferioris conditionis homines, qui plebeiis ac vilioribus cibis vescuntur, perpetuò ieiunant. Omnes etiam qui in lautiore fortuna necessariis contenti sunt, Caluino ieiunant. Quasi verò viliores & plebeij cibi non secus ventrem repleant ac stomachum grauent, quàm cibi delicati: aut quasi qui ad necessitatem vescitur, carnem suam macerare dicendus sit. Sanè moderatus victus omnium Medicorum iudicio prolificationi magis idoneus est quàm delicatus. Vnde & rusticos ac mediocris fortunæ homines prolibus abundare cernimus, quibus Magnates sæpenumero carent. Denique non carnem macerat sed optimè nutrit, qui ad necessitatem tantùm vescitur: nec alij magis succulenti aut robusti sunt, quàm qui perpetua victus moderatione vsi ad necessitatem tantum vescuntur. Medicorum præceptum est, ad corporis robur ac vires seruandas, cibis magis parabilibus vesci, & ad necessitatem tantùm, quasíque adhuc esurientem à mensa surgere. Nihil ergo, vt dixi, mirum, si Caluini iudicio ad Dei cultum ieiunia non pertinent. Sanè quippe ad corporis cultum illa pertinent, non ad Dei. Philosophica illa sunt ieiunia, non Christiana. Ad corporis bonum statum & ὑγίειαν illa spectant, non ad castigationem. Non illa carnem macerant, sed impinguant; nec castigant, sed roborant. Christianorum autem ieiunia, quæ corpus etiam necessariis ad tempus priuant, quæ cum

Vbi supra num. 18.

Ieiunij Caluiniani varia absurditas.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

cum fame & siti, cum abstinentia non lautiorum modò ciborum, sed & omnis cibi coniuncta sunt, illa carnem macerant & castigant, illa ad precandi studium plurimum conferunt, illa hominem coram Deo humiliant, iuxta illud Dauidis, *Humiliaui in ieiunio animam meam*; illa denique ad cultum Dei pertinent. *psal. 34.*

52. *Proficiebat sapientia & ætate.*

Sapientiæ profectus in Christo qualis.

QVia Lucas ponit profectum sapientiæ in Christo, sicut profectum ætatis, nomine sapientiæ hoc loco necessariò videtur intelligi debere, non vna & eadem semper sapientia, quæ per effectus magis ac magis se demonstraret, sicut non vna & eadem ætas in Christo semper erat, nec experimentalis quædã cognitio, in qua proficeret sine vlla nouæ scientiæ secundum habitum acquisitione aut incremẽto, (verum enim fuit in ætate incrementum) sed ipsemet habitus scientiæ acquisitæ in Christo suscipiens incremẽta simul cum corporis ætate & statura. Nam sicuti fiebat accessio Christi corpori in quantitate, secundũ quam corpus maius ac maius erat; sic etiam fiebat accessio in sapientia acquisita, per quam ipsemet sapientiæ habitus ad plura extendebatur. Sic explicat D. Ambros. lib. de Incarnationis Dominicæ sacramento cap 7. & D. Thom. 3. p. q. 12. art. 2. & q. 15. art. 3. & 8. Beda & Euthymius in hunc locum: & Epiphanius in Anchorato: qui *figmentum in Christo futurum fuisse* ait, si ab ipsa pueritia sapientiam & scientiam acquisitam, quam reuera haberet, dissimularet. Vide Medinam in 3. p. q. 12. art. 2. Quòd autem Lucas de gratia dicit, intelligendum est, illam in Christo eandem & inuariabilẽ semper fuisse, nec in ea aliter profecisse quàm quòd eam magis ac magis per actus excellentiores demonstraret & explicaret: vt docet D. Thom. 3. p. q. 7. art. 12. Quam etiam ob causam, gratiam posuit Lucas vltimo loco & post ætatem, volens insinuare non iuxta ætatem in ea profecisse, sed in externa tantùm demonstratione *apud Deum & homines*: faciẽs videlicet opera Deo & hominibus magis ac magis grata. Erasmi explicationem de augmento donorum Spiritus S. in Christo absurdam & temerariam sequitur Caluinus: quam refutat Medina loco citato Nec pudet Caluinum ignorantiam positiuam ponere in Christo, quæ accedente cum ætate sapientia informaretur, quia etiam mortem subiit peccati pœnam. Atqui mors nec plenitudini gratiæ, nec ple-

nitudini sciẽtiæ quæ in Christo fuit, opponitur, sicut ignorantia. Vide Medinam 3. p. q. 15. art. 3. Sed vtinam sola rerum theologicarum ignorantia laborasset Caluinus, ac non pleraque studio & cauteriata conscientia deprauasset!

IN LVCÆ CAP. III.

11. *Qui habet duas tunicas, det non habenti*, &c.

QVVM Ioannes Baptista iis quos ad pœnitentiam agendam suis concionibus iam adduxerat (dicebant enim, *Quid ergo faciemus?*) hoc pœnitentiæ genus quasi generale iniunxerit (turbæ enim erant & tota promiscua auditorum concio quibus hoc iniunxit) vt opera charitatis erga proximũ facerẽt, ex suis videlicet superfluis tam quoad victum quàm quoad vestitum indigentibus largiendo; bonus Caluinus hos esse vult *dignos pœnitentiæ fructus*, qui etiã à Christianis relapsis exigi debeãt, nec aliquid à nobis excellentius aut perfectius in hoc genere postulari oportere. *Friuolum* (inquit) *cauillũ est, hic rudibus tantùm elementa tradi, quæ longè infra Christianã perfectionem subsidãt. Ioannis munus fuit plebem Domino perfectam aptare. Nec dubium est quin fideliter in hoc totũ incubuerit.* Atqui argumentum quo suã confirmat sententiam, etiam ipsius Caluinii iudicio friuolum cauillum esse ostendetur. Quod enim primo capite de Ioanne dictum erat, *Parare Domino plebem perfectam*, ipse Caluinus exponit iuxta vim verbi Græci quo Lucas vsus est, non ad perfectionem, sed ad præparationem & instructionem populi à Ioanne faciendam ea verba pertinere. Sic enim ad eum locum scribit. Participiũ κατασκευασμένον (quo Lucas hîc vtitur) non *tam perfectionem sonat Græcũ, quàm formam & concinnitatem quares ad vsum suum aptantur. Quæ significatio præsenti loco non malè quadrabit, quòd scilicet mittendus sit Ioannes ad plebem Christo aptandam vel formandam, quæ aliàs rudis & impolita nunquam se docilem præbuisset.* Hæc ibi Caluinus, suum hoc loco friuolum cauillum digito demonstrans. Fatetur enim iam Caluinus munus Ioannis fuisse, vt rudem illum populum & impolitum aptaret & formaret, vt se Christo docilem præberet, *eiúsque audiendæ doctrinæ* (vt suprà eodem loco dixerat) *redderet intentum.* Argumentum igitur Caluini ab istis verbis desumptum, quòd *parare Domino plebem perfectam*, Ioannis officium fuit, adeò nõ probat Ioannem pœnitentiæ formam perfe

Pœnitentiæ fructus.

Caluinus ex ipso refutatur.

perfectam tradidisse,aut rudibus elementa non tradidisse, vt omnino probet atque demonstret,Ioannem in tota prędicationis suę forma rudibus tantùm elementa tradidisse;rudem & impolitum populum aptasse atque formasse ad Christum recipiendum,eiúsque perfectiorem doctrinam capessendam. Sic sententiam orthodoxam adeò nō probauit Caluinus friuolum esse cauillum,vt suo friuolo argumento eandem sententiam pulchre confirmauerit. Hic est ille tantus magister, in cuius verba tot hodie populi & prouinciæ iurare debeant. Sanè Beza propter verbi Græci proprietatem vertit hoc loco: *Vt paret Domino populum instructum.* Caluinus vt commodius falleret,antiquam versionem retinuit.

IN LVCÆ CAP. IIII.

16. *Intrauit secundum consuetudinem suam die Sabbati in Synagogam, & surrexit legere.*

ARRIPIT hîc occasionem Caluinus (vt nullam prætermittere solet) Catholicam toto orbe Ecclesiam taxandi. Quum enim ex hoc loco appareat in singulis Sabbatis, quibus dies Dominica successit, Scripturas legi in Synagogis & exponi solitas fuisse,hanc adnotationem apponit Caluinus, non vt diuinam Scripturam (quod profitetur)exponat,sed vt suo stomacho maleuolentię pleno indulgeat. *Iam si temporum fiat comparatio,facilè vel ex præsenti loco constabit, fœdiores hodie & magis deformes esse Papalis hierarchiæ corruptelas,quàm apud Iudæos sub Anna & Caipha fuerunt. Nam Scripturæ lectio quæ tunc vigebat, non modo sub Papa obsoleuit,sed ferro & igni à templis arcetur: nisi quòd lingua incognita, quod visum est, in ludibrium cantillant.* Prædicatio verbi rarior supra modū taxata.

Hæc ille.Primum peregregiè mentitur dum amplificatione rhetorica vsus,Scripturarum lectionem ex Ecclesiis Catholicis *ferro & igni arceri* declamitat. Tametsi enim in templis Catholicorum ante hoc schisma exortum, dormientibus Pastoribus, rarior alicubi fuerit verbi prædicatio, illam tamen interdictam aliquando fuisse ne fieret, nullus hæreticus docere potest, multò minus eam ferro & igni prohibitā & abactam fuisse. Deinde rarior illa prædicatio verbi in diebus Dominicis,non omnium templorum fuit, nec in omnibus prouinciis, sed quorundam, & in quibusdam : quæ sanè nunc

omnes huius negligentiæ pœnam satis acerbam luerũt: grassantibus & prævalentibus hac maximè de causa tot hodie sectis & hæresibus; quæ legitimis eiectis Pastoribus, lupis rapacibus omnia impleuerunt. Deinde quid tandem, obsecro, in hanc Pastorum negligẽtiam successit? Primùm diuini verbi ab hominibus indoctis, audacibus, spurcis ac libidinosis, nulla vel authoritate, vel pietate, vel solida eruditione præditis, fœda deprauatio, & venenata tractatio. Satius autem esset nullo pane vesci quàm venenato; maximè iam aliquo modo saturis, & bene pastis: quum hoc præsens exitium adferat, illo tantisper carere natura possit. Quum iam alta Ecclesiæ pax esset, omniúmque Christianorum vox vna, & labium vnum, vna mens, vnum cor credentium omnium, fides simplex ab Apostolo laudata, tam accuratæ & frequẽtes verbi Dei explicationes adeò necessariæ non erant; quum suo quasi succo acceptæ à maioribus fidei, cui indubitanter adhærebant, fideles vtcitarent; & ipsa totius vitæ simplicitas atque integritas adhortationibus ac stimulis adeò frequentibus minus indigeret. Demus tamen, quod omnino negari non debet, magnam fuisse Pastorum negligentiam: quid nũc noui isti magistri attulerunt? *Singulis* (inquiunt) *Dominicis diebus Scriptura legitur non lingua incognita* (hoc enim Caluinum offendit, quum illa lectio non ad populi doctrinam sed ad inuocationem, quam totius populi nomine Pastor facit, pertineat) *sed vulgari & quam omnes intelligant*. Verba quidem omnes fortasse intelligunt: sensum autem quotusquisque tandem ex rudi populo intelliget? Imò absurdissimos sensus sibi plerique confingunt, cósque contra suos Ministros audacter tueuntur. Atqui accedit explicatio & verbi prædicatio. Illa sanè initio feruebat, tametsi (vt dixi) venenata & impia. At nunc ille feruor in nostra Anglia & alibi (vt audio) vehementer deferuit, eúmque loco homiliæ quædam ex codice leguntur. Denique si tot seculis hic nouus seu Caluinismus seu Lutheranismus templa occuparet, quot à Catholicis occupata fuerunt (quod nunquam futurum aperta in Scripturis promissiones certum nobis faciunt) quis dubitat in altissimum somnum præsentem concionandi ac docendi feruorem nõ secus desiturum? Non est ergo quòd Caluinus de suis tam feruidis initiis glorietur, aut aliquem, in opere tam longo somnum, tot, inquam seculorum, Ecclesiæ Dei obrepsisse declamitet.

Pastorum negligentiæ quid successerit.

IN

35. *Mutuum date, nihil inde sperantes.*

AB omnibus ferè theologis hæc sententia contra vsuras, quæ vltra sortem ex mutuo capiuntur, applicatur: vt in ea consilium sit ac præceptum. Consilium quoad mutuum dandum, præceptum verò quoad nihil vltra sortem ex mutuo sperãdum. Nihil, inquam, quasi debitum ratione mutui: gratuitam tamẽ beneficentiam posse sperari: sed tanquam gratuitam, non tanquam debitam, ne & ibi aliqua sit vsura mentalis. Quibusdam tamen visum est, vt post Erasmum Cornelio Iansenio, vsuras hoc loco à Christo directè non interdici, vtpote quæ in veteri lege prohibitæ fuerant. Caluinus vltrà progressus ait. *Hæc sententia perperam restricta fuit ad vsuras.* Rationem adfert, quia hîc *Christus tantùm hortatur ad gratuita officia, quia mercenaria nihil gratiæ coram Deo habent.* Et hoc ex superiore Christi sermone liquere ait. *Postquam enim exposuit Christus quid impij facere solent, nempe quòd mutuum dant similibus suis, vt paria deinde ab illis recipiant, subijcit quanto plus à suis requirat, nempe vt gratis dent mutuò.* Eandem rationem sequitur Iansenius, exponẽs illud *nihil*, nullam similem vicem, aut beneficium aliquod: non quòd hoc peccatum sit, sed quòd plus à nobis exigit Christus beneficentiæ quam quæ ab ethnicis præstabatur. Cæterùm si hæc sola ratio spectetur, sequetur quoque Christum hoc loco voluisse, vt ne quidem sortem ipsam se recepturum speret qui mutuum dat. Ethnicos enim mutuum dantes ipsa sorte contentos fuisse Christus antea dixerat. *Peccatores peccatoribus mutuum dant, vt recipiant æqualia.* Et sic sensus erit, vt Ethnicorum beneficentiam superemus. *Nihil inde sperantes*, id est, ne quidem sortem ipsam sperantes, aut quasi reddendam expectantes, tametsi si reddatur accepturi: alioqui donatio esset, non mutuum. Nõ est igitur opus à communi theologorum sententia recedere, quasique cornicum oculos configere. Sensus igitur est: Postquam docuit Christus Ethnicos amicis suis benefacere & mutuum dare sola sorte contentos, subiungit, *Veruntamen diligite inimicos vestros, benefacite & mutuum date* (etiam inimicis vestris) *nihil*, id est, nullum lucrum, aut aliquid vltra sortem, *inde*, id est, ratione mutui, *sperantes*, id est, vel ipso solo animo intendentes tanquam debitum: *& erit merces vestra multa.*

vsura sub præcepto prohibita.

Sic mutuum dare etiam ipsis inimicis, consilium est & materia mercedis multæ. *Nihil inde sperantes*, præceptum est quod hîc repetitur, & Ethnicorum exemplo confirmatur. Sed amplectitur perlibenter Caluinus, quicquid ad veterum Theologorum reprehensionem facere potuit.

IN LVCÆ CAP. VII.

47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Dilectio quomodo remiss. peccatorũ causa.

1. Sententia.

VARIA est huius loci interpretatio. Aliqui considerantes dilectionem Dei quatenus primæ iustificationis causa est, neque illam præcedens vt dispositio, neque consequens vt perfectio, sed formalis; quia infusio diuinæ gratiæ qua peccator formaliter iustificatur, est ipsa ex parte charitatis infusio; horum verborum sensum valde perplexum reddunt. Secundum illos enim hic est sensus: Dilectio ponitur causa remissionis peccatorum, quia quoad remissionem culpæ, est causa perficiens (perfectè enim tollitur inimicitia vbi noua ponitur amicitia) & quoad remissionem pœnæ, est causa meritoria. Charitas enim hoc sensu (aiunt illi) operit multitudinem peccatorum. Sed quum hæc dilectio sit habitus à Deo infusus, Christus autem de illa dilectione loquutus sit quam hæc mulier exercuit, id est, de actuali; tota hæc speculatio à sensu literæ prorsus aliena videtur.

2. Sententia.

Alij sic exponunt: *Remittuntur ei peccata multa: quoniam*, id est, idcirco dilexit multum, vt quadret parabolæ à Christo propositæ. Sic Didacus Stella, de Græco aduerbio ὅτι non rectè disputans.

3. Sententia.

Rursum alij sic: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit*, id est, quod hinc cõstat quia dilexit multum, vt dilectio multa signum & nota sit, non causa remissionis peccatorum. Omnes hi sensus ideo inuenti sunt, quia quum remissio peccatorum sit gratuita, durum videtur causam eius ponere in dilectione præcedente. Sed remissioni peccatorum gratuitæ nihil repugnat, aliquos actus præcedentes ponere, qui ad eam necessariò aut saltem ordinatiè disponant, & causæ sint disponentes, non autẽ meritoriæ. Sicut ergo fides, spes veniæ, odium peccati, tota pœnitentia, sic & ipsa dilectio Dei, nondum vt habitus infusi, sed vt actus boni ex speciali Dei gratia profecti, disponunt hominem ad remissionem peccatorum, vt iuxta manifestas Scripturas docet Cõcil. Trid. sess. 6. cap. 6. Talis fuit Magdalenæ hoc loco dilectio: non qualis

Dilectionis ex gratia actus ad remiss. peccat. disponit.

est

est in iustificatis, sed qualis est in pœnitentibus. Quod aliarum interpretationum, quæ sanè hæreticis fauent, authores imprimis aduertere debebant. Pœnitentis personam hîc agit Magdalena,& eius dilectionem laudat Christus,sicut cætera pœnitentiæ eius opera,quæ omnia ex magna dilectione profecta sunt, vt peccatricis pœnitentis opera, non vt iustificationis adeptæ fructus.Sic Patres omnes,qui hoc Euangelium tractant,exponunt: Gregorius homilia 33.in Euangelia, Ambros.libro 6.in Lucam, Augustinus homilia 23. ex homiliis 50 Bernardus in serm. de 4. modis orandi, vbi ait. *Rigans lacrymis pedes Christi*, &c. *ostendit quòd omnino iam proposuerat in corde suo à peccato deinceps abstinere*: & multo copiosius in serm.in festo B.Mariæ Magdalenæ. *Patrum consensus.*

Sed contra hos omnes Patres impudenter hoc loco Caluinus. *Mirum* (inquit) *est plerosque interpretes tam crassè hallucinatos esse, quasi hæc mulier veniam lacrymis, vnctione, & osculis pedum promerita sit.* Cauillator putidus pro eo quod interpretes dicunt,consecuta est,ait eos dicere, *promerita est.* Nemo vel veterum interpretum vel recentium, verbo *promerendi* vsus est; aut,si vsus est, aliter intellexit, quàm consecutionem de facto. Sed probare Caluinus vult, nec meritum, nec causam vllam subsecutæ remissionis fuisse,quæ hîc Magdalena præstitit. *Nam* (inquit) *argumentum quo vtitur Christus,non à causa sed ab effectu sumptum est,quia & prius ordine est beneficium accipere, quàm habere gratiam, & causa mutui amoris hic notatur gratuita remissio.* At contrà Patres exposuerunt, argumentum Christi ab effectu non à causa sumptum esse:quia prius ordine est pœnitentiam agere, quàm remissionis beneficium à Deo accipere,& causa acceptæ remissionis hîc notatur multa dilectio,causa,inquam, non meritoria, sed ad eam disponens. Est quidem prius ordine beneficium accipere quàm *habere gratiam*, id est, gratias agere: sed illa quæ fecit hęc mulier,non erant de accepto beneficio gratiarum actio, aut mutui amoris,quem gratuita remissio excitauit, declaratio; sed ideò fiebant, vt remitterentur peccata. *Quare fecit illa omnia* (ait Augustinus) *nisi vt sibi dimitterentur peccata?Et tu quoque plurimum dilige* (ait Ambros.) *vt & tibi remittantur peccata. Incendit plenè peccati rubiginem* (ait Gregorius) *quia ardet validè per amoris ignem. Tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.* Sed & D.Bernardus. *Sine vllo interuallo* (inquit) *coniunguntur & lacrymæ peccatoris,* *Caluini corruptela.* *Vbi suprà.*

& misericordia saluatoris. Quare ineptè & absurdè Caluinus, quicquid hîc Magdalena fecit, adeptæ iam iustitiæ signa fuisse, & ad testandam suam gratitudinem exhibita affirmat.

Beza depraua-tio.

Multò quoque ineptius & impudentius post eum Beza. *Qui hoc loco* (inquit) *abutuntur ad euertendam gratuitam ex sola fide iustificationem, non modò summam impudentiam, sed etiam infantiam suam patefaciunt.* Quî sic, bone Beza? *Negat enim* (inquit) *Christus hanc esse peccatricem, sicut ille Pharizæus temerè iudicarat.* Si hoc negat Christus, ergo mentitus est Lucas, qui de ea dicit, *Mulier peccatrix attulit alabastrum vnguenti.* Nam Lucam eam sic nominasse, quia talis tunc erat, non quia talis olim fuerat, contra Erasmum ipse Caluinus docet. *Erasmo placuit* (ait Caluinus) *tempus verbi plusquam præteritum, nequis putaret eam tunc adhuc fuisse peccatricem. Sed à genuino sensu discessit. Voluit enim notare Lucas qualis esset mulieris conditio, & quid de ea omnes sentirent.* Hæc contra Erasmum Caluinus: qui, tametsi postea idem dicat quod hîc Beza, pariter tamen cum illo errauit. Primùm, quia Lucas eam designat qualis tunc erat. Deinde, quia Simon non ideo à Christo redarguitur, quòd malè iudicasset illam esse peccatricem, sed quòd peccatricis pœnitentiam non aduerteret: nam hanc ob causam singulos nobilissimæ pœnitentiæ actus sigillatim ei commemorat: & per parabolam ostendit, ideo illam tot dilectionis signa ostendisse, quia plurimum se debere sciebat. Sic Augustinus loco citato: *Quare dilexit multum, nisi quia debebat multa?* Eandem quoque ob causam non contentus Christus remissionem peccatorum illi conferre, dicens, *Remittuntur tibi peccata tua*, siue in præsenti siue in præterito illud verbum exponas, quod certè in præsenti intelligebant qui illud audiebant; (statim enim dicebant, *Quis est hic qui peccata dimittit?*) adiecit præterea, *Quia dilexit multum*: vt intelligeret Pharisæus hanc mulierem ex humili agnitione debitorum suorum, multáque propterea dilectione, peccatorum remissionem consecutam fuisse.

IN LVCÆ CAP. VIII.

50. *Noli timere, tantùm crede, & salua erit.*

Sola fides nõ statuitur.

BVTVNTVR hoc loco hæretici, vt solam fidem à Christo exigi doceant ad salutem consequendam. *Excluduntur his verbis* (ait Flaccus Illyricus contra Iudo-

Iudocum Tiletanum in Apologia cap.6.pag.157.) *omnes aliæ huius Archisynagogæ cogitationes ac sollicitudines, & iubetur in sua precatione fidem constantem habere, quia fides sola supplicitur à Deo misericordiam implorans, omnia bona ab eo impetrat.* Respondet huic hæretico D.Tiletanus, ex ipsis hæretici verbis constare præter fidem, supplicem quoque & constantem orationem necessariam fuisse: ex quo statim conficitur, non solam fidem iustificare. Rectè hoc quidem, sed paulò pleniùs mox. *Docemur hoc loco* (ait Caluinus) *non posse nos modum credendo excedere: quia nunquam centesimam diuinæ bonitatis partem fides nostra quantumuis ampla capiet.* Hæc ille, vt doceat homines quantumcunque impios ex sola fide & apprehensione misericordiæ diuinæ, absque vlla aut pœnitentia aut bonorum operum necessitate tum remissionem peccatorum tum vitam æternam consequi posse. Sed vtrique hæretico & aliis omnibus hoc loco pro sola saluante fide abutentibus, breuiter & efficaciter responderi potest: Si hic locus solam fidem iustificantem ac saluantem probaret, sequeretur non solùm quòd ex sua sola fide vnusquisque saluaretur, sed etiam quòd ex mea fide de alterius salute alter quoque saluaretur. Hîc enim ex fide patris filia mortua resuscitatur & salua facta est. Si ergo ex sola fide patris saluata est filia, & hoc exemplo sola fides ad omnia à Deo impetranda valere debet; sequetur quòd sola fides non credenti tantùm, sed & omnibus pro quibus credere velit, salutem impetret. Atquí nec ipsi hæretici hoc dicere audebunt. Nihil ergo hic locus pro fide iustificante facit. Deinde non docet hic locus ex sola fide hoc beneficium impetratum fuisse: sed quum prius hic Archisynagoga & humilitatem multam ostendisset (*procidit enim ad pedes Iesu*) & oratione ardenti vsus fuisset (nam *deprecabatur eum multum*, ait Marc.cap.5.) nunc autem audita morte filiæ dubitare cœpisset, hortatur eum Christus ad solam fidem, quia illa sola labefactari cœpit; non quia propter illam solam beneficium, quod petiit, collaturus esset, sed quia sine firma fide collaturus non esset. T.210.b.

IN LVCÆ CAP. IX.

7. *Eo quòd diceretur à quibusdam, quia Ioannes surrexit à mortuis*, &c.

PRopter has populi Iudaici varias dubitationes de Christo, & quia Matth.14. Herodes existimabat Christum esse Ioannem Baptistam à mortuis resurgen

surgentem, & quia Matth.16. alij Christum esse Hieremiam aut alium Prophetã existimarũt,& denique quia Ioan.1.Pharisæi interrogant Ioannem Baptistam an esset Elias,Caluinus in comment. Harmoniæ suæ ad cap.14.& 16. Matth. & in hunc locum,& in comment. super Ioan.cap.1. & cap.9 constanter docet Iudæos & ipsos maximè Pharisæos credidisse transmigrationem animarum in corpora, quam olim Pythagoras docuit. Ex quo Pharisæorum errore præsupposito,contra errores Synagogæ, & consequenter Papatus, variam disputandi occasionem arripit. Sed totam hanc de Iudæis opinionem falsam planè & vanam esse solidis argumentis Franciscus probat Toletus in comment. in Ioan. cap.1. Quorum præcipuum ferè istud est:Pharisæi pro certo credebant resurrectionem mortuorum, vt apparet Act. 23. clamante Paulo se, *vt Pharisæum de resurrectione mortuorum iudicari.* Atqui resurrectio mortuorum,quę singulos cum singulis animabus in corporibus propriis resurgere ponit, transmigrationi animarum ex diametro contraria est. Deinde nec hic locus nec alij citati illam Iudæos opinionem habuisse docent, sed planè contrarium.Nam hîc alij putabant aut Ioannem Baptistam aut aliquem Prophetam à mortuis resurrexisse,qui Christus esset; alij Heliam apparuisse,quem non adhuc esse mortuum ex Scripturis suis sciebant. Resurrexisse aliquem opinabantur cum corpore proprio, non defuncti cuiusquam animam in Christum migrasse. Sic Christum aut Ioan. Baptistam Heliam esse potuisse opinabantur, non quòd anima Heliæ in Christum migrasset, sed quòd hic Christus ipsemet Helias esset. Saltè nec hunc errorem Christus illis vnquam imputerauit,nec Clemens Rom.Const.Apost.lib.6.cap.6. vel Epiphan. hær. 16. vbi Iudæorum errores enumerantur, de hoc errore vllum verbum faciunt. Iosephi verba de bello Iud. lib.2.cap.7. vbi scripsit Pharisæos existimare bonorum animas in corpora trãsmigrare, magis declarat Antiq.lib.18.c.2. eorum sententiam fuisse,quòd bonorũ animæ facilè ad corpora redirent, id est, ex mortuis resurgerent, vt hîc de illis Lucas refert. Tametsi verò Iudæi hodie hoc errore laborant, non sequitur vllo modo etiam Christi tempore eodem errore eos laborasse. Recentiores quippe Iudæi non bonorum tantùm, sed & impiorum animas transmigrare existimant, multisque aliis erroribus laborant, à quibus Iudæi Christo veniente immunes erant. Est igitur vanum & fabulosum, Iudæos,Christo veniente,errore hoc Pythagorico laborasse.

Iudæi non crediderũt animarum transmigrationẽ.

54. Dum

54. *Domine, vis dicamus vt ignis descendat de cælo, & consumat illos?*

ARripit hîc occasionem Caluinus eorum pietatem taxandi, qui sanctorum Patrum exempla imitari student. *Hic* (inquit) *videmus quò nos impellat stulta sanctorum Patrum imitatio.* Quare verò istud? *Obtendunt* (inquit) *Iacobus & Ioannes Heliæ exemplum, sed non attendunt quantum ab Helia differant. Non bene examinant zeli sui intemperiem: ad Dei vocationem non respiciunt.* Hæc ille. Sed primum apertè mentitur, quum ait Apostolos obtendere Heliæ exemplum. Nullam Heliæ mentionem faciunt: ergo eius exemplum non obtendunt. Illud quippe obtendimus quod ad facti nostri vel rationem vel excusationē disertè proferimus. Deinde etsi coniicere liceat ad exemplum Heliæ eos hoc petiisse, tamen neque ex coniectura fas est Apostolos condemnare, neque hæc coniectura firma est. Helias quippe ad suam tutelam, suóque voto in regios milites, qui ad eum capiendū venerant, ignem de cælo impetrauit. Apostoli neque suā sed magistri sui causam agūt, neque ad suum votum, sed ad Christi beneplacitum ignem de cælo petunt. *Vis* (inquiunt) *vt dicamus vt ignis descendat de cælo?* Rem totam voluntati Christi relinquunt. Hoc discrimen Caluinus eludere conatur. *Quanquam* (inquit) *dubium est, puténtne sibi in manu esse potentiam, an sibi à Christo dari petant; mihi tamen hoc magis probabile est, quòd stulta fiducia elati, modò annuat Christus, ad exequendam vindictam se armatos esse non dubitent.* Hæc ille. Contra aperta Apostolorum verba in dubium vocat, an ignem è cælo deuocandi potentiam sibi in manu esse putent (sicuti in manu Heliæ erat, hanc illi potentiam Deo concedente) an sibi à Christo dari petant: & illud prius magis probabile existimat, quum disertissimis verbis hanc à Christo potentiam petierint. Dixerunt enim, *Vis vt dicamus*, id est, placétne tibi vt nos iubeamus. Si enim tibi placet, & tu fieri id vis, nos illud exequemur. Helias autē, cuius exemplum Apostolos hîc obtendere Caluinus mentitur, quum milites regios occidere vellet, non dixit, Domine, vis vt dicam vt ignis descendat de cælo; sed dixit, *Si homo Dei ego sum, descendat ignis de cælo.* Helias ergo simpliciter, quatenus homo Dei est, hoc iubet. Apostoli si Christus velit, non aliter, iubere parati sunt. Non dicunt, Si nos Apostoli sumus, descendat ignis. Sed si tu vis vt dicamus, quòd ignis descendat,

SS. Patrū imitatio defenditur.

Apostoli cōtra procacitatem Caluini defenduntur.

2. Reg. 1.

para

parati sumus hoc dicere. Planum igitur & perspicuum est, quòd à Christo hanc sibi potestatem dari petunt, non eam sibi in manu sua esse putant.

Patrũ imitationem Christus non reprehendit.

Deinde non ideo Christus Apostolos reprehendit, quòd quasi Heliæ imitatores esse vellent, & Patrum suorum exempla præposterè sequi; sed quòd non aduerterent se huiusmodi Patrum non esse filios, nec ad illum spiritũ pertinere quem illi acceperunt, seueritatis scilicet, quæ in timore suos contineret (quæ fuit veteris populi disciplina) sed ad spiritum mansuetudinis & misericordiæ, quæ per amorem alliceret, qui Euangelicus spiritus est. Sic enim illorum temeritatem corrigit: *Nescitis cuius spiritus estis*, id est, nescitis quem spiritum habere debeatis, videlicet Euangelicum, non legalem; mansuetudinis, non seueritatis; denique ad ædificationem, non ad destructionem. Nam & ego magister vester *non venit animas perdere, sed saluare.* Hic est germanus huius loci sensus. Nulla igitur est ista consequentia: Apostoli & noui testamenti ministri non debent veteris testamenti Patres in eo quòd illius testamenti statum concernit, imitari, quia diuersus est vtriusque testamenti spiritus, diuersa ratio: ergo filij noui testamenti, Christiani fideles, non debent imitari pia exempla sanctorũ Patrum eiusdem testamenti. Hæc est Caluini consequentia vana & improba. Nos, quum sanctorum Patrum exempla sequimur eiusdem testamenti & status Patres sequimur, qui eundem Spiritum acceperunt quem nos; ideóque quum eos imitamur, dici nobis non potest: *Nescitis cuius spiritus estis.* Ac per hoc factum istud Apostolorum nihil prorsus contra fideles Christianos facit, qui sanctorum Patrum exempla piè ac studiosè imitantur. Adiungit alium locum ex Ioan. 4. cap. de Samaritanis, qui suorum Patrum præter eam idololatriam suam fucabant. Sed quum ad eum locum ventum fuerit, ei respondebitur.

Consequentiæ Caluinianæ absurditas.

IN LVCÆ CAP. X.

15. *Qui vos audit, me audit. Qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.*

Ecclesiasticæ authoritatis commendatio.

INsignis est in his verbis authoritatis Ecclesiasticæ cõmendatio: ex quibus ista sequuntur. Primùm, per Ecclesiæ Præpositos Christum loqui, ideóque illis non

non secus ac Christo obediendum. Deinde, Ecclesiæ vocem infallibiliter esse veram, quia Christi vox talis est. Tertiò, Ecclesiæ vocem sine exceptione aut conditione esse audiendam. Sic enim audiri Christus debet. Quartò, Ecclesiæ vocem esse medium necessarium & efficax, cooperante cum ea Spiritu sancto ad fidem ingenerandam. Tale enim medium Christi vox erat quum Iudæis prædicaret. Denique quicquid in ratione docendi ac ea quæ ad salutem pertinent præcipiendi Christus Iudæis fuit, idem Christianis Ecclesia: & quamcunque apud eos fidem & authoritatem Christus habere debuit, eandem nunc apud Christianos habet vox, doctrina, & præcepta Ecclesiæ.

Caluinus agnoscit hoc loco docere Christum, *præstantissimum hunc esse Dei cultum, & optimi odoris sacrificium, audire ipsum ore hominum loquentem; & nos eius verbo nō secus subijcere, quod per homines adfertur, quàm si descenderet ipse de cælo.* Addit tamen conditionem, *si Ecclesia fideliter suum munus exequitur*; & ait: *Sicuti magnificè extollitur Pastorum dignitas, qui sincerè & fideliter munus suum exercent; ita ridiculus est Papa cum suis, dum hoc prætextu tyrannidem suam fouet.* Sed non videt cæcus hæreticus hanc exceptionem in illum & in quoscunque Pastores retorqueri. Ridiculi sunt ministri prædicantes cum suis, dum prætextu externi ministerij hîc à Christo magnificè commendati suas hæreses mundo obtrudunt. Exceptione enim hac semel admissa, *si fideliter Ecclesia docet*, non veræ tantùm Ecclesiæ Præpositi, sed quarumlibet sectarum ministri, omni prorsus authoritate & fide, quam Christus hîc illis dat, spoliabuntur. Certum quidem est, Ecclesiæ obediendum esse, quatenus fideliter docet: sed an fideliter doceat, non est nostrum in dubium vocare. Certum est, Iudæos debuisse Christo obedire quatenus testimonium perhibebat veritati: sed an illud faceret, non erat Iudæorum in dubium vocare, sed simpliciter credere. Quare sicut Christo Iudæi, sic nos Ecclesiæ simpliciter credere debemus; nō quidem siue vera doceat siue non, sed siue id nobis constet siue non. Dubitandum non est, quin sicut Pater mittens Christū, & iubens eum audiri, sic Christus mittens Ecclesiam, & iubens illam audiri, sua sapientia dispoſuerit vt sine vllo periculo erroris tam Ecclesia à nobis quàm Christus à Iudæis audiretur.

Caluini euasiones contra ipsum militant.

Ecclesiæ simpliciter ab omnibus credendum.

Audiamus tamen Caluini cauillum in contrarium. *Certum est* (inquit) *non ita loqui Christum vt ius sibi à Patre datum homini*

hominibus resignet, sed tantùm vt à contemptu vindicet suum Euangelium. In his paucis verbis mentitur & fallit impostor.

Caluini mendacium.

Purum mendacium est, quod dicit Christum ius sibi à Patre datum hominibus non resignasse. Illa enim resignatio quo ad docendi munus, de quo hîc agitur, conceptis verbis apud Ioan. legitur. Ait ibi Christus. *Ego te clarificaui super terram. Opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam. Manifestaui nomen tuum hominibus.* Paulò pòst. *Ego dedi eis sermonem tuum. Sanctifica eos in veritate; sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego eos misi in mundum.* Dicit apertè se munere suo iam defunctum, idem in Apostolos transsignasse. Sed & hoc loco duos gradus ponit Christus doctrinæ ad homines allatæ. Primum quòd Pater illum misit & docuit, cui obedire oportuit. Secundum quòd ille mittit Apostolos, quibus est obediendum. Quare quum dixisset, *Qui vos spernit, me spernit*; adiecit, *Qui spernit me, spernit eum qui misit me.* Sicut ergo Christus in Euangelio dicit, *Omne iudicium dedit Pater filio*; sic Chrysostomus dicit, *Hoc autem donum video datum sacerdotibus.* Atque hoc quidem Caluini mendacium est.

Christus docēdi munus in Ecclesiam resignauit.

Ioan. 3.

Caluini impostura.

Fallit impostor, quum dicit, Christum *ita loqui vt à contemptu vindicet suum Euangelium.* Id enim non nisi consequenter facit Christus hoc loco. Sed ita loquitur Christus immediatè & proximè, vt à contemptu vindicet Euangelii ministros & prædicatores. Non enim dicit, *Qui Euangelium audit, me audit*; sed Ecclesiæ ministros alloquens dicit, *Qui vos audit, me audit.* Obediendū immediatè personis loquentibus est, quia *fides est ex auditu.* Doctrinæ Euangelicæ creditur mediāte voce Ecclesię. In hoc fallūt & fallūtur hæretici.

Rom. 10.

Melanchthonis euasio.

Sed inuertit penitus alius hæreticus hæc verba hoc modo: *Qui vos audit, me audit:* id est, verbum meum non vestrum loquimini. Intelligit autem verbum scriptum. Sed hoc commentum verba ipsa euertunt. Neque enim adhuc scriptum erat verbum istud, quod nunc Scripturam vocamus; neque Scripturam audimus quatenus Scripturam, sed legimus; itaque prædicatio Apostolica alia est, quàm vox audita. Hanc vocem Christus esse suam dicit, qua per Apostolos loquitur. Sic Ecclesiæ vocem, Dei vocem esse dicimus, quia Deus per Ecclesiam loquitur; & quia Ecclesia non suum, sed Dei verbum infallibiliter accipit, tenet, docet. Prætereà manifestè dixit Christus hæc verba in eum finem, vt Apostolorū authoritatem declararet & commendaret: ideóque statim adiunxit: *Qui vos*

spernit, me spernit. Debent ergo illa verba, *Qui vos audit, me audit,* similem sensum habere; neque sic intelligi, quasi præscriberent Apostolis, quibus verbis in docendo vti deberent, scripto videlicet vel scribēdo potius Christi verbo, vt iste nugator intelligit (hoc enim & alibi eos perspicuè docuit, & hîc nihil minus tractat) sed sic intelligi, vt euidenter demōstrent, quantam verbis Apostolicis, & consequenter aliis Ecclesiarum magistris ipsorum successoribus (alioqui enim stultus iste cauillator nihil de his verbis solicitus esset) authoritatē deferre atque tribuere debeamus. Et dicit Christus, sic illos esse audiendos, & cum tanta authoritate, ac si Christum ipsum loquentem audiremus. Vt autem huius cauillationis vanitas adhuc magis perspicua fiat, pone Regem aliquem, qui Prætorem constituens, ei dicat; Qui tuam sententiam audit, meam audit; & qui tuam spernit, meā spernit. Si hic rebellis aliquis aut pertinax litigator audiat contra se Prætoris sententiā ferri, quæ tamen non sit ipsa lex scripta regalis, sed legis ipsius expositio prætoria, quæro an litigatoris esset bona exceptio dicentis: Tua interpretatio & sententia me obligare non potest, sed Regis tantum imperium. Quod enim tibi Rex dixit, Qui tuam sententiam audit, meam audit, ideò dixit, quia tu non debes nisi verba Regis & leges regias & imperiū Regis loqui. Quare, nisi Rex me condemnet, adhuc mea causa bona est. At vt nemo est hodie hæreticus alicuius cerebri, qui non apertè videat hanc cauillationem friuolam esse, & meram improbi hominis euasionem, vt Prætoris authoritatem declinet; sic planè in ipsis hæreticis respectu Christi & Ecclesiæ eius se res habet.

27. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis,* &c.

PRopter huius præcepti verum sensum non intellectum hæretici hodie omnes tam hoc præceptum quàm totam legem ad obseruandum esse impossibilem docuerunt. Quorum vestigijs insistens hoc loco Caluinus, ita scribit. *Certum est in lege præscribi hominibus quomodo vitam formare debeāt, vt salutem coram Deo sibi comparent. Quòd autem lex nihil aliud quàm damnare potest, non fit doctrinæ vitio, sed quia impossibile nobis est præstare quod iubet. Ergo quāquam ex lege nemo iustificatur, continet tamen lex ipsa summam iustitiam: quia non falsò salutem promittit suis cultoribus, si quis plenè obseruet quicquid mandat.* Hæc ille. Docet impostor in lege summam

Lex Dei an præcipiat quod præstari non potest.

iustitiam describi,& legem suis cultoribus salutē promittere, sed sub conditione nobis impossibili. Hoc est dicere, falsò & ridiculè. Quis eum legislatorem suis subditis falsam & ridiculam legem dare negabit, qui magno proposito præmio illud iubeat, quod à nemine subditorum impleri posse optimè nouit? vt si sic pauperi & infirmo dicat: Si regnum mihi proximum subiugaueris, mei regni te hęredem constituā. Alienum quidem regnum subiugare summa fortitudo ac virtus foret: sed nunquid tamen domini sui regnum falsò & ridiculè illi promittitur, qui hoc nullo modo præstare potest? Putant hæretici se satis legi tribuere, quòd summam iustitiā doceat, & salutem suis cultoribus promittat. Sed non vident se legislatorē & ridiculum & mendacem facere, quando à nemine docent legē impleri posse. Absurdū hoc eludere conatur Caluinus. *Hæc* (inquit) *docendi ratio nobis absurda videri non debet, quòd Deus primò iustitiam operum requirat, deinde gratuitam offerat sine operibus.* Sed quare & quam ob causam absurda videri non debet? Attendamus rationem quam adfert. *Quia* (inquit) *necesse est homines iustæ suæ damnationis conuinci, vt ad Dei misericordiam confugiant. Ideò apud Paulum*, Rom. 10. 5. *vtriusque iustitiæ comparatio ponitur, vt sciamus nos ideò gratis iustificari à Deo, quia propria iustitia destituimur.* Hæc ille. Fallit improbè lectorem, & vt ego sanè arbitror, ex composito. Lex est pædagogus ad Christum, quia conuincit homines non suæ damnationis, quasi nemo mortalium legem impleret, vt vult Caluinus; sed suæ infirmitatis, quia sine gratia Dei per Christum nemo illam implere potest, vt iuxta Scripturas perpetuò docet Augustinus. Paulus autem ad Rom. 10. 5. *iustitiam quæ ex lege est*, opponit *iustitiæ quæ ex fide est*, quia illa quæ ex lege est, docet tantùm quid facere debemus; sed illa quæ ex fide est, habet gratiam Christi in corde, quæ facit nos facere quod lex iubet: & sic docet nos propria quidem iustitia destitui, vt gratis iustificemur (vt hìc Caluinus ait) respectu primæ iustificationis qua ex impio aliquis fit iustus, aut qua impius Deo reconciliatur, (de qua iustitia lex non loquitur) sed non docet nos illic Paulus propria iustitia destitui respectu illius salutis quam lex suis cultoribus promittit, nempe vitæ æternæ; nisi quatenus propria illa iustitia intelligitur, quæ propriis viribus ex sola legis doctrina comparatur, qualem Iudæi in Christum non credentes habere volebant, vt in fine præcedentis capitis Paulus docuit. Nā verba Pauli in loco à Caluino notato planè & perspicuè docēt quòd iustitia

Lex quomodo pædagogus ad Christum.

iustitia ex fide facit seruare legem Dei. *Quæ ex fide est iustitia, sic dicit*, id est, de iustitia ex fide sic Script. dicit: *Ne dixeris in corde tuo, Quis ascendet in cælum?* &c. id est, ne putes legem tibi credenti & conuerso ad Deum esse difficilem, aut vires tuas superantem. *Propè est verbum in ore tuo & in corde tuo*, id est, res tota facilis est tibi iam conuerso & credenti, & diligenti Deum. Moyses enim (à quo hæc verba Paulus desumpsit) quum primum dixisset, *Circuncidit Dominus Deus tuus cor tuum, vt diligas Dominum Deum tuum* (quod ad credentes & conuersos loquitur) paulò pòst subiungit: *Mãdatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non est supra te, neque procul positum, neque in cælo situm*, &c. *sed iuxta te est valde sermo in ore tuo & corde tuo, vt facias illud.* Hæc ibi. Quare illa verba tractans Aug. ait. *Conuersus quisque, sicut ibi præcipit, ad Dominũ Deum suum, ex toto corde suo, mandatum Dei non habebit graue.* Sic ipse locus à Caluino notatus luculenter probat quod Caluinus negat, nempe legem Dei non esse impossibilem: videlicet credenti & cõuerso. Manet ergo absurditas illa maxima iuxta doctrinam Caluini, *Deum operum iustitiam primò quærere, & postea gratuitam offerre sine operibus.*

Iustitia ex fide facit seruare legem.

Deut. 30.

Lib. de nat. & grat. c. 62.

Sed tota Caluini & aliorum hæreticorum contra tam apertam veritatem lucta est huius præcepti legalis praua intelligentia. Diligere enim Deum perpetuò actualiter, & sic ex toto corde vt nihil præter Deum diligatur, & ille tantum diligatur quantum diligibilis est, nemo in hac vita potest, & hoc sensu August. in lib. de perfect. iustitiæ, & post eum Bernard. serm. 50. in Cant. docent hoc præceptum in hac vita non impleri, nec sub præuaricationis pœna obligare, sed per modum doctrinæ, quò contendere debeamus, ordinare. Verùm diligere Deum habitualiter, & per opera dilectionis externa, in omni sua operatione retinendo habitualem Dei dilectionem, & sic toto corde, vt præcipuè Deus diligatur, homo in hac vita potest & debet. Et sic intelligendum esse hoc præceptum, illa alia Scripturæ verba manifestissimè docent: *Onus meum leue est, Mandata eius grauia non sunt*, & alia huiusmodi.

Dilectio Dei ex toto corde quomodo intelligenda.

Matth. 11. 1. Ioan. 2.

29. *Hoc fac, & vives.*

QVum horum verborum manifestus & perspicuus hic sensus sit, Hæc dilectio Dei & proximi illa opera sunt quæ facere debes vt vita æterna viuas, vt sic quæstioni legisperiti satisfaceret Christus, qua quærebat etsi animo tẽtandi,

Opera bona vitæ æternæ causa.

quid faciendo, id est, per quæ tandem opera, *vitam æternã possideret*; totum hunc sensum prorsus inuertit Caluinus, & vult *cõsilium Christi fuisse calumniam diluere qua sciebat apud rudes & indoctos se grauari, quasi legem, quatenus perpetua est iustitiæ regula, euerteret.* Sed totum hoc merum figmentũ est. Consilium Christi fuit, non rudium & indoctorum calũniam diluere, de qua nihil in textu apparet, & à Caluino fingitur vt aliò lectoris animũ auertat; sed istius legisperiti quęstioni satisfacere qua tentare & experiri volebat, an legis Mosaicæ mandata Christus approbaret, de quo apud ipsius Scribas & doctos Iudæos sciebat se in suspicionem & calumniã trahi. Hoc falso posito fundamẽto, ait hoc loco Caluinus: *Non ideo nos gratis iustificat Deus, quia lex non ostendit perfectam iustitiam, sed quia in eius obseruatione deficimus omnes: ideóque nos ab ea vitam consequi negat Christus, quia infirma est in carne nostra.* Hæc ille. Non solum fabulam narrat à contextu Euangelico alienissimam, sed etiam, si rectè attendatur, Christi verbis manifestè contradicit. Fabula est, & à contextu præsenti alienissima, cuius nec minimum in textu apparet vestigium, nos gratis iustificari à Deo, quia in lege deficimus omnes, & non quia lex non ostendit perfectam iustitiam: Nos autem à lege, id est, à legis obseruatione vitam non cõsequi, aut Christum hoc negare, disertissimis Christi verbis ex diametro contrarium est. Dicit enim Christus: *Hoc fac, & viues*: id est, faciendo mandata legis viues. Ait Caluinus Christum dicere: *Faciendo legem non viues.* Sic eius interpretatio textum destruit, & Christi verba penitus inuertit.

Mendacium, & aperta verborum Christi contradictio.

Iam verò si hæc verba, *Hoc fac, & viues*, non continent expressum Christi mandatum de faciendo quod lex iubet & dissertam affirmationem quòd eam faciendo vitam consequemur, tunc etiam illa alia Christi verba ad eundem legisperitum, *Vade, & fac tu similiter*, non erit aliquod Christi mandatum de faciendo quod fecit ille Samaritanus, sed erit tãtùm regula iustitiæ ad imitandum quod nemo imitari potest. Vnde sequetur non nisi fabulam à Christo recitatam fuisse, & nõ solùm talem aliquem Samaritanum non fuisse, sed nec esse potuisse. Nam si vnus Samaritanus sic facere potuit, cur non & alius quilibet idem possit facere? Ergo si, *Vade, & fac tu similiter*, præceptum est eius quod fieri potest ac debet; illa quoque verba, *Hoc fac, & viues*, præceptum similiter continebant eius quod fieri potest ac debet, cum adiuncta promissione vitæ æternæ.

Tam

Taxat postea Caluinus, sub nomine defensorum liberi arbitrij, doctiss. Patres Augustinum, Ambrosium, & alios, qui affirmant sub typo huius vulnerati Samaritani curantis eum, describi statum hominis post lapsum, & restaurationem per Christum. Nec vllam causam reprehẽsionis adfert, nisi quòd dicat *maiorem Scripturæ habendam reuerentiam quàm vt germanus eius sensus hac licentia transfiguretur.* Sed habetur à Patribus maxima Scripturæ reuerentia; quia & germanus ac literalis sensus de habendo pro proximo qui nostra ope indiget, cóque opere diligendo, diligentissimè retinetur, & mysticus quoque sensus in eo latens enucleatur. Sed vnus Caluinus licentia hæretica ipsam diuinæ Scripturæ literam tum aliis innumeris in locis, tum hìc maximè penitus transfigurauit, corrupit, inuertit, Christique verbis disertissimis clara & impudenti voce contradixit, vt iam ostensum est.

Patres à Caluino sine causa data accusati.

IN LVCÆ CAP. XI.

41. *Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

CHRISTVS in his verbis, nec ironicè loquitur, vt quidam putant quasi opinionem Pharisæorum irridens, quad cuntur existimasse per solas eleemosynas omnia peccata purgari, vel saltem rapinas condonari quando ex illis eleemosynæ fiunt (neque enim vel tanti eleemosynarij isti Pharisæi erant, vel tam stulta eorum sententia vsquam legitur) nec solet Christus ironicè docere, maximè quum dicit, *Et ecce*; nec etiam docet per solas eleemosynas (vel cæ era pietatis opera negligendo, vel in peccatis perseuerando) omnia peccatoribus condonari, quã quorũdam suo tempore opinionẽ refutat sæpe August. in lib. de fide & operibus per totum, in Enchir. ca. 75. & de ciuit. Dei lib. 22. cap. nec denique (vt Caluinus hìc somniat) *eos rite ac legitimè vesci pane suo qui eleemosynas erogant, quique ex sua abũdantia pauperum inopia subueniunt* (hæc enim expositio eorũ verborum, *Ecce omnia munda sunt vobis*, nullũ sensum adfert, nec causam aliquam reddit, quod tamẽ imprimis expẽdendũ erat, quũ Christus non simpliciter eleemosynas erogare iubeat, sed hanc etiam promissionem subnectat, *Ecce omnia munda sunt vobis*, nõ panis tantùm ait aut cibi vsus:) sed docet eleemosynam esse proprium remedium cõtra morbos Pharisæorum, rapinam & iniquitatẽ, quos hìc nominatim taxat.

1.

2.

3.

4. *Eleemosyna quomodo in Pharisæo munda bat omnia.*

Huiusmodi quippe peccata, quorum propria purgatio est debita restitutio, per eleemosynam aptissimè purgantur; non quia ea sola totam purgationem adfert, & plenam remissionem consequitur; sed quia hæc noua liberalitatis & charitatis affectio animum rapinis deditum ab illo vitio expurgat; quo vitio sublato, ad cætera omnia penitus emundanda aditus & via facta est. Eleemosyna igitur auaros per omnia mundat, quatenus emundationis principium quoddam est, & pro veteribus delictis satisfactio debita. Hic sensus à D. Basilio traditus est in Regulis breuioribus ad q. 271. Et similis hic locus est ei quod dixit Regi rapaci Daniel. *Peccata tua* (quæ maximè erant rapinæ) *eleemosynis redime.* Verba autem illa (*quod superest*) nec significat quod ex rapinis vestris reliquū est, quasi dixisset Lucas τὸ λειπόν, nec pro copia præsenti accipitur, vt Caluinus vult, quasi dixisset Lucas τὰ περισσεύοντα; sed significat simpliciter iuxta verbum τὰ ἐνόντα, quo Luc. vtitur, *ea quæ vobis adsunt*, vt ipse Beza vertit, id est, ea quæ iam habetis, siue iustè possidetis, date in eleemosynam, id est, iuxta facultates vestras, subaudiendo κατὰ. Sic Theophylactus exponit: τὰ ὑπάρχοντα ὑμῖν. Sic & textus Syriacus vertit, *id quod est.* Nempe ex eo quod iustè & rectè vestrum est, facite eleemosynas.

Dan. 4.

Proteruè Caluinus hoc loco Catholicos taxat dicēs. *Quòd hinc inferunt Papistæ eleemosynas esse satisfactiones quibus redamur à peccatis, stultius est, quàm vt longa refutatione opus habeat. Neque enim Christus hic disserit, quo pretio nos peccatorum remissionem acquirere oporteat, sed eos purè vesci pane suo qui partem erogant pauperibus.* Sed hunc superbum hæreticum textus ipse refutat, vt iam ostensum est, & S. Basilius loco citato exemplum simile adfert in Zachæo publicano, qui pro veterum peccatorum satisfactione professus est: *Si quem fraudauero, reddo quadruplum.* Christus hoc loco nō quidem agit de pretio quo acquirēda est remissio peccatorum, neque Catholici satisfactiones ponunt tanquā pretia acquirendæ remissionis, sed vel tanquam media placandi Deum, vt ad remissionē consequendam homo sit dispositus, vel tanquā pœnæ peccatis iam remissis debitæ exolutiones. Iuxta priorē sensum docet hic Christus eleemosynas, non quidem pretium, sed modū esse mundandi rapaces & auaros: quia hoc modo & pro pristinis peccatis satisfaciunt, sicut Zachæus, & ad Dei misericordiam Christique sanguinis beneficium obtinēdum (quo plena fit cordis emundatio) eo magis disponuntur.

Luc. 19.

Satisfactiones quo sensu ponuntur à Catholicis.

IN

IN LVCÆ CAP. XII.

14. *Quis me constituit Iudicẽ aut diuisorem inter vos?*

CVM Christus in causa iustitiæ, & quæ ad fouendam concordiam inter fratres faciebat, rogatus operam suam interponere, id facere recusset, quæritur an Episcopi & Pastores, qui Christi locum tenent, subditorum suorum litibus circa temporalia bona dirimendis hoc exemplo penitus abstinere debeant? Anabaptistæ hodie hoc Christi exemplum ita rapuerunt, vt penitus Christianis interdictum putarent aut hæreditates partiri, aut forensibus negotiis se interponere, aut aliquod denique ciuile munus obire. Caluinus verò in hunc locum contra Papam & consequenter omnes Episcopos debacchatur, quorum hîc ait *latrocinium damnari, quòd quum Ecclesiæ Pastores se esse obtendant, terrenam ac profanam iurisdictionem inuadere ausi sint.* Alij adhuc interpretes Catholici docent ex hoc loco non debere Episcopos negotiis ac litibus secularibus audiendis ac dirimendis vacare (tametsi Augustinus Episcopus id studiosè fecerit, vt tam ipsemet de seipso commemorat de opere monachorum cap. 29. quàm in eius vita Possidonius) videlicet quia hodie fora secularia sunt Christianorũ fora & tribunalia. Sed aliqua adhibita distinctione, & error omnis facilè vitabitur, & ipsa veritas tenebitur. Vacare audiendis & dirimendis subditorum litibus Episcopus aut Pastor nõ solùm licitè potest, sed ex officio pastorali debet, quando nec propter lucrum temporale, sed propter spem vitæ æternæ id facit (vt August. se fecisse scribit) nec reliqua officia pastoralia propterea intermittit, & ad lites inter subditos grauiores rescindẽdas id officium præstat, ipsique subditi non ex auaritia, sed ex necessitate aut honestate Pastoris arbitrium expetunt. Christus hîc recusauit diuidere, tum quia nisi ab vna parte rogatus, arbiter adhuc delectus non erat, tum quia ex auaritia hoc ab eo petebatur, vt sequens disputatio demonstrat, tum quia prædicationem verbi hæc hominis postulatio interpellauit. Sic Paulus de negotiis secularibus Christianorũ cognoscere noluit, quia, ait August. loco citato, *Apostolatus eius discursus aliter se habebat.* Errant absurdissimè Anabaptistæ, quia Christi verba non ad omnes Christianos, sed ad solos Pastores pertinere possunt. Errat malitiosè Caluinus, quia nec iurisdictionem tẽporalem, nec possessiones temporales, in quolibet Episcopo hic locus prohibet, sed de sola cognitio

Anabaptistarum error circa iudicia secularia.

Iudicia secularia Pastores quatenus exercere deceat

Caluini insulsa crimination.

ne & iudicio circa alienas causas & bona aliena Christus loquitur. Errant & alij, qui propter fora & tribunalia Christianorum, licere negant Episcopis aut Pastoribus secularia tractare iudicia, sicut August. fecit, & sicut propter honorē sacerdotij à iudice forensi ad Episcopos in causa ciuili appellare pij Imperatores permiserūt. Theodosius Canis. 11. q. 1. c. Quicunque, &c volumus, & Carolus M. vt est apud Bertrandum in libello de Iurisdictione Ecclesiastica. Nam & illorum omnium tempore fora & tribunalia penes Christianos erant. Sed in tota hac causa modus ille tenendus est quem diximus.

48. *Qui non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.*

Ignorantia quomodo pœnam minuat.

DExterè sunt hæc verba intelligenda, ne ignorantiæ eorum quæ ad salutem pertinent, fauere ac patrocinari hic locus videatur. Si enim qui fecit digna plagis, id est, grauia crimina perpetrauit, paucis tamen vapulabit, quia non cognouit voluntatem Dei, satius & optabilius videtur esse, voluntatem Dei penitus ignorare, & in hac ignorantia persistere, quàm ei cognoscendæ operam dare. Sed non loquitur Christus de ignorantia affectata, qualis eorum est qui dicūt,

Iob 21. *Recede à nobis, scientiam viarū tuarum nolumus*, nec de ipsius ignorantiæ leuiori pœna disputat (non enim dicit, Qui non cognouit voluntatem Domini, ideò vapulabit paucis,) sed de illorum peccatorum pœna agit, quæ cum ignorantia voluntatis Dei coniunguntur, non ex ea proficiscuntur. Ait enim, *Et fecit digna plagis.* Est igitur sententia comparatiuè intelligenda: videlicet ex duobus, quorum alter cognouit voluntatem Domini, alter non cognouit, id est, tam amplam & claram scientiam non habuit, cæteris paribus ille propter peccata grauius, iste leuius punietur: non quia iste non etiam grauiter, sed quia ille grauius plectetur. Ignorantiæ igitur voluntatis Dei hic locus non patrocinatur, quia nec de ignorantia affectata fit sermo, nec ipsa ignorantia simpliciter excusatur, aut à pœna liberatur, sed ignorantis peccata in comparatione minus per se verò plurimum puniēda docentur. Qui autem propterea ignorantiam fouendam iudicat, perinde facit ac ille qui febri laborans curari nolit, ne fortè postea accidiuans grauius ægroret. Hic Caluinus SS. Patrum ignorantiam quam supponit, & quam à nobis obtendi fingit, taxare voluit. *Hinc apparet* (inquit) *quàm putida sit & friuola eorum tergiuersatio, qui claram Euangelij doctrinam hodie respuentes,*

Caluini insulsa criminatio.

tali

tali peruicacia Patrum inscitiam obtenduut: quasi verò ad repellendum Dei iudicium sufficiat ignorantiæ clypeus. Nempe Catholici nouis hodie dogmatibus & hæresibus (quæ claram Euangelij doctrinam vocat Caluinus) subscribere recusant, verbi gratia, soli fidei iustificanti, imputatiuæ iustitiæ, & certitudini gratiæ, eo quòd apud Patres hanc doctrinam non inueniunt. Hanc recusationem iustissimam, peruicaciam vocat Caluinus, & Patrum in his ignorantiam frustra obtendi ait: addítque postea, *vtcumque illorum ignorantiæ parcat Deus, nunc tamen sponte peccantibus*, id est, Euangelicam veritatem à Caluino & sodalibus eius mundo inuectam repellentibus, *eandem veniam sperari non posse.* Sed nos ignorantiam Patrum non obtendimus, quasi aliquid circa fidem ignorarent. Istas nouas hæreses ab illis penitus ignoratas agnoscimus, & hoc solo nomine illas damnamus: quia veritatem Euangelicam ignorare tam diu Ecclesia Christi non potuit. Aut, si tam diu ignorauit, vnde certi esse poterimus, quòd nunc eam Ecclesia teneat? Cur non posteri nostri nos etiam veritatem ignorasse affirmare poterunt? vt sic nulla ætate, nullo seculo, Pastores ac Doctores habuerit Ecclesia, quorum antiquam doctrinam tenere liceat, ne circumferamur omni vento nouæ doctrinæ.

IN LVCÆ CAP. XIII.

Doctrinæ compendium.

SVNT in hoc capite quædam doctrinæ capita annotatione digna. Primum humani ingenij errorē perstringit, quo iudicant temere homines, grauia in mundo passos grauius deliquisse. Hic error in toto libro Beati Iob accuratè refutatur: & duobus exemplis propositis à Christo euidenter refellitur. 1.

Alterum caput est de pœnitentiæ agendæ necessitate, quam ex aliorum castigatione discere oportet, vt iuxta illud Cypriani in serm. de lapsis, *tormenta paucorum exempla sint omnium.* 2.

Tertium est de cauendo diuinæ gratiæ abusu, exemplo arboris infrugiferæ, quia Dei patientia nimiū læsa vertitur in furorē. 3.

Quartum est de diaboli potestate in corpora humana simúlque malitia, exemplo mulieris inclinatæ totis 18. annis. 4.

Quintum est de hypocrisi & superstitione cauenda, ne prætextu seruādi sabbati opera charitatis erga proximum intermittantur. 5.

Quæ tria posteriora loca in Prompt. Morali aliquoties tra-
6. ctata sunt. Sextum est de necessitate bonorum operum vt sal-
ui simus, dicente Christo, *Discedite à me omnes operarij iniquitatis*, id est, iniquis operibus addicti. Aliud est enim operari iniquitatem (quod nisi actum significat) aliud esse operarium, quod habitum quasique professionem notat. Secundum & postremum caput contra hæreticos modernos notanda sunt, circa quæ Caluinus in suis ad hæc loca commentariis prorsus silere maluit, quàm vel suis dogmatibus contraria aliquo modo explicare, vel contra ram apertam veritatem frustra reluctari. Vnum hîc est quod in exemplum trahi
7. non debet. Christus Herodem principem vulpem vocat, non ex contemptu magistratus, sed ex authoritate Spiritus, quam nemo imitari debet. Demonstrat quippe propriam sibi potentiam, quòd opus legationis suo toto inuito mundo perficiet vsque ad constitutum à Patre tempus. Hoc proprium Christo fuit.

IN LVCÆ CAP. XIIII.

14. *Retribuetur enim tibi in retributione iustorum.*

Bonorum operũ merces.

VALET hîc locus euidenter pro retributione bonorum operum apud Deũ. Opponit enim Christus retributionem humanam, qui mutuam compensationem in suis conuiuiis venantur, retributioni quæ à Deo futura est in resurrectione iustorum. At illa alia veri nominis retributio est, ergo & ista. Hæretici hunc locum tractantes, imprimis Caluinus, nihil aliud à Christo hîc doceri volunt, nisi in conuiuiis illis humanis non exerceri charitatem, nec ad probandam charitatem illa sufficere. At Christus docet inuitationem pauperum non solùm esse opus charitatis Christianæ, sed etiam opus cui à Deo retribuetur in resurrectione iustorum, id est, in illa generali omnium iustorum glorificatione. Sic hæretici bona pietatis opera nihil nisi fructus quosdam fidei & charitatis, signáque & notas filij Dei esse volunt: aliquid apud Deum valere, vel ad salutem conferre, contra euidentissimas Scripturas nolunt.

23. *Compelle eos intrare.*

Hæretici ad afflictũ cogendi.

TAmetsi ad literam de ipsorum prædicatorum verbi Dei ingenti studio, feruore, & adhortatione hæc verba intelligi debeant: non est tamen improbanda S. Augustini exposi-

tio

positio (vt eam hoc loco Caluinus ipse non improbare se dicit) quam adhibet contra Donatistas epist. 48. vt probet *piorum principum edictis ad veri Dei cultum & fidei vnitatem licitè cogi præfractos & rebelles* hæreticos. Hæreticorum tamen nuncupationem non exprimit hoc loco Caluinus, quia ipsemet talis erat. Solùm præfractos & rebelles nominat. Et rationem subiungit ex Augustino desumptam, *quia etsi voluntaria est fides* (melius dixisset, libera) *videmus tamen ijs medijs vtiliter domari eorum peruicaciam, qui non nisi coacti parent.* Plura hac de re in Prompt. nostro Catholico diximus. *Domin. 5. post Epiph. tex. 3.*

33. *Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.*

OPeræpretium est, insignem huius loci corruptelam ac deprauationem Caluinianã obseruare, vt verus ac germanus literæ sensus puriùs retineatur. Clarum & perspicuum est, Christi verba sic vt sonant intelligi debere, & veram eorum quæ possidemus abdicationem faciendam omnibus diuenditis & in eleemosynam datis, vel in communem vsum concessis, vt Christi discipuli simus, id est, Euangelicæ perfectionis statum arripiamus. Sic Apostoli ipsi fecerunt, relinquentes omnia. Sic primi Christiani, Iudæi maximè cõuersi, ex singulari fidei feruore etiam ipsa consilia Euangelica veluti præcepta amplectentes, omnia sua vendebant, & ad apostolorum pedes deponebant. Vide Aug. de doct. Christ. lib. 3. cap. 6. Postea illa perfectio ad paucos redacta est, qui à vita solitaria monachi dicti sunt, de quo vide August. in libello de moribus Eccles. Cathol. tom. 1. Nunc totum hunc sensum deprauat Caluinus. *Præposterè* (inquit) *faciet si quis literam præcisè vrgeat, quasi nemo sit Christi discipulus, nisi qui in mare proiecerit quicquid possidet, adeoq; diuortium fecerit cum vxore, & liberis valedixerit. Talibus figmentis ad monachatum inducti sunt stulti homines, vt ad Christum accedere volentes, ab humanitate deficerent. Atqui nemo verius renunciat omnibus quæ possidet, quàm qui singulis momentis relinquere paratus, totum se quasi liber & solutus Domino impendit, & omnibus obstaculis superior vocationem suam prosequitur.* Hæc ille. Impostor improbus dum statum monasticum reprehendere vult, alia fingit quæ nemo monachus facit. Nemo futurus monachus in mare proiicit quicquid possidet. Nemo cum inuita coniuge diuortium facit. Nemo sic liberis valedicit, vt

Euangelica perfectio proprietatis abdicatio.

Act. 4.

Caluini criminationes insulsæ.

vt eis prius, quantum in se est, non prospiciat. Nec coniugatus nec liberorum pater ad monachismi professionem aliter admittitur. Sic solet Caluinus sententiam Catholicam quam refellere vult, qualis est in propriis terminis nunquam aut perrarò proferre; sed mutato controuersiæ & quæstionis statu, non sententiam Catholicam, sed suum figmentum refutare. Mentitur ergo Caluinus affirmans homines ab humanitate deficere vt ad Christum accedant. Quod postremò dicit, ita falsum & impium est, vt Apostolos & omnes primos Christianos stultitiæ & impietatis conuincat, qui de facto omnia sua reliquerunt vt Christum verius sequerentur. Alius ille modus quem Caluinus ponit, bonus quidem est renunciandi modus, & omnibus Christianis necessarius, qui sic debent *vti hoc mundo quasi non vtantur*; sed quòd verior & melior modus non sit, solum Apostolorum exemplum sufficienter demonstrauit.

Caluini nequitia singularis.

1. Cor. 7.

IN LVCÆ CAP. XV.

10. *Gaudium erit in cælo, & coram Angelis Dei.*

Sancti in cælo nostra cognoscũt.

SOLENT hæretici Sanctos in cælo mortuos vocare, & eorum quæ hîc aguntur penitus ignaros asserere, vt sic eorum inuocationem planè indicent iam esse ostendant. Sed quum de Sanctis dicat infrà Christus, *quòd erunt æquales Angelis Dei.* Luc. 20. hîc autem conuersionem pœnitentium adeò Angelis notam affirmet, vt de ea in cælis gaudeant, manifestè sequitur, beatis quoque in cælo regnantibus eandem esse notam. Nulla autem ratio est, cur iustorum preces & vota non cognoscant, qui peccatorum pœnitentiã cognoscere, & de ea lætari possunt. Nec æquales Angelis sancti essent, nisi in eodem saltem scientiæ genere paritas & similitudo foret.

24. *In se reuersus dixit, &c. Surgam, & ibo ad Patrem meum.*

Pœnitẽtiæ doctrina à Caluino corrupta.

HÆretici hodie, vt solius fidei iustificantis dogma stabiliant, ne ipsam quidem pœnitentiam ad remissionem peccatorum necessariam esse volunt. Docent quippe pœnitentiam ex fide iustificante nasci, & neminem pœnitere posse nisi qui iam sit filius Dei, & per fidem specialem Deum sit

sibi propitium credat. Sic latè & accuratè Caluinus Instit. lib. 3. cap. 3. num. 1. Hanc hæresim hæc sola parabola de filio prodigo luculenter conuincit. Hîc enim in exemplo maximæ misericordiæ Dei quod à Christo proponitur, ea non confertur, nisi reuerso prius peccatori in se per odium peccati, & spem veniæ concipienti, quod vtrumque illis verbis expressit, *Quanti mercenarij*, &c. *Ego autem fame pereo.* Nec nisi cum emendationis proposito, & inuocatione Dei, quod expressit quum diceret, *Surgam, & ibo ad Patrem meum*, quod est relinquere peccatum, & ire ad Deum, *& dicam, Pater peccaui*, &c. Tunc demum accurrit Pater, & audita confessione peccati, iubet *reddi stolam primam*. Rursum quum idem Caluinus pœnitentiam ponit in solo quotidiano profectu iustorum, eodem lib. & cap. num. 8. vt sic pœnitentiæ necessitatem & vsum, qualem seruat Ecclesia, explodat, verba Christi in hoc cap. illam euidenter refutant vbi dicit: *Quam super 99. iustis qui non indigent pœnitentia.* Hîc enim necessariò fatendum est, aliquam esse pœnitentiam peccatoribus necessariâ, qua iusti non indigent. Deinde quotidiano profectu omnes iusti indigent. Vide ampliorem hac de re contra Caluinum disputationem in Promptuario nostro Catholico.

In parte Quadrag. in Sabbat. hebdom. 2.

IN LVCÆ CAP. XVI.

9. *Vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Eleemosynarum retributio æterna.

QVVM duo hic locus doceat, eleemosynis retribui vitam æternam, & Sanctos pro nobis intercedere, vt sancti Patres docent in Promptuar. Cath. in Dom. 8 post Pentec. à nobis citati, vtrumque conuellit Caluinus. Prius, quia Christus humano more loquitur, *nostram videlicet humanitatem opportuni refugij nobis instar fore, sicut aduerso casu perculsus ab illis sustentari solet quibus in prospera fortuna benefecit.* Posterius, quia *hoc modo periret omnis eleemosyna quæ indignis impenditur. Illi enim pro nobis intercedere non possunt.* Sed vtraque cauillatio insulsa est. Prior, quia Christus non solùm humano more loquitur de aliquo refugio opportuno humanitati nostræ reddendo, sed diuino præterea more ac modo loquitur, promittens beneficentiæ nostræ non quodlibet refugium, sed ipsam vitam æter

Caluini cauillatio duplex reijcitur.

æternam. Docet illos quibus benefecimus, *recipere nos in æterna tabernacula*, id est, Christum propter illos, non solùm ratione operis ipsius, sed etiam ipsis intercedentibus, reddere vitam æternam, vt clarè docet August. de ciuitate Dei lib. 22. cap. 27. Sanè S. Ambros. non solùm eos quibus benefecimus, sed & alios Sanctos pro eleemosynariis intercedere affirmat. Sic enim hunc locum exponit. *Ideo ait, Facite vobis amicos de mammona, vt largiendo pauperibus, Angelorum cæterorumq; Sanctorum gratiam comparemus.* Vnde posterior Caluini cauillatio diluitur. Nam & quum indignis præstatur eleemosyna, non solùm ratione operis fit retributio, sed iuxta Ambrosium Sanctorum gratia cõparatur, videlicet vt pro nobis intercedant. Quanquam Christus præcipuè pios pauperes intelligit quando eleemosynis tantam mercedem repromittit, vt causa ab illo subiuncta manifestum facit. *Quicquid enim vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Matth. 25. Manet ergo firma Catholica doctrina, Caluini cauillationibus nequicquam impugnata.

Lib. 7. in Lucam.

IN LVCÆ CAP. XVII.

10. *Quum feceritis omnia quæcunque præcepi vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecimus.*

Meritum ex condigno defenditur.

INSVLTANT hoc loco hæretici contra meritum operum, maximè de condigno. *Praua arrogantiæ* (ait Caluinus) *damnantur hic omnes qui se apud Deum quicquam mereri fingunt.* Postea definit, *ex legis pacto mercedem operibus statui non pro dignitate.* Móxque concludit, *detestabile esse Sophistarum commentum, qui meritum de condigno fabricare ausi sunt.* Vbi duo notanda sunt. Primùm, meritum de condigno ab hæreticis penitus explodi. Secundò, ideò explodi, quia ex sola Dei promissione pendet ratio meriti, non ex aliqua operum dignitate. Quod ex hoc loco probare volunt, quia qui omnia fecit præcepta, adhuc seruus inutilis est: ergo ratione operis ipsius, quantumuis ex gratia Spiritus sancti proficiscatur, nullum potest esse meritum. Qui enim meretur præmium à Domino suo, inutilis seruus non est. Adde quòd Christus seruum inducit, cui omnia imperata facienti nullam gratiam dominus habet.

Opus

Opus ergo hominis iusti non meretur gratiam, sed merces indebita (vt hîc ait Caluinus) ex solo Dei beneplacito promittitur. Hoc autem consequenter docet Caluinus, negans hominem diuinæ gratiæ liberè cooperari; sed quicquid boni ab hõmine fit, ex sola Dei efficaci gratia promanare. Institut. lib. 2. cap. 3. Sed hic locus hanc hæresim nihil iuuat. Totus Christi scopus hoc loco est, auferre iactantiam bonorum operum. Seruum quidem introducit, cui dominus gratiam non habet: sed in applicatione exempli suæ intentioni, non ita infert: Sic & vobis, quum feceritis omnia, Deus nullam habebit gratiam. Non sic infert Christus, sicuti eum inferre Caluinus vult, voluntque alij qui meritum de condigno negant. Sed Christus ita infert: *Sic vos, quum feceritis omnia, &c. dicite, quia serui inutiles sumus*, id est: Nolite vos ipsos iactare quasi seruos bonos & fideles. Iactationem prohibet: rem non negat, quam alibi apertè asseruit, dicens: *Euge serue bone & fidelis*, &c. Causam quoque subiungit cur veraciter hoc dicere possumus: *Quod debuimus facere, fecimus.* Hoc quippe respectu serui Domino nostro inutiles sumus, quia absque mercede proposita seruire Deo oportuit: non tamen simpliciter serui inutiles, qualis ille fuit qui in tenebras exteriores proiicitur, præceptum Domini non faciens. De ipsa igitur bonorum operũ dignitate vel vilitate in se nihil hîc Christus determinat, sed de ipsorum conditione respectu naturalis obligationis nostræ, & respectu Domini Dei, cui seruimus, Christus disputat; vt vanam iactantiam tollat. Sumus quippe natura serui Dei, & sic omnia faciendo nihil meremur singularis gratiæ: sed sumus *adoptione filij Dei, templa Spiritus sancti, diuinæ naturæ consortes, membra Christi*, de quibus hîc Christus nihil agit, & quorum respectu est in operibus iustorum dignitas quædam, ex cuius consideratione, & non ex solo beneplacito Dei aut promissione facta, iusti merentur vitam æternam ex condigno, vt rectè docet D. Tho. 1. 2. q. 114. art. 3. Vide Bartholomæum Medinam ibidem, & D. Iansenium ad hæc verba, qui latè & eruditè sententiam Catholicam explicat. Consequentia illa; Qui fecit omnia, est seruus inutilis, ergo ratione operis ex Spiritu sancto profecti nullũ est meritum; non valet: quia Christus de seruorum operibus non filiorum loquitur, & de naturali operum obligatione, non de supernaturali dignitate disputat. Deinde non sequitur: Qui bene operatur, est seruus Deo inutilis; ergo est simpliciter inutilis, & nihil meretur. Potest enim nihilominus ex alio capite mere-

Matth. 25.

Rom. 8. 1. Cor. 7. 2. Petr. 1. 1. Cor. 12.

re

reri, & sibi esse vtilis, quia opera eius habent dignitatem ad præmium consequendum, & sunt Deo grata, etsi non sunt vtilia. In summa, iactantiam operũ tollit Christus, quoad ipsos operantes; dignitatem & mercedem operum non tollit, quo ad Deum remuneratorem & iustum Iudicem.

13. *Iesu præceptor, miserere nostri.*

DOcent hæc verba, docétque prompta horum obedientia, quum necdum mundati iubente Christo ad sacerdotem irent, vt se mundos ostenderent, præclara fide istos leprosos imbutos fuisse. Christi opem implorant, Magistri titulo insigniunt, nullum sanitatis signum videntes promissioni credunt, *& fidei impulsu* (ait Caluinus) *proficiscuntur*. Ex decem tamen illis iuxta fidem suam sanatis, vnus tãtùm regressus est dans gloriam Deo. Reliqui nouem ex sententia Caluini fidem amiserunt. Potest igitur amitti fides accepta. Relactatur hîc Caluinus, *quòd Spiritu adoptionis adhuc regeniti non erant, & quòd principia tantum & semen aliquod fidei acceperunt*. Sed neutra cauillatio eum iuuat. Spiritu adoptionis spiritualiter eos fuisse regenitos, & filios Dei fuisse, dubitari non debet; quum Christus corpus sine anima nunquam sanauerit, nec sacramentum regenerationis adhuc institutum fuit. Non principium tantum aut semen aliquod fidei, sed magna & fortis fides erat, qua necdum mundati ibant tamen ad sacerdotem, coram quo nisi mundi apparere non debebant: certò credentes se per obedientiam verbo Christi præstitam mundandos.

Fides amitti potest.

14. *Ite, ostendite vos sacerdotibus.*

AD hunc locum eadem garrit & repetit Caluinus contra confessionem sacramentalem in Ecclesia Catholica, quæ suprà ad Matth. cap. 8. garriuerat. Cui quæ eo loco responsa sunt, & hîc responderi debent. Vnum tamen hîc addit quo acerbius Catholicos perstringat, ídque mirabili, vt sibi videtur, acumine, sed insigni admodum, vt ostendemus, stupore. *Bis* (inquit) *stulti sunt non reputantes quam turpem infamiæ maculam suæ confessioni aspergant. Bene scilicet agetur si ex tota eorum caterua, qui ad sacerdotes profecti fuerint, tantùm decima pars ad Christum redeat, reliqui verò omnes impiè abonentur. Neque enim obtendere poterunt confessionis suæ titulum,*

Confessio sacramentalis defenditur.

quia

quin profectum hunc vicissim regerere liceat, nullos à sacerdotibus reuerti gloriam Deo daturos. Hæc ille. Sed vt hominis impietatem præteream, qui eodem cauillo Christi quoque sanantis gratiã ludibrio exponit, à quo quum decem sanarẽtur, decima tantum pars dedit gloriam Deo, stuporem eius, quo percussus videtur, annotabo. Hoc ipso quippe in loco aliud subiecit, quo seipsum pulchre refutauit. Ait enim, *Quãquam nouem leprosis nihil in salutem profuit carnis sanitas, sed tantum pro fluxa & caduca fide temporale donum adepti sunt, sub hoc tamen typo nobis ostẽsum fuit quàm efficax futura sit vera fides.* Hæc ille, priorem suam stupidam cauillationẽ ipsemet refutans. Eodem enim modo quanquam nouem istis leprosis nihil profuit carnis sanitas, sed tantum pro fluxa & caduca obedientia eundi ad sacerdotes, vt Christus iussit, temporale donum adepti sunt; sub hoc tamen obedientiæ typo nobis ostensum fuit quàm efficax futura sit vera Christianorũ obedientia, qui verè contriti adeunt sacerdotes, qui soluendi & ligandi potestatẽ acceperunt, vt ab illis soluãtur. Sic in eadem pagina sui præ stupore oblitus, seipsum refutat. Quemadmodum nihil præiudicat aut veræ fidei, aut Christi sanãtis virtuti, istorũ nouẽ incredulitas: sic nihil præiudicat veræ in Ecclesia Catholica peccatorum cõfessioni, aut sacerdotali absolutioni, istorũ nouem typica ingratitudo, vel ad vomitũ reuersio.

Caluini scomma in Christũ redundat.

Caluinus ex seipso refutatur.

IN LVCÆ CAP. XVIII.

II. *Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri homines.*

MVLTIS verbis contendit hoc loco Caluinus, vt veram operum iustitiam quæ ex Spiritus S. gratia procedit, à Christo damnari doceat. *Iste* (inquit) *Pharisæus Dei gratiæ ascribit quòd iustus est, & quãquam Deo gratias agens fateatur quicquid bonorum operum habet, merum esse Dei beneficium, quia tamen operum fiducia innititur, séque alijs præfert, cum sua precatione reijcitur: vnde colligimus non rite neque in solidum humiliari homines (quãuis se nihil posse reputent) nisi operum meritis simul diffisi, salutem suam in gratuita Dei bonitate collocare discant.* Et paulò pòst. *Reprehẽditur in ea parte Pharisæus, quia meritis suis innititur, vt Deum propitium habeat, quia dignus est. Sciamus ergo, quãuis bonorum operum laudem Deo quis ascribat, si tamen eorum iustitiam imaginatur salutis suæ causam esse, vel in eam recũbit,*

Operum vera iustitia defenditur.

peruersa arrogantia damnatur. Hæc omnia Caluinus, totam historiam Euangelicam peruertẽs. Christus hanc parabolam introduxit, non vt doceret nullam salutis causam esse veram operum iustitiam, aut vt omnem bonorum operum fiduciam damnaret, quod vtrumque Caluinus dicit; sed vt illam fiduciam bonorum operum damnaret, qua putent se aliqui satis iam iustos esse ac plenos iustitia. Hoc enim est, quod Lucas dicit, *Ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti*, id est, qui sibi persuaserant (vt Beza vertit) se iam satis iustos esse. Vnde Aug. de Pharisæo isto dicit, *quòd in operum suorum iustitia confidebat, quasi eius iam plenitudine saturatus.* Rursum ideo hanc parabolam proposuit, vt illam fiduciam damnaret, quæ cum aliorum contemptu coniuncta erat: id est, falsam & vanam iustitiæ fiduciam. Nulla enim ibi iustitia est, vbi arrogantia regnat. Ideo adiecit Lucas, *Et qui aspernabatur cæteros.* Quod vitium Paulus dum arguit, simul docet fiduciam boni operis simpliciter non esse malam. *Opus suum vnusquisque probet, & sic habebit gloriam in semetipso, non in altero.* Vnusquisque suas actiones consideret, & sic in sua sola conscientia gloriandi materiam habebit, non in peccato alterius, sicut iste Pharisæus fecit. Sic Caluinus quod Christus de saturitatis fiducia, eáque falsa ac vana, dixit, trahit ad omnem fiduciæ circa bonorum operum iustitiam condemnationem, & (quod impudentius est) ad ipsam quoque bonorum operum iustitiam damnandam. Quod ergo dixit, *damnari Pharisæum, quia operum fiducia innititur*, falsum est. Rursum quod addit, *eum cum sua precatione reiectum esse*, falsum est. Nam, vt bene notauit S. Aug. *Quære in verbis eius quid Deum rogauerit, & nihil inuenies.* Sed & quod addit, *reprehẽsum Pharisæum, quia meritis suis innitebatur vt Deum propitiũ haberet*, falsum similiter est. Reprehensionis causę illæ sunt quas Euangelium expressit, non quas Caluinus finxit. Nempe *quòd confidebat in se tanquã iusto, & quòd alios aspernabatur.* Illa quoque confidentia damnatur, quia cum aliorum cõtemptu coniuncta, ideóque vana ac falsa erat.

Parabolæ scopus.

De pecc mer. & remiss. lib. 2. cap. 5.

Gal. 6.

Caluini tria mendacia. Serm. 36. de verbo Domini.

Aduertit hoc ipsum Caluinus, & diluere conatur. *Sed quæritur* (inquit) *quomodo tanta iam sanctimonia præditus fuerit, qui impio fastu excæcatus erat? Neque enim aliunde manat tanta integritas nisi à Dei Spiritu, quem certum est minimè in hypocritis regnare.* Hæc ille. Est bona & valida obiectio, & quæ firmiter probat hunc Pharisæum non habuisse veram iustitiam operum, neque in vera iustitia fiduciam posuisse, sed

laruam tantùm externam iustitiæ habuisse,& opera quędam bona iuxta substantiam actus, cùm cor interea fastu & hypocrisi plenum esset. Ad hanc ergo obiectionem quid respõdeat Caluinus, attentè dispiciamus. *Respondeo* (inquit) *externa tantum larua fuisse confisum, ac si occulta & interior cordis immũdities in rationem non veniret. Quare licet prauis concupiscẽtijs intus scateret, quia tamen non nisi ex specie iudicat, securè innocentiam obtendit.* Hæc ille. Atqui hoc totum obiectionem confirmat, non soluit. Quum enim hoc totum non nisi hypocritam illum fuisse conuincat, in hypocritis autem Spiritus S. (vt ipse Caluinus dixit) non regnet, & vt plenius Scriptura dicit, *prorsus non habitet, sed fugiat* fictum perspicuum est, nullam in isto sanctimoniam, nullam veram iustitiam fuisse; ideóque contra piam & humilem iustitiæ bonorum operum fiduciam hoc exemplum non facere.

Caluinus obiectionẽ quam mouet, non soluit, sed confirmat. *Sap. 1.*

Addit adhuc aliquid Caluinus. *Dominus quidem ipsum vanitatis non coarguit, quòd sibi falsò tribuat quod non habet; tenendũ tamen est, neminem à rapina, iniustitia, libidine, & aliis vitijs purũ esse, nisi qui Spiritu Dei regitur.* Hoc totũ est quod respondet, & hîc tandem aliquid respõdisse videtur, quia iam inuenit, quomodo in tanto hypocrita Spiritum Dei regnare ostendat. *Nemo*, inquit, *purus est à rapina & alijs vitijs, nisi qui Spiritu Dei regitur.* Primum Pharisæus iste non se dicit purum ab his vitijs, sed tantum ab actu flagitiorum, quòd non esset raptor, iniustus, adulter. Atqui ab actibus flagitiosis abstinent innumeri ethnici, qui Spiritu Dei non reguntur. Deinde non omnis qui ab ipsis etiam prauis affectibus immunis est, ex dono fortè Spiritus S à Spiritu S. regitur. Qui enim à Spiritu S. regitur, non solũ ab illis prauis affectibus, sed etiam ab hypocrisi & impio fastu imprimis purus est. Nihil ergo omnino respondit Caluinus, & manet obiectio firma, ideoq; & tota eius prior disputatio vana. Denique *insignis hic locus*, vt eum vocat, nihil eum iuuat, nihil Catholicam doctrinam lædit, quæ docet ex bonorum operum iustitia homines coram Deo verè iustos esse; quia talis iustitia verum Spiritus S. donum est, & veram fiduciam parit, qua tum *in Domino gloriatur*, tum *in semetipso gloriam habet*; quod vtrũque Paulus dixit: sed nõ sicut iste Pharisæus, *gloriam habet in altero*. i. non se præfert aliis, nec de aliorum peccatis, quibus ipse caret, gloriandi materiam accipit.

1. Cor. 1. *Gal. 6.*

IN LVCÆ CAP. XIX.

8. *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus,*

Pœnitentia & satisfactio Zachæi defenditur.

HANC quoque historiam Euangelicam suo fermento corrumpit Caluinus, & tam illustrem pœnitentis peccatoris satisfactionem omnibus modis obscurare, suámque solam fidem, hoc exemplo periclitantem, fouere & stabilire conatur. Primùm garrit opus ipsum ex se potuisse esse vitiosum. *Posset* (inquit) *quis omnia sua in pauperes erogare, cuius tamen liberalitas nihili esset coram Deo.* Ita primùm vellicat factum, quia potuit esse non bonum. Mox tamen agnoscit hoc factum Zachæi ex viua radice interioris pœnitentiæ prodiisse. Volut nihilominus pro sua mordendi libidine hunc vnum illi dentem prius infigere. Addit deinde & aliũ quem altius impressit totúmque pium Zachæi studiũ dilacerat. *Sicuti* (inquit) *Paulus de pœnitentia differens ad Ephes. 4. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem manibus laboret, vt alijs subueniat, ad hæc officia nos hortatur, ex quibus intelligant homines se esse in melius mutatos. Ergo à corde incipiendum est, sed operibus testanda simul est nostra resipiscentia.* Hæc ille. Impostor impius omnia pœnitentiæ opera & hoc Zachæi factum nihil aliud vult esse, quàm testimonia conuersionis coram hominibus, coram Deo autem ipsa opera nihil valere. Sic iuxta Caluinum eleemosyna clanculum facta, oratio in cubiculo clauso, ieiunia, & omnis mortificatio occulta (quæ maxime Christus cõmendat Matth. 6.) nihil valebunt, quia coram hominibus nihil testari possunt. Alium adhuc dentem infigens: *Zacheus suo exemplo alios minimè obstrinxit, vt se dimidia bonorum suorum parte denudent: sed tantùm tenenda est regula quam Dominus præscribit, vt nos & nostra omnia conferamus in sanctos vsus ac legitimos.* Exemplũ quidem Zachæi non obstringit sed hortatur, & documento est sequi volentibus. An putat Caluinus hoc Zachæi factum non fuisse dimidiarum suarũ vsum sanctum ac legitimũ? Cur ergo Christus hoc eius propositum audiens, illud non reprobauit? imò etiam approbauit, subiungẽs *eum esse filium Abrahæ?* Deinde si iuxta Paulum opus pœnitentiæ sanctum ac legitimum est, vt qui furatus est, non solùm non furetur amplius, *sed etiam manibus laboret, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti,* quare opus pœnitentiæ sanctum quoque ac legitimum non erit si pœnitens peccator exemplo Zachæi dimidium bonorum suorum

Caluini dentes canini.

Impostura Caluini refutatur.

suorũ dat pauperibus? Sed Caluino ac Caluinistis diuitiarum vsus nec sanctus nec legitimus videtur, quum tam largę eleemosynæ fiunt, vt vel *dimidium bonorum detur*, vel (ad quod Christus disertè hortatur) *totũ vendatur, & detur pauperibus.* Nam & hæc Christi verba non secus deprauauit Caluinus, vt ibi dictum est. Ita animi sensus diuinis Scripturis penitus contrarios gerunt.

Eleemosynæ largiores Caluinistu displicent. Matt. 19.

Pergit adhuc magis mordere, torámque hanc historiam Euangelicam magis dilacerare Caluinus. *Christus* (inquit) *testimonium Zachæo reddens, quum diceret, Salus huic domui facta est, nihil in eo fuisse simulatum pronuntiat. Neque tamen salutis causam bonis operibus Zachæi adscribi, sed quia cõuersio illa certum erat diuinæ adoptionis pignus, meritò inde colligit domum illam salutis esse hæredem. Et hoc quoq; verba sonant. Nam quia Zachæus vnus sit ex Abrahæ filijs, ratiocinatur saluã esse eius domum. Porro vt quis censeatur inter Abrahæ filios, fidem eius imitetur necesse est.* Hæc ille. Breuiter respondeo: Bona opera Zachæi non fuerunt salutis eius causa, sed fuerunt fructus pœnitentiæ digni & satisfactiones pro peccatis, quales Caluinus cum suis pati non potest. Non fuit Zachæi conuersio adoptionis diuinæ pignus, sed ipsamet adoptio diuina, cuius fructus erant ista bona opera. Iam enim totus conuersus ad Deum, ideóque adoptatus in filium, profert opera filio digna, & præcedentium peccatorum satisfactiones: quia illis remissis, pœna tamen manebat temporalis. Christi autem ratiocinatio, *saluam esse domum, quia filius Abrahæ fuerat*, nec solam eius fidem, nec sola hæc opera considerauit, vt causam adæquatam, sed ipsam Dei electionem. Censeri autem inter filios Abrahæ, non solùm fidei imitationem requirit, quam solam ponit Caluinus, sed etiam bonorum operum Abrahæ, dicente Christo Iudæis; *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Adiungit tamen Caluinus. *Imò hanc laudẽ Scriptura propriè fidei tribuit, quòd germanos Abrahæ filios ab extraneis discernat. Sciamus ergo eam præcipuè in Zachæo laudari, cuius gratia factum est vt bona quoque opera Deo placerent.* Hæc ille. Artificiosè laudem Zachæi à bonis operibus, quæ Euangelium expressit, ad vnam fidem, quam Euangelium tacuit, traduxit. Sed Scriptura non minus propriè ex bonis operibus discernit filios Abrahæ quàm ex fide, vt verba Christi citata nos docuerunt. Fides quoque non secus Deo placet propter bona opera, quàm bona opera propter fidem. Imò *Abrahæ fides ex bonis eius operibus consummata est*, ait Iacobus, & *sine*

Ioan. 8.

Caluini artes, vt Scripturã ludificet.

Iac. 2.

bonis operibus fides inanis ac mortua est; nec filios Abrahæ so-
Gal. 5. la fides facit, sed *fides per charitatem operans*. Ita totam hanc Zachæi conuersi commendationem ac laudem, totámque hãc historiam Euangelicam impius Caluinus penitus inuertit atque peruertit. Fingit postea *ex audita redemptione Ecclesiæ, & mundi reconciliatione per Christum, eiúsque doctrinæ fide, salutem Zachæi originem accepisse*. Sed hæc ficta in litera Euangelica nullum fundamentum habet, ideóque vt commẽtum humanum & Caluinianum penitus reiicienda est. Zachæi salus ex interna Christi gratia qua sese apud eum inuitauit, vt hîc Euangelium narrat, originem accepit. Alia salutis eius origo extra verbum Dei fingenda non est.

IN LVCÆ CAP. XX.

46. *Qui volunt ambulare in stolis.*

Caluini maledicentia retunditur.

SCRIBARVM fastum & ambitionem ad vniuersum Catholicæ Ecclesiæ clerum maledicus Caluinus contorquet, sacrum Dei verbum transferens in maledicentiæ suæ libidinem, sicut aliis suis dogmatibus Dei gratiam in luxuriam transfert. *Ratione* (inquit) *non caruit, Doctores ita vestiri, vt in eorum habitu plus grauitatis & modestiæ quàm in vulgari extaret. Scribæ verò id peperam ad luxum & pompam conuerterant. Quod exemplum ad se traxerũt sacrifici Papales, in quibus constat stolas nihil aliud esse quàm superbæ tyrannidis insignia.* Hæc ille, non vt Scripturarum interpres, sed vt cõuitiator maledicus: nec certas personas perstringens, sed in vniuersum Ecclesiæ clerum virulentiam suam effundens. Tali spiritu ducuntur, qui Euangelicæ veritatis tot seculis deperditæ restauratores, & nouo totius orbis Apostoli haberi volunt. Hæc sanè Caluini vox superbæ tyrannidis insigne est. Quo perspicuè demõstrat, quod nunc calamo ausus est, id gladio se tentaturum, si facultas daretur, vt tanquam alter Nero vnum toti clero caput exoptans, illud vnico ictu resecare posset. Nec enim sic vnquam Nero Romani populi sanguinem, sicut iste hæreticus totius Catholici cleri infamiam & interitum sitiuit. Adeò quæsiti vel capta vel quæsita occasione in vniuersum cleri Christiani corpus, absque vllo discrimine, rabido ore fertur. Sed Dei beneficio solo latratu nocuit, morsu petere non potuit. Quam tyrannidem Caluinus ipse Geneuæ exercuerit, nostri in Anglia Caluino Papistæ scriptis libris ediderunt.

IN

20. *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo.*

HIc modus loquendi apud Lucam proprius aliqua explicatione indiget. Matth. & Marc verba Christi ad alteram speciem sic referunt: *Hic est sanguis meus noui testamenti*: vbi absque vlla sermonis figura, quod in calice erat, *Sanguis Christi* esse affirmatur. Hîc verò de calice non dicitur, *Hic est sanguis meus noui testamenti*, sed dicitur, *Hic est calix nouum testamentū in sanguine meo*: vbi calix, siue id quod in calice est, non vocatur sanguis Christi, sed vocatur testamentum in sanguine. Hîc ergo insurgit hæreticus, & ait. *Hæc est Spiritus Sancti expositio quòd calix vocatur à Matthæo & Marco sanguis, quia testamentum est in sanguine. Sic palàm ostenditur non alia ratione calitem vocatum esse sanguinem Christi, nisi quia nobiscum fœdus æternum pepigit, vt sanguine semel effuso, spiritualiter nunc epulemur. Nam & sic Paulus Christi verba retulit sicut hic Lucas.* 1. Cor. 11. Sed respondè, nec Lucam nec Paulum Matthæi & Marci verba exponere, nec etiam causam reddere cur apud illos calix vocetur sanguis. (Hæc duplex hæreticorum assertio voluntarium est ipsorum commentum.) Calix apud alios Euangelistas ideo vocatur Sanguis, quia, quod in calice erat, sanguis Christi fuit, vt apud Matth. latiùs diximus. Hîc à Luca & postea à D. Paulo calix vocatur ipsum nouum testamentum in sanguine Christi, quia in calice non solùm sanguis Christi est (quod alij Euangelistæ dixerunt) sed quia est hic per modum sanguinis fœderalis seu testamentarij. Modum (inquam) & finem porrecti à Christo calicis explicatius & plenius enarrare Lucas voluit quàm alij duo Euangelistæ. Quum ergo dicit, *Hic est calix*, vel, *Hic calix est* (nam verbum *est* in Græco non habetur, ideóque vtrobique poni potest) *nouum testamentum in sanguine meo*; voluit Spiritus Sancti docere quare calix à Christo benedictus & porrectus & ab Apostolis bibendus erat. Nempe quia ille calix, id est, quod in calice erat, iuxta communem loquēdi modum esset ipsum nouum testamentum in sanguine siue per sanguinem, id est, haberet & porrigeret sanguinem ad sanciendum & confirmandum nouus fœdus ac nouum testamentum cum populo Dei. Ex quo necessario sequitur, verum sanguinem non figuratiuum in calice contineri, quia vini haustus hoc fœdus constituere aut confirmare non potuit. Hic ergo Christi sermo

Caluinus in Harmonia in hūc locum.

Calix cur nouum testamētum in sanguine Christi.

à Luca relatus (nam vtrumque Christum dixisse dubitari non debet, & hanc formam verborum posterius dixisse verissimile est, quia priorum quandam ampliationem continent) nec causa nec expositio est prioris sermonis ratione vocabuli *sanguinis*, aut cur & quomodo calix vocatus sit *sanguis*, sed est expositio quædam & apertior enunciatio ratione vocabuli *noui testamenti*, & cur à Matthæo ac Marco de calice dictum sit: *Hic est sanguis meus noui testamenti.* Nempe quia in illo sanguine (hausto videlicet & accepto) sanciretur & confirmaretur nouum testamentum cum nouo populo Dei, sicut per sanguinis vitulorum & hircorum, qui immolati fuerant, aspersionem super populum, vetus illud fœdus sanciebatur & confirmabatur, dicente Moyse quum aspergeret: *Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos Deus*: id est, huius sanguinis aspersione sancitur & percutitur & consummatur fœdus inter Deum & vos, vt ille sit Deus vester, & vos populus eius. Sic enim in Cruce quidem immolatus est Christi sanguis in remissionem peccatorum, sed in hoc sacrificio loco aspersionis externæ bibitur & hauritur intimè, vt in illo per illum sanciatur & confirmetur nouum testamentum ac fœdus inter Deum & nos nouum populum eius. Hãc ob causam dixit de calice Christus, non solum apud Matth. & Marcum, *Hic est sanguis noui testamenti* (quæ verba non nisi sanguinis existentiam notant, qui aliquo modo ad nouum testamentum pertineat) sed apud Lucam dicit: *Hic calix nouum testamentum in sanguine meo*: quæ verba ostendunt calicem à Christo porrectum sic noui testamenti sanguinem esse, vel ad ipsum sic pertinere, vt calix ille sit etiã ipsummet nouum testamentum (quatenus illud confirmat) in sanguine suo: videlicet illo hausto & accepto quod in calice erat, de quo propterea adiecit. *Qui pro vobis effundetur*: quæ verba ad ipsum calicem referenda sunt (vt textus Græcus τὸ ἐκχυνόμενον in recto casu perspicuè ostendit) quia quod in calice erat pro nobis effundendum fuit non vtique vinum, sed sanguis Christi. Hic ergo verborum Lucæ totus & germanus sensus est: Hic calix qui pro vobis effundetur (id est, hoc quod in calice est pro vobis effundẽdum) est ipsum nouum testamentum, quatenus confirmat illud (sic enim circuncisio vocatur fœdus & pactum inter Deum & Abraham, quia fœderis confirmatio erat) cum nouo Dei populo sanciendum in meo sanguine: vt intelligatis tum sanguinem meum esse pro vobis effundendũ & immolandum, quem vobis porrigo, tum illum ipsum sanguinem

Gen. 27.

guinem à vobis hauriendum nouum fœdus constituere & confirmare inter Deum & vos, quia hoc accepto sanguine eritis intimè cũ Deo coniuncti, facti nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: non fide tantùm, sed & re ipsa. Plura apud Matthæum vide.

32. *Ego rogaui pro te vt fides tua non deficiat. Et tu conuersus confirma fratres tuos.*

CHristus in omnium Apostolorum communi periculo pro Petro specialiter rogans ne eius fides deficeret, postéaque addens vt ille conuersus alios confirmaret, in illis verbis & non defecturam Petri fidem, & supremam cæteros corroborandi potestatem manifestè docet, simúlque maiorem illum, de quo contentio erat, obiter ostendit. Sic ex hoc loco collegerunt Patres, S. August. in lib. de qq. noui & vet. test. q. 79. & serm. 124. de temp. Leo Magnus in anniuersario assump. suæ: Ambros. in Psal. 43. Theophylactus in hunc locum: Bernard. Epist. 190. ad Innocentium Papam: Lucius Papa in epist. decretali. Notandum verò quòd Caluinus in commentariis ad hunc locum horum verborum tractationem penitus prætermisit, & Instit. lib. 4. vbi omnibus Scripturis pro primatu Petri respondere conatur, hunc locum penitus dissimulat. Beza quoque in Annotationibus suis ad hæc verba nihil prorsus annotat. Aperta veritas os illis obturauit, satis alioqui ad aliquid semper cauillandum callidis. Sed nec in Marlorati cathena contra Petri primatum, ita luculenter tot Patrum testimoniis roboratum, aliquid affertur.

Petri primatus.

38. *Ecce duo gladij hic.*

DIuus Bernardus in lib. 4. de consideratione ad Eugenium alludens ad hæc verba, duplicem ponit in Rom. Pontifice iurisdictionis gladium; vnum spiritualem, alterum temporalem; vt illum manu, hunc nutu suo proferat. Deuoluit hoc in Canonistas Caluinus, & sic contra eos declamat: *Quòd hinc eliciunt Canonistæ cornutos suos Episcopos duplici iurisdictione esse præditos, nõ solùm putida est allegoria, sed proteruum ludibrium, quo Dei verbo insultant. Atqui huc dementia prolabi oportuit Antichristi mancipia, vt palàm sacrilego contemptu sacra Dei oracula calcarent.* Hæc ille rabula. Sanctissimum &

Caluini maledicentia retunditur.

doctissimum Bernardum sub nomine Canonistarum infectans, Antichristi mācipium vocat. Sensum eius allegoricum proteruum ludibrium verbi Dei, & sacrilegum Scripturæ cōtemptum nuncupat. Sed nullo argumento, ratione nulla allegoriam refutat. Ita conuitiator maledicus, & impurus rabula, bacchari & furere nouit: solidis argumentis alicuius falsi conuincere non nouit. Tametsi autem allegoria minus propria & accommodata esset, non tamen qui ea legitimè vtitur (nam ad rem ipsam quod attinet, Caluinisticus iam in Anglia clerus duplicem iurisdictionem sine vllo scrupulo imò magno cum fastu retinet:) vel insultat Dei verbo, vel ludibrio eóque proteruo insultat, vel sacrilego contemptu sacra Dei oracula lacerat. Schemata hæc sunt spiritus maligni & mendacis qui in Caluino loquitur.

42. *Pater, si vis, transfer calicem istum à me.*

QVia hic locus videbatur Arianis fauere, vtpote qui de morte imminente intelligatur, diuinitati Christi derogare videatur, & quia alioqui indignum videtur quod Christus mortem timuerit, quam hactenus lætanter adisse visus est, sed & charitati eius in Deum detrahere putari posset, quum multi martyres ex maxima in Deū charitate mortem intrepide adierint, multi interpretes, etiam veteres, non mortem temporalem imminentem, sed aliud quiduis Christum hîc deprecando exhorruisse docent: vt vel Apostolorum scandalum, vel Iudæ flagitium, vel Iudæorum reiectionem, vel persecutorum suorum pœnas, vel denique suorum infirmitatem & dispersionem quia eos paruulos relinquebat, quæ omnia in hūc locum Hilarius, Hieronymus, Ambrosius magis coniectando quàm asserendo tradunt. Basilius futurā plurimorum incredulitatē Christum deprecatū fuisse affirmat. Hæretici hodie & Caluinus maximè, vt doceant Christum non aliter descendisse ad inferos quam quòd anima eius pœnas infernales passionis suæ tempore subiret, totum hunc locum non de mortis tēporalis timore, sed de mortis æternæ horrore, summa cum impietate ac blasphemia exponunt. Ad illa verba, *Cœpit pauere & tædere & mœstus esse. Vnde* (inquit Caluinus) *Christo mœror & anxietas & formido, nisi quia in morte tristius aliquid & magis horribile concepit quàm separationē animæ & corporis?* Et paulò post. *Nō mortem horruit simpliciter quatenus trāsit⁹ est è mūdo, sed quia formidabile Dei*

Lib. 4. cōtra Eunomium.

In Matth. 26. ver. 37. Caluini in Christum doctrina blasphema

tribunal illi erat ante oculos. Quare nihil mirum, si horribilis exitij abyssus metu & anxietate duriter eum cruciauit. Rursum ad illa verba, *Tristis est anima mea vsque ad mortem: Animum* (inquit) *filij Dei mors per se non cruciasset; nisi cum Dei iudicio sensisset sibi esse negotium.* Deinde ad hæc verba, *Pater, si vis*, &c. ita scribit. *Quæritur quid orando Christus profecerit Apostolus ad Hebr. 5. dicit exauditum fuisse à suo metu* (sic enim legi vult, non *pro sua reuerentia*) *Id porrò non quadraret, si mortem simpliciter timuisset Christus, quia ab ea liberatus non fuit. Vnde sequitur, grauioris mali timore ad deprecandam mortem fuisse adactum. Nempe quum iram Dei sibi propositam videret, quatenus ad eius tribunal totius mundi peccatis oneratus se sistebat, necesse illi fuit profundum mortis abyssum exhorrescere.* Hæc ille. *Mox huius diri & insoluti horroris certum argumentum fuisse ait sudorem Christi sanguinem,* quem statim Lucas cõmemorat. *Si cui enim mortis timore hoc contingat* (ait Caluinus) *pusillo ac muliebri eum animo esse dicemus.* Hæc in hunc locum Caluinus. Sed in Institut. sua lib. 2. cap. 16. num. 10. & seqq. hanc suam blasphemiam luculentius exponit. Ait enim hanc Christi in horto tristitiam exordium fuisse descensus eius ad inferos. Tunc enim *cum inferorum copijs & æternæ mortis horrore consertis manibus luctatũ fuisse:* tunc *diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulisse:* tunc *pœnas omnes à damnatis expetendas* Christum *in anima persoluisse, hoc vno excepto, quòd non poterat in illis detineri:* tunc denique Christum orasse, non vt *immunis esset à morte, sed ne absorberetur vt peccator, quia formidabilem illam abyssum sentiebat, se à Deo derelictum & alienatum esse, omnia irati Dei signa expertus est, maledictionem & iram Dei timuit, in quo timore diros & horribiles cruciatus perpessus fuit, videns se ad tribunal Dei reum stare nostra causa.* Hæ sunt hoc loco Caluini & aliorum hæreticorum hodie blasphemiæ. Ad quas refutandas tria sunt explicanda. Primùm, quid Christus timuerit & deprecatus fuerit: secundò quomodo: tertiò, quare.

Vers. 38.

Ad primum quod attinet, Christus propter solam mortem temporalem imminentem mœstus fuit, patrem orauit, in agonia factus sanguinem sudauit. De tristitia sua dixit Christus: *Tristis est anima mea vsque ad mortem,* id est, ita tristis, vt parum absit à morte, nempe de qua paulò antè dixerat. *Filius hominis secundum quod definitum est vadit: verumtamen væ homini illi per quem tradetur,* scilicet ad mortẽ

tempo

Christus quid deprecatus fuerit.

temporalem. Quid deprecatus fuerit, oratio ipsa loquitur: *Transfer à me calicem istum.* Nempe de quo postea dixit Petro percutienti gladio. *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum?* Deinde si Christus orans, *Transfer à me calicem*, intellexit iram & maledictionem Dei ne absorberetur vt peccator; tunc in verbis sequentibus, *Non mea voluntas fiat, sed tua*, intelligendum est, voluntatem Dei patris fuisse,

Consequentia horrenda, sed necessaria ex Caluini doctrina.

Christúmque ei sese conformasse, vt Christus maledictionem & iram Dei incurreret, eáque absorberetur vt peccator, vt profundam mortis abyssum sentiret, vt damnati ac perditi hominis cruciatus non solùm exhorresceret, sed etiam pateretur. Hæc enim omnia Christum & timuisse & deprecatum fuisse Caluinus vult. Non nisi ergo mortem temporalem timuit, eámque deprecatus est.

Quomodo Christus mortẽ deprecatur.

Quod quomodo fecerit, nunc explicandum. Nempe voluntate naturali, nõ deliberata. Habuit Christus affectus humanos & naturales, sed non vt nos inuoluntarios, aut quin tionem præuenirent, sed quos liberè in se suscepit quando voluit & quantum voluit; quod multis verbis perspicuè docent sancti Patres, Augustinus tract. 49. in Ioannem, & de ciuitate Dei lib. 14. cap. 9. Gregorius Moral. in Iob lib. . cap. . Hieron. in cap. 26. Matth. Sic de Christo dicitur Ioan. 11. *Infremuit spiritu, & turbauit seipsum.* Sic Christus hoc loco, quia voluit, *cœpit contristari & mœstus esse:* & morte imminenti cum omnibus suis pœnis atque ignominiis ante oculos suos liberè posita, naturaliter illam timet, dolet, ac deprecatur: sed voluntate deliberata, quæ mortem illam cum omnibus suis circunstantiis (maximè respectu finis, quòd esset obedientiæ opus & redemptio mundi) prorsus acceptam. Verba igitur illa, *Pater mi transfer à me calicem istum*, non continent *votum abruptum & inconsideratum, & orationem non meditatam*, vt impius Caluinus ad hæc verba scribit, sed voces sunt voluntatis naturalis, quam hîc Christus meditatè & liberè exercere voluit: idque has ob causas: primùm, vt in parte quoque rationali nõ solo corpore pro nobis pateretur: deinde vt suam tum in nos charitatem, tum in Patrem obedientiam clariùs ostenderet. Nempe facta omnium & singulorum quæ pati debuit apprehensione viuacissima & liberrima, ex illa seipsum turbare, affligere, & vsque ad sanguinis guttas naturam commouere atque percellere voluit.

Cur mortem Christus exhorruit.

Cur autem morte ante oculos ad viuum posita tam vehementer eam exhorresceret (quod tertio loco explicandum dixi

diximus) multæ rationes afferri possunt. Quatuor adfert Cornelius Iansenius. Primam, passionis generalitatem, quia ab omni hominum genere & in omnibus corporis membris, & in omnibus quibus potest homo pati, passus est. 2. passionis genus & qualitatem, quæ erat crucifixio. 3. complexionis nobilitatem, quæ dolores omnes magis reddidit sensibiles. 4. doloris puritatem, omni videlicet consolatione spoliatam: quibus addi possunt exactissima futurorum omnium dolorum scientia; item summa mortis indignitas, propter personæ suæ summam excellentiam, de qua Paulus dixit: *Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem*; deinde & summa persecutorum ingratitudo, quam ipse Christus considerans dixit: *Multa bona opera operatus sum inter vos, propter quod eorum vultis me interficere?* Hæc talia erant vt eorum viua & exacta consideratio sudorem sanguineum naturaliter elicere potuerint. Alius ille timor maledictionis & iræ Dei quem blasphemè ponit Caluinus, in Christum cadere non potuit, dicente Propheta de Christo: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: à dexteris est mihi, ne commouear.* Vide contra has Caluini blasphemias multò plura suprà ad Matth. cap. 27. vers. 46. & infrà ad Ioan. cap. 12. vers. 27.

Hebr. 12.

Ioan. 10.

IN LVCÆ CAP. XXIII.

34. *Pater, ignosce illis. Non enim sciunt quid faciunt.*

DVBITARI hîc potest, quomodo tanquam causam benignissimæ suæ intercessionis, crucifigentium ignorantiam ponat Christus. Nam Scribas & Pharisæos saltem ac Principes populi ex destinata malitia, & vt Pilatus bene aduerterat, ex inuidia Christū ad crucifigendum postulasse manifestè constat, vt propterea ignorantia, qua laborabant, ex malitia fuerit, & inexcusabilis. *Obcæcati Iudæi in malitia sua* (ait B. Leo) *in quod prorupissent facinus nesciebant.* Atqui ignorantia tunc demum peccatum imminuit, & facilioris veniæ causa esse potest, quando qui ex ignorantia peccans, si sciret veritatem, non peccaret. Talem autem fuisse Iudæorum crucifigentium Christum, Paulus manifestè affirmat dicens: *Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Et Petrus non solùm de vulgo, sed & de principibus Iudæorum qui Christum crucifixerunt, dixit:

Sermo. 15. de passion. Domini.

1. Cor. 2.

Act. 3. dixit: *Et nunc, fratres, scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.* Christus ergo de ignorantia hîc loquitur excusabili, quæ talis erat, vt, si sciuissent quid facerent, non essent facturi. Causa quidem huius ignorantiæ in multis fuit malitia & inuidia, sed quæ erat corrigibilis. Caluinus, vt hunc nodum soluat, in alterum extremum defertur. *Verisimile* (inquit) *est Christum non pro omnibus orasse, sed tantùm pro misera plebe, quam zelus inconsideratus non autem deliberata impietas rapiebat. Nam vt de Scribis & sacerdotibus nulla fuit spes residua, pro illis frustra orasset.* Hæc ille. Dupliciter errat primùm quòd orauerit pro sola plebe. Nam Lucas apertè de plebe dicit: *Sequebatur eum turba multa populi & mulierum quæ plangebant & lamentabantur eum.* Petrus quoque Principes non secus ex ignorantia peccasse quàm populum loco citato affirmauit. Alter error magnam habet impietatem. Christum frustra pro Scribis oraturum. Nam de his ipsis dicit S. Augustinus hæc Christi verba tractans. *Insani sunt, medium sum: sæuiant, patienter fero: cùm occiderint, tunc sanabo.* Serm. 8. & 9. de verbis Apostoli. Sic beatus Leo loco citato: *Misericors Dominus, qui etiam interfectores suos sua morte voluit saluare, pro ignorantia sæuientium de crucis altitudine supplicabat.* Et iterum serm. seq. *Qui venit peccatores saluos facere, nec ipsis quidem interfectoribus suis misericordiam denegauit.* Rursum August. serm. 59. de verb. Domini: *Credentes sanguinem eius biberunt, quem sæuiendo fuderunt.* Vnde & Lucas alibi ait: *Multa etiã turba sacerdotum obediebat fidei.* Vbi bonus Beza vocula *sacerdotum* è textu expungere studiosè conatur.

Caluini duplex error.

Serm. 8. & 9. de verbis Apostoli.

Act. 6.

43. *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.*

ETiam ex hoc dulcissimo diuinæ misericordiæ flore aliquid veneni sugere, aliquid quod contra pietatem diceret in hoc tanto opere pietatis aduertere, & ad summã Christi bonitatem oculum nequam adferre Caluinus potuit. Ex his quippe Christi verbis misericordia & amore plenis, fiduciam ac præsumptionem impiam stabilire, satisfactionis necessitatem ac fructum tollere, confessionis vsum subsannare, homo impius conatur. Audiamus loquentem belluam. *Primò* (inquit) *notanda est incredibilis facilitas, quòd sine mora latronem tam humaniter complectitur, sibiq; beatæ vitæ socium fore promittit. Quare minimè dubium est, quin sine exceptione omnes admittere paratus sit qui ad eum cõfugient. Vnde certò statuit*

Pœnitẽtiæ & satisfactionis necessitas defenditur.

statuere licet, modò memor sit nostri, nos saluos fore. Porrò fieri non potest vt eorum obliuiscatur, qui suã ei salutem cõmendant. Per has dulces benedictiones seducit Caluinus corda innocentium. Christi quidẽ facilitas ac misericordia incredibilis in hac parte fuit: sed & latronis fides, charitas, spes, totaq; pœnitentia admirabilis erat, vt mox dicetur: sine quibus similem sibi certò promittere à Deo misericordiam magna temeritas ac præsumptio est. Est quoque minimè dubiũ, quin sine exceptione omnes admittere paratus sit Deus qui ad eum confugient; sed qui ita confugiũt vt oportet, qui nõ cum sola fide aut fiducia Caluiniana, sed qui cum fide vera Catholica, cum humili & veraci pœnitẽtia, cum flagranti charitate, cum inuocatione debita, cum peccatorũ præteritorũ acri odio, cum serio & firmo emendationis proposito, ad Deum confugiunt. Qui ita ad Deũ confugiũt, sine exceptione omnes admittere paratus est Deus: nõ quòd his positis admittere teneatur Deus, sed quia hoc diuinæ bonitati cõgruit, & hanc nobis spem diuinitus reuelatæ Scripturæ faciunt. *Nec tamen certò statuere licet* (vt loquitur Caluinus) *modò memor sit nostri, nos saluos fore:* sed certè optime sperare licet, qui ad Deũ confugiunt sicut oportet, illorũ Deum non immemorem fore, sed ad salutẽ recipere. *Nec etiam fieri potest vt eorũ obliuiscatur, qui suam ei salutem cõmendant*, modo illa cõmendatio ordine ac debitè fiat, iuxta ea quæ Deus in Scripturis ab illis exigit, qui se illi commendant, & ad eum confugiunt. *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationũ vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam; & venite, & arguiteme, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Hoc est cõfugere ad Dominũ: hoc est suã ei salutem cõmendare: hoc est Deum sui memorẽ habere.

Præsumptio Caluiniana reijcitur.

Modus cõfugiendi ad Deum. Esai. 1.

Sed iocus ac ludus hæc sunt, prout huius posteà impostura quæ dabunt. *Quòd si* (inquit) *latroni tam facilis transitus in cælum fuit, quia in vltima rerum omnium desperatione recubuit in Christi gratiam, multò magis hodie Christus mortis victor manum è solio suo nobis porriget, vt in vitæ societatem colligat.* Aduerte impostura. *Facilis* (inquit) *illi transitus in cælum fuit, quia in vltima rerum omniũ desperatione recubuit in Christi gratiam.* Fallit lectorem impostor. Non propter hanc causam tam facilis huic latroni in cælũ transitus fuit: non quia in vltima rerum omnium desperatione, hoc est, vbi nihil in eo erat vnde veniam speraret, nulla fides, nulla pœniten-

Latroni vnde tam facilis in cælũ transitus.

tentia, nulla charitas (hæc enim certè vltima est hominis peccatoris desperatio) hoc solo nomine, *quòd in Christi gratiam recubuit*, id est, hoc solo nomine quòd fiduciam salutis concipere ausus fuit, tam facilis illi in cælum transitus fuit. Imò neque propter illam fiduciam omnino tam facilis illi in cælum transitus fuit. Fuit sanè illa eius fiducia, qua in Christi *gratiam recubuit*, vna egregia dispositio, qua veniam peccatorum consequebatur; dispositio, inquam, non causa aut meritum; nisi nunc animo in diuersa mutato pœnitentiam peccatoris (cuius hæc fiducia & spes veniæ vna pars est) remissionis peccatorum causam ac meritum saltem de congruo esse, fateri Caluinus velit. Ait enim: *Quia in Christi gratiam recubuit.* Qui modus loquendi causam & rationem denotat. Sed certè hæc in latrone fiducia & spes veniæ qua in Christi gratiam recubuit, fuit vna egregia dispositio ad veniam a Christo consequendam. Sed nec fuit sola dispositio, quando fides eius planè admirabilis, confessio quoque fidei nobilissima, charitas admodum feruens & egregia, peccatorum suorum aperta professio, aliáque adhuc plura non secus eum ad hanc veniam disponebant, quàm fiducia concepta; nec ad tam facilem in cælum transitum, id est, ad talem veniã qua paradisum ei eodem die promitteret, vlla dispositio illa erat. Nam ad veniã quidem peccatorũ & ad iustificationẽ impetrandam disponit pœnitentia, fides, fiducia, aliæque virtutes ex speciali Dei gratia productæ: sed ad gloriæ mensuram aut gradum (qualis hic vnus erat, confestim in paradiso esse) ficuti nec ad ipsam gloriam adeundam illa disponunt, quum in huiusmodi glorificatione tota gloria sit pura gratia. Est enim vita æterna quibusdam mera gratia, qui nihil ad eam consequendam iam iustificati operari potuerunt; quibusdam verò, qui iam iustificati bona opera fecerunt, & gratia, & merces.

Latronis varia virtutes præter fiduciam.

Duobus igitur modis fallit lectorẽ Caluinus. Quòd enim in Christi gratiam hic latro recubuit, nec tam facilis in cælum transitus vlla causa fuit, nec ipsius remissionis peccatorum sola causa aut sola dispositio fuit. Quod ipsemet Caluinus ex parte nobis explicabit. Primum enim de fide huius latronis dicit. *Nescio an à mundo condito magis rarum & memorabile fidei exemplum vnquam extiterit. Nam repentè alium penetrat quàm Apostoli omnes & reliqui discipuli, in quibus docendis tantum opera consumpserat ipse Dominus.* Deinde confessionem fidei non minus admirabilem agnoscit. *Neque id modò* (inquit) *sed Christum in patibulo regem adorat, regnum*

Latronis virtutes.

regnum eius celebrat in horrenda & pluſquam deformi abiectione, moribundum pronunciat vitæ authorem. Poſtea patientiam ac tolerantiam eius prædicat. *Quòd autem cruciatus ſuos animosè negligens, imò quaſi ſui oblitus ad ſpem & deſiderium occultæ vitæ rapitur, ſenſum humanum ſuperat. Quare & mortificationem carnis, & patientiam, & fidei altitudinem, & ſpei conſtantiam, & pietatis ardorem ab hoc Magiſtro diſcere non pudeat.* Hæc hoc loco Caluinus ab Ambroſio priùs ac Leone Papa diligenter obſeruata. Quibus adhuc adiicere licet humilem peccatorum ſuorum confeſſionem, *Nos digna factis recipimus*, honoris Chriſti defenſionem, *Hic autem nihil mali fecit*, charitatem erga proximum (vt notauit in hunc locum Beda) qua eum fraternè corripuit dicens, *Nec tu Deum times, &c.* Propter has igitur tot ac tantas virtutes, non propter ſolam fiduciam qua in Chriſti gratiam recubuit, facilem à Chriſto veniam impetrauit? *Serm. 44. & 45.* *Serm. 2. de paſſion. Domini.*

Pergamus nunc cum Caluino. *Abſurdum enim* (inquit) *eſſet, ex quo chirographum nobis contrarium affixit cruci, mortémque & Satanam profligauit, & in ſua reſurrectione triumphum egit de mundi principe, nobis non æquè facilem & promptum eſſe ac latroni tranſitum à morte in vitam. Quiſquis ergo vera fide animæ ſuæ cuſtodiam Chriſto moriens tradet, non extrahetur in longum tempus vt ſuſpenſus langueat, ſed eius voto eadem, qua erga latronem vſus eſt, benignitate Chriſtus occurret.* Hæc Caluiniana collectio dupliciter claudicat. Primùm, quia non ſequitur: Chriſti nunc maior eſt gloria quàm in Cruce fuit, ergo par & eadem miſericordia. Non enim à ratione diuinæ gloriæ, ſed à ratione immenſæ charitatis Dei & Chriſti, miſericordia ortum capit. Chriſti autem in nos immenſa charitas nunquam ardentiùs flagrauit quàm in cruce, *vbi torcular calcauit ſolus, & non fuit vir de gentibus cum eo*, ab omnibus derelictus, vbi precium redemptionis de facto perſoluit; vbi victima mactata adhuc in ara ſtetit; vbi ſe totum pro nobis obtulit; vbi ſe maximè Patri humiliauit. In hac igitur tam ardenti flamma maiores ſcintillæ hinc inde euolarunt. Orat pro perſecutoribus. Matrem commendat diſcipulo: exclamat, *Sitio*, non potum, ſed ſalutem humanam: denique huic latroni paradiſum promittit. Hìc magis ſeſe diffudit miſericordia, vbi magis exarſit charitas. Hìc muſtum propinauit, qui adhuc in torculari ſtetit; & facilius atque vberius bibit, qui fonti proximus aſtitit. Denique Chriſti in terris beneficia gratiæ ſingularia, non ſunt exempla, ſed mi- *Caluiniana collectio dupliciter claudicat.* 1. 2. 3. 4. 5.

racula. Deinde fallit iterū tota Caluini consecutio, nisi eadem fide, fortitudine, patientia, aliisque virtutibus animæ suæ custodiam Christo morientes tradimus, quibus suam hic latro Christo commēdauit. Vnde sapienter Augustinus: *Antè mihi latronis fidē ostende, & tunc tibi latronis beatitudinē pollicere.*

Serm. 1. fer. 3. post Domin. Palm.

Sed nunc quò tota Caluini tendat oratio, & quos hactenus cuniculos egit, qui nunc proximè sequitur verborum fraget ostendit. *Itaq; fac essat putidum illud Sophistarum cōmentum de pœnæ repetitione quum culpa remittitur: quia videmus Christus, quem reatu absoluit, simul à pœna liberet.* Huc hactenus collimauit Caluinus; ad hoc venenum tandem instillandum Christi gratiam & bonitatem hactenus prædicauit. Sed nec antegressæ orationis filum huius conclusionis telam texere potuit; nec quod nūc dicit, aliquam nouam texturam adfert: Christus latronem sic à reatu absoluit, vt à pœna liberet; ergo quoties culpa remittitur; nulla est pœnæ repetitio. Tam malè sartum hoc argumentū est, vt eius inanitas vel puero tiāspareat. A particulari cōcludit generale. Quis non hoc vitium non videt? A fidei exemplo *tam raro ac memorabili, quale à mundo condito non extitit*, (sunt Caluini verba) fidem simpliciter veram, qualis in quolibet credente necessariò reperitur, argumentatur. Argumenti absurditatē quis non aduertit? A multis cum fide virtutibus coniunctis ad solam fidem ratiocinatur. Quàm hoc à ratione imò & à pietate procul alienum sit, quis ignorare potest? Denique ex priuilegio gratiæ in Cruce factæ, regulam communem statuit. Consequentiæ vanitatem quis tandem approbabit?

Manet pœna remissa culpa.

Caluini putidum & puerile argumentū.

At aliquid suæ collectioni obiicere vult ipse Caluinus. Vefrè. Quasi nihil aliud obiici queat aut debeat. Atqui quæ nam iam cōtrà obiecimus, solua: qui potest Caluinista. Audiamus interea quid ipse sibi opponat, & quomodo soluat. *Nec obstat* (inquit) *quòd latro pœnam cui addictus erat, nihilominus ad extremum vsq; sustinet: quia hic nulla compensatio nobis fingenda est, quæ ad placandum Dei iudicium piaculi vice sit (quemadmodum Sophistæ delirant) sed pœnis corporalibus simpliciter electos suos Dominus ad displicentiam & odium peccati erudit, Itaq; Christus latronem paterna disciplina ad abnegationem adductum, quasi gremio suo excipit, non ad ignem purgatorij ablegat.* Latronem illa pœna, cui addictus erat, ad placandum Dei iudicium aliquam compensationem attulisse, non improbabiliter dici potest, si illam pœnam sceleribus suis debitam (quod publicè professus est, dicens, *Nos digna facti*

factis recipimus) veluti illis iustè debitam alacriter susceperit; & in aliquam compensationem à Deo acceptari humiliter petierit. Quod vt eum fecisse plusquam probabile est, quia qui mentem fide illuminauit, animum quoque pœnitentiæ studio imbuisse (quum fides & pœnitentia pariter in Scripturis coniungantur) dubitari vix debeat; ita etsi non fecerit, nec de tali compensatione cogitauerit, tamen propter causas antedictas, ab aliis peccatoribus nullam à Deo pœnam temporalem remissis peccatis exigi nullo modo consequitur. Pœnæ autem temporalis compensationem ad placãdum Dei iudicium piaculi vice persolui; non est Sophistarum delirium, vt hîc deirat Caluinus, sed est diuinarum Scripturarum & SS. Patrum luculenta & sapiens doctrina: quam diligenter explicatam, & contra omnes Caluini cauillationes solidè defensam videre licet apud Rob. Bellarminum: ne hîc frustra actum agamus.

Controuer. tom. 2. de pœnit. lib. 4. c. 8. & seqq. Item cap. 14. & seqq.

Proprium autem hoc loco Caluini delirium, quo imperito lectori nebulas offundit, pancis refutabo. Ait *pœnis corporalibus simpliciter electos suos ad displicentiam & odium peccati Dominum erudire.* Sic *latronem paterna disciplina ad sui abnegationem adductum* affirmat. Ad latronem quod attinet, non illa supplicij pœna ad sui abnegationem, sed admirabilis diuini Spiritus gratia eáque repentina & efficacissima, ad memorabilem illam conuersionem, cum tot virtutibus coniunctam, adduxit; quod ipse Caluinus hoc loco non diffitetur. *Quos* (inquit) *maiori admiratione digna est Spiritus S. gratia, quæ tam luculentè hic se exeruit.* Pœna quam sustinuit, non fuit paterna disciplina, qua eum Deus erudiret; sed fuit debitum sceleribus supplicium, *quo digna factis accepit.* Paterna disciplina qua Deus suos filios castigat, vt Paulus ad Heb. prolixè docet, non est pœna flagitiis debita; sed est varia pro Christi nomine & pro veritate afflictio, persecutio, bonorum rapina, iustis & credentibus propter iptam iustitiam inflicta, propter fidei confessionem suscepta, propter veritatis & pietatis defensionem tolerata. Quum enim dixisset, *Rememoramini pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum &c.* mox que adiecisset, *Patientia vobis necessaria est, vt Dei voluntatem facientes, reportetis promissionem* (de Dei voluntatem facientibus & multa pro pietate patientibus loquitur, non de sceleratis & flagitiosis ad odium peccati iusto supplicio erudiendis) ac deinde magnum iustorum catalogum texuisset, qui iustitiæ ac pietatis nomine

Satisfactionu pœnæ & disciplinæ paternæ differentia.

Heb. 10. 32. 36.

Heb. 11.

(non flagitiorum ſuorum cauſa, vt ad odium peccati erudi-
36. rentur) *diſtẽti ſunt*, vt ſeptẽ filij Machabæorũ; *ludibria & ver-*
37. *bera experti, inſuper & vincula & carceres*, vt Ierem. & Mi-
chæas; *lapidati ſunt*, vt Zacharias ſacerdos & Naboth; *ſecti*
ſunt, vt Eſaias à Manaſſe Rege; *tentati ſunt*, vt Ioſeph & Iu-
38. dith, *in occiſione gladij mortui ſunt*, vt 85. ſacerdotes ab impio
Saul interfecti, *circuierũt in melotis, in pellibus caprinis, egen-*
tes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, qui vi-
delicet tot his malis ac pœnis corporalibus non ad odium
peccati, ſed ad virtutis ac pietatis incrementa erudiebantur,
Heb. 12. tandem ad ipſos Hebræos rediens, *Per patientiam* (inquit)
1. *curramus propoſitũ nobis certamen*: móxque Chriſti redem-
ptoris exemplo ob oculos propoſito, *vt non fatigẽtur animis*
ſuis deficientes, quia nondum vſq; ad ſanguinem reſtitiſſent ad-
uerſus peccatum repugnantes, id eſt, contra infidelitatis &
2. negationis Chriſti tentationes, prolixè docet, *vt nõ negligat*
3. *diſciplinam Domini, quia Deus quos diligit caſtigat, & flagellat*
4. *omnem filium quem recipit*. Tota hæc caſtigatio paterna non
eſt eruditio ad odium peccati quod perpetrarunt, & cum
5. nomine puniuntur, vt hic latro punitus eſt, ſed eſt eruditio ad
6. odiũ peccati ne perpetretur, & vt poſſint aduerſus peccatum
repugnare etiam vſque ad ſanguinem reſiſtẽdo. Quare totam
11. hanc doctrinã poſtea concludens, ait. *Omnis diſciplina in præ-*
ſenti quidem non videtur eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem
fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddit iuſtitiæ; id
eſt, iis qui per patientiã malis aſſueuerunt, & longa exercita-
Rom. 5. tione probati fuerunt (*tribulatio enim patientiam operatur,*
patientia probationem) fructũ duplicem adfert, primum *pa-*
catiſſimum, ſiue tranquillitatis & pacis εἰρηνικὸν, quia animo
pacato omnia tolerat, deinde iuſtitiæ δικαιοσύνης, quia facit
hominem iuſtum quatenus ea admonitus peccatum fugit.
Deóque arctius adhæret, quod aliis verbis antea dixerat, Deũ
nos erudire ad id quod vtile eſt in recipiendo ſanctificationem
eius, εἰς τὸ μετα]λαβεῖν τῆς ἁγιότη]τος αὐ]τοῦ, id eſt, propter noſtram
vtilitatem, vt ſic eruditi participes ſimus eius ſanctitatis quæ
in Deo eſt, ſiue vt ſimus ſancti ac iuſti pro modulo noſtro,
ſicut Deus eſt. Hæc eſt paterna diſciplina, qua iuſti, & electi &
filij Dei exercentur, ad fugã peccati, & ſanctitatis ac iuſtitiæ
incrementũ, non illa quã fingit Caluinus, qua impij & pecca-
Vicinitate verborum fallit Caluinus. tores percutiũtur, ad diſplicentiã & odiũ peccati in quo ſunt,
vel quod perpetrarũt. Vicinitate & affinitate verborũ fallit lec-
ctorẽ Caluinus. Paterna quippe Dei diſciplina ad peccati odiũ
ers

etudit, ne committantur, vt Apostolus nos docuit; & eius finis est nostra sanctificatio, iustitia, corona. Disciplina & castigatio, qua Deus punit peccatores vt à peccato desistant (in quo genere dictum est, *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, & postea accelerauerunt:* & rursum, *Vexatio dabit intellectum*) est quidem aliquo modo paterna, quatenus misericorditer ad emendationem prouocat; sed quia necdum tales filij sunt, non eos proprie vt pater filios castigat, sed vt dominus seruos ad officium reuocat. Castigatio autem illa, qua iam sibi reconciliatos certis adhuc pœnis Deus subiicit, non est paternæ misericordiæ, sed diuinæ iustitiæ opus, quia *vniuersæ viæ Domini* circa peccatores *misericordia & veritas.* Ideò *misericordiam & iudicium* cantat ei Propheta. Ideò vocatur, *misericors & miserator & iustus.* Ideò rursum dicitur, *Patiens & longanimis & multæ miserationis, & verax.* Sic præcedit misericordia iustitiam; & quibus præstitit Deus misericordiam, ab illis adhuc exigit iustitiam: nõ quidem summam, sed neque nullam. Dimisit Deus filiis Israël orãte Moyse fœdam illam rebellionem & murmur contra Moysem & Aaron. *Dimisi* (inquit) *iuxta verbum tuum.* Tamen vide quid addat. *Attamen non videbunt terram pro qua iuraui patribus eorum.* Rursum atrox illud idololatriæ crimen de vitulo aureo orãte similiter Moyse dimisit Deus, ne prorsus eos à facie sua reiiceret, aut fœdus cum eo abrumperet: sed addit. *Ego in die vltionis visitabo & hoc peccatum eorum.* Postquam Dauidi pœnitenti Propheta dixerat, *Transtulit Dominus peccatum tuum*; quo reparatam cũ Deo amicitiam ei significauit: adiecit tamen vt iustitiæ quoque diuinæ locum adhuc esse intelligeret, in pœnam quidem adulterij, *Filius qui natus est tibi, morte morietur:* in pœnam homicidij, *Non recedet gladius à domo tua in æternum.* Sic nimirum misericors & miserator est Dominus, & iustus.

Psal. 24. *Psal. 10.* *Psal. 111.* *Exod. 34.* *Num. 14.* *Exod. 32.* *2. Reg. 12.*

Sed necdum Caluino cauillandi finis. *Notandum* (inquit) *præterea est, quibus clauibus latroni aperta fuerit regni cœlorũ ianua. Neque enim hìc vel Papalis confessio vel satisfactiones in rationem veniunt: sed pœnitentia & fide contentus est Christus, vt ad se venientem vltrò excipiat.* Breuiter respondeo: Neque etiam hîc vel Euangelica prædicatio, vel disciplina consistorialis, vel Baptismi susceptio, vel Cœnæ Dominicæ participatio in rationem venerunt, sed pœnitentia & fide contentus est Christus, vt ad se venientem vltro excipiat. Non videt cæcus hæreticus hoc insulso cauillo non aliter explodi quæ

Caluini pũctidum cauillum.

sua secta in peccatoris conuersione vel sanctificatione adhibere solet, quàm quæ in Ecclesia Catholica perpetuò adhibita fuerunt. An quia Christus per excellentiam vno verbo peccata remisit Magdalenæ, paralytico, & huic latroni; idcirco in Ecclesia Christi omnis Sacramentorum & disciplinæ Ecclesiasticæ vsus veluti res ridicula explodetur, vt sola sufficiat pœnitentia & fides coram Deo? An quia Christus sine claubus regnum cœlorum aperuit; idcirco claues regni cœlorum à Christo Petro datæ in pureum proiicientur? An idcirco Ecclesia nullas claues habet? Hæc sunt insulsa & putida Caluini cauilla, nulla refutatione digna. Garrit tamen adhuc in hoc suo insipido cauillo mirè sibi placens. *Atque hinc* (inquit) *melius iterum confirmatur quod nuper attigi, si quis grauetur latronis vestigiis insistere & præeuntem sequi, dignum esse æterno exitio: quia impio fastu seipsum ab aditu cælorũ arcet. Et certè sicut in latronis persona commune obtinendæ veniæ pignus nobis omnibus Christus dedit; sic rursum tanto miserum illum hominem dignatus est, vt omni propria gloria exuti, non nisi in vna Dei misericordia gloriemur. Quòd si verè & seriò se quisque nostrum excutiat, meritò nos pudefaciet immensa scelerum nostrorũ congeries, vt hominem perditum, qui mera gratia salutem adeptus est, ducem & antesignanum habere minimè pigeat.* Hæc Caluinus. quibus nescio an aliquid magis vel impium vel stolidum scribere potuerit. Vult nos latronis vestigiis insistere, & præeuntem sequi. Quomodo verò? An, vt tota vita latrocinemur aut scelera sceleribus accumulemus sicut ille? Quid ni? ait Caluinus. *Nam si seriò se quisque nostrum excutiat, meritò nos pudefaciet immensa scelerum nostrorum congeries.* Ergo omnes etiam in Christo ab infantia regeneratos sceleratam vitam ducere, & latroni isti similes esse Caluinus iudicat? Omnino eum ita iudicare, hæc verba conuincunt. Nisi enim sceleratam vitam duxerint, quomodo immensa scelerũ congeries vnumquemque pudefaciet, aut quo modo latronis vestigiis insistent? Sed absit hæc tanta impietas à Christianis pectoribus. Qui in adulta ætate ad Christum accedunt, poterit illis fortasse cum Apostolo dici: *Hæc quidem fuistis, adulteri, rapaces*, &c. Sed an illud quoque contra Apostolum ducetur; Adhuc etiam tales estis? ideóque nec abluti, nec iustificati, nec sanctificati estis? At verò ab incunte ætate in Christo regenerati si immensam scelerum congeriem vnusquisque habet vnde pudefiat, quæ tandem erit inter fidelem & infidelem, Christianum & Paganum discrepantia? Ergo omnes

Caluinus vult omnes esse sceleratos latronis exemplo.

1 Cor. 11.

seruiunt

seruiunt iniquitati ad iniquitatem, & exhibent membra sua seruire immunditiæ ad iniustitiam, nec vllus est qui exhibet membra sua *seruire iustitiæ in sanctificationem*, de quo iterum agere gratias Apostolus possit, & dicere, *Gratias ago Deo quòd fuistis serui peccati, nunc autem ex corde obedistis in formam doctrinæ in qua traditi estis.* Imò nec quando hoc dixit, iuxta Caluinum vera dixit, quia immensa scelerũ congeries vnumquemque pudefaciebat, & latronis vestigiis insistere debuerunt. Sed est hæc Caluini impia ac detestabilis doctrina, cuius alibi notas deprehendimus, & hîc argumentum præbet; sic ex iustitia Christi imputata, & gratuita peccatorum remissione, omnes esse iustos, vt in seipsis maneant impij, scelerati, pleni immunditia, & omnibus flagitiis contaminati. Propterea quoque vult *in latronis persona cõmune obtinendæ veniæ pignus omnibus dari*: quasi quod ille speciali priuilegio obtinuit, ab omnibus certa fide & ex communi lege expectandũ sit: vt videlicet post vitam sceleratè ac flagitiosè diutissimè ductam, vnico hoc verbo, *Memento mei Domine*, salui fiant. Docet quidem hoc exemplum nõ esse de Dei miseratione vllo tempore desperandum. Sed aliud est, non abiicere spem, vt Dei misericordiam quouis articulo implores; aliud & longè aliud, in quamuis diuturna impietate certam tibi ex sola inuocatione salutem polliceri: aliud non desperare, aliud præsumere: aliud in naufragij periculo tabulam arripere, aliud absque nauigio te mari committere: aliud in vrgente morbo medicum aduocare, aliud nullam sanitatis curam gerere. *Si bene memini* (ait D. Bernardus) *vnum latronem in toto Canone Scripturarum inuenio sic saluatum. Noli ergo huic tam periculosæ expectationi te committere. Dicet aliquis in corde suo*, ait Augustinus, *Non me adeò contristet conscientia rea, video sub momento latroni sua crimina donata. Immittit diabolus securitatem, vt inferat perditionem.* Sed diaboli partes Caluinus hîc agit: & quod in Augustino sequitur, ex Caluini doctrina locum habuit. *Nec dinumerari possunt quantos hæc inanis spei vmbra deceperit.* Innumeri quippe Caluinistæ hac fiducia Caluiniana decepti, cuius in hoc latrone commune pignus tot verbis persuasit Caluinus, in hæresi & vitæ turpitudine perierunt. Sanè vt eum meritò iudices insanire qui se quatriduo post mortem resuscitandum persuadeat, quia vnum Lazarum quatriduanũ Christus resuscitauit; ita prorsus insanus iudicandus est, qui tota vita flagitiosè ducta, id sibi certò persuadeat in immensa illa scelerum congerie, se sola fide ac fiducia sua, omnium præte-

Rom. 6.

Caluini Epicurea & execrãda doctrina.

Latronis exemplum quid doceat.

Serm. 38. in paruis serm.

Serm. 1. post Dom. Pal.

ritorum veniam, ídque sine vllis in igne emendatorio pœnis, facilè & vnica inuocatione impetraturum, quia vni latroni similem gratiam Christus fecit. Certè non magis in latronis persona commune omnibus obtinendæ veniæ pignus est, quàm in Lazari persona commune omnibus post quatriduum resuscitandi pignus erat.

IN LVCÆ CAP. XXIIII.

39. *Videte manus meas & pedes meos, quia ego sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.*

CONTRA realem & corporalem in venerabili Eucharistia præsentiam valere hûc locum, multùm sibi persuasit Caluinus, persuaserunt & alij nostri temporis sectarij. Sic enim scribit hoc loco Caluinus: *Quum Christus palpabile esse suum corpus pronunciet, & solidis ossibus compactum, hisque notis discernat à spiritu, scitè & verè adductus est hic locus à nostris hominibus ad refellëdum crassum errorem de transsubstantiatione panis in corpus Christi, vel de locali corporis præsentia, quos homines præposteri in sacra Cœna fingunt.* Audiuimus propositionem Caluini. Duo ex his verbis probare vult: primùm nullã esse panis in corpus Christi transsubstantiationẽ: deinde nullam esse localem corporis Christi in sacra Cœna præsentiam. Attende an aliquod horum probet. *Nam* (inquit) *illic volunt esse Christi corpus, vbi nullum corporis signum apparet.* Si nullum in sacra Cœna corporis Christi signum apparet, & panis ille Eucharisticus verum Christi corpus non est, an non Caluinus Christi verba, *Hoc est corpus meum*, penitus & omnino inania reddit. Si enim panis ille benedictus à Christo, nec corpus eius est, nec signum corporis, quid erit? Deinde quomodo Caluinus illa Christi verba super Matthæum exponens, affirmat, *panem, quia symbolum est corporis Christi, vocari corpus*, si nullum hîc signum corporis apparet? An non & sibi apertè contradicit, & verba Christi penitus euacuat?

Transsubstantiatio defẽditur.

Instit. lib. 4. c. 17. num. 15. Caluini vox infidelis.

Dicet aliquis Caluinista, *nullum hîc corporis signum apparere*, quia non videtur vlla species corporis, & hoc Caluinum dicere voluisse, quia alio in loco conuersionẽ panis in corpus Christi, *fictitiam vocat illusionẽ, cuius nullus in terris oculus testis est.* Sed hæc nihilo melior ratio est; quia ipsa infidelitas

tis vox est. Non video corpus adesse, & ideò non credo adesse. Atqui Sacramentum religionis hoc est, & ex fide totum intelligendum; non alimentum refectionis, & ex sensu iudicandum. Antiqua Ecclesia hortatur vt verbis Christi credamus; & sensus iudicium fugiamus. Contrà Caluinus, sensus iudicium vrget, *Nullum hic apparet corporis signum.* Non credo quod dicitur, sed volo ad oculum demonstrari quod dicitur. Digna Caluino blasphemia. Sed audiamus antiquæ Ecclesiæ voces, & infidelitati Caluinianæ vt apta veneno antidota opponamus. *Verbis Dei* (ait Chrysostomus) *falli non possumus, sensus verò facilè decipitur. Quoniam ergo ille dixit: Hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus. Ipse Dominus Iesus* (ait Ambrosius) *testificatur nobis quòd corpus suum accipimus & sanguinem. Nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? Voluit Dominus Iesus* (ait Epiphanius) *dicere, Hoc meū, est, hoc & hoc* (verbum corporis tacet mysterij celandi causa) *& nemo non fidem habet sermoni. Qui enim non credit esse ipsum verum sicut dixit, is excidit à gratia & salute. Quod autem audiuimus, id credimus esse ipsius.* Succinctius Leo Magnus. *Hoc ore sumitur quod fide creditur: quia de veritate corporis nihil ambigitur. Cùm Christus ipse affirmet* (ait Cyrillus Hierosolymitanus) *ac dicat de pane: Hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare?* Hæc antiquitatis testimonia ad simplicem fidem Christi verbis habendam hortantur. Caluinus nō credit, sed aliquod apparens corporis signum flagitat.

Corporis Christi præsentia credenda, non videnda.

Homil. 83. in Matth. De Sacr. lib. 4. c. 5.

In Anchorat.

Serm. 6. de ieiunio 7. mensis.

Catech. 4.

Audiamus nunc illas voces quibus iubent iudicium à sensibus auocare. *Credamus Deo* (ait eadem hac de re Chrysostomus) *nec repugnemus ei, etiamsi sensui & cogitationi nostræ absurdum esse videatur quod dicit.* Sic idem iterum & eodem loco Cyrillus. *Quamuis sensus tibi suggerit panem & vinum esse, tamen fides te confirmet: nec ex gustu rem iudices.* Nec dissimiliter Ambrosius. *Fortè dicas, Quomodo vera caro & verus sanguis? qui similitudinem video, non video sanguinis veritatem? Dixi tibi de sermone Christi, qui operatur vt possit mutare & conuertere genera instituta naturæ.* Hæc est veteris Ecclesiæ fides, hæ voces eorum qui fidei Christianæ lumina & decus extiterunt. Fidem, non sensum, in tanto religionis mysterio consulendam docent. Caluinus nouus Capharnaita non credit mutari panem in corpus, *quia nullum corporis signum apparet.*

Homil. 83. in Matth. vbi suprà.

De Sacrament. lib. 6. cap. 1.

Sed pergamus ad sequentia; & quomodo illas duas asser-

tiones suas ex his Christi verbis probet, attentè dispiciamus. *Hoc autem* (inquit) *modo sequetur naturam suam mutasse, vt esse desierit quod erat, & vnde ab ipso Christo probatur verum esse corpus.* Existimat, posita vera panis in corpus Christi transubstantiatione, naturam corporis Christi esse mutatam, vt iam desinat esse corpus palpabile & visibile, ex quibus conditionibus probauit hoc loco suum verum corpus adesse. Sed non attendit, Christum ex hujusmodi conditionibus probasse suum corpus adesse, quia voluit illud visibile exhibere, & præsentiam ocularem probare, ad resurrectionis suæ veræque resuscitatæ carnis fidem faciendam; in Sacramẽto autem idem Christi corpus adesse, tanquam in Sacramento, tanquam in mysterio, & sub aliena specie non propria; nec vt videatur ac palpetur, sed vt accipiatur ac manducetur; nec in fidem resurrectionis factæ, sed in alimentum spirituale, ac religionis vsum: ad quæ omnia nec palpari nec videri aut opus

Corpus palpabile est, quod aliquãdo palpari non potest.

est, aut conuenit. Rursum non attendit verum ac naturale corpus tum palpabile tum visibile ex sua natura esse, quando de facto præsens nec palpari nec videri à præsentibus potest, diuina aliqua virtute impediente ne illa potentia reducatur in actum. Nónne Elizeus palpabilis ac visibilis erat, quando

4. *Reg.* 6. totus exercitus Regis Syriæ cæcitate percussus (non omnimoda, vt nihil viderent, sed certa quadam & singulari vt eum non viderent) ab eo in mediam Samariam duceretur?

Ibidem. Nónne equi illi & currus ignei in circuitu Elizei, quos puer

4. *Reg.* 2. eius ad tempus videre non potuit, visibiles tamen ex se & palpabiles erant? Quum eidem *Eliseo Elias diceret: Si videris me quando tollar à te, fiet tibi quod postulasti*, bene sciebat se natura visibilem, suo tamẽ discipulo potuisse fieri inuisibilem, non ex nimia loci distantia, aut ex discipuli cæcitate, sed ex supernaturali aliquo impedimento. Et vt de Christi corpore loquamur (cui cum diuina natura hypostaticè coniuncta esset, multa ab illo non humanè, sed diuinè & præter corporum naturam facta esse mirari non debemus, sed credere) quando cum duobus discipulis euntibus in Emaus ambulabat & ser-

Luc. 24. mones conferebat incognitus (quia *tenebantur oculi eorum ne cognoscerent eum*) tametsi ab illis non videbatur, propterea non erat visibilis? Rursum quando Christus volentibus

Luc. 4. eum interficere Iudæis, *transiens ibat per medium eorum*, nec ab illis palpatus nec visus, an propterea illo tempore mutata corporis eius natura fuit, vt nec palpabilis nec visibilis esset? Denique quũ Paulo in via Christus apparuit, ille solus Chri-

stum

stum vidit, alij omnes, qui cum Paulo erant, *vocem quidem audiuerunt, neminem autem viderunt*: an propterea visibilis Christus non erat, quia à quibusdam non videbatur? Frinolum igitur est Caluini argumentum: Christi corpus in sacra Cœna nec palpatur nec videtur; ergo naturam suam mutauit, vt non sit amplius palpabile ac visibile, vnde verum adfuisse corpus discipulis suis probauit. Act. 9.

Videamus reliqua, *Si contrà excipiant: latus tunc fuisse confixum, pedes clauorum vulneribus fuisse perforatos, atque etiã manus, nunc autem illæsum & integrum in cælo esse Christum, facilè discutitur hoc cauillum. Neque enim hoc tantùm agitur quali habitu apparuerit, sed quid testetur de vera carnis suæ natura. Hoc autem tanquam proprium illi tribuit, palpabilem esse, vt à spiritu differat. Ergo hodie quoque discrimen istud carnis à spiritu manere necesse est: quod perpetuum esse, ex Christi verbo statuere licet.* Cauillator ineptus ac futilis obiectionem fingit ac format quam vix puer obiiceret aut formaret. Nos verò contra Caluinum & suos illos omnes, quorum in hac re consentientem sententiam profert, non illud nugamentum excipimus, sed illa duo quæ iam diximus: ac maximè postetius illud quod ex Scripturis ostendimus, esse aliquod corpus natura sua palpabile ac visibile, quod tamen aliquando nec palpari nec videri potest, non propter impedimentum aliquod naturale ex parte palpantis aut videntis, sed ex diuina aliqua virtute & causa. Non magis igitur naturæ carnis Christi repugnat, quòd in venerabili Sacramento nec videatur nec palpetur, aut citra miraculum palpari ac videri nequeat, quàm eidem naturæ repugnauit, tam à Iudæis quàm à discipulis suis interdum, nec videri nec palpari potuisse. Et sicut in illis exemplis mansit natura corporis Christi integra, vt ex sua natura palpabile ac visibile esset, tametsi nec videri nec palpari tunc potuit: eodem modo in sacra Cœna manet natura corporis Christi integra, vt ex sua natura palpabile ac visibile sit, tametsi quia sub Sacramento adest, nec eum in visibili specie palpari conuenit, nec videri nec palpari possit. Ex duabus igitur propositionibus suis, neutram probauit. Vnam probare conatus in probatione defecit. Alteram de locali præsentia nec attigit quidem. Ita videlicet *scitè ac verè à suis hominibus hunc locum adductum* iactitat Caluinus, id est, insulsè prorsus & falsò. Nam & de locali præsentia id breuiter dico, naturam corporis intrinsecam id non requirere vt semper sit in loco, tametsi sit locabile (vt sic dicam) & *Caluini artes.*

in

in loco esse aptum natum. Quum enim causa formalis ab effectu suo separari possit (etsi effectus à causa non separetur, quia prior illa est, posterior iste) ipsius autem esse in loco, siue de facto extendi in loco, causa formalis est, in seipso esse extensum & posse extendi in loco; profectò non magis absurdum est corpus natura extensum, de facto non extendi in loco, quàm absurdum est causam separari à suo effectu; aut (quod modò ex Scripturis ostendimus) corpus esse palpabile & non palpari, visibile & non videri. Sic igitur Christi corpus naturale tametsi sit natura sua extensum, non est tamen necesse vt vbicunque est, ibi quoque per modum extensi corporis & in loco localiter adsit. Quanquam Christus ad distinctionem spiritus & corporis humani, non ponit loci mensuram, sed carnem & ossa. Sed hac de re accuratiùs disserendi hîc locus ac tempus non est. Legat studiosus lector hac de re Claudium de Sainctes in opere Eucharistico, Repetit. 4. *Cap.* 4. & Rob. Bellarminum tom. 2. Controuers. lib. 3. *Cap.* 7.

Antidotorum in Euangelium
D. Lucæ

FINIS.

LVGDVNI,
EX TYPOGRAPHIA
Hæredum Petri Rouſſin.

CIↃ. IↃ. XCV.

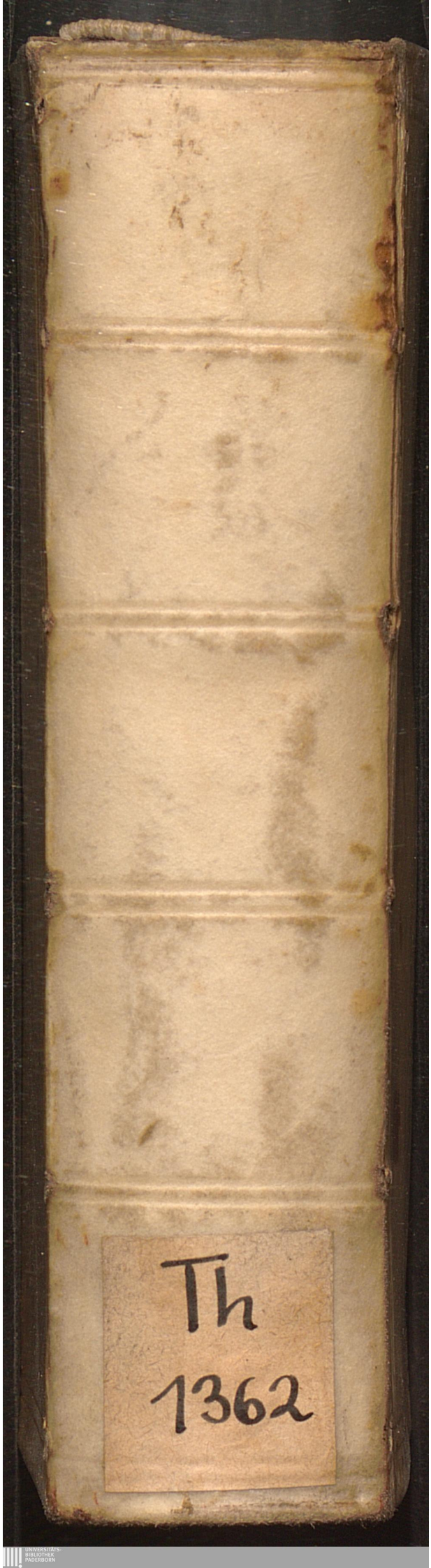

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN